חסידות · ברסלב

חיי מוהר"ן

רבי נתן שטרנהרץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חיי מוהר"ן

רבי נתן שטרנהרץ

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חיי-מוהרן/
הקובץ נוצר ב־15 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמה 13
פרק א 16
פרק ב 17
פרק ג 18
פרק ד 19
פרק ה 19
פרק ו 19
פרק ז 21
פרק ח 21
פרק ט 22
פרק י 22
פרק יא 23
פרק יב 23
פרק יג 24
פרק יד 25
פרק טו 26
פרק טז 27
פרק יז 28
פרק יח 29
פרק יט 29
פרק כ 29
פרק כא 30
פרק כב 30
פרק כג 30
פרק כד 31
פרק כה 33
פרק כו 34
פרק כז 34
פרק כח 35
פרק כט 36
פרק ל 37
פרק לא 37
פרק לב 37
פרק לג 37
פרק לד 38
פרק לה 38
פרק לו 39
פרק לז 39
פרק לח 40
פרק לט 40
פרק מ 41
פרק מא 41
פרק מב 41
פרק מג 42
פרק מד 45
פרק מה 46
פרק מו 46
פרק מז 47
פרק מח 48
פרק מט 48
פרק נ 48
פרק נא 49
פרק נב 50
פרק נג 51
פרק נד 51
פרק נה 52
פרק נו 53
פרק נז 53
פרק נח 54
פרק נט 55
פרק ס 58
פרק סא 58

פרק סב 59
פרק סג 59
פרק סד 59
פרק סה 60
פרק סו 60
פרק סז 60
פרק סח 61
פרק סט 62
פרק ע 62
פרק עא 62
פרק עב 63
פרק עג 64
פרק עד 64
פרק עה 64
פרק עו 64
פרק עז 65
פרק עח 65
פרק עט 66
פרק פ 67
פרק פא 68
פרק פב 68
פרק פג 69
פרק פד 72
פרק פה 74
פרק פו 75
פרק פז 75
פרק פח 75
פרק פט 76
פרק צ 76
פרק צא 77
פרק צב 79
פרק צג 79
פרק צד 80
פרק צה 81
פרק צו 81
פרק צז 82
פרק צח 83
פרק צט 84
פרק ק 84
פרק קא 85
פרק קב 88
פרק קג 88
פרק קד 89
פרק קה 90
פרק קו 90
פרק קז 91
פרק קח 91
פרק קט 92
פרק קי 93
פרק קיב 94
פרק קיד 96
פרק קטו 98
פרק קטז 100
פרק קיז 100
פרק קיח 102
פרק קיט 102
פרק קכ 102
פרק קכא 102
פרק קכב 103
פרק קכג 104
פרק קכד 104
פרק קכה 105
פרק קכו 105
פרק קכז 106

פרק קכח 107
פרק קכט 108
פרק קל 109
פרק קלא 109
פרק קלב 109
פרק קלג 110
פרק קלד 110
פרק קלה 110
פרק קלו 111
פרק קלז 111
פרק קלח 112
פרק קלט 112
פרק קמ 113
פרק קמא 113
פרק קמב 113
פרק קמג 114
פרק קמד 114
פרק קמה 114
פרק קמו 114
פרק קמז 115
פרק קמח 116
פרק קמט 116
פרק קנ 116
פרק קנא 117
פרק קנב 120
פרק קנג 120
פרק קנד 120
פרק קנה 121
פרק קנו 121
פרק קנז 121
פרק קנח 121
פרק קנט 122
פרק קס 122
פרק קסא 122
פרק קסב 122
פרק קסג 124
פרק קסד 124
פרק קסה 125
פרק קסו 125
פרק קסז 126
פרק קסח 127
פרק קסט 127
פרק קע 128
פרק קעא 129
פרק קעב 129
פרק קעג 129
פרק קעד 129
פרק קעה 130
פרק קעו 130
פרק קעז 130
פרק קעח 131
פרק קעט 131
פרק קפ 131
פרק קפא 131
פרק קפב 132
פרק קפג 132
פרק קפד 132
פרק קפה 133
פרק קפו 134
פרק קפז 134
פרק קפח 134
פרק קפט 135
פרק קצ 135
פרק קצא 135

פרק קצב 136
פרק קצג 137
פרק קצד 137
פרק קצה 137
פרק קצו 139
פרק קצז 139
פרק קצח 141
פרק קצט 142
פרק ר 142
פרק רא 143
פרק רב 143
פרק רג 144
פרק רד 144
פרק רה 145
פרק רו 146
פרק רז 147
פרק רח 147
פרק רט 148
פרק רי 148
פרק ריא 149
פרק ריב 149
פרק ריג 149
פרק ריד 149
פרק רטו 150
פרק רטז 150
פרק ריז 151
פרק ריח 152
פרק ריט 153
פרק רכ 154
פרק רכא 155
פרק רכב 155
פרק רכג 156
פרק רכד 156
פרק רכה 157
פרק רכו 157
פרק רכז 157
פרק רכח 157
פרק רכט 158
פרק רל 158
פרק רלא 159
פרק רלב 159
פרק רלג 159
פרק רלד 160
פרק רלה 160
פרק רלו 160
פרק רלז 161
פרק רלח 161
פרק רלט 161
פרק רמ 162
פרק רמא 163
פרק רמב 163
פרק רמג 163
פרק רמד 165
פרק רמה 165
פרק רמו 165
פרק רמז 165
פרק רמח 166
פרק רמט 166
פרק רנ 166
פרק רנא 166
פרק רנב 166
פרק רנג 167
פרק רנד 167
פרק רנה 167

פרק רנו 167
פרק רנז 168
פרק רנח 168
פרק רנט 168
פרק רס 168
פרק רסא 169
פרק רסב 169
פרק רסג 169
פרק רסד 170
פרק רסה 171
פרק רסו 171
פרק רסז 171
פרק רסח 172
פרק רסט 172
פרק רע 173
פרק רעא 173
פרק רעב 174
פרק רעג 174
פרק רעד 175
פרק רעה 175
פרק רעו 175
פרק רעז 175
פרק רעח 176
פרק רעט 176
פרק רפ 176
פרק רפא 177
פרק רפב 178
פרק רפג 178
פרק רפד 179
פרק רפה 179
פרק רפו 179
פרק רפז 179
פרק רפח 180
פרק רפט 180
פרק רצ 180
פרק רצא 180
פרק רצב 181
פרק רצג 181
פרק רצד 181
פרק רצה 181
פרק רצו 182
פרק רצז 182
פרק רצח 182
פרק רצט 182
פרק ש 182
פרק שא 183
פרק שב 183
פרק שג 183
פרק שד 183
פרק שה 184
פרק שו 184
פרק שז 184
פרק שח 184
פרק שט 184
פרק שי 185
פרק שיא 185
פרק שיב 185
פרק שיג 185
פרק שיד 186
פרק שטו 186
פרק שטז 186
פרק שיז 187
פרק שיח 187
פרק שיט 187

פרק שכ 187
פרק שכא 188
פרק שכב 188
פרק שכג 188
פרק שכד 188
פרק שכה 188
פרק שכו 189
פרק שכז 189
פרק שכח 189
פרק שכט 189
פרק של 190
פרק שלא 191
פרק שלב 191
פרק שלג 191
פרק שלד 192
פרק שלה 192
פרק שלו 192
פרק שלז 193
פרק שלח 193
פרק שלט 194
פרק שמ 194
פרק שמא 195
פרק שמב 196
פרק שמג 196
פרק שמד 196
פרק שמה 197
פרק שמו 197
פרק שמז 197
פרק שמח 198
פרק שמט 198
פרק שנ 198
פרק שנא 199
פרק שנב 199
פרק שנג 199
פרק שנד 199
פרק שנה 200
פרק שנו 200
פרק שנז 200
פרק שנח 201
פרק שנט 201
פרק שס 201
פרק שסא 201
פרק שסב 202
פרק שסג 203
פרק שסד 203
פרק שסה 204
פרק שסו 204
פרק שסז 204
פרק שסח 204
פרק שסט 205
פרק שע 205
פרק שעא 205
פרק שעב 206
פרק שעג 206
פרק שעד 206
פרק שעה 206
פרק שעו 207
פרק שעז 207
פרק שעח 207
פרק שעט 208
פרק שפ 208
פרק שפא 208
פרק שפב 208
פרק שפג 208

פרק שפד 209
פרק שפה 209
פרק שפו 209
פרק שפז 209
פרק שפח 209
פרק שפט 210
פרק שצ 211
פרק שצא 211
פרק שצב 212
פרק שצג 212
פרק שצד 212
פרק שצה 212
פרק שצו 214
פרק שצז 214
פרק שצח 214
פרק שצט 214
פרק ת 215
פרק תא 215
פרק תב 215
פרק תג 216
פרק תד 216
פרק תה 217
פרק תו 217
פרק תז 218
פרק תח 220
פרק תט 221
פרק תי 221
פרק תיא 222
פרק תיב 222
פרק תיג 223
פרק תיד 224
פרק תטו 224
פרק תטז 225
פרק תיז 225
פרק תיח 226
פרק תיט 226
פרק תכ 226
פרק תכא 227
פרק תכב 227
פרק תכג 228
פרק תכד 228
פרק תכה 228
פרק תכו 228
פרק תכז 228
פרק תכח 229
פרק תכט 229
פרק תל 229
פרק תלא 230
פרק תלב 230
פרק תלג 231
פרק תלד 232
פרק תלה 232
פרק תלו 233
פרק תלז 234
פרק תלח 234
פרק תלט 234
פרק תמ 235
פרק תמא 235
פרק תמב 236
פרק תמג 237
פרק תמד 237
פרק תמה 237
פרק תמו 237
פרק תמז 238

פרק תמח 241
פרק תמט 241
פרק תנ 241
פרק תנא 241
פרק תנב 242
פרק תנג 242
פרק תנד 242
פרק תנה 242
פרק תנו 243
פרק תנז 243
פרק תנח 243
פרק תנט 244
פרק תס 244
פרק תסא 244
פרק תסב 244
פרק תסג 245
פרק תסד 245
פרק תסה 246
פרק תסו 246
פרק תסז 246
פרק תסח 247
פרק תסט 247
פרק תע 247
פרק תעא 248
פרק תעב 248
פרק תעג 249
פרק תעד 249
פרק תעה 249
פרק תעו 249
פרק תעז 249
פרק תעח 250
פרק תעט 250
פרק תפ 250
פרק תפא 250
פרק תפב 251
פרק תפג 251
פרק תפד 251
פרק תפה 252
פרק תפו 252
פרק תפז 252
פרק תפח 252
פרק תפט 252
פרק תצ 252
פרק תצא 253
פרק תצב 254
פרק תצג 255
פרק תצד 255
פרק תצה 256
פרק תצו 256
פרק תצז 256
פרק תצח 256
פרק תצט 257
פרק תק 257
פרק תקא 257
פרק תקב 258
פרק תקג 258
פרק תקד 258
פרק תקה 258
פרק תקו 259
פרק תקז 259
פרק תקח 259
פרק תקט 260
פרק תקי 260
פרק תקיא 260

פרק תקיב 261
פרק תקיג 261
פרק תקיד 261
פרק תקטו 261
פרק תקטז 262
פרק תקיז 262
פרק תקיח 262
פרק תקיט 262
פרק תקכ 262
פרק תקכא 263
פרק תקכב 263
פרק תקכג 264
פרק תקכד 264
פרק תקכה 264
פרק תקכו 264
פרק תקכז 264
פרק תקכח 265
פרק תקכט 265
פרק תקל 265
פרק תקלא 265
פרק תקלב 266
פרק תקלג 266
פרק תקלד 266
פרק תקלה 266
פרק תקלו 267
פרק תקלז 267
פרק תקלח 267
פרק תקלט 268
פרק תקמ 268
פרק תקמא 268
פרק תקמב 268
פרק תקמג 268
פרק תקמד 270
פרק תקמה 270
פרק תקמו 271
פרק תקמז 271
פרק תקמח 271
פרק תקמט 272
פרק תקנ 272
פרק תקנא 272
פרק תקנב 272
פרק תקנג 273
פרק תקנד 275
פרק תקנה 275
פרק תקנו 275
פרק תקנז 275
פרק תקנח 275
פרק תקנט 276
פרק תקס 276
פרק תקסא 276
פרק תקסב 276
פרק תקסג 276
פרק תקסד 277
פרק תקסה 277
פרק תקסו 277
פרק תקסז 277
פרק תקסח 277
פרק תקסט 278
פרק תקע 278
פרק תקעא 279
פרק תקעב 279
פרק תקעג 279
פרק תקעד 279
פרק תקעה 280

פרק תקעו 280
פרק תקעז 280
פרק תקעח 280
פרק תקעט 280
פרק תקפ 281
פרק תקפא 281
פרק תקפב 281
פרק תקפג 282
פרק תקפד 282
פרק תקפה 282
פרק תקפו 283
פרק תקפז 283
פרק תקפח 283
פרק תקפט 284
פרק תקצ 284
פרק תקצא 285
פרק תקצב 285
פרק תקצג 285
פרק תקצד 287
פרק תקצה 288
פרק תקצו 289
פרק תקצז 289
פרק תקצח 289
פרק תקצט 289
פרק תר 290
פרק תרא 290
פרק תרב 290
פרק תרג 291
פרק תרד 291
פרק תרה 291
פרק תרו 292
פרק תרז 292
פרק תרח 292
פרק תרט 294
פרק תרי 294
פרק תריא 294
פרק תריב 295
פרק תריג 295
פרק תריד 295
פרק תרטו 296

הקדמה

מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה' יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ (תְּהִלִּים ק"ו). מִי יוּכַל לְסַפֵּר, מִי יוּכַל לְשַׁעֵר, אֶת כָּל הַגְּדוֹלוֹת וְהַנִּפְלָאוֹת וְהַנּוֹרָאוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, אוֹר הָאוֹרוֹת, אוֹר הַצַּחְצָחוֹת, אוֹר הַגָּנוּז וְצָפוּן וְטָמוּן עִם כְּלַל נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּהֶם תְּלוּיִים כָּל הָעוֹלָמוֹת. וּבְיוֹתֵר אֲשֶׁר פָּעַל וְעָשָׂה עִם אֲנָשָׁיו הַמְקֹרָבִים אֵלָיו אֲשֶׁר זָכוּ לְהִסְתּוֹפֵף בְּצִלּוֹ צֵל הַקָּדוֹשׁ וְלִשְׁמֹעַ מִפִּיו מַה שֶּׁשָּׁמְעוּ דְּבָרִים שֶׁכִּסְּפָם עַתִּיק יוֹמִין. וּבִפְרָטוּת, אֲשֶׁר פָּעַל וְעָשָׂה עִמִּי הֶעָנִי וְהָאֶבְיוֹן, אֲשֶׁר הֶקִימַנִי מֵעָפָר וּמַאַשְׁפּוֹת וְהוֹשִׁיבַנִי אֶצְלוֹ, וְקֵרְבַנִי בְּרַחֲמָיו בְּיוֹתֵר, וְסָמַךְ יָדוֹ עָלַי לְקַבֵּל וְלִכְתֹּב אֶת כָּל דִּבְרֵי תוֹרָתוֹ וְשִׂיחוֹתָיו וְסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹתָיו. הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל, זְכֵנִי שֶׁיִּהְיֶה נִכְתָּב עַל יָדִי, וְאָמַר בְּפֶה מָלֵא שֶׁאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ מִמֶּנּוּ כִּי־אִם אָנֹכִי מְעַט וְעוֹד כַּמָּה לְשׁוֹנוֹת כָּאֵלֶּה.

וּבֶאֱמֶת נַפְשִׁי יוֹדַעַת מְאֹד מַה שֶּׁאִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר כְּלָל, וּכְבָר כָּתַבְתִּי הַרְבֵּה וְסִפַּרְתִּי לַחֲבֵרַי וְתַלְמִידַי בַּפֶּה הַרְבֵּה מְאֹד, וּבָרוּךְ הַשֵּׁם דְּבָרַי עָשׂוּ רֹשֶׁם בְּכֹחוֹ הַגָּדוֹל שֶׁנִּכְנַס בְּלִבָּם הָאֱמֶת כְּאֵשׁ בּוֹעֶרֶת. וְנִתְעוֹרְרוּ הַרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכַמָּה כְּבָר נִסְתַּלְּקוּ בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה וְנִפְטְרוּ בְּשֵׁם טוֹב מִתּוֹךְ דִּבְרֵי תּוֹרָה וּתְפִלָּה וֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה חֶלְקָם בַּחַיִּים, וְהַנִּשְׁאָרִים לְאָרֵךְ יָמִים וְשָׁנִים הִנָּם חֲזָקִים בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּהֱאֱמֶת וְהֶאֱמוּנָה כִּרְאִי מוּצָק בַּל יְמוֹטוּ לְעוֹלָם.

וְעִם כָּל זֶה יְדִעְתִּי בְּנַפְשִׁי כִּי הֵם גַּם הֵם עֲדַיִן צְרִיכִין לְמוֹדְעֵי רַבָּה וַעֲדַיִן אֵינָם יוֹדְעִים אוֹר אֱמֶתַּת הָאֱמֶת לַאֲמִתָּתוֹ בִּשְׁלֵמוּת כָּרְאוּי כַּאֲשֶׁר תְּקוּעַ בְּנַפְשִׁי. וּכְעֵין מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סַנְהֶדְרִין סח.): הַרְבֵּה לָמַדְתִּי מֵרַבּוֹתַי וְלֹא חִסַּרְתִּי מֵהֶם כִּי־אִם כַּכֶּלֶב הַמְלַקֵּק מֵהַיָּם וְתַלְמִידַי לֹא חָסְרוּ מִמֶּנּוּ וְכוּ'. מָה אֲדַבֵּר, כִּי כָּל דְּבָרַי אֵלֶּה נוֹגְעִים בִּידִיעוֹת נְעִימוּת הִתְנוֹצְצוּת אֱלֹקוּת בַּלֵּב אֲשֶׁר הוּא לְכָל חַד כְּפוּם מָה דְּמִשְׁעֵר בְּלִבֵּהּ, וְהֵן הֵן גְּבוּרוֹתָיו הֵן הֵן נוֹרְאוֹתָיו, אֲשֶׁר יָגַע וְטָרַח בַּעֲבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ כָּל כָּךְ עַד שֶׁזָּכָה לְמַה שֶׁזָּכָה וְעָלָה לְמָקוֹם שֶׁעָלָה. אֲשֶׁר הִמְשִׁיךְ שִׂכְלִיּוֹת עֲמֻקִּים כָּאֵלֶּה, מַיִם עֲמֻקִּים עֵצָה בְּלֵב אִישׁ עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ, עַד אֲשֶׁר בְּחָכְמָתוֹ הַנִּשְׂגָּבָה וּבְכֹחוֹ הָעָצוּם הֵאִיר בְּטוּבוֹ בַּלֵּב הַפְּחוּת וְהַנִּשְׁחָת הִתְנוֹצְצוּת הַשִּׂגַת אֱלֹקוּת מַה שְּׁאִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר לַחֲבֵרוֹ כְּלָל. וּרְאֵה זֶה חָדָשׁ אֲשֶׁר לֹא הָיָה לְעוֹלָמִים וְכִמְרֻמָּז בְּהַתּוֹרָה מֵישָׁרָא דְּסַכִּינָא בְּסִימָן למ"ד עַיֵּן שָׁם שֶׁצְּרִיכִין רַבִּי גָּדוֹל וְאָמֵן נִפְלָא וְרוֹפֵא נֶאֱמָן שֶׁיּוּכַל לְהַכְנִיס הַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת בְּלֵב הַקְּטַנִּים כָּאֵלֶּה חוֹלִים כָּאֵלֶּה רְחוֹקִים כָּאֵלֶּה.

וְהִנֵּה אִם אֵין כְּלֵי הַכְּתִיבָה וּכְלֵי הַדִּבּוּר מַסְפִּיקִים לְסַפֵּר חֵלֶק אֶחָד מֵאֶלֶף מֵאֲשֶׁר בְּלִבִּי, עִם כָּל זֶה לְהוֹצִיא חֵלֶק אִי אֶפְשָׁר, עַל־כֵּן לְמִן הַיּוֹם שֶׁזָּכִיתִי לְהִתְקָרֵב חִזְּקַנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ

וְהוּא זַ"ל לַעֲסֹק בִּכְתִיבַת נוֹרָאוֹת הִתְגַּלּוּת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חִזְּקָנִי לִכְתֹּב תָּמִיד הָעִנְיָנִים וְהַשִּׂיחוֹת שֶׁהָיוּ אֵצֶל כָּל תּוֹרָה, כִּי יָדַעְתִּי שֶׁכָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר הוּא תּוֹרָה שְׁלֵמָה. אֲבָל בְּתְחִלָּה לֹא נִזְהַרְתִּי עֲדַיִן לִכְתֹּב כָּל הַשִּׂיחוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת וְהַדִּבּוּרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁיָּצְאוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ כִּי־אִם מַה שֶּׁהָיָה בָּהֶם אֵיזֶה הֶמְשֵׁךְ הִתְגַּלּוּת חִדּוּשֵׁי תוֹרָה, אֲבָל שְׁאָר הַשִּׂיחוֹת לֹא נִזְהַרְתִּי לִכְתָּבָם.

וּבֶאֱמֶת לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר הִתְחַלְתִּי לְהַכִּיר הֵיטֵב אֲמִתַּת נִשְׂגְּבוֹת מַעֲלָתוֹ וּקְדֻשָּׁתוֹ הַנּוֹרָאָה, הָיִיתִי אוֹמֵר תָּמִיד שֶׁרְאוּי הָיָה שֶׁיֵּעָמֵד אֶחָד שֶׁיִּכְתֹּב כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁיָּצָא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּקֻדֻּשָּׁה וּבְטָהֳרָה וְכָל מִינֵי חֵן שֶׁל אֱמֶת וּבִינָה נוֹרָאָה בּוֹעֲרוֹת כְּלַפֵּיד אֵשׁ, אֲפִלּוּ כָּל הַדִּבּוּרִים בְּמִלֵּי דְעָלְמָא וְצָרְכֵי אָדָם וְכָל דְּבָרָיו כֻּלָּם רְאוּיִים לְהִכָּתֵב, כִּי כָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁיָּצָא מִפִּיו אֲפִלּוּ בְּמִלֵּי דְעָלְמָא כֻּלָּם הָיוּ בּוֹעֲרִים כְּגַחֲלֵי אֵשׁ. אַךְ רָאִיתִי שֶׁהוּא דָּבָר שֶׁאִי אֶפְשָׁר, וּמֻחְמַת זֶה נִתְרַשַּׁלְתִּי וְלֹא נִשְׁתַּדַּלְתִּי לִכְתֹּב אֲפִלּוּ כַּמָּה דִּבְרֵי חָכְמָה אֲמִתִּיּוֹת שֶׁנִּשְׁמַע מִדִּבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְלֹא כָּתַבְתִּי כִּי־אִם כְּשֶׁשָּׁמַעְתִּי אֵיזֶה הֶמְשֵׁךְ דִּבְרֵי תוֹרָה, אוֹ שֶׁהָיָה שַׁיָּךְ לְאֵיזֶה תּוֹרָה.

עַד אַחַר כַּמָּה שָׁנִים לְהִתְקָרְבוּתִי אֵלָיו, הֵעִיר ה' לִבִּי לְהַתְחִיל לִרְשֹׁם גַּם כַּמָּה שִׂיחוֹת וְעִנְיָנִים מֵאֲשֶׁר נִשְׁמְעוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ אָז וּקְצָת מַה שֶּׁנִּשְׁמַע כְּבָר. גַּם רָשַׁמְתִּי כַּמָּה סִפּוּרִים וְעִנְיָנִים מֵאֲשֶׁר עָבַר עָלָיו וְעַל אֲנָשָׁיו, וּמְעַט מִסִּפּוּרֵי יְגִיעָתוֹ וְטִרְחָתוֹ אֲשֶׁר טָרַח וְיָגַע בַּעֲבוֹדַת ה', אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה זָכָה לְמַה שֶּׁזָּכָה, וְסֵדֶר נְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וְכַמָּה סִפּוּרִים וּמַעֲשִׂיּוֹת שֶׁהָיוּ אֵצֶל כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה וְאֵצֶל כָּל סִפּוּר מַעֲשֶׂה, וְאֵיךְ וְעַל־יְדֵי מַה נִתְגַּלְגְּלוּ רַחֲמָיו עַד שֶׁפָּתַח פִּיו הַקָּדוֹשׁ וְגִלָּה מַה שֶּׁגִּלָּה.

וְאִם אָמְנָם בְּכָל אֵלֶּה אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְצַיֵּר בִּכְתָב מַהוּת הָעִנְיָן הֵיטֵב כַּאֲשֶׁר הָיָה בְּשָׁעַת מַעֲשֶׂה, עִם כָּל זֶה לֹא מָנַעְתִּי מִלִּכְתֹּב וְלִרְשֹׁם כָּל מַה שֶּׁאֶפְשָׁר לִרְשֹׁם, וְהַמַּשְׂכִּיל יָבִין מִדַּעְתּוֹ מְעַט מַהוּת הָעִנְיָן, כֻּלֵּי הַאי וְאוּלַי יִזְכּוּ הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים לֵידַע אֶת כָּל הַגְּדוֹלוֹת וְהַנִּפְלָאוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּנוּ אֲדוֹן כֹּל הַנּוֹהֵג בְּחַסְדּוֹ כָּל דּוֹר, אֲשֶׁר מַחְשְׁבוֹת לִבּוֹ לְדוֹר וָדוֹר, אֲשֶׁר עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת בְּכָל עֵת לְמַעַן סַפֵּר שְׁמוֹ בְּכָל הָאָרֶץ, לְמַעַן יִתְעוֹרְרוּ בְּכָל דּוֹר לְשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי כְּבָר פִּנָּה לְפָנֵינוּ דֶּרֶךְ נָכוֹן עַל יָדוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אֲשֶׁר מֵעֵתָה כָּל הָרוֹצֶה לָגֶשֶׁת אֶל הַקֹּדֶשׁ בְּקַל יוּכַל לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל־פִּי הַדְּרָכִים הַמְבֹאָרִים בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים. אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחַז בָּהֶם הֲפֹךְ בָּם וְהֲפֹךְ בָּם וְסִיב וּבְלֵה בָּם וּמֵהֶם לֹא תָּזוּעַ שֶׁאֵין לְךָ מִדָּה טוֹבָה מֵהֶם.

הֵן כָּל אֵלֶּה רָאֲתָה עֵינִי, כִּי הוּא רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ לִרְשֹׁם הַכֹּל עַל הַסֵּפֶר, עַל־כֵּן זֶה יָמִים אֲשֶׁר שַׂמְתִּי אֶל לִבִּי בָּזֶה לִכְתֹּב וְלִרְשֹׁם כָּל שִׂיחָה וְדִבּוּר וְעִנְיָן וְסִפּוּר שֶׁיַּעֲלֶה עַל זִכְרוֹנִי, וְהֵן הֵן

הַדְּבָרִים הַנִּכְתָּבִים בַּסֵּפֶר הַזֶּה. וְקָרָאתִי שֵׁם הַחִבּוּר הַזֶּה בַּשֵּׁם "חַיֵּי מוֹהַר"ן" מֵחֲמַת שֶׁרַבּוֹ מְסַפֵּר מֵחַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים מֵאֲשֶׁר עָבַר עָלָיו בִּימֵי חַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים וְהַחַיִּים אֲשֶׁר חַי בָּעוֹלָם. כִּי הוּא הָיָה אִישׁ חַי בֶּאֱמֶת אֲשֶׁר לֹא הָיָה דֻּגְמָתוֹ, וְהוּא חַי תָּמִיד חַיִּים אֲמִתִּיִּים, וּבְכָל פַּעַם חַי חַיִּים חֲדָשִׁים כַּאֲשֶׁר נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, שֶׁפַּעַם אַחַת אָמַר אֲנִי חָיִיתִי הַיּוֹם חַיִּים שֶׁלֹּא חָיִיתִי מֵעוֹלָם חַיִּים כָּזֶה, וְאָז הִתְחִיל לְגַלּוֹת מְעַט רָאשֵׁי פְּרָקִים מֵהַתּוֹרָה קְרֶטְלִיתָא (סִימָן י"ח) כַּנִּרְשָׁם בָּזֶה הַסֵּפֶר לְקַמָּן בִּמְקוֹמוֹ. וְכֵן כַּמָּה פְּעָמִים שָׁמַעְתִּי מִפִּיו זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הִתְפָּאֲרוּת נַפְלָא מֵעִנְיַן הַחַיִּים שֶׁלּוֹ, וּבְעִנְיַן גְּנוּת הַחַיִּים שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁאֵינָם חוֹשְׁבִים עַל תַּכְלִיתָם, וְגַם בְּחִיּוּת הָעוֹלָם יֵשׁ חִלּוּקִים הַרְבֵּה לְאֵין מִסְפָּר, כַּמְבֹאָר בָּזֶה לְקַמָּן קְצָת.

וְהַכְּלָל שֶׁעִקַּר הַחַיִּים הוּא חַיִּים אֲמִתִּיִּים שֶׁהִיא חָכְמָה אֲמִתִּית, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת ז): "הַחָכְמָה תְּחַיֶּה אֶת בְּעָלֶיהָ". וְעִקַּר הַחָכְמָה לְהִשְׁתַּדֵּל וּלְהִתְיַגֵּעַ לֵידַע וּלְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא חַי הַחַיִּים. וְכָל אֶחָד כְּפִי קֵרוּבוֹ לָזֶה כֵּן חַיָּיו חַיִּים וּלְהֶפֶךְ לְהֶפֶךְ. וְעַל־כֵּן (בְּרָכוֹת יח:) רְשָׁעִים בְּחַיֵּיהֶם קְרוּיִים מֵתִים, וּלְהֶפֶךְ צַדִּיקִים בְּמִיתָתָם קְרוּיִים חַיִּים מֵחֲמַת שֶׁתָּמִיד הֵם דְּבֵקִים בְּחַיִּים אֲמִתִּיִּים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ד): "וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹקֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם". וְעַל אֵלּוּ הַחַיִּים אָנוּ מִתְפַּלְּלִים הָרַבָּה בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה וְיוֹם־הַכִּפּוּרִים "זָכְרֵנוּ לְחַיִּים" "וּכְתֹב לְחַיִּים", כִּי חוּץ מִזֶּה הַכֹּל הֶבֶל וְאֵין שׁוּם חַיִּים כְּלָל. וְעַל חַיִּים אֵלּוּ נֶאֱמַר: "לְמַעַן תִּחְיֶה" וְכוּ' "לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם" וְכוּ' (שָׁם ה, וְשָׁם ח) "לְמַעַן תִּחְיוּן", אֲבָל חַיִּים שֶׁזָּכָה הוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיוּ בְּמַעֲלָה עֶלְיוֹנָה וְנִפְלָאָה מְאֹד. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּזְכֶּה לְהַרְגִּישׁ מְעַט הִתְנוֹצְצוּת מִנְּעִימוּת הַחַיִּים שֶׁלּוֹ שֶׁהָיָה חַי חַיִּים אֲרוּכִים חַיִּים טוֹבִים בֶּאֱמֶת, כַּמּוּבָן מֵהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַשִּׁבְעָה בָּעטְלָערְס אֲשֶׁר עַל חַיִּים אֵלּוּ בִּקֵּשׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תְּהִלִּים טז): "תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים" וְכוּ':

בָּזֶה הַסֵּפֶר נִכְתְּבוּ כָּל הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁשָּׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ גַּם כַּמָּה שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים שֶׁשָּׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ. כִּי שִׂיחָתוֹ הִיא כֻּלָּהּ תּוֹרָה, גַּם כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ וְעָבְרוּ בֵּינוֹ וּבֵין מְקָרְבָיו. וּמִכֻּלָּם יָבִין הַמַּשְׂכִּיל עֹצֶם גְּדֻלָּתוֹ וְתִקֻּף קְדֻשָּׁתוֹ הַמֻּפְלָג מְאֹד מְאֹד מַה שֶּׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לַחֲשֹׁב, וְהַמַּשְׂכִּיל כָּעֵת יִדֹּם וְיִשְׁתֹּק וְכָל חַד כְּפוּם מָה דְּמִשְׂעַר בְּלִבֵּהּ יָבִין מְעַט מְעַט פָּחוֹת מִטִּפָּה מִן הַיָּם הַגָּדוֹל. וַאֲפִלּוּ מַה שֶּׁשָּׁמַעְנוּ וְרָאִינוּ לֹא הִצְּגְנוּ כָּאן רַק מְעַט קְצָת בְּרֶמֶז. וּמִפְּנֵי עֹצֶם הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁרַבּוּ עָלָיו מְאֹד, אָנוּ מֻכְרָחִים לְשׂם לְפִינוּ מַחְסוֹם לִבְלִי לְסַפֵּר בְּשִׁבְחוֹ. וְגֹדֶל עֹצֶם קְדֻשָּׁתוֹ וְרוֹמְמוּתוֹ הוּא מְרוֹמָם וְנִשְׂגָּב מְאֹד מִידִיעָתֵנוּ.

אַךְ גַּם זֶה הַמְּעַט דִּמְעַט שֶׁזָּכִינוּ לֵידַע וּלְהָבִין קְצָת, אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר כֻּלּוֹ מִפְּנֵי הַמַּחֲלֹקֶת הַגְּדוֹלָה אַף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה טוֹבָה לְהָעוֹלָם, רַק רָשַׁמְתִּי זֹאת בִּשְׁבִיל דּוֹרוֹת הַבָּאִים וּבִשְׁבִיל הַיָּמִים הַבָּאִים לִקְרָאתֵנוּ לְשָׁלוֹם, לְמַעַן לֹא תִּשָּׁכַח מִפִּינוּ וּמִפִּי זַרְעֵנוּ. לְמַעַן יֵדְעוּ דּוֹרוֹת

הַבָּאִים גְּדֹל חִבָּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר זָכוּ בַּדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים לְאוֹר צַח וְזַךְ כָּזֶה אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן. אַשְׁרֵי עַיִן רָאֲתָה אוֹתוֹ, אַשְׁרֵי אֹזֶן שֶׁשָּׁמְעָה מִפִּיו דִּבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים. וְהַמַּעֲמִיק עֵיוּנוֹ בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים יָבִין מְעַט מֵעֻצָּם קְדֻשָּׁתוֹ:

דִּבְרֵי הַכּוֹתֵב הַקָּטָן נָתָן בֶּן אֲדוֹנִי אָבִי מוֹרֵנוּ הָרַב נַפְתָּלִי הִירְץ

יִשְׁמְרֵהוּ צוּרוֹ וְיִחַיֵּהוּ מְנֻעָמֵירוֹב

וּבַקָּשָׁתִי מֵאֵת הַמְעַיֵּן לְבַל יִפָּלֵא בְּעֵינָיו אִם לִפְעָמִים יִמְצָא בִּדְבָרֵינוּ כַּמָּה שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים מֻרְבֶּנוּ זַ"ל שֶׁנִּכְתְּבוּ כָּאן שֶׁהֵם נִרְאִים דְּבָרִים פְּשׁוּטִים, וְלִפְעָמִים נִרְאֶה כְּאִלּוּ אֵין לָהֶם פֵּרוּשׁ כְּלָל, וְיִקָּשֶׁה בְּעֵינָיו עַל מָה נִכְתְּבוּ. אַךְ בֶּאֱמֶת בְּכָל הַדְּבָרִים וְהַשִּׂיחוֹת וְהַסִּפּוּרִים שֶׁנִּכְתְּבוּ כָּאן, בְּכֻלָּם יֵשׁ דְּבָרִים בְּגוֹ; וּמִי שֶׁזָּכָה לַעֲמֹד לְפָנָיו וְלִשְׁמֹעַ מִפִּיו הַדְּבָרִים וְהַשִּׂיחוֹת הָיָה מִתְנוֹצֵץ לוֹ קְצָת וְהָיָה רוֹאֶה וּמֵבִין קְצָת שֶׁהֵם דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים וּגְבוֹהִים מְאֹד, וְהָיָה מִתְעוֹרֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁיָּצָא מִפִּיו בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה נִפְלָאָה. וּמֵחֲמַת זֶה לֹא יָכְלְתִּי לְהִתְאַפֵּק מִלִּכְתֹּב וְלִרְשֹׁם קְצָת סִפּוּרִים וְשִׂיחוֹת לְזִכָּרוֹן, וְאַף שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם קְצָת שִׂיחוֹת שֶׁלֹּא יְבִינֵם הַמְעַיֵּן כְּלָל תֹּכֶן הַכַּוָּנָה שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם, עִם כָּל זֶה מִשְּׁנָה לֹא זָזָה מִמְּקוֹמָהּ (לְשׁוֹן חֲזַ"ל יְבָמוֹת ל.).

וּמִי שֶׁחָפֵץ בֶּאֱמֶת יָכוֹל לִמְצֹא בְּרֹב הַשִּׂיחוֹת דְּבָרִים נִפְלָאִים, וְכַמָּה וְכַמָּה הִתְעוֹרְרוּת נִפְלָא לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכַמָּה עֲצוֹת וְכַמָּה הִתְחַזְּקוּת שֶׁיִּתְחַזֵּק הָאָדָם מְאֹד לְבַל יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה כִּי (דְּבָרִים לב) "לֹא דָבָר רֵיק הוּא מִכֶּם" וְאִם רֵיק הוּא מִכֶּם (יְרוּשַׁלְמִי פֵּאָה). כִּי אָפְלוּ דִּבּוּרִים פְּשׁוּטִים שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ הֵם פּוֹתְחִים אוֹר גָּדוֹל וְיֵשׁ לָהֶם כֹּחַ גָּדוֹל לְעוֹרֵר כָּל הָעוֹלָם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר זֶה הָיָה כָּל מְגַמַּת רַבֵּנוּ זַ"ל כָּל יְמֵי חַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים; גַּם נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאֲפִלּוּ שִׂיחוֹת פְּשׁוּטוֹת שֶׁלּוֹ צְרִיכִים לְכָתְבָם, כִּי בְּכָל שִׂיחָה וְשִׂיחָה שֶׁלּוֹ יֵשׁ בָּהֶן כַּוָּנוֹת עֲמֻקּוֹת מְאֹד, וְהֵם כְּלָלִיּוּת גָּדוֹל וְכָל אָדָם יָכוֹל לְהוֹצִיא מֵהֶם עֲצוֹת נִפְלָאוֹת וְהַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

פרק א

א הַתּוֹרָה בַּחֲצוֹצְרוֹת (סִימָן ה) אָמַר בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה פֹּה בְּרֶסְלֶב שְׁנַת תקס"ג. וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה חָל אָז בְּיוֹם שֵׁנִי וּשְׁלִישִׁי. וְהוּא הָיָה רֹאשׁ־הַשָּׁנָה הָרִאשׁוֹן לִישִׁיבָתוֹ פֹּה וּלְהִתְקָרְבוּתִי אֵלָיו. וְאָז נִשְׁמַע בָּעוֹלָם הַגְּזֵרוֹת שֶׁעָרְצוּ לִגְזֹר בָּעוֹלָם אֲשֶׁר יָצְאוּ בְּיָמֵינוּ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים הֵינוּ לִקַּח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַחֵיל רַחֲמָנָא לִצְלַן מֵעַתָּה כִּי אִלּוּ הַגְּזֵרוֹת הִתְחִילוּ לִצְמֹחַ בִּימֵי מַלְכוּת פּוֹלִין קֹדֶם שֶׁכָּבַשׁ הַקֵּיסָר"ה [הַקֵּיסָר יָרוּם הוֹדוֹ] מֵרוּסְיָא אֶת מְדִינָתֵנוּ, וְאַחַר־כָּךְ בְּתְחִלַּת כְּבִישָׁתוֹ אֶת מְדִינָתֵנוּ נִשְׁקַט הַדָּבָר קְצָת, וְאַחַר־כָּךְ חָזַר וְנִתְעוֹרֵר שֶׁנִּשְׁמַע בָּעוֹלָם שֶׁרוֹצִין

לְגָזֹר כַּמָּה גְּזֵרוֹת שֶׁקּוֹרִין פּוּנְקְטִין. וְאָז אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לְבָרְכָה הַתּוֹרָה בַּחֲצוֹצְרוֹת, וְהִיא מַתְחֶלֶת כִּי צָרִיךְ כָּל אָדָם לוֹמַר כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּשְׁבִילִי וְכוּ' וּלְמַלֹּאת חֶסְרוֹן הָעוֹלָם וּלְהִתְפַּלֵּל עֲבוּרָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכוּ' הֵינוּ קֹדֶם גְּזַר דִּין וְכוּ' עַיֵּן שָׁם וְזֶה מְרַמֵּז עַל הַגְּזֵרוֹת הַנַּ"ל. (וְעַיֵּן בַּסֵּפֶר פַּרְפְּרָאוֹת לְחָכְמָה כָּתַב שָׁם: "וְשָׁמַעְתִּי מֵאָבִי זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁרָמַז אָז רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁכְּבָר הוּא לְאַחַר גְּזַר דִּין. אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן עָסַק אָז רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, הִרְבֶּה בְּכָל הַשָּׁנָה לְהַמְתִּיק הַדִּין עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה פָּעַל בִּתְפִלָּתוֹ שֶׁנִּתְעַכֵּב הַדָּבָר וְלֹא יָצְאָה הַגְּזֵרָה אֶל הַפֹּעַל עַד שֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנִים אַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ. וְיֵשׁ בָּזֶה הִרְבֵּה לְסַפֵּר וְיִבֹּאַר בְּמָקוֹם אַחֵר" (לְקַמָּן ו') עַיֵּן שָׁם. וְאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ הַזְּקֵנִים סִפְּרוּ שֶׁשָּׁמְעוּ אָז מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "אִיךְ הָאב דָאס אָפּ גִישְׁטוּפְט אוֹיף עֶטְלִיכֶע אוּן צְוָואנְצִיג יָאהר" [אֲנִי דָּחִיתִי זֹאת לְעֶשְׂרִים וְכַמָּה שָׁנִים]. וְכֵן הָיָה מְכֻוָּן מַמָּשׁ כִּי מִשְּׁנַת אֶמְיַרַת הַתּוֹרָה הַנַּ"ל עַד שְׁנַת יְצִיאַת הַגְּזֵרָה לַפֹּעַל בִּשְׁנַת תקפ"ז בְּסוֹפָהּ יֵשׁ עֵרֶךְ חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנִים):

פרק ב

ב הַתּוֹרָה קְרֵא אֶת יְהוֹשֻׁעַ בְּסִימָן וא"ו אָמַר בְּשַׁבַּת תְּשׁוּבָה שֶׁאַחַר רֹאשׁ־הַשָּׁנָה הַנִּזְכָּר לְעֵיל. וְאָז הִזְכִּיר בְּהַתְחָלַת הַתּוֹרָה בְּסָמוּךְ אֶת הַפָּסוּק (יְחֶזְקֵאל א) "וְעַל הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה". (וְאַחַר־כָּךְ בִּכְתַב־יָדוֹ הַקָּדוֹשׁ לֹא נִזְכַּר פָּסוּק זֶה עַד סָמוּךְ בְּסוֹף כַּמְבֹאָר בַּסֵּפֶר עַיֵּן שָׁם). וְאָז אָחַז בִּשְׁתֵּי יָדָיו בִּשְׁתֵּי יְדוֹת הַכִּסֵּא שֶׁיָּשַׁב עָלָיו, וְהָיָה מִתְנוֹעֵעַ עִם הַכִּסֵּא וְאָמַר בְּאֵימָה וּבְיִרְאָה וּבְמִסְירַת נֶפֶשׁ עָצוּם מְאֹד בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: כְּשֶׁיּוֹשְׁבִין עַל הַכִּסֵּא אָז הוּא אָדָם. וְאָמַר בִּלָּשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "אַז מָען זִיצְט אוֹיף דֶעם שְׁטִיל דֶעמְאלְט אִיז מָען אֲמֶעְנְטֶש" וְהַדְּבָרִים סְתוּמִים מְאֹד (אָמַר הַמַּעְתִּיק עַיֵּן זֹהַר תַּזְרִיעַ דַּף מח). וְאַחַר־כָּךְ גָּמַר כָּל הַתּוֹרָה הַנּוֹרָאָה הַזֹּאת הַנִּדְפָּס בַּסֵּפֶר. וּבִשְׁעַת אֶמִירַת הַתּוֹרָה לֹא דִּבֵּר כְּלָל מֵעִנְיַן כַּוָּנַת אֱלוּל, רַק אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁגָּמַר אֶמִירַת הַתּוֹרָה הַזֹּאת אַחַר שֶׁהִתְפַּלֵּל עַרְבִית וְהִבְדִּיל, אַחַר־כָּךְ חָזַר וְדִבֵּר מֵהַתּוֹרָה הַזֹּאת כְּדַרְכּוֹ תָּמִיד, וְאָז עָנָה וְאָמַר לָאֲנָשִׁים חֲשׁוּבִים זְקֵנִים שֶׁיָּשְׁבוּ אֶצְלוֹ אָז שֶׁהָיוּ מִתְפַּלְּלִים מִתּוֹךְ סִדּוּר הָאֲרִ"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה תֹּאמְרוּ לִי אֵיךְ מְרֻמָּז בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל כָּל הַכַּוָּנוֹת שֶׁל אֱלוּל וְהֶחֱרִישׁוּ וְלֹא עָנוּ, כִּי בֶּאֱמֶת אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן לְהָבִין מַעֲצָמָן סוֹד הַכַּוָּנוֹת שֶׁל אֱלוּל אֵיךְ מְרֻמָּזִים בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל. וְצִוָּה לְהָבִיא לְפָנָיו סִדּוּר הָאֲרִ"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וּפָתַח אוֹתוֹ וְהֶרְאָה לִפְנֵיהֶם הַכַּוָּנוֹת שֶׁל אֱלוּל. וְאַחַר־כָּךְ פָּתַח פִּיו הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא וְהִתְחִיל לְגַלּוֹת פְּלָאוֹת אֵיךְ כָּל הַכַּוָּנוֹת שֶׁל אֱלוּל מְרֻמָּזִים שָׁם בְּדֶרֶךְ נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד כַּמְבֹאָר מִזֶּה בַּסֵּפֶר, אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר בִּכְתָב אֶת הַשִּׁעוּר שֶׁבַּלֵּב

אֶת כָּל הַנְּעִימוֹת וְהַנִּפְלָאוֹת תְּמִים דֵּעִים שֶׁהִרְגַּשְׁתִּי אָז בְּעֵת שֶׁזָּכִיתִי לִשְׁמֹעַ כָּל זֶה. גַּם דִּבֵּר אַחַר שַׁבָּת מֵהַתּוֹרָה הַנַּ"ל שֶׁמְּדַבֶּרֶת שָׁם מִמֹּשֶׁה וִיהוֹשֻׁעַ וְאוֹהֶל מוֹעֵד שֶׁהֵם בְּחִינַת נְקֻדָּה הָעֶלְיוֹנָה וּנְקֻדָּה הַתַּחְתּוֹנָה וְוָאו. וְאָז אָמַר לִי בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁמִּתְוַעֲדִין יַחַד רַבִּי וְתַלְמִיד נַעֲשֶׂה בְּחִינָה זֹאת בְּחִינַת מֹשֶׁה וִיהוֹשֻׁעַ וְאוֹהֶל מוֹעֵד. וְהִנֵּה כָּל זֶה הָיָה בְּהַתְחָלַת הִתְקָרְבוּתִי אֵלָיו וְאָז לֹא זָכִיתִי עֲדַיִן לִכְתֹּב לְפָנָיו הַתּוֹרוֹת הַגְּדוֹלוֹת רַק הַמַּאֲמָרִים הַקְּצָרִים כְּתַבְתִּי בְּעַצְמִי שֶׁלֹּא בְּפָנָיו וְהָיִיתִי מִתְנַעְגֵּעַ זְמַן הַרְבֵּה לְקַבֵּל זֹאת הַתּוֹרָה אֶצְלוֹ בִּכְתִיבַת יָדוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְלֹא זָכִיתִי לָזֶה עַד אַחַר פּוּרִים שֶׁהָיִיתִי אָז אֶצְלוֹ בְּמֶעְדֶוֶעדִיוְקֶע. וְאָז יָשַׁבְתִּי לְפָנָיו וְהֶעְתַּקְתִּי הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְפָנָיו, וּמִפִּיו יִקְרָא אֵלַי מִתּוֹךְ סִפְרוֹ בִּכְתַב־יָדוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וַאֲנִי כּוֹתֵב עַל הַנְּיָר. וְאַחַר־כָּךְ בְּאֵיזֶה עֵת בְּסָמוּךְ בַּלַּיְלָה עָמַדְתִּי לְפָנָיו כְּשֶׁכְּבָר יָשַׁב עַל מִטָּתוֹ וְרָצָה לִישֹׁן, וְדִבַּרְתִּי עִמּוֹ אָז הַרְבֵּה, וְאָז גִּלָּה לִי הַשְּׁלֹשָׁה מִצְווֹת שֶׁנִּצְטַווּ יִשְׂרָאֵל בִּכְנִיסָתָן לָאָרֶץ שֶׁשַּׁיָּךְ לָזֶה כַּנִּדְפָּס בְּמְקוֹמוֹ שָׁם עַיֵּן שָׁם. וְסִיֵּם אָז וְאָמַר כִּי כָּל שָׁלֹשׁ מִצְווֹת אֵלּוּ הֵם בְּחִינַת תְּשׁוּבָה כַּנִּדְפָּס שָׁם. וְאָז שָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ אֵיךְ שָׁלֹשׁ מִצְווֹת אֵלּוּ הֵם בְּחִינַת תְּשׁוּבָה, עָנָה וְאָמַר זֶה תֹּאמַר אַתָּה "דָּאס זָאג דוּא שׁוֹין" וּבָזֶה הָלַכְתִּי אָז מִלְּפָנָיו זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְתֵכֶף הִתְחַלְתִּי לַחֲשֹׁב בָּזֶה, וְתֵכֶף בֵּדֶרֶךְ הָלַיכָתִי מִבֵּיתִי לָאַכְסַנְיָא שֶׁלִּי הִזְמִין לִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּזֶה חִדּוּשִׁים נָאִים וּבְבוֹאִי לָאַכְסַנְיָא שֶׁלִּי מָצָאתִי בְּעֻזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּלֵי כְּתִיבָה וְכָתַבְתִּי מִיָּד מַה שֶׁחָנַנִי ה' בָּזֶה, וְזֶה הָיָה בִּתְחִלַּת חִנּוּכִי לְחַדֵּשׁ בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁחִנַּךְ אוֹתִי בְּרַחֲמָיו וּדְרָכָיו הַנִּפְלָאִים. וּבַיּוֹם שֶׁלְּאַחֲרָיו הֵבֵאתִי לְפָנָיו מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי וְהוּטַב בְּעֵינָיו וְשָׂחַק מֻחָמַת שִׂמְחָה וְעָנָה וְאָמַר תּוּכַל לִלְמֹד אִם תִּהְיֶה מַתְמִיד. "דוּ וִוועסְט קֶענֶען לֶערְנֶען אַז דוּא וִוועסְט בַּגֶערִין" אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן אַחַר.. כָּךְ הֻכְרַחְתִּי לְהַפְסִיק מִלְּחַדֵּשׁ עַד שֶׁאֶלְמַד פּוֹסֵק הָרַבֵּה וְאַחַר־כָּךְ סִפְרֵי קַבָּלָה וְכוּ' עַד שֶׁאַחַר־כָּךְ צִוָּה לִי לְחַדֵּשׁ וְאַחַר־כָּךְ צִוָּה לִי לִכְתֹּב כַּאֲשֶׁר מְבֹאָר מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר (לִקּוּטֵי תִּנְיָנָא):

פרק ג

ג קֹדֶם שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה מִשְׁפָּטִים אֲמוּנָה בְּסִימָן ז', שָׁמַעְתִּי מִפִּיו זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, הַתּוֹרָה צוֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה בְּסִימָן קי"ב, וְכָתַבְתִּי מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי כְּפִי מַה שֶׁנִּדְפַּס בַּסִּימָן הַנַּ"ל. אַךְ אַחַר־כָּךְ אָמַר הַתּוֹרָה תְּהוֹמֹת יְכַסְיֻמוּ בְּסִימָן ט', וְשָׁם נִכְלָל הַתּוֹרָה צוֹהַר הַנַּ"ל, וְהַתּוֹרָה תְּהוֹמֹת יְכַסְיֻמוּ נֶאֱמְרָה בְּשַׁבַּת שִׁירָה תקס"ג בַּדֶּרֶךְ, וְאַחַר־כָּךְ הִתְחִיל לוֹמַר הַתּוֹרָה מִשְׁפָּטִים הַנַּ"ל, וַאֲמָרָהּ פִּסְקָא פִּסְקָא. וּבְאוֹתָהּ הָעֵת סִפֵּר שֶׁהָיָה אֶצְלוֹ הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ כְּשֶׁפּוֹגְמִין בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל נוֹפְלִין בְּגָלוּת, וְסִימָן, מִשָּׁם רוֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל. וְשָׁאַל אוֹתָנוּ לוֹמַר לוֹ פֵּרוּשׁ עַל אוֹתוֹ הַמַּרְאֶה וְלֹא יָדַעְנוּ לַהֲשִׁיבוֹ דָּבָר. אַחַר־כָּךְ

הֶרְאֵיתִי לוֹ הַתּוֹרָה צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה שֶׁכָּתַבְתִּי כַּנַּ"ל, וְרָאָה וְהִסְתַּכֵּל בָּהּ אַחַר־כָּךְ עָנָה וְאָמַר וּמִתַּלְמִידֵי יוֹתֵר מִכֻּלָּם, (כְּלוֹמַר שֶׁעַתָּה הֵבִין עַל יָדֵי פֵּרוּשׁ עַל הַמַּרְאֶה הַנַּ"ל שֶׁל הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה). כִּי עַכְשָׁו אֲנִי יוֹדֵעַ הֵיטֵב הָעִנְיָן. וְאַחַר־כָּךְ גָּמַר הַתּוֹרָה מִשְׁפָּטִים. וְשָׁם מְדַבֵּר מֵאֱמוּנָה וְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, שֶׁכְּשֶׁפּוֹגְמִין בְּאֶרֶץ־ יִשְׂרָאֵל בֶּאֱמוּנָה, יוֹרְדִין לְגָלוּת מִצְרַיִם. וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ אִם זֶה שַׁיָּךְ לַמַּרְאֶה הַנַּ"ל, הֵשִׁיב שֶׁעִנְיַן הַמַּרְאֶה כְּבָר גָּמַר מִקֹּדֶם לְהַשִּׂיג הָעִנְיָן בִּשְׁלֵמוּת. וְאַחַר־כָּךְ קִבַּלְתִּי מִפִּיו הַתּוֹרָה תְּהִלּוֹת יְכַסְּיֻמוּ, וְגַם שָׁם נִכְלָל הַתּוֹרָה צֹהַר הַנַּ"ל, וְשָׁם בְּסוֹפוֹ מְבֹאָר גַּם־כֵּן כְּשֶׁפּוֹגְמִים בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל יוֹרְדִין לְגָלוּת וְשָׁם מְבֹאָר בְּסוֹפוֹ הַפָּסוּק מִשָּׁם רֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל עַל בָּאוּר הַפָּסוּק יָרְדוּ בְמִצּוֹלֹת כְּמוֹ אָבֶן. וְעַתָּה יְכוֹלִים לְהָבִין מְעַט פֵּרוּשׁ הַמַּרְאֶה הַנִּזְכָּר לְעֵיל:

פרק ד

ד כְּשֶׁאָמַר הַתּוֹרָה רְאִיתִי מְנוֹרַת זָהָב בְּסִימָן ח' בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תקס"ג, וְשָׁם מְדַבֵּר אֵיךְ לְהַפִּיל וּלְהַשְׁפִּיל הָרְשָׁעִים בְּחִינַת (תְּהִלִּים קמז) "מַשְׁפִּיל רְשָׁעִים עָדֵי אָרֶץ" עַיֵּן שָׁם, וְאָז בְּאוֹתָהּ הָעֵת הִפִּיל וְהִשְׁפִּיל רָשָׁע אֶחָד מִפֶּרֶסָם שֶׁהָיָה בְּנֶעֱמָרוֹב, שֶׁהָיָה לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ יְסוּרִים מִמֶּנּוּ, וְסִפְּרוּ לְפָנָיו זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְאַחַר חֲנֻכָּה אַחַר שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַנַּ"ל בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה הָיָה לְהָרָשָׁע הַנַּ"ל מַפָּלָה גְּדוֹלָה. גַּם אָז אָמַר הֲלָצָה כְּשֶׁתִּסְעוּ וְיִשְׁאֲלוּ אֶתְכֶם מַה פְּעַלְתֶּם תֹּאמְרוּ "רוּחַ" וְכוּ'. וְהָאֱמֶת כֵּן הוּא שֶׁפָּעַלְנוּ רוּחַ חַיִּים, שֶׁקִּבַּלְנוּ מִמֶּנּוּ לְהַשְׁלִים כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת כַּמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל. גַּם אַחַר אֲמִירַת הַתּוֹרָה רָקַד הָרְבֵּה כִּי בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה רָקַד הָרְבֵּה כַּמָּה פְּעָמִים:

פרק ה

ה הַתּוֹרוֹת שֶׁנֶּאֶמְרוּ עַל מַאֲמְרֵי רַבָּה בַּר בַּר חָנָא (בִּלְקוּטֵי מוֹהֲר"ן א' - ט"ו) אָמַר רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁאֲמָרָם בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ הַיְנוּ בְּשֵׁם רַבָּה בַּר בַּר חָנָא בְּעַצְמוֹ. גַּם בָּעֵת שֶׁהִתְחִיל לְגַלּוֹת תּוֹרוֹת עַל מַאֲמְרֵי רַבָּה בַּר בַּר חָנָא אָז סִפֵּר שֶׁרִבָּה בַּר בַּר חָנָה בָּא אֵלָיו וְשִׁחֵר פָּנָיו וְאָמַר מַדּוּעַ אֵינוֹ מֵשִׂים לֵב לְהַמַּאֲמָרִים שֶׁלּוֹ, וּבִקֵּשׁ אוֹתוֹ עַל זֶה שֶׁיָּשִׂים לִבּוֹ עֲלֵיהֶם, וְהוּא יְגַלֶּה לוֹ בָּהֶם חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים:

פרק ו

ו סִימָן ט"ז רַבִּי יוֹחָנָן מִשְׁתָּעֵי. זֹאת הַתּוֹרָה אָמַר בְּשַׁבַּת בְּשַׁחֲרִית בְּאֶמְצַע הַקֶּרִיץ תקס"ג. וְאָז נִתְקַבְּצוּ אֵלָיו פִּתְאֹם עַל אוֹתָהּ הַשַּׁבָּת, כִּי לֹא הָיָה אָז זְמַן קִבּוּץ כְּלָל (כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם

אַחֵר (לְקַמָּן קכו) שֶׁעִקַּר זְמַן הַקְּהִלָּה וְהַקְּבִיעוּת עַל־פִּי דַּעְתּוֹ הָיָה שֵׁשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה), וּבְתְחִלָּה הִקְפִּיד קְצָת וְאָמַר שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים לְעַצְמֵנוּ שַׁבָּתִים. הַיְנוּ כִּי הוּא בָּעַצְמוֹ עָשָׂה וְקָבַע לָנוּ שַׁבָּתִים לָבוֹא אָז אֶצְלוֹ וְעַכְשָׁיו עָשִׂינוּ לְעַצְמֵנוּ שַׁבָּת עַל קִבּוּץ. וְאַחַר־כָּךְ אָמַר אֲנִי הָיִיתִי רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה עִנְיָן אוֹדוֹת הַגְּזֵרוֹת שֶׁקּוֹרִין פּוּנְקְטִין שֶׁנִּשְׁמַע בָּעוֹלָם שֶׁרוֹצִים לִגְזֹר עַל יִשְׂרָאֵל חַס וְשָׁלוֹם, הַיְנוּ שֶׁהָיָה רוֹצֶה לַעֲסֹק לְהַמְתִּיקָם וּלְבַטְּלָם. אַךְ כְּשֶׁאֲנִי בְּעַצְמִי מָה אֲנִי, כִּי אֲנִי בְּעַצְמִי אִישׁ פָּשׁוּט, עַל־כֵּן נִתְקַבְּצוּ הָעוֹלָם פִּתְאוֹם כְּדֵי שֶׁאוּכַל לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁאֲנִי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בָּזֶה. וְאָמַר אָז עִנְיַן הַנִּדְפָּס בְּסִימָן קס"ו שֶׁאֵצֶל אֱלִישָׁע כְּתִיב פַּעַם אַחַת אֱלִישָׁע סְתָם, וּפַעַם אַחַת אִישׁ אֱלֹקִים. וְאִיתָא (זֹהַר שְׁמוֹת מד.) שֶׁכְּשֶׁהָיָה בְּעַצְמוֹ נִקְרָא אֱלִישָׁע סְתָם, וּכְשֶׁהָיוּ בְּנֵי הַנְּבִיאִים אֶצְלוֹ נִקְרָא אִישׁ אֱלֹקִים. וְאָמַר אָז תּוֹרָה שְׁתֵּי פְּעָמִים. בְּלֵיל שַׁבָּת אָמַר הַתּוֹרָה (סִימָן כד חֵלֶק א) אֶמְצָעוּתָא דְּעָלְמָא הֵיכָא, שֶׁמְּדַבֶּרֶת שָׁם מִתִּשְׁעָה הֵיכָלִין דְּלָא אִתְדַּבְּקִין וְלָא אִתְיַדְּעִין וְלֵית מָאן דְּקַיְמָא בְּהוּ וְכוּ', וּבַבֹּקֶר בִּסְעֻדַּת שַׁחֲרִית אָמַר הַתּוֹרָה הַנַּ"ל שֶׁהִיא רַבִּי יוֹחָנָן מִשְׁתְּעֵי וְכוּ'. וְדַמְיָא עֵינֵהּ כִּתְרֵי סַהֲרָא וְאָמַר אָז שֵׁשׁ שִׁבְעִים אֻמּוֹת, וְהֵם כְּלוּלִים בְּעֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל. שֶׁזֶּה כְּלוּל מִשִּׁלְשִׁים וְחָמֵשׁ אֻמּוֹת, וְזֶה כְּלוּל מִשִּׁלְשִׁים וְחָמֵשׁ אֻמּוֹת. וְלֶעָתִיד יְכַבְּשׁוּ אוֹתָן שְׁנֵי מְשִׁיחִין מָשִׁיחַ בֶּן יוֹסֵף וּמָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד, וְיֵשׁ צַדִּיק אֶחָד שֶׁהוּא כְּלוּל מִתְּרִין מְשִׁיחִין יַחְדָּיו. עוֹד אָמַר אָז כַּמָּה דְּבָרִים יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁנִּדְפְּסוּ, וְאָז נִשְׁבַּר הַשֻּׁלְחָן מֵרֹב הָעוֹלָם שֶׁדָּחֲקוּ עַצְמָן עָלָיו. וְהִקְפִּיד וְאָמַר וְכִי גּוֹיִים יוֹשְׁבִים אֶצְלִי עַל הַשֻּׁלְחָן, וְכִי עַכְשָׁו יְמוֹת הַמָּשִׁיחַ שֶׁיִּתְקָרְבוּ גּוֹיִים לַצַּדִּיקִים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יְשַׁעְיָה ב): "וְנָהֲרוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם". וְזֶה הַפָּסוּק שַׁיָּךְ לְהַתּוֹרָה רַבִּי יוֹחָנָן מִשְׁתְּעֵי הַנַּ"ל עַיֵּן שָׁם כִּי כָּךְ הָיָה דַּרְכּוֹ שֶׁכָּל שִׂיחָתוֹ הָיָה שַׁיָּךְ לְהַתּוֹרָה שֶׁעָסַק בָּהּ אָז כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקַמָּן קכו, רמג). וּבְאוֹתָהּ הַשָּׁנָה עָסַק הַרְבֵּה מְאֹד בְּעִנְיַן הַפּוּנְקְטִין, וְהִצְטַעֵר עֲלֵיהֶם הַרְבֵּה מְאֹד, וְאָמַר כִּי לֹא דָּבָר רֵק הוּא, וְהִקְפִּיד מְאֹד עַל הָאוֹמְרִים שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יִתְקַיְּמוּ הַפּוּנְקְטִין, כִּי אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲשֶׂה חַס וְשָׁלוֹם זֹאת לְיִשְׂרָאֵל. וְהוּא זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה אָמַר כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁהוּא שְׁטוּת, כִּי הֲלֹא מָצִינוּ שֶׁכְּבָר הָיוּ כַּמָּה גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת עַל יִשְׂרָאֵל רַחֲמָנָא לִצְלַן מַעֲתָּה. וְעוֹד דִּבֵּר מִזֶּה הַרְבֵּה שֶׁצְּרִיכִין לְהִתְפַּחֵד מְאֹד מֵאֵלּוּ הַגְּזֵרוֹת הַנִּשְׁמָעִים רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְשֶׁלֹּא לְהַחֲזִיק אוֹתָם לְדָבָר קַל, רַק צְרִיכִין לְהַעְתִּיר וּלְהִתְפַּלֵּל וְלִצְעֹק וּלְהִתְחַנֵּן הַרְבֵּה הַרְבֵּה לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אוּלַי יֵעָתֵר ה' שֶׁנְּזֵכֶה לְבַטְּלָם, כִּי בְּוַדַּאי תְּפִלָּה וּצְעָקָה מוֹעִיל תָּמִיד. וְעַיֵּן בְּהַשִּׂיחָה (לְקַמָּן קטז) הַשַּׂיָּכָה לְהַתּוֹרָה לַשֵּׁמֶשׁ שָׁם אֹהֶל בָּהֶם, שָׁם מְבֹאָר עוֹד כַּמָּה וְכַמָּה הָיָה מִתְיַגֵּעַ אָז בָּעִתִּים הַלָּלוּ עַל אוֹדוֹת הַפּוּנְקְטִין שֶׁנִּשְׁמְעוּ אָז, וְהֵן הֵן הַגְּזֵרוֹת שֶׁיָּצְאוּ בְּיָמֵינוּ בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים שֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה אַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ, וּבִזְכוּת תְּפִלָּתוֹ נִתְעַכְּבוּ עַד הֵנָּה. וְהַלְוַאי הָיוּ צַיְּתִים

אוֹתוֹ לְהַרְעִישׁ אֶרֶץ וּמְלוֹאָהּ מִקֹּדֶם לַעֲסֹק הַרְבֵּה בִּתְפִלּוֹת וּצְעָקוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּרְצוֹנוֹ בְּוַדַּאי הָיוּ מִתְבַּטְּלִין לְגַמְרֵי:

פרק ז

ז כְּשֶׁאָמַר הַתּוֹרָה וְיִהְיוּ הֵם מְרִיקִים שַׁקֵּיהֶם בְּסִימָן י"ז בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תקס"ו. בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה נִתְגַּיְרוּ גֵּרִים הַרְבֵּה מֵהֶחָמַת שֶׁמָּצְאוּ בְּסִפְרֵיהֶם הֶפֶךְ אֱמוּנָתָם, וְזֶה הָעִנְיָן מִבֹּאר הֵיטֵב שָׁם בְּאוֹתָהּ הַתּוֹרָה הַנַּ"ל מֵהֵיכָן בָּא זֹאת שֶׁיִּמְצְאוּ עַכּוּ"ם בְּסִפְרֵיהֶם הֶפֶךְ אֱמוּנָתָם וְכוּ' עַיֵּן שָׁם. וּבְאוּר הָעִנְיָן כִּפְשׁוּטוֹ כִּי כְּבָר נִשְׁמְעוּ דְּבָרִים כָּאֵלּוּ מִפִּי כַּמָּה גֵּרִים, וּבִפְרָט בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַמַּאֲמָר הַזֶּה אָז הָיוּ בָּעוֹלָם מַעֲשִׂיּוֹת הָרְבֵּה כָּאֵלּוּ שֶׁפִּתְאֹם אַחַר שַׁבַּת חֲנֻכָּה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אָז הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל, אָז נִתְגַּיֵּר פִּתְאֹם כֹּמֶר אֶחָד מִכְּפָר. וְהוּא הָיָה אַחַר־כָּךְ אֶצְלוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְסִפֵּר לְפָנָיו שֶׁמָּצָא בִּדְבָרֵיהֶם הֶפֶךְ אֱמוּנָתָם. וְכֵן אִשָּׁה אַחַת עִם בָּנֶיהָ נִתְגַּיְּרוּ אָז, וְסִפְּרָה שֶׁבְּנֵי מִשְׁפַּחְתָּהּ נִתְגַּיְּרוּ גַּם־כֵּן מֵהֶחָמַת שֶׁמָּצְאוּ מִבֹּאר בְּסִפְרֵיהֶם הֶפֶךְ אֱמוּנָתָם וְכֵן הָיָה כַּמָּה פְּעָמִים. גַּם מֵהַגֵּר צֶדֶק [פָּאטָאצְקִי] שֶׁהָיָה בַּדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים הַסְמוּכִים שֶׁהוּא מִפֶּרֶסָם מְאֹד, מְסַפְּרִים מִמֶּנּוּ גַּם־כֵּן שֶׁנִּתְגַּיֵּר מֵהֶחָמַת שֶׁמָּצָא בְּסִפְרֵיהֶם הֶפֶךְ אֱמוּנָתָם. גַּם אָנֹכִי דִּבַּרְתִּי עִם גֵּר אֶחָד וְסִפֵּר לִי מֵעֵין הַנַּ"ל שֶׁמָּצָא בְּסִפְרֵיהֶם הֶפֶךְ אֱמוּנָתָם. וְעַל־פִּי הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל מִבֹּאר סוֹד הָעִנְיָן הֵיטֵב וְהָבֵן מְאֹד וּבַיָּמִים הָהֵם שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַתּוֹרָה הַנַּ"ל אָז נִתְגַּיְּרוּ גֵּרִים הַרְבֵּה מְאֹד בָּעוֹלָם:

פרק ח

ח "רַבִּי יוֹנָתָן מִשְׁתָּעֵי - קַרְטָלִיתָא", בְּסִימָן י"ח. אֵיזֶה זְמַן קֹדֶם שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַזֹּאת נִכְנְסוּ פַּעַם אַחַת אֵלָיו אֲנִי וַחֲבֵרִי וּבָאנוּ לְחַדְּרוֹ, וְהָיָה שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמָּנוּ. עָנָה וְאָמַר, אֲנִי חַיִּיתִי הַיּוֹם חַיִּים שֶׁלֹּא חַיִּיתִי עֲדַיִן מֵעוֹלָם, כִּי יֵשׁ כַּמָּה מִינֵי חַיִּים, וְהַכֹּל נִקְרָא חַיִּים, אֲבָל הַיּוֹם חַיִּיתִי חַיִּים טוֹבִים שֶׁלֹּא חַיִּיתִי מֵעוֹלָם חַיִּים כָּאֵלֶּה. וְאַחַר־כָּךְ הִתְחִיל לְדַבֵּר וְלִזְרֹק מִפִּיו הַקְּדוֹשׁ דִּבּוּרִים וְגִלָּה קְצָת רָאשֵׁי פְּרָקִים מֵהַתּוֹרָה קַרְטָלִיתָא וְלֹא גִּלָּה לָנוּ כָּל הַתּוֹרָה אָז בְּפֵרוּשׁ, רַק רָאשֵׁי פְּרָקִים בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, גַּם אַחַר־כָּךְ דִּבֵּר עִמָּנוּ עוֹד בִּזְמַנִּים אֲחֵרִים כַּמָּה פְּעָמִים מֵעִנְיַן הַחַיִּים הַנַּ"ל שֶׁהַכֹּל נִקְרָא חַיִּים. וְגַם בְּעִנְיַן חַיֵּי צַעַר יֵשׁ חִלּוּקִים הַרְבֵּה וּמוּבָן כַּוָּנָתוֹ שֶׁעִקַּר הַחַיִּים כְּשֶׁזּוֹכִין לֵידַע מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וּלְהַשִּׂיג הַשָּׂגַת הַתּוֹרָה הַשָּׂגָה אֲמִתִּיּוּת כִּי הֵם עִקַּר הַחַיִּים בֶּאֱמֶת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ל): "כִּי הוּא חַיֶּיךָ" אֲבָל אֵין כָּל הַחַיִּים שָׁוִין וְגַם אֶצְלוֹ בְּעַצְמוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה חִלּוּק בֵּין הַחַיִּים שֶׁל הַזְּמַן

הַקֹּדֶם לַחַיִּים שֶׁל עַכְשָׁו, עַד שֶׁהִתְפָּאֵר שֶׁחַי הַיּוֹם חַיִּים שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא חַי חַיִּים כָּאֵלֶּה. וְרֹאֶה וְהַבֵּט וְהָבֵן עַמְקוּת הַלָּשׁוֹן הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, אַשְׁרֵינוּ שֶׁזָּכִינוּ לִרְאוֹת אִישׁ חַי כָּזֶה:

פרק ט

ט תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין יַקִּירִין סִימָן כ', זֹאת הַתּוֹרָה נֶאֱמְרָה בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה תקס"ה שֶׁחָל בְּיוֹם חֲמִישִׁי וְשִׁשִּׁי. וּבַקִּיץ הַקּוֹדֶם בֵּין פֶּסַח לַעֲצֶרֶת הָיִינוּ אֶצְלוֹ בָּעֵת שֶׁהָיָה פֹּה מְחֻתָּנוֹ הָרַב מֵחַמֶּעלְנִיק, וְאָז סִפֵּר לָנוּ הַמַּרְאָה הַנּוֹרָאָה הַמַּתְחֶלֶת אֶחָד הָיָה שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ. וְאָמַר שֶׁזֹּאת הַתּוֹרָה תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין הוּא פֵּרוּשׁ עַל הַמַּרְאָה הַנַּ"ל. וְאָמַר שֶׁבְּכָל הַתּוֹרוֹת שֶׁאוֹמֵר יֵשׁ בָּהֶם רְמָזִים מֵהַמַּרְאָה הַזֹּאת, אַךְ הַתּוֹרָה הַזֹּאת תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין הִיא כְּלָלוּת פֵּרוּשׁ עַל הַמַּרְאָה הַנַּ"ל וּקְצָת מִזֶּה מְבֹאָר בִּמְקוֹמוֹ (לְקַמָּן פֹּג עַיֵּן שָׁם:

פרק י

י אַחַר־כָּךְ בְּשַׁבּוּעוֹת שֶׁחָל אָז בְּיוֹם רְבִיעִי וַחֲמִישִׁי אָמַר הַתּוֹרָה תְּפִלָּה לַחֲבַקּוּק סִימָן י"ט. וְאַחַר־כָּךְ בְּאוֹתוֹ הַקַּיִץ הִתְחִיל לוֹמַר הַתּוֹרָה עַתִּיקָא טָמִיר וְסָתִים סִימָן כ"א, וּבְתְחִלָּה שִׁמַּעְתִּי מִפִּיו זְכִרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֵיזֶה עִנְיָנִים מֵהַתּוֹרָה הַנַּ"ל פִּסְקָא פִּסְקָא וְאַחַר־כָּךְ אָמְרָהּ בִּשְׁלֵמוּת בְּדֶרֶךְ בְּשַׁבַּת נַחֲמוּ. וּמִקֹּדֶם לָזֶה עָמַדְתִּי לְפָנָיו בְּעֶרֶב רֹאשׁ־חֹדֶשׁ מְנַחֵם אָב בְּיוֹם רִאשׁוֹן בַּשַּׁבָּת לְעֵת עֶרֶב בָּעֵת שֶׁפּוֹסְקִין לֶאֱכֹל בָּשָׂר, וְהָיָה אָז מְאֻיָּם מְאֹד וְשָׁכַב עַל מִטָּתוֹ וְשָׁתַק הַרְבֵּה וְחָשַׁב מַה שֶּׁחָשַׁב, וְאֲנִי עָמַדְתִּי לְפָנָיו מְרֻעְיָד וּמִשְׁתּוֹמֵם, וְעָמַדְתִּי אָז לְפָנָיו כַּמָּה שָׁעוֹת. וְאָז סִפֵּר לִי עִנְיָן זֶה, עָנָה וְאָמַר, בְּזֶה הַשַּׁבָּת בָּכִיתִי מְאֹד לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַדּוּעַ כָּל דָּבָר שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אֲנִי מֻכְרָח לַעֲשׂוֹתוֹ בִּמְסִירַת נֶפֶשׁ (הַיְנוּ שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם קָשֶׁה וְכָבֵד עָלַיּוֹ מְאֹד, וְאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כִּי־אִם בִּמְסִירַת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ). וְסִפֵּר שֶׁבְּכָל יוֹם כְּשֶׁעוֹמֵד בַּבֹּקֶר וְרוֹצֶה לְהִתְפַּלֵּל אֵינוֹ יָכוֹל לְפַתֵּחַ פִּיו כְּלָל, וְאֵין לוֹ בַּמֶּה לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ, וְאָז הוּא רוֹצֶה לִזְכֹּר לְעַצְמוֹ עַל־כָּל־פָּנִים אֵיזוֹ נִגּוּן כְּדֵי לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּאֵיזוֹ נִגּוּן, וְגַם זֶה נִמְנָע מִמֶּנּוּ כִּי אֵינוֹ יָכוֹל לְהַזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ שׁוּם נִגּוּן, עַד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל אֵיךְ לְעָמֹד וּלְהִתְפַּלֵּל. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא עוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל, אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁבָּא בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה אָז מַזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ אֵיזוֹ נִגּוּן שֶׁבָּא עַל דַּעְתּוֹ מֵאֵילָא. הַכְּלָל שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת קָשֶׁה עָלָיו מְאֹד וּמֻכְרָח לַעֲשׂוֹת בִּמְסִירַת נֶפֶשׁ. וּמִזֶּה נִתְעוֹרֵר לִבִּי וְהֵבַנְתִּי מוּסָר גָּדוֹל לְעַצְמִנוּ לִלְמֹד קַל־וָחֹמֶר מִמֶּנּוּ כַּמָּה אֲנַחְנוּ צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק וּלְהַכְרִיחַ עַצְמֵנוּ בְּכָל הַכֹּחוֹת בְּכָל הַדְּבָרִים הַנּוֹגְעִים לַה' בִּפְרָט עַל הַתְּפִלָּה. הֲלֹא אִם צַדִּיק קָדוֹשׁ וְנוֹרָא כְּמוֹתוֹ הָיָה צָרִיךְ לִמְסֹר נַפְשׁוֹ כָּל כָּךְ עַל הַתְּפִלָּה וְעַל כָּל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה וְהָיָה לוֹ מְנִיעוֹת

וּכְבֵדוּת כָּל כָּךְ קֹדֶם שֶׁעָשָׂה אֵיזֶה דָּבָר כַּנַּ"ל, קַל־וָחֹמֶר וּבְנוֹ שֶׁל קַל־וָחֹמֶר כַּמָּה וְכַמָּה אָנוּ צְרִיכִים לִטְרֹחַ וּלְהִתְיַגֵּעַ וְלִמְסֹר נַפְשֵׁנוּ בְּכָל יוֹם, בִּפְרָט בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא בִּתְחִלָּה כְּבֵדָה מְאֹד עַל הָאָדָם, וּצְרִיכִים יְגִיעוֹת הַרְבֵּה וּלְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ בְּכַמָּה אֳפָנִים וְעֲצוֹת אוּלַי יִזְכֶּה לְדַבֵּר אֵיזֶה דִּבּוּר בִּתְפִלָּה. כִּי בִּשְׁבִיל דִּבּוּר אֶחָד שֶׁל הַתְּפִלָּה כְּדַאי לִמְסֹר נַפְשׁוֹ כִּי (בְּרָכוֹת ו:) תְּפִלָּה הִיא דְּבָרִים הָעוֹמְדִים בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם:

פרק יא

יא וְאָז סִפֵּר לְפָנַי וְאָמַר בְּזֶה הַשַּׁבָּת הִקְשׁוּ קֻשְׁיָא לְמַעֲלָה וַאֲנִי אָמַרְתִּי עָלֶיהָ תֵּרוּץ. וְהַקֻּשְׁיָא הִיא כִּי יֵשׁ מַקִּיפִים אֲצֶל הַשֵּׂכֶל, וְיֵשׁ מַקִּיפִים לְהַתּוֹרָה, וּמַה לַּעֲשׂוֹת שֶׁיִּכָּנְסוּ הַמַּקִּיפִים לִפְנִים וְכוּ' כַּנִּדְפָּס כָּל זֶה בְּהַתּוֹרָה עַתִּיקָא הַנַּ"ל. אַחַר־כָּךְ עָמַדְתִּי עוֹד לְפָנָיו עַד אַחַר שְׁקִיעַת הַחַמָּה, בְּתוֹךְ כָּךְ נִכְנַס אֵלָיו הַמְשָׁרֵת שְׁלוֹ וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "רַבִּי גִּיט גֶעלְט אוֹיף לֶעכְט" וּבִלְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ תְּנוּ מָעוֹת עַל נֵרוֹת, עָנָה וְאָמַר אֵלַי הֲשָׁמַעְתָּ מַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר, גַּם אֶת זֶה תִּזְכֹּר כִּי גַּם הוּא תֵּרוּץ עַל הַקֻּשְׁיָא, הַיְנוּ עַל הַקֻּשְׁיָא הַנַּ"ל בְּעִנְיַן הַמַּקִּיפִין שֶׁהִקְשׁוּ לְמַעְלָה, אִם תִּהְיֶה אִישׁ כָּשֵׁר תִּזְכֶּה לְהָבִין זֹאת. וּתְהִלָּה לָאֵל יִתְבָּרַךְ כְּבָר הֵבַנְתִּי מְעַט קָט בָּזֶה:

פרק יב

יב אַחַר־כָּךְ נָסַע לְדֶרֶךְ וְאָמַר הַתּוֹרָה עַתִּיקָא הַנַּ"ל שָׁם בַּדֶּרֶךְ בְּשַׁבַּת נַחֲמוּ כַּנַּ"ל. בִּהְיוֹתוֹ בַּדֶּרֶךְ נִפְטְרָה בִּתּוֹ הַקְּטַנָּה מָרַת פֵּיגָא זִכְרוֹנָהּ לִבְרָכָה, וּבְבוֹאוֹ לְבֵיתוֹ הֶעְלִימוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא הוֹדִיעוּ לוֹ כְּלָל, כִּי לֹא נִתְגַּדְּלָה בְּבֵיתוֹ רַק בָּעִיר הַסְּמוּכָה בְּלַאדִיזִין שֶׁהָיְתָה שָׁם אֵצֶל מֵינֶקֶת, וְעַל־כֵּן הָיוּ יְכוֹלִין לְהַעֲלִים מִמֶּנּוּ. וְהוּא זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, תֵּכֶף כְּשֶׁיָּרַד מֵהָעֲגָלָה וְנִכְנַס לְבֵיתוֹ מָצָא אֲנָשִׁים מֵאֲנָשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבָּאוּ אֶצְלוֹ מִנֶּעְמֵרוֹב, אָז תֵּכֶף אָמַר לִפְנֵיהֶם דִּבְרֵי תוֹרָה הַרְבֵּה מֵהַתּוֹרָה עַתִּיקָא הַנַּ"ל, וְהִכְנִיס בְּתוֹךְ דִּבְרֵי תוֹרָתוֹ עִנְיַן שִׁבְעַת יְמֵי אֲבֵלוּת כִּמְבֹאָר שָׁם עַיֵּן שָׁם. וְגַם בַּדֶּרֶךְ קֹדֶם כְּנִיסָתוֹ לָעִיר הֵבִינוּ מִדְּבָרָיו שֶׁהוּא יוֹדֵעַ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּסְתַּלְּקָה, וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁנִּכְנַס לְבֵיתוֹ שָׁאַל וְחָקַר אֶת בְּנֵי בֵיתוֹ, וְהֶעְלִימוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא נָהַג אֲבֵלוּת כְּלָל וְלֹא נוֹדַע לוֹ מִפִּי אָדָם עַד אַחַר רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, וְאָז נָהַג שָׁעָה אַחַת אֲבֵלוּת כַּדִּינָא כִּי כְּבָר הָיָה אַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם. וְאָמַר אָז שֶׁכָּל זְמַן שֶׁאֵין יוֹדְעִים מִפִּי אָדָם אֵין צְרִיכִין לִנְהֹג אֲבֵלוּת אַף־עַל־פִּי שֶׁיּוֹדְעִין עַל פִּי הַשָּׁגוֹת. וְאַחַר־כָּךְ בִּימֵי אֱלוּל הָיִיתִי אֶצְלוֹ בְּעַצְמִי (כִּי אָז בְּבוֹאוֹ לֹא הָיִיתִי בְּעַצְמִי רַק כָּל הַנַּ"ל שֶׁהָיָה בְּעֵת כְּנִיסָתוֹ לְבֵיתוֹ שְׁמַעְתִּי מֵחֲבֵרַי שֶׁהָיוּ אֶצְלוֹ אָז), וְתֵכֶף כְּשֶׁנִּכְנַסְתִּי אֶצְלוֹ וְהוּא זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה יוֹשֵׁב

בְּכֹבֶד רֹאשׁ בְּצַעַר, וְהִתְחִיל לְדַבֵּר תֵּכֶף מֵעִנְיַן חַיִּים וּמִיתָה, עָנָה וְאָמַר לִי הֲלֹא בֵּין חַיִּים לְמִיתָה אֵין חִלּוּק כִּי־אִם בְּאָמָּה אַחַת, שֶׁעַכְשָׁו הָאָדָם כָּאן וְאַחַר־כָּךְ הוּא שׁוֹכֵן שָׁם. וְהִטָּה בְּיָדוֹ עַל בֵּית הָעָלְמִין כְּלוֹמַר מִי שֶׁהוּא צַדִּיק וְאַף בְּמִיתָתוֹ הוּא חַי, מַה חִלּוּק אֶצְלוֹ בֵּין חַיִּים לְמִיתָה, רַק מִקֹּדֶם הָיָה דָּר בְּכָאן וְעַכְשָׁו קָבַע דִּירָתוֹ שָׁם בַּקֶּבֶר, וְהוּא חַי שָׁם. וְאָז הִתְחִיל לוֹמַר חַיִּים נִצְחִיִּים הֵם רַק אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמִי שֶׁהוּא נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא חַי גַּם כֵּן חַיִּים נִצְחִיִּים וְכוּ' כַּמְבֹאָר כָּל זֶה אֵצֶל הַתּוֹרָה עַתִּיקָא הַנַּ"ל. וּבְרֹאשׁ־הַשָּׁנָה שֶׁלְּאַחֲרָיו תקס"ה אָז אָמַר הַתּוֹרָה תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין יַקִּירִין הַנַּ"ל. וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה חָל אָז בְּיוֹם חֲמִישִׁי וְשִׁשִּׁי, וּבְשַׁבַּת תְּשׁוּבָה שֶׁאַחֲרָיו הָיִינוּ מְסֻפָּקִים אִם נִזְכֶּה שֶׁיִּכְנֹס אֲלֵינוּ מֵחַדְרוֹ לֵישֵׁב עִמָּנוּ בְּסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית לְגַלּוֹת לָנוּ תּוֹרָה. כִּי לֹא הָיָה דַּרְכּוֹ לֵישֵׁב עִמָּנוּ בִּסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית כִּי־אִם בְּעִתִּים יְדוּעִים כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקַמָּן קכו). וְהָיִינוּ עוֹמְדִים וּמְצַפִּים סָמוּךְ לְחַדְרוֹ, וּבְתוֹךְ כָּךְ פָּתַח פִּתְאֹם הַדֶּלֶת מֵחַדְרוֹ בְּבֶהָלָה גְּדוֹלָה, וְכָל הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר עָמְדוּ שָׁם בְּסָמוּךְ נָפַל עֲלֵיהֶם פַּחַד גָּדוֹל וְנִבְהֲלוּ וְנִשְׁתּוֹמְמוּ מְאֹד. וְקָרָא בַּתְּחִלָּה שֶׁתִּבּוֹא אֶצְלוֹ בִּתּוֹ הַגְּדוֹלָה, וְנִכְנְסָה תֵּכֶף לְחַדְרוֹ. וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמָּהּ מֵעִנְיַן פְּטִירַת בִּתּוֹ הַקְּטַנָּה זְכרוֹנָהּ לִבְרָכָה, וְהִתְחִילָה שׁוּב לְהַכְחִישׁ וּלְהַעְלִים, וְאָמַר הֲלֹא כְּבָר אֲנִי יוֹדֵעַ הָאֱמֶת וְהַכְרָחָה לְהַגִּיד לוֹ בְּפֵרוּשׁ, וְלֹא נִכְנַס מֵחֲמַת זֶה לִסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית וְנָהַג שָׁעָה אַחַת אֲבֵלוּת בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת:

פרק יג

יג אַחַר־כָּךְ נִכְנַס אֶצְלֵנוּ לְבֵיתוֹ הַגָּדוֹל וְדִבֵּר עִמָּנוּ כְּדַרְכּוֹ. וְאָז שָׁאַל לְאֶחָד אִם בָּכָה בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה וְאָמַר אָז שֶׁעִקַּר הַבְּכִיָּה כְּשֶׁהִיא מֵחֲמַת שִׂמְחָה וְגִלָּה אָז עִנְיַן הַנִּפְלָא בְּ'שִׂמְחִי יְ'גִילוּן כָּל הַ'יּוֹם שֶׁהוּא רָאשֵׁי־תֵבוֹת בְּכִיָּה כַּמְבֹאָר בְּסִימָן קע"ה. וְאָמַר אָז שֶׁהָיָה לוֹ אָז מַה שֶּׁנִּקְרָא בִּלְשׁוֹן חֲסִידוּת הֶאָרָה גְּדוֹלָה לוֹמַר תּוֹרָה אַךְ עַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַּלְבֵּל וְסִפֵּר שֶׁבְּתוֹ הַקְּטַנָּה שֶׁנִּפְטְרָה בָּאָה אֵלָיו בְּקוּבְלָנָא רַבָּה, כִּי בְּנֵי בֵיתוֹ הָיוּ עוֹסְקִים בְּרִפּוּאָתָהּ עִם נָכְרִי אֶחָד שֶׁהָיָה עוֹסֵק בִּלְחָשִׁים וּסְגֻלּוֹת. וְאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁעַכְשָׁו אֵינָם שְׁכִיחִים מְכַשְּׁפִים, אֲבָל זֶה הָעִקָּר מְכַשֵּׁף גָּמוּר וְזֶה הָיָה פְּגַם גָּדוֹל לִנְשָׁמָה קְדוֹשָׁה וְיִקָּרָה כָּזֹאת. עַל־כֵּן בָּאָה אֵלָיו בְּקוּבְלָנָא רַבָּא עַל זֶה וְאָז הֻכְרַח לִשְׁאֹל עַד שֶׁהוֹדִיעוּ לוֹ כַּנַּ"ל, וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּקֵּן אוֹתָהּ וּמֵחֲמַת זֶה נִתְבַּלְבֵּל הַדִּבּוּר וְלֹא אָמַר אָז הַתּוֹרָה הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה מוּכָן לוֹמַר כַּנַּ"ל. וּבְחָמְלַת הַשֵּׁם חָסְדּוֹ גָּבַר עָלֵינוּ וְסִבֵּב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא אָבְדָנוּ הַתּוֹרָה הַזֹּאת, כִּי זָכִינוּ אַחַר־כָּךְ בְּיוֹם שֵׁנִי שֶׁגִּלָּה לָנוּ אָז תּוֹרָה גְּבוֹהָה אֲרֻכָּה וּרְחָבָה וַעֲמֻקָּה מְאֹד וְהִיא הַתּוֹרָה חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם שֶׁבְּסִימָן כ"ב. וְהַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶאֱמְרָה פִּתְאֹם, כִּי בְּתְחִלָּה יָשַׁב וְדִבֵּר עִמָּנוּ כְּדַרְכּוֹ וּמִקֹּדֶם צִוָּה לְאִישׁ אֶחָד לְהָבִיא לוֹ שָׁמָּן וּפְתִילָה לְתַקֵּן

לוֹ נֵר שֶׁל שֶׁמֶן זַיִת, וְאַחַר־כָּךְ הִדְלִיק הַנֵּר בְּעַצְמוֹ. כִּי כֵן הָיָה דַּרְכּוֹ כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁהָיָה פִּתְאֹם מַדְלִיק נֵר שֶׁל שֶׁמֶן זַיִת וְהַדָּבָר הָיָה מוּבָן שֶׁהָיָה מַמְתִּיק דִּינִים בָּזֶה. וְאָז סָמוּךְ לְהַהַדְלָקָה וְהַנֵּר הָיָה דּוֹלֵק סָמוּךְ לְשֻׁלְחָנוֹ, וְהוּא דִּבֵּר עִמָּנוּ בְּאֵימָה גְּדוֹלָה, וּבְתוֹךְ כָּךְ צִוָּה לְהָבִיא לְפָנָיו סְלִיחָה וְהֵבִיאוּ לְפָנָיו וּפָתַחַהּ וְאָמַר קְצָת מֵאֵיזֶה סְלִיחָה שֶׁל יוֹם כִּפּוּרִים. וְהַכֹּל הָיָה בִּפְנֵי כֻּלָּנוּ שֶׁהָיינוּ עוֹמְדִים סְבִיבוֹ וְהוּא יָשַׁב עַל כִּסְאוֹ סָמוּךְ לְשֻׁלְחָנוֹ בְּחַדְרוֹ. בְּתוֹךְ כָּךְ הִתְחִיל לְדַבֵּר מֵהַגַּן־עֵדֶן וְהַגֵּיהִנֹּם שֶׁהַגַּן־עֵדֶן וְהַגֵּיהִנֹּם הֵם בְּזֶה הָעוֹלָם וְכוּ' וְנִכְנַס מֵעִנְיָן לְעִנְיָן עַד שֶׁגָּמַר כָּל הַתּוֹרָה חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם הַנַּ"ל וְנִשְׁתַּהֲתָה הָאֲמִירָה בְּעֶרֶךְ אַרְבַּע שָׁעוֹת. וּמַה שֶּׁעָבַר אָז אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר בִּכְתָב. אַשְׁרֵי הַשָּׁעָה אַשְׁרֵי הָרְגָעִים שֶׁזָּכִינוּ לַעֲמֹד לְפָנָיו. וְאַחַר־כָּךְ בְּשַׁבָּת אַחַר סֻכּוֹת אָמַר שֶׁבִּשְׁבִיל הַתּוֹרָה הַזֹּאת נָתַן אֶלֶף אֲדָמִים לְשׁוֹמֵר הַפֶּתַח לְמַעְלָה בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה שָׁם וְכוּ' כַּמְבֹאָר בִּמְקוֹמוֹ (לְקַמָּן קיז):

פרק יד

יד בָּעֵת שֶׁנִּתַּן לָנוּ הַתּוֹרָה תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין הַנַּ"ל בִּכְתִיבַת יָדוֹ, הָיִינוּ עוֹמְדִים לְפָנָיו, וְהוּא חָתַךְ הַדִּפִּין שֶׁל הַתּוֹרָה הַנַּ"ל מִתּוֹךְ סִפְרוֹ כְּדֵי לִתֵּנָם לָנוּ לְהַעְתִּיקָם. וּתְחִלַּת הַתּוֹרָה הָיְתָה מַתְחֶלֶת בְּאֶמְצַע הַדַּף שֶׁהָיָה כָּתוּב עָלָיו תּוֹרָה אַחֶרֶת שֶׁלֹּא רָצָה לִתֵּן אוֹתָהּ לָנוּ לְהַעְתִּיקָהּ. וְהֶכְרַח לוֹמַר לִי אֵלּוּ הַדְּבָרִים בְּעַל־פֶּה מִלָּה בְּמִלָּה, וַאֲנִי יָשַׁבְתִּי אֶצְלוֹ וְהָיִיתִי כּוֹתֵב מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ. וּבְתוֹךְ כָּךְ נִתְלַהֵב מְאֹד וּפָנָיו הָיוּ מַאִדִּימוֹת וּמְאִירוֹת, וְהִפְסִיק בְּאֶמְצַע קְצָת וְהָיָה אֶצְלֵנוּ פְּלִיאָה גְּדוֹלָה. וְאַחַר־כָּךְ סִפֵּר לָנוּ שֶׁזֹּאת הַלַּיְלָה הוּא הַיְאָרְצַיְיט שֶׁל אִמּוֹ, כִּי הָיָה אָז י"ט אֲדָר וְהוּא שָׁכַח וְלֹא הִדְלִיק נֵר וְלֹא אָמַר קִדּוּשׁ, וְאָז הָיְתָה שָׁנָה מְעֻבֶּרֶת שֶׁהַיְאָרְצַיְיט הוּא בְּשֹׁנֵי חֹדֶשׁ אֲדָר כַּיָּדוּעַ (עַיֵּן שֻׁלְחַן־עָרוּךְ סִימָן ת"ב יד) וּבְתוֹךְ כְּתִיבַת זֹאת הַתּוֹרָה בָּאָה אִמּוֹ אֶצְלוֹ וְהִזְכִּירָה אוֹתוֹ הַיְאָרְצַיְיט. וְתֵכֶף קָרָא מִנְיָן וְלָמַד מִשְׁנָיוֹת וְאָמַר קַדִּישׁ וְהִדְלִיק נֵר בִּשְׁבִילָהּ. וּבַבֹּקֶר קָרָא גַּם־כֵּן מִנְיָן לְחַדְרוֹ שֶׁיֵּשֵׁב שָׁם וּפָרַס עַל שְׁמַע בְּעַצְמוֹ וְאָמַר בָּרְכוּ וּקְדֻשָּׁה וְאַחַר־כָּךְ כָּל הַקְּדִישִׁים שֶׁל וּבָא לְצִיּוֹן וּתְפִלָּה לְדָוִד וּפִטּוּם הַקְּטֹרֶת וְעָלֵינוּ. וְאָמַר כֻּלָּם בְּעַצְמוֹ לֹא נֶעְדַּר אֶחָד, וְאַחַר־כָּךְ לָמַד מִשְׁנָיוֹת וְאָמַר עוֹד קַדִּישׁ דְּרַבָּנָן וְאָמַר אַחַר־כָּךְ שֶׁמִּימָיו לֹא פָּרַס עַל שְׁמַע וְזֶה הָיָה פַּעַם רִאשׁוֹן אֶצְלוֹ שֶׁאָמַר בָּרְכוּ וּקְדֻשָּׁה לִפְנֵי הַתֵּבָה וְעוֹד יֵשׁ בָּזֶה דְּבָרִים בְּגוֹ: וְנִרְאָה לִי לְפִי תְּפִיסָתֵנוּ אָז, כִּי הַקְּטָנָה הַנַּ"ל הָיָה שְׁמָהּ פֵּיגָא עַל שֵׁם אִמּוֹ זִכְרוֹנָהּ לִבְרָכָה שֶׁהָיָה שְׁמָהּ פֵּיגָא, וְהַתּוֹרָה הַנַּ"ל שַׁיָּכָה לְעִנְיַן הִסְתַּלְקוּת הַנְּשָׁמָה שֶׁמַּמָּנָּה נִמְשָׁךְ בֵּאוּרֵי הַתּוֹרָה, כִּי יֵשׁ נְשָׁמָה שֶׁסּוֹבֶלֶת מְרִירוּת כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר שָׁם עַיֵּן שָׁם. וּמֵחֲמַת זֶה נִרְאֶה לְפִי עֲנִיּוּת דַּעְתִּי שֶׁהָיְתָה שַׁיָּכוּת שֶׁדִּיְקָא בָּעֵת שֶׁעָסְקוּ בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל בָּאָה נִשְׁמַת אִמּוֹ הַקְּדוֹשָׁה זִכְרוֹנָהּ לִבְרָכָה כִּי אִמּוֹ הָיְתָה צַדֶּקֶת

גְּדוֹלָה, וּפַעַם אַחַת שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּפֵרוּשׁ שֶׁאִמּוֹ הָיְתָה בַּעֲלַת רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, וְהַדְּבָרִים עַתִּיקִים. כִּי כָּל דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וּמַעֲשִׂיּוֹת שֶׁאָנוּ מְסַפְּרִים מִמֶּנּוּ, אֵין בָּהֶם דָּבָר שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּהֶם סוֹדוֹת גְּבוֹהוֹת וְנוֹרָאוֹת וַעֲצוּמוֹת מְאֹד מְאֹד. עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֶנּוּ. בִּפְרָט הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁעָבְרוּ עַל זַרְעוֹ הַקְּדוֹשִׁים כִּי בָּנָיו הֵם בְּחִינַת לְמַעְלָה מִשִּׁשִּׁים רִבּוֹא נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כַּמּוּבָן בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן חֵלֶק רִאשׁוֹן סִימָן רע"ג עַל־פָּסוּק (דִּבְרֵי הַיָּמִים־א כ"ג): וּבְנֵי רְחַבְיָה רַבּוּ לְמַעְלָה עַיֵּן שָׁם. וּבִשְׁבִיל זֶה עָבַר עֲלֵיהֶם מַה שֶּׁעָבַר הַמָּקוֹם יְרַחֵם עֲלֵיהֶם לְהַבָּא שֶׁיִּמְשֹׁךְ עַל פְּלֵטָה הַנִּשְׁאֶרֶת חַיִּים וַאֲרִיכוּת יָמִים וְשָׁנִים עֲלֵיהֶם וְעַל זַרְעָם עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת אָמֵן וְאָמֵן:

פרק טו

טו אַחַר שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין הַנַּ"ל וְשָׁם מְדַבֵּר הַרְבֵּה מִמַּעֲלַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁזֶּה עִקַּר נִצָּחוֹן הַמִּלְחָמָה כְּשֶׁזּוֹכִין לָבוֹא לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וְכוּ', וּבְפֶרֶט בְּעֵת שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה בֵּאֵר הַדָּבָר יוֹתֵר, כִּי אָז הִתְחִיל בְּהַתְחָלַת הַתּוֹרָה תֵּכֶף לְדַבֵּר מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן מִי שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת יְהוּדִי, דְּהַיְנוּ לֵילֵךְ מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא אִי אֶפְשָׁר כִּי־אִם עַל־יְדֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּכְשֶׁמְּנַצְּחִין הַמִּלְחָמָה אָז נִקְרָאִין אִישׁ מִלְחָמָה כִּי קֹדֶם שֶׁמְּנַצְּחִין הַמִּלְחָמָה אָז אַל יִתְהַלֵּל חוֹגֵר כְּמִפַּתֵּחַ (מְלָכִים־א כ) רַק כְּשֶׁמְּנַצְּחִין הַמִּלְחָמָה אָז הוּא אִישׁ מִלְחָמָה. וְאַחַר־כָּךְ הִתְחִיל לְדַבֵּר מֵהַנְּשָׁמָה, וְנִתְלַהֵב מְאֹד וְהֵרִים קוֹלוֹ וְאָמַר יֵשׁ נְשָׁמָה וְכוּ' כַּנִּדְפָּס בַּסֵּפֶר בְּסִימָן הַנַּ"ל רַק שֶׁבִּכְתִיבָתוֹ הִתְחִיל תֵּכֶף מֵהַנְּשָׁמָה אֲבָל בַּאֲמִירָתוֹ הִתְחִיל מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כַּנַּ"ל. וְאַחַר שֶׁגָּמַר הַתּוֹרָה אַחַר־כָּךְ בְּעֵת הַשִּׂיחָה שְׁאַלְתִּי אוֹתוֹ מַה כַּוָּנָתְכֶם בְּמָה שֶׁאֲמַרְתֶּם שֶׁאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הִיא גְּדוֹלָה כָּל כָּךְ וְשֶׁזֶּה עִקַּר נִצָּחוֹן הַמִּלְחָמָה. וְגָעַר בִּי וְעָנָה וְאָמַר כַּוָּנָתִי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַזֹּאת בְּפִשְׁיטוּת עִם אֵלּוּ הַבָּתִּים וְהַדִּירוֹת וְאָמַר בְּלָשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "אִיךְ מֵיין טַאקֶע דָּאס אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל מִיט דִּיא שְׁטִיבֶּער מִיט דִּיא הַייזֶער". כְּלוֹמַר שֶׁכָּל כַּוָּנָתוֹ בַּמָּה שֶׁהֶאֱרִיךְ בְּמַעֲלַת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כַּוָּנָתוֹ כְּפִשׁוּטוֹ עַל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הַזֹּאת שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל נוֹסְעִים לְשָׁם, שֶׁרְצוֹנוֹ שֶׁכָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת אִישׁ יִשְׂרָאֵל בֶּאֱמֶת יִסַּע לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מְנִיעוֹת רַבּוֹת עַל־זֶה, יִסְבֹּר כָּל הַמְּנִיעוֹת וְיֵלֵךְ לְשָׁם כִּי זֶה עִקַּר נִצָּחוֹן הַמִּלְחָמָה כְּשֶׁזּוֹכִין לָבוֹא לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וְכוּ'. וְזֶה אֲשֶׁר הֵעִיר לְבָבִי בְּיוֹתֵר וְחִזֵּק אוֹתִי בְּיוֹתֵר, לַעֲבֹר עַל כָּל הַמְּנִיעוֹת הָרַבּוֹת שֶׁהָיָה לִי בְּלִי שִׁעוּר לִשְׁבֹּר כֻּלָּם וְלָבוֹא לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. בָּרוּךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר הָיָה בְּעֶזְרִי לְשַׁבֵּר מְנִיעוֹת וּבְלִבּוּלִים וְעִכּוּבִים כָּאֵלֶּה, וְלָבוֹא לְשָׁם בְּשָׁלוֹם וְלַחֲזֹר בְּשָׁלוֹם. כְּשֶׁהִתְחִיל הַתּוֹרָה "תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין" הַנַּ"ל בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת כְּדַרְכּוֹ תָּמִיד, דְּהַיְנוּ סָמוּךְ לְתְחִלַּת הַלַּיְלָה הַשַּׁיָּכָה לְיוֹם

שֵׁנִי דְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה, וּכְבָר חָשַׁךְ הַיּוֹם, וַאֲנִי יָשַׁבְתִּי סָמוּךְ מְאֹד אֵלָיו וְהִסְתַּכַּלְתִּי בּוֹ וְרָאִיתִי שֶׁאָמַר הַתֵּבוֹת תִּשְׁעָה תְּקוּנִין יַקִּירִין אִתְמַסְרִין לְדִקְנָא בְּכֹחוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד מְאֹד עַד מְצוּי הַנֶּפֶשׁ, וּבְאֵימָה וְיִרְאָה וּרְתֵת וְזִיעַ אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר, וְתָפַס אֶת זְקָנוֹ כַּמָּה פְּעָמִים בְּכֹחוֹת גְּדוֹלוֹת. וְאִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר זֹאת בִּכְתָב וּכְבָר מְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לִקּוּטֵי שסא) שֶׁאָמַר שֶׁקֹּדֶם שֶׁהוּא מוֹצִיא מִפִּיו הַתֵּבָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הַתּוֹרָה נִדְמֶה לוֹ שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ, וְכֵן בַּתֵּבָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הַקִּדּוּשׁ וְאַצֶל הַתּוֹרָה הַזֹּאת רָאִיתִי זֹאת בְּעֵינַי עֹצֶם מְסִירַת נַפְשׁוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר: (שַׁיָּךְ לְעֵיל לְעִנְיַן הַמְבֹאָר שָׁם שֶׁקֹּדֶם שֶׁבָּאִין לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל אֲזַי אַל יִתְהַלֵּל חוֹגֵר כְּמִפַּתֵּחַ וְכוּ' רְצוֹנוֹ לוֹמַר כִּי הַרְבֵּה יִסּוּרִים וּמְנִיעוֹת וְכוּ' צְרִיכִין לַעֲבֹר קֹדֶם שֶׁבָּאִין לְשָׁם. פַּעַם אַחַת כְּשֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מֵעֹצֶם הַמְּנִיעוֹת וְהַסְּכָנוֹת שֶׁהָיָה עָלָיו בְּסַטָאמְבּוּל וְאֵיךְ שֶׁהָיָה בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה קֹדֶם שֶׁבָּא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכוּ' אָז עָנָה וְאָמַר לָנוּ שֶׁאֲנַחְנוּ יְכוֹלִים לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּנָקֵל. כְּאוֹמֵר שֶׁעָלֵינוּ לֹא יִתְגַּבְּרוּ מְנִיעוֹת כָּאֵלֶּה וְסַכָּנוֹת כָּאֵלֶּה כְּמוֹ שֶׁהָיוּ עָלָיו, וְאִם נִרְצֶה נוּכַל לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּנָקֵל. אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּוַדַּאי גַּם אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לִהְיוֹת מְרֻצִּים לִסְבֹּל יִסּוּרִים וּלְשַׁבֵּר מְנִיעוֹת קֹדֶם שֶׁבָּאִין לְשָׁם, כִּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא אַחַת מִשִּׁשָּׁה דְּבָרִים שֶׁנִּתְּנוּ עַל־יְדֵי יִסּוּרִים (בְּרָכוֹת ה.) וְכַמּוּבָא גַּם שָׁם בַּמַּאֲמָר הַנַּ"ל. וּפַעַם אַחַת אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה יֵשׁ שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם שֶׁרוֹצִין וְנִכְסָפִין מְאֹד לָבוֹא לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל אִם הָיוּ יְכוֹלִים לִסַּע לְשָׁם בְּהַרְחָבָה אֲבָל לֹא בְּצַעַר וְדַחַק וּבֶאֱמֶת אֵין זֶה רָצוֹן שָׁלֵם. כִּי מִי שֶׁרוֹצֶה לָבוֹא בֶּאֱמֶת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לֵילֵךְ גַּם רַגְלִי וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לְאַבְרָהָם לֶךְ לְךָ וְכוּ' לֶךְ דַּיְקָא. וְעַיֵּן יְמֵי נָתָן [מוֹהֲרַנַ"ת] בִּנְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אַחַר שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מַאֲמַר תִּשְׁעָה תְּקוּנִין הַנַּ"ל אָמַר בְּדֶרֶךְ צַחוּת "אִיךְ הָאב הַיינְט גִיזָאגְט פַּאר פַּייֶעֶר אוּן פַּאר וַואסֶער" וְאֲנִי הַיּוֹם אָמַרְתִּי עַל אֵשׁ וְעַל מַיִם], כִּי שָׁם מְדַבֵּר מֵעִנְיַן דִּבּוּרִים חַמִּים כְּנֶגֶד אֵשׁ וּמֵעִנְיַן פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מָיִם. מוּבָא שָׁם בִּימֵי נָתָן הַנַּ"ל:

פרק טז

טז לְעִנְיַן הַמַּקִּיפִים הַמְבֹאָרִים בְּהַתּוֹרָה עַתִּיקָא סִימָן כ"א שֶׁכָּל אֶחָד יַשִּׂיג לֶעָתִיד כְּפִי טָרְחוֹ וִיגִיעָתוֹ וְכוּ' בַּעֲבוֹדַת ה', אָמַר שֶׁיֵּשׁ עֲבֹדוֹת כָּאֵלּוּ בָּזֶה הָעוֹלָם שֶׁזּוֹכִין עַל יָדָם שֶׁגַּם בָּעוֹלָם הַבָּא יִזְכֶּה בְּכָל פַּעַם לַעֲלוֹת מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא וּלְהַשִּׂיג בְּכָל פַּעַם מַקִּיפִין חֲדָשִׁים: (וּמַה שֶּׁכָּתַב שָׁם בְּעִנְיַן מְרִים שֶׁפָּגְמָה בִּכְבוֹד מֹשֶׁה, וְאַהֲרֹן בִּקֵּשׁ (בְּמִדְבַּר י"ב): "אַל נָא וְכוּ' בְּצֵאתוֹ מֵרֶחֶם אִמּוֹ" שֶׁזֶּה בְּחִינַת עֹנֶשׁ הַיְבּוּם עַיֵּן שָׁם, יֵשׁ בָּזֶה נִפְלָאוֹת גְּדוֹלוֹת, כִּי רָמַז בָּזֶה עַל בַּתּוֹ מִרְיָם זִכְרוֹנָהּ לִבְרָכָה שֶׁהָיְתָה כַּלָּתוֹ שֶׁל הָרַב הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק וְכוּ' הָרַב לֵיבּוּשׁ מִוּואלְטְשִׁיסְק זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, שֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עִם כָּל בָּנָיו וְעַל־יְדֵי־זֶה נָסְעָה

גַּם בִּתּוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְכַמָּה שָׁנִים אַחַר פְּטִירַת אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה נִתְיַבְּמָה שָׁם):

פרק יז

י כְּשֶׁאָמַר הָעִנְיָן (רֹאשׁ הַשָּׁנָה כז:): עַל הַתּוֹקֵעַ בַּבּוֹר אוֹתָם הָעוֹמְדִים בַּחוּץ עַיִן שָׁם בְּסִימָן כ"ב מֵעִנְיַן הִתְגַּלּוּת סוֹד קוֹל הֲבָרָה עַיִן שָׁם. וְאָז אָמַר בְּעַצְמוֹ שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה קֻשְׁיָא לִכְאוֹרָה כִּי שָׁם מְבֹאָר שֶׁמִּי שֶׁאֵינוֹ בִּבְחִינַת בָּשָׂר אֵינוֹ יָכוֹל לִשְׁמֹעַ הַקּוֹל בְּעַצְמוֹ כִּי־אִם קוֹל הֲבָרָה עַיִן שָׁם, וּמְבֹאָר זֶה בְּתוֹךְ הַמִּשְׁנָה הַנַּ"ל שֶׁאָמְרָה אִם קוֹל שׁוֹפָר שָׁמַע וְכוּ' וְאִם קוֹל הֲבָרָה שָׁמַע וְכוּ', וְקֻשָּׁה לִכְאוֹרָה הֲלֹא הַזְּכִירָה הַמִּשְׁנָה בִּתְחִלָּה אוֹתָן הָעוֹמְדִים בַּחוּץ אִם קוֹל שׁוֹפָר שָׁמַע וְכוּ' וּפֵרֵשׁ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שָׁם בְּעַצְמוֹ אוֹתָם הָעוֹמְדִים בַּחוּץ שֶׁאֵינָם בִּבְחִינַת בָּשָׂר וְכוּ' וְאִם־כֵּן קֻשָּׁה אֵיךְ אוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים בַּחוּץ שֶׁאֵינָם בִּבְחִינַת בָּשָׂר יְכוֹלִים לִשְׁמֹעַ הַקּוֹל בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא בְּחִינַת קוֹל שׁוֹפָר, וְאֵיךְ אָמַר הַתַּנָּא עַל אוֹתָם הָעוֹמְדִים בַּחוּץ שֶׁאֵינָם בִּבְחִינַת בָּשָׂר אִם קוֹל שׁוֹפָר שָׁמַע וְכוּ', הֲלֹא אוֹתָם שֶׁאֵינָם בִּבְחִינַת בָּשָׂר אֵינָם יְכוֹלִים לִשְׁמֹעַ הַקּוֹל בְּעַצְמוֹ וְכוּ'. אֲבָל לֹא בֵּאֵר הָעִנְיָן לְתֻרֶץ זֹאת בְּפֵרוּשׁ רַק אָמַר בְּשִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה הֲלֹא גַּם־כֵּן אֵין מְבִינִים עִנְיָן הַנַּ"ל. אַךְ מִדְּבָרָיו מוּבָן שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה עִנְיָן בְּגוֹ. וְהַנִּרְאֶה מִדְּבָרָיו הוּא שֶׁגַּם מִי שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה עֲדַיִן לִהְיוֹת קָרוֹב לְהַנְּשָׁמָה וּלְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת בִּבְחִינַת בָּשָׂר הַנַּ"ל, אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם יַכְרִיחַ עַצְמוֹ הַרְבֵּה וְיַטֶּה אָזְנוֹ הֵיטֵב הֵיטֵב בְּכֹחַ גָּדוֹל לִשְׁמֹעַ קוֹל הַנְּשָׁמָה וְקוֹל הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, יֵשׁ לוֹ גַּם־כֵּן תִּקְוָה לִשְׁמֹעַ קוֹל דִּקְדֻשָּׁה בְּעַצְמוֹ, רַק שֶׁצָּרִיךְ לְהַטּוֹת אָזְנוֹ הֵיטֵב. וְהוּא מַמָּשׁ כְּמוֹ בְּעִנְיַן דִּין הַמִּשְׁנָה הַנַּ"ל לְעִנְיַן קוֹל שׁוֹפָר בְּפִשְׁיטוּת, שֶׁמִּי שֶׁאֵינוֹ תּוֹקֵעַ בְּבוֹר בְּוַדַּאי אֵינוֹ צָרִיךְ הַבְחָנָה אִם קוֹל שׁוֹפָר שָׁמַע וְאִם קוֹל הֲבָרָה כִּי בְּוַדַּאי שָׁמַע קוֹל שׁוֹפָר וְכַמְבֹאָר בַּשֻּׁלְחָן־עָרוּךְ (אֹרַח חַיִּים סִימָן תקפ"ז): שֶׁרַק מִי שֶׁתּוֹקֵעַ בְּבוֹר וְכֵיוָצֵא צָרִיךְ הַבְחָנָה אִם קוֹל שׁוֹפָר שָׁמַע אִם קוֹל הֲבָרָה שָׁמַע. כְּמוֹ כֵן הוּא מַמָּשׁ בְּעִנְיָן זֶה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל בְּהַמִּשְׁנָה הַנַּ"ל, שֶׁמִּי שֶׁהוּא תּוֹקֵעַ בְּבוֹר, שֶׁמֻּנָּח בְּבוֹר תַּחְתִּיּוֹת וְשָׁם תּוֹקֵעַ וּמִתְאַנֵּחַ וְצוֹעֵק עַל עֲוֹנוֹתָיו, שֶׁאָז צְרִיכִים הַבְחָנָה אוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים בַּחוּץ שֶׁאֵינָם בִּבְחִינַת בָּשָׂר, אִם קוֹל שׁוֹפָר שָׁמְעוּ יָצְאוּ וְכוּ' כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינָם בִּבְחִינַת בָּשָׂר אִם יַכְרִיחוּ עַצְמָם וְיַטּוּ אָזְנָם הֵיטֵב יוּכְלוּ לִשְׁמֹעַ הַקּוֹל בְּעַצְמוֹ כַּנַּ"ל, אֲבָל מִי שֶׁזּוֹכֶה שֶׁהוּא בִּבְחִינַת בָּשָׂר אֵינוֹ צָרִיךְ הַבְחָנָה כְּלָל כִּי בְּוַדַּאי יִשְׁמַע בְּחִינַת הַקּוֹל שׁוֹפָר שֶׁהוּא הַקּוֹל דִּקְדֻשָּׁה בְּעַצְמוֹ וְהָבֵן. כֵּן נִרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי, (לְעִנְיַן הַמְבֹאָר בַּמַּאֲמָר הַנַּ"ל שֶׁכָּל הַקּוֹלוֹת הֵם בְּחִינוֹת עֲזוּת וְכוּ' אָמַר אִז שֶׁאֲפִלּוּ קוֹל קִשְׁקוּשׁ הַמַּטְבְּעוֹת שֶׁל נְתִינַת הַצְּדָקָה הֵם גַּם־כֵּן בְּחִינַת עֲזוּת דִּקְדֻשָּׁה וְכוּ'):

פרק יח

יח מַאֲמַר אֶמְצָעוּתָא דְעָלְמָא סִימָן כ"ד נֶאֱמַר בְּקַיִץ תקס"ג בְּסְעֻדַּת לֵיל שַׁבָּת. וְאָמַר אוֹתוֹ בְּיִרְאָה גְּדוֹלָה וּבְהִתְלַהֲבוּת עָצוּם וְנִשְׂגָּב כָּל־כָּךְ עַד שֶׁלֹּא יָכְלוּ הַשּׁוֹמְעִים לְהָבִין כְּלָל מַה הוּא אוֹמֵר, רַק נִכְתַּב אַחַר־כָּךְ בִּכְתִיבַת יָדוֹ וּבִלְשׁוֹנוֹ הַקְּדוֹשָׁה:

פרק יט

יט שַׁיָּךְ לְהַמַּאֲמָר אַחֲוֵי לָן מָנָא. סִימָן כ"ה נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּפֵרוּשׁ אֵצֶל הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל שֶׁמְּדַבֵּר שָׁם מֵעֲלִיָּה מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא שֶׁמִּתְגַּבְּרִים הַמְּנִיעוֹת דְּסִטְרָא־אָחֳרָא בְּכָל פַּעַם וְכוּ', וְאָמַר אָז בְּפֵרוּשׁ שֶׁגַּם מִי שֶׁהוּא בְּתוֹךְ הָאָרֶץ מַמָּשׁ כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר לַעֲלוֹת מִשָּׁם, הַהֶכְרֵחַ שֶׁיֵּלֵךְ מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא וְאָז מִשְׁתַּטְּחִין כְּנֶגְדּוֹ בְּכָל פַּעַם וְכוּ'. כַּמְבֹאָר שָׁם בַּמַּאֲמָר הַנַּ"ל. [מוּבָא בְּלִקּוּטֵי הֲלָכוֹת הִלְכוֹת מַעֲקֶה וּשְׁמִירַת נֶפֶשׁ הֲלָכָה ד]:

פרק כ

כ הַתּוֹרָה הַאי מָאן דְּאָזֵל לְמִנְסַב אִתְּתָא בְּסִימָן כ"ט אָמַר בְּשֶׁבוּעוֹת תקס"ו לְפְרָט־קָטָן. וּבָאוֹתוֹ הָעֵת לָבַשׁ פַּעַם רִאשׁוֹן בְּגָדִים לְבָנִים וְאָז נִכְלַל בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה בְּחִינַת בְּגָדִים לְבָנִים עַיֵּן שָׁם. וְגַם אִישׁ אֶחָד הֵבִיא בִּתּוֹ הַבְּתוּלָה שֶׁהָיְתָה לָהּ חֳלִי נוֹפֵל רַחֲמָנָא לְצַלַּן, וְגַם הֵבִיא יַיִן וְכוּ' וְכָל זֶה נִכְלַל שָׁם עַיֵּן שָׁם וְכוּ' וְכוּ'. וְעוֹד כַּמָּה דְּבָרִים נִפְלָאִים שֶׁרָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ שֶׁנִּכְלְלוּ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה הַזֹּאת מִלְּבַד הַנִּסְתָּרוֹת, כִּי עֶצֶם כַּוָּנָתוֹ בְּכֻלָּל וּבִפְרָט אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג. גַּם אָמַר שֶׁהַתּוֹרָה הַזֹּאת עוֹמֶדֶת עַל הַצַּרְפַת, כִּי מְדַבֵּר שָׁם מִכֶּסֶף וּמָמוֹן הַיְנוּ מֵעִנְיַן תִּקּוּן הַכְּלָלִי שֶׁל הַמַּשְׂא־וּמַתָּן. וְכֵן מְדַבֵּר שָׁם מִתִּקּוּן הַדִּבּוּר עַל־יְדֵי שֶׁבַח הַצַּדִּיקִים וּמִבְּגָדִים לְבָנִים וְזֶה (מִשְׁלֵי י): "כֶּסֶף נִבְחָר לְשׁוֹן צַדִּיק" סוֹפֵי־תֵבוֹת פְּרַנְק. (בְּאוֹתָהּ הָעֵת שֶׁאָמַר מַאֲמָר הַנַּ"ל הָיָה לְאִישׁ אֶחָד עָשִׁיר מֵאַנְשֵׁי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֵיזֶה עֵסֶק עִם אֲדוֹנִים בְּוִינִיצְיָא מֵאַנְשֵׁי חֵיל שֶׁל הַקֵּיסָר"ה [הַקֵּיסָר יְרוּם הוֹדוֹ], הַיְנוּ שֶׁהֶעֱמִיד לָהֶם קֶמַח וְלֹא הוּטַב בְּעֵינֵיהֶם וְרָצוּ הָאֲדוֹנִים הַנַּ"ל לְסַכֵּן אוֹתוֹ בְּסַכָּנוֹת נִפְשׁוֹת לְבַד מִסַּכָּנַת מָמוֹן. וּבְשָׁעָה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל נִכְנַס בְּלִבּוֹ מְאֹד מַה שֶּׁמְּבֹאָר שָׁם שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁבַח הַצַּדִּיקִים הַדִּבּוּר נִשְׁמָע וְנִתְקַבֵּל, כִּי זֶה כָּל עִנְיָנוֹ, כִּי הֲלֹא הָעִקָּר שֶׁיִּהְיוּ דִּבּוּרָיו וְטַעֲנוֹתָיו נִשְׁמָעִים וְנִתְקַבְּלִים לִפְנֵי הָאֲדוֹנִים. וְתֵכֶף בְּמוֹצָאֵי שַׁבּוּעוֹת נָסַע לְוִינִיצְיָא וְכָל אוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ עֵסֶק רַק לְסַפֵּר בְּשִׁבְחֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְכֵן בְּבוֹאוֹ לְוִינִיצְיָא עֵסֶק לְסַפֵּר לִפְנֵי בַּעַל הָאַכְסַנְיָא שֶׁלּוֹ הַרְבֵּה מִשִּׁבְחֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. כִּי בֶּאֱמֶת הָיָה לְכָל אַנְשֵׁי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֲפִלּוּ לְהַבַּעֲלֵי בָּתִּים הַפְּשׁוּטִים סְפוּרִים וּשְׁבָחִים הַרְבֵּה מֵרַבֵּנוּ

זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה עַד אֵין מִסְפָּר. וְתֵכֶף אַחַר־כָּךְ נִכְנַס אֶל הָאֲדוֹנִים וְדִבֵּר לִפְנֵיהֶם כָּל טַעֲנוֹתָיו וַאֲמִתְּלְאוֹתָיו וְנִתְקַבְּלוּ דְּבָרָיו בְּאָזְנֵיהֶם וְקִבְּלוּ אוֹתוֹ בְּכָבוֹד גָּדוֹל וְנִצּוֹל מִכָּל הַסַּכָּנוֹת הַנַּ"ל וְיָצָא בְּשָׁלוֹם מִן הָעֵסֶק הַנַּ"ל כָּרָאוּי:

פרק כא

כא בָּעֵת שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה מֵישָׁרָא דְסַכִּינָא בְּסִימָן ל' בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תקס"ז בַּסְּעֻדָּה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת. וְהִתְחִיל הַתּוֹרָה עַל פָּסוּק וַיְהִי מִקֵּץ וְלֹא גָּמַר לְגַלּוֹת פֵּרוּשׁ הַפָּסוּק אֵיךְ שַׁיָּכָה תּוֹרָה הַזֹּאת לַפָּסוּק הַנַּ"ל. וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת אַחַר הַבְדָּלָה דִּבֵּר עִמָּנוּ וְאָמַר שֶׁאִם הָיָה רוֹצֶה לְסַיֵּם הַתּוֹרָה עַל פָּסוּק הַנַּ"ל הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר עוֹד הַפַּעַם תּוֹרָה כְּמוֹ זוֹ שֶׁאָמַר. וְאַחַר־כָּךְ אָמַר אֲנִי דּוֹמֶה עַכְשָׁו כְּמוֹ מִי שֶׁפּוֹסְקִין עָלָיו לְהַכּוֹתוֹ בְּאַרְבַּע רוּחוֹת הָעִיר וְלֹא הֵבִינוּ דְּבָרָיו כְּלָל. כָּעֵת נִזְכַּרְתִּי שֶׁמָּרְמָז קְצָת בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל. כִּי מְבֹאָר שָׁם שֶׁצְּרִיכִין לַחְתֹּךְ הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא בְּחִינַת דָּלֶ"ת מֵאַרְבַּע מַלְכֻיּוֹת דְּסִטְרָא־אָחֳרָא, בְּחִינַת חֲתֹכוּ לְאַרְבָּעָה. וְאֶפְשָׁר רָמַז קְצָת בִּדְבָרָיו זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לָעִנְיָן שֶׁצָּרִיךְ לִסְבֹּל יִסּוּרִים אַרְבַּע פְּעָמִים בִּשְׁבִיל לַחְתֹּךְ הַדָּלֶ"ת הַנַּ"ל מִבֵּין הָאַרְבַּע מַלְכֻיּוֹת וְכוּ':

פרק כב

כב פַּעַם אַחַת דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ מֵהַתּוֹרָה וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים בְּסִימָן ל"ד הַמְדַבֵּר מֵהַנְּקֻדָּה שֶׁהִיא בְּחִינַת צַדִּיק וְכוּ', וְאָמַר לִי שֶׁבְּזֹאת הַתּוֹרָה יְכוֹלִין לִרְאוֹת כָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁבַּדּוֹר מַהוּת וּמַדְרֵגַת וּמַעֲלַת כָּל אֶחָד וְאֶחָד:

פרק כג

כג מַאֲמָר הַנַּעֲוֹר בַּלַּיְלָה סִימָן נ"ב. נֶאֱמַר בִּשְׁנַת תקס"ג בִּבְחִינַת (תְּהִלִּים קג) עוֹשֵׂי דְבָרוֹ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ. כִּי מוֹרֵנוּ הָרַב ר' נָתָן זָכָר צַדִּיק לִבְרָכָה קַיֵּם עִנְיָן זֶה מִתְּחִלָּה מִדַּעְתָּא דְנַפְשֵׁהּ. וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם בָּא אֶל אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה וְהוּא כְּיוֹן בְּרוּחַ קָדְשׁוֹ הַנּוֹרָא וְהַנִּפְלָא מְאֹד וְגִלָּה לְפָנָיו הָעִנְיָן הַזֶּה. וּמוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן זָכָר צַדִּיק לִבְרָכָה בְּשִׁמְעוֹ אֵיךְ שֶׁמְּגַלֶּה לְפָנָיו עִנְיָן הַזֶּה שֶׁעָשָׂה מִדַּעְתֵּהּ דְנַפְשֵׁהּ, וּמָה שֶּׁזּוֹכִין עַל־יְדֵי־זֶה, וְגַם מֵעֹצֶם הָרְגָּשָׁתוֹ בִּנְעִימוּת הַדְּבָרִים הַקְּדוֹשִׁים הָאֵלֶּה, נִתְבַּטֵּל מִגַּשְׁמִיּוּתוֹ וַיִּצְעַק בְּקוֹל וְאָמַר גְּיַוואלְד אְרוּצֶה נָא בַּשְּׁוָקִים וּבְרְחוֹבוֹת וְאֶצְעַק אֲהָהּ מַה הֵם חוֹשְׁבִים לְנַפְשָׁם. וּמִגְּדֶל תַּבְעֶרֶת לְבָבוֹ עַד שֶׁמִּמֵּשׁ יָצָא מִגֶּדֶר אֱנוֹשִׁי, רָצָה בֶּאֱמֶת לָרוּץ וְלִצְעֹק כַּנַּ"ל. וּמִיָּד חָטַף אוֹתוֹ

אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זֶכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה בְּבִנְדּוֹ, וְאָמַר לוֹ עֲמֹד כִּי לֹא תִּפְעַל כְּלָל "שְׁטֵייא דוּא וֶוועסְט נִיט פּוֹעְלִין":

פרק כד

כד פַּעַם אַחַת בָּאנוּ אֵלָיו אֲנִי וַחֲבֵרִי רַבִּי נַפְתָּלִי סָמוּךְ לְשָׁבוּעוֹת תקס"ה, וְאָמַר לָנוּ שֶׁעַתָּה אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל, רַק זֹאת נוֹדַע לִי בָּעִתִּים הַלָּלוּ שֶׁעַל־יְדֵי לָשׁוֹן הָרָע שֶׁבָּעוֹלָם אֵין הַצַּדִּיקִים יְכוֹלִין לִהְיוֹת עֲנָוִים וְכוּ' כַּמְבֹאָר בְּסִימָן קצ"ז וְיֶתֶר מִזֶּה אֵינוֹ יוֹדֵעַ וְאָמַר בְּפֵרוּשׁ כְּמוֹ שֶׁאַתָּה אֵינְךָ יוֹדֵעַ, כָּךְ מַמָּשׁ אֲנִי אֵינִי יוֹדֵעַ עַכְשָׁו כְּלוּם. וְאָמַר שֶׁעַכְשָׁו הוּא מִתְנַהֵג בְּפִשְׁיטוּת שֶׁעוֹמֵד בַּבֹּקֶר וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, וְאַחַר־כָּךְ הוּא לוֹמֵד קְצָת, וְאַחַר־כָּךְ הוּא אוֹמֵר תְּהִלִּים, וְאַחַר־כָּךְ אוֹכֵל אֲכִילָתוֹ וּמַנִּיחַ עַצְמוֹ לִישֹׁן קְצָת, וְאַחַר־כָּךְ הוּא עוֹמֵד וּמְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ קְצָת לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים. וְיֵשׁ לִי רַחֲמָנוּת עָלַי "אוֹן אִיךְ הָאב אוֹיךְ מִיר רַחֲמָנוּת". וְאֵלּוּ הַדִּבּוּרִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ רַחֲמָנוּת עַל עַצְמוֹ אָמַר בְּתָמִימוּת וּבְלֵב נִשְׁבָּר עַד שֶׁכָּל מִי שֶׁשָּׁמַע אֵלּוּ הַדִּבּוּרִים רָאָה וְהֵבִין גּוֹדֶל הָרַחֲמָנוּת הֶעָצוּם שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַל עַצְמוֹ, כְּאִלּוּ הָיָה רָחוֹק בְּתַכְלִית הָרִחוּק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חַס וְשָׁלוֹם וְכוּ'. וְסִפֵּר לָנוּ אָז שֶׁחָלַם לוֹ שֶׁהָיָה שָׁבוּעוֹת וְהָיִינוּ כֻּלָּנוּ כְּדַרְכֵּנוּ בְּכָל שָׁנָה לְהִתְקַבֵּץ אֵלָיו עַל חַג הַשָּׁבוּעוֹת. וְלֹא הָיָה יָכוֹל לוֹמַר תּוֹרָה כְּלָל וְהָיָה מְבַזֶּה וּמְיַסֵּר אוֹתָנוּ מְאֹד וְאָמַר כִּי הַכֹּל בִּשְׁבִילֵנוּ שֶׁמַּחֲמַת עֲבֵירוֹתֵינוּ וְכוּ' אֵינוֹ יָכוֹל לוֹמַר תּוֹרָה (כַּמְבֹאָר אֶצְלֵנוּ (לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן סִימָן כ) שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁל הַצַּדִּיק נַעֲשֵׂית מֵהָאֲנָשִׁים הַבָּאִים וּמִתְקַבְּצִים אֵלָיו). וְהוֹכִיחַ אוֹתָנוּ מְאֹד וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְעוֹרְרוּ כֻּלָּנוּ בִּתְשׁוּבָה גְּדוֹלָה וְאַחַר־כָּךְ אָמַר תּוֹרָה נִפְלָאָה וְנוֹרָא מְאֹד. וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו הָיָה שֶׁנִּתְגַּלָּה לוֹ בַּחֲלוֹם גַּם הַתּוֹרָה שֶׁאָמַר אָז. אַחַר־כָּךְ הָיִינוּ אֶצְלוֹ בְּחַג הַשָּׁבוּעוֹת וְאָמַר אָז תּוֹרָה נִפְלָאָה עַל פָּסוּק וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים בְּסִימָן נ"ו הַמַּתְחֶלֶת כִּי יֵשׁ בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּחִינַת מַלְכוּת. אַחַר שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַנַּ"ל וְשָׁם מְדַבֵּר מֵעִנְיַן בְּחִינַת מַלְכוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל וְכוּ' וְיֵשׁ מַלְכוּת בְּאִתְגַּלְיָא וּבְאִתְכַּסְיָא וְכוּ' וְיֵשׁ אֶחָד שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁבְּאִתְגַּלְיָא אֵין לוֹ שׁוּם מֶמְשָׁלָה אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּאִתְכַּסְיָא וְכוּ'. אַחַר־כָּךְ אָמַר בְּפֵרוּשׁ עַל עַצְמוֹ לָכֶם נִדְמֶה שֶׁאֵין לִי מֶמְשָׁלָה כִּי־אִם עֲלֵיכֶם, בֶּאֱמֶת אֲנִי מוֹשֵׁל אֲפִלּוּ עַל כָּל צַדִּיקֵי הַדּוֹר רַק שֶׁהוּא בְּאִתְכַּסְיָא: אַחַר שֶׁאָמַר הָעִנְיָן הַמְבֹאָר בְּסוֹף הַתּוֹרָה הַנַּ"ל הַמְדַבֵּר מִדַּרְכֵי ה' שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִינָם שֶׁהֵם בְּחִינַת אֵלּוּ וְאֵלּוּ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים, שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁזֶּה הַצַּדִּיק הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ וְזֶה אֵין הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵלּוּ וְאֵלּוּ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים. וְזֶה הַדָּבָר אִי אֶפְשָׁר לְהָבִין כְּלָל כִּי הֵם בְּחִינַת רְעָמִים וְכוּ'. אַחַר־כָּךְ בַּלַּיְלָה דִּבֵּר מִזֶּה קְצָת בְּשִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה עִם הָעוֹלָם וְאָמַר שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁנִּמְצָא בְּסִפְרֵי מְקֻבָּלִים תֵּרוּץ עַל קֻשְׁיָא הַזֹּאת וְכֵיוֹצֵא

בָּזֶה כִּי הֵם רוֹצִים לְתָרֵץ מַה שֶּׁזֶּה מֻקָּל וְזֶה מַחְמִיר שֶׁזֶּה מֻחְסָד וְזֶה מִגְּבוּרָה וְכוּ', עַל־כֵּן בֶּאֱמֶת אֵלּוּ וְאֵלּוּ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים, עַיִן בְּדִבְרֵיהֶם, וְאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אַף־עַל־פִּי־כֵן בֶּאֱמֶת אֵלּוּ הַתֵּרוּצִים אֵינָם כְּלוּם לְמֵבִין קְצָת. וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן "מִיר לָאז עֶמְיצֶער זְאגִין אַתֵּרוּץ" יַחְגֹּר אֶחָד מָתְנָיו לוֹמַר תֵּרוּץ עַל קֻשְׁיָא זֹאת בְּפָנַי. כִּי בֶּאֱמֶת אֵינוֹ תֵּרוּץ כְּלָל כִּי זֶה אוֹמֵר שֶׁהַדָּבָר כָּשֵׁר וּמֻתָּר לֶאֱכֹל, וְזֶה אוֹמֵר לְהֶפֶךְ שֶׁאָסוּר לֶאֱכָלוֹ וְאֵיךְ אֶפְשָׁר לְהָבִין בַּשִּׂכֶל שְׁדִבְרֵי שְׁנֵיהֶם אֱמֶת מֵאַחַר שֶׁכָּל אֶחָד אוֹמֵר הַדִּין בְּהֶפֶךְ מֵחֲבֵרוֹ וְכוּ'. וְכַנּוֹתוֹ הָיְתָה שֶׁהַתֵּרוּצִים עַל קֻשְׁיוֹת כָּאֵלּוּ אֵין בָּהֶם מַמָּשׁ. לֹא מִבַּעְיָא הַתֵּרוּצִים שֶׁבְּסִפְרֵי הַמְחַקְּרִים שֶׁבְּוַדַּאי אֵין בָּהֶם כְּלוּם, וְכַמְבֹאָר בִּדְבָרֵינוּ בְּמָקוֹם אַחֵר (לִקּוּטֵי תז, תיא) שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה אָסַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְעַיֵּן אֲפִלּוּ בִּסְפָרִים שֶׁל הַמְחַקְּרִים הַכְּשֵׁרִים מֵהֶמַת שֶׁמְּבִיאִין קֻשְׁיוֹת חֲזָקוֹת גְּדוֹלוֹת עַל דְּרָכֵי הַשֵּׁם וּמַאֲרִיכִין בְּקֻשְׁיָתָם, וְאַחַר־כָּךְ רוֹצִין לְתָרְצָה וְהַתֵּרוּץ חָלוּשׁ מְאֹד וּבְנָקֵל לְסָתְרוֹ. וְעַל־כֵּן מִי שֶׁמְּעַיֵּן בָּהֶם וְרוֹצֶה לְתָרֵץ הַקֻּשְׁיוֹת עַל־יְדֵי שֶׁכָּל יוּכַל לָבוֹא לְאֶפִּיקוֹרְסוּת גָּדוֹל, כִּי מֵבִין אַחַר־כָּךְ שֶׁהַתֵּרוּץ אֵינוֹ כְּלוּם וְנִשְׁאָר בְּקֻשְׁיָא, עַל־כֵּן אָסוּר לְעַיֵּן בָּהֶם כְּלָל רַק לִסְמֹךְ עַל אֱמוּנָה לְבַד. וּכְשֶׁבָּא חַס וְשָׁלוֹם בְּדַעְתּוֹ אֵיזֶה קֻשְׁיָא בְּעִנְיָנִים אֵלּוּ צָרִיךְ לֵידַע שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְתָרְצָהּ כִּי אִי אֶפְשָׁר לָנוּ לָדַעַת וּלְהַשִּׂיג בְּשִׂכְלֵנוּ הָאֱנוֹשִׁי דַּרְכֵי ה' וְכוּ', רַק לִסְמֹךְ עַל אֱמוּנָה לְבַד, לְהַאֲמִין שֶׁבְּוַדַּאי בֶּאֱמֶת הַכֹּל נָכוֹן וְיָשָׁר, רַק שֶׁבְּשִׂכְלֵנוּ אִי אֶפְשָׁר לְהָבִין דַּרְכֵי הַשֵּׁם, וְכַמְבֹאָר זֶה בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַרְבֵּה. אֶלָּא אֲפִלּוּ קְצָת הַתֵּרוּצִים הַמּוּבָאִים בְּסִפְרֵי הַמְקֻבָּלִים אֲמִתִּיִּים, שֶׁהֵיוּ צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים בַּעֲלֵי הַשָּׂגָה וְרוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אִי אֶפְשָׁר לְתָרֵץ הַקֻּשְׁיָא עַל־יְדֵי תֵּרוּצִים, כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ שֶׁהַתְּשׁוּבָה נִשְׁאָר מֵעָל, וּצְרִיכִין רַק לִסְמֹךְ עַל אֱמוּנָה. וְכֵן עַל שְׁאָר קֻשְׁיוֹת כַּיּוֹצֵא בְּאֵלּוּ כְּגוֹן הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה שֶׁמּוּבָא גַּם־כֵּן שֶׁרוֹצִים לְתָרְצָהּ, וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵינַיִם יִרְאֶה שֶׁאֵין יְכוֹלִין לְהָבִין הַתֵּרוּץ כְּלָל בְּשִׂכְלֵנוּ. עַל־כֵּן אֵין לָנוּ לִכְנֹס בָּזֶה כְּלָל לְתָרֵץ קֻשְׁיוֹת כָּאֵלּוּ. וְכֵן הַקֻּשְׁיָא הַמּוּבָאָה בְּעֵץ הַחַיִּים בִּתְחִלָּתוֹ שֶׁרוֹצֶה בַּעַל הַ"שַּׁעֲרֵי גַן עֵדֶן" לְתָרְצָהּ, וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׂכֶל כָּל שֶׁהוּא יִרְאֶה שֶׁהַתֵּרוּץ הוּא וְלֹא כְלוּם, כִּי סוֹף כָּל סוֹף מְסַיֵּם שָׁם שֶׁלְּמַעְלָה מִשָּׁם אָסוּר לְהַרְהֵר. אִם־כֵּן טוֹב אֲשֶׁר יָפֶה לְתָרֵץ הַקֻּשְׁיָא בִּתְחִלָּה עִם זֶה הַתֵּרוּץ, שֶׁאָסוּר לָנוּ לְהַרְהֵר כְּלָל מַה לְּפָנִים וּמַה לְּאָחוֹר, וְלָמָּה לָנוּ לִכְנֹס בַּחֲקִירוֹת שֶׁל עוֹלָם הַתֹּהוּ כָּאֵלּוּ, וּלְבַסּוֹף לֹא יְתָרְצוּ כְּלוּם, וּמִי יוֹדֵעַ אִם יָשׁוּב בְּשָׁלוֹם. טוֹב לִשְׁאֹר תֵּכֶף בֶּאֱמוּנָה לְבַד כִּי חֲקִירוֹת כָּאֵלּוּ כְּמוֹ הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן, וּבִפְרָט הַקֻּשְׁיוֹת שֶׁבִּתְחִלַּת עֵץ הַחַיִּים אִי אֶפְשָׁר לְתָרְצָם בְּשֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי כְּלָל וְאָסוּר לִכְנֹס בָּהֶם כְּלָל, רַק צְרִיכִין לֵידַע שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְתָרְצָם בְּשֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי בְּשׁוּם אֹפֶן, רַק לִסְמֹךְ עַל אֱמוּנָה לְבַד כִּי גָּבְהוּ שָׁמַיִם מֵאָרֶץ כֵּן גָּבְהוּ דְּרָכָיו מִדְּרָכֵינוּ וּמַחְשְׁבוֹתָיו מִמַּחְשְׁבוֹתֵינוּ. וְעַיֵּן נִפְלָאוֹת בִּדְבָרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּסִימָן

כ"א עַל מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת יז.) לֶעָתִיד לָבוֹא צַדִּיקִים יוֹשְׁבִים וְכוּ' שֶׁבֵּאֵר שָׁם אֵיךְ אֵלּוּ הַמְּבוּכוֹת הַנַּ"ל נִמְשָׁכִין מִשֵּׂכֶל הַמַּקִּיף שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגוֹ עַכְשָׁו בְּשׁוּם אֹפֶן. וְכֵן בְּהַתּוֹרָה "בֹּא אֶל פַּרְעֹה" בְּסִימָן ס"ד, שֶׁמְּבֹאָר שָׁם שֶׁיֵּשׁ קְשִׁיּוֹת שֶׁנִּמְשָׁכִין מִסּוֹד חָלָל הַפָּנוּי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִמְצֹא בָּהֶם שֵׂכֶל לְיַשְּׁבָן בְּשׁוּם אֹפֶן. וְכֵן בְּהַתּוֹרָה וַיְהִי מִקֵּץ כִּי מְרֻחָמִם יְנַהֲגֵם בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ז' שֶׁמְּבֹאָר שָׁם שֶׁיֵּשׁ קְשִׁיּוֹת שֶׁהֵם לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְתָרְצָם, כִּי אִם יִרְצֶה לְתָרֵץ אוֹתָם יְקַשֶּׁה אַחַר־כְּךָ עוֹד קֻשְׁיָא שֶׁיִּהְיֶה חָזָק יוֹתֵר מִבַּתְּחִלָּה עַד שֶׁיְּכוֹל לִכְנֹס בְּקֻשְׁיּוֹת וְתֵרוּצִים שֶׁלְּמַעְלָה מֵהַזְּמַן שֶׁאֵין הַזְּמַן מַסְפִּיק לְבָאֵר הַקֻּשְׁיּוֹת וְהַתֵּרוּצִים שֶׁיֵּשׁ שָׁם וְכוּ' עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב. וְכֵן בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּסִפְרִים שֶׁלּוֹ הַקְּדוֹשִׁים. וְכֵן מַה שֶּׁכָּתוּב שָׁם בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן נ"ב דָּבָר נָאֶה וּמִתְקַבֵּל שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁמַּה שֶּׁקָּשֶׁה קֻשְׁיָא עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ זֶה מֻכְרָח לִהְיוֹת כָּךְ, כִּי עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה קֻשְׁיּוֹת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַהֲבִינָם. כִּי אִם לָאו, רַק יִתְנַהֵג כְּפִי חִיּוּב דַּעְתֵּנוּ בְּלִי קֻשְׁיּוֹת עָלָיו, אִם־כֵּן יִהְיֶה דַּעְתּוֹ כְּדַעְתֵּנוּ חַס וְשָׁלוֹם. עַל־כֵּן בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה עָלָיו יִתְבָּרַךְ קֻשְׁיּוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָנוּ לַהֲבִינָם בְּשׁוּם אֹפֶן כִּי דַּעְתּוֹ בְּהַנְהָגוֹתָיו מְרוֹמָם וְנִתְעַלֶּה וְנִשְׂגָּב מְאֹד מִדַּעְתֵּנוּ וְכוּ' עַיֵּן שָׁם, וְכֵן בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. הַכְּלָל שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁמְּדַבֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מֵחֲקִירוֹת וְקֻשְׁיּוֹת כָּאֵלּוּ אֵינוֹ רוֹצֶה לְתָרְצָם בְּשׁוּם מָקוֹם, רַק כָּל דְּבָרָיו הֵם שֶׁהוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּחָכְמָתוֹ הַנִּפְלָאָה מְגַלֶּה תּוֹרָה נִפְלָאָה בְּדֶרֶךְ נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד, וּמַרְאֶה לְעֵינַיִם וּמְבָאֵר לַדַּעַת לְהַרְאוֹת מֵהֵיכָן אֵלּוּ הַקֻּשְׁיּוֹת נִמְשָׁכִין, שֶׁמֻּחְלָט זֶה אִי אֶפְשָׁר לְתָרְצָם וּלְיַשְּׁבָם בְּשׁוּם אֹפֶן. וְכַוָּנָתוֹ לְהַרְאוֹת לַדּוֹרוֹת שֶׁאָסוּר לִכְנֹס בַּחֲקִירוֹת אֵלּוּ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְיַשְּׁבָם בְּשׁוּם אֹפֶן וְעַל־כֵּן כָּל בָּאֶיהָ לֹא יְשֻׁבוּן וְלֹא יַשִּׂיגוּ אָרְחוֹת חַיִּים. רְאֵה דְּרָכָיו וַחֻכָם וְתָבִין נִפְלְאוֹת ה', אֵיךְ מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת יָבִין מִדַּעְתּוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְיַשֵּׁב קֻשְׁיּוֹת כָּאֵלּוּ בְּשׁוּם שֵׂכֶל, וַאֲפִלּוּ בְּדַרְכֵי הַמְקֻבָּלִים הָאֲמִתִּיִּים, רַק לִסְמֹךְ עַל הָאֱמוּנָה, אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לָזֶה. וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי מִזֶּה, בְּהִלְכוֹת בִּרְכוֹת הַשַּׁחַר הֲלָכָה ג:

פרק כה

כה שַׂיָּךְ לְמַאֲמָר פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן (סִימָן ס') אַחַר שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מַאֲמָר זֶה הַנַּ"ל אָמַר בְּדֶרֶךְ צַחוּת. הַיּוֹם אָמַרְתִּי שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים שֶׁלֹּא כְּדִבְרֵי הָעוֹלָם. א) הָעוֹלָם אוֹמְרִים שֶׁסִּפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מְסֻגָּל לְשֵׁנָה. וַאֲנִי אָמַרְתִּי שֶׁעַל־יְדֵי סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מְעוֹרְרִין בְּנֵי אָדָם מִשְּׁנָתָם. ב) הָעוֹלָם אוֹמְרִים שֶׁמִּסִּפּוּרֵי דְּבָרִים אֵינָם בָּאִים לִידֵי הֶרְיוֹן "פּוּן זָאגִין וָוערְט מֶען נִיט טְרַאגִין" וַאֲנִי אָמַרְתִּי שֶׁמִּסִּפּוּרֵי דְּבָרִים שֶׁל הַצַּדִּיק שֶׁמְּעוֹרֵר עַל־יְדֵי־זֶה בְּנֵי אָדָם מִשְּׁנָתָם עַל־יְדֵי־זֶה בָּא פְּקִידַת עֲקָרוֹת. ג) הָעוֹלָם אוֹמְרִים כִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַמֻּפְלָג בְּמַעֲלָה

אֵין צָרִיךְ לְמָעוֹת הַרְבֵּה כִּי לָמָּה לוֹ מָעוֹת, וַאֲנִי אָמַרְתִּי שֶׁיֵּשׁ הִתְבּוֹנְנוּת כָּזֶה שֶׁצָּרִיךְ לָזֶה כָּל הוֹן דְּעָלְמָא: (אָמַר הַמַּעְתִּיק שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ לְעִנְיַן מַה שֶּׁרְצוֹנוֹ הָיָה שֶׁיְּדַפְּסוּ הַסִּפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת גַּם בִּלְשׁוֹן טַייטְשׁ שֶׁאָנוּ מְדַבְּרִים בּוֹ וְאָמַר אָז שֶׁיָּכוֹל לִהְיוֹת בְּנָקֵל שֶׁאִשָּׁה שֶׁהִיא עֲקָרָה תִּקָּרֵא בָּהֶם אֵיזֶה מַעֲשֶׂה וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּפָּקֵד לְטוֹבָה וְתִזְכֶּה לְבָנִים, עַד־כַּאן שָׁמַעְתִּי. וְיֵשׁ סְמִיכוּת לָזֶה מִמַּה שֶּׁמְּבֹאָר בַּמַּאֲמָר הַנַּ"ל שֶׁעַל־יְדֵי סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת אֵלּוּ נַעֲשֶׂה פְּקִידַת עֲקָרוֹת):

פרק כו

כו בַּחֹרֶף בִּשְׁנַת תקס"ה נָסַע רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְמֶעְדֶוֶוועדִיוְוקֶע עַל שַׁבַּת שִׁירָה לוֹמַר שָׁם תּוֹרָה כְּמִנְהָגוֹ. בְּאוֹתָהּ הָעֵת הָיְתָה בְּתוֹ חַיָּה שֶׁהָיְתָה אָז בַּקְּהִלָּה קְדוֹשָׁה הַנַּ"ל, וְהָיְתָה חוֹלָה עַל הָעֵינַיִם שֶׁגָּדַל לָהּ עַל הָעֵינַיִם מַה שֶּׁקּוֹרִין בִּילְמָא [יַבֶּלֶת], וְכִמְעַט שֶׁנִּסְמֵית בְּעֵינֶיהָ. וּכְשֶׁבָּא רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְמֶעְדֶוֶוועדִיוְוקֶע נוֹדַע לוֹ, וְאָמַר אָז הַתּוֹרָה וַיַּסֵּב אֱלֹקִים הַנִּדְפֶּסֶת בְּלִקּוּטֵי א' בְּסִימָן ס"ב, שֶׁמּוּבָא שָׁם מַאֲמַר הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ עֲלֵמְתָּא שַׁפִּירְתָּא דְּלֵית לָהּ עַיְנִין, וְנִתְרַפְּאָה עַל יְדֵי זֶה. וּכְשֶׁבָּא לְבֵיתוֹ סִפֵּר לְפָנֶיהָ זֹאת הַמַּעֲשֶׂה בְּעַצְמוֹ, וְהֵבַנְתִּי מִתְּנוּעוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁהָיָה אֶצְלוֹ דָּבָר גָּדוֹל וְנִפְלָא עִנְיָן זֶה שֶׁהִמְשִׁיךְ לָהּ רְפוּאָה עַל־יְדֵי דִּבּוּר מִתּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, כִּי כָּל מַה שֶּׁעָבַר עַל זַרְעוֹ הַקְּדוֹשִׁים נוֹגֵעַ עַד לְמַרְחוֹק. כִּי כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל כָּל אָדָם יֵשׁ בּוֹ נִסְתָּרוֹת הַרְבֵּה כִּי אֵין דָּבָר לָרִיק חַס וְשָׁלוֹם וְכָל הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה יוֹתֵר כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו נוֹגֵעַ לְמַרְחוֹק יוֹתֵר, אֲבָל זַרְעוֹ הַקְּדוֹשִׁים עִצְמָה וְגֶדְלָה מַעֲלָתָם בְּרוּם גְּבָהֵי מְרוֹמִים כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקַמָּן תקפג), וְכָל מַה שֶּׁעָבַר עֲלֵיהֶם הָיָה בְּכָל דָּבָר מִלְחָמוֹת גְּדוֹלוֹת כִּי נוֹגֵעַ לְמַרְחוֹק מְאֹד:

פרק כז

כז הַתּוֹרָה שֶׁבְּסִימָן ס"ג הַמַּתְחֶלֶת סוֹד כַּוָּנַת הַמִּילָה. נֶאֱמְרָה בַּבֹּקֶר קֹדֶם סְעֻדַּת שַׁחֲרִית בַּשַּׁבָּת שֶׁקֹּדֶם הַבְּרִית מִילָה שֶׁל בְּנוֹ הַקָּדוֹשׁ שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שְׁנַת תקס"ה סָמוּךְ לְרֹאשׁ־חֹדֶשׁ נִיסָן. וְאַחַר שֶׁיָּצְאוּ רֹב הָעוֹלָם שֶׁבָּאוּ לְקַבֵּל פָּנִים כַּנָּהוּג שֶׁנִּקְרָא שְׁלוֹם זָכָר. וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה. אַחַר שֶׁיָּצְאוּ הַהֲמוֹן עַם נִשְׁאַרְנוּ אֲנַחְנוּ עוֹמְדִים לְפָנָיו בְּתוֹךְ כָּךְ הִסְתַּכֵּל עַל הַמִּנְעָל שֶׁלִּי שֶׁנִּתְעַקֵּם מְאֹד הֵינוּ שֶׁהֶעָקֵב (שֶׁקּוֹרִין פִּידֶעשְׁוִוי) נִתְעַקְּמָה הַרְבֵּה לְפָנָיו עַל פְּנֵי הַמִּנְעָל. עָנָה וְאָמַר הַמִּנְעָל שֶׁלְּךָ הוּא דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁטּוֹפְחִין בַּפָּנִים וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "דַּיין שִׁיךְ הָאט אַפְּנִים וויא אַ פַּאטש אִין פָּנִים". וְאַחַר־כָּךְ שָׁתַק מְעַט וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ בְּוַדַּאי הֱיִינוּ מַאֲמִינִים שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֵינָם פְּשׁוּטִים וּבְוַדַּאי יֵשׁ בָּהֶם

רַזִין גְּדוֹלִים וְכַמְבֹאָר בְּסִימָן מ"ב עַיֵּן שָׁם. אַחַר־כָּךְ עָנָה וְאָמַר שִׂיחוֹת חֻלִּין שֶׁלָּנוּ וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "אוּנְזֶער שִׂיחוֹת חֻלִּין" וְדָחַק תֵּבַת "אוּנְזֶער" [שֶׁלָּנוּ], יֹאמַר לִי אֵיזֶה מְקֻבָּל אֵיךְ בְּהַוָּועְרטִיל הַזֶּה כְּלוּלִים כָּל הַכַּוָּנוֹת שֶׁל מִילָה וּמַה שֶּׁהוּא גְּבוֹהַּ מִכַּוָּנוֹת. וְהִתְחִיל לִזְרֹק מִפִּיו הַקֹּדֶשׁ בְּחֵן קְדוֹשׁ וְנוֹרָא, וְאָמַר יֵשׁ וְטָפַח לוֹ עַל פָּנָיו, וְיֵשׁ וְטָפַח לוֹ בְּסַנְדְּלוֹ, וְהִזְכִּיר מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יְבָמוֹת מב.): לְעָנְיַן סַנְדָּל שֶׁאָמְרוּ שָׁם לְעָנְיַן מְעֻבֶּרֶת חֲבֵרוֹ גְּזֵרָה שֶׁמָּא יֵעָשֶׂה סַנְדָּל לְמָשָׁל וְכוּ' כְּמִי שֶׁבָּא וְטָפַח לוֹ עַל פָּנָיו וְכוּ' וְגַם הִזְכִּיר מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (נְדָה כה:): דְּרוֹסֶת אִישׁ וְכוּ' מַה שֶּׁעָשְׂתָה עֲנָוָה עֵקֶב לְסִלּוּתָא. וּבְכָל אֵלּוּ הָעִנְיָנִים מְרֻמָּז שֶׁיֵּשׁ סוֹדוֹת הַתּוֹרָה בְּעִנְיַן הֶעָקֵב וְהַסַּנְדָּל וּבְעִנְיַן טְפָחוֹ בְּפָנָיו שֶׁהִזְכִּיר, וְכָל זֶה נוֹגֵעַ לְעִנְיַן פְּגַם הַבְּרִית וְתִקּוּנוֹ שֶׁכָּל זֶה עִנְיַן מִילָה שֶׁהוּא תִּקּוּן הַבְּרִית כַּמּוּבָן מִכָּל הַנַּ"ל לַמַּשְׂכִּיל. וְאַחַר־כָּךְ עָנָה וְאָמַר כָּל הַתּוֹרָה הַמְבֹאֶרֶת בַּסִּימָן הַנַּ"ל וַעֲדַיִן אֵין אִתָּנוּ יוֹדֵעַ עַד מָה. וְגַם הַתּוֹרָה הַנַּ"ל לֹא אָמַר בְּבֵאוּר קֻשָּׁר הָעִנְיָנִים רַק הַכֹּל בְּדֶרֶךְ רֶמֶז וְהִתְנוֹצְצוּת, וּבְכָל זֶה רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ גְּבוּרוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ אֵיךְ בְּדִבְרֵי שִׂיחָה שֶׁל הַצַּדִּיקִים הָאֱמִתִּיִּים מְלֻבָּשִׁים סוֹדוֹת כָּאֵלֶּה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַרְאֵנוּ נִפְלְאוֹת שֶׁנִּזְכֶּה לְהָבִין כָּל זֶה בִּשְׁלֵמוּת: (אָמַר הַמַּעְתִּיק שָׁמַעְתִּי שֶׁאַחַר שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, מַאֲמַר סוֹד כְּוָנַת הַמִּילָה הַנַּ"ל, שְׁאָלוּ אוֹתוֹ אַחַר־כָּךְ קְצָת מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ אֵיזֶה שְׁאֵלוֹת בְּמַאֲמָר זֶה, כִּי קְצָת דְּבָרִים אֵינָם מוּבָנִים שָׁם כָּל־כָּךְ וְגַם קֻשַּׁר הַמַּאֲמָר אֵינוֹ מוּבָן כָּל־כָּךְ. הֵשִׁיב לָהֶם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מִי חַיָּב לָכֶם שֶׁאֵין לָכֶם הַשָּׂגָה וִידִיעָה בְּעִנְיָנִים דַּקִּים וְרוּחָנִיִּים. וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "וָוער אִיז אַייךְ שׁוּלְדִיג אַז אִיהר הָאט נִיט קַיין יְדִיעָה אִין אֱייךְלֶקְייט":

פרק כח

כח [מַאֲמָר וַיֹּאמֶר בֹּעַז אֶל רוּת סִימָן ס"ה נֶאֱמַר בְּקַיִץ תקס"ו סָמוּךְ לְפִטִירַת בְּנוֹ הַיֶּלֶד הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְאָז עָמַד לְפָנָיו מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה עִם עוֹד אֶחָד עַל הָעֲלִיָּה שֶׁהָיָה לַאֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עַל בֵּיתוֹ. וַאֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה סִפֵּר עִמָּם מִגֹּדֶל צַעֲרוֹ וְיִסּוּרִים שֶׁלּוֹ הַגְּדוֹלִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִכָּל צַד וּמִצַּדֵּי צְדָדִים וְהֶאֱרִיךְ בָּזֶה קְצָת כִּי הָיָה מָלֵא יִסּוּרִים רַבִּים וַעֲצוּמִים מְאֹד מִבַּיִת וּמִחוּץ בְּכָל עֵת תָּמִיד. וּבְתוֹךְ דְּבָרָיו עָנָה וְאָמַר מָה אַתֶּם יוֹדְעִים מַה גָּדוֹל וְעָצוּם הַשֶּׁבֶר הַזֶּה שֶׁהָיָה בָּעוֹלָם עִנְיַן הִסְתַּלְּקוּת הַיֶּלֶד הַנַּ"ל, כָּל לְבָבִי נִשְׁבַּר וְנִתַּק מִמְּקוֹמוֹ. וְהִתְחִילוּ הַדְּמָעוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת לֵירֵד עַל לְחָיָיו וְתֵכֶף וּמִיָּד נִשְׁמְטוּ מִלְּפָנָיו מֵעֹצֶם הַבּוּשָׁה שֶׁנָּפַל עֲלֵיהֶם עַל שֶׁרָאוּ בְּכִיָּתוֹ בִּפְנֵיהֶם עַד שֶׁנִּדְמָה לָהֶם כְּאִלּוּ נֶהְפַּךְ כָּל הָעוֹלָם

וְנֶחֱרָב. וּכְבָר מְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לִקּוּטֵי תקפג) בְּרֶמֶז קְצָת מֵעִנְיַן הַתְּקִוָּה הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה רָאוּי לָבוֹא לְכָלַל יִשְׂרָאֵל אִם לֹא הָיָה נִפְטָר הַיֶּלֶד הַקָּדוֹשׁ הַנַּ"ל. וְאַחַר־כָּךְ בַּיּוֹם שֶׁאַחַר זֶה שֶׁהָיָה בְּיוֹם שִׁשִּׁי עֶרֶב שַׁבַּת־קֹדֶשׁ אָמַר לָהֶם אִם לֹא הָיוּ יוֹרְדִים תֵּכֶף הָיָה מְסַפֵּר לָהֶם דָּבָר יָפֶה מְאֹד. וּבְיוֹם זֶה אָמַר לָהֶם הַמַּאֲמָר וַיֹּאמֶר בִּלְעָז אֶל רוּת הַנַּ"ל הַמְדַבֵּר מֵעִנְיַן תִּקּוּן הַנְּשָׁמוֹת וּמַה שֶּׁצְּרִיכִין מְאֹד לְבַעַל הַשְּׂדֶה שֶׁיַּשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם וִיתַקְּנֵם, וְזֶה שֶׁחוֹגֵר מָתְנָיו לִהְיוֹת בַּעַל הַשְּׂדֶה עוֹבְרִין עָלָיו יִסּוּרִים הַרְבֵּה בְּלִי שִׁעוּר רַחֲמָנָא לִצְלַן. וְהוּא בְּגֹדֶל כֹּחוֹ עוֹבֵר עַל כֻּלָּם וְעוֹשֶׂה פְּעֻלּוֹת הַשְּׂדֶה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, עַיֵּן שָׁם בַּמַּאֲמָר הַזֶּה וְזֶה הָיָה שַׂיָּךְ לְעִנְיַן הַסִּפּוּר מֵהַיְּסוּרִים הָעוֹבְרִים עָלָיו שֶׁסִּפֵּר לִפְנֵיהֶם בַּיּוֹם שֶׁלְּפָנָיו כַּנַּ"ל:

פרק כט

כט זֶה שַׂיָּךְ לְמַאֲמַר חֹמֶר אִסּוּר גְּזֵלָה סִימָן ס"ט. בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל, עָמַד אָז לְפָנָיו אִישׁ עָשִׁיר אֶחָד שֶׁלֹּא הָיוּ לוֹ בָּנִים, וְאַחַר אֵיזֶה יָמִים הִפְצִיר הֶעָשִׁיר הַנַּ"ל אֶת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְהִתְפַּלֵּל עָלָיו שֶׁיִּהְיוּ לוֹ בָּנִים, הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הֲלֹא אָמַרְתִּי לְךָ תּוֹרָה עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה וְלֹא הֵבִין כַּוָּנָתוֹ. וְאַחַר־כָּךְ נוֹדַע לוֹ שֶׁכַּוָּנָתוֹ הִיא כִּי בִּבְרַסְלֶב הָיָה אִישׁ אֶחָד שֶׁיָּרַד מִנְכָסָיו, וְהָיָה לְהָאִישׁ הַנַּ"ל קִנְאָה גְּדוֹלָה עַל הֶעָשִׁיר הַנַּ"ל שֶׁעָלָה לְמַעְלָה וְנִתְעַשֵּׁר כָּל־כָּךְ, וְזֶה זְמַן לֹא כַּבִּיר אֲשֶׁר הָיָה בְּשֶׁתַּפּוּת עִמּוֹ וְהָיוּ לוֹ מָעוֹת הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵהֶעָשִׁיר הַנַּ"ל וּלְבַסּוֹף יָרַד מִמַּדְרֵגָתוֹ כָּל־כָּךְ וְעַל־כֵּן הָיְתָה לוֹ עָלָיו קִנְאָה גְּדוֹלָה. גַּם לָקַח אֶצְלוֹ מָעוֹת מְזֻמָּן וְלֹא הֶחֱזִיר לוֹ. וְרָמַז לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה אֵין לוֹ לְהֶעָשִׁיר הַנַּ"ל בָּנִים כַּמְבֹאָר הֵיטֵב בַּמַּאֲמָר הַנַּ"ל. אַךְ בַּמַּאֲמָר הַנַּ"ל מְבֹאָר שֶׁבִּפְעָמִים מִתְגַּבֵּר אֶת עַצְמוֹ בְּקִנְאָה וְחֶמְדָּה גְּדוֹלָה כָּל־כָּךְ עַל מְעוֹת חֲבֵרוֹ, עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ אַף אֶת אִשְׁתּוֹ. וְכֵן הָיָה, שֶׁאַחַר־כָּךְ סָמוּךְ לִפְטִירַת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה צִוָּה לַאֲנָשָׁיו שֶׁיֹּאמְרוּ לְהֶעָשִׁיר הַנַּ"ל שֶׁיְּגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְיִקַּח אִשָּׁה אַחֶרֶת וְיוֹלִיד בָּנִים. וְכֵן עָשָׂה וְגֵרַשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה כַּמָּה שָׁנִים. וּבְתוֹךְ זֶה הַזְּמַן נִפְטְרָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁהָיָה לוֹ קִנְאָה עַל הֶעָשִׁיר הַנַּ"ל, וְאָז לָקַח הָאִישׁ הַזֶּה אֶת אֵשֶׁת הֶעָשִׁיר הַנַּ"ל וְנִתְקַיְּמוּ כָּל דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַמְרֻמָּזִים בַּמַּאֲמָר הַנַּ"ל. וְהֶעָשִׁיר הַנַּ"ל לָקַח לוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת וְהָיוּ לוֹ מִמֶּנָּה בָּנִים וּבְעִנְיַן הֶעָשִׁיר הַנַּ"ל יֵשׁ הַרְבֵּה לְסַפֵּר וְאֵין כָּאן מְקוֹמוֹ:

פרק ל

ל בָּעֵת שֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל בִּתְחִלַּת נְסִיעָתוֹ מִבֵּיתוֹ שָׁבַת בַּקְּהִלָּה סְקָאלְיֶע וְשָׁם רָאָה אֶת הַצַּדִּיק הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ הָרַב מְנַחֵם מֶענְדִיל זַ"ל מִוִּיטֶעבְּסְק שֶׁנִּפְטַר בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כַּמְפֻרְסָם. וְגִלָּה לוֹ שֶׁשֵּׁם "אַתָּה" מְסֻגָּל עַל הַיָּם כַּמּוּבָא בְּלִקּוּטֵי א' בְּסִימָן רנ"ו כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פ"ט): "בְּשׂוֹא גַלָּיו אַתָּה תְשַׁבְּחֵם":

פרק לא

לא כְּשֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַנִּדְפֶּסֶת בְּסִימָן רס"ב בְּלִקּוּטֵי א' עַל פָּסוּק (שָׁם ק"ב): "וְשִׁקֲוֵי בִּבְכִי מָסָכְתִּי" שֶׁקֹּדֶם חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה צְרִיכִין לִבְכּוֹת. אָמַר אָז עַל עַצְמוֹ שֶׁבְּכָל עֵת שֶׁהוּא מְחַדֵּשׁ חִדּוּשֵׁי־תּוֹרָה הוּא בּוֹכֶה מִקֹּדֶם. גַּם אָז בָּעֵת הַהִיא רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ עִנְיָן זֶה, כִּי בְּאוֹתָהּ הָעֵת אָמַר הַתּוֹרָה "וַיֹּאמֶר בֹּעַז אֶל רוּת" (שָׁם ס"ה), בְּיוֹם וָא"ו עֶרֶב־שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, קַיִץ תקס"ו. גַּם קֹדֶם לָזֶה אָמַר הַתּוֹרָה "דַּע שֶׁיֵּשׁ אָרִיךְ אַנְפִּין דִּקְלִפָּה וְכוּ'" בְּסִימָן רמ"ב, וּבְיוֹם חֲמִישִׁי שֶׁלְּפָנָיו בָּכָה לְפָנֵינוּ, וְאַחַר־כָּךְ בְּיוֹם שַׁבָּת שֶׁלְּאַחֲרָיו אָמַר הָעִנְיָן הַנַּ"ל עַל פָּסוּק: וְשִׁקֲוֵי בִּבְכִי מָסָכְתִּי. וְיֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה הַרְבֵּה לְסַפֵּר כִּי כָּל זֶה הָיָה בְּסָמוּךְ אַחַר פְּטִירַת בְּנוֹ שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה וּמְעַט יִתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר בְּעֶזְרָתוֹ יִתְבָּרַךְ (יְמֵי מוֹהֲרַנַ"ת יא):

פרק לב

לב בָּעִנְיָן הַנִּדְפָּס בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּסִימָן נ"ז וּבְסִימָן רע"ז לְעִנְיַן מַעֲלַת אֲכִילַת שַׁבָּת שֶׁהִיא כֻּלָּהּ קֹדֶשׁ וְעוֹלֶה לְמָקוֹם אַחֵר לְגַמְרֵי, דִּבֵּר עִמָּנוּ מִזֶּה הַרְבֵּה וְהִזְהִיר אוֹתָנוּ לֶאֱכֹל בְּשַׁבָּת וְלִשְׂמֹחַ וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁהִזְהִירָה תּוֹרָה (שְׁמוֹת ט"ז): "אִכְלוּהוּ הַיּוֹם כִּי שַׁבָּת הַיּוֹם", אִכְלוּ בָּנִים "אַז מֶען זָאגְט שׁוֹין עֶסְט קִינְדֶער" [כְּשֶׁכְּבָר אוֹמְרִים אִכְלוּ בָּנִים], אַחַר־כָּךְ אָמַר גַּם אֶת זֶה אֵין יְכוֹלִין לְקַיֵּם:

פרק לג

לג בָּעֵת שֶׁנָּסַע רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְלֶבוּב אַחַר סֻכּוֹת תקס"ח נָסַע דֶּרֶךְ קְרַאסְנָע וְלָן שָׁם, וְאַחַר־כָּךְ בַּבֹּקֶר נָסַע פִּתְאוֹם. וְרָדַפְנוּ אַחֲרָיו עַד שֶׁזָּכִינוּ לְהַשִּׂיגוֹ אֵצֶל הַגֶּשֶׁר, וְאָחַד קִדְּמוֹ שָׁם וְעִכְּבוֹ וּבָאתִי אֲנִי וְחַבֵּרִי רַבִּי נַפְתָּלִי וְנֶהֱנָה קְצָת וְאָמַר מָה אַתֶּם רוֹצִים אִם לְבָרֵךְ אֶתְכֶם אוֹ שֶׁאֹמַר לָכֶם תּוֹרָה. וְנָתַן לָנוּ בְּרֵרָה לִבְרֹר. עָנִיתִי וְאָמַרְתִּי הַבְּרָכָה תְּבָרְכוּ אוֹתָנוּ כְּשֶׁתָּבוֹאוּ לְשָׁלוֹם מִלֶּמְבֶּרְג וְעַתָּה אִמְרוּ לָנוּ תּוֹרָה. עָנָה וְאָמַר אֹמַר הַתְחָלָה מִן הַנְּסִיעָה שֶׁלִּי וְאָמַר אָז לָנוּ מֵעִנְיַן הַמִּשְׁכָּן שֶׁכָּל אֶחָד מִן הַצַּדִּיקִים בּוֹנִים וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן

רפ"ב בְּהַתּוֹרָה אֲזַמְּרָה לֵאלֹקַי בְּעוֹדִי. כִּי הַתּוֹרָה אֲזַמְּרָה אָמַר בִּשְׁמִינִי עֲצֶרֶת שֶׁקֹּדֶם לָזֶה. וַאֲזַי עַל הָעֲגָלָה הִתְחִיל מֵעִנְיַן הַמְחֻבָּר לְהַתּוֹרָה אֲזַמְּרָה הַנַּ"ל הַמַּתְחִיל וְדַע שֶׁמִּי שֶׁיָּכוֹל לַעֲשׂוֹת אֵלּוּ הַנִּגּוּנִים וְכוּ' עַד בֶּאֱמֶת אָמְרוּ הַחָזָן רוֹאֶה הֵיכָן הַתִּינוֹקוֹת קוֹרִין. וְאַחַר־כָּךְ נְשַׁקְנוּ אוֹתוֹ בְּיָדוֹ וְתָכֶף צִוָּה לְהַבַּעַל עֲגָלָה לִסַּע וְנָסַע מִשָּׁם בְּשָׁלוֹם וַעֲדַיִן אֵין אָנוּ יוֹדְעִים אֵיךְ מְרֻמָּז בְּהַתּוֹרָה הַזֹּאת עִנְיַן הַנְּסִיעָה שֶׁלּוֹ לְלֶעמְבֶּרְג שֶׁנָּסַע אָז. וְאָז בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה נִדְפַּס הַסֵּפֶר לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן וְעוֹד יֵשׁ בָּזֶה הַרְבֵּה לְסַפֵּר נִפְלָאוֹת תְּמִים דֵּעִים וְחַסְדֵי ה' אֲשֶׁר הִפְלִיא אָז עִמִּי, וְסִבֵּב סִבּוֹת בְּרַחֲמָיו לַחֲזֹר מִטּוּלְטְשִׁין בֵּין יוֹם־כִּפּוּר לְסֻכּוֹת, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי־זֶה זָכִיתִי לִגְמֹר כְּתִיבַת הַסֵּפֶר שֶׁנִּשְׁתָּרֵךְ וְלִמְסֹר לוֹ סֵפֶר לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן הַנִּכְתָּב שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִדְפַּס בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה, וּלְדַבֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה וְלִשְׁמֹעַ תּוֹרוֹת נִפְלָאוֹת מִמֶּנּוּ, אֲשֶׁר הֵם זְכוּת הָרַבִּים לְדוֹרוֹת. מָה אָשִׁיב לַה' כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלָי, וְיִתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר אִם יִרְצֶה ה' (יְמֵי מוֹהֲרַנַ"ת כז, כט):

פרק לד

לד אֶחָד שָׁאַל אוֹתוֹ בְּעֶרֶב־רֹאשׁ־הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן בְּאוּמָיִן סָמוּךְ לְהִסְתַּלְּקוּתוֹ עֵצָה לְהַתְמָדָה הֵשִׁיב לוֹ שֶׁלֹּא יְדַבֵּר עַל שׁוּם אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל. כִּי כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ לוֹ אוֹת בְּהַתּוֹרָה וְכוּ' וּכְשֶׁמְּדַבֵּר עַל אֶחָד מוֹשֵׁךְ אֶת עַצְמוֹ מֵהַתּוֹרָה מֵחֲמַת שֶׁמּוֹצֵא פְּגָם חַס וְשָׁלוֹם בְּאוֹת מֵהַתּוֹרָה שֶׁהוּא שׂוֹרֶשׁ נַפְשׁוֹ שֶׁל זֶה הַמְדַבֵּר עָלָיו כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (שִׂיחוֹת הָר"ן צא). וְשָׁאַל אוֹתוֹ וְאִם רוֹאִין שֶׁהוּא רָשָׁע גָּמוּר גַּעַר בּוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֵיךְ אַתָּה אוֹמֵר עַל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁהוּא רָשָׁע גָּמוּר הֲלֹא נִמְצָא בּוֹ בְּוַדַּאי עוֹד מְעַט טוֹב אוֹ אֵיזֶה נְקֻדָּה טוֹבָה שֶׁשָּׁם אֵינוֹ רָשָׁע. וְהִזְכִּיר אָז עִנְיַן וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע הַמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה אֲזַמְּרָה לֵאלֹקַי בְּעוֹדִי עַיֵּן שָׁם:

פרק לה

לה אִישׁ אֶחָד הָיָה אָצְלוֹ בִּימֵי נְעוּרָיו שֶׁל אוֹתוֹ הָאִישׁ פֹּה בְּרֶסְלֶב, וְאָז נִתְקַשֵּׁר מְאֹד לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בִּתְשׁוּקָה גְּדוֹלָה, וְשָׁמַע אָז מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה דִּבְרֵי תוֹרָה נִפְלָאִים הַיְנוּ הַתּוֹרָה "תְּהִלָּה לְדָוִד" וְכוּ' (לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן י"ב) וְעוֹד דִּבּוּרִים נִפְלָאִים. וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁבַּיָּמִים הַבָּאִים לֹא תִּסַּע אֶצְלִי וְלֹא תִּהְיֶה מְקֹרָב שֶׁלִּי (וְכֵן הָיָה שֶׁאַחַר־כָּךְ לֹא הָיָה עוֹד אֵצֶל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה) אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן יוֹעִיל לְךָ מַה שֶּׁטָּעַמְתָּ עַתָּה מְעַט מִדְּבָרַי. וְאָמַר לוֹ אָז הַפְּסוּק (מִשְׁלֵי ל"א): "טָעֲמָה כִּי טוֹב סַחְרָהּ" תֻּכָּף כְּשֶׁטּוֹעֲמִין הַתּוֹרָה שֶׁל הַצַּדִּיק, שׁוּב "לֹא יִכְבֶּה בַּלַּיְלָה נֵרָהּ". הַנִּדְפָּס בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן רפ"ה:

פרק לו

לו סִפֵּר לִי אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ כְּשֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַתּוֹרָה בְּטַח בַּה' בְּסִימָן ע"ט בְּאוֹתָהּ הָעֵת הָיָה הוֹלֵךְ בְּבֵיתוֹ אָנָה וְאָנָה כְּדַרְכּוֹ וְאָחַז מַטֶּה בְּיָדוֹ, וְאָמַר וּמַטֵּה אֱלֹקִים בְּיָדִי. וְדָחַק וּמָשַׁךְ תֵּבַת בְּיָדִי, כְּלוֹמַר שֶׁבְּיָדוֹ הַמַּטֶּה אֱלֹקִים לְהַטּוֹת כִּרְצוֹנוֹ. כִּי מָרֳמָז שָׁם בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל שֶׁמַּטֵּה אֱלֹקִים מְרַמֵּז עַל הַבְּחִירָה שֶׁהוּא בְּחִינַת מט"ט מִסְטָרָא חַיִּים וּמִסְטָרָא מָוֶת וְכוּ' כַּמְבֹאָר בְּמַאֲמַר הַתְּקוּנִים הַמְבֹאָר שָׁם בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל וּקְצָת מָרֳמָז וּמוּבָן מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים הַנַּ"ל שֶׁהִתְפָּאֵר שֶׁזָּכָה לִכְבֹשׁ הַבְּחִירָה בְּיָדוֹ וְהַמַּטֶּה בְּיָדוֹ לְהַטּוֹתוֹ כִּרְצוֹנוֹ אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לָזֶה אַשְׁרֵי לוֹ. עַיֵּן בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל מַה שֶּׁמְּבֹאָר שָׁם עַל פָּסוּק זֶה וּמַטֵּה אֱלֹקִים בְּיָדִי, שֶׁזֶּה בְּחִינַת שֶׁכְּבָר זָכָה לִכְבֹשׁ הַבְּחִירָה, וְיֵשׁ לוֹ נַיְחָא בְּחִינַת שַׁבָּת, וּבְיָדוֹ לַהֲפֹךְ מֵרַע לְטוֹב כִּי כְּבָר יֵשׁ לוֹ נַיְחָא וּשְׁבִיתָה מִן הָרָע שֶׁנִּתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי אֵצֶל הַצַּדִּיק הַזֶּה הַזּוֹכֶה לַמַּדְרֵגָה הַזֹּאת:

פרק לז

כְּתַב־יַד רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ (לז) מִי שֶׁרוֹצֶה לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ בְּרִיָּה חֲדָשָׁה. וְתֵדַע שֶׁבֶּאֱנָחָה שֶׁנֶּאֱנָח עוֹשֶׂה אֶת עַצְמוֹ בְּרִיָּה חֲדָשָׁה. כִּי הָאָדָם אֵינוֹ נָח מֵהַנְּשִׁימָה כִּי בְּכָל עֵת הוּא מַנְשִׁים הֵינוּ שֶׁמּוֹצִיא הֶבֶל וּמַכְנִיס הֶבֶל וְזֶה עִקַּר חִיּוּתוֹ, וְהֶבֶל הַזֶּה יֵשׁ לוֹ שֹׁרֶשׁ לְמַעְלָה. יֵשׁ הֶבֶל טוֹב שֶׁל הַצַּדִּיק וְיֵשׁ הֶבֶל רָע שֶׁל הָרְשָׁע, וְהַצַּדִּיק מַמְשִׁיךְ בְּכָל עֵת הֶבֶל מֵהַקְּדֻשָּׁה וְהָרְשָׁע מַמְשִׁיךְ הֶבֶל מֵהַטֻּמְאָה. נִמְצָא כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה צָרִיךְ לִרְאוֹת שֶׁיִּפְסִיק הֶבֶל הָרַע מִלְּבוֹא בּוֹ. בְּכֵן יַעֲשֶׂה כָּךְ יֶאֱנַח, וַאֲנָחָה הוּא שֶׁמַּאֲרִיךְ הֶבֶל בְּבִיאָתוֹ וּבִיצִיאָתוֹ וּמַמְשִׁיךְ הַהֶבֶל בְּהוֹסָפָה. וַהֲוֵי הַהוֹסָפָה כְּמוֹ תּוֹסֶף רוּחָם יִגְוָעוּן, הַיְנוּ כְּמוֹ מִיתָה. כְּמוֹ שֶׁקֹּדֶם מִיתָה נִתּוֹסֵף בָּאָדָם הָרוּחַ, וְאַחַר־כָּךְ מֵת וְהוֹלֵךְ מִמֶּנּוּ הָרוּחַ, כֵּן כְּשֶׁנֶּאֱנָח נִתּוֹסֵף בּוֹ הַהֶבֶל וְאַחַר כָּךְ נִפְסָק מִן הַהֶבֶל, הַיְנוּ שֶׁמַּתִּיר אֶת עַצְמוֹ מִקּוֹ הַהֶבֶל הַטֻּמְאָה וּמְקַשֵּׁר אֶת עַצְמוֹ לְקוֹ הַהֶבֶל הַטָּהוֹר. וּמְקַבֵּל הֶבֶל וְחִיּוּת מֵהֶבֶל הַטָּהוֹר. נִמְצָא שֶׁעַל־יְדֵי אֲנָחָה שֶׁנֶּאֱנָח עַל עֲוֹנוֹתָיו מַתִּיר אֶת עַצְמוֹ מִשֹּׁרֶשׁ הַטֻּמְאָה וּמְקַשֵּׁר אֶת עַצְמוֹ לְשֹׁרֶשׁ הַקְּדֻשָּׁה. וְזֶה בְּחִינַת תְּשׁוּבָה שֶׁשָּׁב מֵהַטֻּמְאָה לְהַקְּדֻשָּׁה. נִמְצָא שֶׁמְּקַבֵּל חִיּוּת חָדָשׁ וְגַם הַגּוּף נַעֲשֶׂה חָדָשׁ, כִּי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת נח): אֲנָחָה שׁוֹבֶרֶת כָּל גּוּפוֹ שֶׁל אָדָם נִמְצָא שֶׁנַּעֲשָׂה גּוּף חָדָשׁ. וְזֶה פֵּרוּשׁ (קֹהֶלֶת ח): "יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ" וְכוּ'. הַיְנוּ יֵשׁ צַדִּיקִים שֶׁעוֹשִׂים עֲבֵרוֹת גְּדוֹלוֹת וְזֶה מַחֲמַת הַהֶבֶל, הַיְנוּ שֶׁתּוֹהִים עַל מַעֲשֵׂיהֶם הָרִאשׁוֹנִים וְנֶאֱנָחוּ עַל מַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים וְעַל־יְדֵי אֲנָחוֹתֵיהֶם נִפְסְקוּ מִשֹּׁרֶשׁ הֶבֶל הַטָּהוֹר וְנִתְקַשְּׁרוּ לַהֶבֶל הַטֻּמְאָה וְהֶבֶל הַזֶּה הֶחְטִיאָם. וְהוּא הַדִּין לְהֶפֶךְ

מַה שֶּׁרְשָׁעִים עוֹשִׂים מִצְווֹת גְּדוֹלוֹת כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים גַּם זֶה הֶבֶל הַיְנוּ גַּם זֶה מֵחֲמַת הַהֶבֶל. הַיְנוּ מֵחֲמַת אֲנָחָה שֶׁנֶּאֱנְחוּ עַל מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים, וְעַל־יְדֵי אֲנָחָה קָשְׁרוּ עַצְמָן לַהֶבֶל הַטּוֹב כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל. עַד כָּאן לְשׁוֹן רַבֵּנוּ אוֹת בְּאוֹת מִמַּה שֶׁכָּתַב בְּעֵת יַלְדוּתוֹ

פרק לח

לח אָמַר שֶׁאֵין הַדָּבָר כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים קְצָת בְּנֵי אָדָם, שֶׁהַצַּדִּיק שֶׁמַּכְנִיעַ אֶת עַצְמוֹ בִּפְנֵי חֲבֵרוֹ מִן הַסְּתָם חֲבֵרוֹ גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, כִּי מִפְּנֵי מָה אֵינוֹ בְּהִפּוּךְ אֶלָּא חֲבֵרוֹ בְּוַדַּאי גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, כָּךְ אוֹמְרִים קְצָת. אֲבָל בֶּאֱמֶת אֵינוֹ כֵּן כִּי יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁהוּא עָנָו יוֹתֵר וְהַצַּדִּיק הַשֵּׁנִי יֵשׁ לוֹ עֲזוּת יוֹתֵר, עַל־כֵּן יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁזֶּה שֶׁנִּכְנָע לִפְנֵי חֲבֵרוֹ גָּדוֹל הַרְבֵּה יוֹתֵר מִזֶּה שֶׁהוּא נִכְנָע כְּנֶגְדּוֹ. וְאָמַר שֶׁבֶּאֱמֶת אִם הָיָה הָעוֹלָם מִתְנַהֵג בֶּאֱמֶת כַּסֵּדֶר כָּרָאוּי, בְּוַדַּאי הָיָה רָאוּי לִהְיוֹת כְּדִּ שֶׁהַקָּטָן יִתְבַּטֵּל תָּמִיד לִפְנֵי הַגָּדוֹל מִמֶּנּוּ, כִּי כְּדִּ רָאוּי לִהְיוֹת כִּי הַקְּטָנוּת מִתְבַּטֵּל לִפְנֵי הַגְּדֻלּוּת. אֲבָל אֵין הָעוֹלָם מִתְנַהֵג בֶּאֱמֶת כִּי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, וּמֵחֲמַת שֶׁאֵין אֱמֶת בָּעוֹלָם מֵחֲמַת זֶה יָכוֹל לִהְיוֹת אֲפִלּוּ בֵּין הַצַּדִּיקִים הַשְּׁלֵמִים שֶׁאֶחָד יִתְבַּטֵּל לִפְנֵי הַשֵּׁנִי וּבֶאֱמֶת זֶה שֶׁמִּתְבַּטֵּל וְנִכְנָע גָּדוֹל יוֹתֵר מִן הַשֵּׁנִי. וְאָז שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ הַתּוֹרָה עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים ע"ה) כִּי אֶקַּח מוֹעֵד אֲנִי מֵישָׁרִים אֶשְׁפֹּט בְּסִימָן קל"ה שֶׁשָּׁם מְדַבֵּר מֵעִנְיַן הַקְּטָנוּת שֶׁנִּתְבַּטֵּל לִפְנֵי הַגְּדֻלּוּת:

פרק לט

לט מַה שֶּׁנִּדְפַּס בַּסֵּפֶר הָרִאשׁוֹן בְּסִימָן קמ"א אֶ֫ת לְ֫בָבְךָ וְ֫אֶת לְ֫בַב רָאשֵׁי־תֵּבוֹת אֱלוּל זֶה שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֱלוּל. וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה. שֶׁהָיָה רַבֵּנוּ זַ"ל הוֹלֵךְ עִמִּי בַּחוּץ אֵצֶל בֵּית־הַכְּנֶסֶת אָנָה וָאָנָה כְּדַרְכּוֹ, וְדִבֵּר עִמִּי וְשָׁאַל אוֹתִי אִם נָפַל עָלַי פַּחַד בְּזֶה הָרִאשׁ־חֹדֶשׁ אֱלוּל. וְסִפֵּר לִי שֶׁעָלָיו נָפַל פַּחַד גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד כְּשֶׁשָּׁמַע קוֹל הַשּׁוֹפָר בְּזֶה הַיּוֹם שֶׁהִתְחִילוּ לְתָקְעוֹ כִּי אֶחָזוּתוּ פַּחַד וּרְעָדָה גְּדוֹלָה. וְאַחַר־כָּךְ אָמַר לִי עִנְיַן הַנַּ"ל הַנִּדְפָּס אֶ֫ת לְ֫בָבְךָ וְ֫אֶת לְ֫בַב רָאשֵׁי־תֵּבוֹת אֱלוּל. וְהֶעְנְיַן שֶׁכְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לְהַרְגִּישׁ בְּלִבּוֹ בֶּאֱמֶת כְּאֵב עֲוֹנוֹתָיו, אֲזַי מְחַיְּבִים הַלְּבָבוֹת שֶׁל כָּל הַטִּפּוֹת שֶׁנִּמְשְׁכוּ מִמֶּנּוּ לְהַרְגִּישׁ כְּאֵבָם וּמַכְאוֹבָם וְכוּ', וּלְכָל מָקוֹם שֶׁנִּמְשְׁכוּ הַטִּפּוֹת אוֹ שֶׁנַּעֲשׂוּ מֵהֶם בָּנִים מַמָּשׁ אוֹ חַס וְשָׁלוֹם וְכוּ' כַּמְבֹאָר שָׁם, בְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵם מְחַיְּבִים הַלְּבָבוֹת שֶׁל הַטִּפּוֹת לְהַרְגִּישׁ כְּאֵבָם וּמַכְאוֹבָם הַגְּדוֹל כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר לֵב אֲבִיהֶם וְהִרְגִּישׁ הֵיטֵב כְּאֵב עֲוֹנוֹתָיו וְכוּ' כַּמְבֹאָר שָׁם עַיֵּן שָׁם. וְאָמַר אָז אֲנִי הִרְגַּשְׁתִּי זֹאת הַיּוֹם הַזֶּה. כִּי הַיּוֹם הַזֶּה אֲחָזַנִי סֵמֶר וּרְעָדָה גְּדוֹלָה כְּשֶׁשָּׁמַעְתִּי קוֹל הַשּׁוֹפָר וְכוּ' וְאַחַר־כָּךְ בָּאָה אֵלַי בִּתִּי אָדֵל וְאָמְרָה אָבִי בְּשָׁרִי סָמַר וּפָחַד לִבִּי עָלַי מִקּוֹל

הַשּׁוֹפָר שֶׁשָּׁמַעְתִּי עַתָּה. וְרָאִיתִי זֹאת שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁלֵּב הָאָב נִתְעוֹרֵר, נִתְעוֹרֵר גַּם לְבַב הַטִּפּוֹת שֶׁנִּמְשְׁכוּ מִמֶּנּוּ יְלָדָיו מַמָּשׁ אוֹ חַס וְשָׁלוֹם וְכוּ' רַחֲמָנָא לִצְלַן. בְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵם מְחֻיָּבִים הַלְּבָבוֹת לְהִרְגִּישׁ וּלְהִתְעוֹרֵר וְכוּ' עַל־יְדֵי שֶׁנִּתְעוֹרֵר לֵב אֲבִיהֶם וְהִרְגִּישׁ הֵיטֵב כְּאֵבוֹ בֶּאֱמֶת:

פרק מ

מ אֶחָד שֶׁאַל אוֹתוֹ אִם אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה הַצַּדִּיק גָּדוֹל בַּמַּעֲלָה, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין רוֹאִין מִמֶּנּוּ יְגִיעוֹת וַעֲבוֹדוֹת בְּאִתְגַּלְיָא כְּמוֹ שֶׁרוֹאִין מִצַּדִּיק אַחֵר שֶׁעוֹשֶׂה בְּאִתְגַּלְיָא עֲבוֹדוֹת קְדוֹשׁוֹת, שֶׁמִּתְפַּלֵּל בִּיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת וְכוּ'. הֵשִׁיב לוֹ בְּוַדַּאי אֶפְשָׁר וְיָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁזֶּה הַצַּדִּיק שֶׁמַּסְתִּיר עַצְמוֹ וְאֵין רוֹאִין מִמֶּנּוּ בְּאִתְגַּלְיָא עֲבוֹדוֹת גְּדוֹלוֹת, הוּא גָּדוֹל בַּמַּעֲלָה יוֹתֵר מִזֶּה הַצַּדִּיק שֶׁהוּא בְּאִתְגַּלְיָא. כִּי יֵשׁ שְׁנֵי שֵׁמוֹת שֵׁם הוי"ה וְשֵׁם אדנ"י, וְשֵׁם הוי"ה בְּהֶעְלֵם וּבְהֶסְתֵּר כִּי אָסוּר לִקְרוֹת בּוֹ, אֲבָל שֵׁם אדנ"י בְּאִתְגַּלְיָא וּבְוַדַּאי שֵׁם הוי"ה גָּדוֹל יוֹתֵר הַרְבֵּה מִשֵּׁם אדנ"י. וְאָז אָמַר עְנְיַן כָּל הַשִּׁירִים קֹדֶשׁ הַנִּדְפָּס בְּלִקּוּטֵי א' בְּסִימָן רמג:

פרק מא

מא קֹדֶם שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַגְּדוֹלָה תִּקְּעוּ אֱמוּנָה בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא בְּסִימָן ה' בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה תק"ע, דִּבֵּר עִמָּנוּ קֹדֶם אוֹתוֹ רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, וְסִפֵּר שֶׁהָרְבֵּה אֲנָשִׁים קִבְּלוּ לְפָנָיו בְּקוּבְּלָנָא רַבָּה עַל חֶסְרוֹן אֱמוּנָה וְכַמָּה סוֹבְלֵי חֳלָאִים הָיוּ מֵהֶם שֶׁקִּבְּלוּ גַּם־כֵּן לְפָנָיו עַל חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, אַחַר־כָּךְ אָמַר הַתּוֹרָה הַנַּ"ל שֶׁמְּדַבֵּר מִכָּל זֶה. גַּם קֹדֶם רֹאשׁ־הַשָּׁנָה הַנַּ"ל בְּעֵת הַחֲזָרָה מֵהַטִּיּוּל הָיָה מֻשְׂחָ עִמָּנוּ מַעְנְיַן הַמְגַנֵּי אֶרֶץ שֶׁקָּרָא אוֹתָנוּ הַזָּקֵן הַיְדוּעַ וְכוּ' וְגַם זֶה נִזְכָּר בְּהַתּוֹרָה הַהִיא עַיֵּן שָׁם בְּאוֹת ז'. וְאָז רָאִיתִי מֵרְחוֹק נִפְלְאוֹת ה' אֲשֶׁר עַדַיִן אֲנִי רָחוֹק מִלְּהַשִּׂיגָם אֶפֶס קְצָתָם. גַּם בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה קֹדֶם שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַנַּ"ל הָלַךְ לוֹמַר תַּשְׁלִיךְ וְנָפַל עַל הָרֶפֶשׁ וְאַחַר־כָּךְ נִכְלַל זֹאת בְּהַתּוֹרָה בְּדֶרֶךְ נִפְלָא שֶׁלֹּא נִשְׁמַע מֵעוֹלָם, עַיֵּן שָׁם בְּאוֹת ט"ו, וּמַה שֶּׁמּוּבָא שָׁם שֶׁצָּרִיךְ לְגַלְגֵּל עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי רֶפֶשׁ וְטִיט כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְאָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וּמַה שֶּׁזּוֹכִין עַל־יְדֵי־זֶה עַיֵּן שָׁם. וְאַחַר רֹאשׁ־הַשָּׁנָה סִפֵּר מֵאִישׁ שֶׁנִּפְטַר וּבָא אֵלָיו וְהִגְבִּיהַּ עַצְמוֹ עַד הַחַמָּה. כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקַמָּן קא) :

פרק מב

מב הַדְּבָרִים הַנִּכְתָּבִים אַחַר הַתּוֹרָה וַיְהִי מִקֵּץ כִּי מְרַחֲמִם יְנַהֲגֵם בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא בְּסִימָן ז' הַמַּתְחִילִין וְזֶה בְּחִינַת קְבוּרַת מֹשֶׁה וְכוּ', אֵלּוּ הַדְּבָרִים הֵם מֵהַדְּבָרִים שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל לִפְנֵי אַנְשֵׁי שָׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת אֲחֵרִים, הַיְנוּ לִפְנֵי עֶלְיוֹנִים כִּי יֵשׁ אַנְשֵׁי שָׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת אֲחֵרִים

שֶׁאוֹמֵר לִפְנֵיהֶם גַּם־כֵּן תּוֹרָה. וּמוּבָן מִדְּבָרָיו שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁאוֹמֵר לִפְנֵינוּ תּוֹרָה עוֹמְדִים שָׁם מִי שֶׁעוֹמְדִים, וְאוֹמֵר לִפְנֵיהֶם גַּם־כֵּן מֵעִנְיַן הַתּוֹרָה שֶׁאָמַר לִפָּנֵינוּ. אֲבָל בְּוַדַּאי אוֹתָהּ הַתּוֹרָה שֶׁאוֹמֵר לִפְנֵיהֶם הוּא גְּבוֹהַּ יוֹתֵר הַרְבֵּה וּמְעַט דִּמְעַט מֵאוֹתָן הַדְּבָרִים אָמַר לִפָּנֵינוּ בְּרָמָז בְּעָלְמָא וְלֹא בֵּאֵר אוֹתָם כְּלָל, וְהֵן הַדְּבָרִים הַנִּכְתָּבִים שָׁם אַחַר הַתּוֹרָה הַנַּ"ל:

פרק מג

מג בְּהַתּוֹרָה "תִּקְעוּ תוֹכָחָה", בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא בְּסִימָן ח', מוּבָא לְעִנְיַן גֹּדֶל עֹצֶם הַמַּעֲלָה כְּשֶׁזּוֹכִין שֶׁנִּתּוֹסֵף נֶפֶשׁ אֶחָד לְהַקִּבּוּץ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַבִּין הַבָּתִּים שֶׁל הַתְּפִלָּה אַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת מַה שֶּׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לַחֲשֹׁב כִּי אִיתָא בְּסֵפֶר יְצִירָה (פֶּרֶק ד'): שְׁתֵּי אֲבָנִים בּוֹנוֹת שְׁנֵי בָּתִּים. שָׁלֹשׁ אֲבָנִים בּוֹנוֹת שִׁשָּׁה בָּתִּים. אַרְבַּע, עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בָּתִּים. חֲמֵשׁ, מֵאָה וְעֶשְׂרִים. שֵׁשׁ, שְׁבַע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים וְכוּ' עַיֵּן שָׁם. וְהִנְנִי מְבָאֵר לְךָ הַכְּלָל בָּזֶה כְּדֵי שֶׁתֵּדַע חֶשְׁבּוֹן עֹצֶם רִבּוּי הַבָּתִּים בְּבֵרוּר, וְתָבִין גְּדֻלּוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וּמַעֲלַת הַקִּבּוּץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כַּמָּה וְכַמָּה בָּתִּים בְּלִי שִׁעוּר וְעֵרֶךְ נִתּוֹסְפִין וְנִתְרַבִּין כְּשֶׁנִּתּוֹסֵף נֶפֶשׁ אֶחָד לְהַקִּבּוּץ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְהוּא שֶׁכָּל מַה שֶּׁנִּתּוֹסֵף אֶבֶן אַחַת, אֲזַי נִתְרַבִּין הַבָּתִּים כְּמִסְפַּר כְּפוּלוֹת שֶׁל כָּל מִסְפַּר הָאֲבָנִים הָאֵלּוּ בְּכָל הַמִּסְפָּר שֶׁל כָּל הַצְּרוּפִים שֶׁהֵם הַבָּתִּים הַקּוֹדְמִים. לְמָשָׁל בְּתְחִלָּה הָיוּ שְׁתֵּי אֲבָנִים וְהָיוּ בּוֹנִים שְׁנֵי בָּתִּים. הַיְנוּ כִּי מִן תֵּבָה שֶׁל שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת אֵין נַעֲשִׂין מִמֶּנּוּ כִּי־אִם שְׁנֵי צֵרוּפִים, לְמָשָׁל א"ב אֵין יְכוֹלִין לְצָרְפָן כִּי־אִם בִּשְׁנֵי צֵרוּפִים הַיְנוּ א"ב ב"א. וּכְשֶׁנִּתּוֹסֵף עוֹד אֶבֶן הַיְנוּ אוֹת שְׁלִישִׁית, וְנַעֲשָׂה תֵּבָה שֶׁל שָׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת, כְּגוֹן אב"ג אֲזַי נִתְרַבִּין הַבָּתִּים כְּפִי כְּפוּלוֹת מִסְפַּר אֵלּוּ הָאֲבָנִים שֶׁהֵם שָׁלֹשׁ בְּכָל הַמִּסְפָּר שֶׁל הַבָּתִּים הָרִאשׁוֹנִים, דְּהַיְנוּ כְּפִי כְּפוּלוֹת מִסְפָּר שָׁלֹשׁ שֶׁהוּא מִסְפַּר הָאֲבָנִים שֶׁל עַכְשָׁו בְּמִסְפַּר הַבָּתִּים הַקּוֹדְמִים שֶׁהֵם שְׁנַיִם, הַיְנוּ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים שְׁנַיִם שֶׁהִיא שִׁשָּׁה. וְעַל־כֵּן שָׁלֹשׁ אֲבָנִים בּוֹנוֹת שִׁשָּׁה בָּתִּים. וְכֵן אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁנִּתּוֹסֵף עוֹד אוֹת אַחַת וְנַעֲשָׂה תֵּבָה שֶׁל אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת כְּגוֹן אבג"ד אֲזַי נִתְרַבִּין הַבָּתִּים כְּמִסְפַּר אַרְבַּע פְּעָמִים שִׁשָּׁה שֶׁהוּא עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה. וּכְשֶׁנִּתּוֹסֵף עוֹד אוֹת אַחַת וְנַעֲשָׂה תֵּבָה שֶׁל חָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת, אֲזַי נִתְרַבָּה הַבָּתִּים כְּמִסְפַּר חָמֵשׁ פְּעָמִים עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה שֶׁהוּא מֵאָה וְעֶשְׂרִים. וְכֵן כְּשֶׁנִּתּוֹסֵף עוֹד אוֹת אַחַת וְנַעֲשָׂה תֵּבָה שֶׁל שֵׁשׁ אוֹתִיּוֹת אֲזַי נִתְרַבִּין הַבָּתִּים כְּמִסְפַּר שֵׁשׁ פְּעָמִים מֵאָה וְעֶשְׂרִים שֶׁהוּא שְׁבַע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים. וְכֵן לְעוֹלָם שֶׁכָּל מַה שֶּׁנִּתְרַבָּה אוֹת אַחַת נִתְרַבּוּ הַבָּתִּים כְּפִי כְּפוּלוֹת כָּל מִסְפַּר הָאֲבָנִים הָאֵלּוּ הַנִּמְצָאִים עַתָּה בְּמִסְפַּר כָּל הַבָּתִּים שֶׁנִּבְנוּ מֵהָאֲבָנִים שֶׁהָיוּ מִקֹּדֶם, וְהָבֵן הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּפֹרְדֵּס שָׁם מְבֹאָר עִנְיָן זֶה. וְדַעַת לְנָבוֹן נָקֵל לְהָבִין הַטַּעַם מִי שֶׁיָּבִין הֵיטֵב מַהוּת הַצֵּרוּפִים, וְאֵין לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה. וּמִזֶּה תָּבִין לְעִנְיַן

הַנְּפָשׁוֹת הַנַּ"ל וְהֵא לְךָ הַחֶשְׁבּוֹן מִמִּסְפַּר כַּמָּה אוֹתִיּוֹת שֶׁנִּקְרָאִים אֲבָנִים וְכֵן לְעִנְיַן הַנְּפָשׁוֹת הַנַּ"ל וְכוּ'. (וְלֹא הָעִתַּק). נִמְצָא שֶׁמִּשְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה אֲבָנִים נַעֲשִׂים שִׁשָּׁה אֶלְפִּים וּשְׁתֵּי מֵאוֹת וְשִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים מִילְיוֹן וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וּשְׁמוֹנָה מֵאוֹת (6,227,020,800). וְעַל־פִּי דֶּרֶךְ זֶה תַּחֲשֹׁב לְעוֹלָם. וְהֶבֵן הֵיטֵב עַד הֵיכָן הָרִבּוּי מַגִּיעַ כְּשֶׁנּוֹסֵף אֶבֶן אֶחָד עַל הָאֲבָנִים הַיְנוּ נֶפֶשׁ אֶחָד עַל הַקִּבּוּץ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַנְּפָשׁוֹת שֶׁהָיוּ כְּבָר. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַכֵּנוּ לִשְׁמֹחַ בְּאֵלּוּ הַבָּתִּים אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר (יְשַׁעְיָה נ"ו): "וְשִׂמַּחְתִּים בְּבֵית תְּפִלָּתִי" כַּמּוּבָן בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לָזֶה. וְעַיֵּן בְּסֵפֶר לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת בְּאֶבֶן הָעֵזֶר פְּרִיָּה וּרְבִיָּה הֲלָכָה ה' אוֹת יב וּבְהֲלָכוֹת צִיצִית הֲלָכָה ז' אוֹת ד מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בְּעִנְיַן זֶה עַל מַאֲמָר בְּסוֹטָה דַּף ל"ז. אֵין לְךָ כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁלֹּא נִכְרְתוּ עָלֶיהָ אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה בְּרִיתוֹת שֶׁל שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים וְכוּ' עַד עַרְבָא וְעַרְבָא דְעַרְבָא וְעַיֵּן שָׁם בְּפֵרוּשׁ רַשְׁ"י וְתוֹסָפוֹת שָׁם וּבְהַגָּהוֹת מַהַרְשַׁ"ל וְהֵא לְךָ הַחֶשְׁבּוֹן בְּקִצּוּר בְּמִסְפַּר הַבְּרִיתוֹת הַנַּ"ל. אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה פְּעָמִים שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים (603550x48) עוֹלֶה עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה מִילְיוֹן וּתְשַׁע מֵאוֹת וְשִׁבְעִים אֲלָפִים אַרְבַּע מֵאוֹת; שֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה פְּעָמִים כָּל הַנַּ"ל. כִּי עַל כָּל מִצְוָה מִתְרַי"ג [שֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה] מִצְווֹת נִכְרְתוּ כָּל הַבְּרִיתוֹת הַנַּ"ל. עוֹלֶה 17.758.855.200. וּלְמָאן־דַּאֲמַר עַרְבָא וְעַרְבָא דְעַרְבָא צְרִיכִין לְכַפֵּל עוֹד שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים כְּכָל הַנַּ"ל (17.758.855.200x603550) כַּמּוּבָן שָׁם בְּפֵרוּשׁ רַשְׁ"י וְתוֹסָפוֹת עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב עוֹלֶה 10.718,357,055,360,000. וּזְכֹר הֵיטֵב שֶׁהֵם שִׁבַּע עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת צִיפֶּער (סְפָרוֹת) שֶׁהוּא מִסְפַּר גָּדוֹל וּמֻפְלָג מְאֹד אֲשֶׁר אֵין לְשַׁעֵר כִּי הֵם יוֹתֵר מֵעֶשֶׂרֶת אֲלָפִים פְּעָמִים מִילֵי מִילְיוֹן וְאִם יָדַעְתָּ מִסְפַּר הַמִּילֵי מִילְיוֹן שֶׁהוּא מִילְיוֹן פְּעָמִים מִילְיוֹן אֲשֶׁר נוֹדַע לְבַעֲלֵי חֶשְׁבּוֹן אֲשֶׁר אִם יִחְיֶה הָאָדָם חֲמִשָּׁה עָשָׂר אֶלֶף שָׁנִים וְיוֹתֵר אֵינוֹ מַסְפִּיק לִסְפּוֹר מִסְפַּר הַזֶּה אֶחָד לְאֶחָד אֲפִלּוּ לַחֶשְׁבּוֹן שֶׁיְכוֹלִים לִסְפּוֹר מִסְפַּר מֵאָה בְּמִינוּט [בְּדַקָּה] אַחַת. וְדָבָר זֶה מְבֹאָר לְכָל הָרוֹצֶה לָבוֹא לַחֶשְׁבּוֹן הַזֶּה. וְזֶה יָדוּעַ שֶׁעַל מִילֵי מִילְיוֹן אֶחָד אֵין צְרִיכִין לְסַדֵּר וּלְצָרֵף רַק מִסְפַּר שִׁלֹּשׁ־עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת צִיפֶּער [סְפָרוֹת] וְכָאן בְּמִסְפַּר כְּפוּלוֹת הַבְּרִיתוֹת הַנַּ"ל עוֹלֶה הַחֶשְׁבּוֹן עַד בְּמִסְפַּר שִׁבַּע עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת שֶׁזֶּה הַמִּסְפָּר גָּדוֹל וְעָצוּם וְרַב מְאֹד. כִּי הוּא עֶשְׂרֶת אֲלָפִים פְּעָמִים מִילֵי מִילְיוֹן וְעוֹד שִׁבַּע מֵאוֹת וּשְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה פְּעָמִים מִילֵי מִילְיוֹן מִלְּבַד כַּמָּה וְכַמָּה אֲלָפִים פְּעָמִים מִילְיוֹן שֶׁבִּשְׁאָר הַחֶשְׁבּוֹן. וְעַתָּה בּוֹא וּרְאֵה וְהֶבֵן שֶׁאַחַר כָּל עִצָּם רִבּוּי הַבְּרִיתוֹת שֶׁהִתְחַיֵּב כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל עַל כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה אַפִלּוּ לְמָאן דַּאֲמַר עַרְבָא דְעַרְבָא אַף־עַל־פִּי־כֵן כְּשֶׁמְּקָרְבִין נֶפֶשׁ אַחַת לַקִּבּוּץ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל עֶשְׂרִים מִיְשְׂרָאֵל עוֹלִים הַבָּתִּים בְּכַפְלֵי כְפָלַיִם כַּמָּה פְּעָמִים יוֹתֵר מִכָּל עִצָּם מִסְפַּר רִבּוּי הַבְּרִיתוֹת הַנַּ"ל דֹּק

עַיִן וְתִשְׁכַּח עַל־פִּי מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל בַּמִּסְפָּר הָעוֹלֶה מֵהַצֵּרוּפִים הַנַּעֲשִׂים מִשְּׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה נְקֻדּוֹת. וְאַחַר־כָּךְ תַּחֲשֹׁב אַרְבַּע עֶשְׂרֵה פְּעָמִים וְאַחַר־כָּךְ חֲמֵשׁ־עֶשְׂרֵה פְּעָמִים עַד שֶׁבָּאִין לְחֶשְׁבּוֹן שֶׁמִּמִּסְפַּר עֶשְׂרִים נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל נִצְטָרְפִין צֵרוּפִים תְּשַׁע־עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת צִיפְּעֹר כִּי עוֹלֶה לְסַךְ 2.432,902,005,471,040,000. הֶרְאִיתָ אָחִי כַּמָּה וְכַמָּה עוֹלֶה מִסְפַּר הַצֵּרוּפִים מֵעֶשְׂרִים נְקֻדּוֹת שֶׁהֵם כִּפְלֵי כִּפְלֵי מִמִּסְפַּר הַבְּרִיתוֹת הַנַּ"ל. וּכְשֶׁמּוֹסִיפִין עֲלֵיהֶם עוֹד נֶפֶשׁ אֶחָד, שֶׁאֵז נִכְפָּל עֶשְׂרִים וְאַחַת פְּעָמִים בְּכָל הַנַּ"ל מִכָּל־שֶׁכֵּן וְכָל־שֶׁכֵּן עוֹד אֶחָד וְעוֹד אֶחָד עָמֹד מַרְעִיד וּמְשִׁתּוֹמֵם כַּמָּה וְכַמָּה אֲלָפִים אֲלָפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת בָּתִּים נַעֲשִׂים מֵהַצֵּרוּפִים מַה שֶּׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לַחֲשֹׁב כַּמּוּבָן בְּסֵפֶר יְצִירָה לְעִנְיַן צֵרוּפֵי אוֹתִיּוֹת. וְעַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לָצֵאת יְדֵי הָעֲרֻבוּת וְכָל עִצָּם מִסְפַּר רִבּוּי הַבְּרִיתוֹת הַנַּ"ל. וְהַכֹּל בְּכֹחַ הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַמַּפְלָגִים בְּמַעֲלָה הָעוֹסְקִים בְּעִנְיַן הַבָּתִּים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁכִינִים שֶׁנִּתּוֹסְפִין עַל הַקִּבּוּץ, כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר עַל פָּסוּק (יְשַׁעְיָה ל"ג): "וּבַל יֹאמַר שָׁכֵן חָלִיתִי" בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ח' עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב. שִׂים לִבְּךָ הֵיטֵב וְתָשׁוּב וְתִתְפַּלֵּא תִּסְמֹר שַׂעֲרַת רֹאשְׁךָ וְאַרְכֻּבוֹתֶיךָ דַּא לְדָא יִהְיוּ נָקְשָׁן מֵאֵימַת גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית, וּמֵאֵימַת גְּדֻלַּת הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים הָאֲמִתִּיִּים וְכַמָּה גְּדֶל הַזְּכוּת שֶׁל הַזּוֹכֶה לַחֲסוֹת בְּצֵל כַּנְפֵיהֶם וְלִהְיוֹת נִמְנֶה עִם נְדִיבֵי עַם ה' שֶׁל הַקִּבּוּץ שֶׁלְּהֶם. מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן מִי שֶׁזּוֹכֶה לְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ בְּיִרְאַת שָׁמַיִם עַד שֶׁמְּבִיאוֹ לִידֵי מַעֲשֶׂה שֶׁיַּעֲסֹק בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה בֶּאֱמֶת וּבִתְמִימוּת עַד שֶׁיִּתּוֹסֵף גַּם כֵּן עַל הַקִּבּוּץ הַקָּדוֹשׁ, אַשְׁרֵיהֶם אַשְׁרֵי חֶלְקָם. עַיִן לֹא רָאֲתָה אֱלֹקִים זוּלָתֶךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֶּה לוֹ. וּבָזֶה תּוּכַל לְהָבִין מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בַּמִּשְׁנָה (עֲקָצִין פֶּרֶק ג): "עָתִיד הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְהַנְחִיל לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק שֵׁ"י [שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַעֲשָׂרָה] עוֹלָמוֹת" וְהַדָּבָר נִפְלָא וְנִשְׁגָּב מִדַּעַת הָאָדָם אֵיךְ יִתְרַבּוּ אַלְפֵי אַלְפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת עוֹלָמוֹת כָּל־כָּךְ עַד שֶׁיַּגִּיעַ לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק שֵׁ"י עוֹלָמוֹת. כִּי מִימוֹת עוֹלָם עַד הַסּוֹף בְּוַדַּאי נִמְצָאִים צַדִּיקִים רַבִּים מְאֹד וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קל"ט): "אֶסְפְּרֵם מֵחוֹל יִרְבּוּן" וְגַם כְּתִיב (יְשַׁעְיָה ס): "וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים" כִּי בְּוַדַּאי כָּל יִשְׂרָאֵל יִזְדַּכּוּ וְיִהְיוּ בְּכֻלָּל צַדִּיקִים. אַךְ עַל־פִּי חֶשְׁבּוֹן הַנַּ"ל שֶׁל עִצָּם מִסְפַּר הַבָּתִּים שֶׁנַּעֲשִׂים עַל־יְדֵי הַקִּבּוּץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּכָל פַּעַם שֶׁנִּתּוֹסֵף עֲלֵיהֶם שָׁכֵן אֶחָד, עַל־יְדֵי־זֶה יַעֲלוּ לְעוֹלָמוֹת רַבִּים עַד אֵין מִסְפָּר. אַף עַל־פִּי שֶׁבְּוַדַּאי בְּכָל עוֹלָם וְעוֹלָם בְּוַדַּאי יֵשׁ בּוֹ אַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת בָּתִּים, אַף־עַל־פִּי־כֵן עִצָּם מִסְפַּר הַבָּתִּים הַנַּ"ל עַל יְדֵי הַצֵּרוּפִים הַנַּ"ל מִמֵּאָה נְפָשׁוֹת וּמֵאֶלֶף וּמֵיּוֹתֵר וְכוּ' וְכוּ' עוֹלֶה עַד אֵין חֵקֶר וְאֵין מִסְפָּר מַה שֶּׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לַחֲשֹׁב. עַד שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה מֵהֶם שֵׁ"י עוֹלָמוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וּבְכָל עוֹלָם וְעוֹלָם יִהְיוּ אַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת בָּתִּים. שִׂים לִבְּךָ הֵיטֵב לְכָל זֶה וְהָבֵן הֵיטֵב כִּי דַּעַת לְנָבוֹן נָקֵל, וְהָעִקָּר

שֶׁתִּהְיֶה בֶּאֱמֶת וּבִתְמִימוּת. (הַתּוֹרָה הַנַּ"ל אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן שֶׁהָיָה סָמוּךְ לְהִסְתַּלְּקוּתוֹ כִּי נִסְתַּלֵּק בְּחֹל־הַמּוֹעֵד שֶׁל סֻכּוֹת שֶׁאַחֲרָיו. וְזֹאת הַתּוֹרָה הִיא הַתּוֹרָה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁל יְמֵי חַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים. וְשָׁם מְדַבֵּר מֵעִנְיַן תּוֹכָחָה, כִּי עִקַּר הַתּוֹכָחָה שֶׁל גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים הִיא סָמוּךְ לְמִיתָתָן כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ"י עַל פָּסוּק (דְּבָרִים א): "אֵלֶּה הַדְּבָרִים" וְכוּ'. גַּם שָׁם מְדַבֵּר מֵעִנְיַן מִלְחֶמֶת עוֹג וְכוּ' שֶׁזֶּה בְּחִינַת אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה וְכוּ' אַחֲרֵי הַכֹּתוֹ אֶת סִיחוֹן וְאֶת עוֹג וְכוּ'): [וְדַע אֲחִי הַמְעַיֵּן שֶׁבְּעִנְיַן הַשִּׁיר חָדָשׁ שֶׁיִּתְעָר לֶעָתִיד הַמְבֹאָר בְּמַאֲמָר זֶה שֶׁהוּא בְּחִינַת הַקּוֹל הַמַּשְׁקֶה אֶת הַגַּן שֶׁשָּׁם גְּדָלִים כָּל הֲרֵיחוֹת וְהַיְרָאוֹת שֶׁזֶּה בְּחִינַת קוֹל הַמּוֹכִיחַ הָרָאוּי שֶׁמּוֹסִיף וְנוֹתֵן רֵיחַ טוֹב בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הַשּׁוֹמְעִין תּוֹכַחְתּוֹ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת מָשִׁיחַ בְּחִינַת וְיָהִי לְמַס עוֹבֵד עַיִן שָׁם, יֵשׁ בְּכָל אֵלֶּה סוֹדוֹת עֲמֻקִּים וּגְבוֹהִים מְאֹד, סִתְרֵי נִסְתָּרוֹת רָזִין דְּרָזִין נוֹרָאִים מְאֹד כַּמּוּבָן מֵרָמְזָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּשָׁעָה שֶׁהִזְכִּיר הַפָּסוּק (רוּת ד): "בָּרוּךְ ה' אֲשֶׁר לֹא הִשְׁבִּית לָךְ גֹּאֵל" וְכוּ'. וְשָׁמַעְתִּי שֶׁמִּתְנוּעֲעוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אָז וּמִנְּעִימוּת הַקּוֹל וְהַנִּגּוּן שֶׁאָמַר פָּסוּק זֶה הָיָה נִרְאֶה כְּנוֹתֵן בְּעַצְמוֹ גַּם־כֵּן שֶׁבַח וְהוֹדָאָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁנָּתַן לָהֶם גּוֹאֵל כָּזֶה לַעֲסֹק בְּתִקּוּן וּגְאֻלַּת נַפְשׁוֹתָם וּבְהַמְשָׁכַת רוּחוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ עַל־יְדֵי הַמְשָׁכַת תִּקּוּנִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים כְּאֵלֶּה. וְאָז בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה הַזֶּה סִפֵּר מֵעִנְיַן הַנִּגּוּן וְהַשִּׁיר שֶׁיִּהְיֶה הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁל כָּל הַצַּדִּיקִים וַהֲחֻסִידִים, כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקַמָּן רסז). וְהַמּוּבָן הָיָה שֶׁזֶּה שִׁיּוּךְ לִבְחִינַת הַשִּׁיר חָדָשׁ הַמְבֹאָר בְּמַאֲמָר זֶה. וְעַיֵּן עוֹד מִזֶּה בַּסֵּפֶר פְּרִפְרָאוֹת לְחָכְמָה עַל מַאֲמָר זֶה:

פרק מד

מד לְעִנְיַן מַה שֶּׁמְּבֹאָר בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן נ' שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְתָפְסָהּ בְּיָדוֹ, וּלְהַטּוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ. וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁנּוֹטָה מַחֲשַׁבְתּוֹ לִדְבָרִים אֲחֵרִים, אוֹ לְהִרְהוּרִים חַס וְשָׁלוֹם, יָכוֹל לְתָפְסָהּ לְהַחֲזִירָהּ לְמַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת טוֹבָה כִּרְצוֹנוֹ, כְּמוֹ סוּס שֶׁיּוֹצֵא מִן הַדֶּרֶךְ שֶׁיְּכוֹלִין לְתָפְסוֹ בְּאַפְסָר לְהַטּוֹתוֹ כִּרְצוֹנוֹ לַדֶּרֶךְ הַטּוֹב. סִפֵּר לִי אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁפַּעַם אַחַת דִּבֶּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עִמּוֹ מֵעִנְיָן זֶה וְאָז בֵּאֵר קְצָת יוֹתֵר. וְאָמַר שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה נִבְרֵאת שֶׁלֹּא תִּהְיֶה נָחָה לְעוֹלָם, וְהוּא כְּמוֹ הָאֵינוֹ נָח שֶׁבָּאֱבֶן הַשָּׁעוֹת (שֶׁקּוֹרִין אוּם רוּה) [שָׁעוֹן] שֶׁאֵינוֹ נָח לְעוֹלָם. וַאֲפִלּוּ בִּשְׁעַת שֶׁנָּה הַמַּחֲשָׁבָה חוֹשֶׁבֶת לְעוֹלָם, רַק שֶׁכְּשֶׁהַשֵּׁנָה חֲזָקָה עַל הָאָדָם אָז הוּא שׁוֹכֵחַ מַה שֶּׁחָשַׁב, אֲבָל בֶּאֱמֶת אֵין הַמַּחֲשָׁבָה שׁוֹבֶתֶת לְעוֹלָם. וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי שֶׁמַּטִּין הַמַּחֲשָׁבָה לְמַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת כִּרְצוֹנוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה יְכוֹלִין לְבַטֵּל וּלְהִתְגַּבֵּר עַל כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהִרְהוּרִים וּבִלְבּוּלִים. וְהַכְּלָל שֶׁזֶּה שֶׁנִּדְמֶה לְהָאָדָם שֶׁקָּשֶׁה לְשַׁבֵּר מַחֲשָׁבוֹת וְהִרְהוּרִים וּבִלְבּוּלִים הוּא שֶׁקֶר גָּדוֹל, כִּי בֶּאֱמֶת הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ

כִּרְצוֹנוֹ כַּנַּ"ל. רַק מֵחֲמַת שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה מִתְנַעְנַעַת וְחוֹשֶׁבֶת תָּמִיד וְאֵינָהּ נָחָה לְעוֹלָם, נִדְמֶה לוֹ שֶׁאֵין בְּיָדוֹ לְבַטֵּל הַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת. אֲבָל בֶּאֱמֶת בְּיָדוֹ לְהַטּוֹת הַמַּחֲשָׁבָה מִמַּחֲשָׁבָה לְמַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת, כִּרְצוֹנוֹ לְתַכְלִית וּלְהוֹצִיאָהּ מִמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת לְמַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת כַּנַּ"ל:

פרק מה

מה מֵעִנְיַן מַאֲמַר בְּרֵאשִׁית לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל (לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן ח"ב ס"ז). כְּבָר מְבֹאָר קְצָת בְּמָקוֹם אַחֵר (שִׂיחוֹת הָרַ"ן) בֵּאוּר עִנְיָן זֶה אֵיךְ שֶׁנִּרְאֶה בְּחוּשׁ שֶׁהַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶאֱמְרָה כֻּלָּהּ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ. כִּי אֱמָרָהּ בְּלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ בְּרֵאשִׁית, וְאָז לֹא נוֹדַע עֲדַיִן שׁוּם דָּבָר מִפְּטִירַת הָרַב מִבַּרְדִּיטְשׁוֹב עַד אֵיזֶה יָמִים אַחַר שַׁבָּת בָּאָה הַיְדִיעָה לְכָאן. וְאָז רָאוּ וְהֵבִינוּ לְמַפְרֵעַ אֵיךְ שֶׁכָּל עִנְיָן זֶה הוּא מְרֻמָּז בְּבֵאוּר הֵיטֵב בְּתוֹךְ דִּבְרֵי הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל. וְהִנֵּה בַּמַּאֲמָר זֶה מְבֹאָר שֶׁכְּשֶׁנִּסְתַּלֵּק הַצַּדִּיק הָרֹאשׁ בַּיִת. עַל־יְדֵי־זֶה נִתְגַּדְּלִין וְנִתְפָּרְסְמִין בַּעֲלֵי שְׁמוֹת הַטֻּמְאָה וְקֻדְרִיִּים וְכוּ', וְכֵן עַל־יְדֵי־זֶה בָּאִים שְׂרֵפוֹת רַחֲמָנָא לְצַלָּן. וְכָל זֶה רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ שֶׁבְּסָמוּךְ אַחַר פְּטִירַת הָרַב הַקָּדוֹשׁ הַנַּ"ל נִתְפָּרְסֵם סָמוּךְ לְמְקוֹמוֹתֵינוּ קֻדְרִי אֶחָד בִּכְפַר חַוַסְטִיבֶּץ בְּפִרְסוּם גָּדוֹל, וְהָיוּ נוֹסְעִים אֵלָיו מִכָּל הַסְּבִיבוֹת, וְעָשָׂה פְּעֻלּוֹת רַבּוֹת בִּשְׁמוֹת הַטֻּמְאָה. וְכֵן נִתְפָּרְסְמוּ כַּמָּה וְכַמָּה קֻדְרִיִּים בִּמְקוֹמוֹת אֲחֵרִים. גַּם בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה הָיוּ שְׂרֵפוֹת גְּדוֹלוֹת בָּעוֹלָם עַד שֶׁכִּמְעַט שֶׁלֹּא הָיְתָה עִיר אַחַת שֶׁלֹּא נִשְׂרְפָה כַּמָּה פְּעָמִים, וְגַם בִּבְרֶסְלֶב הָיוּ שְׂרֵפוֹת גְּדוֹלוֹת כַּמָּה פְּעָמִים בְּשָׁנָה זוֹ, וְכֵן בַּעֲיָרוֹת הַסְּמוּכוֹת וְהָרְחוֹקוֹת. וּבָזֶה רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ אֵיךְ שֶׁכָּל תּוֹרָתוֹ הִיא כֻּלָּהּ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְיכוֹלִין לְיַדֵּעַ מִמֶּנָּה עֲתִידוֹת, כַּאֲשֶׁר אָמַר הוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ עַל מַאֲמַר הַנַּ"ל. גַּם מַה שֶּׁאָמַר קֹדֶם סְכּוֹת שֶׁהוּא בְּטוּחַ בְּכֹחוֹ שֶׁל הָרַב הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה שֶׁיִּהְיוּ אֲתְרוֹגִים בְּמִדֵּינָתֵנוּ וְכוּ' מְבֹאָר גַּם־כֵּן בָּזֶה הַמַּאֲמָר בְּסוֹפוֹ. מֵעִנְיַן הִדּוּר הָאֶתְרוֹגִים שֶׁנִּמְשָׁךְ גַּם־כֵּן מֵהָרֹאשׁ בַּיִת בִּבְחִינַת קוֹרֵא הַדּוֹרוֹת מֵרֹאשׁ וְכוּ' עַיֵּן שָׁם:

פרק מו

מו קֹדֶם שֶׁגִּלָּה עִנְיָן הַנִּדְפָּס בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ס"ח. מֵעִנְיַן הַצַּדִּיק שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּשְׁאִיר בָּנִים וְתַלְמִידִים וְהוּא שַׁיָּךְ לְהַתּוֹרָה כִּי מְרֻחָמִים יְנַהֲגֵם בְּסִימָן ז' אָז דִּבֵּר שֶׁהָיוּ כַּמָּה גְּדוֹלִים שֶׁכָּל אֶחָד עָשָׂה וְתִקֵּן מַה שֶּׁתִּקֵּן וְאַחַר־כָּךְ נִפְסַק. וְכַוָּנָתוֹ לְעִנְיַן הַהֶאָרָה שֶׁהֵאִירוּ דַּעְתָּם בְּתַלְמִידֵיהֶם וְקֵרְבוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲבָל אַחַר־כָּךְ נִפְסַק הֶאָרָתָם, אֲבָל אָנוּ צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת דָּבָר שֶׁלֹּא יִפָּסֵק לְעוֹלָם, שֶׁאֲלוּ אֲנָשִׁים יַעֲשׂוּ אֲנָשִׁים אֲחֵרִים, וְהֵם יַעֲשׂוּ עוֹד אֲנָשִׁים וְכֵן לְעוֹלָם. וְכֵן שָׁמַעְתִּי כְּבָר שֶׁהַמְקֹרָבִים שֶׁלָּנוּ בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיָּאִירוּ בְּחַבְרֵיהֶם

וְתַלְמִידֵיהֶם. וְכָל אֶחָד מַכִּרַח שֶׁיַּעֲשֶׂה אֵיזֶה פְּעֻלָּה וְיָאִיר בַּחֲבֵרוֹ, וַחֲבֵרוֹ בַּחֲבֵרוֹ. כִּי יֵשׁ עֲנָפִים לְהָאִילָן וּמֵאֵלּוּ הָעֲנָפִים יוֹצְאִין עוֹד עֲנָפִים וְכֵן לְהַלָּן יוֹתֵר וְכוּ'. וּכְבָר נִרְשַׁם בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקַמָּן רכט, שו) מַה שֶּׁאָמַר שֶׁהָאֵשׁ שֶׁלִּי תּוֹקֵד לְעוֹלָם לֹא תִכְבֶּה. וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "מַיין פַּייֶעֶרל וֶועט שׁוֹין טְלוּעֶן בִּיז מָשִׁיחַ וֶועט קוּמֶען" [הָאֵשׁ שֶׁלִּי תּוֹקֵד עַד בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ]. וְהַתְחָלַת הַשִּׂיחָה הַנַּ"ל מֵעִנְיַן בֵּן וְתַלְמִיד, הִתְחִיל עַל־יְדֵי שֶׁנִּכְנַס מֵחַדְרוֹ לַחֶדֶר הַשֵּׁנִי שֶׁסָּמוּךְ לְבֵיתוֹ הַגָּדוֹל, וְעָמַד אֵצֶל הַפֶּתַח שֶׁיָּצָא מִשָּׁם מֵחַדְרוֹ, וּמָצָא אוֹתָנוּ עוֹמְדִים לְפָנָיו הֵינוּ אוֹתִי וַחֲבֵרִי וַחֲתָנוֹ רַבִּי יוֹסֵקֶא עָלָיו הַשָּׁלוֹם, וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִם חֲתָנוֹ וְאָמַר לוֹ שֶׁמַּעְתִּי שֶׁלָּמַדְתָּ הַיּוֹם וְהִתְחִיל לְהוֹכִיחוֹ בְּאַהֲבָה שֶׁיַּחֲזִיק בְּלִמּוּדוֹ, וְאָמַר לוֹ הֲלֹא טוֹב וְיָפֶה כְּשֶׁלּוֹמְדִים תְּחִלָּה וְאַחַר־כָּךְ הוֹלְכִים לַשּׁוּק לִסְחֹר וְכוּ'. וְאַחַר־כָּךְ עָנָה וְאָמַר הֲלֹא גַּם אָנֹכִי לוֹמֵד גַּם־כֵּן, וְהַלִּמּוּד שֶׁלִּי הוּא חִדּוּשׁ וְהִתְחִיל לְהִתְפָּאֵר אֶת עַצְמוֹ וְעָנָה וְאָמַר אֲנִי יָכוֹל לִלְמֹד אֲנִי יָכוֹל לְהַרְאוֹת לַלַּמְדָן הַגָּדוֹל שֶׁבַּגְּדוֹלִים שֶׁעֲדַיִן אֵינוֹ יָכוֹל לִלְמֹד כְּלָל וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל. וְכֵן לְהֶפֶךְ אֲנִי יָכוֹל לְהַרְאוֹת לְהַקְּטַנִּים שֶׁקְּרוֹבִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְהַתּוֹרָה וְכוּ' וְנִכְנַס מִשִּׂיחָה זוֹ לְתוֹךְ שִׂיחָה הַנַּ"ל וְגִלָּה כָּל הָעִנְיָן הַנֶּאֱמָר שָׁם מֵעִנְיַן בֵּן וְתַלְמִיד מַה שֶּׁדְּרֵי מַעְלָה שׁוֹאֲלִים דַּיְקָא אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ, וּלְהֶפֶךְ דְּרֵי מַטָּה אוֹמְרִים מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, עַיִן שָׁם וְהֶבֶן הֵיטֵב. אַשְׁרֵי הַשָּׁעָה וְהָרֶגַע שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמֹעַ זֹאת מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ. אִלְמָלֵא לֹא אֲתֵינָא לְעָלְמָא אֶלָּא לִשְׁמֹעַ דָּא דַּיֵּינוּ. וְכֵן עַל כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, בַּמֶּה אֲקַדֵּם ה', כְּעַל כָּל אֲשֶׁר גְּמָלָנוּ, מָה אָשִׁיב לַה' כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלָי:

פרק מז

מז הַתּוֹרָה הַנִּדְפֶּסֶת בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא בְּסִימָן ע"א הַמַּתְחֶלֶת דַּע שֶׁיֵּשׁ מֹחִין שֶׁל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, נֶאֱמְרָה בְּלֵיל שַׁבַּת שִׁירָה לְעִנְיַן הַשִּׂיחָה שֶׁהָיְתָה בְּשָׁעַת הַסְּעֻדָּה, לְעִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיָה אָז בֵּין הַמְפָרְסָמִים אוֹדוֹת הַמָּעוֹת שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁזֶּה אָמַר לְהִתְנַהֵג כָּךְ בְּהַצְדָּקָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְזֶה אָמַר כָּךְ. וּקְצָתָם הָיוּ בָּהֶם פְּנִיּוֹת שֶׁל כָּבוֹד, שֶׁזֶּה רָצָה שֶׁיִּהְיֶה הַמְשֻׁלָּח אֶצְלוֹ, וְזֶה רָצָה שֶׁיִּהְיֶה אֶצְלוֹ. וְגַם בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל יֵשׁ מַחֲלֹקֶת גָּדוֹל בְּעִנְיָן זֶה, כַּיָּדוּעַ לַבַּקִּיאִים בָּזֶה, וּבִפְרָט הוּא זְכִרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁהָיָה שָׁם בְּעַצְמוֹ. וּבְעִנְיָן זֶה הָיוּ מְשִׂיחִים וּמְדַבְּרִים עִמּוֹ הַרְבֵּה כְּמַעַט בְּכָל הַסְּעֻדָּה שֶׁל לֵיל שַׁבַּת־קֹדֶשׁ הַנַּ"ל. אַחַר־כָּךְ פָּתַח פִּיו וְאָמַר כָּל הַתּוֹרָה הַנּוֹרָאָה הַנַּ"ל, שֶׁיֵּשׁ מֹחִין שֶׁל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וְיֵשׁ מֹחִין שֶׁל חוּץ־לָאָרֶץ, וְשֶׁעִקַּר הַמַּחֲלֹקֶת אֵין שַׁיָּךְ רַק בְּחוּץ־לָאָרֶץ וְכוּ'. פּוּק עַיֵּן וְתִשְׂכַּח שָׁם בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל כָּל עִנְיַן הַשִּׂיחָה הַנַּ"ל שֶׁמְּדַבֵּר שָׁם מֵעִנְיַן כָּבוֹד הַנַּ"ל לְהַעֲלוֹת כָּל הַכָּבוֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמֵעִנְיַן צְדָקָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמֵעִנְיַן מַחֲלֹקֶת שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַיֵּן שָׁם וְתִרְאֶה נִפְלָאוֹת:

פרק מח

מח הַתּוֹרָה חַיִּים נִצְחִיִּים שֶׁבְּסִימָן ע"ב בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא נֶאֱמְרָה בְּעֵת שֶׁבָּא אֶצְלוֹ עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת יִתְרוֹ צַדִּיק אֶחָד מְפֻרְסָם גָּדוֹל, וְהוּא זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה לֹא אָמַר שׁוּם תּוֹרָה בְּלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ וְלֹא בְּיוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ. וּכְשֶׁגָּמַרְנוּ סְעֻדַּת שַׁחֲרִית שֶׁל שַׁבָּת וּכְבָר בֵּרַכְנוּ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, וְהָיִינוּ סְבוּרִים לְהִסְתַּלֵּק מֵהַשֻּׁלְחָן כַּנָּהוּג אַחַר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, אֲבָל הוּא זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה נִשְׁאַר עֲדַיִן יוֹשֵׁב עַל מְקוֹמוֹ וְגַם אָנַחְנוּ כֻּלָּנוּ נִשְׁאַרְנוּ אָז יוֹשְׁבִים לְפָנָיו, וְגַם הַצַּדִּיק הַנַּ"ל נִשְׁאַר עֲדַיִן יוֹשֵׁב לְפָנָיו. בְּתוֹךְ כָּךְ עָנָה וְאָמַר כְּשֶׁרוֹאִין אֶת עַצְמוֹ עִם הַצַּדִּיק אֲפִלּוּ כְּשֶׁאֵין שׁוֹמְעִין תּוֹרָה גַּם זֶה טוֹב מְאֹד כִּי עַל־יְדֵי־זֶה מְקַבְּלִין גְּדֻלָּה. וְהִתְחִיל לוֹמַר תּוֹרָה הַנַּ"ל בְּתוֹךְ דְּבָרָיו כְּשֶׁנִּכְנַס בָּאֶמְירַת הַתּוֹרָה כַּנַּ"ל עָנָה וְאָמַר הֲלֹא בְּתוֹךְ כָּךְ אֲנִי אוֹמֵר תּוֹרָה וְאַף־עַל־פִּי־כֵן גָּמַר כָּל הַתּוֹרָה הַנַּ"ל. הַכֹּל שֶׁכַּמָּה וְכַמָּה תּוֹרוֹת כְּמַעַט כֻּלָּם נֶאֶמְרוּ בְּנֵי גְּדוֹל שֶׁכְּמַעַט כְּמַעַט הָיָה הָעוֹלָם חָסֵר מֵהַטּוֹב הַגָּנוּז הַזֶּה, וְקֹדֶם כָּל הַתּוֹרָה הָיָה הָעוֹלָם מִתְמוֹטֵט אִם יִזְכּוּ לְהַטּוֹב הַגָּנוּז הַזֶּה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּדַרְכָיו הַנִּפְלָאִים וַחֲסָדָיו הָעֲצוּמִים סִבֵּב בְּכָל פַּעַם סִבּוֹת לְטוֹבָה עַד שֶׁזָּכִינוּ בְּכָל פַּעַם לִשְׁאֹב מֵהַנַּחַל הַנּוֹבֵעַ וְכוּ' כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר הֶעֱלִינוּ עַל הַסְּפָרִים. וּכְבָר מְבֹאָר (לְקַמָּן שעד) שֶׁאָמַר שֶׁבְּכָל דּוֹר וְדוֹר שֶׁאוֹמֵר בְּפִנֵּי הָעוֹלָם תְּלוּיִים בּוֹ כָּל הָעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים:

פרק מט

מט בְּעֵת שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה וְאֶתְחַנֵּן הַנִּדְפָּס בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ע"ח. וְשָׁם מְדַבֵּר מֵעִנְיַן שֶׁאָסוּר לְיֵאָשׁ עַצְמוֹ לְעוֹלָם אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה חַס וְשָׁלוֹם. וְאָמַר אָז בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "מֶען טָאר זִיךְ נִישְׁט מְיַאֵשׁ זַיין. גִּיוַאלְד זַייט אַייךְ נִישְׁט מְיַאֵשׁ" [אָסוּר לְהִתְיָאֵשׁ, אַהֲהּ אַל תִּתְיָאֲשׁוּ] וּמָשָׁךְ מְאֹד תֵּבַת גִּיוַואלְד [אַהֲהּ] כְּדַרְכּוֹ הַמְּזַהִיר וְצוֹעֵק מֵעֹמֶק הַלֵּב:

פרק נ

נ כְּשֶׁשָּׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ מַאֲמָר הַמַּתְחִיל מַה שֶּׁהָעוֹלָם רְחוֹקִים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא מֵחֲמַת שֶׁאֵינָם מְיַשְּׁבִים עַצְמָם, עַיֵּן שָׁם בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן י', וְשָׁם מְדַבֵּר מִשִּׂמְחָה, וְהָיָה הוּא זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה יוֹשֵׁב אָז בַּחוּץ אֵצֶל כֹּתֶל בֵּית־הַכְּנֶסֶת בַּדָּרוֹם אֵצֶל חֲתִיכַת בְּדֵל עֵץ מִן הָעָב הַמֻּנָּח לְיסוֹד. כִּי שָׁם הָיָה רָגִיל לֵישֵׁב כַּמָּה פְּעָמִים לִפְעָמִים בְּצַד דָּרוֹם וְלִפְעָמִים בְּצַד צָפוֹן וְלִפְעָמִים בַּמִּזְרָח וְלִפְעָמִים בַּמַּעֲרָב, וְלִפְעָמִים בְּתוֹךְ הָעֲזָרָה שֶׁל בֵּית־הַכְּנֶסֶת, וְלִפְעָמִים הָלַךְ עִמָּנוּ לְטַיֵּל עַל הָהָר שֶׁסְּבִיב הָעִיר, וְלִפְעָמִים הָלַךְ עִמָּנוּ אָנָה וְאָנָה לִפְנֵי בֵּית־הַכְּנֶסֶת. וּבְכָל אֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת שָׁמַעְנוּ תָּמִיד חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים וְשִׂיחוֹת

קְדוֹשׁוֹת אֲשֶׁר לֹא נִשְׁמְעוּ כָּזֹאת מִיָּמִים רַבִּים. גַּם אַחַר שֶׁהָיְתָה לוֹ הַחוֹלַאת שֶׁל הַהוּסְט [שְׁעוּל] הָיָה נוֹסֵעַ לְטַיֶּל עַל־פִּי הָרֹב, וְהָיֵינוּ נוֹסְעִים עִמּוֹ וְהָיֵינוּ שׁוֹמְעִים מִפִּיו בַּדֶּרֶךְ תּוֹרָה הַרְבֵּה. וְנַחֲזֹר לְמַעְלָה בְּעֵת שֶׁאָמַר עִנְיַן הַנַּ"ל אָז דִּבֵּר הַרְבֵּה מִשִּׂמְחָה, וְחִזֵּק אוֹתָנוּ וְזֵרֵז אוֹתָנוּ מְאֹד לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. כִּי בְּאוֹתָן הָעִתִּים שֶׁהָיָה בָּעֵת שֶׁבָּא מִלְּמַבְּרְגְ אָז דִּבֵּר עִמָּנוּ הַרְבֵּה מְאֹד מֵעִנְיַן הִתְחַזְּקוּת לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. וְאָמַר אָז לָנוּ שֶׁרָאוּי לָנוּ לִשְׂמֹחַ מְאֹד מַה שֶּׁנִּצַּלְנוּ בְּרַחֲמָיו מִלִּהְיוֹת מִתְנַגְּדִים עָלָיו. וְאָמַר אָז בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן בָּרוּךְ אֱלֹקֵינוּ שֶׁבְּרָאָנוּ לְכְבוֹדוֹ וְהִבְדִּילָנוּ מִן הַתּוֹעִים מִשְּׁנֵי תּוֹעִים הָיִינוּ מֵהַתּוֹעִים לְגַמְרֵי מֵהַתּוֹרָה שֶׁהֵם הָעַכּוּ"ם וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים וְגַם נִצַּלְנוּ מֵהַתּוֹעִים הַמִּתְנַגְּדִים הַחוֹלְקִים עָלָיו שֶׁאָבְדוּ מַה שֶּׁאָבְדוּ בְּלִי שִׁעוּר וְעֵרֶךְ וּמִסְפָּר. וְאָמַר הֲלֹא אַתֶּם בְּוַדַּאי הֱיִיתֶם מִתְנַגְּדִים גְּדוֹלִים ("אִיהר וואלְט דָּאךְ גֵיוֶוען מְשׁוּנֶה'נָע מִתְנַגְּדִים" מפי רלו"י) לוּלֵא חֶסְדָּיו וְרַחֲמָיו הַמְרֻבִּים אֲשֶׁר נִצַּלְנוּ מִפַּח יוֹקְשִׁים מִכַּת הַמִּתְנַגְּדִים אֲשֶׁר אִם הָיֵינוּ שׁוֹמְעִין לָהֶם חַס וְשָׁלוֹם הָיָה נֶאֱבָד תִּקְוָתֵנוּ חָלִילָה וְכוּ'. עָנָה וְאָמַר כְּמַתְמִיהַּ וְאָמַר, עָלַי הֱיִיתֶם חוֹלְקִים, וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "אוֹף מִיר וָואלְט אִיהר גִיקְרִיגְט":

פרק נא

נא הַתּוֹרָה "אַיֶּה מָקוֹם כְּבוֹדוֹ" בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן י"ב הַמַּתְחֶלֶת כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ אַחַר שִׂכְלוֹ וְחָכְמָתוֹ יוֹכֵל לִפּוֹל בְּטָעוּתִים וּמְכְשׁוֹלִים רַבִּים. זֹאת הַתּוֹרָה נֶאֱמְרָה לְעִנְיַן שִׂיחָה שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִמִּי מֵעִנְיַן טָעוּתִים וּמְבוּכוֹת הָרִבְּה וְקִלְקוּלִים גְּדוֹלִים שֶׁבָּאִים עַל־יְדֵי שֶׁהוֹלְכִים אַחַר שִׂכְלוֹ וְחָכְמָתוֹ. וְהִזְכִּיר אָז אֶת בַּעַל הַמְחַבֵּר עַשָׂרָה מַאֲמָרוֹת וְכוּ' שֶׁטָּעָה וְעִוֵּת מְאֹד עַל־יְדֵי חָכְמָתוֹ שֶׁאָמַר שֶׁהַזָּקֵן גָּבוֹהַּ כָּל־כָּךְ עַד שֶׁחוּץ לָאָרֶץ אֵינָהּ יְכוֹלָה לְסִבֹּל אוֹר קְדֻשַּׁת הַזָּקֵן. (וַהֲגַם כִּי כַּוָּנָתוֹ גַּם־כֵּן לְהַתִּיר בְּחוּץ לָאָרֶץ עַל־יְדֵי סַם אוֹ בְּמִסְפָּרִים כְּעֵין תַּעַר אֲבָל מִכָּל מָקוֹם בָּזֶה חִזֵּק אֶת יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה הַמְגַלְּחִים זְקָנָם בְּמִדִּינוֹת אַשְׁכְּנַז). וְאַחַר־כָּךְ הִתְחִיל לוֹמַר אֶת הַתּוֹרָה הַנַּ"ל עַד שֶׁגָּמַר אוֹתָהּ. וְאָז הָיָה זֶה אֶצְלִי לְדָבָר פֶּלֶא כִּי אָז לֹא שָׁמַעְתִּי עֲדַיִן מֵעוֹלָם שֶׁהַמְחַבֵּר הַנַּ"ל אָמַר טָעוּת כָּזֶה, ה' יִסְלַח לוֹ. אַךְ אַחַר־כָּךְ דִּבַּרְתִּי עִם אֲנָשִׁים הַבְּקִיאִים בִּסְפָרִים וּבְסִפּוּרִים כָּאֵלֶּה וְאָמְרוּ לִי שֶׁהוּא דָּבָר מְפֹרְסָם שֶׁאָמַר כָּךְ בַּעַל הַמְחַבֵּר הַנַּ"ל. גַּם שָׁמַעְתִּי שֶׁבְּסֵפֶר שְׁאֵלוֹת וּתְשׁוּבוֹת בְּאֵר עֵסֶק מֵבִיא שִׁטּוּת סְבָרָא רָעָה וְכוֹזֶבֶת הַנַּ"ל, וּכְבָר מָחוּ לוֹ בְּמֵאָה עוֹכְלֵי כָּל צַדִּיקֵי וְחַכְמֵי אֱמֶת. וּבָזֶה יְכוֹלִים לִרְאוֹת אֵיךְ דַּעַת הָאָדָם כּוֹזֶבֶת וְאֵיךְ שֶׁאָסוּר לִסְמוֹךְ עַל שִׂכְלוֹ כְּנֶגֶד תּוֹרַת מֹשֶׁה שֶׁבִּכְתָב וּבְעַל־פֶּה אֲפִלּוּ כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה. מִכָּל־שֶׁכֵּן בְּדָבָר כָּזֶה שֶׁמְּפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה אִסּוּר גִּלּוּחַ הַזָּקֵן. וְרִבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אָמְרוּ (מַכּוֹת כ): שֶׁעוֹבְרִין עַל חֲמִשָּׁה לָאוִין וּכְבָר הֲלָכָה

פְּסוּקָה שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁהוּא חוֹבַת הַגּוּף אֵין חִלּוּק בֵּין אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל לְחוּץ לָאָרֶץ כְּלָל. וְיוּכַל לִמְצֹא אֶחָד שֶׁעַל־יְדֵי חָכְמָתוֹ וְדַעְתּוֹ יֹאמַר סְבָרָא שֶׁאֵינָהּ אֱמִתִּית, שֶׁיִּתְגַּלְגֵּל עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁיָּבוֹאוּ לְהַתִּיר חַס וְשָׁלוֹם אִסּוּר כָּזֶה חֲמִשָּׁה לָאוִין בַּתּוֹרָה, וּלְחַזֵּק עַל־יְדֵי־זֶה עוֹבְרֵי עֲבֵרָה. אֲשֶׁר רָאוּי לְכָל מְחַבֵּר סֵפֶר לְצַעֵק עַל־זֶה בְּכָל מִינֵי קוֹלוֹת, וְצַעֲקַת שֶׁבֶר יְעוֹרֵר עַל פִּרְצָה הַזֹּאת שֶׁנַּעֲשָׂה בְּיִשְׂרָאֵל זֶה קָרוֹב בְּמִדִּינוֹת אַשְׁכְּנַז לַעֲבֹר בְּכָל יוֹם חֲמִשָּׁה לָאוִין. כִּי גַּם בְּמִדִּינוֹת אַשְׁכְּנַז אֵין הַמִּנְהָג הָרַע הַזֶּה מִימוֹת עוֹלָם חַס וְשָׁלוֹם, רַק הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאֶלֶף שָׁנִים אַחַר חֻרְבַּן בֵּית שֵׁנִי הִתְחִילָה הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת לִצְמֹחַ בָּהֶם. כִּי שָׁמַעְתִּי מֵרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁגַּם אֻמּוֹת הָעוֹלָם לֹא הָיוּ מְגַלְּחִים זְקָנָם בִּימֵי קֶדֶם וְזֶה סְמוּךְ אֵיזֶה מֵאוֹת שָׁנִים שֶׁהִתְחִילוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם לְגַלֵּחַ זְקָנָם, וְאַחַר־כָּךְ בִּזְמַן רַב בְּתֹקֶף מְרִירוּת הַגָּלוּת הִתְפַּשְּׁטָה הַסִּטְרָא־אָחֳרָא וְהִתְגָּרָה הַיֵּצֶר הָרָע גַּם בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִתְעָרְבוּ בַּגּוֹיִם וְלָמְדוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם וְהִתְחִילוּ אֵיזֶה רְשָׁעִים גְּדוֹלִים מְפֻרְסָמִים לְגַלֵּחַ זְקָנָם, וְכֵן לָמְדוּ אֶחָד מֵחֲבֵרוֹ עַד שֶׁנִּתְרַבָּה הַפִּרְצָה בָּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים וְנַעֲשָׂה לָהֶם כְּהֶתֵּר, כַּאֲשֶׁר רוֹאִים גַּם עַכְשָׁו שֶׁהַכְּשֵׁרִים בֶּאֱמֶת אֵינָם מְגַלְּחִים זְקָנָם גַּם בְּאַשְׁכְּנַז. וְגַם בַּמְּדִינוֹת הַסְּמוּכִים לְאַשְׁכְּנַז עֲדַיִן לֹא נִתְפַּשְּׁטָה הָרָעָה הַזֹּאת כְּמוֹ בְּאַשְׁכְּנַז, רַק כִּי הָרְשָׁעִים הַגְּדוֹלִים מַתְחִילִים בָּזֶה, וְאַחַר־כָּךְ טוֹעִים בָּזֶה גַּם הַכְּשֵׁרִים קְצָת. וְגַם עַתָּה כְּשֶׁמּוֹכִיחִים אוֹתָם שֶׁעוֹבְרִים עַל חֲמִשָּׁה לָאוִין בַּתּוֹרָה, הֵם עוֹנִין שֶׁמְּגַלְּחִין עַל־יְדֵי סַם שֶׁמַּתִּיר בֶּאֱמֶת, וּמִי שֶׁנּוֹהֵג כֵּן יֵשׁ לוֹ הֶתֵּר עַל־פִּי הַדִּין וְלֹא עַל־פִּי כְּתָבֵי הָאַר"י זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ. אֲבָל בּוֹחֵן לִבּוֹת יוֹדֵעַ שֶׁרֻבָּם עוֹבְרִים בְּמֵזִיד וּמְגַלְּחִים בְּשֹׁאָט נָפֶשׁ בְּיָדַיִם בְּתַעַר, וּמֵאַחַר שֶׁהֵם בְּעַצְמָם מוֹדִים שֶׁבְּתַעַר אָסוּר, כִּי אֵינָם יְכוֹלִים לְהַכְחִישׁ הַמְפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה וּבַגְּמָרָא וְהֵם בְּעַצְמָם בְּנַפְשָׁם יוֹדְעִים הָאֱמֶת אִם מְגַלְּחִים בְּתַעַר אוֹ בְּסַם, כַּמָּה יֵשׁ לִבְכּוֹת וְלִצְעֹק בְּמַר נֶפֶשׁ וְלִבְכּוֹת כְּנַחַל שׁוֹטֵף מֵאֵין הֲפוּגוֹת עַל הַפִּרְצָה הַזֹּאת אֲשֶׁר נַעֲשָׂה בְּיִשְׂרָאֵל. עַד שֶׁהִתְחִילָה לִצְמֹחַ הָרָעָה הַזֹּאת סְמוּךְ לִמְדִינָתֵנוּ שֶׁנִּמְצָאִים גַּם שָׁם רְשָׁעִים כְּאֵלּוּ הַפּוֹרְקִים עֹל וּמְגַלְּחִים זְקָנָם. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עַל פְּלֵטַת עַמּוֹ וְיַצִּיל הַפְּלֵטָה הַנִּשְׁאֶרֶת בְּכֹחוֹ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא וְיָבִיא לָנוּ מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ וְיִגָּלֶה הָאֱמֶת בָּעוֹלָם בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן:

פרק נב

נב קֹדֶם שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַתּוֹרָה הַנִּדְפֶּסֶת בִּלְקוּטֵי תִּנְיָנָא בְּסִימָן ל"ב הַמַּתְחֶלֶת יֵשׁ צַדִּיקִים גְּנוּזִים, וְנֶאֱמְרָה בְּשַׁבָּת פָּרָשַׁת יִתְרוֹ תקס"ט לפ"ק [לִפְרָט קָטָן]. וְסִפֵּר מַעֲשֶׂה מִקֹּדֶם שֶׁהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה בִּקְהִלַּת־קֹדֶשׁ בְּרֶאד וְנִתְאַכְסֵן אֵצֶל גְּבִיר אֶחָד וְהָיוּ מְסֻבִּין שָׁם עַל הַשֻּׁלְחָן אֲנָשִׁים רַבִּים מְכֻבָּדִים לִכְבוֹדוֹ כַּנָּהוּג, וְהָיָה יוֹשֵׁב שָׁם לְמַטָּה

אֵצֶל הַשֻּׁלְחָן בַּעַל דַּרְשֶׁיר אֶחָד הָיְנוּ דַּרְשָׁן. וְהָיָה אוֹכֵל הַרְבֵּה, וְהִסְתַּכְּלוּ עָלָיו שֶׁאוֹכֵל הַרְבֵּה מְאֹד, וְהִתְחִילוּ לְתֵּן לוֹ וּלְהוֹשִׁיט לוֹ אֲכִילָה הַרְבֵּה בִּשְׁבִיל לֵיצָנוּת. וְהַדַּרְשָׁן עָשָׂה אֶת שֶׁלּוֹ, וְאָכַל הַרְבֵּה כָּל מַה שֶּׁהוֹשִׁיטוּ לוֹ כְּגוֹן דָּגִים שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים שְׁנֵי אֲנָשִׁים חֲתִיכָה אַחַת וְהַדַּרְשָׁן אָכַל בְּעַצְמוֹ שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת דָּגִים, וְכֵן רֹטֶב שֶׁהָיָה אוֹכֵל בְּעַצְמוֹ קְעָרָה מְלֵאָה וְכֵן בִּשְׁאָר הַמַּאֲכָלִים וְהֵם הוֹשִׁיטוּ לוֹ בְּכָל פַּעַם בִּשְׁבִיל לֵיצָנוּת מֵחֲמַת שֶׁרָאוּ שֶׁאוֹכֵל הַרְבֵּה. אַחַר־כָּךְ הִתְחִילוּ לְהַפְצִיר אוֹתוֹ שֶׁיֹּאמַר לִפְנֵיהֶם תּוֹרָה. וְכַוָּנָתָם הָיְתָה גַּם כֵּן בִּשְׁבִיל לֵיצָנוּת שֶׁיֹּאמַר תּוֹרָה עַל הַשֻּׁלְחָן שֶׁהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה מֵסֵב שָׁם בָּרֹאשׁ. וְהוּא נֶהֱג בְּתָמִימוּתוֹ וְהִתְחִיל לוֹמַר בִּפְנֵיהֶם תּוֹרָה, וְהִתְחִילוּ לִשְׂחֹק מִמֶּנּוּ בְּתוֹךְ פִּסַּת יְדֵיהֶם וְהָיָה בְּעֵינֵיהֶם לְאָחוֹכָא וְאִטְלוּלָא [לְשְׂחוֹק וְלֵיצָנוּת]. וְהֵבִין הַדַּרְשָׁן שֶׁהֵם מִתְלוֹצְצִים מִמֶּנּוּ בִּשְׁבִיל שֶׁאוֹכֵל הַרְבֵּה עָנָה הַדַּרְשָׁן וְאָמַר וְכִי אִם אֵין יְכוֹלִים לוֹמַר תּוֹרָה אָסוּר לֶאֱכֹל חֲתִיכָה דָּג. אַחַר־כָּךְ הִסְתַּכֵּל הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב וְרָאָה כָּל הָעִנְיָן וְהִקְפִּיד וְכָעַס עֲלֵיהֶם, וְשָׁמַע תּוֹרָתוֹ שֶׁל הַדַּרְשָׁן וְהוּטַב בְּעֵינָיו מְאֹד. וְאָמַר הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב שֶׁזֶּה הַדַּרְשָׁן אוֹמֵר תּוֹרָה מִפִּי אֵלִיָּהוּ ז"ל כָּל זֶה סִפֵּר רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְאַחַר־כָּךְ אָמַר רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁדָּבָר זֶה הוּטַב בְּעֵינָיו מְאֹד מַה שֶּׁאָמַר הַדַּרְשָׁן וְכִי אִם אֵינָם יְכוֹלִים לוֹמַר תּוֹרָה אָסוּר לֶאֱכֹל חֲתִיכָה דָּג. אַחַר־כָּךְ אָמַר רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַתּוֹרָה הַנַּ"ל, לְעִנְיַן הַצַּדִּיקִים הַגְּנוּזִים שֶׁיּוֹדְעִים תּוֹרָה נִפְלָאָה וְהֵם גְּנוּזִים מִן הָעוֹלָם, כְּמוֹ הַדַּרְשָׁן שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ תּוֹרָה נִפְלָאָה אַךְ הָיָה צַדִּיק גָּנוּז וְהָעוֹלָם הִתְלוֹצְצוּ מִמֶּנּוּ:

פרק נג

נג תקס"ח סָמוּךְ לְרֹאשׁ־הַשָּׁנָה נָסַעְנוּ עִמּוֹ מְחוּץ לָעִיר אֲנִי וַחֲבֵרִי רַבִּי נַפְתָּלִי, וְסִפֵּר שֶׁחָלַם לוֹ בַּאֲשֶׁר שֶׁהָיוּ מְשִׂיחִים שֶׁהָרְפוּאָה הִיא מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד כִּי אֲנִי ה' רוֹפְאֶךָ. וְרַק הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לְרַפְּאוֹת וְאָמְרוּ מִי יוֹדֵעַ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה וְעָנָה אֶחָד מִשֶּׁנֵּינוּ וְלֹא רָצָה לְהַגִּיד מִי הָאֶחָד כִּ' אֲנִי ה' ר'וֹפְאֶךָ מוֹרֶה עַל־זֶה כִּי הוּא רָאשֵׁי־תֵּבוֹת אָמֵן כֵּ"ן יְ'הִי רָ'צוֹן כַּנִּדְפָּס בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן מ"ב:

פרק נד

נד דִּבֵּר עִמָּנוּ מֵעִנְיַן הַתּוֹרָה הַנִּדְפֶּסֶת בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן מ' הַמַּתְחֶלֶת מִי שֶׁיּוֹדֵעַ מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, שֶׁטַּעַם בֶּאֱמֶת טַעַם אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר שֶׁהוּא הָיָה יוֹדֵעַ זֹאת מִכְּבָר כִּי הֶלֹא נָסַעְתִּי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמִסְתָּמָא הָיָה לִי מְקֻדָּם תַּאֲוָה וְהִשְׁתּוֹקְקוּת לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וְגַם חָלַם לִי אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. וּפַעַם אַחַת הָיָה אֶצְלִי אִישׁ אֶחָד וְדִבַּרְתִּי עִמּוֹ וְהִתְחִיל לְהִתְעוֹרֵר

אֶצְלִי תְּשׁוּקָה וְחֶמְדָּה גְּדוֹלָה לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. וְאַחַר־כָּךְ שָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ אִם הָיָה אֵצֶל צַדִּיקִים עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה וְסִפֵּר לִי שֶׁהָיָה אֵצֶל כַּמָּה צַדִּיקִים גְּדוֹלִים אֲמִתִּיִּים עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה וּמֵחֲמַת זֶה הָיָה לִי הִשְׁתּוֹקְקוּת גָּדוֹל כְּשֶׁדִּבַּרְתִּי עִמּוֹ כַּמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל. וְאָמַר לִי שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁיָּדַע עִנְיָן זֶה מִקֹּדֶם, אֲבָל לֹא הָיָה יוֹדְעוֹ כְּלָל כְּמוֹ עַכְשָׁו. כִּי אָז לֹא הָיָה יוֹדֵעַ רַק זֶה לְבָד שֶׁמֵּחֲמַת שֶׁמְּדַבְּרִים עִם אֶחָד שֶׁהָיָה אֵצֶל הַצַּדִּיק עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה רָאוּי שֶׁיַּרְגִּישׁ אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל מִי שֶׁמִּשְׁתּוֹקֵק לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, אֲבָל עִנְיַן הַדָּבָר מֵהֵיכָן נִמְשָׁךְ זֹאת לֹא הָיָה יוֹדֵעַ כְּלָל כְּמוֹ עַכְשָׁו. כִּי עַכְשָׁו זָכָה שֶׁנִּתְגַּלָּה לוֹ הָעִנְיָן בִּשְׁלֵמוּת:

פרק נה

נה וְכֵן עִנְיַן הָעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מִינֵי פִּדְיוֹנוֹת שֶׁצָּרִיךְ לְהַמְתִּיק הָעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בָּתֵּי דִּינִין הַנִּדְפָּס בְּלִקּוּטֵי א' בְּסִימָן רט"ו, כְּבָר יָדַע מִזֶּה מִקֹּדֶם שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ וּבְפָרָט מֵאִישׁ אֶחָד חָשׁוּב מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁסִּפֵּר שֶׁפַּעַם אַחַת חָלְתָה אִשְׁתּוֹ וְהָיְתָה סְמוּךְ לְמִיתָה מַמָּשׁ כִּמְעַט שֶׁיְּצָאָה נַפְשָׁהּ. וּבָא אֵלָיו זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְאָמַר לוֹ רוּץ מַהֵר וְהָבֵא עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה פִּדְיוֹנוֹת טֶרֶם שֶׁיִּגְזֹר וְיַחְתֹּם הַגְּזַר דִּין, וְרָץ וְהֵבִיא לוֹ שַׂק מָלֵא מָעוֹת. וְאַחַר־כָּךְ נַעֲשָׂה נֵס וְחָזְרָה לְאֵיתָנָהּ וְאַחַר־כָּךְ צִוָּה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְהַחֲזִיר לוֹ כָּל הַמָּעוֹת רַק לְקַבֵּל עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה גְּדוֹלִים [סוּג מַטְבֵּעַ] וּלְחַלֵּק לַעֲנִיִּים. וְאָז דִּבֵּר גַּם־כֵּן שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת פִּדְיוֹן כִּי אִם כְּשֶׁיּוֹדְעִין כָּל הָעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מִינֵי פִּדְיוֹנוֹת לְהַמְתִּיק כָּל הָעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בָּתֵּי דִּינִים. וְאָמַר מָשָׁל כְּמוֹ כְּשֶׁתּוֹבְעִין אֶחָד בַּגּוּבֶּעֶרְנֶי [מִמָּשָׁל] שֶׁל קִיֶּעב וְהוּא מַעֲמִיד טוֹעֵן שֶׁקּוֹרִין פִּילִיפְּטֶעְנְט בְּקַאמֶינְיץ. כָּךְ אֵיךְ אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת פִּדְיוֹן אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה בָּתֵּי דִּינִין דָּנִין אוֹתוֹ. וְאָמַר אָז גַּם־כֵּן שֶׁיֵּשׁ פִּדְיוֹן גָּבוֹהַּ כָּל כָּךְ שֶׁיְּכוֹל לְהַמְתִּיק כָּל הָעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בָּתֵּי דִּינִין, וְעוֹד יֵשׁ בָּזֶה כַּמָּה שִׁיחוֹת מִכְּבָר, אֲבָל לֹא יָדַע אָז כָּל הָעִנְיָן בִּשְׁלֵמוּת כַּאֲשֶׁר יָדַע אַחַר־כָּךְ, כַּאֲשֶׁר גִּלָּה קְצָת מִזֶּה לָנוּ שֶׁלִּפְעָמִים גַּם בָּזֶה הַפִּדְיוֹן שֶׁכּוֹלֵל כָּל הָעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בָּתֵּי דִּינִין, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוֹ מוֹעִיל כִּי נַעֲשֶׂה מִזֶּה עִנְיָן אַחֵר הַיְנוּ גֵּרִים, וְזֶה בְּחִינַת מֹשֶׁה שֶׁעוֹמֵד בֵּין שְׁמָד לְרָצוֹן כָּל זֶה לֹא יָדַע אָז, רַק אַחַר־כָּךְ עַל־יְדֵי עֲבוֹדָתוֹ שֶׁיָּגַע וְעָבַד בְּכָל עֵת עַד שֶׁהִגִּיעַ בְּכָל פַּעַם לְמַדְרֵגוֹת גְּבוֹהוֹת עֶלְיוֹנוֹת יוֹתֵר, וְאָז הִשִּׂיג וְהֵבִין בְּהִתְגַּלּוּת נִפְלָא מַה שֶּׁיָּדַע מִתְּחִלָּה בִּסְתָם, בִּבְחִינַת הֶעְלֵם רַק בְּרֶמֶז. וּמִזֶּה תּוּכַל לְהָבִין מְעַט מִקְצָת גְּדֻלָּתוֹ כִּי גַּם מִקֹּדֶם הָיָה חִדּוּשׁ נִפְלָא חָד בְּדָרָא, כִּי אָמַר שֶׁמַּאֲלוּ הָעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה פִּדְיוֹנוֹת אֵינוֹ יוֹדֵעַ כִּי־אִם חָד בְּדָרָא. וְכָל זֶה הָיָה קֹדֶם אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁבָּא מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל אָמַר שֶׁהוּא מִתְבַּיֵּשׁ בְּכָל הַתּוֹרוֹת וְהַהַשָּׂגוֹת שֶׁהִשִּׂיג קֹדֶם שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וְלֹא הָיוּ נֶחְשָׁבִים בְּעֵינָיו לְכְלוּם. רְאֵה וְהָבֵן עַד

הֵיכָן עָלָה אַחַר־כָּךְ, וְיֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה לְדַבֵּר הַרְבֵּה אֵיךְ גַּם קֹדֶם אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הָיָה חִדּוּשׁ נִפְלָא כְּשֶׁיֵּדַע מֵהָעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מִינֵי פִּדְיוֹנוֹת, אוֹ מֵעִנְיַן אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הַנַּ"ל כְּמוֹ שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ אָז, אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן נֶגֶד הַיְדִיעָה שֶׁיֵּדַע אַחַר־כָּךְ עִנְיָנִים אֵלּוּ בְּעַצְמָם כְּמוֹ שֶׁיֵּדָעֵם אַחַר־כָּךְ אֵין הַיְדִיעָה הָרִאשׁוֹנָה נֶחְשֶׁבֶת לִכְלוּם, כְּפִי אֲשֶׁר הֵבַנְתִּי מִדַּעְתּוֹ הַקְּדוֹשָׁה אַךְ בְּכָל עִנְיָן זֶה אֵין כְּלֵי הַכְּתִיבָה מַסְפִּיקִים לְהַסְבִּיר הָעִנְיָן הֵיטֵב, וְהַמַּשְׂכִּילִים יָבִינוּ מֵעַט מֵאֵלֵיהֶם:

פרק נו

נו רְאֵה זֶה מָצָאתִי מִכְּתַב יַד רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ מֵעִנְיַן הַתּוֹרָה וַיָּבֵן לוֹ בְּיִת בְּסִימָן רס"ו דַּע כְּשֶׁהָעוֹלָם פּוֹגְמִין בְּמִצְוַת סֻכָּה כְּשֶׁאֵין מְקַיְּמִין אוֹתָהּ כָּרָאוּי גּוֹרְמִין מִיתָה אוֹ חוֹלָאַת לַבְּהֵמוֹת וְלִשְׁאָר בַּעֲלֵי חַיִּים הַכֹּל לְפִי הַפְּגָם. כִּי זֶה הַהֶפְרֵשׁ שֶׁבֵּין בְּנֵי הָאָדָם וּבֵין בַּעֲלֵי חַיִּים כִּי שִׂפְעָם שֶׁל בְּנֵי אָדָם יוֹנְקִים מִמָּקוֹם בִּינָה, כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת י): שֶׁעָשָׂה לָהּ דַּדִּים בְּמָקוֹם בִּינָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּעֲלֵי־חַיִּים, שֶׁשִּׂפְעָם יוֹנְקִים מִמָּקוֹם הָעֶרְוָה. וּבְחִינַת סֻכָּה הִיא בְּחִינַת אִמָּא בִּינָה דִּמְסָכְכָא עַל בְּנָהָא וְאָנוּ יוֹנְקִים מִמֶּנָּה, וּבְזֹאת הַמִּצְוָה אָנוּ מֻבְדָּלִים מִשֶּׁפַע שֶׁל בַּעֲלֵי חַיִּים. וּכְשֶׁפּוֹגְמִין בְּמִצְוַת סֻכָּה אֲזַי יוֹרְדִין עַל־יְדֵי־זֶה מִמַּדְרֵגַת בְּנֵי אָדָם, וְאֵין לָהֶם שֶׁפַע מִמָּקוֹם בִּינָה, וְיוֹרְדִין לְמַדְרֵגוֹת שֶׁאָר בַּעֲלֵי חַיִּים. וְנִדְחִין שְׁאָר בַּעֲלֵי חַיִּים מֵהַשֶּׁפַע שֶׁלָּהֶם, כֵּיוָן שֶׁבְּנֵי אָדָם לוֹקְחִין הַשֶּׁפַע שֶׁלָּהֶם, וַאֲזַי הַבַּעֲלֵי הַחַיִּים מֵתִים אוֹ נוֹפְלִים בָּחֳלָאִים הַכֹּל לְפִי לְקִיחַת הַשֶּׁפַע שֶׁלָּהֶם אִם רַב אִם מְעַט, וְזֶהוּ (בְּרֵאשִׁית ל"ג) וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סֻכֹּת. הַיְנוּ כִּי סֻכּוֹת הוּא חַיִּים וְקִיּוּם לְבַעֲלֵי חַיִּים שֶׁיִּשְׁאֲרוּ עַל מַדְרֵגָתָם כַּנַּ"ל. וּכְשֶׁבְּנֵי אָדָם יוֹשְׁבִים בַּסֻּכּוֹת כָּרָאוּי, עַל־יְדֵי־זֶה הֵם בְּמַדְרֵגָתָן, וּבִבְחִינַת תּוֹרָה. כִּי הַתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת (מִשְׁלֵי א): "אַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ", "אִם לַבִּינָה תִּקְרָא". (שָׁם ב) בִּשְׁבִיל זֶה סָמוּךְ לְסֻכּוֹת אָנוּ עוֹשִׂים שִׂמְחַת תּוֹרָה. וְזֶה סְוָון רָאשֵׁי־תֵּבוֹת וְ'יַעֲקֹב נָ'סַע סֻ'כּוֹתָה וַ'יִּבֶן כִּי בְּסִיוָן נִתְּנָה תּוֹרָה וְאָנוּ בְּמַדְרֵגַת הַתּוֹרָה עַל־יְדֵי מִצְוַת סֻכָּה כַּנִּזְכָּר לְעֵיל:

פרק נז

נז דַּע שֶׁעַל־יְדֵי מִצְוֹת סֻכָּה כָּרָאוּי מֻתָּר לוֹ לַעֲסֹק בַּבִּנְיָן וְאֵינוֹ מַזִּיק לוֹ לְמָמוֹנוֹ כִּי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יְבָמוֹת צ"ג): הָעוֹסֵק בַּבִּנְיָן מִתְמַסְכֵּן. וְטַעַם הַדָּבָר כִּי מָה עִנְיַן הָעֲנִיּוּת לְהַבּוֹנֶה, אַךְ טַעַם הַדָּבָר כִּי מִי שֶׁבּוֹנֶה בִּנְיָן צָרִיךְ לִבְנוֹת בְּחָכְמָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי כ"ד): "בְּחָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת" וּבְוַדַּאי הַבּוֹנֶה בְּחָכְמָה לֹא יִתְמַסְכֵּן וְאַדְרַבָּא יִתְעַשֵּׁר וְיִתְקַיֵּם בּוֹ בְּחָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת וְכוּ' וּבְדַעַת חֲדָרִים יִמָּלְאוּ. אֲבָל מִי שֶׁבּוֹנֶה בְּלֹא חָכְמָה

מַעֲנִישִׁין אוֹתוֹ בַּעֲנִיּוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְבַּזֶּה חָכְמָתוֹ בִּבְחִינַת (קֹהֶלֶת ט): "חָכְמַת הַמִּסְכֵּן בְּזוּיָה", מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה. וְעַל־יְדֵי מִצְוֹת סֻכָּה הוּא בְּמַדְרֵגַת תּוֹרָה כַּנַּ"ל וְהַתּוֹרָה הִיא מְקוֹר כָּל הַחָכְמוֹת בִּשְׁבִיל זֶה מֻתָּר לוֹ לִבְנוֹת, כִּי בְּוַדַּאי יֵשׁ לוֹ חָכְמָה, וְסִימָן לַדָּבָר וַיַּעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה וַיִּבֶן עַל־יְדֵי מִצְוֹת סֻכָּה הֻתַּר לוֹ לִבְנוֹת לֵב רָאשֵׁי־תֵבוֹת ל'ו בָּ'ית. לֵב זוֹ הַתּוֹרָה בֵּית מִבְּרֵאשִׁית, לְמֶד מִלְּעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל, הַיְנוּ כְּלַל הַתּוֹרָה וְכוּ':

פרק נח

נח קֹדֶם שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה אָנֹכִי בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן ד' סִפֵּר מַעֲשֶׂה זוֹ. מַעֲשֶׂה בְּאִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁהָיָה חוֹלֶה וְנֶחֱלַשׁ מְאֹד וְשָׁלַח אִישׁ אֶחָד לְהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁיְּבַקֵּשׁ אֶת הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁיְּסַעֵד אֵלָיו. הַיְנוּ שֶׁהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה יִסַּע לְהַחוֹלֶה. וְכֵן הָיָה. וּבָא הָאִישׁ הַשָּׁלִיחַ הַנַּ"ל לְהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְסִפֵּר לוֹ כָּל הַנַּ"ל שֶׁזֶּה הָאִישׁ הוּא חוֹלֶה, וְשֶׁבִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיִּסַּע אֵלָיו וְנָסַע אֵלָיו הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה. בַּדֶּרֶךְ שָׁאַל הָאִישׁ הַשָּׁלִיחַ לְהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אֵיךְ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִכֶּם שֶׁכְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה בְּוַדַּאי לֹא יָמוּת קֹדֶם זְמַנּוֹ. וְזֶה הָאִישׁ הַחוֹלֶה כְּמֻדָּמֶה שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת וְהוּא אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת, וַעֲדַיִן לֹא בָּא בַּיָּמִים כָּל־כָּךְ, וּמִפְּנֵי מָה לֹא יִתְרַפֵּא מֵחָלְיוֹ. הֵשִׁיב הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְהַשָּׁלִיחַ אֱמֶת כְּךָ אָמַרְתִּי וּבְוַדַּאי כֵּן הוּא וְזֶה הָאִישׁ הַחוֹלֶה הַנַּ"ל גַּם־כֵּן עָשָׂה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת עַל כָּל חֲטָאָיו. וְזֶה שֶׁלֹּא נִתְרַפֵּא עֲדַיִן הוּא מֵחֲמַת שֶׁלֹּא הִתְוַדָּה חֲטָאָיו לִפְנֵי צַדִּיק אֲמִתִּי וְזֶה שֶׁאֲנִי נוֹסֵעַ אֵלָיו בִּכְדֵי שֶׁיִּתְוַדֶּה, וּבְאֹם שֶׁיִּתְוַדֶּה לְפָנַי תֵּכֶף יִתְרַפֵּא, וּבְאֹם שֶׁלֹּא יִרְצֶה לְהִתְוַדּוֹת לְפָנַי תֵּכֶף יִכְבַּד עָלָיו חָלְיוֹ וְיַתְחִיל לִצְעֹק אוֹי וַאֲבוֹי עַל כָּל אֵיבָרָיו וְיָדָיו וְרַגְלָיו וְיָמוּת. כִּי בֶּאֱמֶת בְּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים הַיְנוּ בְּבֵית־דִּין שֶׁל מַעְלָה אֵין עָלָיו שׁוּם חֵטְא וַעֲבֵרָה כְּלָל, כִּי עָשָׂה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל כָּל הַחֲטָאִים כְּמוֹ שֶׁצְּרִיכִין לַעֲשׂוֹת. וְאַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ לֹא יִהְיֶה לְהַקְּלִפּוֹת וְהַחִיצוֹנִים שׁוּם אֲחִיזָה בּוֹ כִּי כְּבָר תִּקֵּן כָּל מַה שֶּׁפָּגַם. וּבְאֹם שֶׁיִּתְוַדֶּה לְפָנַי אֲזַי תֵּכֶף יִתְרַפֵּא, וּבְאֹם שֶׁלֹּא יִתְוַדֶּה אֲזַי יֵשׁ עוֹד כֹּחַ לְהַחִיצוֹנִים שֶׁיְּנַקְּמוּ בּוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּכָל גּוּפוֹ וְאֵיבָרָיו עַד שֶׁיָּמוּת. וְכֵן הָיָה שֶׁבָּא אֵלָיו הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר לְהַחוֹלֶה בְּזֶה הַלָּשׁוֹן אֱמֹר מַה שֶּׁאַתָּה יוֹדֵעַ, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יוֹדֵעַ וַאֲנִי יוֹדֵעַ גַּם־כֵּן, הַיְנוּ שֶׁיִּתְוַדֶּה לְפָנָיו כָּל הַחֲטָאִים. וְאָמַר לוֹ כָּךְ שִׁלְשָׁה פְּעָמִים וְלֹא רָצָה לוֹמַר. וְתֵכֶף הִתְחִיל לִצְעֹק אוֹי וַאֲבוֹי עַל גֹּדֶל כְּאֵב כָּל אֵיבָרָיו וְצָעַק בְּתַמְרוּרִים בִּפְרוֹטְרוֹט עַל כְּאֵב כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר מֵאֵיבָרָיו, כִּי הִתְחִילוּ לְהִשָּׁבֵר שֶׁקּוֹרִין בְּרָעכִין כָּל עַצְמוֹתָיו שֶׁל כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר, וְצָעַק כָּךְ מִתּוֹךְ חָלְיוֹ אֵיזֶה זְמַן עַד שֶׁמֵּת

כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְהַמְעַיֵּן בְּמַאֲמַר אָנֹכִי הַנַּ"ל יָבִין הֵיטֵב עִנְיָן זֶה הַסְּפוּר:

פרק נט

נט סֵדֶר הַזְּמַנִּים שֶׁל אֲמִירַת הַמַּאֲמָרִים הַנּוֹדָעִים לָנוּ מַאֲמַר אַקְרֶקְתָּא סִימָן ג, שְׁמַעְתִּי שֶׁנֶּאֱמַר בַּשַּׁבָּת הָרִאשׁוֹן שֶׁנִּכְנַס רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לִבֶּרֶסְלֶב, סוֹף שְׁנַת תקס"ב. מַאֲמַר "אָנֹכִי", סִימָן ד, נֶאֱמַר בִּזְלַאטִיפָּלְיֶע בְּשָׁבוּעוֹת. מַאֲמַר "בַּחֲצוֹצְרוֹת", סִימָן ה, נֶאֱמַר בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה תקס"ג. מַאֲמַר "קְרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ", סִימָן ו, נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת־תְּשׁוּבָה שֶׁאַחַר זֶה. מַאֲמַר "מִשְׁפָּטִים", סִימָן ז, נֶאֱמַר בְּחֹרֶף תקס"ג. מַאֲמַר "רָאִיתִי מְנוֹרַת זָהָב", סִימָן ח, נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תקס"ג. מַאֲמַר תְּהִלּוֹת יְכַסְּיֻמוּ", סִימָן ט, נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת־שִׁירָה תקס"ג. מַאֲמַר "מִשְׁפָּטִים", סִימָן י, נֶאֱמַר גַּם־כֵּן בְּחֹרֶף וְזֶה בְּטֶרְאוִיצָע קֹדֶם פּוּרִים. מַאֲמַר "אֲנִי ה' הוּא שְׁמִי", סִימָן י"א, נֶאֱמַר בְּשָׁבוּעוֹת תקס"ג. מַאֲמַר "תְּהִלָּה לְדָוִד", סִימָן י"ב, נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת־נַחֲמוּ תקס"ג, וְהִמְתִּיק בְּתוֹכוֹ פֵּרוּשׁ הַפָּסוּק: נַחֲמוּ נַחֲמוּ וְכוּ'. מַאֲמַר אַשְׁרֵי הַשְּׁגָחָה סִימָן י"ג נֶאֱמַר בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה תקס"ד. מַאֲמַר תִּקְעוּ לְהַמְשִׁיךְ שָׁלוֹם וְכוּ' [סִימָן י"ד] נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תקס"ד. מַאֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשְׁתָּעֵי סִימָן ט"ז נֶאֱמַר בְּשַׁבָּת בִּסְעֲדַת שַׁחֲרִית בְּקִיץ תקס"ג. מַאֲמַר מְרִיקִים שַׁקֵּיהֶם סִימָן י"ז נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תקס"ו. מַאֲמַר קַרְטָלִיתָא סִימָן י"ח כִּמְדֻמֶּה שֶׁנֶּאֱמַר בְּחֹרֶף תקס"ד בְּטֶרְאוִיצָע. מַאֲמַר תְּפִלָּה לַחֲבַקּוּק [סִימָן י"ט] נֶאֱמַר בְּשָׁבוּעוֹת תקס"ד. מַאֲמַר תִּשְׁעָה תְּקוּנִין סִימָן כ' נֶאֱמַר בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה תקס"ה. מַאֲמַר עַתִּיקָא סִימָן כ"א נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת נַחֲמוּ תקס"ד. מַאֲמַר חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם סִימָן כ"ב, נֶאֱמַר בְּשָׁבוּעַ שֶׁאַחַר רֹאשׁ־הַשָּׁנָה תקס"ה. מַאֲמַר צִוִּיתָ צֶדֶק סִימָן כ"ג נֶאֱמַר בְּחֹרֶף תקס"ג. מַאֲמַר אֶמְצָעִיתָא דְּעָלְמָא סִימָן כ"ד נֶאֱמַר בְּסִעֲדַת לֵיל שַׁבָּת בְּקִיץ תקס"ג. מַאֲמַר הַאי גַּבְרָא וְכוּ' סִימָן כ"ט בְּשָׁבוּעוֹת תקס"ו. מַאֲמַר מִישְׁרָא דְּסַכִּינָא סִימָן ל, נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תקס"ז. מַאֲמַר מַרְכֶּבֶת פַּרְעֹה סִימָן ל"ח נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת שִׁירָה תקס"ב. מַאֲמַר אַתֶּם נִצָּבִים סִימָן מ"ד נֶאֱמַר בְּסוֹף תקס"ב, בְּשַׁבָּת שֶׁקֹּדֶם רֹאשׁ־הַשָּׁנָה. מַאֲמַר עַל אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם סִימָן מ"ח נֶאֱמַר בְּאִסְרוּ חַג סֻכּוֹת תקס"ג. מַאֲמַר לַשֶּׁמֶשׁ סִימָן מ"ט נֶאֱמַר בְּשַׁבָּת ג' נִיסָן תקס"ג, אַחַר נְשׁוּאֵי בְּתּוֹ שָׂרָה זִכְרוֹנָהּ לִבְרָכָה שֶׁהָיוּ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן בְּמֶעְדֶוִעדְוִקֶע. מַאֲמַר אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא סִימָן נ"א נֶאֱמַר אַחַר שָׁבוּעוֹת תקס"ג. מַאֲמַר הַנַּעוֹר בַּלַּיְלָה סִימָן נ"ב נֶאֱמַר בְּתְחִלַּת שְׁנַת תקס"ג. מַאֲמַר וַיְהִי מִקֵּץ זְכָרוֹן סִימָן נ"ד נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה שְׁנַת תקס"ה. מַאֲמַר וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים סִימָן נ"ו. נֶאֱמַר בְּשָׁבוּעוֹת תקס"ה. מַאֲמַר תְּלָת נְפָקִין וְהֵיכַל הַקֹּדֶשׁ סִימָנִים נ"ח, נ"ט, נֶאֱמְרוּ בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה תקס"ו. מַאֲמַר פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן

סִימָן ס' נֶאֱמַר בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה תקס"ז. מַאֲמַר חֲדֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן סִימָן ס"א נֶאֱמַר בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה תקס"ח. מַאֲמַר וַיֵּשֶׁב סִימָן ס"ב נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת שִׁירָה תקס"ה. מַאֲמַר סוֹד כַּוָּנַת הַמִּילָה סִימָן ס"ג נֶאֱמַר בְּשַׁבָּת שֶׁקֹּדֶם הַבְּרִית מִילָה שֶׁל בְּנוֹ הַקָּדוֹשׁ שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁנּוֹלַד לְרֹאשׁ־חֹדֶשׁ נִיסָן תקס"ה. מַאֲמַר וַיֹּאמֶר בֹּעַז סִימָן ס"ה נֶאֱמַר בְּקַיִץ תקס"ו בְּסָמוּךְ אַחַר פְּטִירַת בְּנוֹ הַקָּדוֹשׁ שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם הַנַּ"ל שֶׁהָיָה בְּחֹדֶשׁ סִיוָן תקס"ו, וְאָז נֶאֱמַר הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל בְּיוֹם עֶרֶב שַׁבַּת־קֹדֶשׁ. וְקֹדֶם לָזֶה אָמַר מַאֲמַר דַּע כִּי יֵשׁ אָרִיךְ אַנְפִּין וְכוּ' סִימָן רמ"ב וּבְיוֹם חֲמִישִׁי שֶׁלְּפָנָיו בָּכָה לְפָנֵינוּ. וּבְשַׁבָּת שֶׁאַחַר זֶה אָמַר מַאֲמַר וְשִׁקְוֵי בִּבְכִי מָסָכְתִּי סִימָן רס"ב. מַאֲמַר וִיהִי נָא פִּי שְׁנַיִם סִימָן ס"ו נֶאֱמַר אַחַר חֲנֻכָּה תקס"ז. וּבְשַׁבָּת נֶאֱמַר מֵעְנְיַן שְׁבִירַת מְנִיעוֹת הַמְבֹאָר שָׁם. וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת נֶאֱמַר מֵעְנְיַן הַמְשָׁכַת רוּחוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ הַמְבֹאָר שָׁם. וּבְאוֹתוֹ הָעֵת הֵינוּ בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה שֶׁהִתְחִיל לוֹמַר הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל בְּסָעֲדַת הָעֶרֶב, אָז סִפֵּר קֹדֶם הַסְּעוּדָה הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַצִּפֳּרִים וּמַזָּל טוֹב הַמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לִקּוּטֵי פֵּאָה). מַאֲמַר וַיִּבֶן אֶת הַצֶּלַע סִימָן ס"ז, נֶאֱמַר בְּזַאסְלַאב בְּשַׁבּוּעוֹת תקס"ז. מַאֲמַר לְהִתְחַזֵּק בְּכָל פַּעַם נֶגֶד הַיֵּצֶר הָרָע סִימָן ע"ב, נֶאֱמַר בְּאוֹתוֹ הָעֵת שֶׁנּוֹלַד בְּנוֹ הַקָּדוֹשׁ שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם הַנַּ"ל. מַאֲמַר וְיִתֶּן עֹז לְמַלְכּוֹ סִימָן ע"ח נֶאֱמַר בְּזַלַאטִיפּאלְיֶע בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה תקס"א. מַאֲמַר "זוֹמֵם רָשָׁע לַצַּדִּיק", סִימָן צ"ו, נֶאֱמַר זְמַן רַב קֹדֶם נְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. מַאֲמַר צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה סִימָן קי"ב נֶאֱמַר בְּתְחִלַּת חֹרֶף תקס"ג. מַאֲמַר מַעְיַן דְּנָפֵק מֵאֲתַר חָד וּמַאֲמַר וְאֹרַח צַדִּיקִים סִימָנִים קל"ב, קל"ג, נֶאֶמְרוּ אַחַר פֶּסַח תקס"ג בַּחֲזִירָתוֹ מִנְּסִיעַת הַחֲתֻנָּה שֶׁל בִּתּוֹ שָׂרָה זְכרוֹנָהּ לִבְרָכָה. מַאֲמַר בְּשִׁמְךָ יְגִילוּן וְכוּ' סִימָן קע"ה נֶאֱמַר בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת תְּשׁוּבָה תקס"ה. מַאֲמַר וַיֹּאמֶר ה' סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶךָ סִימָן קע"ז נֶאֱמַר בְּשַׁבָּת רֹאשׁ־חֹדֶשׁ חֶשְׁוָן תקס"ה שֶׁהָיָה אָז הַפָּאר־שְׁפִּיל שֶׁל בִּתּוֹ מִרְיָם זְכרוֹנָהּ לִבְרָכָה. מַאֲמַר לָשׁוֹן הָרָע פּוֹגֵם עֲנָוָה סִימָן קצ"ז, נֶאֱמַר קֹדֶם שַׁבּוּעוֹת תקס"ה. תִּקּוּן לְמַקֵּרֶה וְכוּ' סִימָן ר"ה נֶאֱמַר אַחַר שַׁבּוּעוֹת תקס"ה. וְהִתְגַּלּוּת הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים הָיְתָה בְּשָׁנַת תקס"ט. מַאֲמַר תְּעִיתִי כְּשֶׂה אֹבֵד סִימָן ר"ו, שָׁמַעְתִּי מֵהָרַב רַבִּי נָתָן זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁגִּלָּה רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְפָנָיו אֶת הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל, אָמַר לוֹ שֶׁזֶּה הַמַּאֲמָר הוּא עַכְשָׁו בָּעִתִּים הַלָּלוּ הַהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁלּוֹ. מַאֲמַר מַה שֶּׁהָעוֹלָם נוֹסְעִין עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה סִימָן רי"א נֶאֱמַר סָמוּךְ לְרֹאשׁ־הַשָּׁנָה תקס"ח. וּבְרֹאשׁ־הַשָּׁנָה נֶאֱמַר מַאֲמַר חֲדֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן סִימָן ס"א וְשָׁם מְבֹאָר בְּיוֹתֵר עִנְיָן זֶה שֶׁנּוֹסְעִין עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה לְצַדִּיקִים, וְעִנְיָן כֻּלְּהוּ בַּמַּחֲשָׁבָה אִתְבְּרִירוּ רַק שֶׁבְּכָאן בְּסִימָן רי"א מְרֻמָּז גַּם מֵעִנְיָן נְסִיעָה עַל קִבְרֵי צַדִּיקִים בִּבְחִינַת וַיַּקְהֵם מֹשֶׁה אֶת עֲצֻמוֹת יוֹסֵף וְכוּ'. מַאֲמַר בַּקְּמִים עָלַי סִימָן רע"ז וּמַאֲמַר דַּע שֶׁעַל חֵלֶף טוֹב וְכוּ' בְּקַנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי וְכוּ' [סִימָן רע"ח] וּמַאֲמַר אֲזַמְּרָה סִימָן רפ"ב נֶאֶמְרוּ בְּשִׁמְינִי עֲצֶרֶת תקס"ח, וְאַחַר סֻכּוֹת בִּנְסִיעָתוֹ

לְלֶבוּב בְּשָׁעָה שֶׁלִּוּוּ אוֹתוֹ מִקְרַאסְנָע גִּלָּה אָז עִנְיַן הַמִּשְׁכָּן וְהַתִּינוֹקוֹת וְכוּ' שֶׁהוּא גְּמַר מַאֲמַר אֲזַמְּרָה הַנַּ"ל. מַאֲמַר תִּקְעוּ מֻמְשָׁלָה בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן א' נֶאֱמַר בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה תקס"ט, וְקֹדֶם לָזֶה סִפֵּר מַרְאָה נוֹרָאָה כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקַמָּן פד). מַאֲמַר יְמֵי חֲנֻכָּה [סִימָן ב] נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תקס"ט. מַאֲמַר וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים סִימָן ד' נֶאֱמַר בְּשָׁבוּעוֹת תקס"ט. מַאֲמַר תִּקְעוּ אֱמוּנָה סִימָן ה' נֶאֱמַר בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה תק"ע. מַאֲמַר כִּי מְרַחֲמָם סִימָן ז' נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה תק"ע. מַאֲמַר תִּקְעוּ תּוֹכָחָה סִימָן ח' נֶאֱמַר בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה תקע"א. סִימָנִים י', י"א, י"ב, י"ג, י"ד, ט"ו, ט"ז, י"ז. נֶאֱמְרוּ בְּסוֹף שְׁנַת תקס"ח בַּחֲזִירָתוֹ מִלֶּבוּב. סִימָן ל"ב, יֵשׁ צַדִּיקִים גְּנוּזִים נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת פָּרָשַׁת יִתְרוֹ תקס"ט. סִימָן ס"ו, הַצַּדִּיק מֻכְרָח לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה נֶאֱמַר בֵּין יוֹם־כִּפּוּר לְסֻכּוֹת תק"ע. וּבָעֵת הַזֹּאת נֶאֱמַר גַּם־כֵּן מַאֲמַר לְפִי הַיָּמִים נוֹרָאִים וְכוּ' (שִׂיחוֹת הָר"ן פז). מַאֲמַר בְּרֵאשִׁית לְעִינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל סִימָן ס"ז נֶאֱמַר בְּשַׁבַּת בְּרֵאשִׁית תק"ע. וּמֻרְמָז שָׁם מֵעִנְיַן הִסְתַּלְּקוּת הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִבַּרְדִּיטְשׁוֹב וּמֵהִסְתַּלְּקוּת רַבֵּנוּ זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעֶצְמוֹ כַּמּוּבָן מִמַּה שֶׁחָזַר וְנִשְׁנָה מַאֲמָר זֶה סָמוּךְ לְכִנְיָסָתוֹ לְאוּמָן. סִימָן ס"ח קֹדֶם חֲנֻכָּה תק"ע. סִימָן ע"א חֲבָלִים נָפְלוּ לִי בַּנְּעִימִים שַׁבַּת שִׁירָה. סִימָן ע"ב חַיִּים נִצְחִיִּים שַׁבַּת פָּרָשַׁת יִתְרוֹ תק"ע. סִימָן ע"ח שַׁבַּת נַחֲמוּ בְּאוּמָן. סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מַעֲשֶׂה רְאשׁוֹנָה תקס"ו בַּקַּיִץ. מַעֲשֶׂה ז' מִזְבּוּב וְעַכְבִּישׁ וּמַעֲשֶׂה שֶׁל הָרַב עִם בְּנוֹ קַיִץ תקס"ז. מַעֲשֶׂה ח' מֵחָכָם וְתֹם חֹרֶף תקס"ט קֹדֶם פּוּרִים. מַעֲשֶׂה י' מִבֶּעֱרֶנֶיר וְעָנִי תקס"ט אַחַר פּוּרִים. מַעֲשֶׂה י"א מֵהַבָּנִים שֶׁנֶּחְלְפוּ מוֹצָאֵי שַׁבַּת פָּרָשַׁת נֹחַ תק"ע. מַעֲשֶׂה י"ב מִבַּעַל תְּפִלָּה מוֹצָאֵי־שַׁבַּת וְאֵרָא וּמוֹצָאֵי רֹאשׁ־חֹדֶשׁ שְׁבָט תק"ע. מַעֲשֶׂה י"ג מֵהַשִּׁבְעָה בֶּעטֶלְיוֹרס, הַתְחָלָתָהּ בְּלֵיל שַׁבַּת־קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת שְׁמִינִי כ"ה אֲדָר שֵׁנִי תק"ע. שִׂיחוֹת הָר"ן הַשִּׂיחָה מֵעִנְיַן לִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ כְּבֵן הַמִּתְחַטֵּא לִפְנֵי אָבִיו וּמַעֲשֶׂה מִזְּקֵנוֹ רַבִּי נַחְמָן סִימָן ז' הָיָה אַחַר שָׁבוּעוֹת תקס"ט. סִימָן כ"ד מַעֲלַת הַזּוֹכֶה לְתֵת מָעוֹת לְצַדִּיקֵי אֱמֶת קַיִץ תקס"ט, וְאַחַר־כָּךְ בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה תק"ע נֶאֱמַר מַאֲמַר תִּקְעוּ אֱמוּנָה. וְשָׁם נִכְלָל עִנְיַן צַדִּיק אוֹכֵל לִשְׂבַע נַפְשׁוֹ, וְהִשְׁבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשָׁךְ. סִימָן ל"ב צָרִיךְ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה וְכוּ' וְשָׁעַל־יְדֵי אֱמוּנָה זוֹכִין לָבוֹא לִבְחִינַת רָצוֹן וְכוּ' חֹרֶף תק"ע אַחַר מַאֲמַר כִּי מְרַחֲמָם (סִימָן ז לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן תִּנְיָנָא) שֶׁאָמַר בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה. סִימָן מ' בְּעִנְיַן סִפְרֵי הַמְחַקְּרִים וְכוּ' וְעִנְיַן דְּרַיְידִיל הָיָה גַּם־כֵּן בַּחֲנֻכָּה זֶה. שִׂיחוֹת הַשַּׁיָּכִים לְסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת סִימָן נ"א הָעוֹלָם הַזֶּה אֵינוֹ כְּלוּם וְכוּ' עַד כִּי כְּבָר הֵם יוֹדְעִים מַה לַּעֲשׂוֹת עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה, לֵיל א' שֶׁל שָׁבוּעוֹת מוֹצָאֵי־שַׁבַּת תקס"ט, וְאָז אָמַר בְּתוֹךְ הַשִּׂיחָה הַנַּ"ל עִנְיַן תְּנוּ לְבַבְכֶם לִי וְכוּ' הַמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (הִשְׁתַּפְּכוּת הַנֶּפֶשׁ בַּהַקְדָּמָה). שָׁם עָנָה וְאָמַר וְכוּ' שֶׁיַּעַמְדוּ וְיִשְׁקְטוּ שִׁמְרֵי הַמַּח וְכוּ' קַיִץ תקס"ט. סִימָן ס' מֵעִנְיַן בִּנְיָנִים, חֹרֶף תק"ע. הַמַּעֲשֶׂה מֵהַסּוּס עִם הַפְּלוֹמְפּ (סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת בְּסוֹפוֹ) שָׁבוּעוֹת תקס"ז בְּזַאסְלַב.

סִימָן פ"ו מֵעִנְיְנֵי חֲתֻנָּה שְׁמִינִי עֲצֶרֶת תקס"ג. סִימָן פ"ז לִפְנֵי בְּחִינַת הַיָּמִים נוֹרָאִים בֵּין יוֹם־הַכִּפּוּרִים לְסֻכּוֹת תק"ע. סִימָן צ"א סְגֻלָּה לְהַתְמָדָה עֶרֶב־רֹאשׁ־הַשָּׁנָה שֶׁל תקע"א. סִימָן צ"ג דַּע שֶׁיֵּשׁ אוֹר שֶׁהוּא מֵאִיר בְּאֶלֶף עוֹלָמוֹת, חֹרֶף תקס"ז, קֹדֶם חֲנֻכָּה בַּשָּׁבוּעַ שֶׁל הַבְּרִית מִילָה שֶׁל בְּנוֹ יַעֲקֹב זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה: שִׂיחוֹת הַשַּׂיָּךְ לְסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת

פרק ס

א הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבֶּעְרְגֶיר סִפֵּר אַחֲרֵי שֶׁסִּפְּרוּ לְפָנָיו מִקֹּדֶם מֵעִנְיַן כְּתָב עִם אוֹתִיּוֹת שֶׁל זָהָב וְזֶה הָיָה אַחַר פּוּרִים תקס"ט, קֹדֶם פּוּרִים סִפֵּר הַמַּעֲשֶׂה מֵחָכָם וְתָם:

פרק סא

ב בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת פָּרָשַׁת נֹחַ שְׁנַת תק"ע אַחֲרֵי שֶׁאָמַר בְּלֵיל שַׁבָּת הַתּוֹרָה הַמַּתְחֶלֶת (סִימָן סז תְּנִינָא): וְזֶה בְּחִינַת הֶסְפֵּד עַל סִלּוּק הַצַּדִּיק, וּבְמוֹצָאֵי־שַׁבָּת נִכְנְסוּ אֵלָיו כְּדַרְכֵּנוּ וְהִטָּה בְּיָדוֹ שֶׁנֶּלֶךְ מֵאִתּוֹ וְתֵכֶף הָלַכְנוּ מֵאִתּוֹ. וְהָיָה לָנוּ לְפֶלֶא כִּי דַּרְכֵּנוּ הָיָה תָּמִיד לְדַבֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה בְּמוֹצָאֵי־שַׁבָּת, וְהָיָה לָנוּ צַעַר קָצַת מִזֶּה וְנִכְנַסְנוּ לְבֵית הָרַב דְּפֹה. אַחַר אֵיזֶה שָׁעוֹת שְׁלַח הַמְשֻׁרָת שֶׁלּוֹ וְקָרָא אוֹתָנוּ שֶׁנִּכְנֹס אֵלָיו, וְנִכְנַסְנוּ אֵלָיו אֲנִי וַחֲבֵרִי רַבִּי נַפְתָּלִי. וְצִוָּה לְסַפֵּר לוֹ חֲדָשׁוֹת, כְּדַרְכּוֹ תָּמִיד שֶׁהָיָה שׁוֹאֵל לְסַפֵּר לוֹ חֲדָשׁוֹת דַּיְקָא, וְסִפֵּר לוֹ רַבִּי נַפְתָּלִי מַה שֶׁשָּׁמַע אָז מֵעִנְיַן מִלְחֶמֶת הַצָּרְפָת שֶׁהָיָה בְּאוֹתָן הָעִתִּים. וְאָז בְּאוֹתָהּ הַשִּׂיחָה הָיִינוּ מִתְפַּלְאִים וּמִתְמִיהִים עַל גֹּדֶל הִתְנַשְּׂאוּת שֶׁנִּתְנַשֵּׂא כָּל־כָּךְ פִּתְאוֹם, כִּי הָיָה בְּתִחְלָּה עֶבֶד פָּשׁוּט וְנַעֲשָׂה קֵיסָר. וְדִבַּרְנוּ עִמּוֹ אָז מֵעִנְיַן זֶה. עָנָה וְאָמַר, מִי יוֹדֵעַ אֵיזֶה נְשָׁמָה יֵשׁ לוֹ, כִּי יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁנִּתְחַלֵּף, כִּי כֵּן בְּהֵיכְלֵי הַתְּמוּרוֹת נִתְחַלְּפִין לִפְעָמִים הַנִּשְׁמוֹת וְכוּ'. וְאַחַר־כָּךְ הִתְחִיל לְסַפֵּר שֶׁכְּבָר הָיָה מַעֲשֶׂה כָּזֹאת שֶׁפַּעַם אַחַת יָלְדָה הַמַּלְכָּה וּבְאוֹתוֹ הָעֵת וְכוּ' וְסִפֵּר כָּל הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבֶּן מֶלֶךְ שֶׁנֶּחְלַף. אַחַר שֶׁסִּפֵּר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבֶּן מֶלֶךְ וּבֶן הַשִּׁפְחָה אָז, הָיָה לִי וִכּוּחַ עִם חֲבֵרִי רַבִּי נַפְתָּלִי בְּעִנְיַן מַה שֶּׁכָּתוּב שָׁם כְּשֶׁהָלַךְ עַל הַיְרִיד שֶׁלָּקַח כָּל אֲשֶׁר לוֹ, וְהִנִּיחַ עַל הָאַכְסַנְיָא. וְנִדְמֶה לְאֶחָד מֵאִתָּנוּ שֶׁהִנִּיחָם בִּשְׁבִיל מַה שֶּׁהָיָה חַיָּב עַל הָאַכְסַנְיָא, וְהַשֵּׁנִי אָמַר לֹא כֵן הוּא רַק שֶׁהִנִּיחָם סְתָם שָׁם, וְנִתְעָרְבְנוּ עַל זֶה, וְהָלַכְנוּ וְשָׁאַלְנוּ אֶת פִּיו הַקָּדוֹשׁ. וְהוּא הָיָה עוֹסֵק אָז בַּעֲבוֹדָתוֹ, וְהָלַךְ אָנֶה וָאָנָה בְּבֵיתוֹ כְּדַרְכּוֹ הַקָּדוֹשׁ, וְהֵשִׁיב לָנוּ כְּדִבְרֵי הַשֵּׁנִי שֶׁהִנִּיחַ סְתָם לֹא בִּשְׁבִיל חוֹב. אַחַר־כָּךְ הָיָה אֶצְלוֹ אִישׁ אֶחָד מֵחֲשׁוּבֵי אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ, וְסִפֵּר רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עִמּוֹ וְאָמַר לוֹ שֶׁבְּאֵלּוּ הַמַּעֲשִׂיּוֹת כְּשֶׁמְּשַׁנִּין דִּבּוּר אֶחָד מִכְּפִי מַה שֶּׁאָמְרוּ בְּעַצְמוֹ חָסֵר הָרַבֵּה מֵהַמַּעֲשֶׂה. וְסִפֵּר לוֹ הֲלֹא אֵלּוּ הַשְּׁנַיִם שֶׁנִּתְעָרְבוּ עַל עִנְיַן הַנַּ"ל נִדְמֶה לִכְאוֹרָה שֶׁזֶּה דָּבָר קָטָן וְאֵין בָּזֶה קְפִידָא כָּל כָּךְ אִם הוּא כְּדִבְרֵי זֶה

אוֹ כְּדִבְרֵי זֶה. וּבֶאֱמֶת תָּלוּי בָּזֶה הַרְבֵּה וְיֵשׁ בָּזֶה קְפִידָא וְדִקְדּוּק גָּדוֹל. וּמִזֶּה תּוּכַל לְהָבִין קְצָת עַד הֵיכָן עַד הֵיכָן אֲלוּ הַמַּעֲשִׂיּוֹת מַגִּיעִים כִּי מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבוֹתָיו אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּזְכֶּה לְהַשִּׂיג בָּהֶם קְצָת כְּפִי מַדְרֵגָתוֹ:

פרק סב

ג הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבַּעַל תְּפִלָּה הִתְחִילָה אַחַר שֶׁסִּפֵּר עִם הַחַזָּן רַבִּי יוֹסֵף דְּפֹה וַאֲנַחְנוּ עָמַדְנוּ לְפָנָיו וְהַחַזָּן הַנַּ"ל הָיָה מַלְבִּישׁוֹ קָרוּעַ. עָנָה וְאָמַר לְהַחַזָּן הֲלֹא אַתֶּם בַּעַל תְּפִלָּה שֶׁעַל יָדָהּ נִמְשָׁךְ הַכֹּל (הַיְנוּ כָּל הַהַשְׁפָּעוֹת) וּמַדּוּעַ לֹא יִהְיֶה לָכֶם מַלְבּוּשׁ (שֶׁקּוֹרִין קַאפְּטִין). וּבְתוֹךְ כָּךְ הִתְחִיל לְסַפֵּר בָּזֶה הַלָּשׁוֹן, כְּבָר הָיָה מַעֲשֶׂה כָּזֹאת שֶׁהָיָה בַּעַל תְּפִלָּה, וְסִפֵּר כָּל הַמַּעֲשֶׂה. וּבְתִחִלַּת סִפּוּרוֹ לֹא יָדַעְנוּ שֶׁמְּסַפֵּר מַעֲשֶׂה מִמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁלּוֹ, רַק סָבַרְנוּ שֶׁמְּסַפֵּר מַעֲשֶׂה סְתָם שֶׁאֵרַע כָּךְ. רַק אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁנִּכְנַס בְּדִבְרִים הַבָּנְנוּ נוֹרְאוֹת הָעִנְיָן שֶׁמְּסַפֵּר, שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה נוֹרָאָה מִמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁלּוֹ. שֶׁהֵם סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁל שָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת:

פרק סג

ד שַׁיָּךְ לְהַתְחָלַת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַשִּׁבְעָה בָּעטְלֶירס הַנִּדְפָּס בְּהַשִּׂיחוֹת סִימָן קמ"ט עַיֵּן שָׁם. אַחַר תֵּבוֹת אֲנִי אֲסַפֵּר לָכֶם אֵיךְ פַּעַם אַחַת הָיוּ שְׁמֵחִים צָרִיךְ לִהְיוֹת וְשָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר אָז בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: מָה אַתֶּם יוֹדְעִים אֵיךְ לִשְׂמֹחַ מִתּוֹךְ מָרָה שְׁחוֹרָה, אֲנִי אֲסַפֵּר לָכֶם אֵיךְ פַּעַם אַחַת הָיוּ שְׁמֵחִים וְכוּ'. נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּפֵרוּשׁ שֶׁהַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁסִּפֵּר הֵם חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים מְאֹד, וּרְאוּיִים לְדָרְשָׁם בָּרַבִּים, לַעֲמֹד בְּבֵית־הַכְּנֶסֶת וּלְסַפֵּר מַעֲשֶׂה מֵאֵלּוּ הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁסִּפֵּר, כִּי הֵם חִדּוּשִׁים גְּבוֹהִים וְנוֹרָאִים מְאֹד: (אָמַר הַמַּעְתִּיק שָׁמַעְתִּי מִפִּי הָרַב נַפְתָּלִי זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁאַחַר שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַמַּעֲשֶׂה מֵהַשִּׁבְעָה בָּעטְלֶירס, הִפְלִיג בְּמַעֲלָתָהּ מְאֹד וְאָמַר שֶׁרָשָׁאִין לִסַּע לִבְּרֶאד וְלִכָּנֵס בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְלוֹמַר לְהַשַּׁמָּשׁ שֶׁיְּקַבֵּץ הָעוֹלָם לְדָרְשָׁה וּלְהַכּוֹת עַל הַשֻּׁלְחָן (כַּנָּהוּג קֹדֶם הַדְּרָשָׁה לְהַשְׁקִיט הֶמְיַת הָעָם) וּלְסַפֵּר לָהֶם זֹאת הַמַּעֲשֶׂה:

פרק סד

ה שַׁיָּךְ לְהַשִּׂיחוֹת סִימָן קנ"א אַחַר תֵּבוֹת נִשְׁגְּבוֹת מַעֲלָתָם: אַחַר־כָּךְ בְּיוֹם רִאשׁוֹן אַחַר חֲצוֹת עָמַדְנוּ לְפָנָיו וְדִבֵּר עִמָּנוּ וּבְתוֹךְ הַשִּׂיחָה דִּבֵּר אֵיזֶה דִּבּוּר שֶׁקּוֹרִין וָוערְטִיל [בְּדִיחוּתָא] עַל הַכַּת וְכוּ' אַחַר־כָּךְ דִּבֵּר מֵעִנְיַן כְּתַפַּיִם רְחָבִים, אַחַר־כָּךְ מֵאוֹתָהּ הַשִּׂיחָה נִתְגַּלְגֵּל שֶׁשָּׁאַל

הֵיכָן אָנוּ עוֹמְדִים בְּהַמַּעֲשֶׂה, וְהֵשַׁבְנוּ לוֹ בַּיּוֹם הַחֲמִישִׁי וְאָז סִפֵּר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹם הַחֲמִישִׁי וְסִפְּרָהּ בְּשִׂמְחָה:

פרק סה

י שָׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁאָמַר שֶׁשָּׁמַע מִפִּי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַמַּעֲשֶׂה מֵעִנְיַן הַצַּדִּיק שֶׁנָּפַל פַּעַם אַחַת לְעַצְבוּת גָּדוֹל, שֶׁהֶחֱיָה אֶת עַצְמוֹ עִם מַה שֶּׁזָּכַר עַצְמוֹ גֹּדֶל הַחֶסֶד שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי, שֶׁנִּדְפַּס כְּבָר בְּסִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת עַיֵּן שָׁם, שֶׁנִּכְתְּבָה כְּפִי מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי בְּעַצְמִי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ, וְאָמַר הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁהוּא שָׁמַע מַעֲשֶׂה זֹאת מִפִּי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּסִגְנוֹן אַחֵר קְצָת. וְאָמַר שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁהָיָה צַדִּיק אֶחָד גָּדוֹל בְּמַעֲלָה שֶׁהָיָה מִמְּאֹרֵי דְּחַשְׁבְּנָא, שֶׁהָיָה מְחַשֵּׁב עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם אִם עָשָׂה עֲבוֹדַת ה' בִּשְׁלֵמוּת בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם כְּפִי דַּרְכּוֹ תָּמִיד, וְחִשֵּׁב הַדְּבָרִים שֶׁהוּא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, וּמָצָא שֶׁלֹּא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ בִּשְׁלֵמוּת בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. כְּגוֹן שֶׁהָיָה צָרִיךְ לֵילֵךְ אָנָה וָאָנָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת כָּךְ וְכָךְ פְּעָמִים כְּפִי מַה שֶּׁהָיָה צָרִיךְ כְּפִי הַשָּׁגָתוֹ הַגְּבוֹהָה וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם לֹא הָלַךְ כָּל־כָּךְ בַּבַּיִת כָּרָאוּי לוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נָפַל בְּדַעְתּוֹ מְאֹד עַד שֶׁלֹּא הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ עַד שֶׁהֶחֱיָה עַצְמוֹ בַּמֶּה שֶׁזָּכָה שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי. וְגַם בְּסִפּוּר הַמַּעֲשֶׂה הָיָה קְצָת שִׁנּוּי וְאֵינִי זוֹכֵר יוֹתֵר, וּמִזֶּה הָעִנְיָן תָּבִין מַעֲלַת הַפְּלָנַת אוֹתוֹ הַצַּדִּיק כַּמָּה הָיָה גָּדוֹל בְּמַעֲלָתוֹ שֶׁהָיָה לוֹ עֲבוֹדָה גְּבוֹהָה בַּמֶּה שֶׁהָלַךְ אָנָה וָאָנָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת עַד שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁמִּעֵט לְפִי דַּעְתּוֹ בַּעֲבוֹדָה זֹאת, הִצְטַעֵר כָּל־כָּךְ עַד שֶׁכִּמְעַט לֹא הָיָה יָכוֹל לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ לוּלֵא שֶׁהִזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי, רְאֵה וְהָבֵן וְהַבֵּט עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים וְצַעֲרָם עַל מְעוּטָם בַּעֲבוֹדָתָם עַד הֵיכָן עַד הֵיכָן מַגִּיעַ, אַשְׁרֵי לָהֶם:

פרק סו

יא שַׁיָּךְ לְעִנְיַן הַנִּדְפָּס בְּסוֹף סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת הַמַּתְחִיל דַּע שֶׁיֵּשׁ שְׁנֵי מִינֵי פְּלָטִין בְּאֶחָד דָּר מֶלֶךְ וּבְאֶחָד דָּר עֶבֶד וְכוּ' כְּשֶׁעוֹבְדִין הַשֵּׁם וַעֲדַיִן הוּא בִּבְחִינַת עֶבֶד עֲדַיִן הוּא בִּבְחִינַת אֹרּוּר חַס וְשָׁלוֹם וְיֵשׁ בִּבְחִינַת עֶבֶד בִּקְדֻשָּׁה בְּחִינַת מֹשֶׁה עֶבֶד ה', וְדַע שֶׁיֵּשׁ מִצְוָה שֶׁעַל יָדָהּ יוֹצְאִים מִבְּחִינַת עֶבֶד וְהִיא מִצְוַת פִּדְיוֹן שְׁבוּיִים: שִׂיחוֹת הַשַּׁיָּכִים לְשִׂיחוֹת הָרַ"ן

פרק סז

יח שַׁיָּךְ לְהַשִּׂיחָה הַנִּדְפֶּסֶת בְּסוֹף סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת (שִׂיחוֹת הָרַ"ן סִימָן ג') הַמַּתְחִיל הִפְלִיג מְאֹד בְּגֻדְלַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְשָׁם חָסֵר קְצָת וְלֹא נִכְתַּב כָּרָאוּי וְכֵן צָרִיךְ לִהְיוֹת. בִּהְיוֹתוֹ יוֹשֵׁב

עַל הָעֲגָלָה בְּעֵת שֶׁנִּסְעֲתִי עִמּוֹ מִפֹּה בְּרֶסְלֶב לְאוּמָן לְהִסְתַּלֵּק שָׁם, עָנָה וְאָמַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גָּדוֹל מְאֹד וְאֵין יוֹדְעִים כְּלָל וְכוּ'. וְאָמַר (בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "גָּאט אִיז גְּרוֹיס" וּמָשָׁךְ תֵּבַת "גְּרוֹיס" [גָּדוֹל] בִּנְעִימוּת נִפְלָא לְמַעְלָה וְאִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר זֹאת בִּכְתָב כְּלָל) "מֶען וַוייסְט גָּאר נִיט סָע טוּאֶין זִיךְ אוֹיף דֶּער וֶועלְט אַזֶעלְכָע זאכִין מֶען וַוייסְט גָּאר נִיט" [הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גָּדוֹל אֵין יוֹדְעִים כְּלָל נַעֲשִׂים דְּבָרִים כָּאֵלּוּ בָּעוֹלָם אֵין יוֹדְעִים כְּלָל] וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ הֲלֹא כְּבָר אֲמַרְתֶּם שֶׁעַתָּה נוֹדַע לָכֶם עִנְיַן תַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נֵדַע וְכוּ' הֵשִׁיב "זִינְט אִיךְ בִּין אַרוֹיס פּוּן בְּרֶסְלֶב בִּיז אַהֶער וַוייס אִיךְ שׁוֹין אוֹיךְ נִיט" [מֵאָז שֶׁיָּצָאתִי מִבְּרֶסְלֶב עַד כַּאן כְּבָר גַּם אֵינִי יוֹדֵעַ]. (כָּל זֶה אָמַר בִּשְׁעַת הַשִּׂיחָה הַנַּ"ל וְאָז לֹא הָיָה כִּי־אִם שָׁעָה קַלָּה מֵעֵת שֶׁיָּצָא מִבְּרֶסְלֶב וְאִם אַתָּה בָּקִי קְצָת בְּעַמְקוּת שִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת תָּבִין מְזֶה מְעַט עִצָּם גְּדֻלָּתוֹ כִּי כְּבָר אָמַר שֶׁהָאֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁלּוֹ גָּדוֹל בְּיוֹתֵר וְכוּ' וְעַתָּה הִתְפָּאֵר שֶׁבְּשָׁעָה קַלָּה כָּזוֹ שׁוּב אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל)

פרק סח

ט שַׁיָּךְ לְהַשִּׂיחָה לְעִנְיַן דָּאקְטוֹרִים שֶׁצְּרִיכִים לְהִתְרַחֵק מֵהֶם מְאֹד בְּתַכְלִית הָרְחוּק עַיֵּן שָׁם בְּסִימָן נ'. וְאָמַר שֶׁמִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלֶה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ חַס וְשָׁלוֹם, אִם הָיָה אֶחָד בָּא אֶצְלוֹ וְהָיָה אוֹמֵר לוֹ שֶׁיִּתֵּן לְהַחוֹלֶה הַכָּאָה גְּדוֹלָה עִם עֵץ עָב שֶׁקּוֹרִין דְּרוּק, בְּוַדַּאי הָיָה נִבְהָל מִזֶּה, וְהֵרֵי כְּשֶׁמּוֹסֵר אֶת הַחוֹלֶה בְּיַד הַדּוֹקְטוֹר הֵרֵי הוּא כְּמוֹסֵר אוֹתוֹ לְרוֹצֵחַ מַמָּשׁ. כִּי רְפוּאוֹתָיו בְּוַדַּאי יַזִּיקוּ לוֹ יוֹתֵר מֵהַכָּאַת הָרוֹצֵחַ, וְאֵיךְ יִתְרַצֶּה לְהָמִית הַחוֹלֶה בְּיָדָיִם. וְכִי בִּשְׁבִיל שֶׁהוּא מֻכְרָח לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה דָּבָר לְהַחוֹלֶה לְהִשְׁתַּדֵּל בְּהַצָּלָתוֹ עַל־כֵּן הוּא מוֹסְרוֹ לְהַדּוֹקְטוֹר, אִם־כֵּן יִקָּרֵא אֶחָד שֶׁיַּכֶּה אֶת הַחוֹלֶה תֵּכֶף מַכַּת רְצִיחָה, וְהֶבֶן הֵיטֵב. (וּמַה שֶּׁרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה נָסַע בְּעַצְמוֹ לְלֶמְבֶּרְג וְעָסַק שָׁם בִּרְפוּאוֹת יֵשׁ בָּזֶה סוֹדוֹת וּדְבָרִים נִסְתָּרִים מְאֹד, כִּי לֹא הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ כְּלָל בַּמֶּה שֶׁנָּסַע לְשָׁם בִּשְׁבִיל הָרְפוּאוֹת, רַק בִּשְׁבִיל דְּבָרִים אֲחֵרִים הַיְדוּעִים לוֹ. וּכְמוֹ שֶׁכָּל הַנִּסְיעוֹת שֶׁלּוֹ הָיוּ פְּלִיאוֹת נֶעְלָמוֹת וְנִשְׂגָּבוֹת כְּמוֹ הַנְּסִיעָה לְקַאמֶינִיץ וּלְנָווֹרִיטְשׁ וּלְשַׁארִיגְרַאד וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם הַמְּזֻכָּרִים קְצָת בְּדִבְּרֵינוּ (לְקַמָּן קיח - רנא), כִּי הָיָה לוֹ בָּזֶה סוֹדוֹת נוֹרָאוֹת מְאֹד הַנֶּעְלָמוֹת מֵעַיִן כָּל חַי. וּכְמוֹ שֶׁפַּעַם אַחַת כְּשֶׁבָּא מֵהַדְּרָכִים הַנַּ"ל סִפֵּר אֵיזֶה מַעֲשֶׂה נוֹרָאָה (מְזִבּוּב וְעַכְבִּישׁ) הַמְבֹאָר בְּסִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת, וְאָמַר שֶׁזֹּאת הַמַּעֲשֶׂה מְבֹאֶרֶת עִנְיַן הַנְּסִיעָה שֶׁלּוֹ, וּבֶאֱמֶת הַדָּבָר סָתוּם וְחָתוּם מְאֹד, כִּי מִי יוּכַל לַעֲמֹד בְּסוֹד הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁסִּפֵּר, אוֹ בְּסוֹד הַנְּסִיעוֹת וְהַהַנְהָגוֹת הַנִּפְלָאוֹת הַנֶּעְלָמוֹת שֶׁלּוֹ. וּכְמוֹ כֵן הָיְתָה הַנְּסִיעָה שֶׁלּוֹ לְלֶמְבֶּרְג, וּמֵאַחַר שֶׁיָּצָא וּבָא לְשָׁם הָיָה מֻכְרָח מִן הַשָּׁמַיִם לַעֲסֹק שָׁם בִּרְפוּאוֹת מִטְּעָמִים וְסוֹדוֹת הַיְדוּעִים לוֹ. אֲבָל כְּשֶׁבָּא

מִשָּׁם אָז דַּיְקָא הִרְבָּה לְסַפֵּר בְּיוֹתֵר מֵהַרְחָקַת הָרְפוּאוֹת, וְאָמַר אָז כַּמָּה תּוֹרוֹת מִשִּׂיחוֹת הָר"ן עַל זֶה (סִימָן נ), וְגַם מִקֹּדֶם שָׁנָסַע לְלֶעמְבֶּערְג הָיָה מְדַבֵּר מֵעִנְיָן זֶה אֲבָל אַחַר־כָּךְ הָיָה מְדַבֵּר הַרְבֵּה מְאֹד מִזֶּה לְהִתְרַחֵק מֵהֶם בְּתַכְלִית הַרְחוּק):

פרק סט

י הַשִּׂיחָה הַנִּדְפֶּסֶת בְּסוֹף סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת (שִׂיחוֹת הָר"ן נ"ח) הַמַּתְחֶלֶת יֵשׁ דָּבָר שֶׁפּוֹרֵחַ בַּמַּחֲשָׁבָה, זֹאת הַשִּׂיחָה שָׁמַעְתִּי מִפִּיו עַל הָעֲגָלָה קֹדֶם שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה שֶׁל דַּיּוֹ לְעֶבֶד לִהְיוֹת כְּרַבּוֹ, בְּחִינַת דְּיוֹ עַל הַסֵּפֶר עַיֵּן שָׁם בְּלִקּוּטֵי א' בְּסִימָן קצ"ב. וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה, שֶׁנָּסַעְתִּי עִמּוֹ עַל הָעֲגָלָה לְלַוּוֹתוֹ כְּשֶׁנָּסַע לְטֶשֶׁעהרִין עַל שַׁבַּת שִׁירָה, וְאָז בַּדֶּרֶךְ אָמַר שֶׁפָּרַח לְפָנָיו בְּאוֹתוֹ הָרֶגַע אֵיזֶה דָּבָר, וְאָמַר אָז עִנְיָן הַנַּ"ל. וְאָז דִּבֵּר עִמִּי הַרְבֵּה וְחִזֵּק אוֹתִי וְנִחַם אוֹתִי אָז הַרְבֵּה בִּדְבָרִים עֲרֵבִים וּנְעִימִים, וְהֵשִׁיב אֶת נַפְשִׁי מְאֹד, וְאָמַר לִי הֲלֹא הַכֹּל יִתְבַּטְּלוּ לְפָנֶי הַנַּחַת רוּחַ שֶׁיִּהְיֶה לְךָ, וְכִי זֶה מְלָאכָה לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לְהָאָדָם בְּעוֹלָם הַבָּא לְבַד, אֶלָּא שֶׁגַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה יִהְיֶה טוֹב לוֹ, עַד שֶׁמֵּרִבּוּי הַהִתְקָרְבוּת שֶׁקֵּרֵב אוֹתִי אָז וְהִתְגַּלּוּת הָאַהֲבָה בִּדְבָרִים מְתוּקִים שֶׁדִּבֵּר עִמִּי נִתְעוֹרְרוּ אֶצְלִי דְּמָעוֹת לִבְכּוֹת מֵחֲמַת שִׂמְחָה: (הַשְׁמָטָה) אַחַר שֶׁאָמַר הַשִּׂיחָה הַמַּתְחֶלֶת: הַיְתָכֵן שֶׁאָנוּ מַנִּיחִין אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְגָזֹר (הַמּוּבָא בְּשִׂיחוֹת הָר"ן סִימָן ע), אָמַר אַחַר־כָּךְ דִּבְרֵי צַחוּת: "אֱלֹקִים אַל דָּמִי לָךְ" לְבִלְתִּי לְהַנִּיחַ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ דָּאמֶען, שֶׁהַתֵּבָה הַזֹּאת הוּא בִּלְשׁוֹנָם טְרַאכְטִין (לַחֲשֹׁב).

פרק ע

יא שַׁיָּךְ לַשִּׂיחוֹת שֶׁאַחַר סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת (שִׂיחוֹת הָר"ן ע"ד) מַה שֶּׁכָּתוּב שָׁם שֶׁצְּרִיכִין בַּתְּפִלָּה לַעֲשׂוֹת לְעַצְמוֹ רֹגֶז וְכוּ', וְאָמַר שֶׁזֶּה בְּחִינַת (קִדּוּשִׁין ל:) לְעוֹלָם יַרְגִּיז אָדָם יֵצֶר טוֹב עַל יֵצֶר הָרָע, יַרְגִּיז דַּיְקָא לְשׁוֹן רֹגֶז, שֶׁצְּרִיכִין לַעֲשׂוֹת לְעַצְמוֹ רֹגֶז בְּקֶרְבָּשֶׁה כַּנַּ"ל לְעִנְיַן תְּפִלָּה:

פרק עא

יב שַׁיָּךְ לְלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן שֶׁאֵצֶל הַמַּעֲשִׂיּוֹת (שִׂיחוֹת הָר"ן פ"ט) לַמַּאֲמָר הַמַּתְחִיל דַּע שֶׁיֵּשׁ חֲבִילוֹת וְכוּ' וְחִסֵּר שָׁם מִשּׁוּרָה ט' עַד שׁוּרָה ה' שֶׁבְּדַף י"ד הַסָּמוּךְ וְכֵן צָרִיךְ לִהְיוֹת מַעֲבִיר רְאשׁוֹן רְאשׁוֹן הַיְנוּ עָוֹון רְאשׁוֹן שֶׁבְּכָל חֲבִילָה (וּבָזֶה מְדֻיָּק מְאֹד לְשׁוֹן רְאשׁוֹן רְאשׁוֹן. כִּי עַל־פִּי פְּשׁוּטוֹ תְּמוּהַּ אֵיךְ שַׁיָּךְ שְׁתֵּי פְּעָמִים רְאשׁוֹן כִּי אֵין רְאשׁוֹן אֶלָּא אֶחָד, אַךְ עַל־פִּי הַנַּ"ל מְדֻיָּק הֵיטֵב כִּי הַיְנוּ עָוֹון רְאשׁוֹן רְאשׁוֹן שֶׁבְּכָל חֲבִילָה וַחֲבִילָה כַּנַּ"ל) וְאָז כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַעֲבִיר עָוֹון רְאשׁוֹן רְאשׁוֹן שֶׁבְּכָל חֲבִילָה וַחֲבִילָה, שֶׁכָּל שְׁאָרֵי

הָעוֹנוֹת שֶׁבְּכָל חֲבִילָה וַחֲבִילָה הָיוּ תְּלוּיִים וְנִגְרָרִים אַחַר הָעָוֹן הָרִאשׁוֹן שֶׁבְּכָל חֲבִילָה וַחֲבִילָה כַּנַּ"ל. וְעַכְשָׁו שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו הָעֲבִיר וּבִטֵּל הָעָוֹן רִאשׁוֹן שֶׁבְּכָל חֲבִילָה וַחֲבִילָה, וְעַתָּה מֵהֵיכָן יְקַבְּלוּ שְׁאָר הָעֲוֹנוֹת שֶׁל כָּל חֲבִילָה וַחֲבִילָה חִיּוּת, מֵאַחַר שֶׁנִּתְבַּטֵּל וְנִפְסַק שָׁרְשָׁם שֶׁהוּא הָעָוֹן הָרִאשׁוֹן שֶׁבְּכָל חֲבִילָה וַחֲבִילָה כַּנַּ"ל. וַאֲזַי שְׁאָרֵי הָעֲוֹנוֹת שֶׁבְּכָל חֲבִילָה וַחֲבִילָה שְׁבִים אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבָאִים אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּתֵּן לָהֶם חִיּוּת, וַאֲזַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ נוֹתֵן לָהֶם חִיּוּת, וְנִפְטָר הָאָדָם מֵהֶם כִּי אֵין צָרִיךְ לִתֵּן לָהֶם עוֹד חִיּוּת עַכְשָׁו אַחַר שֶׁזָּכָה לְעוֹרֵר רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ לְהַעֲבִיר רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן וְכוּ' כַּנַּ"ל. כִּי עַכְשָׁו שָׁבוּ שַׁאֲרֵי הָעֲוֹנוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמְקַבְּלִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ חִיּוּת. וְזֶהוּ בְּחִינַת (תְּהִלִּים נ"א): "אֲלַמְּדָה פּוֹשְׁעִים דְּרָכֶיךָ וְחַטָּאִים אֵלֶיךָ יָשׁוּבוּ". דְּרָכֶיךָ, זֶהוּ בְּחִינַת הַשֵּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת ל"ג): "הוֹדִיעֵנִי נָא אֶת דְּרָכֶיךָ". וְהֶרְאָה לוֹ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הַשֵּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים, הַיְנוּ כְּשֶׁלּוֹמְדִים לַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם הַשֵּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הַנַּ"ל. אָז הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַעֲבִיר רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן שֶׁבְּכָל חֲבִילָה וַחֲבִילָה כַּנַּ"ל, אָז וְחַטָּאִים אֵלֶיךָ יָשׁוּבוּ הַיְנוּ שֶׁהַחַטָּאִים הַנִּשְׁאָרִים שֶׁבְּכָל חֲבִילָה וַחֲבִילָה אֵלֶיךָ יָשׁוּבוּ, כִּי חוֹזְרִים וְשָׁבִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְקַבֵּל חִיּוּת מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ מֵאַחַר שֶׁנִּפְסַק שָׁרְשָׁם שֶׁהוּא הָעָוֹן הָרִאשׁוֹן רִאשׁוֹן שֶׁבְּכָל חֲבִילָה וַחֲבִילָה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא הֶעֱבִירוֹ עַל־יְדֵי הַשֵּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים, אַךְ מֵאַיִן הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נוֹתֵן לָהֶם חִיּוּת וְכוּ':

פרק עב

יג שַׂיָּךְ לְמַה שֶׁמְּבֹאָר בְּהַשִּׂיחוֹת (סִימָן צ"ח) שֶׁהַחֹרֶף הִיא בְּחִינַת עִבּוּר וְקַיִץ הוּא בְּחִינַת לֵדָה. וְאָז דִּבֵּר עִמָּנוּ שִׂיחָה נִפְלָאָה וְנִשְׂכַּח הָרֹב, וּמַה שֶּׁאֲנִי זוֹכֵר עֲדַיִן הוּא, מַה שֶּׁדִּבֵּר אָז מֵעִנְיַן הַקַּיִץ שֶׁהָיָה מְמַשְׁמֵשׁ וּבָא, כִּי שִׂיחָה זוֹ הָיְתָה בִּימֵי נִיסָן קֹדֶם פֶּסַח בְּעֵת שֶׁהָיָה הַבְּרִית שֶׁל בְּנוֹ שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם זְכוּרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּיוֹם שְׁלִישִׁי לַמִּילָה, וְדִבֵּר אָז שֶׁמַּחֹרֶף כָּל הָעֲשָׂבִים וְכָל הַצְּמָחִים כֻּלָּם מֵתִים כִּי בָּטֵל כֹּחָם בַּחֹרֶף וְהֵם אָז בִּבְחִינַת מִיתָה, וּכְשֶׁבָּא הַקַּיִץ כֻּלָּם נִתְעוֹרְרִים וְנֶחֱיִים. וְאָז טוֹב וְיָפֶה כְּשֶׁיּוֹצְאִים לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה שִׂיחָה זוֹ תִּפְלָה וּתְחִנָּה וְכִסּוּפִין לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְאָז כָּל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה הַמַּתְחִילִים לִחְיוֹת אָז וְלִצְמֹחַ כֻּלָּם נִכְסָפִים וְנִכְלָלִים בְּתוֹךְ תְּפִלָּתוֹ וְשִׂיחָתוֹ, וְהֶאֱרִיךְ אָז בְּשִׂיחָה נִפְלָאָה בְּעִנְיָן זֶה וְעוֹד בִּשְׁאָר עִנְיָנִים: שִׂיחוֹת הַשַּׂיָּכִים לְסֵפֶר הַמִּדּוֹת

פרק עג

יד שַׁיָּךְ לְהַשִּׂיחָה הַנִּדְפֶּסֶת בְּסִימָן ל' מַה שֶּׁכָּתַב שָׁם שֶׁצְּרִיכִין לְהַכּוֹת הָרֹאשׁ בַּקִּיר, הַיְנוּ לְהַכּוֹת הָרֹאשׁ שֶׁהוּא הַמֹּחַ בְּקִירוֹת הַלֵּב, עַיֵּן שָׁם. אַחַר־כָּךְ שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר שָׂזֶה בְּחִינַת (יְשַׁעְיָה ל"ח): "וַיַּסֵּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר", שֶׁהֵסֵב וְהִמְשִׁיךְ הַפָּנִים שֶׁהֵיא הַמֹּחַ וְהַדַּעַת אֶל קִירוֹת הַלֵּב, הַיְנוּ כַּנַ"ל כִּי עִקַּר הַפָּנִים הֵיא הַחָכְמָה וְהַדַּעַת שֶׁהוּא אוֹר הַפָּנִים כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן חֵלֶק א' סִימָן נ"ז): שִׂיחוֹת הַשַּׁיָּכִים לְסֵפֶר הַמִּדּוֹת

פרק עד

טו שַׁיָּךְ לְהָאֶלֶף־בֵּית [סֵפֶר הַמִּדּוֹת] לְעִנְיַן הָרְפוּאוֹת הַנִּרְשָׁם בְּמָקוֹם אַחֵר, אָמַר שֶׁהָיָה לוֹ בְּהָאֶלֶף־בֵּית אוֹת ר' עַל רְפוּאָה שֶׁהָיָה כָּתוּב שָׁם כָּל הָרְפוּאוֹת, וְלֹא הָיָה חוֹלַאַת בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא הָיָה כָּתוּב שָׁם רְפוּאָתוֹ, אַךְ לֹא רָצָה לְהַעְתִּיקוֹ וּשְׁרָפוֹ:

פרק עה

טז שַׁיָּךְ לְהָאֶלֶף־בֵּית הֶחָדָשׁ אוֹת ד' דַּעַת סִימָן א' הַמַּתְחִיל דַּע כִּי לְכָל הָעוֹלָמוֹת וּלְכָל נִבְרָא יֵשׁ קוֹמָה מְיֻחֶדֶת לְמָשָׁל מִין הָאַרְיֵה וְכוּ' וְהֶהָבְדִּלִים כֻּלָּם הֵם רְמוּזִים בִּתְמוּנַת הָאוֹתִיּוֹת בְּצֵרוּפֵיהֶם וְהַזּוֹכֶה לְהָבִין אֶת הַתּוֹרָה וְכוּ'. נִרְאֶה לִי שֶׂזֶּה עִנְיַן הַשִּׂיחָה שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ קֹדֶם שַׁבַּת חֲנֻכָּה תקס"ה מֵעִנְיַן הַבְּרִיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁכָּל הַתְּמוּנוֹת וְהַצּוּרוֹת שֶׁל כָּל בְּנֵי אָדָם כֻּלָּם נִכְלָלִים בְּתֹבֶת אָדָם הַנֶּאֱמָר בַּתּוֹרָה נַעֲשֶׂה אָדָם, כִּי בְּזֶה הַתֵּבָה אָדָם שֶׁאָמַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נַעֲשֶׂה אָדָם, בְּתֵבָה זוֹ נִכְלָלִים כָּל מִינֵי הַתְּמוּנוֹת שֶׁל כָּל בְּנֵי אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם. וְכֵן בְּתֹבֶת בְּהֵמָה וְחַיָּה הַנֶּאֱמָר בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, בְּזֶה הַתֵּבָה גַּם־כֵּן נִכְלָל כָּל הַתְּמוּנוֹת שֶׁל כָּל בְּהֵמָה וְחַיָּה, וְכֵן שְׁאָר הַנִּבְרָאִים וְהָאֲרִיךְ בְּשִׂיחָה זוֹ וְאָמַר אָז שֶׁיֵּשׁ חָכְמוֹת אֲפִלּוּ בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁיְּכוֹלִין לִחְיוֹת בָּהֶם לְבַד בִּלְי שׁוּם אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה. וְהָאֲרִיךְ בְּשִׂיחָה זוֹ הַרְבֵּה וְלֹא זָכִינוּ לְכָתְבָהּ:

פרק עו

יז שַׁיָּךְ לָאָלֶף־בֵּית הֶחָדָשׁ אוֹת דַּעַת סִימָן א' בְּסוֹפוֹ, וְגַם יוֹדֵעַ הִתְאַחֲדוּתָם הַיְנוּ רֵאשִׁיתָם וְתַכְלִיתָם כִּי בְּרֵאשִׁית וּבְתַכְלִית הֵם בְּאַחְדוּת בְּלִי הֶבְדֵּל. אֶפְשָׁר שֶׂזֶּה הָיָה קְצָת כַּוָּנַת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּהַתּוֹרָה הַמַּתְחֶלֶת לְכוּ חֲזוּ מִפְּעָלוֹת ה' בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ל"ט, כִּי לְכָל דָּבָר יֵשׁ הַתְחָלָה וְתַכְלִית וְכוּ', עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב. וְאֶפְשָׁר הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ עִנְיַן הַנַּ"ל שֶׁצְּרִיכִין לִזְכּוֹת לֵידַע וּלְהַשִּׂיג עִנְיַן הַנַּ"ל שֶׁבְּהַהִתְחָלָה וְהַתַּכְלִית הֵם בְּאַחְדוּת בְּלִי הֶבְדֵּל, כִּי זֹאת

הַתּוֹרָה לְכוּ חֲזוּ הַנַּ"ל לֹא זָכִיתִי לַהֲבִינָהּ הֵיטֵב בְּשָׁעָה שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, וְגַם כְּשֶׁרָאָה הַתּוֹרָה בִּכְתָב אָמַר שֶׁבְּוַדַּאי הַתּוֹרָה לֹא כִּוַּנְתִּי לְדַעְתּוֹ וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן לֹא כָּךְ אָמַרְתִּי, וְגַם אֲפִלּוּ לֹא כָּךְ הָיְתָה כַּוָּנָתִי, וְאֶפְשָׁר הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ עִנְיָן הַנַּ"ל וְזֶה לֹא בֵּאַרְתִּי שָׁם בִּכְתָב, עַל־כֵּן אָמַר שֶׁלֹּא כִּוַּנְתִּי לְדַעְתּוֹ וַה' יוֹדֵעַ נִסְתָּרוֹת:

פרק עז

יח שַׁיָּךְ לָאָלֶף־בֵּית הֶחָדָשׁ שֶׁחִבֵּר בִּימֵי יַלְדוּתוֹ, עַל־יְדֵי זְרִיזוּת בְּנָקֵל לִהְיוֹת פַּרְנַס הַדּוֹר בְּנִשְׁמִיּוּת אוֹ בְּרוּחָנִיּוּת וְסִימָן לַדָּבָר (מִשְׁלֵי ו) לֵךְ אֶל נְמָלָה עָצֵל, עַל־זֶה כְּתִיב (בְּרֵאשִׁית מט) מִשָּׁם רוֹעֶ"ה אֶבֶן יִשְׂרָאֵ"ל דְּהַיְנוּ פַּרְנָס, הַיְנוּ לִזְכוּת לְהִתְמַנּוֹת לִהְיוֹת פַּרְנָס זֶה עוֹמֵד עַל זְרִיזוּת הַנִּלְמָד מֵהַנְּמָלָה כִּי מִשָּׁם רוֹעֶה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל. וְעִנְיָן זֶה כְּבָר נִדְפַּס בְּאָלֶף־בֵּית הֶחָדָשׁ בְּלָשׁוֹן אַחֵר אַךְ בְּסִגְנוֹן זֶה שָׁמַעְתִּי זֶה הָעִנְיָן מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ: שַׁיָּךְ לְהַשִּׂיחוֹת שֶׁהָיָה אֵצֶל כָּל תּוֹרָה

פרק עח

יט הַתּוֹרָה אַתֶּם נִצָּבִים בְּלִקּוּטֵי א' בְּסִימָן מ"ד אָמַר בְּשַׁבָּת שֶׁקֹּדֶם רֹאשׁ־הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁנַת תקס"ג בַּשַּׁבָּת הָרִאשׁוֹן שֶׁנִּתְקָרְבְתִּי אֵלָיו. וְשָׁם מְדַבֵּר מֵעִנְיַן מְחִיאַת כַּפַּיִם בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה. וְדַע שֶׁבְּאוֹתוֹ הָעֵת שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַזֹּאת, אָז הָיָה סָמוּךְ לִכְנִיסָתוֹ לִפֹּה בְּרֶסְלֶב, וְאָז דִּבֵּר הַרְבֵּה מֵעִנְיַן מְחִיאַת כַּפַּיִם בִּתְפִלָּה. וְסִפֵּר לִי שֶׁבִּתְחִלַּת כְּנִיסָתוֹ לִפֹּה עָמַד פַּעַם אַחַת עַל פֶּתַח בֵּית הַמִּדְרָשׁ שֶׁבְּבֵיתוֹ וְהוֹכִיחַ אֶת הָעוֹלָם עַל אוֹדוֹת הַתְּפִלָּה שֶׁאֵינָם מִתְפַּלְּלִים כָּרָאוּי. וְעָנָה וְאָמַר שֶׁאֵין שׁוֹמְעִין מִשּׁוּם אֶחָד מֵהַמִּתְפַּלְּלִין שׁוּם הַמְחָאַת כַּף. וּמִזֶּה הֻבַנּוּ מְיֻד שֶׁהוּא רוֹצֶה לְהַחֲזִיר הָעֲטָרָה לְיִשְׁנָהּ שֶׁיַּחְזְרוּ לְהִתְעוֹרֵר לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה וְהִתְלַהֲבוּת וּבְכֹחַ גָּדוֹל כְּמוֹ הַחֲסִידִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהָיוּ בִּימֵי הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְתַלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁהָיוּ בַּדּוֹרוֹת שֶׁלְּפָנֵינוּ. כִּי בִּתְחִלַּת יְמֵי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה כְּבָר הִתְחִילוּ הַחֲסִידִים לְהִתְקָרֵר וְכוּ' וְהוּא זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה יָגַע וְטָרַח הַרְבֵּה לְתַקֵּן כָּל זֶה לְהַחֲזִיר הָעֲטָרָה לְיִשְׁנָהּ. גַּם בָּעֵת הַהִיא קֹדֶם הַשַּׁבָּת שֶׁלְּפָנֵי רֹאשׁ־הַשָּׁנָה הַנַּ"ל הָיוּ אֶצְלוֹ שְׁנֵי חֲסִידִים מֵהַחֲשׁוּבִים קָצַת וְסָעֲדוּ אֶצְלוֹ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וּבְתוֹךְ שִׂיחָתָן עִמּוֹ הָיוּ מִתְלוֹצְצִים מֵאֶחָד בְּנֶעְמְרִיב שֶׁדַּרְכּוֹ לְהַרְבּוֹת בִּמְחִיאַת כַּפַּיִם בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה, וְהִקְפִּיד רַבֵּנוּ זַ"ל עַל זֶה וְדִבֵּר אִתָּם קָשׁוֹת וְאָמַר לָהֶם וְכִי אַתֶּם יוֹדְעִים מַהוּ מְחִיאַת כַּפַּיִם בִּתְפִלָּה וְכָל הָעִנְיָנִים שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה עַד שֶׁאַתֶּם מִתְלוֹצְצִים מִזֶּה הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁלֹּא נִתְקַבֵּל אֶצְלְכֶם מְחִיאַת כַּפַּיִם שֶׁלּוֹ. וְאַחַר־כָּךְ בְּשַׁבָּת שֶׁאַחַר זֶה שֶׁהוּא שַׁבָּת שֶׁלְּפָנֵי רֹאשׁ־הַשָּׁנָה בָּאתִי אֲנִכִי עַל שַׁבָּת. וְאָז אָמַר

הַתּוֹרָה אַתֶּם נִצָּבִים עַל עִנְיַן מְחִיאַת כַּפַּיִם, וְהִיא הָיְתָה הַתּוֹרָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁזָּכִיתִי לִשְׁמֹעַ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ וְתֵכֶף כָּתַבְתִּי אוֹתָהּ בְּעֶזְרָתוֹ הַגְּדוֹלָה תְּהִלָּה לְאֵל חַיָּי. גַּם אַחַר־כָּךְ בְּסָמוּךְ אַחַר סֻכּוֹת בָּא אִישׁ אֶחָד מִנֶּעמֶרִיב אֵלָיו וְהוּא הָיָה הָאִישׁ שֶׁהָיָה אֶצְלוֹ קֹדֶם רֹאשׁ־הַשָּׁנָה שֶׁהָיָה מִתְלוֹצֵץ מִמְּחִיאַת כַּפַּיִם שֶׁל אֶחָד כַּנַּ"ל. וְהָאִישׁ הַזֶּה בָּא עַל אוֹדוֹת בְּנוֹ שֶׁנֶּחְלָה אֶצְלוֹ רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְהֶרְאָה לוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה מַאֲמָר אֶחָד בְּפִרְיֵי עֵץ הַחַיִּים בְּעִנְיַן וְיָשֶׂם לְךָ שָׁלוֹם שֶׁהוּא רָאשֵׁי־תֵבוֹת שָׁלוֹ, שֶׁהוּא בְּחִינַת (אִיּוֹב טז) שָׁלִו הָיִיתִי וַיְפַרְפְּרֵנִי וְכוּ'. וְצִוָּה לוֹ שֶׁיֹּאמַר לְפָנָיו זֶה הָעִנְיָן וְהֶכְרַח לוֹמַר לְפָנָיו. וְאַחַר־כָּךְ אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַתּוֹרָה עַל מְחִיאַת כַּף שֶׁבְּסִימָן מ"ו. מֵעִנְיַן הַשָּׁלֹשׁ יָדִים וְכוּ' עַיֵּן שָׁם אֲבָל זֶה הָאִישׁ מִיאֵן לְהִסְתּוֹת שִׁכְמוֹ לִסְבֹּל עֹל תּוֹרָה וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְחָזַר לְבֵיתוֹ וְהַיֶּלֶד נֶחֱלַשׁ יוֹתֵר. וְסִפֵּר לִי הָאִישׁ כָּל הָעִנְיָן הַנַּ"ל שֶׁעָסַק עִמּוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְכָל הַתּוֹרָה הַזֹּאת שֶׁאָמַר לוֹ אָז, גַּם סִפֵּר לִי שֶׁרַבֵּנוּ .זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה סִפֵּר לוֹ אֵיזֶה מַעֲשֶׂה מֵאָדוֹן אֶחָד שֶׁהָיָה עָנִי פָּנִים וְקָשֶׁה בְּיוֹתֵר שֶׁקּוֹרִין בַּאנְיט, וְאֵינוֹ זוֹכֵר הֵיטֵב הַמַּעֲשֶׂה. וּבִקֵּשׁ מִמֶּנִּי הָאִישׁ שֶׁכְּשֶׁאֶסַּע אֵלָיו שֶׁאַזְכִּיר לְפָנָיו אֶת הַיֶּלֶד וּלְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ שֶׁיּוֹשִׁיעַ לוֹ. וַאֲנִי נָסַעְתִּי בְּסָמוּךְ אֵלָיו זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְדִבַּרְתִּי עִמּוֹ מִזֶּה. עָנָה וְאָמַר עוֹד הַיֶּלֶד חַי בְּלִשּׁוֹן תְּמִיהָה וְעָמַדְתִּי מַרְעִיד וּמְשְׁתּוֹמֵם כִּי הֵבַנְתִּי מִדְּבָרָיו שֶׁכְּבָר נֶחְתַּם הַגְּזַר דִּין עַל הַיֶּלֶד לְמִיתָה. עָנָה רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר אִם הָיָה הָאִישׁ הַנַּ"ל מְקַבֵּל דְּבָרַי כְּבָר הָיָה הַיֶּלֶד שָׁב לִבְרִיאוּתוֹ. (כְּאוֹמֵר אֲבָל עַכְשָׁו שֶׁלֹּא קִבֵּל דְּבָרַי אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּחְיֶה הַיֶּלֶד) וְכֵן הָיָה שֶׁבְּסָמוּךְ נִפְטַר הַיֶּלֶד. וּכְשֶׁדִּבֵּר רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה עִמִּי מֵאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁלֹּא קִבֵּל דְּבָרָיו הִתְחַלְתִּי לְהַמְלִיץ עֲבוּרוֹ וְאָמַרְתִּי אֵיךְ אֶפְשָׁר לוֹ לְהִתְקָרֵב וַהֲלֹא הוּא כְּבָר מְקֹרָב (הַיְנוּ לְאֶחָד מֵהַחוֹלְקִים). הֵשִׁיב הוּא זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה אִם־כֵּן יֵשׁ לוֹ נִסָּיוֹן גָּדוֹל, כְּלוֹמַר וְכִי מַה בְּכָךְ וְכִי מִפְּנֵי זֶה אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהִתְקָרֵב, רַק שֶׁהַנִּסָּיוֹן שֶׁלּוֹ גָּדוֹל. וּבְוַדַּאי הוּא צָרִיךְ לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן וּלְשַׁבֵּר כָּל הַמְּנִיעוֹת וּלְהִתְקָרֵב:

פרק עט

כ הַתּוֹרָה יְמֵי חֲנֻכָּה הֵם יְמֵי הוֹדָאָה בְּחִינַת תּוֹדָה וְכוּ' בִּלְקוּטֵי תִּנְיָנָא בְּסִימָן ב. זֹאת הַתּוֹרָה אָמַר בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה וּבְאוֹתָהּ שָׁנָה בָּא מִלְּמְבֶרְג, וּלְפִי עֲנִיּוּת דַּעְתִּי הַמְּשִׁיךְ בָּזֶה בְּחִינַת תִּקּוּן קְרְבַּן תּוֹדָה שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְהָבִיא עַל שֶׁחָזַר מִשָּׁם בְּשָׁלוֹם לְבֵיתוֹ. כִּי זֶה יְשׁוּעָה גְּדוֹלָה וְנִפְלָאָה מְאֹד לָנוּ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל, כִּי אִם הָיָה נִשְׁאָר שָׁם בְּלֶמְבֶּרְג אֶפְשָׁר הָאוֹר הָיָה מִסְתַּלֵּק לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם וְלֹא הָיִינוּ שׁוֹמְעִין כָּל הַנּוֹרָאוֹת שֶׁהָיָה מְגַלֶּה לָנוּ אַחַר־כָּךְ בְּתוֹרוֹתָיו וְשִׂיחוֹתָיו שֶׁאָמַר אַחַר־כָּךְ. בִּפְרָט הַמַּעֲשִׂיּוֹת, שֶׁעִקַּר הַמַּעֲשִׂיּוֹת הַגְּדוֹלוֹת גִּלָּה לָנוּ אַחַר־כָּךְ,

בִּפְרָט הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַשִּׁבְעָה בָּעטְלִירס. וּבְוַדַּאי רָאוּי לְהָבִיא קָרְבַּן תּוֹדָה עַל יְשׁוּעָה כָּזֹאת. גַּם כַּמָּה פְּעָמִים אַחַר שֶׁבָּא מִלְּמָבְּרָגְ שָׁמַעְנוּ מִמֶּנּוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁנָּתַן שֶׁבַח וְהוֹדָיָה גְּדוֹלָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל שֶׁחָזַר מִשָּׁם. וּבְעֵת הַטִּיּוּל בְּכָל עֵת שֶׁבָּא עַל אֵיזֶה מָקוֹם שֶׁהָיָה שָׁם מִכְּבָר קֹדֶם שֶׁנָּסַע לְשָׁם הָיָה אוֹמֵר שֶׁרָאוּי לְשַׁבֵּחַ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל שֶׁחָזַר וְהֵבִיאַנִי לְכָאן לַחֲזֹר וְלִהְיוֹת בְּאֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת, כִּי הָיִיתִי סָבוּר שֶׁחַס וְשָׁלוֹם לֹא אָשׁוּב לִרְאוֹתָם עוֹד:

פרק פ

כא מַה שֶּׁנֶּאֱמַר שָׁם בַּסּוֹף עַל פָּסוּק וַיְהִי מִקֵּץ עַל־פִּי מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (חֲגִיגָה ה:) עַל בַּר בֵּי רַב דְּחַד יוֹמָא. זֶה נִתְגַּלְגֵּל עַל־יְדֵי אִישׁ אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים שֶׁנָּסַע אֵלָיו עַל שַׁבַּת חֲנֻכָּה לְבֶרֶסְלֶב וְנִתְעַכֵּב בְּנֶעמִרוֹב וְלֹא בָּא עַל אוֹתוֹ שַׁבָּת, וְאַחַר שַׁבָּת בָּא לְכָאן וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעֵת שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה יְמֵי חֲנֻכָּה הַנַּ"ל לֹא סִיֵּם לְפָרֵשׁ הַמִּקְרָא וַיְהִי מִקֵּץ עַל־פִּי הַתּוֹרָה הַנַּ"ל עַד שֶׁבָּא הָאִישׁ הַנַּ"ל אַחַר שַׁבָּת, אָז הִתְחִיל לְפָרֵשׁ הַמִּקְרָא הַנַּ"ל עַל־פִּי מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה מֵעִנְיַן בַּר בֵּי רַב דְּחַד יוֹמָא. וְהָיָה מֵעִנְיָנוֹ, כִּי זֶה הָאִישׁ הָיָה מַמָּשׁ בַּר בֵּי רַב דְּחַד יוֹמָא, כִּי בְּשַׁבָּת לֹא הָיָה אֶצְלוֹ רַק אַחַר־כָּךְ בְּחֹל יוֹם אֶחָד לְבַד. וְרָאִינוּ נִפְלְאוֹת ה' שֶׁעַל יָדוֹ דַּיְקָא נֶאֶמְרוּ דְּבָרִים אֵלּוּ, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם שַׂיָּכוּת אֵלָיו. וְהֵם מְרֻמָּזִים בַּמִּקְרָא הַנַּ"ל וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר מַה שֶּׁיֵּשׁ בִּלְבִּי עַל־זֶה. כִּי כָּל דְּבָרָיו הָיוּ בְּמִשְׁקָל גָּדוֹל וְנִפְלָא כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקַמָּן שם, שסא, שפט). וְגַם אָז רָאִיתִי זֹאת כִּי מִקֹּדֶם בְּשַׁבָּת לֹא גִּלָּה כְּלָל עַל הַמִּקְרָא וַיְהִי מִקֵּץ, כִּי הִתְגַּלּוּת הַתּוֹרָה הִיא כְּפִי הַנְּפָשׁוֹת שֶׁנִּמְצָא אָז לְפָנָיו (כַּמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה אַשְׁרֵי בְּלִקּוּטֵי א' בְּסִימָן י"ג. וְכֵן בְּהַתּוֹרָה תִּשְׁעָה תִּקּוּנִים סִימָן כ' בְּלִקּוּטֵי א). וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁבָּא הָאִישׁ הַנַּ"ל אָז גִּלָּה פֵּרוּשׁ הַתַּחְלַת הַמִּקְרָא עַל־פִּי הַתּוֹרָה הַנַּ"ל, הַיְנוּ וַיְהִי מִקֵּץ וְכוּ' כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹמוֹ עַיֵּן שָׁם. אֲבָל שְׁאָר הַמִּקְרָא לֹא סִיֵּם לְפָרֵשׁ. וְאָנֹכִי הִפְצַרְתִּי מְאֹד אוֹתוֹ שֶׁיְּפָרֵשׁ לָנוּ הַשְּׁאָר וְלֹא רָצָה בְּשׁוּם אֹפֶן. וְאָז רָאִיתִי אֵיךְ כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר יוֹצֵא בְּמִשְׁקָל כְּפִי הַנְּפָשׁוֹת וְכִסּוּפִין וְכוּ'. גַּם מַה שֶּׁמְּבֹאָר שָׁם עַל הָאַרְבָּעָה דְּבָרִים שֶׁהֵרְאָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁהֵם חָרוּב יוֹכִיחַ וְכוּ', גַּם הִתְגַּלּוּת אֵלּוּ הַדְּבָרִים לֹא גִּלָּה בְּשָׁעַת אֲמִירַת הַתּוֹרָה רַק בְּדֶרֶךְ כְּלָל, אֲבָל לֹא בָּאֲרָם בְּפֵרוּשׁ כְּמוֹ שֶׁמְּפֹרָשׁ עַתָּה, עַד שֶׁבָּא אָחִיו רַבִּי יְחִיאֵל זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עִם עוֹד אֲנָשִׁים שֶׁנָּסְעוּ גַּם־כֵּן עַל אוֹתוֹ שַׁבָּת וְנִתְעַכְּבוּ גַּם־כֵּן, וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁבָּאוּ, אָז דַּיְקָא גִּלָּה עִנְיַן הַנַּ"ל. וּבֵאֵר הָאַרְבָּעָה דְּבָרִים הַנַּ"ל עַל־פִּי הַתּוֹרָה הַנַּ"ל בְּפֵרוּשׁ כַּנַּ"ל: סְפוּרִים חֲדָשִׁים

פרק פא

א שְׁנַת תקס"ה הָיִיתִי עוֹמֵד סָמוּךְ עַל הַשֻּׁלְחָן וְשׁוֹחֶה בַּיָּם וְכָל הָאֻמּוֹת וְכָל הַמְּלָכִים עָמְדוּ וְהִסְתַּכְּלוּ וְתָמְהוּ הַיְנוּ שֻׁלְחַן מְלָכִים, יַם הַחָכְמָה, שֶׁאֲנַגֶּלֶה חָכְמָה שֶׁאֶפִלּוּ וְכוּ':

פרק פב

ב שְׁנַת תקס"ז בְּרֶסְלֶב פָּרָשַׁת וַיְחִי אַחַר שֶׁהָיִיתִי מְקַדֵּשׁ הַלְּבָנָה בְּעַצְמִי, וְאָמַר לִי אִם הָיִיתֶם שְׂמֵחִים הָיָה טוֹבָה גְּדוֹלָה לְהָעוֹלָם. אַחַר־כָּךְ סִפֵּר זֹאת שֶׁרָאָה בַּחֲלוֹם הָיוּ הוֹלְכִים חֲיָלוֹת רַבּוֹת מְאֹד וְהָיוּ פּוֹרְחִים אַחֲרֵיהֶם צְפָּרִים רַבִּים מְאֹד גֻּזְמָא גְּדוֹלָה, וְשָׁאַלְתִּי לְאוֹתוֹ שֶׁאָצְלִי עַל מָה הֵם פּוֹרְחִים הַצְּפָּרִים שֶׁאַחֲרֵיהֶם וְאָמַר לִי שֶׁהוֹלְכִים לַעְזֹר לְאוֹתָן הַחֲיָלוֹת. וְשָׁאַלְתִּי אֵיךְ יַעְזְרוּ לָהֶם וְהֵשִׁיב לִי שֶׁהַצְּפָּרִים הָאֵלּוּ מַנִּיחִין מֵעַצְמָם לַחָה שֶׁעַל־יְדֵי אוֹתָהּ הַלֵּחָה נִסְתַּלְּקִים שֶׁכְּנֶגְדָּם וּבָזֶה הֵם עוֹזְרִים לְאוֹתָן הַחֲיָלוֹת. וְהָיָה קָשֶׁה לִי זֹאת הֲלֹא בַּמָּקוֹם הַהוּא שֶׁמַּנִּיחִין הַלֵּחָה נִמְצְאִים אוֹתָן הַחֲיָלוֹת גַּם־כֵּן שָׁם וְיַזִּיק לָהֶם גַּם־כֵּן. בְּתוֹךְ כָּךְ רָאִיתִי וְהִתְחִילוּ הַצְּפָּרִים לְהוֹרִיד עַצְמָן לְמַטָּה עַד שֶׁעָמְדוּ כֻּלָּם עַל הָאָרֶץ, וְהָלְכוּ אַחֲרֵי הַחֲיָלוֹת וְהָיוּ מְלַקְּטִים מִן הָאָרֶץ בְּפִיהֶם. וְהַדָּבָר שֶׁלִּקְּטוּ הָיָה דָּבָר עָגֹל וְלֹא הָיָה דְּבַר מַאֲכָל. וְהָיָה קָשֶׁה לִי אֵיךְ יָבוֹאוּ וְיֵלְכוּ אֵלּוּ הַצְּפָּרִים אַחֲרֵי הַחֲיָלוֹת, כִּי בַּהֲלִיכָה הָאָדָם הוֹלֵךְ מְהֵרָה יוֹתֵר מִן הַצְּפָּרִים, וּמַהוּ זֶה שֶׁמְּלַקְּטִים. וְאָמְרוּ לִי שֶׁזֶּה שֶׁמְּלַקְּטִים מִזֶּה נַעֲשֶׂה לֵחָה הַנַּ"ל שֶׁמְּמִית אוֹתָן שֶׁכְּנֶגְדָּם כַּנַּ"ל, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁמַּנִּיחִין הַלֵּחָה עַל יְדֵי זֶה נִסְתַּלְּקִים וּמֵתִים שֶׁכְּנֶגְדָּם בְּמָקוֹם שֶׁהֵם (וְהָיָה קָשֶׁה לִי בָּזֶה כַּמָּה דְּבָרִים וְאֵינִי זוֹכֵרָם). וְנִכְנַסְתִּי לְמָקוֹם מַצְנָע וְרָאִיתִי שֶׁהָיָה פֶּתַח נָמוּךְ מְאֹד, וְנִכְנַסְתִּי לְשָׁם וְשָׁכַבְתִּי עַצְמִי שָׁם וְלֹא הָיוּ שׁוּם חַלּוֹנוֹת בְּאוֹתוֹ הַחֶדֶר, וְהָיָה שָׁם חֹשֶׁךְ. וְנִכְנַסְתִּי לְשָׁם שֶׁהָיִיתִי רוֹצֶה לְהִתְחַבֵּא וְנֶחְבֵּאתִי שָׁם. בְּתוֹךְ כָּךְ הִתְחִילוּ לִכְנֹס לְשָׁם כָּל הַצְּפָּרִים, וְהָיִיתִי רוֹצֶה לְגָרְשָׁם וְהָיִיתִי מַפְרִיחָם בְּיָדִי, וְעָמְדָה שׁוּנְרָא [חָתוּל] בִּפְנֵיהֶם וְדֶרֶךְ הַצְּפָּרִים לִבְרֹחַ מִפְּנֵי הַשּׁוּנְרָא וּמֵחֲמַת שֶׁזֶּה נִכְנְסוּ כֻּלָּם לְתוֹךְ הַחֶדֶר. וְכָל מַה שֶׁהָיִיתִי מַפְרִיחָם בְּיָדִי לֹא הוֹעִיל מֵחֲמַת הַשּׁוּנְרָא. וְשָׁאַלְתִּי עַל מָה הֵם בָּאִין לְכָאן, וְאָמְרוּ לִי שֶׁהֵם בָּאִין לְכָאן לְהִיוֹת לָהֶם פְּאקִין [אַבַּעְבּוּעוֹת]. וְשָׁאַלְתִּי לָמָּה זֶה וְאָמְרוּ לִי שֶׁהַלֵּחָה שֶׁל הַפְּאקִין, הִיא הַלֵּחָה הַנַּ"ל שֶׁמְּמִיתָה אוֹתָם שֶׁכְּנֶגְדָּם. וְשָׁאַלְתִּי הֲלֹא מִפְּאקִין יְכוֹלִים לָמוּת מֵהֶם גַּם־כֵּן וְאָמְרוּ לִי שֶׁכֵּן הוּא בֶּאֱמֶת, וּמֵאוֹתָן הַנְּבֵלוֹת שֶׁמֵּתִין מֵהֶם זֶה מַזִּיק לְאוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁהֵם מֵתִים שָׁם. וְהָיָה לִי צַעַר גָּדוֹל, כִּי יָרֵאתִי שֶׁלֹּא אָגוַע חַס וְשָׁלוֹם מִסִּרְחוֹן הַנְּבֵלוֹת, כִּי הָיוּ שָׁם צְפָּרִים הַרְבֵּה מְאֹד, וְהָיִיתִי מִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה. בְּתוֹךְ כָּךְ עָבְרוּ עֲלֵיהֶם הַפְּאקִין וְחָזְרוּ לִבְרִיָּתָן וּפָרַח מִשָּׁם צִפּוֹר בְּשִׂמְחָה וְכֵן פָּרְחוּ כֻּלָּם אַחֲרָיו, וְנַעֲשָׂה צְעָקָה בָּעוֹלָם מַזָּל טוֹב מַזָּל טוֹב, וְגַם אֲנִי שָׂאַגְתִּי מַזָּל טוֹב:

פרק פג

ג מַה שֶּׁסִּפֵּר תְּחִלַּת קַיִץ תקס"ד עָנָה וְאָמַר אֲסַפֵּר לָכֶם מַה שֶּׁרָאִיתִי וּתְסַפְּרוּ לִבְנֵיכֶם. אֶחָד הָיָה שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ וּסְבִיבוֹ הָיוּ יוֹשְׁבִים עִגּוּל וּסְבִיב הָעִגּוּל עוֹד עִגּוּל וּסְבִיב הָעִגּוּל עוֹד עִגּוּל, וְכֵן עוֹד כַּמָּה עִגּוּלִים, וּסְבִיבָם הָיוּ יוֹשְׁבִים עוֹד כַּמָּה אֲנָשִׁים בְּלִי סֵדֶר. וְאוֹתוֹ שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בָּאֶמְצַע (כְּלוֹמַר שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב מֻטֶּה עַל צִדּוֹ) הָיָה עוֹשֶׂה בִּשְׂפָתָיו וְכֻלָּם סְבִיבוֹ הָיוּ עוֹשִׂים בִּשְׂפָתוֹתֵיהֶם אֲחֲרָיו. וְאַחַר־כָּךְ רָאִיתִי וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ (אוֹתוֹ הָאֶמְצָעִי) וְכֻלָּם הַיּוֹשְׁבִים סְבִיבוֹ הִפְסִיקוּ לַעֲשׂוֹת בִּשְׂפָתוֹתֵיהֶם, וְשָׁאַלְתִּי מַה זֶּה. הֵשִׁיבוּ לִי שֶׁנִּתְקָרֵר וְנִגְוַע וּפָסַק מִלְּדַבֵּר וְהִפְסִיקוּ מִלְּדַבֵּר. וְאַחַר־כָּךְ הִתְחִילוּ כֻּלָּם לָרוּץ וְרָצְתִּי אַחֲרֵיהֶם. וְרָאִיתִי שְׁנֵי פַּאלַאצִין [אַרְמוֹנוֹת] הָיְנוּ בְּנְיָנִים נָאִים יָפִים מְאֹד, וְשָׁם הָיוּ יוֹשְׁבִים שְׁנֵי שָׂרוֹת וְהֵם רָצוּ לְשָׁם לְהַשָּׂרוֹת וְהִתְחִילוּ לִטְעֹן עִמָּהֶם לָמָּה הִתְעִיתֶם אוֹתָנוּ, וְרָצוּ לְהָרְגָם, וּבָרְחוּ הַשָּׂרוֹת לַחוּץ. וּרְאִיתִים וְהוּטַב בְּעֵינַי מְאֹד מַהוּת שְׁלָהֶם. וְרָצְתִּי אַחֲרֵיהֶם. וְרָאִיתִי מֵרָחוֹק אֹהֶל יָפֶה. וְצָעֲקוּ מִשָּׁם לְהַשָּׂרוֹת חִזְרוּ לַאֲחוֹרֵיכֶם, וּבְקַשְׁתֶּם כָּל הַזְּכֻיּוֹת שֶׁיֵּשׁ לָכֶם וּנְטַלְתֶּם בְּיֶדְכֶם. וְתִלְכוּ לְהַנֵּר הַתָּלוּי שָׁם, וְשָׁם תִּפְעֲלוּ כָּל מַה שֶּׁתִּרְצוּ. וְחָזְרוּ לַאֲחוֹרֵיהֶם וְקִבְּלוּ הַזְּכֻיּוֹת שֶׁלָּהֶם וְהָיוּ שָׁם חֲבִילוֹת זְכֻיּוֹת, וְרָצוּ לְהַנֵּר וְרָצְתִּי אַחֲרֵיהֶם וְרָאִיתִי נֵר (דָּלוּק) תָּלוּי בָּאֲוִיר, וּבָאוּ הַשָּׂרוֹת וְהִשְׁלִיכוּ הַזְּכֻיּוֹת אֶל הַנֵּר וְנָפְלוּ מֵהַנֵּר נִיצוֹצוֹת לְתוֹךְ פִּיהֶם. וְהֶחֱזִיר עַצְמוֹ הַנֵּר וְנַעֲשָׂה מֵהַנֵּר נָהָר וְשָׁתוּ כֻּלָּם מֵהַנָּהָר. וְנַעֲשׂוּ בְּרִיּוֹת בְּקִרְבָּם, וּכְשֶׁפָּתְחוּ לְדַבֵּר יָצְאוּ מֵהֶם הַבְּרִיּוֹת. וּרְאִיתִים רְצִים וְשָׁבִים וְאֵינָם מִין אָדָם וְלֹא מִין חַיָּה רַק בְּרִיּוֹת. וְאַחַר־כָּךְ הִתְיָעֲצוּ לַחֲזֹר לִמְקוֹמָם. וְאָמְרוּ אֵיךְ נוּכַל לַחֲזֹר לִמְקוֹמֵנוּ. עָנָה אֶחָד נִשְׁלַח לְהָאֶחָד הָעוֹמֵד שָׁם וְאוֹחֵז חֶרֶב מִשָּׁמַיִם לָאָרֶץ. וְאָמְרוּ אֶת מִי נִשְׁלַח. וְהִתְיָעֲצוּ לִשְׁלֹחַ לְהַבְּרִיּוֹת וְהָלְכוּ הַבְּרִיּוֹת לְשָׁם וְרָצְתִּי אַחֲרֵיהֶם. וְרָאִיתִי אוֹתוֹ מְאֻיָּם עוֹמֵד מִשָּׁמַיִם לָאָרֶץ וְחַרְבּוֹ בְּיָדוֹ מִשָּׁמַיִם לָאָרֶץ, וְלֹהּ כַּמָּה פִּיּוֹת. הָיְנוּ פֶּה אֶחָד הָיְנוּ חֹד (שֶׁקּוֹרִין שַׁארְף) לְמַיְתָה, וּפֶה אֶחָד עַל עֲנִיּוּת וּפֶה אֶחָד עַל חֻלְשׁוֹת. וְכֵן כַּמָּה פִּיּוֹת עַל שְׁאָר עֲנָשִׁים. וְהִתְחִילוּ לְבַקֵּשׁ שֶׁזֶּה זְמַן רַב הָיוּ לָנוּ יִסּוּרִים מִמְּךָ. עַתָּה הֱיֵה לָנוּ לְעֶזֶר וְהָבֵא אוֹתָנוּ אֶל מְקוֹמֵנוּ (וְאָמַר אֵינִי יָכוֹל לַעֲזֹר אֶתְכֶם) וּבְקֹשׁוּ, תֵּן לָנוּ הַפֶּה שֶׁל מִיתָה וְנַהֲרֹג אוֹתָם וְלֹא רָצָה. וּבְקֹשׁוּ פֶּה אַחֵר וְלֹא רָצָה לִתֵּן לָהֶם שׁוּם פֶּה (הָיְנוּ שַׁארְף) וְחָזְרוּ. בְּתוֹךְ כָּךְ בָּא פְּקֻדָּה לַהֲרֹג אֶת הַשָּׂרוֹת וְהֵסִירוּ אֶת רֹאשָׁם. בְּתוֹךְ כָּךְ חָזַר הַמַּעֲשֶׂה כְּשֶׁהָיָה, שֶׁהָיָה אֶחָד שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ כַּנַ"ל וּסְבִיבוֹ עִגּוּלִים וְכוּ' וְרָצוּ לְהַשָּׂרוֹת וְכוּ' הַכֹּל כַּנִּזְכָּר. רַק עַתָּה רָאִיתִי שֶׁהַשָּׂרוֹת לֹא הִשְׁלִיכוּ הַזְּכֻיּוֹת אֶל הַנֵּר. רַק לָקְחוּ הַזְּכֻיּוֹת וְהָלְכוּ לְהַנֵּר וְשָׁבְרוּ אֶת לִבָּם וְהִתְחִילוּ לְבַקֵּשׁ בְּתַחֲנוּנִים לִפְנֵי הַנֵּר. וְנָפְלוּ נִיצוֹצוֹת מֵהַנֵּר לְתוֹךְ פִּיהֶם, וּבִקְשׁוּ בְּתַחֲנוּנִים עוֹד, וְנַעֲשָׂה מֵהַנֵּר נָהָר וְכוּ' וְנַעֲשׂוּ הַבְּרִיּוֹת כַּנַ"ל וְאָמְרוּ לִי שֶׁאֵלוּ יְחִיו, כִּי הָרִאשׁוֹנִים

נִתְחַיְּבוּ הֲרִיגָה עַל שֶׁהִשְׁלִיכוּ הַזְּכִיּוֹת לְהַנֵּר וְלֹא בִּקְּשׁוּ בְּתַחֲנוּנִים כְּמוֹ אֵלּוּ. וְלֹא יָדַעְתִּי מַה זֶּה, וְאָמְרוּ לִי לֵךְ אֶל הַחֶדֶר הַזֶּה וְיֹאמְרוּ לְךָ פֵּרוּשׁ עַל זֶה. וְהָלַכְתִּי לְשָׁם וְהָיָה יוֹשֵׁב שָׁם זָקֵן אֶחָד וּשְׁאִלְתִּיו עַל זֶה. וְתָפַס זְקָנוֹ בְּיָדוֹ וְאָמַר לִי הֲרֵי זְקָנִי הִיא פֵּרוּשׁ עַל הַמַּעֲשֶׂה. וּשְׁאִלְתִּיו אֵינִי יוֹדֵעַ עֲדַיִן. וְאָמַר לִי לֵךְ אֶל הַחֶדֶר הַזֶּה וְשָׁם תִּמְצָא פֵּרוּשׁ. וְהָלַכְתִּי לְשָׁם וְרָאִיתִי הַחֶדֶר אָרֹךְ וְרָחָב עַד אֵין קֵץ וְכֻלּוֹ מָלֵא כְּתָבִים, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁפָּתַחְתִּי רָאִיתִי פֵּרוּשׁ עַל הַמַּעֲשֶׂה. כָּל זֶה שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ פֶּה אֶל פֶּה. וְאָמַר שֶׁכָּל הַתּוֹרוֹת שֶׁהוּא אוֹמֵר יֵשׁ בָּהֶם רְמָזִים מֵהַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת. וְהַתּוֹרָה הַמִּתְחֶלֶת תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן כ' הוּא כֻּלּוֹ פֵּרוּשׁ עַל זֹאת הַמַּעֲשֶׂה. וְהַמַּשְׂכִּיל יָבִין שָׁם כַּמָּה רְמָזִים נִפְלָאִים מִזֹּאת הַמַּעֲשֶׂה עַיֵּן שָׁם מַה שֶּׁמְּבֹאָר שָׁם שֶׁנִּפְתַּח הַלֵּב, בִּבְחִינַת (תְּהִלִּים קה) פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מַיִם עַיֵּן שָׁם, בְּחִינוֹת נְהָרוֹת הַנַּ"ל. וְהָבֵן שָׁם כָּל הַתּוֹרָה הֵיטֵב וְתִזְכֶּה לְהָבִין אֵיזֶה רְמָזִים בְּעָלְמָא בְּזֹאת הַמַּרְאָה הַנַּ"ל. זֶה שֶׁהָיָה שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ וְאַחַר־כָּךְ רָאָה וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ וְהֻשִׁיבוּ לוֹ שֶׁנִּתְקָרֵר וְנִגְוַע. זֶה בְּחִינַת הַנִּשְׁמָה הַמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל שֶׁהִיא מְסֻבֶּלֶת בְּיִסּוּרִין פַּת בַּמֶּלַח תֹּאכַל עַיֵּן שָׁם, וְאֶפְשָׁר מְרַמֵּז עַל מַה שֶּׁנֶּאֱמַר שָׁם בַּמִּשְׁנָה (אָבוֹת ו) אַחַר פַּת בַּמֶּלַח תֹּאכַל וְכוּ' וְעַל הָאָרֶץ תִּישַׁן. וְאֶפְשָׁר לָזֶה מְרַמֵּז מַה שֶּׁכְּתוּב לְעֵיל שֶׁהָיָה שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ וּסְבִיבוֹת כַּמָּה וְכַמָּה עִגּוּלִים בְּלִי סֵדֶר, כֻּלָּם מְקֻבָּלִים מֵהַנִּשְׁמָה הַנַּ"ל, כִּי כָּל בַּאוּרֵי הַתּוֹרָה נִמְשָׁךְ עַל יָדָהּ. וְאֶפְשָׁר זֶהוּ שֶׁמְּרַמֵּז שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם הַיְנוּ שֶׁהָיוּ מְגַלִּים בַּאוּרֵי הַתּוֹרָה הַנַּ"ל, וְעַל־כֵּן כְּשֶׁנִּתְקָרֵר וְנִגְוַע הָאֶמְצָעִי הַנַּ"ל שֶׁהוּא מְרַמֵּז לְהַנִּשְׁמָה הַנַּ"ל, עַל־כֵּן הִפְסִיקוּ כֻּלָּם לַעֲשׂוֹת בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם וּלְדַבֵּר, כִּי כְּשֶׁהַנִּשְׁמָה הַזֹּאת נִצְטַנְּנָת שֶׁהוּא בְּחִינַת הִסְתַּלְקוּת שֶׁלָּהּ, אֲזַי אֵין כֹּחַ לְהַמְשִׁיךְ בַּאוּרֵי הַתּוֹרָה כְּמִבֹּאָר בַּמַּאֲמָר הַנַּ"ל עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב. וְדוּק מְאֹד בְּעִיּוּן גָּדוֹל בַּמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל וּבְהַתּוֹרָה הַנַּ"ל, וְתִזְכֶּה לְהָבִין עוֹד כַּמָּה רְמָזִים נוֹרָאִים. וְזֶה שֶׁרָצוּ לְהַשְׁרוֹת וְהִתְחִילוּ לִטְעֹן עִמָּהֶם הַיְנוּ עָנְיָן מְרִיבָה וּקְטָטָה זֶה בְּחִינַת מַחֲלֹקֶת שֶׁנַּעֲשָׂה עַל הַצַּדִּיקִים עַל־יְדֵי הִסְתַּלְקוּת בַּאוּרֵי הַתּוֹרָה וְאֶפְשָׁר שֶׁהַשְׁרוֹת מְרַמְּזִים עַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן שֶׁנִּסְתַּלְקוּ בִּשְׁבִיל מֵי מְרִיבָה עַל שֶׁטָּעוּ הַטָּעוּת הַמְבֹאָר שָׁם בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל שֶׁלֹּא בִּקְּשׁוּ בְּתַחֲנוּנִים וְהָבֵן הֵיטֵב. וְעָנְיַן הַנֵּר שֶׁנִּפְלוּ נִיצוֹצוֹת בְּתוֹךְ פִּיהֶם וְחָזַר הַנֵּר וְנַעֲשָׂה נָהָר וְכוּ', זֶה בְּחִינַת דִּבּוּרִים חַמִּים שֶׁמַּמְשִׁיכִים מִלֵּב הָעֶלְיוֹן עַל־יְדֵי שֶׁנִּכְמְרוּ רַחֲמֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָלָיו וְנִפְתַּח לֵב הָעֶלְיוֹן וְנִשְׁפַּע מִלֵּב הָעֶלְיוֹן דִּבּוּרִים, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ בַּאוּרֵי הַתּוֹרָה גַּם־כֵּן מִשָּׁם, בִּבְחִינַת פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מַיִם וְכוּ'. וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁחָזַר הַנֵּר וְנַעֲשָׂה נָהָר, כִּי הַנֵּר מְרַמֵּז עַל הַלֵּב שֶׁהוּא נֵר דָּלוּק כַּיָּדוּעַ. וּבְתַחְלָה נָפְלוּ נִיצוֹצוֹת מִשָּׁם לְתוֹךְ פִּיהֶם זֶה בְּחִינַת דִּבּוּרִים חַמִּים שֶׁנִּמְשָׁךְ מֵהַלֵּב שֶׁנִּקְרָא בְּהַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל נֵר כַּנַּ"ל. וְאַחַר־כָּךְ זֶה הַנֵּר בְּעַצְמוֹ חָזַר וְנַעֲשָׂה נָהָר, זֶה בְּחִינַת בַּאוּרֵי הַתּוֹרָה שֶׁנִּמְשָׁךְ גַּם־כֵּן מֵהַלֵּב שֶׁהוּא

בְּחִינַת נֵר. בְּבְחִינַת פָּתַח צוּר וַיָּזוּבוּ מַיִם כַּנַּ"ל. וּמַה שֶּׁהִשְׁלִיכוּ הַזְּכֻיּוֹת הַיְנוּ שֶׁהִזְכִּירוּ הַזְּכֻיּוֹת וְהַמַּעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁלָּהֶם. וְהִשְׁתַּמְּשׁוּ בְּמַטֵּה עֹז בִּשְׁבִיל הַמְשָׁכַת הַתּוֹרָה. וְזֶהוּ הַטָּעוּת שֶׁטָּעוּ כַּמְבֹאָר שָׁם עַיֵּן שָׁם. וְהַבְּרִיּוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּקִרְבָּם וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁפָּתְחוּ פִּיהֶם יָצְאוּ. זֶה בְּחִינַת כֹּחוֹת הָרוּחָנִיּוּת שֶׁהֵן הַמַּלְאָכִים שֶׁנִּבְרָאִים מֵאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁמְּחַדְּשִׁין. וְהֵם מְקַבְּלִים כֹּחַ מֵאֱדוֹם. שֶׁהוּא בְּחִינַת זֶה שֶׁאוֹחֵז הַחֵרֶב בְּיָדוֹ הַמְבֹאָר מֵהַמַּעֲשֶׂה. כִּי הוּא מְמֻנֶּה עַל הַחֶרֶב, וְהוּא מְמֻנֶּה עַל כָּל הָעֲנָשִׁים לַעֲנֹשׁ הָרְשָׁעִים. וְזֶה בְּחִינַת כַּמָּה מִינֵי פִּיּוֹת וְחִדּוּדִין שֶׁיֵּשׁ לְחַרְבּוֹ, לִפְעָמִים צְרִיכִין לַעֲנֹשׁ הָרְשָׁעִים בְּחַרְבָּא וּבְקִטְלָא, וְלִפְעָמִים בָּעֲנָשִׁים אֲחֵרִים. כַּמְבֹאָר שָׁם בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל. וּמֵחֲמַת הַפְּגָם וְהַטָּעוּת לֹא רָצָה לִתֵּן לָהֶם שׁוּם פֶּה וְחֹד (הַיְנוּ שַׁארְף) מֵהַחֶרֶב, כִּי לֹא רָצָה לִתֵּן לָהֶם שׁוּם כֹּחַ בְּחִינַת וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲבֹר בִּי וְכוּ' עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב, כִּי צְרִיכִין לְשַׁבֵּר הַלֵּב דַּוְקָא וּלְבַקֵּשׁ בְּתַחֲנוּנִים. וְאַף־עַל־פִּי שֶׁלּוֹקְחִין בְּיָדָם הַזְּכֻיּוֹת הַיְנוּ הַמַּטֵּה עֹז, הוּא בִּשְׁבִיל עִנְיָן אַחֵר לְהַכְנִיעַ הָרַע שֶׁבָּעֵדָה, אֲבָל הַמְשָׁכַת הַתּוֹרָה צְרִיכִין לְהַמְשִׁיךְ בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים. וְדוּק הֵיטֵב מְאֹד בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל, וּבְהַמַּעֲשֶׂה וְתָבִין עוֹד רְמָזִים נִפְלָאִים וְתִרְאֶה נִפְלְאוֹת הַשֵּׂם לְפִי הַשָּׂגָתְךָ, מַה מְּאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבוֹתָיו, אִם אָמְנָם אַחַר כָּל זֶה אַף אִם מוֹצְאִים אֵיזֶה רְמָזִים בְּעָלְמָא, עֲדַיִן הַדְּבָרִים סְתוּמִים וַחֲתוּמִים עַד עֵת קֵץ. עִם כָּל זֶה מַה שֶּׁאֶפְשָׁר לָנוּ לְהַשִּׂיג אֵיזֶה רֶמֶז בְּעָלְמָא בְּמַרְאֵה נִפְלָאָה וְנוֹרְאָה כָּזוֹ, מַה טּוֹב לְהַנְשֵׁמָה. כִּי הוּא זְכוּת גָּדוֹל לְהָאָדָם כְּשֶׁזּוֹכֶה שֶׁיִּהְיוּ מַחְשְׁבוֹתָיו מְשׁוֹטְטוֹת בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא מְאֹד אֲשֶׁר אֵין עֶרֶךְ אֵלָיו. וְאִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר בְּשִׁבְחוֹ הַקָּדוֹשׁ שֶׁלֹּא לִפְגֹּם בִּכְבוֹדוֹ חַס וְשָׁלוֹם כִּי כָל הַמּוֹסִיף גּוֹרֵעַ. מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁמְּקַלְסִין אוֹתוֹ וְכוּ' (עַיֵּן בְּרָכוֹת לג:) וְכָל מַה שֶּׁנִּמְצָא בְּדִבְרֵינוּ אֵיזֶה שֶׁבַח עַל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא מְאֹד, צְרִיכִין לֵידַע שֶׁהַכֹּל נֶחְשָׁב כְּלֹא, וְאֵינוֹ אֶפְלוּ כְּטִפָּה מִן הַיָּם הַגָּדוֹל, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר בְּשִׁבְחוֹ כְּלָל, כִּי הָיָה נֶעְלָם בְּתַכְלִית הַהֶעְלֵם מִשֵּׂכֶל אֱנוֹשִׁי. וַאֲפִלּוּ צַדִּיקִים גְּדוֹלִים אִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְהַשִּׂיג מִקְצָת מַעֲלָתוֹ. וְאֵין לָנוּ שׁוּם הַשָּׂגָה וּתְפִיסָה בּוֹ כְּלָל כִּי־אִם עַל־יְדֵי קְצָת הַתּוֹרוֹת הַנִּפְלָאִים שֶׁגִּלָּה בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְהַמַּעֲשִׂיּוֹת הַנּוֹרָאוֹת הַמּוּבָאִים פֹּה. וּמִזֶּה יָכוֹל כָּל חַד כְּפוּם מָה דְּמִשַּׁעַר בְּלִבֵּהּ לְהָבִין קְצָת מְעַט מִזְעָר עַד הֵיכָן מַגִּיעַ רוּם תְּקֻפּוֹ וּקְדֻשָּׁתוֹ עַד אֵין תַּכְלִית. אַשְׁרֵי יְלוּד אִשָּׁה שֶׁזָּכָה לְמַעְלָה כָּזוֹ הָעוֹלָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, מַה שֶּׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לַחֲשֹׁב. וְאִם אָמְנָם אַף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה אֶפְשָׁר לְסַפֵּר קְצָת בִּשְׁבָחָיו הַקְּדוֹשִׁים מַה שֶּׁרָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ קְצָת. אַךְ הַמַּשְׂכִּיל כָּעֵת יִדֹּם מֵחֲמַת הַמַּחֲלֹקֶת הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה עָלָיו בְּחַיָּיו. (שַׁיָּךְ לְעֵיל) וְזֶה שֶׁבִּקְּשׁוּ פֶּה הַיְנוּ שַׁארְף שֶׁל מִיתָה, וְלֹא רָצָה לִתֵּן, וּבִקְּשׁוּ פֶּה אַחֵר וְלֹא רָצָה גַּם־כֵּן. כִּי רָצוּ לַעֲנֹשׁ אוֹתָם בְּחַרְבָּא וּקְטָלָא, וְלֹא רָצָה לִתֵּן לָהֶם זֶה הַכֹּחַ, וּבִקְּשׁוּ עַל־כָּל־פָּנִים עֹנֶשׁ אַחֵר

לַעֲנֹשׁ אֶת הָרְשָׁעִים וְלֹא רָצָה כְּלָל, הַכֹּל מֵחֲמַת הַטָּעוּת הַנַּ"ל. וְזֶה שֶׁבִּקְשׁוּ שֶׁיִּתֵּן לָהֶם כֹּחַ כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לַחֲזֹר, זֶה מְרַמֵּז שֶׁיָּבוֹאוּ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, כִּי הֵם צְרִיכִין לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ אֵיזֶה כֹּחַ לַעֲנֹשׁ הָרְשָׁעִים כְּדֵי לָבוֹא לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וְהָבֵן הֵיטֵב. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ לָזֶה שֶׁהַחֲרֵב בְּיָדוֹ שֶׁזֶּה זְמַן רַב הָיָה לָהֶם יִסּוּרִים מִמֶּנּוּ, זֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁאָמְרוּ לֶאֱדוֹם (בַּמִּדְבָּר כ): "אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת כָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מְצָאָתְנוּ", אַתָּה דַּיְקָא כִּי כָּל הָעֲנָשִׁים עַל יָדוֹ עַיֵּן שָׁם בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל. וְזֶה שֶׁאָמַר הַזָּקֵן שֶׁזָּקְנוֹ הוּא פֵּרוּשׁ עַל הַמַּעֲשֶׂה כִּי כָּל הַתּוֹרָה הַנַּ"ל מְרֻמָּז בִּבְחִינַת זָקֵן כְּמוֹ שֶׁבֵּאֵר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁהַכֹּל מְרֻמָּז בְּתִשְׁעָה תִּקּוּנִין יְקִירִין אִתְמַסְרִין לְדִקְנָא, כַּמְבֹאָר שָׁם הֵיטֵב. וְעַל־כֵּן אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁחָזַר נַעֲשָׂה מַעֲשֶׂה הַנַּ"ל שֶׁהָיָה אֶחָד שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ וְכוּ' אָז נִשְׁמְרוּ הַשְּׂרֵרוֹת וְלֹא הִשְׁלִיכוּ הַזְּכֵיּוֹת אֶל הַנֵּר, רַק לָקְחוּ הַזְּכֵיּוֹת וְהָלְכוּ לְהַנֵּר וְשָׁבְרוּ אֶת לְבָבָם, וְהִתְחִילוּ לְבַקֵּשׁ בְּתַחֲנוּנִים. וְאָמְרוּ שֶׁאֲלוּ יְחִידוֹ, כִּי הָרִאשׁוֹנִים נִתְחַיְּבוּ הֲרִיגָה עַל שֶׁהִשְׁלִיכוּ הַזְּכֵיּוֹת לְהַנֵּר וְלֹא בִּקְּשׁוּ בְּתַחֲנוּנִים כְּמוֹ אֵלּוּ, הֵינוּ כַּנַּ"ל. שֶׁעִקַּר הַטָּעוּת שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה שֶׁלֹּא הִמְשִׁיךְ מֵימֵי הַתּוֹרָה עַל־יְדֵי רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים, רַק עַל־יְדֵי מַטֵּה עֹז, שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַכָּאַת הַצּוּר וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר שָׁם. וְעַל־כֵּן עַתָּה נִשְׁמָרִים לְדַבֵּר וּלְבַקֵּשׁ רַק בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים וְעַל־יְדֵי־זֶה יִחְיוּ. יְהִי רָצוֹן שֶׁיָּבוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְיָבִיאֵנוּ לְשָׁלוֹם לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשָׁה וְאָז יִתָּקֵן הַכֹּל בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן:

פרק פד

ד מַה שֶּׁסִּפֵּר קֹדֶם רֹאשׁ־הַשָּׁנָה תקס"ט סוֹף קַיִץ תקס"ח וּבְאוֹתוֹ הָעֵת הֵבִיא לוֹ הַשּׁוֹחֵט מַטְעִפְלִיק כִּסֵּא נִפְלָאָה. וְסָמוּךְ לָזֶה סִפֵּר זֹאת שֶׁרָאָה בַּמַּרְאָה אוֹ בַּחֲלוֹם שֶׁהֵבִיאוּ לוֹ כִּסֵּא, וְהָיָה אֵשׁ סְבִיבָהּ. וְהָלְכוּ כָּל הָעוֹלָם אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וְטַף לִרְאוֹתָהּ. וּכְשֶׁחָזְרוּ מִשָּׁם, אָז תֵּכֶף נִתְקַשְּׁרוּ זֶה עִם זֶה וְנַעֲשָׂה שִׂדּוּכִים בֵּינֵיהֶם. וְגַם כָּל מַנְהִיגֵי הַדּוֹר כֻּלָּם הָלְכוּ לִרְאוֹתָהּ. וְשָׁאַלְתִּי כַּמָּה הִיא רְחוֹקָה, וּמִפְּנֵי מָה תֵּכֶף נַעֲשׂוּ שִׂדּוּכִים. וְהָלַכְתִּי וְהִקַּפְתִּי סְבִיבָם לֵילֵךְ שָׁם. וְשָׁמַעְתִּי שֶׁהוֹלֵךְ וּבָא רֹאשׁ־הַשָּׁנָה. וְהָיִיתִי מְסֻפָּק אִם לַחֲזֹר אִם לְהִתְעַכֵּב שָׁם, וְהָיִיתִי נָבוֹךְ בְּדַעְתִּי וְאָמַרְתִּי בְּלִבִּי אֵיךְ אֶשְׁאַר בְּכָאן עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, וְאָמַרְתִּי בְּדַעְתִּי לְפִי הַגּוּף חָלוּשׁ שֶׁיֵּשׁ לִי לָמָּה לִי לַחֲזֹר וְהָיִיתִי שָׁם. וּבְאתִי לְהַכִּסֵּא וְרָאִיתִי שָׁם רֹאשׁ־הַשָּׁנָה מַמָּשׁ. וְכֵן יוֹם־כִּפּוּר, יוֹם־כִּפּוּר מַמָּשׁ. וְכֵן סֻכּוֹת, סֻכּוֹת מַמָּשׁ. גַּם שָׁמַעְתִּי שֶׁהָיוּ צוֹעֲקִים (יְשַׁעְיָה א): "חָדְשֵׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם שָׂנְאָה נַפְשִׁי", מַה לָּכֶם לְדוֹן אֶת הָעוֹלָם, רֹאשׁ־הַשָּׁנָה בְּעַצְמוֹ יִשְׁפֹּט. וּבָרְחוּ כֻּלָּם עִם כָּל מַנְהִיגֵי הַדּוֹר כֻּלָּם בָּרְחוּ. וְרָאִיתִי שָׁם שֶׁהָיָה חָקוּק עַל הַכִּסֵּא כָּל צוּרוֹת שֶׁל כָּל בְּרוּאֵי עוֹלָם, וְכָל אֶחָד הָיָה חָקוּק עִם בַּת זוּגוֹ אֶצְלוֹ וּבִשְׁבִיל זֶה נַעֲשִׂין תֵּכֶף שִׂדּוּכִים. כִּי כָּל אֶחָד מָצָא שָׁם וְרָאָה בַּת זוּגוֹ. וּמֵאַחַר שֶׁבַּיָּמִים הַקְּדָמוֹנִים לְמַדְתִּי,

נָפַל בְּדַעְתִּי שֶׁפְּסוּק (דָּנִיֵּאל ז): "כָּ'רְסְיֵהּ שְׁ'בִיבִין דִּ'י נ'וּר" רָאשֵׁי־תֵבוֹת שַׁדְכָן כִּי עַל־יְדֵי הַכִּסֵּא נַעֲשִׂין שִׁדּוּכִין כַּנַּ"ל, גַּם כָּ'רְסְיֵהּ רָאשֵׁי־תֵבוֹת רֹאשׁ־הַשָּׁנָה יוֹם־כִּפּוּר סֻכּוֹת. וְעַל־כֵּן בִּשְׁמִינִי עֲצֶרֶת זְוּגָא דְמַטְרוֹנִיתָא (זֹהַר וַיִּקְרָא צוּ:). וְשָׁאַלְתִּי מַה יִּהְיֶה פַּרְנָסָתִי וְאָמְרוּ לִי שֶׁאֶהְיֶה שַׁדְכָן וְהָאֵשׁ הִקִּיף סְבִיבוֹ. כִּי בֶּאֱמֶת רֹאשׁ־הַשָּׁנָה הִיא טוֹבָה גְּדוֹלָה כִּי הוּא מוֹעֵד שֶׁהַלְבָנָה מִתְכַּסָּה בּוֹ, שֶׁעַל זֶה נֶאֱמַר (חֻלִּין ס:): הָבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה. וְהוּא טוֹבָה גְּדוֹלָה לָהָעוֹלָם, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ יְכוֹלִין לְבַקֵּשׁ כַּפָּרָה בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה. עַיֵּן כָּל זֶה בְּהַתּוֹרָה תִּקְעוּ בַּחֹדֶשׁ שׁוֹפָר, וַיִּבֶן ה' אֶת הַצֵּלָע. הַמְדַבֵּר מִשְּׁרָשֵׁי נְשָׁמוֹת הַכְּלוּלִים בַּכִּסֵּא עַיֵּן שָׁם הֵיטֵיב כָּל הַתּוֹרָה בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן א' כִּי הוּא פֵּרוּשׁ עַל הַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל. כִּי זֹאת הַתּוֹרָה נֶאֱמְרָה בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה שֶׁאַחַר זֶה הַסִּפּוּר, וְהַדְּבָרִים סְתוּמִים וְנֶעְלָמִים מְאֹד. גַּם חָסֵר קְצָת כִּי לֹא נִכְתַּב בִּשְׁלֵמוּת. וּפַעַם אַחַת דִּבֵּר מֵהַמַּעֲשִׂיּוֹת וְהִזְכִּיר אָז עִנְיָן זֶה מִקֻּשָּׁר הַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת עִם הַתּוֹרָה הַנַּ"ל. כַּמָּה נוֹרָא וְנִפְלָא וְנִשְׂגָּב מְאֹד הָעִנְיָן הַזֶּה לְמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לֵב לְהָבִין. וְאָז אָמַר אִם אֵין אַתֶּם שְׂמֵחִים אֵינִי יוֹדֵעַ מַה לָּכֶם כְּלוֹמַר שֶׁרָאוּי לָנוּ לִשְׂמֹחַ עַל־כָּל־פָּנִים מְאֹד תָּמִיד כְּשֶׁזְּכִינוּ לְטַעַם אוֹרוֹת נוֹרָאוֹת כָּאֵלּוּ וְכוּ'. וְאַחַר שֶׁסִּפֵּר הַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת אָמַר שֶׁאַתֶּם יְכוֹלִין לוֹמַר עָלֶיהָ תּוֹרָה כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם, וְנָעַר בָּנוּ עַל שֶׁאֵין אָנוּ שְׂמֵחִים, וְאָמַר שֶׁרָאוּי לָנוּ לִשְׂמֹחַ מְאֹד מְאֹד: (הַשְׁמָטָה) וְאֶרֶא בַּחֲלוֹם, שֶׁהָיָה יוֹם הַכִּפּוּרִים, וְזֶה הָיָה פָּשׁוּט אֶצְלִי שֶׁבְּכָל יוֹם כִּפּוּר מַקְרִיבִין אֶחָד לְקָרְבָּן, שֶׁהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מַקְרִיב אוֹתוֹ, וּבְקָשׁוּ אֶחָד לְקָרְבָּן, וְנִתְרַצֵּיתִי אֲנִי לִהְיוֹת לְקָרְבָּן. וְאָמְרוּ לִי שֶׁאֶכְתֹּב עַצְמִי עַל זֶה, וְחִיַּבְתִּי עַצְמִי עַל זֶה בִּכְתָב. אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁרָצוּ לְהַקְרִיב אוֹתִי, חָזַרְתִּי בִּי וְהָיִיתִי רוֹצֶה לְהִתְחַבֵּא, אַךְ רָאִיתִי שֶׁכָּל הֶהָמוֹן סְבִיבִי וְאֵיךְ אֶפְשָׁר לְהִתְחַבֵּא. וְרָצִיתִי לָצֵאת מִן הָעִיר וְהָיִיתִי יוֹצֵא וְהוֹלֵךְ מִן הָעִיר, וּבְתוֹךְ יְצִיאָתִי חָזַרְתִּי וּבָאתִי לְתוֹךְ הָעִיר, וְהִנֵּה אֲנִי מִסְתַּכֵּל שֶׁחָזַרְתִּי וּבָאתִי לְתוֹךְ הָעִיר, וְהָיִיתִי רוֹצֶה לְהִתְחַבֵּא בֵּין פָּאלְק מָאסְקְווִיטֶער [אַנְשֵׁי מוֹסְקְבָה] אֻמּוֹת הָעוֹלָם, וְחָשַׁבְתִּי שֶׁאִם יָבוֹאוּ כָּל הָעוֹלָם וִיבַקְּשׁוּ מֵהֶם שֶׁיִּתְּנוּ אוֹתִי, בְּוַדַּאי יִמְסְרוּ אוֹתִי לְיַדָּם. וְנִמְצָא אֶחָד שֶׁנִּתְרַצָּה לִהְיוֹת קָרְבָּן בִּמְקוֹמִי, אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן מִתְיָרֵא אֲנִי עַל לְהַבָּא, וְלֹא נִכְתַּב כְּסֵדֶר, גַּם חָסֵר הַסִּיּוּם. וּכְפִי שֶׁשָּׁמַעְתִּי הָיָה זֶה שֶׁנִּתְרַצָּה לִהְיוֹת קָרְבָּן בִּמְקוֹמוֹ הָרַב מִבַּרְדִּיטְשׁוֹב זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, כִּי נִסְתַּלֵּק אָז. וְזֶה שֶׁאָמַר "מִתְיָרֵא אֲנִי עַל לְהַבָּא", כִּי גַּם הוּא נִסְתַּלֵּק בַּשָּׁנָה הָאַחֶרֶת אַחַר פְּטִירַת הָרַב מִבַּרְדִּיטְשׁוֹב זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. (אָמַר הַמַּעֲתִיק: עַיֵּן תּוֹסְפוֹת סוֹף מָנָחוֹת ד"ה וּמִיכָאֵל, וּבְכִתְבֵי הָאֲרִ"י זַ"ל, שֶׁלֹּא לוֹמַר מְהֵרָה אַחַר וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל וּתְפִלָּתָם וְכוּ' עַיֵּן שָׁם)

פרק פה

ה תקס"ט א' דַּחֲנָכָה אַחַר הַדְּלָקַת נֵר חֲנֻכָּה בַּלַּיְלָה אוֹרֵחַ נִכְנַס לְבֵעַל הַבַּיִת. וְשָׁאַל לְבַעַל־הַבַּיִת מֵאַיִן פַּרְנָסָתְךָ. וְהֵשִׁיב לוֹ אֵין לִי פַּרְנָסָה קְבוּעָה בְּבֵיתִי רַק מֵחָיְתִי מִן הָעוֹלָם. וְשָׁאַל לוֹ מָה אַתָּה לוֹמֵד וְהֵשִׁיב לוֹ. וְהָיוּ מְשִׂיחִים יַחַד. עַד שֶׁנִּכְנְסוּ בְּתוֹךְ שִׂיחַת דְּבָרִים הַיּוֹצְאִים מִן הַלֵּב, וְהִתְחִיל הַבַּעַל הַבַּיִת לְהִשְׁתּוֹקֵק וּלְהִתְנַעְגֵּעַ מְאֹד אֵיךְ מַשִּׂיגִים וּמַגִּיעִים לְאֵיזֶה דְּבַר מַעֲלָה שֶׁבִּקְדֻשָּׁה. אָמַר לוֹ הָאוֹרֵחַ אֲנִי אֶלְמַד עִמְּךָ וְתָמַהּ הַבַּעַל הַבַּיִת וְהִתְחִיל לַחֲשֹׁב אוּלַי אֵינוֹ בֶּן אָדָם כְּלָל. אַךְ חָזַר וְרָאָה שֶׁהוּא מְדַבֵּר עִמּוֹ כְּדֶרֶךְ בְּנֵי אָדָם. אַךְ תֵּכֶף נִתְחַזֵּק הָאֱמוּנָה אֶצְלוֹ לְהַאֲמִין בּוֹ. וְהִתְחִיל תֵּכֶף לְקָרְאוֹ רַבִּי, וְאָמַר לוֹ קוֹדֶם כָּל אֲנִי מְבַקֵּשׁ לִלְמֹד מִכֶּם אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בִּכְבוֹדְכֶם וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁאֶפְגֹּם מִמַּשׂ בִּכְבוֹדְכֶם חַס וְשָׁלוֹם רַק אַף־עַל־פִּי־כֵן בֶּן אָדָם קָשֶׁה לוֹ לְהִזָּהֵר לְגַמְרֵי כָּרְאוּי, עַל־כֵּן אֲנִי רוֹצֶה שֶׁתְּלַמְּדוּנִי אֵיךְ לְנַהֵג בִּכְבוֹדְכֶם. וְהֵשִׁיב לוֹ כָּעֵת אֵין לִי פְּנַאי, בְּעֵת אַחֵר אָבוֹא אֶצְלְךָ וַאֲלַמֶּדְךָ זֹאת, וְכָעֵת אֲנִי צָרִיךְ לֵילֵךְ מִכָּאן. וְאָמַר לוֹ גַּם עַל זֶה אֲנִי צָרִיךְ לִלְמֹד מִכֶּם כַּמָּה אֲנִי צָרִיךְ לְלַוּוֹת אֶתְכֶם, וְאָמַר לוֹ עַד אַחַר הַפֶּתַח וְהִתְחִיל לַחֲשֹׁב אֵיךְ אֵצֵא עִמּוֹ כִּי כָּעֵת אֲנִי עִמּוֹ בֵּין הַבְּרִיּוֹת וְאִם אֵצֵא עִמּוֹ לְבַדּוֹ מִי יוֹדֵעַ מִי הוּא וְשָׁאַל לוֹ וְאָמַר לוֹ יֵשׁ לִי פַּחַד לָצֵאת עִמָּכֶם הֵשִׁיב לוֹ אִם אֲנִי יָכוֹל כָּזֹאת לִלְמֹד עִמָּךְ. גַּם עַתָּה אִם אֶרְצֶה לַעֲשׂוֹת לְךָ אֵיזֶה דָּבָר מִי יִמְחֶה בְּיָדִי. וְיָצָא עִמּוֹ מִן הַפֶּתַח. וַאֲזַי תֵּכֶף חָטַף אוֹתוֹ וְהִתְחִיל לִפְרֹחַ עִמּוֹ, וְהָיָה קַר לוֹ וְלָקַח מַלְבּוּשׁ וְנָתַן לוֹ, וְאָמַר לוֹ קַח זֶה הַמַּלְבּוּשׁ וְיֵיטַב לְךָ וְיִהְיֶה לְךָ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְכָל טוּב וְתֵשֵׁב בְּבֵיתְךָ וּפָרַח עִמּוֹ. בְּתוֹךְ כָּךְ הִסְתַּכֵּל וְהִנֵּה הוּא בְּבֵיתוֹ. וְלֹא הָיָה מַאֲמִין בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא בְּבֵיתוֹ, אַךְ הִסְתַּכֵּל וְהִנֵּה הוּא מְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם וְאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה כְּדַרְכָּךְ הָעוֹלָם, בְּתוֹךְ כָּךְ חָזַר וְהִסְתַּכֵּל וְהִנֵּה הוּא פּוֹרֵחַ כְּבַתְּחִלָּה, חָזַר וְהִסְתַּכֵּל וְהִנֵּה הוּא בְּבֵיתוֹ, חָזַר וְהִסְתַּכֵּל וְהִנֵּה הוּא פּוֹרֵחַ, וְכֵן הָיָה מִתְנַהֵג זְמַן רַב. אַחַר־כָּךְ הוֹרִיד אוֹתוֹ בֵּין שְׁנֵי הָרִים בְּגַיְא וּמָצָא שָׁם סֵפֶר וְהָיוּ בּוֹ צֻרּוּפֵי אוֹתִיּוֹת אז"ח הוּא ד' וְכוּ' וְהָיָה מְצַיֵּר בְּהַסֵּפֶר כֵּלִים וּבְתוֹךְ הַכֵּלִים הָיוּ אוֹתִיּוֹת. גַּם הָיָה בְּתוֹךְ הַכֵּלִים אוֹתִיּוֹת שֶׁל הַכֵּלִים שֶׁיְּכוֹלִין לֵעָשׂוֹת עַל יְדֵי אֵלּוּ הַכֵּלִים וְהָיָה לוֹ חֵשֶׁק מְאֹד לִלְמֹד אֶת הַסֵּפֶר. בְּתוֹךְ כָּךְ הִסְתַּכֵּל וְהִנֵּה הוּא בְּבֵיתוֹ, חָזַר וְהִסְתַּכֵּל וְהִנֵּה הוּא שָׁם, וְהִתְיַשֵּׁב עַצְמוֹ לַעֲלוֹת אֶל הָהָר אוּלַי יִמְצָא שָׁם אֵיזֶה יְשׁוּב. וּכְשֶׁבָּא אֶל הָהָר רָאָה עוֹמֵד שָׁם אִילָן שֶׁל זָהָב עִם עֲנָפִים שֶׁל זָהָב וְעַל הָעֲנָפִים תְּלוּיִים כֵּלִים כְּמוֹ אֵלּוּ הַכֵּלִים הַמְצֻיָּרִין בַּסֵּפֶר, וּבְתוֹךְ הַכֵּלִים הָיוּ כֵּלִים שֶׁעַל יְדֵם עוֹשִׂים אֵלּוּ הַכֵּלִים. וְהָיָה חָפֵץ לִקַּח מִשָּׁם הַכֵּלִים וְלֹא הָיָה יָכוֹל, מֵחֲמַת שֶׁהָיוּ נִסְבָּכִים שָׁם עַל הָעֲנָפִים שֶׁהָיוּ בְּעַקְמִימִיּוּת. בְּתוֹךְ כָּךְ הִסְתַּכֵּל וְהִנֵּה הוּא בְּבֵיתוֹ. וְהָיָה לוֹ פְּלִיאָה גְּדוֹלָה מַה זֹּאת שֶׁהוּא פַּעַם בְּכָאן וּפַעַם שָׁם. וְהָיָה חָפֵץ לְסַפֵּר זֹאת לִבְנֵי אָדָם אַךְ אֵיךְ מְסַפְּרִין פְּלִיאָה כָּזוֹ לִבְנֵי אָדָם מַה

שֶׁאֵין רָאוּי לְהַאֲמִין. בְּתוֹךְ כָּךְ הִסְתַּכֵּל מִן הַחַלּוֹן וְרָאָה אֶת הָאוֹרֵחַ הַנַּ"ל וְהִתְחִיל לְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ מְאֹד שֶׁיָּבוֹא אֶצְלוֹ, וְאָמַר לוֹ אֵין לִי פְּנַאי כִּי אֲנִי הוֹלֵךְ אֶצְלְךָ. אָמַר לוֹ זֶה בְּעַצְמוֹ נִפְלָאת בְּעֵינַי, הֲרֵי אֲנִי כָּאן וּמַה זֶּה שֶׁאַתָּם הוֹלְכִים אֶצְלִי. הֵשִׁיב לוֹ בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְרַצֵּיתָ לֵילֵךְ עִמִּי לְלַוּוֹת אוֹתִי מִן הַפֶּתַח אָז לָקַחְתִּי מִמְּךָ הַנְּשָׁמָה וְנָתַתִּי לָהּ לְבוּשׁ מִן הַגַּן־עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן וְהַנֶּפֶשׁ רוּחַ נִשְׁאַר אֶצְלְךָ. וְעַל־כֵּן כְּשֶׁאַתָּה מְדַבֵּק מַחֲשַׁבְתְּךָ לְשָׁם אַתָּה שָׁם וְאַתָּה מַמְשִׁיךְ הֶאָרָה מִמֶּנּוּ אֵלֶיךָ, וּכְשֶׁאַתָּה חוֹזֵר לְכָאן אַתָּה כָּאן. וְאֵינִי יוֹדֵעַ מֵאֵיזֶה עוֹלָם הוּא, מֵעוֹלָם טוֹב הוּא בְּוַדַּאי וַעֲדַיִן לֹא נִגְמַר וְלֹא נִסְתַּיֵּם:

פרק פו

י תקס"ט חָלַם לוֹ שֶׁהָיָה קִבּוּץ אֶחָד שֶׁל יְהוּדִים עִם מַנְהִיג אֶחָד שֶׁהָיָה גָּדוֹל מְאֹד בָּעוֹלָם. וְגָזְרוּ גְּזֵרָה לַהֲרֹג אֶת כָּל הַיְּהוּדִים, וְהַמַּנְהִיג נָפַל עַל עֵצָה שֶׁצְּרִיכִין לְשַׁנּוֹת עַצְמוֹ לְעָרֵל. וְהָלַךְ וְקָרָא אֻמָּן וְגִלַּח לוֹ הַזָּקָן עִם הַפֵּאוֹת. וְאַחַר־כָּךְ נִתְבָּרֵר שֶׁהוּא שֶׁקֶר שֶׁלֹּא נִגְזַר כְּלָל הַגְּזֵרָה הַנַּ"ל. כַּמָּה בוּשָׁה הִגִּיעַ לְאוֹתוֹ מַנְהִיג, בְּוַדַּאי לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ לְהִתְרָאוֹת לִפְנֵי הָעוֹלָם וְהֶצְרֵךְ לַעֲקֹר וְלִבְרֹחַ. וְאֵיךְ יוֹצְאִין מִן הַפֶּתַח וְאֵיךְ שׁוֹכְרִין עֲגָלָה וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה בְּוַדַּאי הָיָה לוֹ בוּשָׁה וּכְלִמָּה גְּדוֹלָה מְאֹד אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר. וּבְוַדַּאי הֶצְרֵךְ לֵישֵׁב אֵיזֶה זְמַן אֵצֶל עָרֵל עַד שֶׁיִּצְמַח זְקָנוֹ. זֶה הֶרְאוּ לוֹ נֶגֶד הַמְפֻרְסָם שֶׁל עַכְשָׁיו וְכוּ':

פרק פז

ז תקס"ד לֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ אַחַר הַקִּדּוּשׁ וָאֵרָא בַּחֲלוֹם וְהָיִיתִי בְּתוֹךְ עִיר, וְנִדְמָה לִי בַּחֲלוֹם שֶׁהָעִיר הָיְתָה גְּדוֹלָה מְאֹד, וּבָא לְשָׁם צַדִּיק גָּדוֹל מִצַּדִּיקִים הַיְשָׁנִים שֶׁהָיָה מֻחְזָק לְצַדִּיק גָּדוֹל, וְהָלְכוּ הַכֹּל אֵלָיו. וְגַם אֲנִי הָלַכְתִּי אֵלָיו וְרָאִיתִי וְהִנֵּה כֻּלָּם עוֹבְרִים אֶצְלוֹ בְּצִדּוֹ וְלֹא נָתְנוּ לוֹ שָׁלוֹם וְהָיָה נִרְאֶה שֶׁעוֹשִׁין זֶה בְּכַוָּנָה. וְתָמַהְתִּי מְאֹד שֶׁהָיָה לָהֶם עִזּוּת כָּזֶה, כִּי יָדַעְתִּי שֶׁהוּא צַדִּיק גָּדוֹל. וְשָׁאַלְתִּי עַל זֶה אֵיךְ יֵשׁ לָהֶם עִזּוּת כָּזֶה לִבְלִי לִתֵּן לוֹ שָׁלוֹם בְּכַוָּנָה כַּנַּ"ל. וְהָיָה הַתֵּרוּץ כִּי בֶּאֱמֶת הוּא צַדִּיק גָּדוֹל, אַךְ יֵשׁ לוֹ גּוּף מְלֻקָּט מִכַּמָּה מְקוֹמוֹת שֶׁהוּא בְּחִינַת מְקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים, אֲבָל הוּא בְּעַצְמוֹ אָדָם גָּדוֹל, וְקִבֵּל עַל עַצְמוֹ שֶׁהוּא יְתַקֵּן זֶה הַגּוּף וְאֵין שׁוֹאֲלִין בִּשְׁלוֹם חֲבֵרוֹ בַּמְּקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים (שַׁבָּת י.) עַל־כֵּן לֹא נָתְנוּ לוֹ שָׁלוֹם:

פרק פח

ח בַּחֹל וָאֵרָא בַּחֲלוֹם וְהָיְתָה חֲתֻנָּה וְהָיוּ שָׁם כַּלּוֹת הַרְבֵּה וְכַלָּה אַחַת הָיְתָה בֵּינֵיהֶם חֲשׁוּבָה מִכֻּלָּם וְהָיְתָה נִרְאֶה בְּעֵינֵי הָעוֹלָם חֲשׁוּבָה מֵהֶם, וְהָיוּ שָׁם קַפֶּלְיָעס [מַקְהֲלוֹת] הַיְנוּ כְּלֵי

שִׁיר שֶׁהָיוּ מְנַגְּנִים. וְרָאִיתִי שֶׁנִּפְתַּח פֶּתַח וְנִכְנְסוּ אֶל הַיְשִׁיבָה וְהָיוּ מִתְאַסְּפִים הָמוֹן רַב אֶל הַיְשִׁיבָה. וּכְשֶׁרָאִיתִי שֶׁהֵם מִתְרַבִּים וְהוֹלְכִים הָיִיתִי מְחַשֵּׁב אֵיךְ אוּכַל לְכַנֵּס בֵּין הָמוֹן רַב כָּזֶה. וְחָטַפְתִּי עַצְמִי לְשָׁם וְהָיִיתִי עוֹמֵד עַל גַּבָּם וְהָיָה שָׁם רֹאשׁ יְשִׁיבָה שֶׁהָיָה לוֹמֵד עִמָּהֶם וְהָיָה שָׁם כְּבוֹד הַתּוֹרָה גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד וְהַכַּלּוֹת הָיוּ מְרַקְּדִים. וְעִקַּר הָיָה הַכַּלָּה הַחֲשׁוּבָה הַנַּ"ל שֶׁהִיא הָיְתָה מְרַקֶּדֶת שָׁם. וְכָל מַה שֶּׁהָיְתָה הַקַּפָּלְיָא מְנַגֶּנֶת אֵיזֶה נִגּוּן הָיְתָה הִיא מְזַמֶּרֶת הַנִּגּוּן בְּעַצְמָהּ אַחַר־כָּךְ. וְהָיָה שָׁם כְּבוֹד הַתּוֹרָה גָּדוֹל מְאֹד וְנִפְלָאתִי הַרְבֵּה מְאֹד עַל גֹּדֶל כְּבוֹד הַתּוֹרָה שֶׁהָיָה שָׁם. וְדִבַּרְתִּי עִם אֲנָשִׁים שֶׁהָיִיתִי מַכִּיר עִמָּהֶם הָרְאִיתֶם כְּבוֹד הַתּוֹרָה כָּזֶה. וּכְפִי הַנִּרְאֶה הָיוּ עוֹסְקִים בְּלִמּוּד הַפְּשׁוּט בְּנִגְלֶה כִּי הַנִּרְאֶה שֶׁהָיוּ שָׁם רַבָּנִים וְגַם הַסְּפָרִים הָיוּ מְרֻאִים עַל זֶה שֶׁהָיוּ סְפָרִים גְּדוֹלִים מְאֹד כְּדֶרֶךְ הַלִּמּוּד הַנַּ"ל:

פרק פט

ט שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מוֹצָאֵי שַׁבַּת פָּרָשַׁת תּוֹלְדֹת תק"ע פֹּה בְּרֶסְלֶב. כָּל סֵדֶר הַזְּמַנִּים שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה דְּהַיְנוּ רֹאשׁ־הַשָּׁנָה יוֹם כִּפּוּרִים סֻכּוֹת הוֹשַׁעְנָא רַבָּא שְׁמִינִי עֲצֶרֶת חֲנֻכָּה וּפוּרִים. וּמִקֹּדֶם לוֹ חֲמִשָּׁה עָשָׂר פֶּסַח שָׁבוּעוֹת וְכוּ' בְּכָל זְמַן וּזְמַן מֵאֵלּוּ הַזְּמַנִּים אֵין אֲנִי כְּמוֹ מִקֹּדֶם וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "אַז סָע קוּמְט דִּי צַייט בִּין אִיךְ נִיט דָאס וָואס פְּרִיעֶר". (הַמּוּבָן מִדְּבָרָיו הָיָה שֶׁבְּכָל אֵלּוּ הַזְּמַנִּים הוּא בָּא עַל הַשָּׁנָה וְדַעַת חָדָשׁ לְגַמְרֵי, וְאֵינוֹ עוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאֵלּוּ הַזְּמַנִּים עִם הָעֲבוֹדָה שֶׁעָבַד כְּבָר בְּאֵלּוּ הַזְּמַנִּים בַּשָּׁנִים שֶׁעָבְרוּ, רַק בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה הוּא בָּא עַל הַשָּׁנָה חֲדָשָׁה לְגַמְרֵי, וְיֵשׁ לוֹ עֲבוֹדָה חֲדָשָׁה בְּאֵלּוּ הַזְּמַנִּים). בַּחֲנֻכָּה שֶׁל אֶשְׁתְּקַד הָיִיתִי מַדְלִיק הַנֵּרוֹת וּשְׁאָר הַנְּהָגוֹת חֲנֻכָּה בַּכַּוָּנוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר אָז וְכֵן בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה וְיוֹם־כִּפּוּר וְכוּ' הָיְתָה עֲבוֹדָתוֹ בָּהֶם עַל־פִּי הַכַּוָּנוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמְרָה בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה זֶה רַק שֶׁהָיְתָה בְּדַקּוּת יוֹתֵר (הַיְנוּ שֶׁעֲבוֹדָתוֹ הָיְתָה בְּדַקּוּת יוֹתֵר מִמַּה שֶׁנֶּאֱמַר בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל):

פרק צ

י בְּפוּרִים נוֹדַע לִי נִפְלָאוֹת. עָנָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר אוֹרַיְתָא שְׁמָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא סָתוּם וְגַלְיָא. בִּתְחִלָּה הַתּוֹרָה מְגַלֵּית פָּנִים אֶל הָאָדָם, וְאַחַר־כָּךְ נִסְתֶּרֶת. וּמִי שֶׁהוּא בַּעַל נֶפֶשׁ הוּא מְסַבֵּב וּמְחַזֵּר אַחֲרֶיהָ וּמוֹסֵר נַפְשׁוֹ עָלֶיהָ וְיֵשׁ לוֹ גַּעְגּוּעִים גְּדוֹלִים וְהִשְׁתּוֹקְקוּת נִמְרָץ בְּמִסִּירַת נֶפֶשׁ עַד שֶׁזּוֹכֶה שֶׁתִּתְגַּלֶּה הַתּוֹרָה אֵלָיו. כִּי בִּתְחִלָּה נִתְגַּלָּה לִי עִנְיָן שֶׁל פּוּרִים בְּקַטְנוּת וּבְהֶעְלֵם (הַיְנוּ שֶׁלֹּא נִגְלָה לוֹ הָעִנְיָן בְּהִתְגַּלּוּת גָּמוּר רַק בְּרֶמֶז וְהִתְנוֹצְצוּת בְּעָלְמָא) וְאַחַר־כָּךְ עָזְרַנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ עוֹזֵר לִי תָּמִיד וְנִתְגַּלָּה לִי הָעִנְיָן.

וְהָעִנְיָן שֶׁל פּוּרִים שֶׁנִּתְגַּלָּה אָז הָיָה סָתוּם וְנֶעְלָם מִכָּל הָעוֹלָמוֹת רַק בְּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים שֶׁהֵם רְחוֹקִים מְאֹד מְאֹד רַק שָׁם יוֹדְעִים זֹאת. כִּי עֲבוֹדָה שֶׁלִּי בְּפוּרִים הַנַּ"ל הָיָה לְתַקֵּן פְּגַם קֹרַח, וּכְשֶׁנִּתְגַּלָּה לִי זֹאת הָיָה רָחוֹק בְּעֵינַי מְאֹד מַה סְּמִיכוּת יֵשׁ לְפוּרִים עִם קֹרַח עַד שֶׁעָזַר לִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכוּ' כִּי יֵשׁ דְּבָרִים סְתוּמִים מְאֹד בְּהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְנִתְגַּלָּה לִי שֶׁאוֹתִיּוֹת פּוּרִים הֵם רָאשֵׁי־תֵבוֹת (וַיִּקְרָא י"ג): "וְאִם מִפְּאַת פָּנָיו יִמְּרֵט רֹאשׁוֹ קֵרֵחַ הוּא" בְּחִינַת קֹרַח (וְהַשְּׁאָר לֹא בֵּאֵר). אַחַר־כָּךְ אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לִישֹׁן כָּל אוֹתָהּ הַלַּיְלָה שֶׁסִּפֵּר זֹאת מֻחֲמַת שֶׁהָיָה מִצְטַעֵר עַל שְׁגִגָּה זֹאת, וְאָמַר שֶׁנִּחָמְתּוֹ הָיְתָה כִּי עֲדַיִן לֹא גִּלָּה כְּלָל. גַּם בֶּאֱמֶת אֵין כָּתוּב כָּךְ בַּתּוֹרָה רַק כָּךְ כְּתִיב וְאִם מִפְּאַת פָּנָיו יִמְּרֵט רֹאשׁוֹ גִּבֵּחַ הוּא רַק מִקְדָּם כָּתוּב וְאִישׁ כִּי יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ קֵרֵחַ הוּא וְהַדְּבָרִים סְתוּמִים וְנֶעְלָמִים מְאֹד. אַשְׁרֵי הַמְחַכֶּה לְבִיאַת הַגּוֹאֵל אָז יַשִּׂיגוּ שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה:

פרק צא

יא כִּסְּלוּ תק"ע פֹּה בְּרֶסְלֶב חֲלוֹם הָיִיתִי יוֹשֵׁב בְּבֵיתִי (הַיְנוּ בַּבַּיִת הַקָּטָן שֶׁהוּא יוֹשֵׁב בּוֹ) וְלֹא הָיָה שׁוּם אָדָם נִכְנָס אֶצְלִי, וְהָיָה תָּמוּהַּ בְּעֵינַי. וְיָצָאתִי לַחֶדֶר הַשֵּׁנִי, וְגַם שָׁם לֹא הָיָה שׁוּם אָדָם. וְיָצָאתִי לַבַּיִת הַגָּדוֹל וּלְבֵית־הַמִּדְרָשׁ וְלֹא הָיָה שָׁם גַּם־כֵּן שׁוּם אָדָם. וְיִשַּׁבְתִּי בְּדַעְתִּי לָצֵאת אֶל הַחוּץ. וְיָצָאתִי לַחוּץ וְרָאִיתִי שֶׁעוֹמְדִים בְּנֵי־אָדָם עִגּוּלִים עִגּוּלִים וּמִתְלַחֲשִׁים זֶה עִם זֶה, וְזֶה מִתְלוֹצֵץ מִמֶּנִּי וְזֶה מְשַׂחֵק בִּי וְזֶה מֵעֵז פָּנִים נֶגְדִּי וְכֵיוֹצֵא. וַאֲפִלּוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁלִּי הָיוּ גַּם־כֵּן כְּנֶגְדִּי, קָצַת הֵעֵזּוּ נֶגְדִּי וְקָצַת הִתְלַחֲשׁוּ בְּסוֹד מִמֶּנִּי וְכֵיוֹצֵא כַּנַּ"ל. וְקָרָאתִי לְאֶחָד מֵאֲנָשַׁי וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ מַה זֹּאת. וְהֵשִׁיב אֵיךְ עֲשִׂיתֶם כְּזֹאת הֱיִתְכֵּן שְׁתַּעֲשׂוּ חֵטְא גָּדוֹל כְּזֶה. וַאֲנִי לֹא יָדַעְתִּי כְּלָל עַל מָה הֵם מִתְלוֹצְצִים עָלַי, וּבִקַּשְׁתִּי אֶת הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁיֵּלֵךְ וְיַקְבֵּץ אֵיזֶה אֲנָשִׁים מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ וְהָלַךְ מֵאִתִּי וְלֹא רְאִיתִיו עוֹד. וְיִשַּׁבְתִּי בְּעַצְמִי מַה לַּעֲשׂוֹת וְיִשַּׁבְתִּי עַצְמִי לְהַפְלִיג עַצְמִי לְאֵיזֶה מְדִינָה אַחֶרֶת, וּבָאתִי לְשָׁם וְהָיָה שָׁם גַּם־כֵּן כֵּן שֶׁהָיוּ עוֹמְדִים שָׁם גַּם־כֵּן בְּנֵי־אָדָם וְדִבְּרוּ מִזֶּה כִּי גַּם שָׁם יוֹדְעִים הַנַּ"ל. וְיִשַּׁבְתִּי עַצְמִי לֵישֵׁב בְּאֵיזֶה יַעַר וְנִקְבְּצוּ אֵלַי חֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ וְהָלַכְתִּי עִמָּהֶם לְיַעַר וְיָשַׁבְנוּ שָׁם וּכְשֶׁהָיִינוּ צְרִיכִים לְאֵיזֶה דָּבָר מַאֲכָל וְכֵיוֹצֵא, הָיִינוּ שׁוֹלְחִים אֶחָד מֵהָאֲנָשִׁים הַנַּ"ל וְקָנָה לָנוּ מַה שֶּׁהָיִינוּ צְרִיכִים, וְהָיִיתִי שׁוֹאֵל אוֹתוֹ אִם נִשְׁקַט הָרַעַשׁ וְהֵשִׁיב לְאוֹ כִּי עֲדַיִן הָרַעַשׁ חָזָק מְאֹד. בְּתוֹךְ שֶׁהָיִינוּ יוֹשְׁבִים שָׁם בָּא זָקֵן אֶחָד וְקָרָא אוֹתִי, וְאָמַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזֶה דָּבָר לְדַבֵּר עִמִּי. וְהָלַכְתִּי עִמּוֹ וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמִּי. עָנָה וְאָמַר הַאִתָּה תַּעֲשֶׂה כָּזֹאת וְאֵיךְ אֵין אַתָּה מִתְבַּיֵּשׁ בִּפְנֵי אֲבוֹתֶיךָ נֶגֶד זְקֵנְךָ רַבִּי נַחְמָן וְנֶגֶד זְקֵנְךָ הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְאֵיךְ אֵין אַתָּה מִתְבַּיֵּשׁ מִתּוֹרַת מֹשֶׁה וּמֵהָאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְכוּ' מָה

אַתָּה סָבוּר שֶׁתֵּשֵׁב כָּאן, הַאִם אַתָּה יָכוֹל לֵישֵׁב כָּאן תָּמִיד הֲלֹא הַמַּעוֹת שֶׁלְּךָ יִכְלֶה וְאַתָּה אִישׁ חַלָּשׁ וּמַה תַּעֲשֶׂה. וְכִי אַתָּה סוֹבֵר שֶׁתַּתְפִּלִּיג לְאֵיזֶה מְדִינָה, מִמָּה נַפְשָׁךְ אִם לֹא יֵדְעוּ שָׁם מִי אַתָּה, לֹא תּוּכַל לְהִיוֹת שָׁם כִּי לֹא יִתְּנוּ לְךָ מָעוֹת. וְאִם יֵדְעוּ מִי אַתָּה גַּם־כֵּן לֹא תּוּכַל לִהְיוֹת שָׁם כִּי גַּם שָׁם יֵדְעוּ מִזֶּה. הֵשַׁבְתִּי לוֹ מֵאַחַר שֶׁהוּא כֵּן שֶׁאֲנִי מְגָרָשׁ כָּזֶה וְכוּ', יִהְיֶה לִי עוֹלָם הַבָּא. הֵשִׁיב לִי עוֹלָם הַבָּא אַתָּה סָבוּר שֶׁיִּהְיֶה לְךָ, אֲפִלּוּ בְּגֵיהִנֹּם לֹא יִהְיֶה לְךָ מָקוֹם לְהִטָּמֵן שָׁם, כִּי עֲשִׂיתָ חִלּוּל ה' כָּזֶה. הֵשַׁבְתִּי לוֹ: לָךְ־לְךָ, הָיִיתִי סוֹבֵר שֶׁתִּתְנַחֲמוּ אוֹתִי וּתְדַבְּרוּ עַל לִבִּי, עַכְשָׁו אַתֶּם עוֹשִׂים לִי יִסּוּרִים לְכוּ לָכֶם, וְהָלַךְ מֵאִתִּי הַזָּקֵן הַנַּ"ל. וּבְהִיוֹתִי יוֹשֵׁב שָׁם יָשַׁבְתִּי עַצְמִי מֵאַחַר שֶׁאֲנִי יוֹשֵׁב כָּאן זְמַן רַב כָּזֶה יְכוֹלִים לִשְׁכֹּחַ לְגַמְרֵי אֶת הַלִּמּוּד וְצִוִּיתִי לָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁשָּׁלְחָנוּ לָעִיר בִּשְׁבִיל צְרָכֵינוּ שֶׁיְּבַקֵּשׁ שָׁם אֵיזֶה סֵפֶר וְיָבִיא לָנוּ, וְהָלַךְ אֶל הָעִיר וְלֹא הֵבִיא סֵפֶר. וְהֵשִׁיב שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִיא, כִּי בְּוַדַּאי אָסוּר לְגַלּוֹת בִּשְׁבִיל מִי צְרִיכִין הַסֵּפֶר, וּבְהֶצְנֵעַ אִי אֶפְשָׁר לִמְצֹא סֵפֶר. וְהָיָה לִי יִסּוּרִים גְּדוֹלִים עַל שֶׁאֲנִי נָע וָנָד וְגַם אֵין לִי שׁוּם סֵפֶר, כִּי יְכוֹלִין לִשְׁכֹּחַ אֶת הַלִּמּוּד לְגַמְרֵי. אַחַר־כָּךְ חָזַר וּבָא הַזָּקֵן הַנַּ"ל וְנָשָׂא סֵפֶר תַּחַת זְרוֹעוֹתָיו, וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ מָה אַתֶּם נוֹשְׂאִים וְהֵשִׁיב סֵפֶר. אָמַרְתִּי לוֹ תְּנוּ לִי הַסֵּפֶר וְנָתַן לִי, וְלָקַחְתִּי אוֹתוֹ וְלֹא יָדַעְתִּי כְּלָל אֵיךְ לְהַנִּיחַ אֶת הַסֵּפֶר וּפָתַחְתִּי אֶת הַסֵּפֶר וְלֹא יָדַעְתִּי בּוֹ כְּלָל, וְהָיָה דּוֹמֶה בְּפָנַי כִּלְשׁוֹן אַחֵר וְכִכְתָב אַחֵר, כִּי לֹא יָדַעְתִּי בּוֹ כְּלָל כְּלָל לֹא, וְהָיוּ לִי יִסּוּרִים גְּדוֹלִים מְאֹד. וְהָיִיתִי מִתְיָרֵא גַּם מֵהָאֲנָשִׁים הָאֵלּוּ הַנַּ"ל שֶׁהָיוּ עִמִּי שֶׁכְּשֶׁיִּתְוַדַּע לָהֶם זֹאת אוּלַי גַּם הֵם יִפְרְדוּ מִמֶּנִּי. וְשׁוּב קָרָא אוֹתִי הַזָּקֵן הַנַּ"ל לְדַבֵּר עִמִּי וְהַלַכְתִּי עִמּוֹ וְהִתְחִיל שׁוּב לְדַבֵּר כַּנַּ"ל, אֵיךְ עָשִׂיתָ כָּזֹאת אֵיךְ אֵין לְךָ בּוּשָׁה. הָא אֲפִלּוּ בַּגֵּיהִנֹּם לֹא יִהְיֶה לְךָ מָקוֹם לְהִטָּמֵן שָׁם כַּנַּ"ל. אָמַרְתִּי לוֹ אִם הָיָה אוֹמֵר לִי כָּזֹאת אָדָם מְבֻגֶּה עוֹלָם הָעֶלְיוֹן הָיִיתִי מַאֲמִין לוֹ. הֵשִׁיב אֲנִי מִשָּׁם, וְהֶרְאָה לִי דָּבָר שֶׁהוּא מִשָּׁם. וּבָא עַל דַּעְתִּי הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַיְדוּעַ, וְאָז הָיָה סָבוּר הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה גַּם כֵּן שֶׁאֵין לוֹ עוֹלָם הַבָּא, וְאָמַר אֲנִי אוֹהֵב אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלִי עוֹלָם הַבָּא. וְהִשְׁלַכְתִּי אֶת רֹאשִׁי לַאֲחוֹרַי בְּמִרְירוּת גָּדוֹל מְאֹד. וְכַאֲשֶׁר הִשְׁלַכְתִּי אֶת רֹאשִׁי כָּךְ, בָּאוּ אֵלַי וְנִתְקַבְּצוּ אֵלַי כָּל הַנִּזְכָּרִים לְמַעְלָה שֶׁאָמַר לִי הַזָּקֵן לְהִתְבַּיֵּשׁ מֵהֶם, הַיְנוּ זְקֵנַי וְהָאָבוֹת וְכוּ' וְכוּ' וְאָמְרוּ לִי הַפְּסוּק (יְשַׁעְיָה ד): "וּפְרִי הָאָרֶץ לְגָאוֹן וּלְתִפְאֶרֶת". וְאָמְרוּ לִי: אַדְרַבָּא, נְהֶיֶה מִתְפָּאֲרִין בָּכֶם. וְהֵבִיאוּ לִי כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁלִּי וּבָנַי (כִּי גַּם בָּנַי נִפְרְדוּ מִמֶּנִּי בַּתְּחִלָּה בָּעֵת הַנַּ"ל) וְדִבְּרוּ עַל לִבִּי דְּבָרִים כָּאֵלּוּ הַהֶפֶךְ מֵהַנַּ"ל. מַה שֶׁהִשְׁלַכְתִּי אֶת רֹאשִׁי אִם הָיָה אָדָם שֶׁעָבַר שְׁמוֹנָה מֵאוֹת פְּעָמִים עַל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ אִם הָיָה מַשְׁלִיךְ אֶת רֹאשׁוֹ בְּמִרְירוּת כָּזֶה בְּוַדַּאי הָיוּ מוֹחֲלִין לוֹ וּשְׁאָר הַטּוֹב אֵינִי רוֹצֶה לְסַפֵּר לָכֶם כִּי בְּוַדַּאי הָיָה טוֹב:

פרק צב

יב סִפֵּר שֶׁהָיָה רָגִיל לֶאֱכֹל הַרְבֵּה מְאֹד בִּימֵי נְעוּרָיו וְהָיוּ לוֹ יִסּוּרִים מִזֶּה. וְהִשְׁלִיךְ זֹאת. וְרָאָה אַחַר־כָּךְ שֶׁיֵּשׁ לוֹ תַּאֲוָה גַּם לְאוֹתוֹ הַמַּעַט שֶׁאוֹכֵל וְנִתְיַשֵּׁב וְהִתְחִיל שׁוּב לֶאֱכֹל כִּי מַה לּוֹ כְּשֶׁאוֹכֵל מְעַט עִם תַּאֲוָה אוֹ הַרְבֵּה. וְלָמָּה לוֹ לְהַפְסִיד גּוּפוֹ בְּחִנָּם וְהָיָה מַנִּיחַ כָּל הַתַּאֲוֹוֹת בְּתוֹךְ תַּאֲוָה זוֹ שֶׁל אֲכִילָה. פַּעַם אַחַת הָיָה יוֹשֵׁב עַל הַשֻּׁלְחָן אֵצֶל חֲמִיו בְּשָׁעַת הַסְּעֻדָּה שְׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת, וְיָשַׁב בְּזִוִּית וְהָיָה חֹשֵׁךְ בַּבַּיִת. וְהוּא הָיָה דַּרְכּוֹ תָּמִיד לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלּוֹ כְּדַרְכּוֹ וְהִתְחִיל לְבָרֵךְ שֶׁיַּרְאֶה לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת הָאָבוֹת אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב. וְהִבְטִיחַ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּשֶׁתַּרְאֶה לִי זֹאת. אַשְׁלִיךְ גַּם זֹאת הַתַּאֲוָה (הַיְנוּ שֶׁל אֲכִילָה) וְעָשָׂה בָּזֶה מַה שֶּׁעָשָׂה, וְנִכְנַס בָּזֶה מְאֹד וַיִּישָׁן. וּבָא וְקִנְּנוֹ הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֵלָיו בַּחֲלוֹם וְאָמַר לוֹ הַפָּסוּק (דְּבָרִים י"א): "וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לִבְהֶמְתֶּךָ". וְהֵקִיץ וְנִפְלָא בְּעֵינָיו מַה שַּׁיָּכוּת יֵשׁ לָזֶה הַפָּסוּק לְמַה שֶּׁבִּקֵּשׁ וּבָא בְּדַעְתּוֹ שֶׁאֵיתָא בַּתִּקּוּנִים (דַּף סב:) עֵשֶׂב הוּא אוֹתִיּוֹת עַיִן בֵּית שִׁין, עַיִן בֵּית הִיא בַּת עַיִן, שִׁין תְּלַת אֲבָהָן. וְזֶהוּ אִם תִּרְצֶה לִרְאוֹת אֲבָהָן אִי אֶפְשָׁר לְךָ כִּי אִם בְּשָׂדְךָ לִבְהֶמְתֶּךָ צָרִיךְ אַתָּה לְשַׁדֵּד הַבְּהֵמִיּוֹת תַּאֲוֹת אֲכִילָה. וְהִשְׁלִיךְ גַּם זֹאת הַתַּאֲוָה. וְאָמַר שֶׁמַּעֲשֶׂה זוֹ שֶׁיְּכָה (לְהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל) לְקַבָּלַת הַתּוֹרָה הַנ"ל. בְּחַיֵּי־מוֹהֲר"ן כְּתַב־יָד כָּתוּב לְמַעְלָה לִפְנֵי אוֹת זָה מַעֲשֶׂה מִקַּבָּלַת הַתּוֹרָה (הִיא הַמַּעֲשֶׂה מֵהַלֶּחֶם). וּבָזֶה תָּבִין תֵּבֶת "הַנַּ"ל" וְצִוָּה לְחָזֵר גַּם זֹאת הַמַּעֲשֶׂה: [אָמַר הַמַּעְתִּיק שֶׁמַּעְתִּי שֶׁסִּפֵּר הָרַב רַבִּי נִיסָן קָאוֶלִיר, אֶחָד מִגְּדוֹלֵי הַמְקֹרָבִים שֶׁל הָרַב הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ רַבִּי בָּרוּךְ זֶכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, לִפְנֵי הַמַּגִּיד מִטֶּירְהָאוויִיצָע זֶכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, אֲשֶׁר פַּעַם אַחַת בָּא אֶל הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי בָּרוּךְ זֶכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה וְרָאָה אוֹתוֹ נֶעֱצָב מְאֹד, וְשָׁאַל אוֹתוֹ מַה זֹּאת, וְהֵשִׁיב לוֹ שֶׁזֶּה כַּמָּה זְמַנִּים שֶׁלֹּא רָאָה אֶת הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זֶכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, וְכָל אֵימַת שֶׁבָּא עַל קִבְרוֹ אֵינוֹ מוֹצֵא אוֹתוֹ וְעַתָּה רָאִיתִי אוֹתוֹ וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ מַה זֶּה וְהֵשִׁיב לִי שֶׁהוּא נִמְצָא אֵצֶל רַבִּי נַחְמָן וְאָמַר בְּזוֹ הַלְּשׁוֹן: "עֶר הָאט זִיךְ פַּאר קְלֵיבְּן צוּ ר' נַחְמָנ" (הוּא בָּחַר עַצְמוֹ אֵצֶל ר' נַחְמָן)]: וּמַה שֶּׁאָמַר הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב לְאַדְמוּ"ר זֶכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה כִּי בִּלְתִּי אֶפְשָׁר לִרְאוֹת אֶת הָאָבוֹת עַד שֶׁיְּשַׁדֵּד וִישַׁבֵּר תַּאֲוַת אֲכִילָה, עַיֵּן בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן בְּמַאֲמַר שְׁאַלוּ אֶת ר' יוֹסֵי בֶּן קִיסְמָא סִימָן נז מְבֹאָר שָׁם שֶׁעַל יְדֵי אֲכִילָה בִּקְדוּשָׁה מִתְנוֹצְצִים בְּהָאָדָם אוֹר הָאָבוֹת]:

פרק צג

יג יוֹם שֵׁנִי כ"ד אִיָּר תק"ע בְּאוּמָין, סִפֵּר לִי חֲלוֹם שֶׁחָלַם לוֹ בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה. וְרָאָה בַּחֲלוֹם שֶׁהָיְתָה חֲתֻנָּה וְהָלַךְ גַּם־כֵּן אֶל הַחֲתֻנָּה וְהָיָה יוֹדֵעַ שֵׁם הֶחָתָן. וְהִסְתַּכֵּל וְרָאָה שָׁם אָדָם

מֵעוֹלָם הַבָּא הַיְנוּ אָדָם מֵת. וַיִּתְפַּלֵּא מְאֹד וְאָמַר בְּדַעְתּוֹ, הֲלֹא אִם יִרְאוּ אוֹתוֹ הָעוֹלָם יִהְיֶה רַעַשׁ גָּדוֹל מְאֹד. וְהָיָה יוֹדֵעַ שֵׁם זֶה הַמֵּת גַּם־כֵּן, וְאָמַר שֶׁהַשֵּׁמוֹת אֵלּוּ שֶׁל הֶחָתָן וְשֶׁל הַמֵּת אֵינָם שְׁמוֹת הָעֶצֶם רַק הֵם שֵׁמוֹת מַמָּשׁ שֶׁמְּרַמְּזִים לְמַה שֶׁמְּרַמְּזִים כְּמוֹ כָּל שֵׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים. אַחַר־כָּךְ רָאוּ גַּם הָעוֹלָם אֶת הַמֵּת הַנַּ"ל וְדִבַּרְתִּי עִמָּהֶם הֲלֹא זֶהוּ מֵת וְאָמְרוּ אַף־עַל־פִּי־כֵן וְלֹא הָיָה אֶצְלָם שׁוּם חִדּוּשׁ כְּלָל. אַחַר־כָּךְ הוּטַב בְּעֵינַי לֵילֵךְ שָׁם לְאֵיזֶה בֵּית־הַכְּנֶסֶת בַּאֲשֶׁר שֶׁמִּשָּׁם יִהְיֶה טוֹב יוֹתֵר לְהִסְתַּכֵּל עַל הַחֲתֻנָּה וְסִבַּבְתִּי שָׁם (כְּזֶה) וְהָיָה מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע אֵיךְ הָיָה מְסֻבָּב וּבָאתִי אֶל הַבֵּית־הַכְּנֶסֶת וְהָיוּ מְזַמְּרִים שָׁם (הַיְנוּ בְּמָקוֹם הַחֻפָּה) לְהֶחָתָן בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "אֵיין בָּחוּר אִיז דָּער. אֵיין חָתָן אִיז דָּער" בָּחוּר אֶחָד הוּא זֶה, חָתָן אֶחָד הוּא זֶה. וְגַם יָדַעְתִּי אֶת הַנִּגּוּן וְהָיָה נִגּוּן יָפֶה נִגּוּן שֶׁל שִׂמְחָה. וְהָיִיתִי מִסְתַּכֵּל שָׁם מִן הַבֵּית־הַכְּנֶסֶת הַנַּ"ל, אַחַר־כָּךְ גַּם שָׁם לֹא הוּטַב בְּעֵינַי וְהָלַכְתִּי לְבֵיתִי. וּבָאתִי לְבֵיתִי וּמָצָאתִי שֶׁהֶחָתָן הוּא שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ וְנִעַרְתִּי אוֹתוֹ הֲלֹא מְזַמְּרִים לְךָ כָּל־כָּךְ וְכוּ' כַּנַּ"ל וְאַתָּה שׁוֹכֵב כָּאן. (וְהַדְּבָרִים סְתוּמִים מְאֹד וְאַחַר־כָּךְ אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעֶצְמוֹ שֶׁהוּא פֶּלֶא שֶׁשָּׁם הָיוּ מְזַמְּרִים לוֹ כָּל־כָּךְ וְכָאן הוּא שׁוֹכֵב. וְהַדָּבָר סָתוּם וְנֶעְלָם מְאֹד) וְאָמַר שֶׁבַּחֲלוֹם נִרְאָה לוֹ שֶׁהַמָּקוֹם שֶׁשָּׁם בֵּית־הַכְּנֶסֶת יֵשׁ לוֹ שֵׁם אַחֵר וְהַמָּקוֹם שֶׁהָלַךְ שָׁם לְבֵיתוֹ יֵשׁ לוֹ שֵׁם אַחֵר (וְאָמַר שֶׁיָּדַע וְשָׁכַח וַאֲנִי מְסֻפָּק אִם עַל הַנִּגּוּן אָמַר שֶׁיָּדַע וְשָׁכַח אִם עַל אֵלּוּ הַשֵּׁמוֹת שֶׁל הַמְּקוֹמוֹת אָמַר שֶׁיָּדַע וְשָׁכַח אֲבָל שֵׁמוֹת הַנַּ"ל שֶׁל הֶחָתָן וְהַמֵּת אָמַר שֶׁהוּא יוֹדֵעַ אוֹתָם עֲדַיִן) וְאָמַר שֶׁיֵּשׁ עוֹד בָּזֶה דְּבָרִים שֶׁרָאָה בַּחֲלוֹם הַנַּ"ל:

פרק צד

יד פַּעַם אַחַת אָמַר כָּל תּוֹרָה יֵשׁ לְהּ מַעֲשֶׂה וְהִתְחִיל לְסַפֵּר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַתּוֹרָה וַיֹּאמֶר בֹּעַז אֶל רוּת בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן ס"ה שֶׁהִגִּיד בָּעֵת הַהִיא. וְסִפֵּר עַזּוּת הָיָה לוֹ בַּת וּשְׁלָחָהּ אֶל הַמַּיִם לִשְׁאֹב אֶל הַכַּד וְכוּ' וְלֹא רָצָה לְסַפֵּר יוֹתֵר מֵחֲמַת שֶׁכְּבָר הִגִּיד הַתּוֹרָה. וּבִפְרָטִיּוּת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל אֶחָד שֶׁהָיָה שׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ (לְעֵיל פג) יֵשׁ מִמֶּנָּה בְּתוֹךְ כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה. וּבִפְרָט הַתּוֹרָה תִּשְׁעָה תִּקּוּנִין בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן כ, הוּא פֵּרוּשׁ עַל אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה. מַעֲשֶׂה שֶׁל בַּת מֶלֶךְ הַמְסֻיֶּמֶת בְּהַר שֶׁל זָהָב וּמִגְדָּל שֶׁל מַרְגָּלִית הַנִּדְפָּסָה בְּסִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת סִפּוּר א' לְדַעְתֵּנוּ שַׁיֶּכֶת עַל הַתּוֹרָה הַמַּתְחֶלֶת פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן ס. מַעֲשֶׂה מֵהַכֹּסֵא (לְעֵיל פד) שַׁיֶּכֶת לְהַתּוֹרָה תִּקְעוּ בַּחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן א' שֶׁהִיא בֵּאוּר אוֹתָהּ הַמַּעֲשֶׂה:

פרק צה

טו שָׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁסִּפֵּר לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעֶרֶב יוֹם־כִּפּוּר אַחַר הַכַּפָּרוֹת מַעֲשֶׂה. שֶׁרָאָה שֶׁהָלַךְ בְּיַעַר אֶחָד, וְהַיַּעַר הָיָה גָּדוֹל בְּלִי קֵץ וְסוֹף וְרָצָה לָשׁוּב אֶל עֶקְבּוֹ, וּבָא אֵלָיו אֶחָד וְאָמַר לוֹ שֶׁבְּזֶה הַיַּעַר אִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לְסוֹפוֹ וְקִצּוֹ, כִּי הַיַּעַר הַזֶּה הִיא בְּלִי קֵץ וְסוֹף וְכָל הַכֵּלִים שֶׁבָּעוֹלָם כֻּלָּם נַעֲשׂוּ מִזֶּה הַיַּעַר וְהֶרְאָה לוֹ דֶּרֶךְ אֵיךְ שֶׁיֵּצֵא מִזֶּה הַיַּעַר. אַחַר־כָּךְ בָּא לְנָהָר אֶחָד וְרָצָה לְהַגִּיעַ לְסוֹף הַנָּהָר, וּבָא אֵלָיו שׁוּב אֶחָד וְאָמַר לוֹ גַּם־כֵּן שֶׁבְּזֶה הַנָּהָר אִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לְסוֹפוֹ, כִּי זֶה הַנָּהָר אֵין לוֹ קֵצֶה וְסוֹף, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם שׁוֹתִין מֵאֵלּוּ הַמַּיִם שֶׁל זֶה הַנָּהָר. וְהֶרְאָה לוֹ גַּם־כֵּן דֶּרֶךְ וְכוּ'. אַחַר־כָּךְ בָּא אֶל רַחַיִם אַחַת שֶׁהָיְתָה עוֹמֶדֶת עַל אוֹתוֹ הַנָּהָר. וּבָא אֵלָיו גַּם־כֵּן אֶחָד וְאָמַר לוֹ שֶׁזֹּאת הָרַחַיִם טוֹחֶנֶת טְחִינָה עַל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. וְאַחַר־כָּךְ חָזַר וּבָא אֶל הַיַּעַר הַנַּ"ל וְרָאָה שָׁם נַפָּח אֶחָד שֶׁקּוֹרִין קָאווִיל, שֶׁיָּשַׁב שָׁם בַּיַּעַר וְעָשָׂה מְלַאכְתּוֹ וְאָמְרוּ לוֹ שֶׁזֶּה הַנַּפָּח עוֹשֶׂה כֵּלִים בִּשְׁבִיל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ וְהַדְּבָרִים סְתוּמִים מְאֹד. (גַּם לֹא נִרְשַׁם בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי כִּי הָרַבֵּה נִשְׁכַּח כִּי לֹא נִכְתַּב בִּזְמַנּוֹ) וְאָמַר אַז שֶׁהָעוֹלָם מְסַפְּרִין מַעֲשֶׂה, וַאֲנִי רָאִיתִי מַעֲשֶׂה. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַכֵּנוּ לְהָבִין דִּבְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים הַנּוֹרָאִים:

פרק צו

טז סִפֵּר בִּימֵי אֱלוּל שֶׁחָלַם לוֹ שֶׁהָיָה רוֹצֶה לִכְנֹס בְּבֵית לִשְׁמֹעַ קוֹל שׁוֹפָר, וְעָבַר לִפְנֵי בַּיִת אֶחָד וְשָׁמַע שֶׁשָּׁם מְזַמְּרִין וּמַכִּין כַּף אֶל כַּף וּמְרַקְּדִין מְאֹד וּשְׁמָחִין בִּקְפִיצוֹת וְרִקּוּדִין גְּדוֹלִים כְּדֶרֶךְ הַשְּׂמֵחִים וְהַשּׂוֹחֲקִים מְאֹד. עָנִיתִי וְאָמַרְתִּי הֲלֹא לְכָאן בְּוַדַּאי טוֹב לִכְנֹס לִשְׁמֹעַ קוֹל שׁוֹפָר (וְהַשְּׁאָר אֵינִי זוֹכֵר) וְעָנָה אֶחָד שֶׁגַּם מְרֻמָּז בְּסִפּוּרוֹ שֶׁמִּצְוַת שׁוֹפָר הִיא בְּחִינַת הַמְחָאַת כַּף וְרִקּוּדִין כַּמּוּבָא בְּהַתּוֹרָה וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן י' הַמְדַבֵּר מֵהַמְחָאַת כַּף וְרִקּוּדִין, שֶׁמְּבֹאָר שָׁם מַאֲמַר הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (תִּקּוּנֵי זֹהַר מח.) בְּתִרוּעָה דְּאִיהוּ רוּחָא אִתְעֲבַר אֵל אַחֵר כְּפִירוֹת וְכוּ' שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְהַמְחָאַת כַּף וְרִקּוּדִין. שֶׁהִיא בְּחִינַת וְהַהִיא רוּחָא נָשֵׁב בְּשֵׁת פִּרְקִין דְּדִרוֹעִין וּבְשֵׁת פִּרְקִין דְּרַגְלִין עַיֵּן שָׁם כָּל הַתּוֹרָה. נִמְצָא מְבֹאָר שָׁם שֶׁתְּרוּעָה שֶׁהוּא קוֹל שׁוֹפָר הִיא בְּחִינַת הַמְחָאַת כַּף וְרִקּוּדִין. וְנִעְנַע לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה רֹאשׁוֹ. אַחַר־כָּךְ שָׁלַח ה' בִּלְבֵּי שֶׁמְּרֻמָּז בַּפָּסוּק שֶׁשּׁוֹפָר הִיא בְּחִינַת רִנָּה וְשִׂמְחָה כִּי (תְּהִלִּים קכ"ו): "אָז יִמָּלֵא שְׂ'חוֹק פִּ'ינוּ וּ'לְשׁוֹנֵנוּ רִ'נָּה רְאֹשֵׁי־תֵבוֹת שׂוֹפָ"ר. וְעַל־כֵּן אַחַר פָּסוּק (שָׁם פ"ט): "אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה" וְכוּ' כְּתִיב: "בְּשִׁמְךָ יְגִילוּן כָּל הַיּוֹם" וְעַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר (לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן קעה) שֶׁעִקַּר הַבְּכִיָּה צְרִיכָה לִהְיוֹת מִתּוֹךְ שִׂמְחָה כִּי בְּכִיָּה הִיא רְאֹשֵׁי־תֵבוֹת "בְּשִׁמְךָ "יְגִילוּן "כָּל "הַיּוֹם, עַיֵּן שָׁם:

פרק צז

יז פַּעַם אֶחָד הָיָה אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה עָשִׁיר גָּדוֹל וְהָיָה יוֹשֵׁב בַּחֲנוּת עִם כַּמָּה סְחוֹרוֹת כְּדֶרֶךְ הַחֲנְוָנִים וּבָאוּ אֵלָיו גַּנָּבִים וְגָנְבוּ מִמֶּנּוּ הוֹנוֹ וּרְכוּשׁוֹ וְנִתְדַּלְדֵּל הַרְבֵּה. וְהָלַךְ וְקִבֵּץ אֶת יֶתֶר הַפְּלֵטָה וְעָשָׂה לוֹ מַעֲמָד וְחָזַר וְקָנָה סְחוֹרוֹת וְשׁוּב נַעֲשָׂה חֲנְוָנִי. וְחָזְרוּ וּבָאוּ אֵלָיו גַּנָּבִים וְגָנְבוּ אֶת יֶתֶר הַפְּלֵטָה וְהוֹנוֹ הִנִּשְׁאָר גַּם־כֵּן מִמֶּנּוּ. וְחָזַר שׁוּב וְקִבֵּץ מִמַּעַט פְּלֵטָה הִנִּשְׁאֶרֶת לוֹ וּמֵהַתַּכְשִׁיטִין שֶׁל אִשְׁתּוֹ וְחָזַר וְעָשָׂה לוֹ אֵיזֶה מַעֲמָד בַּחֲנוּת לְפַרְנֵס אֶת בֵּיתוֹ, וְחָזְרוּ וּבָאוּ אֵלָיו גַּנָּבִים וְגָנְבוּ אֶת יֶתֶר הַפְּלֵיטָה הִנִּשְׁאֶרֶת עַד שֶׁנִּתְדַּלְדֵּל מְאֹד וְנִשְׁאַר בֵּיתוֹ רֵיקָן מִכָּל. וְהָלַךְ וְקִבֵּץ לְאֵיזֶה סַךְ מוּעָט מְאֹד וְקָנָה לוֹ סְחוֹרוֹת קְטַנִּים וְהָלַךְ עַל הַכְּפָרִים כְּדֶרֶךְ הָעֲנִיִּים שֶׁנּוֹשְׂאִים חֲבִילוֹת עִם מָחְטִין וְצִנּוֹרוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה דְּבָרִים קְטַנִּים. וְהָיָה הוֹלֵךְ עַל הַכְּפָרִים כְּדֵי לָתֵת לֶחֶם לְבֵיתוֹ. וְהָיָה מַחֲלִיף עִם הָעֲרֵלִים מָחְטִין עַל עוֹפוֹת וּבֵיצִים וְכַיּוֹצֵא כְּדֶרֶךְ הָעֲנִיִּים כָּאֵלּוּ. פַּעַם אֶחָד הָיָה הוֹלֵךְ מִן הַכְּפָרִים וְנָשָׂא עִמּוֹ מְעַט סְחוֹרָתוֹ וְאֵיזֶה מִינֵי מַאֲכָל וּפָגַע בּוֹ שׁוֹדֵד אֶחָד רוֹכֵב עַל הַסּוּס וְנָשָׂא אֶצְלוֹ שְׁתֵּי חֲבִילוֹת גְּדוֹלוֹת וְרָצָה לְגָזְלוֹ וְהִתְחִיל לִבְכּוֹת וּלְהִתְחַנֵּן אֵלָיו וְהוּא לֹא הִשְׁגִּיחַ עַל זֶה וְגָזַל מִמֶּנּוּ גַּם זֶה הַמְּעַט שֶׁהָיָה לוֹ וְנִשְׁאַר רֵיקָן מִכָּל וְכֹל. וְהָיָה הוֹלֵךְ וּבוֹכֶה מְאֹד וְנַפְשׁוֹ מָרָה לוֹ מְאֹד, כִּי לֹא הָיָה דַּי בַּצָּרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁנִּתְדַּלְדֵּל כָּל כָּךְ מֵעֲשִׁירוּת כְּזֶה, גַּם מְעַט חִיּוּתוֹ בְּצִמְצוּם טָרְפוּ מִמֶּנּוּ. בְּתוֹךְ כָּךְ הִבִּיט וְרָאָה וְהִנֵּה נָפַל הַשּׁוֹדֵד הַנַּ"ל מִן הַסּוּס וְהָיָה רוֹצֶה לָקוּם וְעָמַד עָלָיו הַסּוּס וּדְרָסוֹ בְּרַגְלָיו עַל רֹאשׁוֹ וְנָפַל שָׁם הַשּׁוֹדֵד וְנֶהֱרַג. וְהָלַךְ הָאִישׁ הַנִּגְזָל לְשָׁם וְרָאָה שֶׁהַגַּזְלָן שֶׁלּוֹ נוֹפֵל מֵת אַרְצָה וּפָתַח אֶת הַחֲבִילוֹת שֶׁל הַגַּזְלָן וּמָצָא שָׁם כָּל סְחוֹרוֹתָיו וְהוֹנוֹ וּרְכוּשׁוֹ שֶׁנִּגְנְבוּ מִמֶּנּוּ מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף. וְחָזַר בְּשָׁלוֹם לְבֵיתוֹ וְנַעֲשָׂה עָשִׁיר כְּבַתְּחִלָּה. זֶה הָעִנְיָן לֹא שָׁמַעְתִּי בְּעַצְמִי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ רַק מִפִּי אֲחֵרִים בִּשְׁמוֹ וְאִם אָמְנָם בְּוַדַּאי אֵינִי זוֹכֶה לְהָבִין רְמִיזוֹתָיו מַה שֶּׁכְּוֻנָּן בְּזֹאת הַמַּעֲשֶׂה. עִם כָּל זֶה מַה שֶּׁנִּרְאֶה לְפִי עֲנִיּוּת דַּעְתִּי בָּזֶה הוּא שֶׁמְּרַמֵּז בָּזֶה הִתְחַזְּקוּת גָּדוֹל לְכָל אָדָם בִּפְרָט וּבִכְלָל שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בִּימֵי חַיָּיו שֶׁגּוֹזְלִין אוֹתוֹ וְטוֹרְפִין מִמֶּנּוּ, וְכָל מַה שֶּׁמִּתְחַזֵּק לְהַחֲיוֹת נַפְשׁוֹ בְּיֶתֶר הַפְּלֵטָה חוֹזְרִין וְאוֹרְבִין עָלָיו עַד שֶׁגּוֹנְבִין מִמֶּנּוּ גַּם זֶה הַמְּעַט. וְכֵן כַּמָּה פְּעָמִים בְּלִי מִסְפָּר. אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ מִן הָרַחֲמִים כִּי אִם יִתְלֶה עֵינָיו לַמָּרוֹם וְיִבְטָח וְיִצְעַק בְּכָל פַּעַם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּרַאֵם בְּעֶנְיָו וַעֲמָלוֹ, אָז סוֹף כָּל סוֹף יִפֹּל הַשּׁוֹדֵד מַפָּלָה שֶׁאֵין לָהּ תְּקוּמָה, וְיָשׁוּב וְיִקַּבֵּל וְיוֹצִיא מִמֶּנּוּ כָּל הַקְּדֻשּׁוֹת וְכָל הָעֲבוֹדוֹת וְכָל הַטּוֹב שֶׁגָּנַב וְגָזַל מִמֶּנּוּ, וְיָשׁוּב לַעֲשִׁירוּתוֹ וְטוּבוֹ הַנִּצְחִי:

פרק צח

יח מַעֲשֶׂה בְּמֶלֶךְ אֶחָד שֶׁבָּנָה לְעַצְמוֹ פָּלְטִין וְקָרָא לִשְׁנֵי אֲנָשִׁים וְצִוָּה אוֹתָם שֶׁיְּצַיְּרוּ אֶת הַפָּלְטִין שֶׁלּוֹ וְחִלֵּק לָהֶם אֶת הַפָּלְטִין לִשְׁנֵי חֲלָקִים. הַיְנוּ שֶׁמֶּחֱצָה הַפָּלְטִין יִהְיֶה מֻטָּל עַל הָאֶחָד לְצַיְּרוֹ, וּמֶחֱצָה הַשֵּׁנִי יִהְיֶה מֻטָּל עַל הַשֵּׁנִי לְצַיְּרוֹ. וְקָבַע לָהֶם זְמַן שֶׁעַד אוֹתוֹ הַזְּמַן מְחֻיָּבִים הֵם לְצַיְּרוֹ, וְהָלְכוּ לָהֶם אֵלּוּ הַשְּׁנֵי אֲנָשִׁים. וְהָלַךְ אֶחָד מֵהֶם וְיָגַע וְטָרַח מְאֹד וְלִמֵּד עַצְמוֹ זֹאת הָאֻמָּנוּת שֶׁל צִיּוּר וְכִיּוּר הֵיטֵב הֵיטֵב עַד שֶׁצִּיֵּר אֶת חֶלְקוֹ שֶׁהָיָה מֻטָּל עָלָיו בְּצִיּוּר יָפֶה וְנִפְלָא מְאֹד. וְצִיֵּר שָׁם חַיּוֹת וְעוֹפוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה בְּצִיּוּרִים נִפְלָאִים וְנָאִים מְאֹד. וְהַשֵּׁנִי לֹא שָׂם אֶל לִבּוֹ גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ וְלֹא עָסַק בָּזֶה כְּלָל. וְכַאֲשֶׁר הִגִּיעַ סְמוּךְ לַזְּמַן הַמֻּגְבָּל שֶׁהָיוּ צְרִיכִין לְגָמֹר מְלַאכְתָּם, הִנֵּה הָרִאשׁוֹן כְּבָר גָּמַר מְלַאכְתּוֹ וְאֻמָּנוּתוֹ בְּחֶלְקוֹ בְּצִיּוּר נָאֶה וְנִפְלָא מְאֹד. וְזֶה הַשֵּׁנִי הִתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ מַה זֹּאת עָשָׂה שֶׁכְּלָה הַזְּמַן בְּהֶבֶל וְרִיק וְלֹא חָשׁ לִגְזֵרָא דְמַלְכָּא. וְהִתְחִיל לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת מַה לַּעֲשׂוֹת, כִּי בְּוַדַּאי בְּאֵלּוּ הַיָּמִים הַמּוּעָטִים הַסְּמוּכִים לַזְּמַן הַמֻּגְבָּל אִי אֶפְשָׁר לְתַקֵּן עוֹד לִלְמֹד לְעַצְמוֹ וְלַעֲשׂוֹת אֻמָּנוּת הַצִּיּוּר, לְצַיֵּר חֶלְקוֹ בְּזֶה הַזְּמַן הַמּוּעָט, כִּי הָיָה סָמוּךְ מְאֹד לַמּוּעָד הַקָּבוּעַ לָהֶם. וְנִתְיַשֵּׁב בְּדַעְתּוֹ וְהָלַךְ וְהֵטִיחַ כָּל חֶלְקוֹ בְּמִשִּׁיחַת סַמָּנִין (שֶׁקּוֹרִין פַּאקִיסְט [סוּג צֶבַע]) וְעָשָׂה פַּאקִיסְט שָׁחוֹר עַל כָּל חֶלְקוֹ. וְהַפַּאקִיסְט הָיָה כְּמוֹ אַסְפַּקְלַרְיָא מַמָּשׁ, שֶׁהָיוּ יְכוֹלִין לְהִתְרָאוֹת בּוֹ כְּמוֹ בְּאַסְפַּקְלַרְיָא מַמָּשׁ, וְהָלַךְ וְתָלָה וילון לִפְנֵי חֶלְקוֹ לְהַפְסִיק בֵּין חֶלְקוֹ וּבֵין חֵלֶק חֲבֵרוֹ. וְיִהְיֶה כִּי הִגִּיעַ מוֹעֵד הַקָּבוּעַ שֶׁקָּבַע לָהֶם הַמֶּלֶךְ הָלַךְ הַמֶּלֶךְ לִרְאוֹת תַּבְנִית מְלַאכְתָּם אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּאֵלּוּ הַיָּמִים. וְרָאָה חֵלֶק הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא מְצֻיָּר בְּצִיּוּרִים נָאִים וְנִפְלָאִים מְאֹד וּמְצֻיָּרִים שָׁם בְּחֶלְקוֹ צִפֳּרִים וְכוּ' בִּדְרָכִים נִפְלָאִים מְאֹד. וְחֵלֶק הַשֵּׁנִי הָיָה תָּלוּי בְּוִילוֹן וְחשֶׁךְ תַּחְתָּיו וְאֵין רוֹאִין שָׁם מְאוּמָה. וְעָמַד הַשֵּׁנִי וּפָרַשׂ אֶת הַוִּילוֹן וְהִזְרִיחַ הַשֶּׁמֶשׁ וּבָאוּ וְהֵאִירוּ כָּל הַצִּיּוּרִים הַנִּפְלָאִים כֻּלָּם בְּחֶלְקוֹ מֵחֲמַת שֶׁהָיָה שָׁם הַפַּאקִיסְט שֶׁהָיָה מֵאִיר כְּמוֹ אַסְפַּקְלַרְיָא. עַל־כֵּן כָּל הַצִּפֳּרִים הַמְצֻיָּרִין בְּחֵלֶק הָרִאשׁוֹן וּשְׁאָר כָּל הַצִּיּוּרִים הַנִּפְלָאִים כֻּלָּם נִרְאוּ בְּתוֹךְ חֶלְקוֹ וְכָל מַה שֶּׁרָאָה הַמֶּלֶךְ בְּחֵלֶק הָרִאשׁוֹן רָאָה גַּם־כֵּן בְּחֶלְקוֹ שֶׁל זֶה. וְנוֹסָף לָזֶה שֶׁגַּם כָּל הַכֵּלִים הַנִּפְלָאִים וְכָל הַקְּרִידֶנְצֶן [כְּמוֹ רְהִיטִים] וְכִיּוֹצֵא שֶׁהִכְנִיס הַמֶּלֶךְ לְתוֹךְ הַפָּלְטִין כֻּלָּם נִרְאוּ גַּם־כֵּן בְּחֵלֶק הַשֵּׁנִי. וְכֵן כָּל מַה שֶּׁיִּרְצֶה הַמֶּלֶךְ לְהַכְנִיס עוֹד כֵּלִים נִפְלָאִים לְתוֹךְ הַפָּלְטִין יִהְיוּ כֻּלָּם נִרְאִים בְּחֶלְקוֹ שֶׁל הַשֵּׁנִי, וְהוּטַב הַדָּבָר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְכוּ'. (וְיוֹתֵר מִזֶּה אֵינִי זוֹכֵר) כָּל זֶה שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמִי:

פרק צט

יט מַעֲשֶׂה בְּמֶלֶךְ אֶחָד שֶׁהָיָה קָטָן וְכָבַשׁ אוֹתוֹ מֶלֶךְ גָּדוֹל וְנַעֲשָׂה נִכְנָע אֵלָיו. וְהַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל כָּבַשׁ עוֹד מְלָכִים וּמְדִינוֹת לְאַחַר זְמַן נִתְחַזֵּק הַמֶּלֶךְ הַקָּטָן וְנִתְעוֹרֵר עִם שְׁאָר מְלָכִים נֶגֶד הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל שֶׁכָּבַשׁ אוֹתָם וְחָזְרוּ וְכָבְשׁוּ אֶת אַרְצָם מִיָּדוֹ וְגַם אֶצְלוֹ כָּבְשׁוּ מְדִינוֹת. וְנִתְיַשֵּׁב הַמֶּלֶךְ הַקָּטָן הַנַּ"ל מֵאַחַר שֶׁרוֹאֶה שֶׁהַגַּלְגַּל חוֹזֵר. לִפְעָמִים זֶה כּוֹבֵשׁ. וְלִפְעָמִים חוֹזֵר חֲבֵרוֹ וְכוֹבֵשׁ אֶצְלוֹ וּמִי יוֹדֵעַ מַה יֵּלֵד יוֹם אוּלַי יַחֲזוֹר וְיִתְהַפֵּךְ הַדָּבָר. וְהָלַךְ וְעָשָׂה חוֹמָה אֵצֶל הַיָּם וְגָנַז שָׁם בְּתוֹךְ אוֹתוֹ הַמִּבְצָר כָּל הַהוֹן וְהַמָּמוֹן שֶׁקִּבֵּץ מִכָּל מְדִינָתוֹ. וְעָשָׂה שָׁם חֲדָרִים חֲדָרִים וּבְכָל חֶדֶר וְחֶדֶר גָּנַז שָׁם מַטְבֵּעַ מְיֻחֶדֶת. וְתָלָה דַף (שֶׁקּוֹרִין טַאבְּלִיצָע) [שֶׁלֶט] עַל הַפֶּתַח וְהָיָה כָּתוּב שָׁם הַמַּטְבֵּעַ הַמֻּנַּחַת בְּתוֹךְ אוֹתוֹ הַחֶדֶר. וְהַפֶּתַח שֶׁל כָּלָל הַמִּבְצָר הָיָה נַעֲשָׂה שָׁם בְּאָמָנוּת, שֶׁקּוֹרִין "מַאשִׁין" (מְכוֹנָה), שֶׁלֹּא הָיָה אֶפְשָׁר לִכְנֹס לְשָׁם, מֵחֲמַת שֶׁמִּי שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ הַדֶּרֶךְ וְהַנְּתִיב וְהַנְּטִיָּה לְכָל צַד בִּשְׁעַת הַכְּנִיסָה, הָיָה הַמַּאשִׁין חוֹתֵךְ אֶת רֹאשׁוֹ. וְהָיָה תָּלוּי שָׁם טַאבְּלִיצָע [שֶׁלֶט] שֶׁהָיָה כָּתוּב עָלֶיהָ בְּכַמָּה לְשׁוֹנוֹת הַדֶּרֶךְ וְהַחָכְמָה אֵיךְ לִכְנֹס לְשָׁם וְאֵיךְ לִנְטוֹת לְכָל צַד בְּאֹפֶן שֶׁיּוּכַל לִכְנֹס וְלֹא יָזִיק לוֹ הַמַּאשִׁין הַנַּ"ל. לְאַחַר זְמַן שְׁטַף הַיָּם אֶת הָאִי עִם הַמִּבְצָר הַנַּ"ל וְנִשְׁתַּכַּח הַדָּבָר. לְאַחַר כַּמָּה מְאוֹת שָׁנִים חָזַר מֶלֶךְ אֶחָד וְכָבַשׁ אוֹתוֹ הָאַקְלִים וְנִתְגַּלָּה הָאִי הַנַּ"ל. וְהַמֶּלֶךְ הַזֶּה הָיָה קָטָן וְרָצָה לַעֲשׂוֹת שָׁם יְשׁוּב. וְהָלַךְ וְהוֹשִׁיב שָׁם מִן הַיְּהוּדִים וּמִן שְׁאָר אֻמּוֹת. וּמִן הַסְּתָם נִתְיַשְּׁבוּ שָׁם עֲנִיִּים וְאֶבְיוֹנִים כְּדֶרֶךְ מְקוֹמוֹת הַחֲדָשִׁים. וְהָיָה שָׁם עָנִי אֶחָד שֶׁעָשָׂה לְעַצְמוֹ בַּיִת קָטָן אֵצֶל הַיָּם. וַיְהִי בְּיוֹם שִׁשִּׁי הָלַךְ לַחְפֹּר טִיט וּמָצָא הַטַּאבְּלִיצָע הַנַּ"ל וְלֹא הָיָה יוֹדֵעַ מַה כָּתוּב בָּהּ וְהָלַךְ וְשָׁאַל וְחָקַר אֵצֶל הָעֲרֵלִים הַזְּקֵנִים אִם יוֹדְעִים אִם הָיָה שָׁם אֵיזֶה פַּעַם יְשׁוּב וְלֹא הָיָה אֶחָד מֵהֶם שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ וְזוֹכֵר אִם הָיָה שָׁם יְשׁוּב. וּבָא עָנִי אֶחָד שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ לוֹ מָקוֹם לֶאֱכֹל בְּשַׁבָּת וְהָלַךְ אֵצֶל הֶעָנִי הַנַּ"ל וְסִפֵּר לוֹ אֶת אֲשֶׁר מָצָא הַטַּאבְּלִיצָע וְאֵין יוֹדֵעַ מַה כָּתוּב בָּהּ. הֵשִׁיב לוֹ אֶקְרָא אֶת מַה שֶּׁכָּתוּב בָּהּ, וְנָתַן לוֹ וְקָרָא כָּל הַכְּתוּב בָּהּ. וְהָלַךְ הֶעָנִי הַיְּהוּדִי הַזֶּה וְלָקַח כָּל הָאוֹצָרוֹת וְהַהוֹן שֶׁהָיָה שָׁם:

פרק ק

כ שִׁמַּעְתִּי בְּשֵׁמוֹ לְעִנְיַן הַמְפָרְסָמִים בַּעֲלֵי מוֹפֵת, סִפֵּר מַעֲשֶׂה שֶׁמֶּלֶךְ אֶחָד הָיוּ לוֹ שְׁנֵי בָנִים אֶחָד הָיָה חָכָם וְאֶחָד הָיָה שׁוֹטֶה. וְעָשָׂה אֶת הַשּׁוֹטֶה מְמֻנֶּה עַל הָאוֹצָרוֹת, וְהֶחָכָם לֹא הָיָה לוֹ שׁוּם הִתְמַנּוּת רַק יָשַׁב אֵצֶל הַמֶּלֶךְ תָּמִיד. וְהָיָה קָשֶׁה לְהָעוֹלָם מְאֹד שֶׁזֶּה שֶׁאֵינוֹ חָכָם יֵשׁ לוֹ כָּל הִתְמַנּוּת וְהַכֹּל בָּאִין וְנִכְנָסִין אֶצְלוֹ לְהַכְנִיס אוֹ לְהוֹצִיא מִן הָאוֹצָרוֹת. וְזֶה הֶחָכָם אֵין לוֹ שׁוּם הִתְמַנּוּת כְּלָל. וְהֵשִׁיב לָהֶם הַמֶּלֶךְ וְכִי זֶה הוּא מַעְלָה מַה שֶּׁהוּא לוֹקֵחַ

אוֹצָרוֹת מוּכָנִים וְחוֹלְקָם לְהָעוֹלָם כִּי זֶה הֶחָכָם יוֹשֵׁב אֶצְלִי וְחוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת וּבָא עַל עֲצוֹת חֲדָשׁוֹת שֶׁאֵינִי יָכוֹל לָבוֹא עֲלֵיהֶם. וְעַל־יְדֵי אֵלּוּ הָעֲצוֹת אֲנִי כּוֹבֵשׁ מְדִינוֹת שֶׁלֹּא הָיִיתִי יוֹדֵעַ מֵהֶם כְּלָל, אֲשֶׁר מֵאֵלּוּ הַמְּדִינוֹת נִמְשָׁכִים וּבָאִין כָּל הָאוֹצָרוֹת שֶׁלִּי. אֲבָל זֶה הַמֶּמֶנָּה לוֹקֵחַ אוֹצָרוֹת מוּכָנִים וּמְחַלְקָם לְהָעוֹלָם. עַל־כֵּן בְּוַדַּאי גְּדֻלָּה וְשָׁגְבָה מְאֹד מַעֲלַת הֶחָכָם עַל הַמֶּמֶנָּה אַף עַל פִּי שֶׁנִּרְאֶה שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם הִתְמַנּוּת. כִּי מִמֶּנּוּ נִמְשָׁכִים כָּל הָאוֹצָרוֹת הַנַּ"ל:

פרק קא

כא יוֹם חֲמִישִׁי וַיֵּלֶךְ בֵּין כֶּסֶה לְעֶשׂוֹר תק"ע לפ"ק פֹּה בְּרֶסְלֶב. סִפֵּר לָנוּ שֶׁחָלַם לוֹ וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ הַפֵּרוּשׁ. שֶׁאִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה מַאֲנַשֵּׁינוּ נִפְטַר לְעוֹלָמוֹ וְהוּא מֵת בֶּאֱמֶת, אַךְ הוּא לֹא יָדַע עַד אוֹתוֹ הַיּוֹם וְנִדְמֶה לוֹ בַּחֲלוֹמוֹ שֶׁכָּל הָעוֹלָם עוֹמְדִים סְבִיבוֹ וְנוֹטְלִין רְשׁוּת מִמֶּנּוּ לִנְסֹעַ לְדַרְכָּם כַּנַּהוּג אַחַר רֹאשׁ־הַשָּׁנָה. וְאוֹתוֹ הָאִישׁ הַנִּפְטָר הָיָה גַּם־כֵּן עוֹמֵד שָׁם וְשָׁאַל אוֹתוֹ מַדּוּעַ לֹא הָיִיתָ עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, הֵשִׁיב לוֹ הֲלֹא כְּבָר נִפְטַרְתִּי לְעוֹלָמִי. אָמַרְתִּי לוֹ בְּשִׁבְיל כָּךְ, וְאִם הָאָדָם נִפְטָר אֵינוֹ רַשַּׁאי לָבוֹא עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, וְשָׁתַק. וּמֵחֲמַת שֶׁכַּמָּה בְּנֵי אָדָם דִּבְּרוּ עִמִּי מֵאֱמוּנָה דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ גַּם־כֵּן מִזֶּה. (וְנִרְאִין הַדְּבָרִים שֶׁרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה הֵבִין שֶׁנִּפַּל מִן הֶאֱמוּנָה). וְאָמַרְתִּי לוֹ וְכִי אֵין בָּעוֹלָם רַק אֲנִי, אִם אֵין אַתָּה מַאֲמִין בִּי הִתְקָרֵב לְצַדִּיקִים אֲחֵרִים, מֵאַחַר שֶׁנִּשְׁאַר לְךָ אֱמוּנָה עֲדַיִן בַּאֲחֵרִים הִתְקָרֵב לָהֶם. וְאָמַר לְמִי אֶתְקָרֵב, וְנִדְמֶה לִי שֶׁהֶרְאֵיתִי לוֹ לָזֶה הִתְקָרֵב כְּמוֹרֶה עַל אֵיזֶה מְפֻרְסָם. הֵשִׁיב לִי אֲנִי רָחוֹק מִמֶּנּוּ. אָמַרְתִּי לוֹ קָרֵב עַצְמְךָ לְאַחֵר, וְהָיִיתִי חוֹשֵׁב לְפָנָיו כָּל הַמְפֻרְסָמִים וְעַל כֻּלָּם אָמַר שֶׁהוּא רָחוֹק מֵהֶם. אָמַרְתִּי לוֹ מֵאַחַר שֶׁאַתָּה רָחוֹק מִכֻּלָּם וְאֵין לְךָ לְמִי לְהִתְקָרֵב טוֹב לְךָ לִשָּׂאֵר כָּאן כְּבַתְּחִלָּה וְתַחֲזוֹר וְתִתְקָרֵב אֶצְלִי. הֵשִׁיב לִי, מִכֶּם? (בִּלְשׁוֹן תַּמַּה) אֲנִי רָחוֹק מְאֹד. וְנִדְמֶה לִי שֶׁהוּא בְּאֶמְצַע הַיּוֹם, וְהַחַמָּה עוֹמֶדֶת כְּנֶגֶד הָרֹאשׁ. וְהִגְבִּיהַּ עַצְמוֹ לְמַעְלָה בָּאֲוִיר עַד שֶׁעָלָה אֶל הַחַמָּה. וְהָיָה הוֹלֵךְ עִם הַחַמָּה וְיָרַד מַטָּה מַטָּה עַל הָאָרֶץ כְּהִלּוּךְ הַחַמָּה עַד שֶׁיָּרַד לְמַטָּה לָאָרֶץ מַמָּשׁ בִּשְׁקִיעַת הַחַמָּה. וְכֵן הָלַךְ יוֹתֵר עִם הַחַמָּה, עַד שֶׁבַּחֲצוֹת לַיְלָה בָּא עִם הַחַמָּה כְּנֶגְדִּי מַמָּשׁ מִלְמַטָּה. כִּי בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה אָז הַחַמָּה כְּנֶגֶד רַגְלֵי הָאָדָם מַמָּשׁ וְאָז כְּשֶׁיָּרַד לְמַטָּה מְאֹד עַד שֶׁהָיָה כְּנֶגְדִּי מַמָּשׁ מִלְמַטָּה שָׁמַעְתִּי קוֹל צְעָקָה שֶׁצָּעַק אֵלַי הַשְׁמַעְתֶּם כַּמָּה אֲנִי רָחוֹק מִכֶּם וְאֵינִי יוֹדֵעַ הַפֵּרוּשׁ: וְאָמַר רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּזוֹ הַלְּשׁוֹן וְהָיָה לִי רַחֲמָנוּת גָּדוֹל, הֲלֹא עִקַּר יְגִיעַת וַעֲבוֹדַת הָאָדָם בְּשִׁבְיל הַתַּכְלִית, כִּי עִכְּשָׁו אֵין יוֹדְעִין וּמַרְגִּישִׁין טַעַם כָּל־כָּךְ בְּהִתְקָרְבוּת מֵחֲמַת עֲכִירַת הַחֹמֶר וּמֵחֲמַת הַמְּנִיעוֹת. נִמְצָא שֶׁהָעִקָּר הוּא רַק בְּשִׁבְיל הַתַּכְלִית, שֶׁאָז אַחַר הַהִסְתַּלְּקוּת לְאֹרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים, אָז יֵדְעוּ מַה שֶּׁשָּׁמְעוּ כְּבָר, וְגַם מַה שֶּׁיִּשְׁמְעוּ אָז, וְיֹתֵר מִזֶּה מַה שֶּׁיִּהְיֶה מִצַּד

הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ שֶׁיִּזְכֶּה כָּל אֶחָד. וְאִם גַּם־כֵּן אַחַר כָּךְ אֵין זוֹכִין לְהִתְקָרֵב וְכוּ'. וְהַכְּלָל אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְיקַיֵּם דְּבָרָיו בְּוַדַּאי לֹא יֵבוֹשׁ וְלֹא יִכָּלֵם לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא. וּפַעַם אַחַת אָמַר שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בְּהָאֱמוּנָה בְּהַצַּדִּיק הָאֱמֶת בְּהִתְחַזְּקוּת גָּדוֹל עַד שֶׁיִּהְיֶה חָזָק כָּל כָּךְ שֶׁאֲפִלּוּ אַחַר מִיתָתוֹ יִהְיֶה חָזָק בֶּאֱמוּנָה וְלֹא יוּכְלוּ לְהַטְעוֹתוֹ שָׁם בְּשׁוּם אֹפֶן, כִּי גַּם שָׁם צְרִיכִין הִתְחַזְּקוּת גָּדוֹל לְהַאֲמִין בְּהַצַּדִּיק. וְאָמַר כִּי יֵשׁ נִשְׁמוֹת הָרְשָׁעִים הַמִּתְנַגְּדִים שֶׁרוֹצִים לְהַטְעוֹתוֹ מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת כְּדֵי לְמָנְעוֹ שֶׁלֹּא יִתְחַזֵּק לָבוֹא אֵלָיו בִּשְׁבִיל תִּקּוּן. וְאָמַר שְׁמִי שֶׁיִּהְיֶה חָזָק בֶּאֱמוּנָה בְּוַדַּאי לֹא יוּכְלוּ שָׁם הַמּוֹנְעִים לְמָנְעוֹ מִלֵּילֵךְ לְהַצַּדִּיק לְקַבֵּל תִּקּוּן לְנִשְׁמָתוֹ. כִּי עִקַּר הַמְּנִיעוֹת גַּם שָׁם הֵם רַק מַה שֶּׁהַמְקַטְרְגִים וְהַמְחַבְּלִים וְכוּ' שֶׁיֵּשׁ שָׁם הֵם מְבַלְבְּלִין וּמַחֲלִישִׁין דַּעְתּוֹ וּמַטְעִין אוֹתוֹ וְדוֹבְרִין עַל הַצַּדִּיק מַה שֶּׁדּוֹבְרִין כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְחַזֵּק לָבוֹא אֵלָיו (כִּי בְּוַדַּאי אֲפִלּוּ אַחַר פְּטִירַת הָאָדָם כָּל זְמַן שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה עֲדַיִן לָבוֹא לִמְקוֹם מְנוּחָתוֹ בִּשְׁלֵמוּת עֲדַיִן אֵינוֹ בְּעֶלְמָא דִּקְשׁוֹט. אַדְרַבָּה עִקַּר עֲנְשׁוֹ וְיִסּוּרִים עַל־יְדֵי הַמְחַבְּלִים שֶׁמּוֹלִיכִין אוֹתוֹ בְּעוֹלַם הַתֹּהוּ וְנִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ עֲדַיִן הוּא בָּזֶה הָעוֹלָם, וּמַטְעִים אוֹתוֹ בְּכַמָּה הַטְעָאוֹת כַּמְפֹרָסָם בִּסְפָרִים) אֲבָל אִם הָאָדָם חָזָק בְּדַעְתּוֹ וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ לְדִבְרֵיהֶם וּמִתְעַקֵּשׁ עַצְמוֹ וְאוֹמֵר אֵינִי שׁוֹמֵעַ לָכֶם וַאֲנִי רוֹצֶה דַּיְקָא לֵילֵךְ וְלָבוֹא אֶל הַצַּדִּיק הֵם מֻכְרָחִים לְהַנִּיחַ אוֹתוֹ וְאֵינָם יְכוֹלִים לְמָנְעוֹ מִזֶּה בְּשׁוּם אֹפֶן כִּי עִקַּר הַמְּנִיעוֹת שֶׁהֵן מוֹנְעִין הוּא רַק מַה שֶּׁמַּטְעִין אוֹתוֹ כַּנִּזְכָּר לְעֵיל. וְסִפֵּר מַעֲשֶׂה לְעִנְיָן זֶה שֶׁצְּרִיכִים לְהִתְחַזֵּק לְהִתְקָרֵב לְהַצַּדִּיק גַּם לְאַחַר מִיתָה כִּי גַּם שָׁם צְרִיכִין הִתְחַזְּקוּת אֱמוּנָה. וְסִפֵּר שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי רַיְיסִין שֶׁנָּסַע יַחַד לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל עִם הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ הַמְפֹרָסָם מוֹרֵנוּ הָרַב מְנַחֵם מֶנְדֶל זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה מִוִּיטֶפְּסְק (וּכְבָר יָדוּעַ מִגְּדֶל הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁהָיָה עַל הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים בַּיָּמִים הַקּוֹדְמִים, בִּפְרָט בִּמְדִינוֹת לִיטָא וְרַיְיסִין, וְכָל מִי שֶׁהָיָה רוֹצֶה לְהִתְקָרֵב לָהֶם הָיוּ לָהֶם מְנִיעוֹת עֲצוּמוֹת בְּלִי שִׁעוּר) וְהִסְכִּימוּ שָׁם בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל לִשְׁלֹחַ אוֹתוֹ לְחוּץ לָאָרֶץ בִּשְׁבִיל לְהָבִיא מָעוֹת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כַּנָּהוּג. וּבְדֶרֶךְ הִלּוֹכוֹ עַל הַיָּם נִפְטַר לְעוֹלָמוֹ זֶה הָאִישׁ הַשְּׁלִיחַ הַנַּ"ל שֶׁהָיָה מְקֹרָב לְהַצַּדִּיק מוֹרֵנוּ הָרַב מְנַחֵם מֶנְדֶל הַנַּ"ל. וּבְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא יָדְעוּ עֲדַיִן כְּלָל, וְאַחַר פְּטִירָתוֹ נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הוֹלֵךְ וְנוֹסֵעַ לְלַייפְּסִיק עִם אֲנָשִׁים שֶׁלּוֹ כַּאֲשֶׁר הָיָה נוֹהֵג בְּחַיָּיו, כִּי הָיָה סוֹחֵר גָּדוֹל וְהָיָה נוֹסֵעַ לְלַייפְּסִיק בְּחַיָּיו. וְנִדְמֶה לוֹ גַּם עַתָּה כְּאִלּוּ הוּא נוֹסֵעַ לְשָׁם עִם הַנֶּאֱמָן שֶׁלּוֹ וְהַבַּעַל־עֲגָלָה כְּדַרְכּוֹ תָּמִיד. בְּדֶרֶךְ נְסִיעָתוֹ הִתְחִיל לְהִתְגַּעְגֵּעַ וּלְהִשְׁתּוֹקֵק מְאֹד לִסַּע לְרַבּוֹ מוֹרֵנוּ הָרַב מְנַחֵם מֶנְדֶל הַנַּ"ל לְקַבֵּל פָּנָיו הַקְּדוֹשִׁים. וּמֵרֹב תְּשׁוּקָתוֹ הָיָה חָפֵץ לְהַפְקִיר הַכֹּל וְלָשׁוּב מֵאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ לְמָקוֹם רַבּוֹ הַנַּ"ל וְהִתְחִיל לְדַבֵּר זֹאת לַאֲנָשָׁיו שֶׁנָּסְעוּ עִמּוֹ שֶׁהוּא מִשְׁתּוֹקֵק לָזֶה. וְהִתְחִילוּ לִשְׂחוֹק מִמֶּנּוּ וְלִדְחוֹתוֹ מִזֶּה, כִּי אֵיךְ יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת לִסְתֹּר מַשָּׂא־וּמַתָּן

כָּזֶה וְכוּ' וְעַל־יְדֵי־זֶה מְנָעוּהוּ מִזֶּה. אַחַר־כָּךְ חָזַר וְנִתְלַהֵב בְּהַשְׁתּוֹקְקוּת נִמְרָץ לִסַּע לְרַבּוֹ וְחָזַר וְאָמַר לַאֲנָשָׁיו שֶׁהוּא חָפֵץ בָּזֶה וְחָזְרוּ לְמָנְעוֹ וְלִדְחוֹתוֹ בְּדִבְרֵיהֶם שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְבַטֵּל מַשָּׂא־וּמַתָּן כָּזֶה, לָשׁוּב מִדֶּרֶךְ כָּזֶה לְלַייפְּסִיק לְבַטֵּל עֵסֶק כָּזֶה, וּלְנָסֵעַ עַתָּה לְבֵית רַבּוֹ. וְשָׁמַע לְדִבְרֵיהֶם גַּם בְּפַעַם הַזֹּאת וְנִמְנַע מִזֶּה. אַחַר־כָּךְ חָזַר וְנִתְעוֹרֵר בְּהִתְעוֹרְרוּת רַב וְגָדוֹל מְאֹד וְאָמַר שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ כְּלָל שׁוּם דָּבָר כִּי הוּא רוֹצֶה דַּיְקָא מְאֹד לְנָסֵעַ לְרַבּוֹ וּלְהַפְקִיר הַכֹּל בִּשְׁבִיל זֶה, וְכָל מַה שֶּׁאֲנָשָׁיו מָנְעוּ אוֹתוֹ בְּדִבְרִים וּטְעָנוֹת וַאֲמַתְלָאוֹת אֵיךְ אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת דָּבָר כָּזֶה בְּאֶמְצַע עֵסֶק כָּזֶה. לֹא שָׁמַע לְדִבְרֵיהֶם כְּלָל וְהָיָה חָזָק בְּדַעְתּוֹ לִנְסֹעַ דַּיְקָא תֵּכֶף וּמִיָּד לְרַבּוֹ. וְצִוָּה עֲלֵיהֶם שֶׁיְּחַזְּירוּ פְּנֵיהֶם מִדְּרָכֵיהֶם כְּדֵי לִסַּע עִמּוֹ לְמָקוֹם רַבּוֹ. וּכְשֶׁרָאוּ שֶׁאֵין יְכוֹלִים לְמָנְעוֹ בְּדִבְרִים וּטְעָנוֹת עָמְדוּ וּמָרְדוּ בּוֹ וְאָמְרוּ שֶׁאֵינָם רוֹצִים לְצַיֵּת אוֹתוֹ בְּדָבָר זָר כָּזֶה, וְגָעַר עֲלֵיהֶם שֶׁיַּעֲשׂוּ כִּרְצוֹנוֹ דַּיְקָא. וְהֵם לֹא רָצוּ לְשָׁמְעוֹ. וְהִתְחִיל לִכְעֹס עֲלֵיהֶם מְאֹד עַל שֶׁאֵינָם רוֹצִים לְצַיֵּת אוֹתוֹ כִּי הוּא הַבַּעַל הַבַּיִת שֶׁלָּהֶם וּמְחֻיָּבִים לִשְׁמֹעַ לוֹ כְּכֹל אֲשֶׁר יֹאמַר. בְּתוֹךְ כָּךְ הוֹדִיעוּ לוֹ הָאֱמֶת שֶׁהוּא כְּבָר מֵת וְשֶׁכָּל שֶׁנּוֹסְעִין עִמּוֹ הֵם מַלְאֲכֵי חַבָּלָה שֶׁהֵם מוֹלִיכִין אוֹתוֹ וּמַטְעִין אוֹתוֹ בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה. עָנָה וְאָמַר עַתָּה בְּוַדַּאי אֲנִי חָפֵץ דַּיְקָא שֶׁתּוֹלִיכוּ אוֹתִי מִיָּד לְרַבִּי הַצַּדִּיק הַנַּ"ל. עָנוּ הֵם וְאָמְרוּ עַתָּה בְּוַדַּאי אֵין אָנוּ מְרֻצִּים לָזֶה לְהוֹלִיךְ אוֹתְךָ אֵלָיו, וְהָיוּ מִתְעַצְּמִים בְּדִין זֶה, הוּא רָצָה שֶׁיּוֹלִיכוּ אוֹתוֹ לְרַבּוֹ וְהֵם לֹא רָצוּ. עַד שֶׁהֵבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁפָּט לִפְנֵי הַבֵּית־דִּין שֶׁלְּמַעְלָה. וּפָסְקוּ שֶׁהַדִּין עִמּוֹ שֶׁצְּרִיכִין לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ לְהוֹלִיכוֹ מִיָּד לְרַבּוֹ. וְכֵן הָיָה שֶׁתֵּכֶף וּמִיָּד הוֹלִיכוֹ אוֹתוֹ לְרַבּוֹ הַצַּדִּיק מוֹרֵנוּ הָרַב מְנַחֵם מֶנְדֶל הַנַּ"ל, שֶׁהָיָה עֲדַיִן בַּחַיִּים אָז בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וֶהֱבִיאוּהוּ לְבֵיתוֹ. וּכְשֶׁנִּכְנַס לְבֵית הַצַּדִּיק מוֹרֵנוּ הָרַב מְנַחֵם מֶנְדֶל הַנַּ"ל, נִכְנַס עִמּוֹ אֶחָד מֵהַמְחַבְּלִים וְנִפְחַד הַצַּדִּיק וְנִשְׁאַר חַלָּשׁוּת וְעִוְּרוּ אוֹתוֹ. וְאַחַר־כָּךְ יָשַׁב הַצַּדִּיק וְעָסַק בְּתִקּוּנוֹ בְּעֵרֶךְ שְׁמוֹנַת יָמִים עַד שֶׁתִּקְּנוֹ. וְהוֹדִיעַ אָז הַצַּדִּיק הַנַּ"ל לִבְנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּפְטַר הַשָּׁלִיחַ הַנַּ"ל כִּי לֹא יָדְעוּ עֲדַיִן מִזֶּה כְּלָל, וְסִפֵּר לָהֶם כָּל הַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת (וְזֶה הָיָה מַכְרֵחַ לָהֶם מְאֹד לֵידַע מִפְּטִירָתוֹ כְּדֵי לֵידַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּעִסְקֵי אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל בְּעִנְיַן הַשְׁלִיחוּת לְחוּץ לָאָרֶץ). וְסִפֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַמַּעֲשֶׂה לְמַעַן דַּעַת עַד כַּמָּה צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּהִתְקָרְבוּת לְהַצַּדִּיק גַּם שָׁם אַחַר פְּטִירָתוֹ, וְהָעִקָּר תְּלוּי בָּזֶה הָעוֹלָם שֶׁמִּי שֶׁהוּא חָזָק בָּזֶה הָעוֹלָם בֶּאֱמוּנָה בְּהִתְחַזְּקוּת הָאֱמִתִּית יִזְכֶּה גַּם שָׁם לָזֶה. כִּי כְּפוּם מָה דְּאִתְדַּבַּק בַּר נָשׁ בְּהַאי עָלְמָא כֵּן הוּא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי, וְאָז בְּוַדַּאי לֹא יוּכַל לְמָנֹעַ אוֹתוֹ שׁוּם מוֹנֵעַ מִלֵּילֵךְ לְהַצַּדִּיק גַּם מִשָּׁם. גַּם שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר עֵצָה לָזֶה שֶׁיּוּכַל לָבוֹא אַחַר פְּטִירָתוֹ לְהַצַּדִּיק לִשְׁבַּע עַל זֶה בִּנְקִיטַת חֵפֶץ, וְלֹא שָׁמַעְתִּי זֹאת מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ רַק מִפִּי אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁשָּׁמְעוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ:

פרק קב

כב שְׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁסִּפֵּר, בִּירוּשָׁלַיִם יֵשׁ בֵּית־הַכְּנֶסֶת שֶׁמְּבִיאִין לְשָׁם כָּל הַמֵּתִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְתֵכֶף שֶׁמֵּת אֶחָד בָּעוֹלָם מְבִיאִין לְשָׁם תֵּכֶף אוֹתוֹ הַמֵּת, וְשָׁם דָּנִין אוֹתוֹ הֵיכָן יִהְיֶה מְקוֹמוֹ, כִּי יֵשׁ מֵתִים בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל שֶׁנּוֹשְׂאִין אוֹתָן לְחוּץ לָאָרֶץ וְכֵן לְהֶפֶךְ כַּמּוּבָא (זֹהַר תְּרוּמָה קמא.). וְשָׁם בְּאוֹתוֹ בֵּית־הַכְּנֶסֶת יוֹשְׁבִין הַבֵּית־דִּין שֶׁדָּנִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד וְנוֹתְנִין לוֹ מְקוֹמוֹ הָרָאוּי לוֹ. וְיֵשׁ אֶחָד שֶׁדָּנִין אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ שׁוּם מָקוֹם, וְיִהְיֶה נָאֶבָד וְנִשְׁלָךְ בְּכַף הַקֶּלַע, וּכְשֶׁמְּבִיאִין אֶת הַמֵּת לְשָׁם אֲזַי מְבִיאִין אוֹתוֹ בְּמַלְבּוּשִׁים. וְיֵשׁ אֶחָד שֶׁחָסֵר לוֹ מֵהַמַּלְבּוּשׁ שֶׁלּוֹ אֵיזֶה חִסָּרוֹן. כְּגוֹן לְאֶחָד נֶחְסָר בֵּית יָד אֶחָד מֵהַמַּלְבּוּשׁ שֶׁלּוֹ (שֶׁקּוֹרִין אַרְבִּיל) וְיֵשׁ אֶחָד שֶׁחָסֵר לוֹ חֵלֶק אֶחָד מִכְּנַף בִּגְדוֹ (שֶׁקּוֹרִין פָּאלְע) וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה הַכֹּל לְפִי מַעֲשֵׂה הָאָדָם (שֶׁכֵּן זוֹכֶה לִלְבּוּשִׁין אַחֵר מוֹתוֹ) כַּיָּדוּעַ, וּכְפִי הַלְּבּוּשִׁין שֶׁלּוֹ שֶׁמְּבִיאִין אוֹתוֹ לְשָׁם כֵּן דָּנִין אוֹתוֹ וְנוֹתְנִין לוֹ מְקוֹמוֹ כַּנַּ"ל. פַּעַם אַחַת הֵבִיאוּ לְשָׁם מֵת אֶחָד עָרוּם לְגַמְרֵי בְּלִי שׁוּם לְבוּשׁ רַחֲמָנָא לִצְלַן. וְדָנוּ אוֹתוֹ שֶׁיִּהְיֶה נִשְׁלָךְ וְנֶאֱבָד בְּכַף הַקֶּלַע רַחֲמָנָא לִצְלַן כִּי הָיָה עָרוּם לְגַמְרֵי. וּבָא צַדִּיק אֶחָד וְלָקַח מַלְבּוּשׁ אֶחָד מִמַּלְבּוּשִׁין שֶׁלּוֹ וְהִשְׁלִיךְ עָלָיו. וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ הַבֵּית־דִּין דְּשָׁם לָמָּה אַתָּה נוֹתֵן לוֹ מַלְבּוּשׁ שֶׁלְּךָ וְהִקְפִּידוּ עַל זֶה, כִּי מְדוּעָ יִתְלַבֵּשׁ זֶה הַמֵּת וְיִנָּצֵל עַל־יְדֵי לְבוּשׁ שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. הֵשִׁיב הַצַּדִּיק הַנַּ"ל אֲנִי צָרִיךְ לִשְׁלֹחַ זֶה הָאִישׁ לִמְחוֹז חֶפְצִי וּבִשְׁבִיל זֶה יֵשׁ לִי רְשׁוּת לְהַלְבִּישׁוֹ בְּמַלְבּוּשׁ שֶׁלִּי. וְכִי לֹא רְאִיתֶם שֶׁלִּפְעָמִים שַׂר גָּדוֹל שׁוֹלֵחַ אֶת עַבְדּוֹ לְאֵיזֶה שַׂר אַחֵר, וְנִתְעַכֵּב הָעֶבֶד קְצָת מִלֵּילֵךְ בִּשְׁלִיחוּתוֹ. וְשָׁאַל אוֹתוֹ הַשַּׂר מַדּוּעַ לֹא הָלַכְתָּ עֲדַיִן בִּשְׁלִיחוּתִי הֵשִׁיב הָעֶבֶד כִּי אֵין לִי מַלְבּוּשׁ הָרָאוּי לֵילֵךְ בּוֹ לְאוֹתוֹ הַשַּׂר. כִּי הוּא שַׂר גָּדוֹל וְאִי אֶפְשָׁר לֵילֵךְ לְשָׁם בְּמַלְבּוּשׁ בָּזוּי. עָנָה הַשַּׂר וְאָמַר. קַח מֵהֶרָה מַלְבּוּשׁ אֶחָד מִמַּלְבּוּשַׁי וּלְבוֹשׁ אוֹתוֹ וְרוּץ מֵהֶרָה לְהַשַּׂר בִּשְׁלִיחוּתִי. כָּךְ מֵחֲמַת שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לִשְׁלֹחַ זֶה הַמֵּת בִּשְׁלִיחוּתִי, עַל־כֵּן אֲנִי נוֹתֵן לוֹ אֶחָד מִמַּלְבּוּשַׁיִן שֶׁלִּי וְהִצִּיל הַצַּדִּיק אֶת הַמֵּת מֵעֹנֶשׁ הַמַּר שֶׁל כַּף הַקֶּלַע. וְסִפֵּר זֹאת לְעִנְיַן עִצָּם כֹּחַ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת לְהַצִּיל אֲנָשָׁיו בְּעָלְמָא דִּקְשׁוֹט (עַיֵּן לְקַמָּן שט):

פרק קג

כג פַּעַם אַחַת הָיָה מֶלֶךְ אֶחָד וְנָסַע הַמֶּלֶךְ לִמְדִינָה אַחַת וְרָאָה שָׁם בִּנְיָנִים נָאִים מְאֹד שֶׁקּוֹרִין פַּאלַאצִין [אַרְמוֹנוֹת]. וְהוּטְבוּ בְּעֵינָיו הַבִּנְיָנִים מְאֹד וְנָסַע לְבֵיתוֹ וְשָׁכַר תֵּכֶף בַּעֲלֵי מְלָאכוֹת שֶׁיִּבְנוּ לוֹ פַּאלַאצִן כְּמוֹ שֶׁרָאָה בַּמְּדִינָה הַנַּ"ל. וּבָנוּ לוֹ אוֹתָם הַפַּאלַאצִן וְצִיְּרוּ אוֹתָם בְּצִיּוּרִים נִפְלָאִים מְאֹד. וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁבָּנוּ אוֹתָם וְצִיְּרוּ אוֹתָם עָשָׂה מִשְׁתֶּה גָּדוֹל מְאֹד, וְשָׁלַח גִּיזֶעטִין [הַזְמָנוֹת] בְּכָל מְדִינָתוֹ שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לִרְאוֹת אוֹתָן הַפַּאלַאצִן יֵלֵךְ וְיִרְאֶה.

וְנָסְעוּ מִכָּל הַמִּדִּינוֹת לִרְאוֹת. וּמֵעִיר אַחַת נִתְחַבְּרוּ יַחַד שְׁנֵי אֲנָשִׁים אֶחָד הָיָה יְהוּדִי וְאֶחָד הָיָה עֶרֶל שֶׁקּוֹרִין שֶׁלַאחְטְצִיץ [שׂר] וְנָסְעוּ יַחְדָּו לִרְאוֹת אוֹתָן הַפַּאלַאצְן שֶׁבָּנָה הַמֶּלֶךְ. וּכְשֶׁבָּאוּ לְהַשַּׁעַר שֶׁל הַפַּאלַאצְן רָאוּ שֶׁמְּצַיֵּר שָׁם דֶּרֶךְ עַל הַשַּׁעַר שֶׁל הַפַּאלַאצְן, דֶּרֶךְ נִפְלָא מְאֹד. וּמִשְּׁנֵי הַצְּדָדִים שֶׁל הַדֶּרֶךְ עוֹמְדִים מַעְיָנוֹת עִם מַיִם, וְעַל כָּל מַעְיָן וּמַיִם מְמֻנֶּה מַלְאָךְ אֶחָד. וּמִצַּד הַדֶּרֶךְ הוֹלֵךְ בָּעטְלֶיר [קַבְּצָן] אֶחָד, וְהַבָּעטְלֶיר הָיָה צָמֵא לַמַּיִם מְאֹד מְאֹד. וְהַמְמֻנִּים הַנַּ"ל לֹא רָצוּ לִתֵּן לוֹ מְעַט מַיִם לִשְׁתּוֹת וּבְאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ נִסַּע אָדוֹן אֶחָד עִם עֶגְלַת צָב, וְאָמַר לְהַמְמֻנֶּה שֶׁיִּתֵּן לוֹ מְעַט מַיִם עַל יָדָיו וְהָלַךְ מְמֻנֶּה אֶחָד וְנָתַן לוֹ, וְהָלַךְ הַמְמֻנֶּה הַשֵּׁנִי וְנָתַן לְהַבָּעטְלֶיר הַנַּ"ל מַיִם לִשְׁתּוֹת וְהָלַךְ הַמְמֻנֶּה שֶׁנָּתַן מַיִם לְהָאָדוֹן הַנַּ"ל וְנָתַן רֶמֶץ [אֵפֶר] עַל הַמְמֻנֶּה שֶׁנָּתַן מַיִם לְהַבָּעטְלֶיר הַנַּ"ל. כָּל זֶה רָאוּ הַשְּׁנַיִם הַנַּ"ל הַיְנוּ הַיְהוּדִי וְהַשֶּׁלַאחְטְצִיץ וְאָמַר הַשֶּׁלַאחְטְצִיץ עַל זֶה קֶעפְּסְטֶוויט [עַוְלָה - אֵינוֹ יָשָׁר] וְנָתַן לוֹ הַיְהוּדִי הַכָּאָה עַל הַלְּחִי (שֶׁקּוֹרִין פַּאטש) וְנַעֲשָׂה שָׁם גִּישְׁלָעג [קְטָטָה]. עַד שֶׁשָּׁמַע הַמֶּלֶךְ מִזֶּה וְשָׁלַח הַמֶּלֶךְ אַחֲרֵיהֶם. וְשָׁאַל בַּתְּחִלָּה אֶת הַיְהוּדִי מִפְּנֵי מָה הִכִּיתָ אוֹתוֹ עַל הַלְּחִי, הֵשִׁיב בַּאֲשֶׁר שֶׁיֹּאמַר עַל מַעֲשֶׂה הַמֶּלֶךְ קֶעפְּסְטֶוויט. אָמַר הַמֶּלֶךְ לְהֶעֱרֶל הַשֶּׁלַאחְטְצִיץ מִפְּנֵי מָה אָמַרְתָּ כָּךְ, וְהֵשִׁיב וְכִי זֶה הוּא לֹא קֶעפְּסְטֶוויט שֶׁזֶּה רוֹצֶה לִשְׁתּוֹת וְאֵינָם רוֹצִים לִתֵּן לוֹ לִשְׁתּוֹת, וְזֶה רָצָה שֶׁיִּתְּנוּ עַל יָדוֹ וְנָתַן לוֹ, וְיֶתֶר שְׁאֵת כְּשֶׁהָלַךְ הַשֵּׁנִי וְנָתַן לוֹ לִשְׁתּוֹת, נָתַן עָלָיו רֶמֶץ זֶה שֶׁנָּתַן לְהָאָדוֹן מַיִם עַל יָדָיו. אַחַר־כָּךְ אָמַר שׁוּב הַמֶּלֶךְ לְהַיְהוּדִי וְלָמָּה הִכִּיתָ אוֹתוֹ. וְאָמַר הַיְהוּדִי שֶׁכָּל לָמָּה הָיוּ נוֹתְנִין מַיִם לְהָאָדוֹן וּלְהַבָּעטְלֶיר לֹא נָתְנוּ. כִּי לָזֶה צָרִיךְ לִתֵּן הַיְנוּ לְהָאָדוֹן, וּלְהַבָּעטְלֶיר לֹא צָרִיךְ לִתֵּן. וְתוּ לֹא אָמַר הַיְנוּ הַשֶּׁכֶל שֶׁאָמַר הַיְהוּדִי שֶׁלָּזֶה צָרִיךְ לִתֵּן וְלָזֶה לֹא צָרִיךְ לִתֵּן. וְאַחַר־כָּךְ עָנָה וְאָמַר שֶׁאִישׁ צָרִיךְ לֵילֵךְ בְּכָל עֶרֶב שַׁבָּת כָּל הָאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת הַיְנוּ עֲשִׂיָּה יְצִירָה בְּרִיאָה אֲצִילוּת וְעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה לְבַד קָשֶׁה מְאֹד לֵילֵךְ וּבִפְרָט וכו' כָּל זֶה סִפֵּר פַּעַם אַחַת בְּלֵיל שַׁבָּת אַחַר בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא. מְקוֹם לַדְתּוֹ וִישִׁיבָתוֹ וּנְסִיעוֹתָיו וְטִלְטוּלָיו

פרק קד

א לַדְתּוֹ הָיְתָה בְּקְהִלַּת־קֹדֶשׁ מֶזְ'בּוּז', וְנִכְנַס לִבְרִית מִילָה בְּשַׁבַּת הַגָּדוֹל. וְכָל שְׁנוֹתָיו הָיוּ כְּפִי הַנִּשְׁמָע בְּעֶרֶךְ אַרְבָּעִים שָׁנָה פָּחוֹת מְעַט. כִּי בִּשְׁנַת הָאַרְבָּעִים נִפְטַר וְנִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה לְמַעְלָה בְּיֶרַח הָאֶתָנִים בֶּחָג בְּיוֹם שְׁלִישִׁי יוֹם רְבִיעִי שֶׁל סֻכּוֹת ח"י תִּשְׁרֵי תקע"א בְּאוּמָּן הָעִיר אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ לִשְׁכַּב שָׁם כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקַמָּן קצא, קצז, ריז). וְאַחַר־כָּךְ שָׁמַעְתִּי שֶׁשְּׁנוֹתָיו לֹא הָיוּ כִּי אִם שִׁלֹּשִׁים וּשְׁמוֹנָה שָׁנָה וַחֲצִי וּכְפִי הַנִּרְאֶה כָּךְ

הָאֱמֶת. (יְדוּעַ כִּי בִּשְׁנַת תקל"ב הָיָה רֹאשׁ־חֹדֶשׁ נִיסָן בְּשַׁבָּת וְזֶה הַיּוֹם שֶׁנּוֹלַד בּוֹ רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לִשְׁנֵי הַדֵּעוֹת הַנַּ"ל):

פרק קה

ב מִן יוֹם לֶדֶתוֹ עַד שֶׁנִּתְגַּדֵּל וְנַעֲשָׂה בַּר מִצְוָה עַד כְּנִיסָתוֹ לַחֻפָּה הַכֹּל הָיָה בְּקָהֳלַת־קֹדֶשׁ מֻעְזָבוּז. וּכְבָר מְבֹאָר קְצָת (בְּשִׁבְחֵי הָר"ן) פָּחוֹת מִטִּפָּה מִן הַיָּם מֵעִנְיַן עֲבוֹדָתוֹ שֶׁגַּם בְּאֵלּוּ הַיָּמִים בִּימֵי קְטָנוּתוֹ מַמָּשׁ הִתְעוֹרֵר לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ וְכוּ' וְהַנִּשּׁוּאִין שֶׁלּוֹ הָיוּ בְּמֶעְדְּוֵועדִיוּוקֵע כִּי מִשָּׁם נִשְׁתַּדֵּךְ עִם בַּת הָרַבָּנִי הַנָּגִיד הַמְפֻרְסָם בְּתוֹרָה וּבְיִרְאָה מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי אֶפְרַיִם זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְחוֹתְנוֹ הָיָה אִישׁ נִכְבָּד מְאֹד וּמְיֻחָס מִקּוֹר חֻצָּבוֹ הָיָה בְּזֹאסְלַאב. אַךְ אַחַר־כָּךְ נִתְגַּלְגֵּל הַדָּבָר עַד שֶׁקִּבֵּעַ יְשִׁיבָתוֹ בְּכִפַּר אוֹסְיַאטִין וּבְשָׁאר כְּפָרִים שֶׁהֵם מַהֲיִשּׁוּב שֶׁל מֶעְדְּוֵועדִיוּוקֵע, וְהָיָה מַחֲזִיק כְּפָרִים הַנַּ"ל וְהָיָה מְפֻרְסָם בְּשֵׁם טוֹב בֵּין כָּל הַצַּדִּיקִים הַמְפֻרְסָמִים שֶׁכֻּלָּם נִתְאַכְסְנוּ אֶצְלוֹ כִּי הָיָה אִישׁ חָשׁוּב מְאֹד. גַּם אִשְׁתּוֹ הִיא חֲמוֹתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיְתָה אִשָּׁה כְּשֵׁרָה מְאֹד, וְזָכָה לְהִתְחַתֵּן עִם רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְתֵכֶף בְּיוֹם הַחֻפָּה אַחַר יְצִיאָתוֹ מֵהַחֻפָּה הָיָה מִשְׁתּוֹקֵק וּמִתְגַּעְגֵּעַ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכוּ' וְנִתְחַבֵּר תֵּכֶף עִם רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרַבִּי בָּעֶר, וּמֵאָז הָיָה עוֹסֵק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם בַּכְּפָרִים הַנַּ"ל וְיָגַע וְטָרַח בַּעֲבוֹדַת ה' בִּיגִיעָה גְּדוֹלָה וּבְמִסִּירַת נֶפֶשׁ וְכוּ'. וְהָיָה נוֹסֵעַ מִשָּׁם לִפְרָקִים לְמֻזְבּוּז, וְחָזַר וְנָסַע מִמֻּזְבּוּז לְשָׁם וְגַם הָיָה דַּרְכּוֹ לְדַבֵּר לִפְרָקִים עִם אֲנָשִׁים בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם וְהָיָה מְעוֹרֵרָם מְאֹד וְהִמְשִׁיךְ אֶת לִבָּם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהִשְׁתּוֹקְקוּת נִמְרָץ מְאֹד וּבְרִבּוֹת הַיָּמִים וְשָׁנִים שֶׁהָיָה מִתְעַנֶּה וּמִתְיַגֵּעַ מְאֹד בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם וּבְהִתְבּוֹדְדוּת בְּלִי שִׁעוּר וְנִסְיוֹנוֹת אֵין מִסְפָּר וְהוּא עֲדַיִן הָיָה יוֹשֵׁב בַּכְּפָר הַנַּ"ל עַל שֻׁלְחָן חוֹתְנוֹ. בְּתוֹךְ כָּךְ הִתְחִילוּ קְצָת אֲנָשִׁים לְהִתְקָרֵב אֵלָיו קְצָת גַּם בִּהְיוֹתוֹ יוֹשֵׁב עַל שֻׁלְחַן חוֹתְנוֹ בַּכְּפָר הַנַּ"ל, וְהַכֹּל הָיָה בִּימֵי נְעוּרָיו מַמָּשׁ קֹדֶם הֱיוֹתוֹ בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה כִּי הָיָה זְרִיז גָּדוֹל בַּעֲבוֹדָתוֹ וְגַם הִתְחִיל בְּקַטְנוּתוֹ מַמָּשׁ כַּנִּזְכָּר לְעֵיל:

פרק קו

ג וְסִפֵּר לִי רַבִּי שִׁמְעוֹן הַנַּ"ל שֶׁתֵּכֶף אַחַר שֶׁכִּסָּה רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה פְּנֵי הַכַּלָּה בְּיוֹם חֻתָּנָתוֹ הָלַךְ מִיָּד וְקָרָא כַּמָּה בְּנֵי הַנְּעוּרִים, וְדִבֵּר עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּיחִידוּת, וְנִסָּה אוֹתָם בְּחָכְמָתוֹ הֵיכָן הֵם עוֹמְדִים. וְאַחַר־כָּךְ קָרָא אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ גַּם־כֵּן בְּחָכְמָה כְּאִלּוּ הוּא רוֹצֶה חַס וְשָׁלוֹם הַבְלֵי עוֹלָם הַזֶּה. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן עָמַד מִשְׁתּוֹמֵם וְלֹא הֵשִׁיב לוֹ כִּי הוּא לֹא חָפֵץ בְּאֵלֶּה. עָנָה רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר אֵלָיו וְכִי אֵין אַתָּה בֶּן אָדָם מַדּוּעַ אֵינְךָ חָפֵץ

בְּאֵלּוּ הַדְּבָרִים שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה. הֵשִׁיב לוֹ אֲנִי אִישׁ תָּם וְחָפֵץ בִּתְמִימוּת. עָנָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ כְּפִי הַנִּרְאֶה שֶׁיִּהְיֶה הֶכְרוּת גָּדוֹל בֵּינֵינוּ וְאָמַר לוֹ בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "סֶע הָאט אַפָּנִים אָז מִיר וֶועלְן זִיךְ קֶעֶנֶען". אַחַר־כָּךְ סִפֵּר לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁדִּבֵּר עִם אֵלּוּ בְּנֵי הַנְּעוּרִים וְנִסָּה וּבָחַן אוֹתָם וְהִנֵּה הֵם רְחוֹקִים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְאֹד, אַף גַּם הֵם פְּגוּמִים וּבַעֲלֵי עֲבֵרָה רַחֲמָנָא לִצְלַן. וְתֵכֶף הָלַךְ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עִם רַבִּי שִׁמְעוֹן עַל הַשָּׂדֶה וְדִבְּרוּ יַחַד הַרְבֵּה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם בְּהִשְׁתּוֹקְקוּת גָּדוֹל, וְדִבֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְרַבִּי שִׁמְעוֹן דִּבְרֵי הִתְעוֹרְרוּת הַרְבֵּה שֶׁאֵין שׁוּם תַּכְלִית בָּעוֹלָם הַזֶּה כִּי־אִם לִפְרֹשׁ מִתַּאֲוֹות עוֹלָם הַזֶּה וְלַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבִפְרָט אָנֹכִי שֶׁהַיּוֹם יוֹם חֻפָּתִי וּמוֹחֲלִין לִי כָּל הָעֲוונוֹת, בְּוַדַּאי אֲנִי צָרִיךְ לְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשַׂי הַרְבֵּה וְכַיּוֹצֵא בְּאֵלֶּה הַדְּבָרִים דִּבֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה. וְהָלְכוּ יַחַד וְדִבְּרוּ מִזֶּה עַד הַחֻפָּה. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה בְּיוֹם חֻפָּתוֹ לַחֲשֹׁב עַל הַתַּכְלִית בֶּאֱמֶת. וּמֵאָז וָהָלְאָה נִתְקַשֵּׁר רַבִּי שִׁמְעוֹן עִם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְהוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה דִּבֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה בְּהִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל, וְהָיָה מְדַבֵּר עַל לִבּוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה כְּמוֹתוֹ לִפְרֹשׁ עַצְמוֹ מִן הָעוֹלָם לְגַמְרֵי וּלְהִתְיַגֵּעַ וְלִטְרֹחַ וְלַעֲסֹק רַק בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ. אֲבָל רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר לוֹ אַתֶּם בְּוַדַּאי תִּזְכּוּ לִהְיוֹת צַדִּיק מִפָּרְסָם וַאֲנִי חָפֵץ לִהְיוֹת מְשַׁמֵּשׁ אֶצְלְכֶם תָּמִיד וְכֵן הָיָה. אֲבָל גַּם רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה אִישׁ כָּשֵׁר מַפְלִג בְּמַעֲלָה, כִּי שָׁמַעְתִּי מִפִּי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ לִפְנֵי כַּמָּה שָׁנִים, שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן כְּבָר שָׁבַר כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת לְגַמְרֵי:

פרק קז

ד וְסִפֵּר רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁפַּעַם אַחַת אַחַר שֶׁנַּעֲשָׂה מְפֻרְסָם נָסַע עִם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה דֶּרֶךְ כְּפַר אוֹסַיאטִין, שֶׁשָּׁם יָגַע רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בַּעֲבוֹדָתוֹ הַגְּדוֹלָה בְּבֵית חוֹתְנוֹ, שֶׁהָיָה דָּר שָׁם, וְנָסַע עִמּוֹ דֶּרֶךְ הַשָּׂדוֹת וְכַיּוֹצֵא, וְהָיָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מִתְגַּעְגֵּעַ מְאֹד וְאָמַר כַּמָּה הָיָה טוֹב לְפָנַי בְּכָאן כִּי בְּכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה הִרְגַּשְׁתִּי טַעַם גַּן־עֵדֶן. כִּי שָׁם בְּאֵלּוּ הַדְּרָכִים הָיָה רָגִיל לֵילֵךְ וּלְהִתְבּוֹדֵד וְהָיָה מֵצֵר וּמִתְגַּעְגֵּעַ מְאֹד וְאָמַר הֲלֹא כָּאן הָיָה טוֹב לְפָנַי מְאֹד, וְלָמָּה לִי הַפִּרְסוּם שֶׁל עַכְשָׁו. גַּם עוֹד פַּעַם אַחַת סִפֵּר בְּפָנַי שֶׁבִּהְיוֹתוֹ בִּימֵי נְעוּרָיו כְּשֶׁהָיָה מִתְבּוֹדֵד בְּאֵיזֶה מָקוֹם בַּיַּעַר אוֹ בַּשָּׂדֶה כְּשֶׁחָזַר מִשָּׁם הָיָה כָּל הָעוֹלָם חָדָשׁ בְּעֵינָיו וְנִדְמָה לוֹ כְּאִלּוּ הוּא עוֹלָם אַחֵר לְגַמְרֵי, וְלֹא הָיָה הָעוֹלָם נִרְאֶה בְּעֵינָיו כְּלָל כַּאֲשֶׁר מִקֹּדֶם:

פרק קח

ה אַחַר־כָּךְ נִתְגַּלְגֵּל הַדָּבָר וְהָיָה מֻכְרָח לְהִסְתַּלֵּק מִשֻּׁלְחָן חוֹתְנוֹ כִּי חֲמוֹתוֹ נִפְטְרָה וְלָקַח חוֹתְנוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת מִקְּהִלַּת קֹדֶשׁ מָאהְלִיב וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ הִשִּׂיאָהּ לוֹ כִּי הוּא

זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה נָסַע עִמּוֹ לָעִיר מָאהְלִיב וְעַל יָדוֹ נִגְמַר הַשִּׁדּוּךְ וְנִשֵּׂאת לוֹ. כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה עֲדַיִן בִּימֵי נְעוּרָיו מַמָּשׁ וְכִמְדֻמֶּה שֶׁשָּׁמַעְתִּי שֶׁהָיָה אָז בְּעֶרֶךְ שְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה שָׁנִים אַף־עַל־פִּי־ כֵּן נָשְׂאוּ לוֹ פָּנִים קְצָת אֲנָשִׁים מֻחָמָת שֶׁהָיָה נֶכֶד הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְגַם רָאוּ וְהֵבִינוּ בּוֹ בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא כְּלִי יָקָר מִפָּז וּמִפְּנִינִים. וְהַמַּשְׂכִּילִים הֵבִינוּ גַּם אָז שֶׁכַּאֲשֶׁר יִתְגַּדֵּל יִהְיֶה חִדּוּשׁ בָּעוֹלָם. וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בְּמָאהְלִיב כָּךְ הָיָה, כִּי נִתְאַכְסֵן שָׁם בְּבֵית אִישׁ נִכְבָּד אֶחָד מֵהַמְקֹרָבִים לְהָרַב הַקָּדוֹשׁ דּוֹדוֹ רַבִּי בָּרוּךְ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְהָאִישׁ הָיָה עָשִׁיר נִכְבָּד. וְקִבְּלוּ בְּכָבוֹד גָּדוֹל וְעָשָׂה סְעֻדָּה עֲבוּרוֹ. וְהָיוּ שָׁם עוֹד אֲנָשִׁים חֲשׁוּבִים מֵהַמְקֹרָבִים לְהָרַב הַנַּ"ל, וְנָתְנוּ לוֹ יַיִן לִשְׁתּוֹת וְהוּא זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה עֲדַיִן סָגוּר וְלֹא הָיָה רָגִיל לוֹמַר תּוֹרָה בָּרַבִּים, אַךְ אָז בִּשְׁעַת מִשְׁתֶּה הַיַּיִן נִתְלַהֵב לִבּוֹ וּפָתַח פִּיו וְגִלָּה לִפְנֵיהֶם דְּבָרִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים. וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ שָׁם רָאוּ אֶת הַמַּרְאֶה הַזֹּאת, הֵמָּה רָאוּ כֵּן תָּמָהוּ, וְנִבְהֲלוּ מְאֹד, וְאָז הָיָה הַנִּשּׁוּאִין שֶׁל חוֹתְנוֹ וְשָׁבוּ לְבֵיתָם. וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן בָּא לְשָׁם הָרַב הַצַּדִּיק הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ הָרַב ר' דֹּב מִזַּאסְלַאב הַנִּקְרָא בְּפִי כֹּל רַבִּי בָּעֶר בְּרַבִּי בּוּנִים שֶׁזָּכָה לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וְנִסְתַּלֵּק שָׁם. וְסִפְּרוּ לְפָנָיו כָּל הַנַּ"ל כָּל מַה שֶׁשָּׁמְעוּ מִפִּיו אָז, וְנִבְהַל וְנִשְׁתּוֹמֵם מְאֹד וְאָמַר שֶׁיִּהְיֶה חִדּוּשׁ גָּדוֹל בָּעוֹלָם. וּבְהִיוֹתוֹ יוֹשֵׁב בַּכְּפָר עֲדַיִן עַל שֻׁלְחַן חוֹתְנוֹ הִתְחִילוּ אֲנָשִׁים מִמְּקוֹמוֹת הַסְּמוּכִים לְהִתְקָרֵב אֵלָיו. וְלִפְעָמִים נָסְעוּ אֵלָיו וְהָיָה מַלְהִיב לִבָּם מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְנִתְקָרְבוּ עַל יָדוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְנַעֲשׂוּ אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים מְאֹד עַד הַיּוֹם הַזֶּה אַשְׁרֵי לָהֶם. אַחַר־כָּךְ עֲדַיִן הָיָה יוֹשֵׁב קְצָת עַל שֻׁלְחַן חוֹתְנוֹ, אַךְ בְּמֶשֶׁךְ הַזְּמַן קְצָת לֹא יָצְאָה חֲמוֹתוֹ יְדֵי חוֹבָתָהּ נֶגְדּוֹ, כִּי בְּבֵית חוֹתְנוֹ הַנַּ"ל הָיָה לְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה חֶדֶר מְיֻחָד בְּתוֹךְ הַבַּיִת דִּירָה שֶׁקּוֹרִין אַלְקִיר [חֶדֶר צָדָדִי קָטָן]. וְשָׁם הָיָה יוֹשֵׁב וּמִתְבּוֹדֵד וְעוֹסֵק בַּעֲבוֹדָתוֹ, וְלִפְרָקִים הָיָה יוֹצֵא לַחוּץ לְהִתְבּוֹדֵד בַּשָּׂדֶה אוֹ לַיַּעַר וְכַיּוֹצֵא. וַיְהִי הַיּוֹם וְנָסַע רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֶל הָעִיר וְהָלְכָה חֲמוֹתוֹ וְהֶעֱמִידָה מִטָּתָהּ שָׁם. כִּי רָצְתָה לְקַח אֶת הַחֶדֶר בִּשְׁבִילָהּ. וְתֵכֶף כְּשֶׁבָּא רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְשָׁם וּמָצָא שֶׁלְּקָחָהּ מִמֶּנּוּ מָקוֹם קָדֻשָּׁתוֹ, לֹא הָיָה יָכוֹל עוֹד לְהִיוֹת סָמוּךְ עַל שֻׁלְחַן חוֹתְנוֹ. וְאָז יָצָא מִן הַכְּפָר, וְנִכְנַס לְתוֹךְ הָעִיר וְקִבֵּץ דִּירָתוֹ בְּמֶעְדְוֶוועדִיוווקע:

פרק קט

י וְהִנֵּה בְּכָל הָעִנְיָנִים הָאֵלֶּה יֵשׁ הַרְבֵּה מְאֹד לְסַפֵּר כַּמָּה וְכַמָּה אֲלָפִים וְרִבְבוֹת מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁעָבְרוּ עָלָיו בְּאֵלּוּ הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים שֶׁיָּשַׁב בַּמְּקוֹמוֹת הַנַּ"ל, שֶׁאָז הָיָה עִקַּר יְגִיעָתוֹ וְטִרְחָתוֹ בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּיגִיעָה גְּדוֹלָה מְאֹד, וְהָיוּ לוֹ מִלְחָמוֹת גְּדוֹלוֹת בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה קֹדֶם שֶׁהִכְנִיעַ וְשִׁבֵּר כָּל מִדָּה וּמִדָּה, וְכָל תַּאֲוָה וְתַאֲוָה. וּמֵחֲמַת שֶׁלֹּא זָכִיתִי לְהִתְקָרֵב אֵלָיו אָז רַק

בְּבוֹאוֹ לְפֹה בְּרֶסְלֶב, וְכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים שָׁמַעְתִּי בְּסֵרוּגִין רַבָּם מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, וְהַשְּׁאָר מִשְּׁאָר אֲנָשִׁים שֶׁהִכִּירוּ אוֹתוֹ אָז, עַל־כֵּן אֵינִי יָכוֹל לְסַפֵּר הַכֹּל כַּסֵּדֶר הָרָאוּי, וַאֲנִי מֻכְרָח לְדַלֵּג הַרְבֵּה מֵעִנְיָן לְעִנְיָן. וְכָל מַה שֶּׁיַּעֲלֶה עַל זִכְרוֹנִי לֹא אֶמְנַע מִלְּסַפֵּר כִּי גַּם מִמַּה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי כְּבָר נִשְׁכַּח הַרְבֵּה:

פרק קי

ז וְאֶרְשֹׁם אֵיזֶה מַעֲשִׂיּוֹת קְטַנּוֹת שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁסִּפֵּר שֶׁבִּימֵי נְעוּרָיו בְּעֵת עָסְקוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם בִּיגִיעָה גְּדוֹלָה, הָיָה חָפֵץ מְאֹד שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִהְיֶה מַרְאֶה לוֹ מוֹפֵת לְמַעַן תִּתְחַזֵּק אֱמוּנָתוֹ יוֹתֵר וְהָיָה מַעְתִּיר וּמַפְצִיר וּמַרְבֶּה בִּתְפִלּוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה. וְסִפֵּר שְׁלֹשָׁה מוֹפְתִים שֶׁנַּעֲשׂוּ לוֹ אָז. אֶחָד, כִּי בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה רָגִיל לֵילֵךְ בַּחוּץ אֲנָה וָאָנָה, וְעָסַק בְּהִתְבּוֹדְדוּת וּדְבֵקוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הָיָה עוֹמֵד בְּאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ צֶלֶם גָּדוֹל שֶׁלָּהֶם, הַיְנוּ שְׁתֵּי וְעֶרֶב כְּדַרְכָּם, בְּפֶרֶט בַּכְּפָרִים. וְהָיָה מְבַלְבֵּל אוֹתוֹ מְאֹד כִּי הָיוּ לוֹ יְסוּרִים עַל שֶׁהַשְּׁתֵּי וָעֶרֶב עוֹמֵד לְנֶגְדּוֹ בְּעֵת הִלּוּכוֹ בִּדְבֵקוּת וְהִתְבּוֹדְדוּת. וְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּעֲשֶׂה לוֹ מוֹפֵת זֶה שֶׁיִּהְיֶה נֶעֱקָר הַצֶּלֶם. וַיְגֹר אֹמֶר וַיָּקָם, וּפִתְאוֹם נֶעֱקַר הַצֶּלֶם וְנָפַל לָאָרֶץ. הַשֵּׁנִי, מֵעִנְיַן הַדָּגִים שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ לִפְנֵי הַנָּהָר וְרָצָה שֶׁיָּבוֹאוּ לוֹ דָּגִים לְיָדוֹ בְּלִי מְצוּדָה וְנִתְקָיְּמִים כָּךְ. וְהַשְּׁלִישִׁי שֶׁכַּחְתִּי, כְּמִדָּמֶה שֶׁהָיָה מַה שֶּׁחָפֵץ שֶׁיִּרְאֶה מֵת וְהִפְצִיר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה, וְנִתְקַיֵּם כָּךְ שֶׁבָּא אֵלָיו פִּתְאוֹם מֵת אֶחָד, וְהוּא הָיָה שׁוֹכֵב בְּחַדְרוֹ הַיְנוּ בְּהָאַלְקִיר שֶׁלּוֹ בְּבֵית חוֹתְנוֹ. וְנִפְחַד רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אָז מְאֹד מְאֹד, כִּי אָז הָיָה אֶצְלוֹ פַּעַם הָרִאשׁוֹן שֶׁרָאָה בְּעֵינָיו אֶת הַמֵּת, כִּי זֶה הָיָה בִּתְחִלַּת יְמֵי נְעוּרָיו. וְגַם אָמַר אַחַר־כָּךְ שֶׁאוֹתוֹ הַמֵּת הָיָה רָשָׁע, עַל־כֵּן נָפַל עָלָיו פַּחַד גָּדוֹל עָצוּם מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר. וְהִתְחִיל לְצַעֵק מְאֹד בְּצַעֲקָה מְשֻׁנָּה מְאֹד וּבָאוּ בִּמְרוּצָה אַנְשֵׁי הַבַּיִת וְרָצוּ לִכְנֹס לְחַדְרוֹ. וְלֹא יָכְלוּ לִכְנֹס מֵחֲמַת שֶׁרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה סָגַר מִתְּחִלָּה אֶת הַחֶדֶר מִבִּפְנִים. וְהֶכְרִחוּ לַעֲשׂוֹת תַּחְבּוּלוֹת לִכְנֹס, וְאֵינִי זוֹכֵר אִם סִפֵּר שֶׁפָּתְרוּ הַכֹּתֶל, אוֹ שֶׁנִּכְנְסוּ מִלְּמַעְלָה מִן הַכֹּתֶל הָאַלְקִיר וּבָאוּ אֵלָיו, וְאַחַר־כָּךְ נָח מִפַּחְדּוֹ. וְאָמַר שֶׁאוֹתוֹ הַמֵּת הָיָה רָשָׁע וּבִשְׁבִיל זֶה נִפְחַד כָּל כָּךְ. וְאַחַר־כָּךְ רָאָה כַּמָּה וְכַמָּה מֵתִים וְלֹא נִפְחַד עוֹד, מִכָּל־שֶׁכֵּן בְּסוֹף יָמָיו שֶׁאָז נַעֲשָׂה בַּעַל הַשָּׂדֶה שֶׁאָז בָּאוּ אֵלָיו לַאֲלָפִים וְלִרְבָבוֹת בְּלִי שִׁעוּר בִּשְׁבִיל תִּקּוּן. כִּי בָּזֶה הָיָה עוֹסֵק בְּיוֹתֵר לְתַקֵּן נִשְׁמוֹת הַמֵּתִים וּנְשָׁמוֹת עֶרֶטִילְאִין שֶׁעֲדַיִן לֹא נִכְנְסוּ בַּגּוּף כְּלָל וְכוּ' כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקַמָּן קנא). וְסִפֵּר שֶׁהָיָה עָנִי שִׁבּוּעַ אֶחָד, וּפַעַם אַחַת לֹא הָיָה לוֹ מַה לֶּאֱכֹל בָּעֶרֶב, וְהָלַךְ בַּשָּׂדֶה כְּדַרְכּוֹ וּמָצָא פַּאטְשַׁיילֶע אַחַת עִם גְּרוֹיפְּן [כְּעֵין מִטְפַּחַת עִם גְּרִיסִים] וְהֵבִיא לְבֵיתוֹ לְבַשֵּׁל. וּכְפִי הַנִּשְׁמַע מִפִּיו שֶׁזֶּה הַדָּבָר הָיָה יָקָר בְּעֵינָיו כְּמוֹצֵא שָׁלָל רָב, עַל שֶׁהָיָה

לוֹ בְּטָחוֹן בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִזְמִין לוֹ פַּרְנָסָה בַּשָּׂדֶה. כִּי שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר שֶׁהוּא יוֹדֵעַ מִבִּטָּחוֹן שֶׁאֲפִלּוּ אִם הָיָה יוֹשֵׁב בַּשָּׂדֶה מַמָּשׁ הָיָה לוֹ בְּטָחוֹן בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּזַמֵּין לוֹ פַּרְנָסָתוֹ. אַךְ זֶה הַדָּבָר קָשֶׁה וְכָבֵד יוֹתֵר, הַיְנוּ שֶׁהַצַּדִּיק הָאֱמִתִּי יַחֲזִיק הַמָּעוֹת אֶצְלוֹ, וְלֹא יְפַזֵּר מִיָּד זֶה קָשֶׁה וְכָבֵד יוֹתֵר וְכוּ' וְסִפֵּר לְפָנַי שֶׁהָיוּ לוֹ שֶׁלֹּשׁ מְאוֹת אֲדָמִים נָדָן שֶׁלּוֹ וְהָיָה אוֹכֵל מֵאוֹתוֹ הַמָּעוֹת עַד שֶׁכָּלוּ, וְאַחַר־כָּךְ עָבַר עֲלֵיו הַנַּ"ל שֶׁהָיָה עָנִי וְכוּ' כַּנַּ"ל אֲבָל בִּתְחִלָּה לֹא חָשַׁב כְּלָל רַק עָסַק בַּעֲבוֹדָתוֹ וְאָכַל מֵהַסְּפָר הַנַּ"ל וְכוּ' כַּנַּ"ל:

>>קיא (ח) וְהָיָה רָגִיל לְסַפֵּר הַרְבֵּה מַעֲנְיָן מַחְשָׁבוֹתָיו שֶׁהָיוּ לוֹ אָז בִּימֵי נְעוּרָיו בְּעֵת שֶׁעָסַק בַּעֲבוֹדָתוֹ. שֶׁצִּיֵּר בְּדַעְתּוֹ שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לִהְיוֹת מְפֻרְסָם בְּשׁוּם אֹפֶן, וְלֹא הָיָה רוֹצֶה לִהְיוֹת מְקֻבָּל כְּלָל, וְהָיוּ לוֹ כַּמָּה וְכַמָּה מַחֲשָׁבוֹת בְּעִנְיָן זֶה אֵיךְ שֶׁיַּעֲלִים עַצְמוֹ מִן הָעוֹלָם וּמֵהֵיכָן תִּהְיֶה פַּרְנָסָתוֹ. וְלִפְעָמִים הָיוּ לוֹ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁיִּחָזֵר עַל הַפְּתָחִים וְאִישׁ לֹא יֵדַע מִמֶּנּוּ:

פרק קיב

ט אַחַר־כָּךְ נִכְנַס לְמֶעְדֶּוועדיְווקֶע. וְשָׁם נִתְקַבְּצוּ כַּמָּה אַנְשֵׁי כְּפָרִים, וְעָשׂוּ לוֹ מַעֲמָד קְבוּעַ לִתֵּן לוֹ אֶחָד רֶעגְדְל [סוּג מַטְבֵּעַ] בְּכָל שָׁבוּעַ. וְיָשַׁב שָׁם בְּמֶעְדֶּוועדיְווקֶע בְּהַשְׁקֵט וְשַׁלְוָה קְצָת, וְשָׁם הִתְחִילוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים לְהִתְקָרֵב אֵלָיו, וְנִלְווּ אֵלָיו אֲנָשִׁים רַבִּים מִיּוֹם אֶל יוֹם. וְהִתְחִילוּ לִנְסֹעַ אֵלָיו מֵהַסְּבִיבוֹת, עַד שֶׁהִתְחִילוּ לִנְסֹעַ אֵלָיו מִמְּקוֹמוֹת רְחוֹקִים בְּעֶרֶךְ עֶשְׂרִים פַּרְסָאוֹת. כִּי אַנְשֵׁי דַּאשִׁיב נִתְקָרְבוּ אֵלָיו בְּעֵת יְשִׁיבָתוֹ שָׁם, וְכָל מִי שֶׁזָּכָה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו נִתְמַלֵּא יִרְאַת הַשֵּׁם. וְהָיָה מֵשִׁיב רַבִּים מֵעָווֹן וְקֵרְבָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהִתְקָרְבוּת גָּדוֹל וְכוּ' וְכוּ', וְגַם בְּמֶעְדֶּוועדיְווקֶע הָיָה לוֹ קְצָת מַחֲלֹקֶת אֲבָל כָּל שׁוֹנְאָיו נָפְלוּ לְפָנָיו. וְהָיוּ שָׁם אֵיזֶה מַעֲשִׂיּוֹת עִם הָרַבָּנִים דְּשָׁם אַךְ אֵינִי יוֹדֵעַ אוֹתָם עַל בֻּרְיָן. >>קיג (י) אַחַר־כָּךְ נָסַע מֶמֶּעְדֶּוועדיְווקֶע לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. בְּבוֹאוֹ מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל נִשְׁתַּדֵּךְ עִם בִּתּוֹ אָדִיל עִם כְּבוֹד הָרַב הַגָּאוֹן הֶחָסִיד הַקָּדוֹשׁ הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ הָרַב אַבְרָהָם דֹּב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָרַב אַב־בֵּית־דִּין דִּקְהִלַּת־קֹדֶשׁ חֶמֶעלְנִיק. וְאַחַר בִּיאָתוֹ מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל יָשַׁב עוֹד בְּעֶרֶךְ שָׁנָה וְיוֹתֵר קְצָת בְּמֶעְדֶּוועדיְווקֶע. גַּם תֵּכֶף בְּבוֹאוֹ מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל נָסַע לִקְהִלַּת קֹדֶשׁ לָאדִי לְהָרַב הֶחָסִיד הַגָּאוֹן הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ הָרַב שְׁנֵיאוּר זַלְמָן זֶכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה. וְדִבֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה מֵעִנְיַן אַנְשֵׁי אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כִּי בְּעֵת הֱיוֹת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, שִׁחֲרוּ פָּנָיו שָׁם שֶׁיִּהְיֶה הוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שָׁם. וּבְעִנְיָן זֶה יֵשׁ כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת לְסַפֵּר מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו בְּעֵת נְסִיעָתוֹ לְשָׁם וּבִהְיוֹתוֹ שָׁם וּבַחֲזִירָתוֹ מִשָּׁם. גַּם הָיָה אֹצֶל הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִנְּסְכִיז חֲמִשָּׁה יָמִים קֹדֶם פְּטִירַת הָרַב הַנַּ"ל. וְנָסַע אֵלָיו בְּחִפָּזוֹן גָּדוֹל כִּי הָיָה לָהוּט וְנָחְפָּז בִּנְסִיעָתוֹ כְּדֵי לְמָצְאוֹ בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ. וְכֵן הָיָה שֶׁבָּא אֵלָיו סָמוּךְ לְהִסְתַּלְקוּתוֹ. וּגְדֹל הָאַהֲבָה וְהַשִּׂמְחָה שֶׁהָיָה לְהָרַב

הַקָּדוֹשׁ הַנַּ"ל מִבִּיאַת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר וּלְשַׁעֵר כְּלָל. כִּי הָרַב הַנַּ"ל הָיָה מֻטָּל עַל עֶרֶשׂ דְּוַי בְּחֹלִי כָּבֵד מְאֹד, כַּאֲשֶׁר הָיָה מְפֻרְסָם בְּפִי כֹּל וַחֲצִי שָׁנָה רְצוּפִים הָיָה מֻטָּל מְסֻגָּר בְּחֶדֶר שֶׁלֹּא הָיָה נִכְנָס לְתוֹכוֹ שׁוּם אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ, כִּי לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ לִסְבֹּל אֲפִלּוּ הִתְנוֹצְצוּת הַשֶּׁמֶשׁ. וְלֹא זָז מִמְּקוֹמוֹ וְלֹא הָיָה יָכוֹל לֶאֱכֹל שׁוּם תַּבְשִׁיל. כִּי לֹא הָיָה יָכוֹל לִסְבֹּל הֲרִיחַ שֶׁל תַּבְשִׁיל. וְהָיוּ מֻכְרָחִים לְסַנֵּן לוֹ הָרִטָּב כַּמָּה פְּעָמִים קֹדֶם שֶׁאָכְלוֹ. וּבְכָל בֵּיתוֹ לֹא הָיוּ רַשָּׁאִין לְהַכְנִיס שׁוּם תַּבְשִׁיל, כִּי לֹא הָיָה יָכוֹל לִסְבֹּל הֲרִיחַ וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה, כִּי הָיָה חוֹלֶה גָּדוֹל בְּיִסּוּרִין גְּדוֹלִים וְחוֹלַאַת כָּבֵד מְאֹד. וּכְשֶׁבָּא רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֶצְלוֹ הֶחֱיָה אוֹתוֹ מַמָּשׁ. וְתֵכֶף כְּשֶׁבָּא הָאִישׁ שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וּבִשֵּׂר אוֹתוֹ שֶׁרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה יָבוֹא אֶצְלוֹ, נִתְמַלֵּא שִׂמְחָה הָרַב הַנַּ"ל וְאָמַר שֶׁהוּא הֶחֱיָה אוֹתוֹ מַמָּשׁ. וְאַחַר־כָּךְ בָּא רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֶצְלוֹ וְקִבְּלוֹ בְּכָבוֹד גָּדוֹל מְאֹד, וּבְאַהֲבָה וְחִבָּה גְּדוֹלָה בִּלְי שִׁעוּר וַעֲרֶךְ וְדִבְּרוּ בְּיַחַד הָרְבֵּה מְאֹד. וּכְפִי הַנִּשְׁמָע מֵהָאִישׁ שֶׁהָיָה שָׁם עִמּוֹ שֶׁדִּבְּרוּ שָׁם מֵעִנְיַן מַרְאוֹת וְחֶזְיוֹנוֹת שֶׁל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים מַה שֶּׁחוֹזִים וּמַשִּׂיגִים וְכוּ' וְדִבְּרוּ מֵהַמַּלְאָךְ מט"ט וְכוּ' וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה. וְאַחַר־כָּךְ צִוָּה הָרַב הַקָּדוֹשׁ שֶׁיַּעֲשׂוּ סְעֻדָּה עֲבוּרוֹ בְּבֵיתוֹ דַּיְקָא, אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא הָיוּ רַשָּׁאִים לְהַכְנִיס שָׁם תַּבְשִׁיל כַּנַּ"ל. אַף־עַל־פִּי־כֵן אַהֲבָה מְקֻלְקֶלֶת הַשּׁוּרָה וְעָשָׂה שָׁם סְעֻדָּה גְּדוֹלָה עֲבוּרוֹ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה יָשַׁב בְּרֹאשׁ וְהָרַב הַקָּדוֹשׁ הַנַּ"ל הֵרִים עַצְמוֹ וְנִכְנַס לְתוֹךְ הַבַּיִת לָבוּשׁ בְּמַלְבּוּשׁ עֶלְיוֹן שֶׁקּוֹרִין חַלַאט שֶׁל גִּילְדֶן גִּישְׁטִיק [מְעִיל רָקוּם בְּחוּטֵי זָהָב], וְנִכְנַס וְיָשַׁב אֶצְלָם אֵצֶל הַשֻּׁלְחָן לִכְבוֹד רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. אֲשֶׁר זֶה חֲצִי שָׁנָה אֲשֶׁר לֹא קָם מִמִּטָּתוֹ וְלֹא נִכְנַס לְהָסֵב אֵצֶל הַשֻּׁלְחָן, וּבִשְׁבִיל כְּבוֹד הָרַב רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה נִכְנַס בְּתוֹךְ תֹּקֶף חוֹלַאְתּוֹ כִּי אָז הָיוּ הַיָּמִים קֹדֶם פְּטִירָתוֹ. וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה שָׁם מְשׂוֹבְתֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ. וְהִפְצִיר הָרַב הַנַּ"ל שֶׁיֹּאכַל אֶצְלוֹ בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ, וְלֹא רָצָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְאַחַר־כָּךְ הִפְצִיר בּוֹ מְאֹד וְכִמְדֻמֶּה שֶׁאָכַל שָׁם. וְהָרַב הַנַּ"ל שָׁלַח לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עַל פִּדְיוֹן עֲשָׂרָה אֲדָמִים. וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה רוֹאֶה שֶׁהוּא מֻכְרָח לְחַלֵּק כָּל מָמוֹנוֹ, אֲבָל זֶה אִי אֶפְשָׁר וְכוּ' וְכוּ' וְהֵבִין שֶׁהוּא מֻכְרָח לְהִסְתַּלֵּק. וְחָזַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְבֵיתוֹ קֹדֶם הִסְתַּלְּקוּתוֹ. בִּקְרִימִינְטְשַׁאק שְׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד שֶׁאָמַר שֶׁשָּׁמַע מִפִּי אָבִיו שֶׁהוּא הָיָה מְשַׁמֵּשׁ לְהָרַב מִנֶּסְכִּיז הַנַּ"ל בְּעֵת שֶׁהָיָה רַבֵּנוּ זַ"ל שָׁם, וְסִפֵּר גַּם־כֵּן שֶׁהָרַב מִנֶּסְכִּיז נָהַג בּוֹ כָּבוֹד גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד. וּבְעֹצֶם חֲלִישׁוּתוֹ הַנַּ"ל לִוָּה אֶת רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעֵת שֶׁיָּצָא מִבֵּיתוֹ לִנְסֹעַ לְדַרְכּוֹ. אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁחָזַר הָרַב הַנַּ"ל מֵהַלְוָיָה שֶׁלִּוָּה אֶת רַבֵּנוּ זַ"ל, עָנָה וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן אִלְמָלֵא לֹא אֲתִינָא לְעֶלְמָא אֶלָּא שֶׁרַבִּי נַחְמָן יַפְסִיעַ עַל מִפְתָּן שֶׁלִּי דַּיְי "אִיךְ זָאל מֶעהר נִיט בַּאשַׁאפִין וֶוערִין נָאר אַז ר' נַחְמָן זָאל בַּא מִיר אִיבֶּער טְרֶעטִין דִּיא שְׁוֶוועל אִיז אוֹיךְ גִּינוּג". בְּשׁוּבוֹ מֵהָרַב הַנַּ"ל הָיָה אָז גַּם אֵצֶל הָרַב הֶחָסִיד הַמְפֻרְסָם

מוֹרֵנוּ ר' צְבִי אַרְיֵה מֵאֲלִיק. וּכְפִי הַנִּשְׁמָע מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁכָּל עִסְקוֹ עִמָּהֶם הָיָה בְּעִנְיַן מַרְאוֹת וְחֶזְיוֹנוֹת, כִּי רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לֹא הָיָה דַּיְתּוֹ מַסְכִּים לְעִנְיַן הַמַּרְאוֹת וְהַחֶזְיוֹנוֹת שֶׁלָּהֶם, וְהָיוּ לוֹ וּכּוּחִים גְּדוֹלִים עִם הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִנְּסָכִיז שֶׁהָיָה מְפָרְסָם גָּדוֹל בְּעִנְיָן זֶה, וְרַבֵּנוּ זַ"ל נִתְוַכַּח עִמּוֹ הַרְבֵּה בְּעִנְיָן זֶה. וְאֵינִי יוֹדֵעַ הֵיטֵב עִנְיַן הַוּכּוּחִים, אַךְ הַכֹּלָל שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה אוֹמֵר, שֶׁלֹּא כְּדַּאי צְרִיכִין לְרָאוֹת חֶזְיוֹנוֹת כַּאֲשֶׁר הֵם רוֹאִים. וְהָרַב מִנְּסָכִיז שָׁלַח אֵלָיו פַּעַם אַחַת. תֹּאמְרוּ לוֹ שֶׁקֹּדֶם שֶׁבָּא לְתוֹךְ הָעִיר רָאִיתִי אֶת הַמַּלְאָךְ מט"ט וְכָךְ וְכָךְ רְאִיתִיו. וְכִמְדֻמֶּה שֶׁשָּׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר הָרַב הַקָּדוֹשׁ הַנַּ"ל שֶׁרָאָה אֶת מט"ט בִּרְאִיָּה מַמָּשׁ וְרַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אָמַר שֶׁלֹּא כְּדַּאי רוֹאִין אוֹתוֹ. וְכִמְדֻמֶּה שֶׁעוֹד פַּעַם אַחַת טָעַן הָרַב הַקָּדוֹשׁ הַנַּ"ל עִם רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ, כָּךְ רָאִיתִי וְכָךְ רָאִיתִי, וְרַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לֹא רָצָה לְהַסְכִּים עַל זֶה, וְאָמַר לָהֶם רַבֵּנוּ לֹא כָּךְ רוֹאִין אֶת מט"ט, אֲנִי רְאִיתִיו כָּךְ וְכָךְ, וְזֶה הוּא בֶּאֱמֶת רְאִיַּת מט"ט. וְהָיָה בְּעִנְיָן זֶה כַּמָּה דְּבָרִים, אַךְ לֹא הָיִיתִי בְּכָל זֶה אֲצָלוֹ וְלֹא זָכִיתִי לִשְׁמֹעַ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ דָּבָר בְּעִנְיָן זֶה, רַק שָׁמַעְתִּי סְתָם מִמֶּנּוּ שֶׁהָיָה אֵצֶל הָרַב מִנְּסָכִיז. וְסִפֵּר לִי מַעֲשִׂיּוֹת אֲחֵרִים שֶׁשָּׁמַע אָז מֵעִנְיַן הִתְקָרְבוּת הָרַב הַנַּ"ל לְרַבּוֹ מֻבְהָק הָרַב הַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ ר' מִיכָל זַכְר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לְבָרָכָה. וְאַחַר־כָּךְ בְּשׁוּבוֹ כְּשֶׁהָיָה אֵצֶל הָרַב מֵאֲלִיק הַנַּ"ל וּכְבָר שָׁמַע הָרַב מֵאֲלִיק אֶת כָּל טַעֲנוֹתָיו וּוִכּוּחָיו עִם הָרַב מִנְּסָכִיז מֵעִנְיַן מַרְאוֹת, כִּי הָיָה הַדִּבּוּר מְפָרְסָם וְנִשְׁמַע בִּסְבִיבוֹתָם, וּכְשֶׁבָּא רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֵצֶל הָרַב מֵאֲלִיק עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ הָיָה גַּם הָרַב מֵאֲלִיק מְדַבֵּר הַרְבֵּה בְּכָל סְעֻדָּה מֵעִנְיַן מַרְאוֹת וְאָמַר בְּכָל סְעֻדָּה וּסְעֻדָּה בְּשַׁבַּת תּוֹרָה, וְכָל הַתּוֹרָה וְכָל הַסִּפּוּרִים כֻּלָּם הָיוּ מֵעִנְיַן מַרְאוֹת לְהוֹדִיעַ שֶׁהוּא רוֹאֶה בֶּאֱמֶת. וְרַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לֹא הִסְכִּים עַל זֶה כְּלָל וְשָׁתַק לוֹ לְגַמְרֵי, כִּי קֹדֶם שֶׁנִּכְנַס לְהָרַב הַקָּדוֹשׁ מֵאֲלִיק הִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהִתְיַשֵּׁב אֵיךְ לְהִתְנַהֵג עִמּוֹ וְכוּ' עַל־כֵּן שָׁתַק לוֹ רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְגַמְרֵי בְּכָל הַשַּׁבָּת. וְאַחַר־כָּךְ בְּמוֹצָאֵי־שַׁבָּת נִכְנַס רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְחַדְרוֹ בְּתוֹךְ בֵּית הָרַב הַנַּ"ל וּבָא אֵלָיו הָרַב מוֹרֵנוּ ר' צְבִי אַרְיֵה זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ וְאָמַר לוֹ עֲדַיִן אֵין אַתֶּם מַאֲמִינִים לִי שֶׁאֲנִי רוֹאֶה, אֶתֵּן לָכֶם מוֹפֵת חוּתַךְ שֶׁאֲנִי רוֹאֶה וְהִתְחִיל עוֹד הַפַּעַם לוֹמַר תּוֹרָה וּלְהוֹכִיחַ לוֹ שֶׁהוּא רוֹאֶה, וְאָז הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַרְבֵּה צָפוּ לִדְרֹשׁ בְּמַעֲשֶׂה מֶרְכָּבָה וְלֹא רָאוּ אוֹתָהּ מִימֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מְגִלָּה כ"ד:):

פרק קיד

יא וַיְהִי הַיּוֹם בִּשְׁנַת תק"ס רָאָה רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּמָקוֹם שֶׁרָאָה וְהִשִּׂיג בְּמָקוֹם שֶׁהִשִּׂיג שֶׁהוּא צָרִיךְ לְקַבֵּעַ דִּירָתוֹ בִּקְהִלַּת זְלַטִיפְּלִיֶּע. וּבְאוֹתוֹ הַשָּׁנָה בְּסוֹפוֹ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֱלוּל עָשָׂה נִשּׂוּאִין לְבִתּוֹ אָדִיל הַנַּ"ל, וְהַחֻתָּנָה הָיְתָה בַּחֲמֶלְנִיק, וְהָיָה שָׁם עַל הַחֻתָּנָה עִם כָּל בְּנֵי בֵּיתוֹ

כַּנַּהוּג. וְעַל הַחֲתֻנָּה הָיְתָה אִמּוֹ הַצַּדֶּקֶת מָרַת פֵּיגָא זִכְרוֹנָהּ לִבְרָכָה. וְרָאֲתָה בְּעֵת הַחֻפָּה אֶת הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, כִּי הִיא הָיְתָה צַדֶּקֶת בַּעֲלַת רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, וְכָל הַצַּדִּיקִים הָיוּ מַחֲזִיקִים אוֹתָהּ לְבַעֲלַת רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ וּלְבַעֲלַת הַשָּׂגָה גְּדוֹלָה, וּבִפְרָט אֲחֶיהָ הַצַּדִּיקִים הַמְפֻרְסָמִים הַיְנוּ הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִסְּדִלְקֶיב וְהָרַב הַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ רַבִּי בָּרוּךְ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה כֻּלָּם הֶחֱזִיקוּ אוֹתָהּ כְּאַחַת מִן הַנְּבִיאוֹת. וְאָז בְּאוֹתָהּ הָעֵת תֻּכָּף אַחַר הַחֻתָּנָה הַנַּ"ל נִשְׁתַּדְּדוּ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עִם בִּתּוֹ מָרַת מִרְיָם זִכְרוֹנָהּ לִבְרָכָה, עִם הָרַב הֶחָסִיד הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ ר' לֵיבּוּשׁ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אַב־בֵּית־דִּין דִּקְהִלַּת־קֹדֶשׁ וְוואלְטשִׁיסק. וּבַחֲזִירָתוֹ מֵהַחֻתָּנָה הַנַּ"ל עִם כָּל בְּנֵי בֵיתוֹ הָלַךְ וְנָסַע עִמָּהֶם תֵּכֶף לְזָלַאטִיפּאלְיֶע, וְנִכְנַס לְהָעִיר בְּלִי שׁוּם יְדִיעָה מֵאַנְשֵׁי הַקְּהִלָּה, כִּי לֹא שָׁאַל אֶת פִּיהֶם מִקֹּדֶם כְּלָל, רַק שָׂכַר לוֹ דִּירָה שָׁם וְקָבַע דִּירָתוֹ שָׁם פִּתְאוֹם. אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן קִבְּלוּ אוֹתוֹ אַנְשֵׁי הַקְּהִלָּה בְּכָבוֹד גָּדוֹל. וּבְרֹאשׁ הַשָּׁנָה נִתְקַבְּצוּ שָׁם אֶצְלוֹ אֲנָשִׁים רַבִּים בְּעֶרֶךְ מֵאָה אֲנָשִׁים וְיוֹתֵר, וְהוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, לֹא הֵכִין בִּשְׁבִילָם כְּלָל כִּי הָיָה בְּעַצְמוֹ כְּאוֹרֵחַ שָׁם כִּי נִכְנַס שָׁם סָמוּךְ לְרֹאשׁ־הַשָּׁנָה מְאֹד. וְקִבְּלוּ אַנְשֵׁי הַקְּהִלָּה אֶת כָּל הָאוֹרְחִים אֶצְלָם בְּכָבוֹד גָּדוֹל וְהִפְצִירוּ לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁיִּכָּנֵס לְבֵית־הַכְּנֶסֶת הַגָּדוֹל דְּשָׁם עִם כָּל אֲנָשָׁיו לְהִתְפַּלֵּל כִּי הוּא מָקוֹם רָחָב וְטוֹב לְפָנָיו לְהִתְפַּלֵּל שָׁם עִם כָּל אֲנָשָׁיו, וְהִתְפַּלֵּל שָׁם עִמָּהֶם בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה וְיוֹם־כִּפּוּר וּמָסְרוּ לוֹ שֶׁהוּא יְצַוֶּה הַכֹּל שֶׁיִּתְנַהֵג כִּרְצוֹנוֹ הֵן בְּעִנְיְנֵי בַּעֲלֵי תְּפִלּוֹת וְתוֹקְעִים וְכֵיוֹצֵא וְיָשַׁב שָׁם בְּשַׁלְוָה בַּיָּמִים הַנּוֹרָאִים. וַיְהִי הַיּוֹם, הִתְפַּלֵּל אֶחָד נְעִילָה לִפְנֵי הָעֲמוּד בְּיוֹם־כִּפּוּר שֶׁלֹּא בִּרְצוֹן רַבֵּנוּ זַ"ל, וְנִשְׁתַּתֵּק מִלּוֹלוֹ בֶּאֱמְצַע הַתְּפִלָּה וְלֹא הָיָה יָכוֹל לִפְתֹּחַ פִּיו בְּשׁוּם אֹפֶן, עַד שֶׁהֻכְרַח לְהִסְתַּלֵּק בְּחֶרְפָּה גְּדוֹלָה וְעָמַד אַחֵר תַּחְתָּיו. וְאַחַר־כָּךְ בְּמוֹצָאֵי יוֹם־הַכִּפּוּרִים אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל דִּבְרֵי צַחוּת נָאֶה כְּדַרְכּוֹ עַל עִנְיַן הַבַּעֲלֵי תְּפִלָּה שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם־כִּפּוּר, וְאָמַר שֶׁהוּא מַטְבֵּעַ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ זָקֵן וּזְקֵנָה מִצַּד אֶחָד, בָּחוּר וּבְתוּלָה מִצַּד אֶחָד (בָּבָא־קַמָּא צז:). כִּי בְּתוֹךְ הִתְפַּלֵּל חוֹתְנוֹ שֶׁל הַבַּעַל נְעִילָה הַנַּ"ל, וְאַחַר־כָּךְ חָתְנוֹ הַנַּ"ל, וּשְׁנֵיהֶם הִתְפַּלְּלוּ בִּשְׁבִיל נְשׁוֹתֵיהֶם כְּדֵי לְהִתְכַּבֵּד בְּעֵינֵיהֶם וְכוּ'. וְאָמַר אָז שֶׁהוּא הָיָה רוֹצֶה לַעֲסֹק אָז בִּתְפִלָּתוֹ אוֹדוֹת הַפְּרִיפִינַאצְיֶע (הַיְנוּ מַה שֶּׁהָאֲדוֹנִים לָקְחוּ הַמְּזִיגָה מִיַּד הַמּוֹכְסָנִים) וְאִם אַתֶּם יוֹדְעִים אֵיךְ הַסֶּמֶךְ־מֵם עוֹמֵד כְּנֶגֶד דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה וְאֵיךְ הוּא מִתְגַּבֵּר לִמְנֹעַ וּלְבַלְבֵּל וּבָא זֶה וְעָמַד לְהִתְפַּלֵּל וְדָחִיתִי אוֹתוֹ. וּמֵחֲמַת זֶה הִתְרַעֵם עַל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָאִישׁ הַזֶּה הַנַּ"ל, וְהָלַךְ וְנָסַע לִקְהִלַּת קֹדֶשׁ שְׁפָּלְיֶע וְהִלְשִׁין עַל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בִּפְנֵי הַזָּקֵן הַיָּדוּעַ דְּשָׁם, עַד שֶׁעָשָׂה מַחֲלֹקֶת גָּדוֹל עַל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וּמֵאָז וָהֶלְאָה נִתְעוֹרֵר הַמַּחֲלֹקֶת הַגָּדוֹל מְאֹד עַד שֶׁכִּמְעַט כָּל הָעִיר כֻּלָּהּ חָלְקוּ עַל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְגֹדֶל עֹצֶם הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁהָיָה עָלָיו שָׁם, וְגֹדֶל הַיִּסּוּרִין שֶׁהָיוּ לוֹ שָׁם, אִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר וּלְסַפֵּר כִּי יָשַׁב שָׁם כְּמוֹ

עַל קוֹצִים מַמָּשׁ. וְאַחַר סֵכוֹת נָסַע לְשָׁם הַזָּקֵן הַנַּ"ל וּפָעַר פִּיו לִבְלִי חֹק עַד שֶׁעָשָׂה שָׁם מַחֲלֹקֶת גָּדוֹל עָלָיו. וּבְתַחְלָה הָיָה לוֹ אַהֲבָה עִם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְהָיָה הַזָּקֵן כָּפוּף וְנִכְנָע מְאֹד לְפָנָיו, אַךְ מֵעֵת הַנַּ"ל שֶׁנִּכְנַס רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְזָלַאטִיפָּאלְיֶע סָמוּךְ לִגְבוּלוֹ שְׁתֵּי פַּרְסָאוֹת, וְגַם עַל־יְדֵי רִבּוּי הַמַּלְשִׁינוּת כַּנַּ"ל, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְעוֹרֵר הַמַּחֲלֹקֶת הַגְּדוֹלָה, עַד שֶׁבָּדוּ עָלָיו כְּזָבִים אֲשֶׁר לֹא עָלְתָה עַל דַּעְתּוֹ. וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אָמַר שֶׁהוּא מֻכְרָח לֵישֵׁב שָׁם מִן הַשָּׁמַיִם כִּי הוּא מְתַקֵּן שָׁם חֵטְא שֶׁל יָרְבְעָם בֶּן נְבָט. וְהָרַב הֶחָסִיד הַמְפֻרְסָם מַגִּיד־מֵישָׁרִים מִטֶּירָאוויצֶע שֶׁהָיָה מֵאַנְשֵׁי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שְׁאַל אֶת פִּיו הַקָּדוֹשׁ מַדּוּעַ לֹא שְׁלַחְתָּם אוֹתִי מִקֹּדֶם לְתוֹךְ הָעִיר זָלַאטִיפָּאלְיֶע, וְהָיִיתִי מְדַבֵּר עִם הַנַּגִּידִים דְּשָׁם וְהָיוּ מְקַבְּלִים אֶתְכֶם לְתוֹךְ הָעִיר בְּכָבוֹד גָּדוֹל כָּרָאוּי. הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אִם הָיִיתִי רוֹצֶה לְהַמְתִּין, הָיִיתִי נִכְנָס לְתוֹךְ הָעִיר זָלַאטִיפָּאלְיֶע עִם עֶגְלַת צָב בְּכָבוֹד גָּדוֹל מְאֹד, אַךְ אֵינִי יָכוֹל לְהַמְתִּין כִּי אֲנִי מֻכְרָח מִן הַשָּׁמַיִם לִכְנֹס לְשָׁם. וּבְכָל הָעִנְיָנִים הָאֵלּוּ יֵשׁ הַרְבֵּה לְסַפֵּר, יִקָּצְרוּ הַמּוֹן יְרִיעוֹת. גַּם אָמַר אָז כְּשֵׁם שֶׁיֵּשׁ עָרִים לְמַטָּה כָּךְ יֵשׁ עָרִים לְמַעְלָה, וְאָמַר אָז הַתּוֹרָה שֶׁל אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל הַמּוּבָא בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ס"ב שֶׁמְּדַבֵּר שָׁם מִתִּקּוּן חֵטְא עֲבוֹדָה זָרָה לְכַפֵּר עַל אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל, עַל־יְדֵי מַסְעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל. וְשָׁם הוּא רַק רֶמֶז בְּעָלְמָא מַעְנְיָן זֶה שֶׁל יָרְבְעָם בֶּן נְבָט הַנַּ"ל. וְיָשַׁב שָׁם שְׁתֵּי שָׁנִים רְצוּפִים וְקָרַב שָׁם הַרְבֵּה אֲנָשִׁים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְגַם הַצַּדִּיק מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק אַייזִיק זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה נִתְקָרֵב שָׁם. וְאָמַר שָׁם תּוֹרוֹת הַרְבֵּה גְּבוֹהוֹת וְנוֹרָאוֹת מְאֹד: (אָמַר הַמַּעְתִּיק יִסְכֹּר פִּי דּוֹבְרֵי שֶׁקֶר הָאוֹמְרִים שֶׁתֵּכֶף אַחַר שֶׁבָּא רַבֵּנוּ זַ"ל מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הִתְחִיל הַזָּקֵן הַנַּ"ל לַחֲלֹק עָלָיו וְאָמַר מַה שֶּׁאָמַר וכו', תֵּאָלְמָנָה שִׂפְתֵי שֶׁקֶר הָרוֹצִים לְהַכְחִישׁ אֶת הַיָּדוּעַ. כִּי אַדְרַבָּה כְּשֶׁחָזַר רַבֵּנוּ זַ"ל מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הָיָה בְּבֵית הַזָּקֵן הַנַּ"ל, וְקִבְּלוּ בְּכָבוֹד גָּדוֹל וְכַמְבֹאָר לְקַמָּן (סִימָן קמו) בְּעִנְיַן נְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. וְכַיָּדוּעַ שֶׁגַּם אַחַר־כָּךְ הָיְתָה אַהֲבָה גְּדוֹלָה בֵּינֵיהֶם כְּמִקֶּדֶם, וְנָהַג הַזָּקֵן בּוֹ כָּבוֹד גָּדוֹל בְּיוֹתֵר עַד שֶׁנִּכְנַס רַבֵּנוּ זַ"ל לְזָלַאטִיפָּאלְיֶע וְכַמְבֹאָר כָּאן. וְזֶה הָיָה כְּמוֹ שָׁנָה וּמֶחֱצָה אַחַר שֶׁחָזַר רַבֵּנוּ זַ"ל מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל לְבֵיתוֹ):

פרק קטו

יב וּבְשָׁנַת תקס"ב בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל נִכְנַס לְבֶרְסְלֶב וּבָא לְכָאן עַל שַׁבַּת פָּרָשַׁת כִּי תֵצֵא. וְכַאֲשֶׁר נִשְׁמַע הַדָּבָר בָּעֲמְרִיב הַסָּמוּךְ לְפֹה הָיָה אֶצְלֵנוּ דְּבַר פֶּלֶא מְאֹד שֶׁהוּא נִכְנַס לְכָאן. אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָמַל עָלֵינוּ מִן הַשָּׁמַיִם, וְחָשַׁב מֵרַחוֹק לְהֵיטִיב אַחֲרִיתֵנוּ לְהַשְׁאִיר שְׁאֵרִית בָּאָרֶץ לְמַעַן עָשׂוֹת כְּהַיּוֹם הַזֶּה לְהַחֲיוֹת עַם רָב. כִּי בְּכָאן נִגְמְרוּ הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים הַנִּדְפָּסִים, וּפֹה חִבֵּר הַסְּפָרִים הַנֶּעְלָמִים מֵעַיִן כָּל חָי, הֵינוּ מַה שֶּׁנִּשְׁתָּרַךְ וְנִסְפָּר הַנִּגּוּז וְכוּ'

וְכוּ' (עַיֵּן לְקַמָּן קסט קעז), וַאֲנַחְנוּ זָכִינוּ בְּרַחֲמָיו הַמְרֻבִּים לְהִתְקָרֵב אֵלָיו תֵּכֶף בִּכְנִיסָתוֹ לְפֹה, וְיִתְבָּאֵר מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר, אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, בַּאֲרִיכוּת (יְמֵי מוֹהֲרַנַ"ת ב). וְאָמַר, אִלּוּ לֹא בָא לִבְרֶסְלֶב אֶלָּא בִּשְׁבִיל לְקָרֵב אוֹתִי דַּי. וּפֹה בְּרֶסְלֶב יָשַׁב בְּשַׁלְוָה מִבְּנֵי הָעִיר כָּל יָמָיו, אֲבָל בָּעוֹלָם הָיָה הַמַּחֲלֹקֶת הוֹלֵךְ וּמִתְגַּבֵּר וְכָל מַה שֶּׁקָּרֵב יוֹתֵר אֲנָשִׁים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הִתְגַּבֵּר הַמַּחֲלֹקֶת יוֹתֵר. אֲבָל הוּא זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה עָשָׂה אֶת שֶׁלּוֹ, וְעָלָה בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע לְמַעֲלוֹת גְּבוֹהוֹת וְרָמוֹת אֲשֶׁר אֵין לְשַׁעֵר כְּלָל. וְלוּלֵא שֶׁהִתְגַּבֵּר הַקִּטְרוּג עַל הָעוֹלָם עַד שֶׁלֹּא הָיָה הָעוֹלָם כְּדַאי לְיַנֵּק מֵאוֹר כָּזֶה וְעָמַד וּגְנָזוֹ, הָיָה נִתְגַּלֶּה גְּדֻלָּתוֹ בָּעוֹלָם וְהָיָה מַחֲזִיר כָּל הָעוֹלָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי זֶה הָיָה כָּל מְגַמָּתוֹ תָּמִיד כָּל יְמֵי חַיָּיו, וּבָזֶה עָסַק תָּמִיד לְזַכּוֹת הָרַבִּים וּלְהוֹצִיאָם מֵחֹשֶׁךְ לָאוֹר, מֵאֲפֵלָה לְאוֹר גָּדוֹל. עָנָה רַבֵּנוּ זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר מַה יִּהְיֶה אִם יְגָרְשׁוּ אוֹתִי מִכָּאן גַּם־כֵּן, בְּכָל מָקוֹם שֶׁאָבוֹא לְשָׁם בְּכָל מָקוֹם שֶׁאֶעֱשֶׂה פְּסִיעָה, אֲתַקֵּן תָּמִיד "וויא אִיךְ וֶועל אַטָּרֶעט טָאהן וֶועל אִיךְ אַלֶץ פַּאר רֶעכְטִין" כְּשֶׁיְּצָא מִזְּלַאטִיפָּאלְיֶע בְּעֵת שֶׁכְּבָר בָּאוּ הָעֲגָלוֹת מִבְּרֶסְלֶב בִּשְׁבִילוֹ לַהֲבִיאוֹ לִבְרֶסְלֶב אָמַר כָּאן בְּזְלַאטִיפָּאלְיֶע סָבַלְתִּי תַּרְתֵּי גֵּיהִנָּם, כִּי מִשְׁפַּט רְשָׁעִים בַּגֵּיהִנָּם שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ (שַׁבָּת לג), וַאֲנִי סָבַלְתִּי יִסּוּרִים כָּאן שְׁתֵּי שָׁנִים. גַּם אָמַר, עַד עַכְשָׁו הָיָה בָּדַד יֵשֵׁב מְחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשָׁבוֹ, עַכְשָׁו מַתְחִיל וְכוּ' וְאֵינִי יוֹדֵעַ הַלָּשׁוֹן שֶׁאָמַר יוֹתֵר אַךְ הָעִנְיָן הוּא שֶׁעַכְשָׁו מַתְחִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהֵיטִיב וְכוּ': אָמַר הַמַּעְתִּיק שֶׁמַּעְתִּי שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֲנַחְנוּ כָּבַשְׁנוּ אֶת עִיר בְּרֶסְלֶב בְּהַמְּחָאַת כַּף וְרִקּוּדִין. (כִּי בֶּאֱמֶת בִּתְחִלַּת כְּנִיסָתוֹ לִבְרֶסְלֶב דִּבֵּר תֵּכֶף מִמְּחָאַת כַּפַּיִם בִּתְפִלָּה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מְגָרְשִׁין הָאֲוִיר שֶׁל חוּץ לָאָרֶץ וּמַמְשִׁיכִין אֲוִירָא דְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, כַּמְבֹאָר בַּמַּאֲמָר אַתֶּם נִצָּבִים וְכוּ' (לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן מד). וְכֵן בְּשָׁנָה זוֹ רָקַד הַרְבֵּה אוֹדוֹת לְבַטֵּל הַפּוּנְקְטִין [הַגְּזֵרָה לָקַחַת יְהוּדִים לַצָּבָא]. וּבְחֹרֶף זֶה אָמַר מַאֲמַר וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים סִימָן י' הַמְדַבֵּר מֵרְקוּדִין וְהַמְּחָאַת כַּף). עוֹד שָׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת סָמוּךְ לִכְנִיסָתוֹ לִבְרֶסְלֶב מָזְגוּ לוֹ כּוֹס יַיִן לְקִדּוּשׁ, וְנִשְׁפַּךְ עַל הָאָרֶץ. וּמָזְגוּ לוֹ כּוֹס אַחֵר, וְקִדֵּשׁ עָלָיו. וְאַחַר־כָּךְ אָמַר הַיּוֹם נָטַעְנוּ שֵׁם בְּרֶסְלֶבְיר חֲסִידִים, וְשֵׁם זֶה לֹא יִשְׁתַּכַּח לְעוֹלָם, כִּי לְעוֹלָם יִהְיוּ אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ נִקְרָאִים עַל שֵׁם עִיר בְּרֶסְלֶב וְכֵן הָיָה כַּמְפֹרָסָם. וּפַעַם אַחַת אָמַר בְּבֵיתוֹ שֶׁל הָרַב הַקָּדוֹשׁ דּוֹדוֹ רַבִּי בָּרוּךְ זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה דּוֹדִי רָצָה לֵישֵׁב בִּבְּרֶסְלֶב וְלֹא נִתְיַשֵּׁב שָׁם וַאֲנִי יוֹשֵׁב בִּבְּרֶסְלֶב, וְכֵן מְפֹרָסָם עוֹד בֵּין אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ דִּבּוּרִים הַרְבֵּה בְּעִנְיַן יְשִׁיבַת בְּרֶסְלֶב וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו, שֶׁהָיוּ לוֹ זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעִנְיַן יְשִׁיבָתוֹ בִּבְּרֶסְלֶב סוֹדוֹת נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים מְאֹד:

פרק קטז

יג בִּשְׁנַת תקס"ג עָשָׂה נִשּׂוּאִין לְבִתּוֹ הַצַּדֶּקֶת מָרַת שָׂרָה בְּקְהִלַּת־קֹדֶשׁ מָעזְוִועדְוִוקְע עִם חֲתָנוֹ הָרַבָּנִי מוֹרֵנוּ יִצְחָק אַייזִיק בֶּן הַגְּבִיר מוֹרֵנוּ רַבִּי לֵיבּ דְּאבְּרָאוְוניֶר כִּי לְשָׁם נִתְקַבְּצוּ שְׁנֵיהֶם אַף־עַל־פִּי שֶׁאָז הָיָה כְּבָר בִּבְּרֶסְלֶב וְהַחֲתֻנָּה הָיְתָה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן שֶׁחָל אָז בְּיוֹם חֲמִישִׁי וְהַחֻפָּה הָיְתָה בָּעֶרֶב אוֹר לְיוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת־קֹדֶשׁ. אַחַר הַחֻפָּה דִּבְּרוּ מִמַּשִׂיחַ וְכוּ' (וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל וְגִלָּה בְּרָמָז שֶׁרָאוּי שֶׁיֵּצֵא מֵהֶם וְכוּ') אַחַר־כָּךְ בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ אָמַר עַל סְעֻדָּה הַשְּׁלִישִׁית תּוֹרָה גְּבוֹהָה מְאֹד הַמַּתְחֶלֶת לַשֶּׁמֶשׁ שָׁם אֹהֶל בָּהֶם בְּלִקּוּטֵי א' בְּסִימָן מ"ט וְשָׁם מְרָמָז נִיסָן וְשָׂרָה וְיִצְחָק וְכַלָּה וַחֲתֻנָּה וְכוּ'. וְאָמַר שֶׁזֹּאת הַתּוֹרָה לֹא אָמַר בִּשְׁבִילֵנוּ רַק בִּשְׁבִיל הַגְּזֵרָה שֶׁקּוֹרִין פּוּנְקְטִין הַנִּשְׁמָע אָז שְׁרוֹצִין לִגְזֹר עַל יִשְׂרָאֵל חַס וְשָׁלוֹם אֲשֶׁר בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים יָצְאוּ בְּיָמֵינוּ. כִּי שָׁם מְדַבֵּר מֵעִנְיַן הַכְנָעַת הָעַכּוּ"ם כִּי אֶעֱשֶׂה כָּלָה בְּכָל הַגּוֹיִם. שֶׁזֶּה בְּחִינַת כַּלָּה דְּאָכְלֵי כֹּלָא וְשָׁצֵי כֹּלָא וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים וְכוּ' וְהָבֵן שָׁם מְאֹד כִּי הֵם דְּבָרִים עֲמֻקִּים וּגְבוֹהִים מְאֹד. וְאַחַר שֶׁנִּגְמַר אֲמִירַת הַתּוֹרָה הָיָה מְרַקֵּד הָרַבָּה מְאֹד עִם בִּתּוֹ הַכַּלָּה וְכוּ'. וּמִי שֶׁלֹּא רָאָה רְקוּדִין שֶׁלּוֹ לֹא רָאָה טוֹב מִיָּמָיו, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁבְּרוּבָּא הַשֵּׁם זָכִינוּ לִרְאוֹת כַּמָּה צַדִּיקִים שֶׁהָיוּ מְרַקְּדִים לִפְנֵי הַכַּלָּה, אֲבָל רְקוּדִין שֶׁלּוֹ לֹא נִרְאָה כָּזֹאת. וְכָל מִי שֶׁעָמַד שָׁם בְּוַדַּאי הָיָה לוֹ הִרְהוּר תְּשׁוּבָה אֲמִתִּי עַל כָּל פְּשָׁעָיו. וְגֹדֶל הַהִתְעוֹרְרוּת וְהַהִתְלַהֲבוּת שֶׁל כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁעָמְדוּ שָׁם בְּשָׁעַת רְקוּדִין אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְצַיֵּר זֹאת בִּכְתָב בְּשׁוּם אֹפֶן. וּכְבָר גִּלָּה כַּמָּה תּוֹרוֹת גְּבוֹהוֹת מְאֹד עַל עִנְיַן רְקוּדִין וְהַמְּחָאַת כַּף. וְגַם בְּהַתּוֹרָה לַשֶּׁמֶשׁ הַנַּ"ל מְבֹאָר מֵעִנְיַן רְקוּדִין, אֲבָל לֹא הָיָה שָׂכִיחַ שֶׁיַּעֲשֶׂה רְקוּדִין כִּי־אִם בְּעִתִּים רְחוֹקוֹת מְאֹד, אַךְ בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה הַנַּ"ל הָיָה מְרַקֵּד כַּמָּה פְּעָמִים. הַיְנוּ בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה, וְאַחַר־כָּךְ בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה אַחַר אֲמִירַת הַתּוֹרָה הַמַּתְחֶלֶת רְאִיתִי מְנוֹרַת זָהָב בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן ח, וְאַחַר־כָּךְ בְּפוּרִים בְּמֶעזְוִועדְוִוקְע, וְאַחַר־כָּךְ עַל הַחֲתֻנָּה הַנַּ"ל. וְאָמַר בְּעַצְמוֹ בְּזֹאת הַשָּׁנָה רָקַדְתִּי הַרְבֵּה וְזֶה הָיָה מֵחֲמַת שֶׁבְּאוֹתוֹ הַשָּׁנָה נִשְׁמְעוּ הַגְּזֵרוֹת שֶׁקּוֹרִין פּוּנְקְטִין, שֶׁהָיוּ רוֹצִים אָז לִגְזֹר עַל יִשְׂרָאֵל חַס וְשָׁלוֹם, וּמֵחֲמַת זֶה רָקַד כַּמָּה פְּעָמִים כִּי עַל־יְדֵי רְקוּדִין מַמְתִּיקִין הַדִּינִים וּמְבַטְּלִין הַגְּזֵרוֹת כַּמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים סִימָן י' בְּלִקּוּטֵי א' הַמַּתְחֶלֶת עַל־יְדֵי רְקוּדִין וְהַמְּחָאַת כַּף מַמְתִּיקִין הַדִּינִים. וְגַם זֹאת הַתּוֹרָה נֶאֱמְרָה בְּאוֹתוֹ הַחֹרֶף בְּטֶרְאוִויצָע:

פרק קיז

יד בִּשְׁנַת תקס"ה עָשָׂה נִשּׂוּאִין לְבִתּוֹ מִרְיָם זִכְרוֹנָהּ לִבְרָכָה בְּקְהִלַּת־קֹדֶשׁ וָואלְטְשִׁיסְק. וּבַשַּׁבָּת שֶׁלִּפְנֵי הַחֲתֻנָּה שֶׁקּוֹרִין פָּארְשְׁפִּיל שֶׁהָיָה בְּפָרָשַׁת נֹחַ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ חֶשְׁוָן הָיָה

מְרַגֵּד כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ. וְרִקּוּדִין כָּאֵלּוּ לֹא נִרְאָה מִמֶּנּוּ בְּשׁוּם פַּעַם כְּמוֹתָם, כִּי אָז הָיָה מְרַגֵּד כִּמְעַט כָּל הַיּוֹם. וּמַה שֶּׁהָיָה אָז בְּאוֹתוֹ הַשַּׁבָּת אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְסַפֵּר. וְהִתְפַּלֵּל עִמָּנוּ חָגוּר בְּפַאטְשַׁיילֶע [כְּעֵין מִטְפַּחַת] לְבַד, וְאַחַר־כָּךְ בִּסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית יָשַׁב אָז עִמָּנוּ וְאָמַר לְזָכֹר הַשֶּׁלֶשׁ סְעֻדּוֹת זֶה. וְסִפֵּר אָז שֶׁבְּאוֹתוֹ הָרֹאשׁ־הַשָּׁנָה נָתְנוּ לוֹ עֶקְסְפֶּעְנְס [הוֹצָאוֹת] אֶלֶף אֲדָמִים אַחַר כָּל הַהֶצְטָרְכוּת וְהָיָה בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה וְהוּא אוֹהֵב תּוֹרָה מְאֹד, וְהָיָה מָקוֹם שֶׁאָמְרוּ שָׁם תּוֹרָה גְּבוֹהָּ מְאֹד וְהָלַךְ לְשָׁם וְעָמַד שָׁם שׁוֹמֵר עַל הַפֶּתַח וְלֹא הִנִּיחוֹ לִכְנֹס. וְנָתַן לוֹ הָאֶלֶף אֲדָמִים שֶׁלּוֹ כְּדֵי שֶׁיִּנִּיחוּהוּ. וְהָיָה לוֹ שָׁם יֵצֶר הָרַע גָּדוֹל עַל הָאֶלֶף אֲדָמִים שֶׁלֹּא לְתִתָּם. וְגַם יוֹדֵעַ אֶפְלּוּ הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁיֵּשׁ שָׁם. וְנִכְנַס לְשָׁם וְשָׁמַע מַה שֶּׁשָּׁמַע, וּמַה שֶּׁשָּׁמַע בְּאוֹתוֹ הָעֵת הַיְנוּ מַאֲמַר חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן כ"ב הוּא מֵאוֹתוֹ הַתּוֹרָה שֶׁל הַמָּקוֹם הַנַּ"ל, רַק הוּא מְעַט וּמִקְצָת וְכוּ'. וְאָמַר אָז הַתּוֹרָה וַי"אמֶר יְיָ סָ'לַחְתִּי כִּ'דְבָרֶיךָ רָאשֵׁי־תֵבוֹת כּוֹסִ"י, שֶׁנִּדְפַּס מִזֶּה רַק רָאשֵׁי פְּרָקִים בְּסִימָן קע"ז בְּלִקּוּטֵי א'. וַאֲנִי פָּסַקְתִּי אָז לוֹמַר קַדִּישׁ עַל אִמִּי זִכְרוֹנָהּ לִבְרָכָה. וְאָז אָמַר בְּהַתּוֹרָה יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא כַּנִּדְפָּס בְּהָרָאשֵׁי פְּרָקִים. וּגְדֶל הַשִּׂמְחָה שֶׁהָיָה אָז אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר אַשְׁרֵי מִי שֶׁרָאָה זֹאת. בְּאוֹתוֹ הַשַּׁבָּת שְׁתָה מְעַט יַיִן מֵחֲמַת שִׂמְחַת הַנִּשּׂוּאִין כַּנָּהוּג, וְהָיָה בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה וְרִקֵּד הַרְבֵּה כִּמְעַט כָּל הַיּוֹם כַּנִּזְכָּר לְעֵיל. וְאָז סָמַךְ עַצְמוֹ עַל רַבִּי יוּדְל וְרִקֵּד, וְהָיוּ מְזַמְּרִים אָז נִגּוּן נָאֶה וְהִתְעוֹרְרוּת שֶׁל יִרְאָה, וְהוּא רָקַד עַל־יְדֵי זֶה הַנִּגּוּן. כִּי כֵן הָיָה דַּרְכּוֹ עַל־פִּי רֹב לְרַקֵּד עַל־יְדֵי נִגּוּן שֶׁל הִתְעוֹרְרוּת וְיִרְאָה. וְהַנִּגּוּן יָדוּעַ אֶצְלֵנוּ, וְאָמַר אָז שֶׁהַנִּגּוּן הַזֶּה הוּא נִגּוּן קְרִיאָה וּכְרוּז, שֶׁקּוֹרִין אוֹתָם עַל־יְדֵי נִגּוּן זֶה שֶׁיִּתְקַבְּצוּ כֻּלָּם עַל הַחֲתֻנָּה. הַיְנוּ שֶׁקּוֹרִין כָּל הַנְּשָׁמוֹת הַמֻּתִים הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁהֵם הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זַ"ל, וּזְקֵנוֹ רַבִּי נַחְמָן זַ"ל, וְאִמּוֹ הַצַּדֶּקֶת זִכְרוֹנָהּ לִבְרָכָה, שֶׁכֻּלָּם יָבוֹאוּ עַל הַחֲתֻנָּה כַּמְבֹאָר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (חֵלֶק ג ריט:) שֶׁבְּשָׁעַת הַחֲתֻנָּה מִתְקַבְּצִים כֻּלָּם. וְאָז הִתְפַּלֵּל מִנְחָה עִמָּנוּ יַחַד בַּמָּקוֹם שֶׁאָכַלְנוּ שָׁם סְעֻדַּת שַׁחֲרִית הַיְנוּ בְּבֵית־הַמִּדְרָשׁ. וְהִתְפַּלֵּל מִנְחָה חָגוּר וְכוּ', וְאַחַר־כָּךְ יָשַׁב עִמָּנוּ בִּשְׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת כַּנַּ"ל, וְהִתְחִיל לְזַמֵּר בְּנֵי הֵיכָלָא וְכוּ' וְהָיָה הַשָּׁלֹשׁ־סְעֻדּוֹת בְּדֶרֶךְ שִׂמְחָה. וְאָמַר אָז מִי שֶׁיָּכוֹל לִשְׁתּוֹת יָכוֹל לְכַפֵּר עֲוֹונוֹת "אַז אַגוּטֶר יְהוּד טִיט אַטְרִינְק וַויין קֶען עֶר מוֹחֵל עֲוֹונוֹת זַיין" וְאָמַר כָּל הַתּוֹרָה וַי"אמֶר ה' סָ'לַחְתִּי וְכוּ' רָאשֵׁי־תֵבוֹת כּוֹסִ'. וְאַחַר־כָּךְ בָּעֶרֶב הִתְפָּאֵר שֶׁלֹּא הִשְׁתַּמֵּשׁ עֲדַיִן בִּזְכוּת אָבוֹת, וּמַה שֶּׁהָיָה בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הָיָה אַדְרַבָּא טוֹבָה לָהֶם:

פרק קיח

טו בִּשְׁנַת תקס"ז נָסַע לְנָאוְוורִיטְשׁ וְאוֹסְטְרָהָא וְזַאסְלַאב וְדוּבְנָא וּשְׁאָר קְהִלּוֹת. וְהָיָה אָז גַּם־כֵּן בִּקְהִלַּת־קֹדֶשׁ בְּרָאד, וְשָׁהָה בְּדַרְכּוֹ זֶה בְּעֶרֶךְ חֲצִי שָׁנָה. וְאֵין שׁוּם אָדָם יוֹדֵעַ מֶה עָשָׂה בִּנְסִיעָה זוֹ. כִּי לֹא קִבֵּל שָׁם מָמוֹן בִּנְסִיעָה זוֹ, גַּם בִּרֹב הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהָיָה שָׁם לֹא יָדְעוּ מִמֶּנּוּ כְּלָל, בִּפְרָט בִּבְרָאד שֶׁנִּכְנַס לְשָׁם לְבַדּוֹ בְּהֶעְלֵם גָּדוֹל וְכוּ'. וּבִנְסִיעָה זוֹ נִפְטְרָה אִשְׁתּוֹ בְּזַאסְלַאב שֶׁהָיְתָה שָׁם אֵצֶל הַדַּאקְטֶיר [רוֹפֵא]. וַאֲנַחְנוּ הָיִינוּ שָׁם עַל חַג הַשָּׁבוּעוֹת, וְאַחַר פְּטִירַת אִשְׁתּוֹ בְּאוֹתוֹ הַקֵּיץ נִשְׁתַּדֵּךְ מִבְּרָאד. וְאָז בָּא עָלָיו חוֹלַאַת הַהוֹסְט [שִׁעוּל] וְאָמַר תֵּכֶף שֶׁיִּסְתַּלֵּק וּבְחֻדָּשׁ אֱלוּל נָשָׂא אִשְׁתּוֹ הַשֵּׁנִיָּה:

פרק קיט

טז וְתֵכֶף אַחַר רֹאשׁ־הַשָּׁנָה תקס"ח נָסַע לְלֶמְבֶּרְג וְשָׁהָה שָׁם עַד אֶמְצַע הַקַּיִץ, וּבָא לְבֵיתוֹ עַל פָּרָשַׁת בָּלָק. כְּשֶׁנָּסַע לְלֶמְבֶּרְג נָסַע דֶּרֶךְ וְוואלְטְשִׁיסְק וְשָׁם רָצָה לַעֲבֹר עַל הַגְּרֶעְנִיץ [הַגְּבוּל] וְלֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲבֹר וְנִתְעַכֵּב שָׁם יוֹתֵר מִשְּׁנֵי שָׁבוּעוֹת. פַּעַם אַחַת חָלַם לוֹ בַּלַּיְלָה שֶׁעָמְדוּ חֲיָלוֹת רַבּוֹת מֵהַקֵּיסָר שֶׁלָּנוּ וְכֵן כְּנֶגְדָּם חֲיָלוֹת רַבּוֹת מֵהַקֵּיסָר דֶּוִין (אוֹסְטְרִיָּה), וְהַקֵּיסָרִיּוֹת בְּעַצְמָן הָיוּ שָׁם. וּבִקֵּשׁ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מֵאָדוֹן אֶחָד שֶׁיִּנִּיחַ אוֹתוֹ לַעֲבֹר. וְאָמַר אוֹתָךְ בְּוַדַּאי לֹא אַנִּיחַ לַעֲבֹר לְמִדִּינָתֵנוּ. וְהַדָּבָר הָיָה נִרְאֶה שֶׁאָמַר לוֹ שֶׁהוּא מִתְיָרֵא פֶּן יְבַלְבֵּל שָׁם הַמְּדִינָה וְכוּ'. וְהָלַךְ וּבִקֵּשׁ מֵהַקֵּיסָר דִּשָּׁם בְּעַצְמוֹ, וְאָמַר אֲנִי אֵינִי מִתְיָרֵא אֲנִי מַנִּיחוֹ לַעֲבֹר לְשָׁם. וְהַקֵּיץ בַּבֹּקֶר וְסִפֵּר לְהָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ וְאָמַר לוֹ אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהַיּוֹם אֶעֱבֹר הַגְּרֶעְנִיץ כִּי כְּךְ חָלַם לִי, וְכֵן הָיָה שֶׁעָבַר אוֹתוֹ הַיּוֹם הַגְּרֶעְנִיץ. וּבְעִנְיַן הַחֲלוֹם הַנַּ"ל יֵשׁ עוֹד דְּבָרִים כִּי נִשְׁכַּח הָרֹב כִּי לֹא נִכְתַּב בִּזְמַנּוֹ:

פרק קכ

יז בִּשְׁנַת תק"ע נָסַע לְאוּמָן. בִּשְׁנַת תקע"א נִסְתַּלֵּק שָׁם. וְכָל הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל נְסִיעָה וּנְסִיעָה, וּבְכָל מָקוֹם שֶׁיָּשַׁב שָׁם, קָצָתָם כְּבָר נִרְשְׁמוּ בְּמָקוֹם אַחֵר, וְרֻבָּם נִשְׁכַּח. חוּץ מִזֶּה יֵשׁ הַרְבֵּה יוֹתֵר מַה שֶּׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִים כְּלָל, כִּי בְּוַדַּאי אֵין שׁוּם אָדָם יוֹדֵעַ תֹּכֶן כַּוָּנוֹת נְסִיעוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים:

פרק קכא

יח בִּשְׁנַת תקס"ה בֵּין פֶּסַח לַעֲצֶרֶת נָסַע לְשַׁאריגְרַאד וְשָׁהָה שָׁם שְׁנֵי שָׁבוּעוֹת. וְגַם נְסִיעָה זוֹ הָיְתָה פְּלִיאָה גְּדוֹלָה מְאֹד וְאָמַר לָאֲנָשִׁים שֶׁלּוּוּ אוֹתוֹ: הָעוֹלָם מִתְגַּעְגְּעִים מָתַי יִהְיֶה

כְּהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁאִלּוּ הָיָה הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה גַּם־כֵּן מְחַפֵּשׂ יוֹתֵר. וּפִתְאוֹם יָצָא מִשָּׁם, וְאָמַר שֶׁבּוֹרַחַ כְּמוֹ מֵאֵשׁ. וְאַחַר־כָּךְ הָיָה שָׁם שְׂרֵפוֹת גְּדוֹלוֹת כַּמָּה פְּעָמִים, וְאָמַר אִלּוּ הָיוּ יוֹדְעִים בְּנֵי שַׁארִיגְראד הַטּוֹבָה שֶׁעָשִׂיתִי לָהֶם וכו' אַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל זֶה טוֹב מֵעִפּוּשׁ רַחֲמָנָא לִצְלַן. וּמוּבָן מִדְּבָרָיו שֶׁהִצִּילָם עַל־יְדֵי יְשִׁיבָתוֹ שָׁם מֵעִפּוּשׁ רַחֲמָנָא לִצְלַן. אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁרֵי הַזּוֹכֶה וְיִזְכֶּה לֵידַע סוֹד אֶחָד מִנְּסִיעוֹתָיו הַפְּלִיאוֹת מְאֹד שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם שׁוּם טַעַם עַל־פִּי פְּשׁוּט. וְאָמַר בָּעֵת שֶׁנָּסַע לְנָאוְורִיטְשׁ אִלּוּ הָיוּ הָעוֹלָם יוֹדְעִים עִנְיַן נְסִיעָתִי הָיוּ מְנַשְּׁקִים הַפְּסִיעוֹת שֶׁלִּי, בְּכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה שֶׁל נְסִיעָתִי אֲנִי מַכְרִיעַ אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לְכַף זְכוּת:

פרק קכב

יט בִּשְׁנַת תקס"ב בַּקַּיִץ קֹדֶם שֶׁיָּצָא מִזְּלאטִיפּאלְיֶע לִבְּרֶסְלֶב, הָיָה בְּאוֹתוֹ הַקַּיִץ בְּבַרְדִּיטְשׁוֹב עִם אָבִיו הָרַבָּנִי הֶחָסִיד הַוָּתִיק הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ רַבִּי שִׂמְחָה זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְאָז הָיָה תִּקֻּף הַמַּחֲלֶקֶת שֶׁל הַזָּקֵן הַיְדוּעַ, וּבִשְׁעַת הַמַּחֲלֹקֶת אָמַר הַזָּקֵן הַנַּ"ל שֶׁיָּבִיא אִגְּרוֹת מִכָּל הַצַּדִּיקִים הַמְפֻרְסָמִים שֶׁכֻּלָּם חוֹלְקִים עָלָיו, וְכֵן הָיָה בְּהֶכֵּף מַמָּשׁ. כִּי הִגִּיעוּ אִגְּרוֹת מִכָּל הַמְפֻרְסָמִים לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְכֻלָּם הֶחֱזִיקוּ יָדָם עִם רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּאַהֲבָה רַבָּה מְאֹד, וְכָתְבוּ מְרוֹרוֹת לְהַזָּקֵן הַנַּ"ל. הֵינוּ הָרַב הַגָּאוֹן הֶחָסִיד רַבִּי לֵוִי יִצְחָק מִבַּרְדִּיטְשׁוֹב, וְהָרַב הֶחָסִיד רַבִּי גְּדַלְיָה מִלִּינִיץ, וְהָרַב הַקָּדוֹשׁ דּוֹדוֹ רַבִּי בָּרוּךְ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְהָרַב הֶחָסִיד רַבִּי זְאֵב מִטְשַׁארְנִיאוֹסְטְרָע, וְהָרַב הַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ רַבִּי אַבְרָהָם קְאלִיסְקֶער מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וּמְחֹתְנוֹ רַבִּי לֵיבּוּשׁ מִוּוּאלְטְשִׁיסְק, וּמְחֹתְנוֹ רַבִּי אַבְרָהָם דּוֹב מֵהֶמֶעלְנִיק, כֻּלָּם כָּתְבוּ אִגְּרוֹת בְּכָבוֹד גָּדוֹל וּבְאַהֲבָה עֲצוּמָה לְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וּבִזּוּ אֶת הַזָּקֵן הַנַּ"ל מְאֹד מְאֹד. אֲבָל הַזָּקֵן הַנַּ"ל לֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶם וְהָיָה מַחֲזִיק בְּמַחֲלֹקֶת חִנָּם עַל לֹא דָּבָר. וּבְאוֹתוֹ הַקַּיִץ נָסַע רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְבַרְדִּיטְשׁוֹב, וְשָׁם הָיָה קִבּוּץ שֶׁל כַּמָּה גְּדוֹלִים. כִּי מְחֹתְנוֹ הָרַב הַגָּאוֹן מִוּוּאלְטְשִׁיסְק עָשָׂה אָז שָׁם בְּבַרְדִּיטְשׁוֹב נְשׂוּאִין לִבְנוֹ מוּהַר"ש זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְנִתְוַעֲדוּ שָׁם כַּמָּה וְכַמָּה גְּדוֹלִים, וּקְצָתָם אֲנִי יוֹדֵעַ הֲלוֹא הֵמָּה הָרַב הַגָּאוֹן מִוּוּאלְטְשִׁיסְק, וּבְנוֹ הַגָּאוֹן מוֹרֵנוּ ר' יוֹסֵף יוֹסְקֶא זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה אַב־בֵּית־דִּין דִּקְהִלַּת־קֹדֶשׁ יָאס, וְהָרַב הֶחָסִיד מוֹרֵנוּ ר' זְאֵב מִטְשַׁארְנִיאוֹסְטְרָע, וְהָרַב הַגָּאוֹן מוֹרֵנוּ ר' מֹשֶׁה זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה אַב־בֵּית־דִּין דִּקְהִלַּת־קֹדֶשׁ קְרָאסְנָע בְּנוֹ שֶׁל הָרַב הַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ רַבִּי חַיִּים דִּקְהִלַּת־קֹדֶשׁ קְרָאסְנָע, וְהָרַב הֶחָסִיד רַבִּי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה מִקְּאסְנְטִין חָדָשׁ, וְעוֹד כַּמָּה גְּדוֹלִים. וְנִתְוַעֲדוּ כֻּלָּם שָׁם לְנַדּוֹת וּלְהַחֲרִים אֶת הַזָּקֵן הַנַּ"ל עַל שֶׁמְּבַזֶּה תַּלְמִידֵי־חֲכָמִים אֲמִתִּי, הֵינוּ אֶת רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וּכְבָר נִגְמַר הַדָּבָר בֵּינֵיהֶם בְּהַסְכָּמַת כֻּלָּם וְרָצוּ לַעֲשׂוֹת כֵּן, אֲבָל אִישׁ

אֶחָד בְּבַרְדִּיטְשׁוֹב בִּלְבֵּל אֶת הַדָּבָר וְהָלַךְ וְדִבֵּר עַל לֵב הָרַב הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ אַב־בֵּית־דִּין דְּבַרְדִּיטְשׁוֹב וְאָמַר שֶׁאֵין נָאֶה שֶׁיַּעֲשׂוּ זֶה הַדָּבָר בְּעִירוֹ וּמֵחֲמַת זֶה נִתְבַּלְבֵּל הַדָּבָר. וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה אָז אֵצֶל הָרַב הַקָּדוֹשׁ דְּבַרְדִּיטְשׁוֹב, וְקִבְּלוֹ בְּכָבוֹד גָּדוֹל מְאֹד וּבְאַהֲבָה רַבָּה וּבְחִבָּה גְּדוֹלָה. כִּי הָרַב דְּבַרְדִּיטְשׁוֹב הֶחֱזִיק יָדוֹ עִם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף אֲבָל הַדָּבָר הַנַּ"ל הָיְנוּ הַחֵרֶם לֹא רָצָה שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה בְּעִירוֹ, מֵחֲמַת שֶׁנִּמְצְאוּ אֲנָשִׁים שֶׁדִּבְּרוּ עַל לִבּוֹ כַּנַּ"ל. וּמֵחֲמַת זֶה נִתְבַּלְבֵּל הַדָּבָר. וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁבָּא רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מִבַּארְדִּיטְשׁוֹב, נָסַע לְטוּלְטְשִׁין וְשָׁם נִתְוַעֵד רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עִם אַנְשֵׁי בְּרֶסְלֶב וְקִבְּלוּהוּ לְפֹה בְּהַסְכָּמַת הָרַב הַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ ר' בָּרוּךְ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְנִכְנַס לְשָׁם בַּחֲצִי אֱלוּל:

פרק קכג

כ קֹדֶם שֶׁנָּסַע לְבַרְדִּיטְשׁוֹב קִבֵּץ מִנְיָן עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים וְטָעַן לִפְנֵיהֶם עִם הַבַּעַל דָּבָר, וְאֵינִי יוֹדֵעַ הֵיטֵב עִנְיָן זֶה עַל בֵּרְיוֹ. וְאָמַר שֶׁמֵּאָז וְהָלְאָה כָּל מַה שֶּׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת מַנִּיחַ עַצְמוֹ הַבַּעַל דָּבָר לְאָרְכּוֹ וּלְרָחְבּוֹ לְקַלְקְלוֹ, וּמֵחֲמַת זֶה כָּבֵד מְאֹד לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁהוּא מְצַוֶּה, אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֶזְרוֹ. וּמִי שֶׁזָּכָה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו הָיָה רוֹאֶה קְצָת מֵעִנְיָן זֶה. וְלֹא הָיָה לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שׁוּם מְנוּחָה כָּל יָמָיו, אֲפִלּוּ רֶגַע אַחַת. כִּי תָּמִיד הָיָה לוֹחֵם מִלְחֶמֶת הַשֵּׁם בְּכָל עֵת וּבְכָל רֶגַע וְכוּ', שֶׁאֲנִי זָקֵן שֶׁבִּקְרֻדָּשָׁה וְכוּ': כְּשֶׁהִתְחִיל הַזָּקֵן הַנַּ"ל לַחֲלֹק עָלָיו אָמַר: יָדַעְתִּי שֶׁיַּעֲמֹד עָלַי הַס"מ וְכוּ' אֲבָל תְּמִיָּה לִי עַל שֶׁמָּסְרוּ זֹאת לְיָדוֹ. וְאָמַר דִּבְרֵי צַחוּת כִּי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל מוּטָב שֶׁיִּפֹּל אָדָם עַצְמוֹ לְגוּב הָאֲרָיוֹת וְאַל יַמְסֵר בְּיַד שׁוֹנְאִי, אֲבָל מַה עוֹשִׂים כְּשֶׁהַשּׁוֹנֵא בְּעַצְמוֹ הוּא אַרְיֵה כִּי וְכוּ'. אַךְ רַבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת בְּלֵבּוּשׁ וַעֲצַת ה' הִיא תָקוּם. וְאָמַר שֶׁלְּעָתִיד לָבוֹא יִהְיֶה צְחוֹק נָאֶה עִמּוֹ אוֹיְךְ יֶעְנָער וֶוועלְט וֶוועט זַיין אַשַּׁיין שְׁפִּילְכֶען מִיט אִיהם. אֲחַר־כָּךְ אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל כַּמָּה תּוֹרוֹת הַנּוֹגְעִין לְעִנְיַן הַמַּחֲלוֹקֶת שֶׁל הַזָּקֵן הַנַּ"ל עַיֵּן שָׁם וְתָבִין. בָּרוּךְ ה' אֲשֶׁר הִצִּילָנוּ מִמֶּנּוּ וְלִהְיוֹת בְּחֶלְקוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זַ"ל:

פרק קכד

כא בַּשַּׁבָּת חֲנֻכָּה תקס"ט, שֶׁהָיָה סָמוּךְ לְבִיאָתוֹ מִלֶּמְבֶּרְג, כִּי בְּקַיִץ תקס"ח הֶעֱבָר בָּא מִלֶּמְבֶּרְג לְבֵיתוֹ וְאָז בְּאוֹתוֹ הַחֲנֻכָּה אָמַר הַתּוֹרָה הַמַּתְחֶלֶת יְמֵי חֲנֻכָּה הֵם יְמֵי הוֹדָאָה בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ב'. וְאָז צִוָּה לְזַמֵּר עַל הַשֻּׁלְחָן (תְּהִלִּים קכ"ד): "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד לוּלֵי ה' שֶׁהָיָה לָנוּ". וְזִמְּרוּ לְפָנָיו זֶה הַמִּזְמוֹר בְּלֵיל שַׁבָּת כַּמָּה פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר. וְגַם פַּעַם אַחַת בִּהְיוֹתוֹ יוֹשֵׁב בְּמֶעדְוֶוועדיוְוקָע הָיָה מְזַמֵּר גַּם־כֵּן הַמִּזְמוֹר לוּלֵי ה' כַּמָּה פְּעָמִים,

וְאַחַר־כָּךְ הָפַךְ פָּנָיו אֶל הָעוֹלָם וְאָמַר עֲדַיִן אֵין אַתֶּם נֶחֱשָׁבִים מֵאֲנָשִׁים שֶׁלִּי כִּי יִהְיֶה עֵת שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ יַעַמְדוּ עָלַי וְיַחְלְקוּ כֻּלָּם עָלַי, וְאָז מִי שֶׁיִּתְחַזֵּק וְיִהְיֶה נִשְׁאָר אֶצְלִי זֶה יִהְיֶה נֶחֱשָׁב מֵהָאֲנָשִׁים שֶׁלִּי בֶּאֱמֶת. (אֵין לָנוּ עַל מִי לְהִשָּׁעֵן אֶלָּא עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם כִּי רַבִּים קָמוּ עָלָיו וְעָלֵינוּ וְלוּלֵי ה' שֶׁהָיָה לָנוּ וְכוּ'):

פרק קכה

כב שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁאָז כְּשֶׁהָיָה בְּבַרְדִּיטְשׁוֹב בְּקֵיץ תקס"ב עִם הַזָּקֵן הַיָּדוּעַ כַּנַּ"ל, וְאָמַר אָז שֶׁאָז נוֹדַע לוֹ כָּל עִנְיָנוֹ וּמַהוּתוֹ שֶׁל הַזָּקֵן הַנַּ"ל וְעַד אוֹתָהּ הַשָּׁעָה לֹא דִּבֵּר מִמֶּנּוּ מְאוּמָה כִּי אָמַר שֶׁלֹּא הָיָה רוֹצֶה לְדַבֵּר מִמֶּנּוּ כְּלָל עַד אֲשֶׁר נוֹדַע לוֹ כָּל עִנְיָנוֹ וּמַהוּתוֹ. וְאָז הִתְחִיל לְדַבֵּר מִמֶּנּוּ מְעַט לְעִתִּים רְחוֹקוֹת מְאֹד:

פרק קכו

כג דַּרְכֵּנוּ הָיָה לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה וְעַל שַׁבָּת חֲנֻכָּה וְעַל חַג הַשָּׁבוּעוֹת וּבְאֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה זְמַנִּים הָיִינוּ אֶצְלוֹ תָּמִיד מִיּוֹם שֶׁקִּבֵּל דִּירָתוֹ פֹּה בְּרֶסְלֶב. וְהָיָה מְצַוֶּה וּמַזְהִיר לִהְיוֹת אֶצְלוֹ בְּאֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה זְמַנִּים וְהָיָה תָּמִיד אוֹמֵר תּוֹרָה נִפְלָאָה בַּאֲרִיכוּת גְּדוֹלָה בְּאֵלּוּ הַזְּמַנִּים. הַיְנוּ בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה הָיָה אוֹמֵר הַתּוֹרָה בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת בֵּין יוֹם רִאשׁוֹן לַשֵּׁנִי, וְהִתְחִיל בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת וְנִכְנַס הַרְבֵּה לְתוֹךְ לֵיל שֵׁנִי שֶׁל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה. וּבְשַׁבַּת חֲנֻכָּה אָמַר הַתּוֹרָה בְּסָעֲדָה שְׁלִישִׁית, וּבְשָׁבוּעוֹת הָיָה אוֹמְרָהּ גַּם־כֵּן כְּמוֹ בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת שֶׁל יוֹם שֵׁנִי דְּשָׁבוּעוֹת וְנִכְנַס הַרְבֵּה לְתוֹךְ לֵיל שֵׁנִי. אַךְ בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר הִזְהִיר לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה. וְאָמַר שֶׁעַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה הוּא רוֹצֶה שֶׁיִּהְיוּ כָּל אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ כֻּלָּם כְּאֶחָד אֶצְלוֹ, אִישׁ לֹא יִהְיֶה נֶעְדָּר. וְגָדֵל הָאַזְהָרָה שֶׁהִזְהִיר לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה אֵין לְשַׁעֵר וְהִכְפִּיל בְּאַזְהָרָה זוֹ כַּמָּה פְּעָמִים וְאָמַר שֶׁכָּל עִנְיָנוֹ הוּא רֹאשׁ־הַשָּׁנָה. גַּם בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן בְּאוּמִין דִּבֵּר עִמָּנוּ גַּם־כֵּן מִזֶּה מַעֲלַת מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: מָה אֹמַר לָכֶם אֵין דָּבָר גָּדוֹל מִזֶּה וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "וּואס זָאל אִיךְ אַייךְ זָאגָן, קֵיין גָּרֶעסֶירְס דָּעַר פּוּן אִיז נִיט דָא". וְאָמַר וְאִם אֶצֶל הַצַּדִּיקִים אֲחֵרִים אֵינוֹ כָּל כָּךְ חִיּוּב לִהְיוֹת אֶצְלָם דַּיְקָא עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה יִקְשֶׁה עָלַי עוֹד קֻשְׁיָא אַחַת (אִיז נָאךְ אַקֻשְׁיָא). כְּלוֹמַר שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְתָרֵץ וְלוֹמַר הַטַּעַם רַק כְּאוֹמֵר שֶׁבְּלֹא זֶה יֵשׁ כַּמָּה קֻשְׁיוֹת עָלָיו וְיִהְיֶה עוֹד קֻשְׁיָא זוֹ גַּם־כֵּן, מַה שֶּׁהוּא מַקְפִּיד מְאֹד לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה יוֹתֵר מִשְּׁאָר כָּל הַצַּדִּיקִים. כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁאֶצֶל כָּל הַצַּדִּיקִים הָיוּ נוֹסְעִים עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, אֲבָל שׁוּם אֶחָד מֵהֶם לֹא הִקְפִּיד וְלֹא הִזְהִיר כָּל כָּךְ כְּמוֹתוֹ. וְעוֹד מְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (סִימָן ת"ג) מַה

שֶׁצְּוָה לְעָשׂוֹת כְּרוּז וְכוּ' וְאָמַר אָז שֶׁכָּל מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה רָאוּי לוֹ לִשְׁמֹחַ מְאֹד, אִכְלוּ מַעֲדַנִּים וְכוּ'. וְעוֹד שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה אָמַר תּוֹרָה בְּקִבְיעוּת. הַיְנוּ שֶׁהָיָה נוֹסֵעַ לְטָשָׁעְרִין וּלְטֶרְאוִיצָע פַּעַם אַחַת בַּחֹרֶף וְיָשַׁב שָׁם עַל הַשָּׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת וְאָמַר שְׁתֵּי פְּעָמִים תּוֹרָה, הַיְנוּ בְּשַׁבַּת שִׁירָה וְעוֹד אֵיזֶה שַׁבָּת וְגַם בַּקַּיִץ הָיָה נוֹסֵעַ לְשָׁם אֲבָל לֹא אָמַר תּוֹרָה רַק פַּעַם אַחַת בְּטָשָׁעְרִין בְּשַׁבַּת נַחֲמוּ. כְּלַל הַדָּבָר שֶׁאֵלּוּ שִׁשָּׁה פְּעָמִים הַנַּ"ל הַיְנוּ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּבֵיתוֹ וְשָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּדֶּרֶךְ, הָיָה אוֹמֵר תּוֹרָה בְּקִבְיעוּת. וְחוּץ מִזֶּה לֹא הָיָה לוֹ שׁוּם קְבִיעוּת לֵאָמְרַת תּוֹרָה כִּי לֹא הָיָה יוֹשֵׁב עִמָּנוּ עַל הַסְּעֻדָּה שְׁלִישִׁית כְּלָל. רַק בְּאֵלּוּ הַשַּׁבָּתִים הַנַּ"ל. אֲבָל בְּכָל הַשָּׁנָה הָיָה יוֹשֵׁב תָּמִיד בִּסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית בְּחַדְרוֹ לְבַדּוֹ, רַק אַף־עַל־פִּי־כֵן שָׁמַעְנוּ מִפִּיו תּוֹרָה הַרְבֵּה גַּם בְּכָל הַשָּׁנָה, רַק שֶׁלֹּא הָיָה קְבִיעוּת וּזְמַן לָזֶה. רַק בְּכָל עֵת שֶׁנִּזְדַּמֵּן שֶׁזּכְנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיִינוּ זוֹכִים לִשְׁמֹעַ מִפִּיו תּוֹרָה נִפְלָאָה. לִפְעָמִים בְּלֵיל שַׁבַּת־קֹדֶשׁ וְלִפְעָמִים בְּשַׁבָּת בַּבֹּקֶר, וְלִפְעָמִים בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת אַחַר הַבְדָּלָה וְלִפְעָמִים בִּימֵי הַחֹל. וְכַמָּה פְּעָמִים נִזְדַּמֵּן שֶׁמְּתוֹךְ שִׂיחָתוֹ שֶׁהָיָה מְשִׂיחַ וּמְסַפֵּר עִמָּנוּ הַרְבֵּה מֵעִסְקֵי הָעוֹלָם. וְהָיִינוּ מְדַבְּרִים עִמּוֹ כָּל מַה שֶּׁנִּזְדַּמֵּן לְתוֹךְ פִּינוּ. וְאַחַר־כָּךְ זָכִינוּ לִשְׁמֹעַ מִמֶּנּוּ תּוֹרָה הַרְבֵּה, וְהַתּוֹרָה הָיְתָה מֵעֵין כָּל הַשִּׂיחוֹת שֶׁסִּפַּרְנוּ עִמּוֹ. וְזֶה הָיָה שָׂכִיחַ מְאֹד עַד שֶׁהִתְחַלְנוּ לְהַכִּיר בְּעֵינֵינוּ מֵאַיִן שֶׁכָּל שִׂיחָתוֹ הִיא כֻּלָּהּ תּוֹרָה. וְכָל פַּעַם שֶׁהָיִינוּ מְטִים אָזְנֵינוּ הֵיטֵב לְשִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, הָיִינוּ שׁוֹמְעִים שֶׁכָּל דִּבּוּרָיו הֵם תּוֹרָה נִפְלָאָה עַד שֶׁהִתְחַלְנוּ לִכְתֹּב כַּמָּה שִׂיחוֹת שֶׁלּוֹ, אֲבָל לֹא נִכְתַּב חֵלֶק מֵאֶלֶף וּרְבָבָה. אַשְׁרֵי הָעֵת אַשְׁרֵי הַשָּׁעָה אַשְׁרֵי הָרֶגַע שֶׁזָּכִינוּ לַעֲמֹד לְפָנָיו לִשְׁמֹעַ הֶבֶל פִּיו הַקָּדוֹשׁ. מִי יִתֵּן לָנוּ עַכְשָׁו שָׁעָה כָּזוֹ הָיִינוּ מִתְגַּלְגְּלִים אֲלָפִים פַּרְסָאוֹת בֶּעָפָר כְּדֵי לִזְכּוֹת לָבוֹא לְפָנָיו לִשְׁמֹעַ הֶבֶל פִּיו הַקָּדוֹשׁ הָעוֹלֶה עַל כָּל הַקְּדֻשּׁוֹת.

פרק קכז

כד פַּעַם אֶחָד נָסַע לְמֶעדְוֶועדִיווֹקְע וְנִתְעַכֵּב בַּדֶּרֶךְ וְלֹא הִגִּיעַ עַל שַׁבָּת וְהֻכְרַח לִשְׁבּוֹת בִּכְפַר הָאלַאוּוקִיווֹקְא סָמוּךְ לְמֶעדְוֶועדִיווֹקְע. כִּי הַסּוּסִים נִתְיַגְּעוּ וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִים לֵילֵךְ וְנִתְאַחֵר עַד שֶׁבָּא סָמוּךְ לְהַדְּלָקַת נֵרוֹת מַמָּשׁ לִכְפָר הַנַּ"ל. וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁבָּא לְבֵיתוֹ לְכָאן סִפֵּר לְפָנֵינוּ כָּל הַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת בַּאֲרִיכוּת גָּדוֹל. וְאָמַר שֶׁבְּעֵת שֶׁהָלְכוּ הַסּוּסִים סָמוּךְ לְעֶרֶב וְהוּא הָיָה רוֹצֶה שֶׁיְּרוּצוּ בִּמְהִירוּת גָּדוֹל אֲבָל הֵם לֹא רָצוּ לֵילֵךְ וְאָמַר שֶׁהָיָה דּוֹמֶה כְּמוֹ שֶׁבּוֹרְחִין בַּחֲלוֹם שֶׁנִּדְמֶה לְהָאָדָם שֶׁצָּרִיךְ לִבְרֹחַ וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לִבְרֹחַ בְּשׁוּם אֹפֶן כַּיָּדוּעַ בְּחוּשׁ שֶׁכָּךְ דֶּרֶךְ הַחֲלוֹם. כָּךְ הָיָה לוֹ אָז וְהָיָה לוֹ צַעַר גָּדוֹל מְאֹד שֶׁלֹּא יָבוֹא לִידֵי חִלּוּל שַׁבָּת חַס וְשָׁלוֹם. וְנִדְמֶה לוֹ בְּשִׁעַת נְסִיעָתוֹ כְּמוֹ שֶׁמּוֹלִיכִין אֶת הָאָדָם לַגֵּיהִנֹּם שֶׁאָז בְּוַדַּאי הַפַּחַד גָּדוֹל עַד

אֵין סוֹף, כֵּן מַמָּשׁ פַּחַד זֶה הָיָה עָלָיו מֵחֲשַׁשׁ חִלּוּל שַׁבָּת חַס וְשָׁלוֹם. וּמִכְּלַל דְּבָרָיו הֲבַנְתִּי קְצָת מִלְּשׁוֹנוֹ עִצָּם הַפַּחַד שֶׁל הָאָדָם בְּשָׁעָה שֶׁמּוֹלִיכִין אוֹתוֹ לַגֵּיהִנֹּם חַס וְשָׁלוֹם. וְאִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר זֹאת בִּכְתָב כִּי כָּפַל דְּבָרָיו פַּעֲמַיִם וְהִפְלִיג מֵעִצָּם הַפַּחַד הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא עַד אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית שֶׁנּוֹפֵל עַל הָאָדָם בְּעֵת שֶׁמּוֹלִיכִין אוֹתוֹ לַגֵּיהִנֹּם חַס וְשָׁלוֹם. וּמַמָּשׁ פַּחַד זֶה הָיָה עָלָיו אָז מֵחֲמַת שֶׁהָיָה מִתְיָרֵא שֶׁלֹּא יָבוֹא לִידֵי חִלּוּל שַׁבָּת חַס וְשָׁלוֹם, וְהַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת הָיְתָה בַּחֹרֶף קֹדֶם שַׁבָּת שִׁירָה. וְיֵשׁ בָּזֶה סְפוּר שֶׁלֵּם. כִּי עִכּוּב שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לֹא הָיָה דָּבָר רֵיק בִּפְרָט בְּעֵת שֶׁנָּסַע עַל שַׁבָּת שִׁירָה, וּכְבָר הָיוּ אֲנָשָׁיו מְקֻבָּצִים שָׁם מִכַּמָּה עֲיָרוֹת וְהוּא הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָאָה מְאֹד וְלַעֲשׂוֹת וּלְתַקֵּן מַה שֶּׁהָיָה עוֹשֶׂה וּמְתַקֵּן בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְעִסְקוֹ עִם אֲנָשָׁיו. וְאָמַר שֶׁבְּכָל עֵת הַקִּבּוּץ שֶׁהוּא צָרִיךְ לוֹמַר תּוֹרָה לִפְנֵי אֲנָשָׁיו, אֲזַי מַמָּשׁ הָרַעַשׁ וְהַפַּחַד שֶׁיֵּשׁ עַל כְּלַל יִשְׂרָאֵל בְּעֶרֶב יוֹם־כִּפּוּר לִעֵת עֶרֶב בְּעֵת שֶׁהוֹלְכִין לְבֵית־הַכְּנֶסֶת, מַמָּשׁ פַּחַד וְרַעַשׁ זֶה נוֹפֵל עָלָיו בְּאוֹתוֹ הַשַּׁבָּת אוֹ יוֹם־טוֹב שֶׁהוּא צָרִיךְ לוֹמַר תּוֹרָה בָּרַבִּים. וְאַחַר הָרַעַשׁ הַגָּדוֹל הַזֶּה שֶׁבְּכָר הָיָה מוּכָן לָבוֹא עַל שַׁבָּת שִׁירָה כְּדַרְכּוֹ מִכַּמָּה שָׁנִים וּפִתְאוֹם נִתְעַכֵּב וְשַׁבָּת בְּכָפָר הוּא וַאֲנָשָׁיו שֶׁנָּסְעוּ עִמּוֹ, וְעוֹד קְצָת אֲנָשִׁים שֶׁכְּבָר בָּאוּ לִקְרָאתוֹ, כֻּלָּם הֻכְרְחוּ לִשְׁבֹּת בַּכְּפָר הַנַּ"ל. וְלֹא הָיָה לָהֶם מַה לֶּאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת, וְהֻכְרְחוּ לֶאֱכֹל חַלָּה שֶׁל דְּגָן וּלְקַדֵּשׁ עַל הַחַלָּה. כִּי לֹא הָיָה שָׁם כּוֹס לְקַדֵּשׁ עַל הַיַּיִן שָׂרָף, וַאֲפִלּוּ סַכִּין וְשׁוּם כְּלֵי אֲכִילָה לֹא הָיוּ לָהֶם. וְהוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה סִפֵּר אַחַר־כָּךְ כָּל סֵדֶר הַשַּׁבָּת שֶׁהָיָה שָׁם בַּאֲרִיכוּת. אַחַר שַׁבָּת נָסַע לְמָעְדָוְועדִיוְוקֶע, וּבְיוֹם שֵׁנִי הָיָה חֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט וְעָשׂוּ סְעוּדָה וְיָשַׁב אָז עִם אֲנָשָׁיו וְאָמַר אָז הַתּוֹרָה שֶׁהָיָה צָרִיךְ לוֹמַר לִפְנֵיהֶם. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לֵידַע דָּבָר אֶחָד מִמַּה שֶּׁעָבַר עַל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּכָל פַּעַם, כִּי בְּכָל מְאֹרְעוֹתָיו הָיוּ סוֹדוֹת נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת וַעֲצוּמוֹת מְאֹד:

פרק קכח

כה אַחַר שֶׁבָּא מִלֶּמְבֶּרְג לֹא נָסַע עוֹד עַל הָאוֹקְרַיינָע לוֹמַר תּוֹרָה כְּדַרְכּוֹ מִקֹּדֶם מֵחֲמַת הַחוֹלַאַת, וּפַעַם אַחַת הָיָה מְסַפֵּר בְּשַׁבָּת שִׁירָה מֵעִנְיַן שֶׁבַּיָּמִים הַקּוֹדְמִין הָיָה נוֹסֵעַ עַל הַמְּדִינָה בָּעֲתִים הַלָּלוּ וְהָיָה אוֹמֵר שָׁם תּוֹרָה נִפְלָאָה וְכוּ'. וְהָיָה מְסַפֵּר כְּמִתְגַּעְגֵּעַ, וְאָמַר שֶׁכְּשֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עַל הָעֲגָלָה הָיָה עִנְיָן מְיֻחָד, וּכְשֶׁהָיָה בָּא לָעִיר שֶׁנָּסַע לְשָׁם וְיָצְאוּ לִקְרָאתוֹ וְעָשׂוּ לוֹ כָּבוֹד הָיָה נַעֲשֶׂה עִנְיָן אַחֵר, כְּשֶׁנִּכְנַס אֶל הָעִיר הָיָה עִנְיָן אַחֵר, כְּשֶׁאָמַר תּוֹרָה שָׁם הָיָה עִנְיָן אַחֵר, אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁקִּבֵּל מָעוֹת הָיָה עִנְיָן אַחֵר. וְחִשֵּׁב כֵּיוֹצֵא בָּזֶה כַּמָּה עִנְיָנִים שֶׁבְּכָל פַּעַם הָיָה עִנְיָן אַחֵר, וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו שֶׁהָיָה לוֹ בְּעִנְיָן הַנִּסְיעָה עֲבוֹדָה מְיֻחֶדֶת

נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה מְאֹד בְּכָל עִנְיָן בִּפְנֵי עַצְמוֹ הֵן בְּהַנְּסִיעָה הֵן בְּהַכָּבוֹד וְכוּ' וְכוּ' כַּנַּ"ל: נְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל

פרק קכט

א בְּתְחִלָּה קֹדֶם שֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל נָסַע לְקַאמֶ'ינִיץ כַּמְבֹאָר כְּבָר בַּסֵּפֶר הַנִּדְפָּס (שִׁבְחֵי הָר"ן) . וּבִנְסִיעָתוֹ לְקַאמֶ'ינִיץ אָמַר לְרַבִּי שִׁמְעוֹן יֵשׁ לְפָנַי נְסִיעָה וְאֵינִי יוֹדֵעַ לְהֵיכָן, וְשָׂחַק רַבִּי שִׁמְעוֹן אֵיךְ נוֹסְעִים אִם אֵין יוֹדְעִים לְהֵיכָן נוֹסְעִים, וְהֵשִׁיב לוֹ בֶּאֱמֶת אֵינִי יוֹדֵעַ. וְהָלַךְ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְהֵכִין עֲגָלָה וְסוּסִים וְכָל צָרְכֵי הַנְּסִיעָה וְנָסַע עִמּוֹ. וּבִנְסִיעָתוֹ עִמּוֹ בִּקֵּשׁ מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. שֶׁיִּסַּע דֶּרֶךְ כְּפַר וָואלְחְיֶוועץ. וְקִבֵּל שָׁם עוֹד אִישׁ אֶחָד וְנָסַע אִישׁ אֶחָד מִשָּׁם גַּם־כֵּן עִמָּהֶם, עַד שֶׁבָּאוּ לְמֶעזְ'בּוּז'. וַעֲדַיִן לֹא יָדְעוּ לְהֵיכָן נוֹסְעִים. וּבְבוֹאוֹ לְמֶעזְ'בּוּז' לְבֵית אָבִיו וְאִמּוֹ הַצַּדִּיקִים זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְשָׁמְחוּ עַל בִּיאָתוֹ מְאֹד, עָנְתָה אִמּוֹ זִכְרוֹנָהּ לִבְרָכָה וְאָמְרָה לוֹ בְּנִי מָתַי תֵּלֵךְ לִזְקֹנְךָ הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הֵינוּ עַל קִבְרוֹ הַקָּדוֹשׁ, הֵשִׁיב רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אִם זְקֵנִי רוֹצֶה לֵרָאוֹת עִמִּי יָבוֹא לְכָאן. אַחַר־כָּךְ בַּלַּיְלָה שָׁכַב לִישֹׁן וּבִבְקָר עָמְדָה אִמּוֹ וּבָאַתָה אֵלָיו וְאָמְרָה לוֹ הֲלֹא זְקֵנְךָ כְּבָר הָיָה אֶצְלְךָ וּמָתַי תֵּלֵךְ אֵלָיו הֵינוּ עַל קִבְרוֹ הֵשִׁיב רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עַכְשָׁו לֹא אֶהְיֶה עַל קִבְרוֹ בַּחֲזִירָתִי אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם אֶהְיֶה עַל קִבְרוֹ. וְכֵן הָיָה. וְקֹדֶם שֶׁבָּא לְמֶעזְ'בּוּז' נָפַל רַבִּי שִׁמְעוֹן עַל עָרֶשׂ דְּוַי וּבָא לְמֶעזְ'בּוּז' בְּחוֹלַאַת חָזָק מְאֹד וְהֻכְרַח רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְהַשְׁאִיר אוֹתוֹ שָׁם בְּמֶעזְ'בּוּז', וְלֹא נָסַע עִמּוֹ לְקַאמֶ'ינִיץ. וּכְשֶׁהָלַךְ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֶל רַבִּי שִׁמְעוֹן לִפְטֹר מִמֶּנּוּ וְלִנְסֹעַ לְקַאמֶ'ינִיץ, לֹא רָצָה רַבִּי שִׁמְעוֹן לְהַנִּיחוֹ עַד שֶׁהִבְטִיחוֹ עַל דִּבּוּרוֹ הַקָּדוֹשׁ שֶׁבְּוַדַּאי בַּחֲזִירָתוֹ יִמְצָאֶנּוּ בְּחַיִּים וְשָׁלוֹם. וְכֵן הָיָה. וְגַם קֹדֶם שֶׁנָּסַע מִבֵּיתוֹ אָמַר לְרַבִּי שִׁמְעוֹן הֲתוּכַל לִסַּע עִמִּי וְאָמַר לוֹ שֶׁבִּנְסִיעָתוֹ יִתְמַהְמֵהּ אוֹ שָׁבוּעַ אוֹ שְׁתַּיִם אוֹ חֹדֶשׁ אוֹ רֶבַע שָׁנָה אוֹ חֲצִי שָׁנָה אוֹ שָׁנָה תְּמִימָה, וּבְתְחִלָּה שָׁתַק רַבִּי שִׁמְעוֹן זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אַךְ כְּשֶׁרָאָה שֶׁרוֹצֶה לִנְסֹעַ בֶּאֱמֶת אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁיַּפְקִיר הַכֹּל וְיִסַּע עִמּוֹ, אֲפִלּוּ אִם יִתְמַהְמֵהּ כַּמָּה. וְנָסַע עִמּוֹ כַּנַּ"ל. וּבְמֶזְ'בּוּז' כְּשֶׁנִּפְטַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מִמֶּנּוּ קֹדֶם נְסִיעָתוֹ בְּשָׁעָה שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה מֻטָּל עַל עָרֶשׂ דְּוַי וְעָנָה רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מָתַי אֶתְרָאֶה פָּנִים עִמָּכֶם כִּי הֲלֹא תּוּכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהּ בַּדֶּרֶךְ כַּמָּה כְּמוֹ שֶׁאָמַר בְּבֵיתוֹ שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כַּמָּה יִתְמַהְמֵהּ, אָמַר לוֹ שֶׁלֹּא יִתְמַהְמֵהּ. כִּי־אִם שְׁמוֹנָה יָמִים אוֹ עֶשְׂרָה יָמִים לֹא יוֹתֵר. שָׁאַל לוֹ הֲלֹא אָמַרְתָּם בְּבֵיתְכֶם שֶׁאֵינְכֶם יוֹדְעִים כַּמָּה תִּתְמַהְמְהוּ בַּדֶּרֶךְ. הֵשִׁיב לוֹ: בֶּאֱמֶת בְּבֵיתִי לֹא יָדַעְתִּי, אֲבָל עַכְשָׁו אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לִנְסֹעַ לְקַאמֶ'ינִיץ, וְלֹא אֶתְמַהְמֵהּ הַרְבֵּה כִּי־אִם כַּנַּ"ל, כִּי בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה הָיָה אֶצְלִי הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְאָז הוֹדִיעַ לִי לְהֵיכָן לִנְסֹעַ, הֵינוּ

לְקַאמֶינִיץ. וְנָסַע מִיָּד לְקַאמֶינִיץ, וּמַה שֶּׁעָשָׂה שָׁם נֶעְלָם מֵעֵין כָּל חַי, וַעֲדַיִן לֹא נוֹדַע לְשׁוּם אָדָם בָּעוֹלָם עַד בֵּיאַת הַגּוֹאֵל בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן:

פרק קל

ב כְּשֶׁבָּא מִקַּאמִינִיץ אָמַר תּוֹרָה בְּשַׁבָּת עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים ס"ג): "דָּבְקָה נַפְשִׁי אַחֲרֶיךָ" תּוֹרָה נִפְלָאָה מְאֹד, וְהִתְפָּאֵר בְּעַצְמוֹ מְאֹד וְאָמַר וּמָה כְּשֶׁבָּאתִי רַק מִקַּאמִינִיץ אֲנִי אוֹמֵר תּוֹרָה כָּזוֹ, כְּשֶׁאָבוֹא מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁאֶזְכֶּה לְגַלּוֹת תּוֹרָה נוֹרָאָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְכוּ' וְכוּ':

פרק קלא

ג כְּשֶׁבָּא מִקַּאמִינִיץ נִפְטְרָה אֶצְלוֹ יַלְדָּה אַחַת עָלֶיהָ הַשָּׁלוֹם. עָנָה וְאָמַר כָּהֵנָּה וְכָהֵנָּה חַס וְשָׁלוֹם יָמוּת אֶצְלִי בִּשְׁבִיל תְּנוּעָה אַחַת שֶׁיֵּשׁ חִלּוּק בֵּינִי בֵּין קֹדֶם הֱיוֹתִי בְּקַאמֶינִיץ וּבֵין לְאַחַר הֱיוֹתִי שָׁם, ה' יַצִּילֵנוּ:

פרק קלב

ד בְּעֵת נְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נָסַע דֶּרֶךְ נִיקוֹלַאיֶיב וְחוּרְסַן לְאֶדֶעס וְשָׁבַת בְּחַג שָׁבוּעוֹת בְּחוּרְסַאן, וְאָמַר שָׁם תּוֹרוֹת נִפְלָאוֹת עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים ק"ז): "יָקֻם סְעָרָה לִדְמָמָה", וְעוֹד כַּמָּה תּוֹרוֹת. וְהָיוּ שָׁם אַנְשֵׁי הֶרֶב מִלְּאדִי. וְהֵבִיאוּ לְפָנָיו תּוֹרוֹת הֶרֶב וְסָתַר דְּבָרָיו לִפְנֵי אֲנָשָׁיו, וְהֶרְאָה לָהֶם שֶׁאֵינוֹ כֵּן כְּמוֹ שֶׁאָמַר. וּבְלֵיל שָׁבוּעוֹת אַחַר שֶׁהָיָה נֶעוֹר כַּנָּהוּג הָלַךְ לַמְּקֻוֶה עִם אִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו, וְסִפֵּר לִי זֶה הָאִישׁ שֶׁהָלַךְ עִמּוֹ אָז לַמְּקֻוֶה בְּשָׁבוּעוֹת שֶׁאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּדַרְכּוֹ הִלּוּכוֹ לַמְּקֻוֶה, וְשָׁאַל אוֹתוֹ בְּכָל פַּעַם אִם שׁוֹמֵעַ קוֹלוֹת, וְהֵשִׁיב שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ כְּלָל. וְנִתְפַּלֵּא מְאֹד עַל שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, וְאָמַר אֵיךְ אֶפְשָׁר לִבְלִי לִשְׁמֹעַ קוֹלוֹת כָּעֵת. אַחַר־כָּךְ אָמַר אֶפְשָׁר הוּא קוֹל הַקַּאפֶּעלְיֶע [מַקְהֵלָה] שֶׁאֲנִי שׁוֹמֵעַ. וְהֵשִׁיב לוֹ הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁהוּא אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ שׁוּם קוֹל קַאפֶּעלְיֶע וְלֹא שׁוּם קוֹל כְּלָל, וְתָמַהּ מְאֹד. וְהֵבִין הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁהוּא שׁוֹמֵעַ קוֹלוֹת וּבְרָקִים שֶׁל קַבָּלַת הַתּוֹרָה. אַחַר כָּךְ כְּשֶׁיָּצָא מֵהַמְּקֻוֶה אָמַר שֶׁנּוֹדַע לִי עַכְשָׁו בְּעֵת קַבָּלַת הַתּוֹרָה בָּעִנְיָן הַנֶּאֱמָר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (תִּקּוּנֵי זֹהַר עג:) אִית יִרְאָה וְאִית יִרְאָה וְכוּ', וְעַכְשָׁו נוֹדַע לִי שֶׁיֵּשׁ עוֹד יִרְאָה שֶׁהִיא גַּם־כֵּן עוֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֲפִלּוּ מִיִּרְאָה עִלָּאָה הַנִּזְכָּר שָׁם. כִּי נוֹדַע לִי עַכְשָׁו יִרְאַת אֱלֹקוּת שֶׁהִיא יִרְאָה וְגַם עִצּוּם וּמְרוֹמָם וּמְנֻשָּׂא מְאֹד מְאֹד:

פרק קלג

ה וְנִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ קֹדֶם נְסִיעָתוֹ מִמֶּעְדֶוואדִיווקָע לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל בִּימֵי חַג הַפֶּסַח שֶׁאָמַר שֶׁהוּא רוֹצֶה לִסַּע לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כְּדֵי לְקַיֵּם שָׁם כָּל הַתַּרְיַ"ג מִצְווֹת לְכָלֵל יַחַד כָּל הַמִּצְווֹת הַתְּלוּיוֹת בָּאָרֶץ, עִם כָּל הַמִּצְווֹת שֶׁל חוּץ־לָאָרֶץ וּלְכָלְלָם יַחַד וּלְקַיְּמָם בְּרוּחָנִיּוּת. וְאַחַר־כָּךְ יוּכַל לְקַיְּמָם כָּרָאוּי בְּגַשְׁמִיּוּת. וּבְכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים יֵשׁ שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים הַרְבֵּה כַּמּוּבָן מֵהָאֲנָשִׁים שֶׁסִּפְּרוּ זֹאת לְפָנַי. אַךְ אָנֹכִי לֹא הָיִיתִי בְּכָל זֶה, עַל־כֵּן נֶחְסַר רַבּוֹ כְּכֻלּוֹ וְלֹא יָכֹלְתִּי לְלַקֵּט בַּאֲמָרִים כִּי אִם מְעַט דִּמְעַט. וְאָמַר שֶׁגַּם מִטַּעַם זֶה הוּא נוֹסֵעַ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כִּי מִקֹּדֶם כְּשֶׁהָיָה צָרִיךְ דָּבָר מִזְּקֵנוֹ רַבִּי נַחְמָן זְכֻרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַשּׁוֹכֵב בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הָיָה שׁוֹלֵחַ אֶת הַצַּדִּיק רַבִּי יְשַׁעְיָה זַ"ל (מִאַנִיב) הַשּׁוֹכֵב בְּסַמִילָע וְעַכְשָׁיו וְכוּ' וְאֵינוֹ יָכוֹל לְשָׁלְחוֹ. עַל־כֵּן הוּא נוֹסֵעַ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כְּדֵי לְדַבֵּר עִם זְקֵנוֹ זְכֻרוֹנוֹ לִבְרָכָה וּלְהַעֲמִיד עִמּוֹ אֹפֶן אֵיךְ יוּכַל לֵידַע מִמֶּנּוּ תָּמִיד מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ לֵידַע עַל יָדוֹ. וּכְפִי הַנִּשְׁמַע שֶׁהָיוּ לוֹ כַּמָּה וְכַמָּה טְעָמִים בְּעִנְיַן נְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל מִלְּבַד הַנִּסְתָּרוֹת שֶׁלֹּא גִּלָּה כְּלָל. כִּי כָּל דָּבָר וְדָבָר שֶׁעָשָׂה, לְעוֹלָם לֹא עָשָׂה דָּבָר בְּשִׂבְיל טַעַם אֶחָד לְבַדּוֹ, רַק בְּכָל דָּבָר שֶׁעָשָׂה הָיָה בּוֹ כַּמָּה וְכַמָּה אֲלָפִים וְרִבְבוֹת טְעָמִים עֶלְיוֹנִים עֲמֻקִּים וּגְבוֹהִים מְאֹד מְאֹד, וּבִפְרָט הַנְּסִיעָה לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל שֶׁמָּסַר נַפְשׁוֹ עַל זֶה מְאֹד מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר וְעֵרֶךְ כַּמְבֹאָר כְּבָר (בְּשִׁבְחֵי הָרַ"ן).

פרק קלד

י שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר קֹדֶם שֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל שֶׁרוֹצֶה לִנְסֹעַ כְּדֵי לְהַשִּׂיג חָכְמָה עִלָּאָה, כִּי יֵשׁ חָכְמָה עִלָּאָה וְתַתָּאָה, וְחָכְמָה תַּתָּאָה כְּבָר יֵשׁ לוֹ, וַעֲדַיִן הוּא צָרִיךְ לְהַשִּׂיג חָכְמָה עִלָּאָה, וּבִשְׁבִיל זֶה הוּא נוֹסֵעַ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. וְנִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר שֶׁתֵּכֶף כְּשֶׁהָלַךְ אַרְבַּע אַמּוֹת בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל תֵּכֶף זָכָה לְהַשִּׂיג כָּל מְבֻקָּשׁוֹ וְחֶפְצוֹ שֶׁנָּסַע בִּשְׁבִילוֹ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וְגַם שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ מֵעֵין זֶה מִגֹּדֶל הַשִּׂמְחָה וְהַנַּחַת שֶׁהָיָה לוֹ תֵּכֶף כְּשֶׁבָּא לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּתְמַלֵּא רְצוֹנוֹ וּתְשׁוּקָתוֹ וְכוּ':

פרק קלה

יא אָמַר אָז לְרַבִּי יוּדְל שֶׁרוֹצֶה לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וְרַבִּי יוּדְל בֵּרַךְ אוֹתוֹ. וְאָמַר לוֹ: רַבֵּנוּ, בְּוַדַּאי אַתֶּם רוֹצִים לִפְעֹל שָׁם אֵיזֶה דָּבָר גָּדוֹל יְהִי רָצוֹן שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעְזֹר אֶתְכֶם שֶׁתִּזְכּוּ לִפְעֹל שָׁם מַה שֶּׁאַתֶּם רוֹצִים. וְנָעַנַע לוֹ רֹאשׁוֹ עַל בִּרְכָתוֹ, אַחַר־כָּךְ אָמַר הָיִיתִי יָכוֹל לִפְעֹל מְבֻקָּשִׁי וְחֶפְצִי וְעָנָיְנִי שֶׁאֲנִי רוֹצֶה לִפְעֹל בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, הָיִיתִי יָכוֹל לִפְעֹל גַּם פֹּה עַל־יְדֵי תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת וְתַחֲנוּנִים לְבַד וְלֹא הָיִיתִי צָרִיךְ לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. רַק הַחִלּוּק

שֶׁכְּשֶׁאָזְכֶה לִהְיוֹת בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל אָזְכֶה לְקַבֵּל הַשְׁגָּתִי עַל־יְדֵי לְבוּשִׁים, אֲבָל כָּאן בְּחוּץ לָאָרֶץ לֹא אוּכַל לְקַבֵּל הַשָּׂגָתִי עַל־יְדֵי לְבוּשִׁים, רַק בְּלֹא לְבוּשִׁים. וְזֶה הַחִלּוּק שֶׁבֵּין קְדֻשַּׁת שַׁבָּת לִקְדֻשַּׁת יוֹם־טוֹב וּפָתַח לוֹ לְרַ' יוּדְל הַנַּ"ל הַסִּדּוּר שֶׁל הָאֲרִ"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְהֶרְאָה לוֹ בַּכַּוָּנוֹת שֶׁזֶּהוּ הַחִלּוּק בֵּין שַׁבָּת לְיוֹם־טוֹב, שֶׁבְּשַׁבָּת הָאוֹר מְלֻבָּשׁ בִּלְבוּשִׁין, וּבְיוֹם־טוֹב הָאוֹר בְּלֹא לְבוּשִׁין כַּיָּדוּעַ:

פרק קלו

ח בְּעֵת שֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל בְּתְחִלַּת נְסִיעָתוֹ מִבֵּיתוֹ שָׁבַת בַּכְּפָר סְקָאלְיֶע וְשָׁם רָאָה אֶת הַצַּדִּיק הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ הָרַב מְנַחֵם מֶענְדֶל מִוִּיטֶפְסְק וְגִלָּה לוֹ שֶׁשֵּׁם "אַתָּה" מְסֻגָּל עַל הַיָּם כַּמּוּבָא בְּסִפְרוֹ בְּסִימָן רנו כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פ"ט): "בְּשׁוֹא גַלָּיו אַתָּה תְשַׁבְּחֵם" וְיֵשׁ עוֹד בָּזֶה לְסַפֵּר מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ וְאֵינִי זוֹכֵר עַתָּה וּצְרִיכִין לַחֲקֹר אֵצֶל אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁשָּׁמְעוּ מֵרַבִּי שִׁמְעוֹן בָּזֶה: [אָמַר הַמַּעְתִּיק שָׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד שֶׁשָּׁמַע מֵרַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁהַפְּרוּשׁ הוּא כָּךְ שֶׁאַתָּה רָאשֵׁי־תֵבוֹת אֶלֶ"ף תָּי"ו הֵ"א. עַל־כֵּן צְרִיכִין לִכְתֹּב חֲמִשָּׁה מִכְתָּבִים שֶׁקּוֹרִין קְוִויטְלֶ"ךְ [פְּתָקִים], וְעַל כָּל קְוִויטְל יִכְתֹּב שְׁתֵּי הַתֵּבוֹת וְרַב חֶסֶד שֶׁגִּימַטְרִיָא שֶׁלָּהֶם הִיא אַרְבַּע עֶשְׂרֵה מֵאוֹת שֶׁהִיא אֶלֶ"ף תָּי"ו כִּי וְרַב חֶסֶד גִּימַטְרִיָא מָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים, וַחֲמִשָּׁה פְּעָמִים מָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים, עוֹלֶה אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת. וְהַחֲמִשָּׁה קְוִויטְלֶ"ךְ הֵם הֵ"א וְזֶה הוּא שֵׁם אַתָּה. וּבִשְׁעַת הָרִוּחַ סְעָרָה חַס וְשָׁלוֹם יַשְׁלִיךְ חֲמִשָּׁה קְוִויטְלֶ"ךְ שֶׁכָּתוּב בָּהֶם וְרַב חֶסֶד לְתוֹךְ הַיָּם וּבְוַדַּאי יוֹעִיל. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ הִשְׁתַּמֵּשׁ בָּזֶה וְהוֹעִיל לוֹ מְאֹד, וְקֹדֶם שֶׁנָּסַע פַּעַם שְׁנִיָּה לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הָיָה פֹּה בְּרֶסְלֶב וְהָלַךְ לְהַסּוֹפֵר וְכָתַב לוֹ כַּמָּה קְוִויטְלֶ"ךְ הַנַּ"ל עַל גְּוִיל וּבִכְתָב אַשּׁוּרִית]:

פרק קלז

ט בִּנְסִיעָתוֹ לְהָתָם תֵּכֶף בְּנָסְעוֹ מֵאָדֶעס עַל הַיָּם הַשָּׁחוֹר הָיָה רַעַשׁ גָּדוֹל וְרוּחַ סְעָרָה גְּדוֹלָה, אָז בָּא אֵלָיו מֵת אֶחָד שֶׁנִּפְטַר בְּסָמוּךְ וְשָׁאַל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֶת הָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ הֲרָאִיתָ שֶׁהָיָה כָּאן הָרַךְ בַּשָּׁנִים מִוָּואלְחָוויץ וְכוּ'. אַךְ עַכְשָׁו אֵין מַעֲשֶׂה זוֹ חִדּוּשׁ כְּלָל כִּי אַחַר־כָּךְ הָיָה עוֹסֵק בְּעִנְיָן זֶה הַרְבֵּה לְתַקֵּן נִשְׁמוֹת הַמֵּתִים אֲלָפִים וּרְבָבוֹת. וְזֶה הָיָה עִקַּר עֲבוֹדָתוֹ כַּאֲשֶׁר נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ וְעִקַּר הִסְתַּלְּקוּתוֹ הָיָה בִּשְׁבִיל זֶה כַּמְבֹאָר בִּמְקוֹמוֹ (לְקַמָּן קצא) עַיֵּן שָׁם:

פרק קלח

י מִקֹּדֶם לֹא הָיוּ נוֹסְעִים לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ אֲדֶעס כִּי הָיוּ מִתְיָרְאִים לִנְסֹעַ דֶּרֶךְ שָׁם, וְהוּא נָסַע תְּחִלָּה עַל אֲדֶעס כְּשֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וּמֵאָז וְהָלְאָה נַעֲשָׂה דֶּרֶךְ כְּבוּשָׁה וְהַכֹּל נוֹסְעִים דֶּרֶךְ שָׁם. וְכֵן כַּמָּה דְּבָרִים שֶׁהוּא הִתְחִיל בָּרִאשׁוֹנָה וְאַחַר־כָּךְ הָרַגַּל הָעוֹלָם אַחֲרָיו. גַּם כְּשֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וְהָיָה עַל הַקְּבָרִים, הָיָה שָׁם קֶבֶר שֶׁל יְנוּקָא שֶׁהָיוּ מֵעוֹלָם מִתְיָרְאִים לִכְנֹס לְתוֹךְ אוֹתוֹ הַמְּעָרָה, כִּי אָמְרוּ שֶׁיֵּשׁ שָׁם נָחָשׁ. גַּם הָיָה שָׁם חִדּוּשׁ שֶׁהָיָה גָּדֵל אִילָן עַל הַמְּעָרָה. וְהוּא הָיָה הָרִאשׁוֹן שֶׁלֹּא חָשׁ עַל זֶה, וְנִכְנַס לְשָׁם וְאָחַז שׁוֹרֶשׁ הָאִילָן בְּיָדוֹ כִּי הָיָה הַשֹּׁרֶשׁ בַּקַּרְקַע וְהָיָה הוֹלֵךְ דֶּרֶךְ חֲלַל הַמְּעָרָה, וְלֹא הָיָה שָׁם שׁוּם נָחָשׁ. וּמֵאָז וָהָלְאָה הַכֹּל הוֹלְכִים עַל אוֹתוֹ הַקֶּבֶר. וְגַם אֲנִכִי בְּעַצְמִי זָכִיתִי לִהְיוֹת שָׁם עַל אוֹתוֹ הַקֶּבֶר שֶׁל הַיְנוּקָא הַנַּ"ל וְרָאִיתִי כָּל זֶה בְּעֵינַי תְּהִלָּה לְאֵל חַיָּי:

פרק קלט

יא קֹדֶם שֶׁבָּא לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הָיוּ לוֹ יִסּוּרִים גְּדוֹלִים וּמְנִיעוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְסַפֵּר. וּבִסְטַנְבּוּל הִשְׁלִיךְ עַצְמוֹ לְתוֹךְ קְטָנוּת מֻפְלָג מְאֹד אֲשֶׁר אֵין לְשַׁעֵר, וְהִלְבִּישׁ עַצְמוֹ בְּמַלְבּוּשׁ קָרוּעַ וְהָלַךְ יָחֵף וּבְלֹא כּוֹבַע הָעֶלְיוֹן, וְהָלַךְ בַּחוּץ וְהָלַךְ כְּאֶחָד מִן הַפְּחוּתִים שֶׁבַּפְּחוּתִים, וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה עִנְיָנִים רַבִּים כְּאֵלֶּה מַעֲנְיֵנֵי קְטָנוּת וּפְחִיתוּת שֶׁעָשָׂה שָׁם אֵיזֶה זְמַן. וְעָשָׂה מִלְחָמָה עִם שְׁאָר אֲנָשִׁים בְּדֶרֶךְ צְחוֹק, כְּדֶרֶךְ הַנְּעָרִים שֶׁמְצַחֲקִים זֶה עִם זֶה וְכוּ' וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה שְׁאָר עִנְיְנֵי צְחוֹק וְקִטְנוּת אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְסַפֵּר. גַּם נִזְדַּמֵּן שֶׁהָיָה שָׁם בִּסְטַנְבּוּל מִסְּבִיבוֹתֵינוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ תְּחִלָּה בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וְחָזְרוּ אַז בְּעֵת שֶׁהָיָה רַבֵּנוּ זְכוּרוֹנוֹ לִבְרָכָה שָׁם בִּסְטַנְבּוּל בְּדַרְכּוֹ הִלּוּכוֹ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וּפָגְעוּ עִמּוֹ וְלֹא הִכִּירוּ אוֹתוֹ וְעָשָׂה בְּחָכְמָתוֹ וְנִדְמָה לָהֶם כְּאִלּוּ הוּא אִישׁ מְרֻמָּה חַס וְשָׁלוֹם, וְהָיוּ מְבַזִּים אוֹתוֹ בְּכָל מִינֵי בְּזָיוֹנוֹת כַּמָּה יָמִים וְרָצוּפִים וְהוּא הָיָה מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ כָּל הַבְּזָיוֹנוֹת וְאַדְרַבָּא עָשָׂה תַּחְבּוּלוֹת לָזֶה שֶׁהֵם יְבַזּוּ אוֹתוֹ. וְאָמַר רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁאִלּוּ לֹא הָיָה עָלָיו זֹאת הַיְנוּ הַקְּטָנוּת שֶׁהִשְׁלִיךְ עַצְמוֹ לְקִטְנוּת גָּדוֹל הַנַּ"ל וְהַבְּזָיוֹנוֹת הַנַּ"ל לֹא הָיָה בְּאֶפְשָׁרִי לָבוֹא לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל מֵחֲמַת הַמְּנִיעוֹת שֶׁהָיוּ לוֹ. כִּי בְּכָל מָקוֹם שֶׁבָּא לְשָׁם הָיָה שָׁם עִפּוּשׁ רַחֲמָנָא לִצְלַן וּמִלְחָמוֹת גְּדוֹלוֹת הָיוּ אַז בָּעוֹלָם וְאַנְשֵׁי צְרָפַת הָיוּ אַז בִּסְבִיבוֹת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וְרֹב הַמְּנִיעוֹת שֶׁהָיוּ לוֹ אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר. וְאָמַר שֶׁהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְהַגָּאוֹן רַבִּי נַפְתָּלִי זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה לֹא יָכְלוּ לָבוֹא לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל מֵחֲמַת הַמְּנִיעוֹת שֶׁהָיוּ לָהֶם וְהָיָה זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה עָלָיו כָּל הַמְּנִיעוֹת שֶׁהָיוּ לָהֶם וְעָבַר עַל כֻּלָּם וְהַקְּטָנוּת הַנַּ"ל הוֹעִיל לוֹ מְאֹד, וּבְלֹא זֶה לֹא הָיָה יָכוֹל לָבוֹא לְשָׁם:

פרק קמ

יב וְשָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁאָמַר כִּי קֹדֶם שֶׁבָּאִים לְגַדְלוּת צְרִיכִין לִפֹּל בְּתְחִלָּה לְקַטְנוּת וְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הוּא גַּדְלוּת דְּגַדְלוּת עַל־כֵּן צְרִיכִין לִפֹּל בְּתְחִלָּה לְקַטְנוּת דְּקַטְנוּת וְעַל־כֵּן לֹא הָיָה יָכוֹל הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לָבוֹא לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא הָיָה יָכוֹל לֵירֵד לְתוֹךְ קַטְנוּת כָּזֶה. וְהוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה זָכָה לָבוֹא לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל עַל־יְדֵי גְּדֶל הַקַּטְנוּת שֶׁיָּרַד לְשָׁם בְּחָכְמָתוֹ הָעֲצוּמָה לְקַטְנוּת מֻפְלָג, קַטְנוּת דְּקַטְנוּת, עַד שֶׁזָּכָה לָבוֹא לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא גַּדְלוּת דְּגַדְלוּת. וְעִקַּם הַהַשָּׂגָה שֶׁזָּכָה בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל אִלּוּ כָּל הַיָּמִים דְּיוֹ וְכוּ' אֵין מַסְפִּיק לְבָאֵר אֲשֶׁר לֹא נִשְׁמַע וְלֹא נִרְאָה מִי שֶׁיִּזְכֶּה עַל־יְדֵי כְּנִיסָה לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל לְהַשָּׂגָה מֻפְלֶגֶת עֲצוּמָה וְעֶלְיוֹנָה כָּזוֹ, עַד שֶׁעָלָה לְמַעְלָה וּמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה גָּבוֹהַּ מְאֹד. וְחָלִילָה לָנוּ לְדַבֵּר מִזֶּה שֶׁלֹּא לִפְגֹּם וּלְמַעֵט בִּכְבוֹדוֹ חַס וְשָׁלוֹם, כִּי אֵין לָנוּ כֵּלִים וְדִבּוּרִים לְכַנּוֹת בָּהֶם עִקַּם הַשָּׂגָתוֹ וּמַעֲלָתוֹ כִּי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה חִדּוּשׁ מֻפְלָג מְאֹד אֲשֶׁר לֹא הָיָה חִדּוּשׁ כָּזֶה אֲפִלּוּ בַּדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים. וְאָמַר בְּפֵרוּשׁ עַל עַצְמוֹ שֶׁאִלּוּ לֹא הָיָה דּוֹר כָּזֶה כַּאֲשֶׁר יוֹדֵעַ כָּל אֶחָד בְּעַצְמוֹ פְּחִיתוּת הַדּוֹר הַזֶּה, וְלוּלֵא זֹאת הָיָה הוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה חִדּוּשׁ גָּדוֹל בָּעוֹלָם, אַף בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים מֵחֲמַת שֶׁלֹּא הָיָה הַדּוֹר כְּדַאי נִתְעַלֵּם הָאוֹר מְאֹד וְלֹא נִתְגַּלָּה מִמֶּנּוּ אֲפִלּוּ כְּטִפָּה מִן הַיָּם:

פרק קמא

יג בַּחֲזִירָתוֹ מִן אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל עַל הַיָּם הַגָּדוֹל הַלָּבָן הָיוּ לָהֶם שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה וְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם וּבְבוֹאוֹ לְמִשְׁנָה ב' פֶּרֶק ה' דְּסוֹטָה אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִי יְגַלֶּה עָפָר מֵעֵינֶיךָ רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי שֶׁהָיִיתָ אוֹמֵר עָתִיד דּוֹר אֶחָד וְכוּ' נִתְלַהֵב מְאֹד וְהִכָּה כַּף אֶל כַּף וְאָמַר מִי רוֹאֶה כָּמוֹנִי כִּי נִתְגַּלָּה לִי בַּמִּשְׁנָה הַזֹּאת דָּבָר וְלֹא רָצָה לְגַלּוֹת, וְדָבָר אֶחָד גִּלָּה לְהָאִישׁ שֶׁלּוֹ וְכוּ':

פרק קמב

יד כְּשֶׁבָּא מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל אָמַר בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה קִיַּמְתִּי כָּל הַתּוֹרָה בְּכָל הָאֻמָּנִים כִּי הִשַּׂגְתִּי קִיּוּם כָּל הַתּוֹרָה שֶׁאֲפִלּוּ אִם הָיוּ מוֹכְרִים אוֹתִי לְיִשְׁמָעֵאל בִּמְדִינוֹת רְחוֹקוֹת שֶׁאֵין שָׁם שׁוּם יְהוּדִי, וְהוּא יִשְׁלַח אוֹתִי לִרְעוֹת בְּהֵמוֹת, וַאֲפִלּוּ אִם לֹא אֵדַע מָתַי שַׁבָּת וְיוֹם־טוֹב, וְלֹא יִהְיוּ לִי טַלִּית וּתְפִלִּין וְלֹא סֵכָּה וְלֹא שׁוּם מִצְוָה וְכוּ' וְכוּ', אַף־עַל־פִּי־כֵן הָיִיתִי יָכוֹל לְקַיֵּם כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ. וּכְבָר מְבֹאָר מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר (שִׁבְחֵי הָרַ"ן כב):

פרק קמג

טו כְּשֶׁבָּא מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל אָמַר תּוֹרָה עַל פָּסוּק (בַּמִּדְבָּר כ"ה): "עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף וְשִׂים אוֹתוֹ עַל נֵס" בְּלֵיל שַׁבָּת. וְאַחַר־כָּךְ בִּסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית אָמַר תּוֹרָה עַל פָּסוּק (יְשַׁעְיָה מ"ג): "כִּי תַעֲבֹר בַּמַּיִם אִתְּךָ אָנִי" וְזֹאת הַתּוֹרָה כְּבָר נִדְפַּס בְּלִקּוּטֵי א' (סִימָן עג) וְזֹאת הַתּוֹרָה הָיְתָה יְקָרָה וּגְדוֹלָה בְּעֵינָיו מְאֹד:

פרק קמד

טז פַּעַם אַחַת אַחַר שֶׁבָּא מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הָיָה הַמַּגִּיד מִטִּירָהאוַויצָע זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֶצְלוֹ עַל שַׁבָּת בְּמָעדְוָועדִיוּוקֶע וְאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אָז תּוֹרָה עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים כ"ד): "זֶה דּוֹר דּוֹרְשָׁיו" שֶׁכְּפִי הַדּוֹר כֵּן הוּא הַדּוֹרְשִׁים שֶׁלּוֹ. וְהַתּוֹרָה שֶׁאָמַר לֹא זָכִינוּ שֶׁתִּכָּתֵב, וְאָמַר אָז לְהַמַּגִּיד זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן לְמָשָׁל אַתָּם הוּא הַדּוֹר וַאֲנִי הַדּוֹרֵשׁ שֶׁלָּכֶם:

פרק קמה

יז בַּחֲזִירָתָם מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל בִּנְסִיעָתָם מִנְּהַר דִּינֶסְטֶר וְהֶכְרְחוּ לְשַׁנּוֹת מַלְבּוּשֵׁיהֶן וְנִדְמוּ כְּדֶרֶךְ הַסּוֹחֲרִים בְּנֵי הַנְּעוּרִים הַנֶּהוּגִים עַכְשָׁו וְכוּ', וּמֵחֲמַת זֶה טָעוּ בָּהֶם כַּמָּה אֲנָשִׁים וְסָבְרוּ בָּהֶם שֶׁהֵם מֵהַקַּלֵּי עוֹלָם וְכוּ'. וּבְבוֹאוֹ לְאוּמָן הָיָה לָהֶם נִסָּיוֹן וְכוּ'. וְאָז בִּנְסִיעָתוֹ מִשָּׁם בִּזְרִיזוּת מְיֻדָּד לְמֵד זְכוּת עַל הָעוֹלָם וְאָמַר תֵּדְעוּ שֶׁכָּל דַּרְכֵּנוּ הוּא לֵידַע שֶׁיֵּשׁ נִסָּיוֹנוֹת בָּעוֹלָם, וּבְקַל יְכוֹלִין לִכָּשֵׁל חַס וְשָׁלוֹם. וְאָמַר אוֹי וַאֲבוֹי וְכוּ' וְהִתְאֲנַח עַל־זֶה מְאֹד. כִּי בְּאוֹתוֹ הַבַּיִת שֶׁעָמַד שָׁם הַבַּעַל־עֲגָלָה הֵבִינוּ וְרָאוּ שֶׁיֵּשׁ שָׁם זְנוּת וְנִאוּף גָּדוֹל רַחֲמָנָא לִצְלַן וְכוּ', אֲבָל אָמַר שֶׁבְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִהְיֶה טוֹבָה מַה שֶּׁהָיָה שָׁם, שֶׁמַּעֲתָּה לֹא יִמָּצֵא שָׁם זְנוּת עוֹד בְּבֵית זֶה, וְאָז נִתְקָרְרָה דַּעְתּוֹ. גַּם בְּטֶעפְּלִיק לֹא יָדְעוּ מִמֶּנּוּ, וְנִכְנַס אֵצֶל מְלַמֵּד אֶחָד, וְשִׁחֵר פָּנִים לְקַבְּלוֹ עַל שַׁבָּת, וְלֹא רָצָה הַמְלַמֵּד מֵחֲמַת שֶׁנִּדְמָה לוֹ כְּאִלּוּ הוּא חַס וְשָׁלוֹם מֵהַגַּנָּבִים, וּבָא אֶל הָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ וְסִפֵּר לוֹ וְכוּ':

פרק קמו

יח וּבְבוֹאוֹ לִשְׁפָּאלְיֶע וְשָׁם הִלְבִּישׁוּ אֶת עַצְמָן בִּלְבוּשֵׁיהֶן. וְהָיָה בְּבֵית הַזִּקּוּן דְּשָׁם שֶׁנַּעֲשָׂה אַחַר־כָּךְ מִתְנַגֵּד גָּדוֹל עָלָיו, וְאָז בְּאוֹתוֹ הָעֵת לֹא הָיָה עֲדַיִן חוֹלֵק עָלָיו הַזִּקּוּן הַנַּ"ל, רַק אַדְרַבָּא, הָיְתָה בֵּינֵיהֶם אַהֲבָה גְּדוֹלָה וְקִבֵּל אוֹתוֹ הַזִּקּוּן הַנַּ"ל בְּכָבוֹד גָּדוֹל וְחִבָּה גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד. וְעָשָׂה שִׂמְחָה וּמִשְׁתֶּה גָּדוֹל עֲבוּרוֹ, וְהָיוּ יוֹשְׁבִים עַל הַשֻּׁלְחָן שְׁנֵיהֶם כָּל הַלַּיְלָה כֻּלָּהּ. וְגַם שְׁאָר אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ חֲשׁוּבִים אֶצְלוֹ, כֻּלָּם הָיוּ מְסֻבִּים עַל הַשֻּׁלְחָן לִכְבוֹד רַבֵּנוּ

זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְהָיָה שָׁם שִׂמְחָה גְּדוֹלָה. וְכָל שֶׁבָּא לְבֵיתוֹ הָיָה הַזָּקֵן הַנַּ"ל מְקַבְּלוֹ לְעֵדוּת וְהָיָה אוֹמֵר לוֹ תָּעִיד עָלַי שֶׁאֵין דַּרְכִּי כְּלָל לֶאֱכֹל סְעֻדַּת הַלַּיְלָה, וְעַכְשָׁיו מֵחֲמַת עֹצֶם אַהֲבַת הָאוֹרֵחַ הַיָּקָר הַזֶּה הֶחֱבִיב וְהַיָּקָר עָלַי מְאֹד מְאֹד וְיֵשׁ לִי מִמֶּנּוּ שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים וְתַעֲנוּג גָּדוֹל מִבּוֹאוֹ אֵלַי, מֵחֲמַת זֶה אֲנִי אוֹכֵל עִמּוֹ. וְלֹא יָדַעְתִּי מַה לַּעֲשׂוֹת מֵחֲמַת שִׂמְחָה וְכוּ', וְגַם בַּבֹּקֶר דִּבְּרוּ יַחַד בְּאַהֲבָה וְחִבָּה גְּדוֹלָה. כִּי כָל יְמֵיהֶם הָיְתָה בֵּינֵיהֶם אַהֲבָה גְּדוֹלָה עַד עֵת שֶׁיָּצָא רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה מִמֶּעְדֶּן־וועדיוויקֶע לְזָלאטִיפָּאלְיֶע, שֶׁזֶּה הָיָה בְּעֶרֶךְ שָׁנָה וּמֶחֱצָה אַחַר שֶׁחָזַר רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְבֵיתוֹ. אָז הָלְכוּ מַלְשִׁינִים וְהוֹלְכֵי רָכִיל וְדִבְּרוּ לְפָנָיו מַלְשִׁינוּת הַרְבֵּה עַד שֶׁנַּעֲשָׂה לוֹ שׁוֹנֵא גָּדוֹל וְנִתְלַבֵּשׁ בּוֹ מִי שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ בּוֹ עַד שֶׁגָּרַם מַה שֶּׁגָּרַם עַל־יְדֵי מַחְלָקוּתוֹ. וְהַגָּאוֹן הַמְפֻרְסָם מִשְׁפּטִיבְקֶע זַ"ל קִלֵּל אֵלּוּ הַמַּלְשִׁינִים בְּקִלָּלוֹת נִמְרָצוֹת, וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן שֶׁיִּשְׁתַּרְבֵּב לְשׁוֹנָם עַד טְבוּרָם וְכוּ'. וּכְשֶׁשָּׁמַע רַבֵּנוּ זַ"ל אֶת הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁהוּא חוֹלֵק עָלָיו וְאוֹמֵר עָלָיו דְּבָרִים בְּדוּיִים אֲשֶׁר לֹא עָלוּ עַל דַּעְתּוֹ. אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל צַר לִי מְאֹד שֶׁמְּסָרוּ זֹאת אֵלָיו. וְאַחַר־כָּךְ אָמַר שֶׁזֶּה פֵּרוּשׁ מַה שֶּׁאָמַר דָּוִד (תְּהִלִּים קי"ח): "וַאֲנִי אֶרְאֶה בְשׂוֹנְאָי". כִּי לִכְאוֹרָה תָּמוּהַּ הֲלֹא דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה יָדַע שֶׁשָּׂאוּל הוּא שׂוֹנְאוֹ וְאֵיךְ רָצָה לִרְאוֹת בְּנִקְמָתוֹ הֲלֹא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אָמַר לוֹ אִלְמָלֵא אַתָּה שָׂאוּל וְהוּא דָּוִד וְכוּ' (מוֹעֵד־קָטָן טז:), אַךְ כָּךְ אָמַר דָּוִד רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם תֵּן לִי עֵינַיִם שֶׁאוּכַל לִרְאוֹת בְּשׂוֹנְאַי אֵיךְ הוּא עוֹמֵד לְיַדֵּעַ בְּאֵיזֶה מַדְרֵגָה הוּא עַכְשָׁו. וְעַל־יְדֵי־זֶה אֵדַע בְּבֵרוּר מַדְרֵגָתוֹ וְכוּ':

פרק קמז

יט קֹדֶם שֶׁנִּנְסַע לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל בְּסָמוּךְ שְׁאַל לוֹ אֶחָד מִפָּנַי מָה אֵינוֹ מְקֻרָבָם וְאֵינוֹ מְדַבֵּר עִמָּם, אָמַר לוֹ שֶׁאֵין לוֹ עֵתָה דִּבּוּרִים. וְאָמַר שֶׁנּוֹדָע לִי עֵתָה עַל־פָּסוּק (יְשַׁעְיָה מג) כִּי תַעֲבֹר בַּמַּיִם אִתְּךָ אָנִי, אֵיךְ יְכוֹלִין לִרְאוֹת מָתַי שֶׁרוֹצִין אֶת הָאָבוֹת אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב. וְגַם הָיָה חִדּוּשׁ אֶצְלִי מִפָּנַי מָה עַל־פָּסוּק זֶה דִּיקָא. אַךְ אֲנִי חוֹשֵׁב מֵחֲמַת שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לַעֲבֹר עַל הַיָּם, אַךְ לָמָּה לָכֶם זֹאת מַה צֹּרֶךְ לָכֶם בָּזֶה. וְאִם אֶפְלֹּוּ הָיִיתִי יָכוֹל לְהַלְבִּישׁ זֹאת בְּמוּסָר שֶׁיִּהְיֶה בּוֹ צֹרֶךְ לַכֹּל, אַךְ אֵין לִי עֵתָה דִּבּוּרִים. אַחַר־כָּךְ הָיָה הוֹלֵךְ וְשָׁב בַּבַּיִת וְעָנָה וְאָמַר אֲנִי עָנִי וְאֶבְיוֹן יוֹתֵר מִכָּל הַגְּדוֹלִים, זֶה יֵשׁ לוֹ מָמוֹן וְזֶה יֵשׁ לוֹ כֶּסֶף, וְזֶה יֵשׁ לוֹ עֲיָרוֹת, וַאֲנִי אֵין לִי כְּלוּם. אַךְ זֹאת כָּל נֶחָמָתִי כְּשֶׁאֲנִי מַזְכִּיר שֶׁבְּעָלְמָא דְּקִשׁוֹט יִהְיוּ כֻּלָּם צְרִיכִים לִי וְיִשְׁתּוֹקְקוּ כֻּלָּם לִשְׁמֹעַ הַחִדּוּשִׁים שֶׁאֲנִי מְחַדֵּשׁ בְּכָל עֵת וּבְכָל רֶגַע. מַהוּ אֲנִי, רַק מַה שֶּׁהַנְּשָׁמָה שֶׁלִּי מְחַדֶּשׁ:

פרק קמח

כ (גַּם זֶה [אָמַר] קֹדֶם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל) אוֹתִי צְרִיכִים כָּל הָעוֹלָם לֹא מִבָּעְיָא אַתֶּם וּכְמוֹתְכֶם אַתֶּם יוֹדְעִים בְּעַצְמְכֶם, אֶלָּא אַפִלּוּ אוֹתָן הַצַּדִּיקִים שֶׁיְּכוֹלִין כְּבָר לְהִתְפַּלֵּל אֲנִי יָכוֹל לְהַרְאוֹת לָהֶם שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים כְּלָל מַהוּ תְּפִלָּה, וּלְהַרְאוֹת לָהֶם דֶּרֶךְ בִּתְפִלָּה. וְגַם אֲפִלּוּ צַדִּיקִים גְּדוֹלִים מְאֹד שֶׁהוֹלְכִים כְּבָר רַק בְּיִחוּדִים, אֲנִי יָכוֹל לְהַרְאוֹת לָהֶם שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים כְּלָל הַדֶּרֶךְ בְּיִחוּדִים וּלְהַרְאוֹת לָהֶם דֶּרֶךְ בְּיִחוּדִים, וְכַמְדֻמֶּה שֶׁחִשֵּׁב עוֹד כַּמָּה דְּבָרִים.

פרק קמט

כא הַמַּגִּיד מִטֵּירָהאוויצָע הָלַךְ חֲצִי פַּרְסָה בְּרַגְלָיו בִּמְהִירוּת גָּדוֹל אֶצְלוֹ לְקַבֵּל פָּנָיו כְּשֶׁבָּא מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה סָמוּךְ לְקַאנִיבְּלַאד כִּי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה נָסַע דֶּרֶךְ שָׁם לְבֵיתוֹ, וְרָאָהוּ שָׁם אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הַמַּגִּיד אֲצֶל הַגֶּשֶׁר סָמוּךְ לָעִיר וְנִתְבַּהֵל מְאֹד, וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁיֵּלֵךְ וְיוֹדִיעַ בְּלַחַשׁ לְהַמַּגִּיד שֶׁיִּסַּע אֶצְלוֹ לַכְּפָר הַסָּמוּךְ חֲצִי פַּרְסָה. כִּי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה לֹא רָצָה לַעֲמֹד וְלִכְנֹס בָּעִיר וְרַק הָאִישׁ הַנַּ"ל וּבָא בְּבֶהָלָה גְּדוֹלָה וְהוֹדִיעַ לְהַמַּגִּיד. וְהַמַּגִּיד הָיָה אָז בַּחוּץ וְדִבֵּר עִם אֲנָשִׁים בְּלִי כּוֹבַע וּבְלִי חֲגוֹרָה. וְתֵכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁשָּׁמַע הַמַּגִּיד שֶׁהוּא זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה נִמְצָא שָׁם צָעַק בַּחֲרָדָה מִגְּדֶל הַשִּׂמְחָה וְאָמַר לְהָאִישׁ הַנַּ"ל מְהֵרָה חוּשָׁה אֱסֹר הַמֶּרְכָּבָה שֶׁלִּי וְרוּץ אַחֲרַי לַכְּפָר הַנַּ"ל וַאֲנִי אֵלֵךְ רַגְלִי עַד שֶׁתַּשִּׂיגֵנִי, וְהַמַּגִּיד רָץ תֵּכֶף בְּבֶהָלָה בְּלִי כּוֹבַע וּבְלִי חֲגוֹרָה עַד שֶׁיָּצָא מֵהָעִיר, וְכֵן רָץ יוֹתֵר עַד שֶׁבָּא לְהַכְּפָר בְּרַגְלָיו כִּי הִקְדִּים אֶת הַמֶּרְכָּבָה שֶׁלּוֹ שֶׁבָּא אַחֲרָיו אַף־עַל־פִּי שֶׁהָאִישׁ הַנַּ"ל קָשַׁר אֶת הַסּוּסִים בְּזְרִיזוּת גָּדוֹל מְאֹד וְרָץ תֵּכֶף אַחֲרֵי הַמַּגִּיד, אֲבָל הַמַּגִּיד הָלַךְ כָּל כָּךְ בְּזְרִיזוּת עַד שֶׁבָּא לְהַכְּפָר רַגְלִי, וְהָאִישׁ עִם הַמֶּרְכָּבָה לֹא הִשִּׂיגוֹ עַד שָׁעָה שֶׁנִּכְנַס לְרַבֵּנוּ זַ"ל: רָשַׁמְתִּי זֹאת לְמַעַן דַּעַת גֹּדֶל הַהִתְלַהֲבוּת וְהַתְּשׁוּקָה שֶׁל הַחֲרֵדִים לִדְבַר ה' לִרְאוֹת פְּנֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַגְּדוֹלִים מֵהֶם:

פרק קנ

הַעְתָּקָה אוֹת בְּאוֹת מֵאִגֶּרֶת שֶׁל קְדוֹשׁ עֶלְיוֹן הַמְפֻרְסָם הַגָּאוֹן מוֹרֵנוּ הָרַב ר' אַבְרָהָם זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה הַנִּקְרָא בְּפִי כֹּל רַבִּי אַבְרָהָם קַאלִיסְקִיר אֲשֶׁר שָׁלַח מֵאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ לְרַבֵּנוּ זַ"ל וְזֶהוּ: שָׁלוֹם וְיֵשַׁע רַב לְדִבְתַּוְנָא דְּלִבָּאי יָתֵב הָרַב הַמְפֻרְסָם קָדוֹשׁ יֹאמַר לוֹ, אִתּוֹ חָכְמָה וְדַעַת אֱלֹקִים הַשֹּׂכֶל, כְּבוֹד קְדֻשַּׁת שְׁמוֹ מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נַחְמָן נֵרוֹ יָאִיר, מְגֻזָּע הַקֹּדֶשׁ נָכֶד הַבַּעַל שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ לָנֶצַח יָאִיר אוֹר, הַשֵּׁם עָלָיו יִזְרַח, וּלְכָל בְּנֵי בֵיתוֹ וְהַנִּלְוִים אֵלָיו שָׁלוֹם רָב אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. חֲדָשׁוֹת מֵאֶרֶץ לְהוֹדִיעַ מְבִיאַת שְׁלוּחֵינוּ

דְּהַאי שַׁתָּא בְּחֹדֶשׁ שְׁבָט הֶעָבָר וְשָׁמַחְנוּ מְאֹד אֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ מִשְּׁפַעַת שְׁלוֹמוֹ. כִּי בָא לְבֵיתוֹ בְּשָׁלוֹם וְרָאִינוּ שֶׁקֶשֶׁר עֲבוֹתוֹת הָאַהֲבָה לֹא זָזָה, בְּכָל לְבָבוֹ דּוֹרֵשׁ טוֹבוֹתֵינוּ וְשָׁם לַדֶּרֶךְ פְּעָמָיו וְנָהַג נְסִיעָתוֹ בְּעַצְמוֹ לִמְדִינַת רַיְיסִין יְהִי כֵן ד' עִמּוֹ. וּמֵעֵין הַמְּאֹרָע בַּקֹּדֶשׁ בְּכָל פָּרָשַׁת הֶעָבָר עָלֵינוּ אַחֲרֵי נְסִיעַת כְּבוֹד־תּוֹרָתוֹ מֵאִתָּנוּ כְּבָר נִתְוַדַּע לוֹ בְּוַדַּאי עַל־יְדֵי אֲהוּבֵנוּ הַשַּׁדְּ"ר [הַשָּׁלוּחַ דְּרַבָּנָן] דְּאֶשְׁתְּקַד הַמַּפְלֶא מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְעַל הַפֶּשֶׁר שֶׁנִּתְפַּשְּׁרְנוּ עִם אַנְשֵׁי מְדִינַת וָואלִין עֲדַיִן לֹא גָּבִינוּ פַּעַם אַחַת מֵהֶם, וְאֵין אָנוּ יוֹדְעִים מַה יִּהְיֶה סוֹף דָּבָר מִזֶּה. וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ נְבוּכִים בָּאָרֶץ מֵרֹב צַעַר וּדְאָגָה, מְצַפֶּה לִישׁוּעַת ה' בְּכָל עֵת, כִּי עֲדַיִן לֹא נוֹשַׁעְנוּ מִשּׁוּם מָקוֹם, וְגַם מִמְּדִינַת רַיְיסִין לֹא יֵשׁ לָנוּ שׁוּם יְדִיעָה מַה נַּעֲשָׂה שָׁם בְּנִדּוֹן זֶה אַחֲרֵי נְסִיעַת כְּבוֹד־תּוֹרָתוֹ לְשָׁם, וְנִתְרָאֶה פָּנִים וְיִסַּפֵּר לָהֶם מִכָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מְצָאָתְנוּ. מְצַפִּים אָנוּ שֶׁיּוֹדִיעַ לָנוּ רוּם מַעֲלַת כְּבוֹד־תּוֹרָתוֹ בִּפְרָטִיּוּת מִכָּל אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁם. וְזֹאת יֵדַע מַה שֶּׁנִּשְׁאַרְנוּ חַיָּבִים לְהַשַּׂר הַכֹּל מֻכְרָחִים אֲנַחְנוּ לְשַׁלֵּם וְקָשֶׁה כֹּחַ הַסֵּבֶל מִזֶּה שֶׁנּוֹגְעִים אוֹתָנוּ בְּכָל עֵת בִּפְחָדִים וּבְמוֹרָאִים. וּבְנִסִּים וְנִפְלָאוֹת עַד שֶׁאָנוּ מוֹצְאִים לִרְאוֹת בְּכָל עֵת הַהֶכְרְחִיּוּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַזְמִין מָקוֹם, וְחִכִּיתִי לַה' הַמַּסְתִּיר פָּנָיו, וְקִוִּיתִי לוֹ לִישׁוּעָתוֹ, וּבוֹ שִׂבְרָתִי יָשׁוּב יְרַחֲמֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ כֵּן יְשַׂמְּחֵנוּ. [מִכָּאן וְאֵילָךְ נִכְתַּב בִּכְתַב־יָדוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן הַנַּ"ל] אֲנִי בְּעֹז אֲהַבְתִּי אַהֲבַת תָּמִיד, תְּהִלָּתוֹ בְּפִי בְּעִטּוּר וְעִטּוּף נַפְשִׁי לַה' יָאִיר ה' פָּנָיו אִתּוֹ מֵאָתַר בֵּית שְׁכִינְתֵּהּ וְנָהִיר עָלוֹהִי הוֹלֵךְ וְאוֹר בְּהִלּוֹ נֵרוֹ עֲלֵי רֹאשׁוֹ אוֹר עוֹלָם, וְיִתְחַזֵּק בְּמָעֻזּוֹ עֹז מֵה' סוֹף מַעֲשֶׂה בְּמַחֲשָׁבָה תְּחִלָּה, וְנַפְשִׁי יוֹדַעַת מְאֹד בִּרְחִימוּ לָנָצַח וְדוֹרֵשׁ שְׁלוֹם תּוֹרָתוֹ וּמַעְתִּיר בַּעֲדוֹ כְּמוֹ כֵן יַעֲשֶׂה גַּם הוּא לְהַעְתִּיר עֲבוּרִי בְּכָל עֵת. נְאוּם הַקָּטָן אַבְרָהָם בֶּן אֲדוֹנִי אָבִי מוֹרֵנוּ הָרַב אֱלֶכְסַנְדֶּר כַּ"ץ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. נֶכְדִּי הָאַבְרָךְ מוֹרֵנוּ הָרַב יִשְׂרָאֵל אֱלִיעֶזֶר שֶׁיִּחְיֶה דּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמוֹ מִלֵּב וָנֶפֶשׁ וּמִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתוֹ: נְסִיעָתוֹ לְנָאוְורִיטְשׁ. לְזַאסְלַאב. לְדוּבְנָא וְלִבְּרָאד

פרק קנא

א בִּשְׁנַת תקס"ו הִיא שְׁנַת אַרְבַּע לִישִׁיבָתוֹ פֹּה בְּרֶסְלֶב שֶׁהִיא שָׁנָה הָרְבִיעִית לְהִתְקָרְבוּתִי אֵלָיו כִּי בִּכְנִיסָתוֹ לְפֹה נִתְקָרַבְתִּי אֵלָיו מִיָּד בְּסָמוּךְ כַּנִּזְכָּר לְעֵיל (סִימָן קטו), אָז בַּקַּיִץ בִּשְׁנַת תקס"ו בְּחֹדֶשׁ סִיוָן נִפְטַר בְּנוֹ הַיֶּלֶד שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וּכְבָר מִבֹּאר בְּמָקוֹם אַחֵר (לְעֵיל כח) מֵעִנְיַן הַיֶּלֶד הַיָּקָר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, מַה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁכְּבָר הָיָה מוּכָן וְכוּ'. וְאָז אַחַר פְּטִירַת הַיֶּלֶד הַנַּ"ל כְּשֶׁבָּאנוּ אֵלָיו אָז הִתְחִיל לְדַבֵּר עִמָּנוּ מֵעִנְיַן תִּקּוּן הַנְּשָׁמוֹת מֵעִנְיַן הַבַּעַל שָׂדֶה, שֶׁיֵּשׁ שָׂדֶה שֶׁגְּדֵלִים בּוֹ נְשָׁמוֹת וּצְרִיכִין בַּעַל הַשָּׂדֶה לְתַקְּנָם, וְזֶה שֶׁחוֹגֵר מָתְנָיו לִהְיוֹת בַּעַל הַשָּׂדֶה יֵשׁ עָלָיו יִסּוּרִים הַרְבֵּה בְּלִי שִׁעוּר כַּמְבֹאָר

בְּהַתּוֹרָה וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל רוּת בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן ס"ה עַיֵּן שָׁם, וּמֵאָז דִּבֵּר הַרְבֵּה מֵעִנְיַן תִּקּוּן הַנִּשְׁמוֹת, וּבִפְרָט אַחַר שֶׁבָּא מִלֶּמְבֶּרְג בִּפְרָט בִּכְנִיסָתוֹ לְאוּמָיִן, שֶׁכָּל כְּנִיסָתוֹ לְשָׁם וּמַה שֶּׁבָּאַחַר לְהִסְתַּלֵּק שָׁם וְלִשְׁכַּב שָׁם הַכֹּל הָיָה מֵחֲמַת זֶה בִּשְׁבִיל תִּקּוּן הַנִּשְׁמוֹת הַצְּרִיכִים תִּקּוּן מִכַּמָּה מְאוֹת שָׁנִים. כִּי שָׁם בְּאוּמָיִן נֶהֱרְגוּ נְפָשׁוֹת רַבּוֹת בְּלִי שִׁעוּר, וְכַמָּה יְלָדִים אֲלָפִים וּרְבָבוֹת, שֶׁנֶּהֱרְגוּ קֹדֶם זְמַנָּן וְכוּ', וְכַמּוּבָן מִשִּׂיחוֹתָיו בְּאוּמָיִן, וּקְצָתָם נִכְתְּבוּ בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקַמָּן קצ, קצא). וְאָז, בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה, הִתְחִיל לְסַפֵּר סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת הַנִּדְפָּסִים עַתָּה, וְאָמַר: עַתָּה אַתְחִיל לְסַפֵּר מַעֲשִׂיּוֹת "אִיךְ וֶועל שׁוֹין אֵין הֵייבִּין מַעֲשִׂיּוֹת דָּעֶר צַיילִין", וְאָז אָמַר בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה שֶׁאַחֲרָיו מִיָּד שֶׁהוּא רֹאשׁ־הַשָּׁנָה תקס"ז הַתּוֹרָה פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּסִימָן ס שֶׁמְּדַבֶּרֶת מִסִּפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת וְכוּ'. וְאָז בְּאוֹתוֹ יוֹם־כִּפּוּר הָיְתָה הַשְׁרָפָה רַחֲמָנָא לִצְלַן פֹּה בְּרֶסְלֶב בְּעֵת תְּפִלַּת כָּל נִדְרֵי בְּשָׁעָה שֶׁהִתְחִיל הַחַזָּן הַפִּיּוּטִים שֶׁאַחַר עַרְבִית שֶׁהִיא יַעֲלֶה וְכוּ' וְנִתְפַּזְּרוּ כֻּלָּנוּ לְהַצִּיל בֵּיתוֹ וּרְכוּשׁוֹ וְנִתְבַּלְבְּלָה הַתְּפִלָּה. רַק אַחַר גְּמַר הַשְׁרָפָה בַּלַּיְלָה נִתְקַבְּצוּ כְּמוֹ מִנְיָן וְגַם רַבֵּנוּ זַ"ל הָיָה עִמָּנוּ וְגָמַרְנוּ הַפִּיּוּטִים. וְאָז בְּמוֹצָאֵי יוֹם־כִּפּוּר אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁבְּאוֹתוֹ יוֹם־כִּפּוּר רָצָה לִפְעֹל דָּבָר אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכוּ' וְהָיוּ לוֹ כַּמָּה טְעָנוֹת עַל־זֶה שֶׁאִלּוּ הָיוּ נִכְתָּבִים הָיוּ נִכְתָּבִים כַּמָּה בּוֹגְנִין [גִּלְיוֹנוֹת] וְעָשִׂיתִי לִי סֵדֶר גָּדוֹל עַל הַנַּ"ל. אַךְ עַל־יְדֵי הַשְׁרָפָה נִתְבַּלְבֵּל הַדָּבָר. וְגַם אַחַר שֶׁבָּא מִלֶּמְבֶּרְג דִּבֵּר מֵעִנְיַן זֶה וְהָיָה מוּבָן מִדְּבָרָיו שֶׁמַּאָז שֶׁרָצָה בְּיוֹם־כִּפּוּר לִפְעֹל זֹאת, מֵחֲמַת זֶה יֵשׁ עָלָיו קְטָרוּג גָּדוֹל לְמַעְלָה וְשֶׁהַחוֹלָאַת וְהַיִּסּוּרִין שֶׁהָיוּ לוֹ וְשֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲדַיִן הוּא מֵחֲמַת זֶה וְאָמַר אַף־עַל־פִּי שֶׁכַּוָּנָתִי בְּוַדַּאי לְשֵׁם שָׁמַיִם אַף־עַל־פִּי־כֵן וְכוּ'. וְסִפֵּר אָז מַעֲשֶׂה מִבְּנוֹ שֶׁל הָרַב מִשְּׁפִּיטִיבְקֶע שֶׁהָיָה חוֹלֶה וְיָדַע שֶׁהִיא מֵחֲמַת חֵטְא שֶׁפָּגַם בְּכִבּוּד אָב וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הֵבִין בְּלִבּוֹ שֶׁאֵינוֹ מִתְחָרֵט וְכוּ'. וְסִפֵּר זֹאת כְּנֶגֶד עַצְמוֹ שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהַיִּסּוּרִין וְהַחוֹלָאַת שֶׁלּוֹ הוּא מֵחֲמַת הַנַּ"ל אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוֹ מִתְחָרֵט בְּלִבּוֹ. וְאָמַר שָׂרַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק שֶׁהוּא כְּעֵת הָרַב בְּטְשֶׁעְרִין הוֹדִיעַ לוֹ מִקֹּדֶם הַשְׁרָפָה שֶׁיִּהְיֶה, גַּם בְּמֵעִדְוָועדִיוּוקְע הָיְתָה שְׂרֵפָה וְהָיָה אָז גַּם־כֵּן רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק וְהוֹדִיעַ לִי מִקֹּדֶם שְׁמוּאֵל יִצְחָק בְּגִימַטְרִיָּא שְׂרֵפָה כַּנִּכְתָּב בַּתּוֹרָה חָסֵר (בְּרֵאשִׁית כ"ט): וְאָז בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה הֻכְרְחִתִּי לָנוּד מִמְּקוֹמִי מִנֶּעמִירִיב לְמָאהְלִיב וּבְאוֹתָהּ הַשָּׁנָה נִתְבַּלְבְּלוּ כַּמָּה אֲנָשִׁי־שְׁלוֹמֵנוּ רַבִּי אַבְרָהָמְצֵי הָיָה בְּפֶּטֶרְבּוּרְג וְרַבִּים נִתְבַּלְבְּלוּ מְאֹד. וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ הָיָה נָע וָנָד בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה בְּהַנְּסִיעָה הַגְּדוֹלָה שֶׁנָּסַע לְנָאוְורִיטְשׁ וְלִבְּרָאד וְכוּ' וְנִשְׁתַּהֲה בְּאוֹתוֹ הַנְּסִיעָה כְּמוֹ חֲצִי שָׁנָה. וּבְאוֹתוֹ הַחֹרֶף בְּעֵת שֶׁהָיָה בְּטְשֶׁעְרִין עַל שַׁבַּת שִׁירָה וְאַחַר־כָּךְ בְּקִרְימִינְטְשַׁאק כְּדַרְכּוֹ בְּכָל שָׁנָה אָז נוֹלַד נֶכְדּוֹ רַבִּי יִשְׂרָאֵל זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בֶּן בִּתּוֹ הַצַּדֶּקֶת מָרַת שָׂרָה וְלֵדָתוֹ הָיְתָה קֹדֶם שֶׁנָּסַע רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַנְּסִיעָה הַנַּ"ל וְתֵכֶף אַחַר שֶׁבָּא מִקְּרִימִינְטְשַׁאק נָסַע הַנְּסִיעָה

הַנַּ"ל. וְקֹדֶם לֵדָתוֹ יָשַׁב כַּמָּה שָׁבוּעוֹת בִּקְרִימִינְטְשַׁאק וְהִמְתִּין עַד שֶׁתֵּלֵד וּבְכָל אוֹתוֹ הָעֵת קֹדֶם שֶׁיָּלְדָה לֹא הֶרְאָה פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת כְּלָל וְהָיָה מַקְפִּיד כְּשֶׁנָּתְנוּ לוֹ שְׁנֵי תַּבְשִׁילִין בִּסְעֻדָּה, כִּי הָיוּ רַק עֵינָיו כָּלוֹת כָּל הַיּוֹם שֶׁתֵּלֵד בְּשָׁלוֹם בִּתּוֹ תִּחְיֶה, וְהָיָה שָׂרוּי בְּצַעַר גָּדוֹל כָּל אוֹתוֹ הָעֵת עַד אוֹתוֹ הַלֵּדָה שֶׁיָּלְדָה בִּתּוֹ. וְאָז אַחַר הַלֵּדָה נִתְמַלֵּא שִׂמְחָה תֵּכֶף וְצִוָּה לְהַדְלִיק נֵרוֹת וְלַעֲשׂוֹת מַשְׁקֶה שֶׁקּוֹרִין פָּאנְטְשׁ [מָזוּג בְּיַיִן דְּבַשׁ וּמַיִם] וְהָיָה בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, וְאַחַר־כָּךְ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מָל אֶת הַתִּינוֹק נֶכְדּוֹ כָּרָאוּי, וְאַחַר הַבְּרִית מִילָה הָיָה בְּשִׂמְחָה אוֹתוֹ הַיּוֹם וְאָמַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ נַחַת מַה שֶּׁשָּׁמַע מֵאֲנָשִׁים וְכוּ' שֶׁהִזְכִּירוּ אוֹתוֹ שֶׁשְּׁמוֹ יִשְׂרָאֵל בֶּן שָׂרָה כְּמוֹ שָׁם הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זַ"ל אֲבָל אַחַר־כָּךְ בְּיוֹם שְׁלִישִׁי לַמִּילָה נֶחְלְשָׁה בִּתּוֹ הַיּוֹלֶדֶת הַנַּ"ל וְהָיָה לוֹ צַעַר גָּדוֹל וּבָרַח בְּמָרוֹצָה גְּדוֹלָה מִקְּרִימִינְטְשַׁאק. וְאָמַר שֶׁהַחִיּוּת שֶׁלּוֹ נִפְסַק מִגֹּדֶל הַצַּעַר. וְהָאִישׁ שֶׁהָיָה עִמּוֹ רַבִּי שְׁמוּאֵל מִטֶּעפְּלִיק נִתְמַהֲמַהּ קְצָת, וְהִנִּיחַ אוֹתוֹ שָׁם וְלֹא הִמְתִּין עָלָיו וְנָסַע בִּלְעָדָיו. וְהֶכְרַח רַבִּי שְׁמוּאֵל לִשְׁכֹּר עֲגָלָה וְלָרוּץ אַחֲרָיו וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁבָּא מִקְּרִימִינְטְשַׁאק נָסַע לְנַאוְוּרִיטְשׁ וְכָל הַנְּסִיעָה הַגְּדוֹלָה הַנַּ"ל וּבְאוֹתוֹ הַחֹרֶף הָיִיתִי חוֹלֶה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּמָאהְלִיב, וְכֵן זוּגָתִי וּבָנַי וְהָיָה לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לְבָרְכָה צַעַר גָּדוֹל מִזֶּה. וּבְחַסְדֵי ה' וּבְכֹחַ תְּפִלָּתוֹ הַקְּדוֹשָׁה נִשְׁאַרְתִּי בַּחַיִּים תְּהִלָּה לָאֵל. וּבְכָל עִנְיָן זֶה יֵשׁ הַרְבֵּה לְסַפֵּר כִּי יֵשׁ בְּכָל זֶה דְּבָרִים גְּנוּזִים מְאֹד גְּנַזְיָא דְּמַלְכָּא אֲשֶׁר זָכָה לְהַשִּׂיג בְּכָל הָעִנְיָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר בִּשְׁבִיל זֶה הֶכְרַח לְטַלְטֵל כָּל כָּךְ וְלִסְבֹּל יִסּוּרִים כָּל כָּךְ, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל תִּקּוּן הָעוֹלָמוֹת תִּקּוּן הַנְּשָׁמוֹת וְהַנְּפָשׁוֹת שֶׁל הַחַיִּים וּבִפְרָט נְשָׁמוֹת הַמֵּתִים שֶׁבָּזֶה עָסַק בְּיוֹתֵר בְּסוֹף יָמָיו כַּאֲשֶׁר אָמַר בְּפֵרוּשׁ שֶׁמַּה שֶּׁעוֹשֶׂה עִמָּנוּ הוּא דָּבָר קָטָן אֶצְלוֹ וְזֶה אָנוּ צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת, אֲבָל הוּא צָרִיךְ לַעֲסֹק בְּתִקּוּן נְשָׁמוֹת הַמֵּתִים כִּי יֵשׁ נְשָׁמוֹת עַרְטִילָאִין וְכוּ' כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (שִׂיחוֹת הָר"ן כג, קצה). וְאִם אָמְנָם לֹא שָׁמַעְנוּ וְלֹא יָדַעְנוּ בְּכָל זֶה אֶפְלוּ כְּטִפָּה מִן הַיָּם, וְגַם מְעַט דְּמְעַט שֶׁחָמַל עָלֵינוּ וְהוֹדִיעַ לָנוּ גַּם מִזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר כִּי־אִם מְעַט דְּמְעַט בָּרֶמֶז, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא נִמְנַעְתִּי מִלִּרְשֹׁם מַה דְּאֶפְשָׁר כִּי הִיא טוֹבָה גְּדוֹלָה לְהַחֲפֵצִים בֶּאֱמֶת הַשּׁוֹקְדִים עַל דַּלְתוֹתָיו כְּשֶׁיּוֹדְעִים מַה שֶּׁיּוֹדְעִים מִמַּה שֶּׁעָבַר עָלָיו וַאֲשֶׁר יָצָא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעִנְיָנִים הָאֵלֶּה, וְהַמַּשְׂכִּילִים הַמְעַיְּנִים בִּדְבָרֵינוּ בְּעֵין הָאֱמֶת יָבִינוּ מְעַט גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי כָּל זֶה וּגְדֻלַּת הַצַּדִּיקִים וְכַמָּה יִסּוּרִים וְצָרוֹת הֵם סוֹבְלִים בְּשִׁבְיל תִּקּוּן נַפְשׁוֹתֵינוּ אוּלַי נִתְעוֹרֵר עַל־יְדֵי כָּל זֶה לֵילֵךְ בִּדְרָכָיו הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר הוֹרָה אוֹתָנוּ בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים וְנָשׁוּב אֶל הַשֵּׁם בֶּאֱמֶת בְּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן:

פרק קנב

ב בִּשְׁנַת תקס"ו הַנַּ"ל כְּשֶׁהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמִּי מֵעִנְיַן תִּקּוּן הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהוּא עוֹסֵק שֶׁהוּא עִנְיַן בַּעַל הַשָּׂדֶה וְכוּ' כַּנַּ"ל אָז אָמַר לִי בִּזְלַאטִיפָּאלְיֶע נוֹדַע לִי קְצָת מִזֶּה. שֶׁאָז הִתְחִיל לֵידַע קְצָת מֵעִנְיָן זֶה שֶׁל הַבַּעַל הַשָּׂדֶה. וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו שֶׁאָז הִתְחִיל לֵידַע וְהָעִקָּר יוֹדֵעַ עַכְשָׁו וְאָמַר שֶׁרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי רָמַז מְעַט מִזֶּה בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (שְׁמוֹת קסו:), וְהַמּוּבָן הָיָה שֶׁכְּמוֹ שֶׁהוּא יוֹדֵעַ עַכְשָׁו בְּעִנְיָן זֶה שֶׁל הַבַּעַל הַשָּׂדֶה לֹא יָדַע עֲדַיִן שׁוּם צַדִּיק בָּעוֹלָם וְכוּ':

פרק קנג

ג בִּשְׁנַת תקס"ז הַנַּ"ל קֹדֶם פּוּרִים נָסַע מִפֹּה בְּרֶסְלֶב וְלֹא נוֹדַע לְשׁוּם אָדָם שׁוּם פֵּרוּשׁ עַל־פִּי פְּשׁוּט עַל אוֹתָהּ הַנְּסִיעָה. וְנָסַע אָז לְנָאוְורִיטְשׁ וְרָצָה לִנְסֹעַ לְהַלָּן יוֹתֵר וְנִתְעַכֵּב שָׁם בִּימֵי הַפּוּרִים בְּבֵית הָרַב דְּשָׁם שֶׁהָיָה מְחֻתָּנוֹ קְצָת. וּמִשָּׁם חָזַר וְנָסַע לְאוֹסְטְרָהָא וּמִשָּׁם שָׁלַח אֲנָשִׁים לְהָבִיא אֶת אִשְׁתּוֹ לְהַדּוֹקְטוֹר גַּרְדִּין דְּשָׁם לַעֲסֹק בִּרְפוּאָתָהּ כִּי הָיָה לָהּ חוֹלַאַת מְסֻכָּן שֶׁהוּא חֳלִי הַהוֹסְט [שִׁעוּל] וְהוּא זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה נִשְׁאַר שָׁם לְבַדּוֹ רַק שָׁכְרוּ לוֹ שָׁם אִישׁ אֶחָד שֶׁיְּשַׁמְּשֶׁנּוּ. וּבָאת אִשְׁתּוֹ לְשָׁם עַל שַׁבַּת הַגָּדוֹל וְלֹא רָצְתָה לְקַבֵּל רְפוּאוֹת מֵהַדּוֹקְטוֹר גַּרְדִּין רַק לִנְסֹעַ לְזַאסְלַאב לְהַדּוֹקְטוֹרִים דְּשָׁם וְנָסַע עִמָּהּ בְּיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁהָיָה אַרְבָּעָה יָמִים קֹדֶם לְפֶסַח וְגַם רַבִּי שְׁמוּאֵל מִסְּטֶפְּלִיק הָיָה עִמּוֹ שָׁם וְנָסְעוּ כֻּלָּם וּבָאוּ לְזַאסְלַאב סָמוּךְ לַפֶּסַח. וְגַדֵּל הַטִּלְטוּל שֶׁהָיָה לָהֶם שָׁם אֵין לְשַׁעֵר, וְיֵשׁ בָּזֶה הַרְבֵּה לְסַפֵּר. וְנִתְעַכֵּב שָׁם עַד אַחַר שַׁבּוּעוֹת. וּבְעֶרֶב שַׁבּוּעוֹת נִפְטְרָה אִשְׁתּוֹ שָׁם, וַאֲנַחְנוּ נִתְקַבַּצְנוּ אֵלָיו וּבָאנוּ אֵלָיו עַל חַג הַשָּׁבוּעוֹת לְזַאסְלַאב. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָמַל עָלֵינוּ וְזִכִּינוּ גַּם אָז לִשְׁמֹעַ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ תּוֹרָה נִפְלְאָה וּכְבָר נִדְפְּסָה בַּסֵּפֶר בְּסִימָן ס"ז:

פרק קנד

ד שְׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר בְּעֵת שֶׁנָּסַע לְנָאוְורִיטְשׁ וּשְׁאָרֵי קְהִלּוֹת וְדִבֵּר אָז מֵעִנְיַן נְסִיעָתוֹ שֶׁלֹּא יָדַע שׁוּם אָדָם עַל זֶה פֵּרוּשׁ וְרֶמֶז, כִּי נָסַע בְּהֶעְלֵם מִן הָעוֹלָם וְלֹא קִבֵּל שׁוּם מָעוֹת בַּדֶּרֶךְ וְאָמַר אָז (בְּרָכוֹת ד) וַאֲנִי יָדַי מְלֵכְלָכוֹת בְּדָם בְּשָׁפִיר וּבְשִׁלְיָא כְּדֵי לְטַהֵר אִשָּׁה לְבַעְלָהּ וּקְצָת הָיָה מֶרֶמֶז שֶׁזֶּה עִנְיַן נְסִיעָתוֹ:

פרק קנה

ה קֹדֶם הַנְּסִיעָה הַנַּ"ל אָמַר אֲנִי דּוֹמֶה כְּמוֹ נַעַר קָטָן שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לֵילֵךְ לַחֶדֶר אֲבָל כְּשֶׁיִּכָּנֵס לַחֶדֶר יוּכַל לִלְמֹד. אִלּוּ הָיוּ יוֹדְעִים הָעוֹלָם עַל מָה אֲנִי נוֹסֵעַ הָיוּ נוֹשְׁקִים אֶת דְּרִיסַת הָרַגְלַיִם שֶׁלִּי, בְּכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה שֶׁלִּי אֲנִי מַכְרִיעַ אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לְכַף זְכוּת:

פרק קנו

ו אָמַר הַמָּקוֹם שֶׁלִּי הוּא רַק אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל מַה שֶּׁאֲנִי נוֹסֵעַ אֲנִי נוֹסֵעַ רַק לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וּלְפִי שָׁעָה אֲנִי רוֹאֶה בִּבְּרֶסְלֶב וְכַיּוֹצֵא:

פרק קנז

ז קֹדֶם שֶׁנָּסַע הַנְּסִיעָה הַנַּ"ל הִכָּה כַּף אֶל כַּף בְּשִׂמְחָה וְאָמַר הַיּוֹם מַתְחִיל דָּבָר חָדָשׁ, וַאֲזַי אָמַר אֲנַחְנוּ דּוֹמִין כְּמוֹ מִי שֶׁמְּנַגֵּן, וְהָעוֹלָם מְרַקְּדִין וּמִי שֶׁאֵינוֹ מֵבִין וְשׁוֹמֵעַ אֶת הַנִּגּוּן הִיא פְּלִיאָה בְּעֵינָיו מַה הֵם רְצִים אֲחָרָיו וּמַה הֵם מְרַקְּדִין, כְּךָ הִיא פְּלִיאָה אֵצֶל הָעוֹלָם עַל מָה אַתֶּם רָצִים אֲחָרַי. כְּשֶׁאֲשׁוּב מִדַּרְכִּי אֲנִי אוֹכֵל לְנַגֵּן וְאַתֶּם תּוּכְלוּ לְרַקֵּד. וְאַחַר־כָּךְ נָסַע לְנָאוְוִירִיטְשׁ וְהָיָה בְּזַאסְלַאב וּבְאוֹסְטְרֹהָא וּבְדוּבְנָא וּבִבְּרָאד וְעוֹד שְׁאָר מְקוֹמוֹת וְנִתְחַפֵּשׂ וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִים מִמֶּנּוּ. וְהָיָה בְּבֵית כָּל הַנְּגִידִים הַגְּדוֹלִים בִּבְרָאד וְהָיָה לוֹ עֵסֶק לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. כְּשֶׁנִּכְנַס לִבְרָאד בָּאוּ כָּל הָעִיר לְקָרְאתוֹ. [פֵּרוּשׁ כִּי הֵם לֹא נִתְכַּוְּנוּ כְּלָל לְכַבְּדוֹ כִּי לֹא הָיוּ יוֹדְעִים מִמֶּנּוּ כְּלָל רַק מִמֵּילָא נִזְדַּמֵּן כָּךְ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ], וְשָׁמַעְתִּי קוֹל הַצְּעָקָה שֶׁל תַּאֲוֹתֵיהֶם שֶׁהֵם מִתְאַוִּים וְצוֹעֲקִים מָמוֹן וְכוּ', שֶׁהָיָה צְעָקָה גְּדוֹלָה מִתַּאֲוֹתֵיהֶן. בְּאוֹתוֹ זְמַן בְּעֶרֶב שַׁבּוּעוֹת נִפְטְרָה זוּגָתוֹ, וַאֲנַחְנוּ נִתְקַבַּצְנוּ אֵלָיו עַל חַג הַשָּׁבוּעוֹת וְאָמַר לָנוּ תּוֹרָה כַּנַּ"ל:

פרק קנח

ח בְּאוֹתוֹ חַג הַשָּׁבוּעוֹת לְמַד הַרְבֵּה בְּתוֹךְ הַסְּעֻדָּה שֶׁל שַׁחֲרִית וּבֵין מַאֲכָל לְמַאֲכָל קֹדֶם שֶׁהוֹשִׁיטוּ הַמַּאֲכָל אֶל הַשֻּׁלְחָן הָיָה לוֹמֵד בְּתוֹךְ כְּךָ [וְלָמַד אֲז הָאִדְּרָא (זֹהַר נָשֹׂא קכז:)], וְאַחַר־כָּךְ הוֹשִׁיטוּ הַמַּאֲכָל וּפָסַק וְאָכַל מְעַט וְחָזַר וְעָסַק בְּלִמּוּדוֹ וְכֵן הָיָה בְּכָל פַּעַם בֵּין כָּל מַאֲכָל וּמַאֲכָל וְהוּא הָיָה סוֹבֵר בְּכָל פַּעַם שֶׁשּׁוּב לֹא יִתְּנוּ מַאֲכָל אַחֵר אֲבָל הֵם נָתְנוּ עוֹד כַּמָּה מַאֲכָלִים וְהוּא הָיָה לוֹמֵד בֵּין כָּל מַאֲכָל וּמַאֲכָל כַּנַּ"ל. אַחַר הַסְּעֻדָּה עָנָה וְאָמַר. הֵם מִתְוַכְּחִים עִמִּי כִּי אֲנִי הָיִיתִי סוֹבֵר בְּכָל פַּעַם שֶׁשּׁוּב לֹא יִתְּנוּ עוֹד מַאֲכָל וְהֵם נוֹתְנִים בְּכָל פַּעַם עוֹד מַאֲכָלִים. וְהִנֵּה הֵם מִתְוַכְּחִים עִמִּי, כִּי אֲנִי הָיִיתִי רוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה סִיּוּם

הַסְּעֻדָּה בְּלִמּוּד וְהֵם רוֹצִים גְּדוֹלוֹת שֶׁיִּהְיֶה סִיּוּם הַסְּעֻדָּה בַּאֲכִילָה. כִּי יֵשׁ אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים שֶׁאוֹכְלִים בִּשְׁבִיל שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם כֹּחַ לִלְמֹד, וְיֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁגְּבוֹהִים בְּמַעֲלָה וְהֵם לוֹמְדִים כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם דַּעַת אֵיךְ לֶאֱכֹל. וַאֲנִי הָיִיתִי רוֹצֶה כִּפְשׁוּטוֹ שֶׁתִּהְיֶה סִיּוּם הַסְּעֻדָּה בְּלִמּוּד אַחַר הָאֲכִילָה, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת עֲבוֹדָה פְּשׁוּטָה שֶׁאוֹכְלִים וְאַחַר־כָּךְ לוֹמְדִים הַיְנוּ שֶׁאוֹכְלִים כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם כֹּחַ לִלְמֹד. אֲבָל הֵם מַחֲזִיקִים אוֹתִי בִּגְדוֹלוֹת וְנוֹתְנִים בְּכָל פַּעַם עוֹד מַאֲכָל וְרוֹצִים שֶׁתִּהְיֶה הַסִּיּוּם בַּאֲכִילָה שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת עֲבוֹדָה גְּבוֹהָה שֶׁלּוֹמְדִים וְאַחַר־כָּךְ אוֹכְלִים, הַיְנוּ שֶׁלּוֹמְדִים כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם דַּעַת וּמֹחַ וְשֵׂכֶל אֵיךְ לֶאֱכֹל וְהָבֵן:

פרק קנט

ט בְּהִיוֹתוֹ בְּזַאסְלַאב הָיָה לוֹ מֻחוֹשׁ וְחוֹלַאת גְּדוֹל וְכָתַב אִגֶּרֶת לִכְלַל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וּבִקֵּשׁ מְאֹד שֶׁנִּתְפַּלֵּל עֲבוּרוֹ, וְאַחַר־כָּךְ שָׁב לְאֵיתָנוֹ. וְאַחַר־כָּךְ כָּתַב עוֹד אִגֶּרֶת לִכְלַל אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ לְבַל יִהְיֶה לָרִיק יְגִיעוֹ שֶׁיָּגַע עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְהוֹצִיאוֹ מִשְּׁנֵי הס"מ, כַּמְבֹאָר הֶעְתֵּק הָאִגֶּרֶת בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקַמָּן קסו). וּבְבוֹאוֹ לְבֵיתוֹ אָמַר שֶׁאָנוּ פָּעַלְנוּ בִּתְפִלּוֹתֵינוּ שֶׁשָּׁב לְאֵיתָנוֹ בְּזַאסְלַאב מֵחוֹלַאת הַנַּ"ל:

פרק קס

י אַחַר פְּטִירַת אִשְׁתּוֹ בְּזַאסְלַאב אַחַר־כָּךְ נִשְׁתַּדֵּךְ מִבְּרַאד וּכְשֶׁבָּא לְבֵיתוֹ לִבְּרֶסְלֶב סִפֵּר בְּשַׁבָּת הַמַּעֲשֶׂה (סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מַעֲשֶׂה ז) שֶׁל הַמֶּלֶךְ שֶׁהִצִּיל אוֹתוֹ הַדַּף שֶׁל הַסֵּפֶר וְכוּ'. וְאָמַר קֹדֶם שֶׁסִּפֵּר אוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה אֲסַפֵּר לָכֶם נְסִיעָתִי וְעַל זֶה סִפֵּר הַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל, וְשָׁם בְּאוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה חָסֵר הַסִּיּוּם שֶׁל הַיְפַת תֹּאַר שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנָּה בָּנִים:

פרק קסא

יא בְּעֵת חֲזִירָתוֹ מִנְּסִיעָתוֹ הַגְּדוֹלָה לְנָאווֹרִיטְשׁ בַּקַּיִץ הַנַּ"ל בָּא עָלָיו הַחוֹלַאת שֶׁל הַהוֹסְט הַקָּשֶׁה (הַיְנוּ שְׁעוֹל קָשֶׁה מְאֹד) וְאָז הִזְהִיר אוֹתָנוּ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה עֲבוּרוֹ. אֲבָל בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים גָּבְרוּ הָאֲרָאלִים, וְנִסְתַּלֵּק אַחַר שָׁלֹשׁ שָׁנִים מֵעֵת שֶׁהִגִּיעַ לוֹ הַחוֹלַאת שֶׁל הַהוֹסְט הַנַּ"ל, וְאָמַר שֶׁגַּם אִלּוּ הַשִּׁלְשָׁה שָׁנִים חַי בְּנֵס וְכוּ'. וּבְכָל זֶה יֵשׁ כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת לְסַפֵּר מִלְּבַד הַנַּעֲלָם מֵאִתָּנוּ בְּלִי שִׁעוּר:

פרק קסב

יב אָמַר שֶׁתֵּכֶף שֶׁבָּא עָלָיו הַהוֹסְט תֵּכֶף שֶׁעָשָׂה הַהוֹסְט הָרִאשׁוֹן יָדַע מִיָּד שֶׁיִּסְתַּלֵּק וְתֵכֶף הִתְחִיל לְדַבֵּר מֵעִנְיַן הִסְתַּלְּקוּתוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל הִפְלִיא עִמָּנוּ

נִסָּיו הַגְּדוֹלִים מְאֹד שֶׁחַי אַחַר־כָּךְ שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹתֵר קָצַת. אַף־עַל־פִּי־כֵן תֵּכֶף בְּקִיץ תקס"ז שֶׁאָז בָּא עָלָיו הַהוֹסְט בִּהְיוֹתוֹ בַּדֶּרֶךְ בְּעֵת חֲזִירָתוֹ מִנְּסִיעָתוֹ הַגְּדוֹלָה שֶׁנָּסַע לְנָאווֹרִיטְשׁ וְזַאסְלַאב וְכוּ' כַּנַּ"ל, וְתֵכֶף בְּבוֹאוֹ לְבֵיתוֹ מִנְּסִיעָתוֹ הַנַּ"ל הִתְחִיל לְדַבֵּר מֵעִנְיַן הִסְתַּלְקוּתוֹ, וְאָמַר אָז שֶׁיֵּשׁ עָלָיו פְּחָדִים גְּדוֹלִים וְאָמַר שֶׁהָיָה צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ אֶצְלוֹ שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים כְּמוֹ שֶׁהָיָה לְהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זַ"ל, וְדִבֵּר הַרְבֵּה בְּעִנְיָן זֶה (אַךְ אֲנִי בְּעַצְמִי לֹא זָכִיתִי לִשְׁמֹעַ עִנְיָנִים אֵלּוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ כִּי לֹא הָיִיתִי אֶצְלוֹ וְהַרְבֵּה נִשְׁכַּח מִזֶּה). וּפַעַם אַחַת בָּכָה בְּשַׁבָּת וְרַבִּי נַפְתָּלִי הָיָה אָז אֶצְלוֹ וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן סִפֵּר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיוּ עָלָיו מִלְחָמוֹת גְּדוֹלוֹת מֵעִנְיַן הַזְּבוּב וְהַעַכָּבִישׁ וְנָסַע אָז עַל הָאוֹקְרַיינָע כְּדַרְכּוֹ שֶׁהָיָה נוֹסֵעַ תָּמִיד לְטִשְׁעֶרִין עַל שַׁבַּת נָחֲמוּ, וּבַדֶּרֶךְ בִּקְהִלַּת לַאדִיזִין דִּבֵּר עִם אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁיֵּשׁ שָׁם, שֶׁהוּא מַכְרֵחַ לְהִסְתַּלֵּק וְדִבֵּר עִמָּהֶם גַּם־כֵּן מֵעִנְיַן הַשִּׁשִּׁים גִּבּוֹרִים שֶׁהוּא צָרִיךְ, וּלְהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זַ"ל הָיוּ לוֹ שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים. וּבְוַדַּאי יִגְדְּלוּ וְיִהְיוּ מֵאֲנָשֵׁי שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים אֲבָל עֲדַיִן הֵם בְּנֵי הַנְּעוּרִים וְרַכִּים בַּשָּׁנִים וְהַמִּלְחָמָה כְּבֵדָה וַחֲזָקָה עֲלֵיהֶם מְאֹד, וְאֵין לִי עַל מִי לְהִשָּׁעֵן וְכוּ'. וְעוֹד דִּבֵּר מִזֶּה הַרְבֵּה כַּמָּה פְּעָמִים וּמִקְצָתָם שָׁמַעְתִּי שֶׁאָפְלוּ אִם הָיוּ לוֹ שִׁשִּׁים גִּבּוֹרִים לֹא יוֹעִיל לוֹ לְהִתְרַפְּאוֹת מֵחוֹלַאַת שֶׁלּוֹ. וְאָמַר שֶׁהָיָה רוֹצֶה לִנְסֹעַ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הַיְנוּ לִנְסֹעַ עוֹד הַפַּעַם לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וּלְהִסְתַּלֵּק שָׁם, אַךְ הוּא מִתְיָרֵא שֶׁמָּא לֹא יוּכַל לְהַגִּיעַ לְשָׁם. גַּם אִם יִסְתַּלֵּק שָׁם לֹא יָבוֹאוּ אֲנָשִׁים עַל קִבְרוֹ וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם עֵסֶק וְעֲבוֹדָא עִם קִבְרוֹ וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "עֶם וָועט קֵיינֶער נִיט קוּמֶין אוֹיף דֶעם קֶבֶר מֶען וָועט נִיט הָאבֶּען צִי טָאהן מִיט דֶעם קֶבֶר" אֲבָל כְּשֶׁיִּשְׁכַּב בִּמְדִינָתֵנוּ בְּוַדַּאי נָבוֹא עַל קִבְרוֹ לִלְמֹד וּלְהִתְפַּלֵּל שָׁם וְיִהְיֶה לוֹ שַׁעֲשׁוּעִים וְתַעֲנוּג גָּדוֹל מִזֶּה. וּמֵאוֹתוֹ הַזְּמַן וָהָלְאָה דִּבֵּר הַרְבֵּה מֵעִנְיַן הִסְתַּלְקוּתוֹ, וְדִבֵּר הַרְבֵּה מֵעִנְיַן קִבְרוֹ. וְגִלָּה דַּעְתּוֹ כַּמָּה פְּעָמִים בְּכַמָּה מִינֵי לְשׁוֹנוֹת שֶׁיָּבוֹאוּ עַל קִבְרוֹ תָּמִיד לוֹמַר תְּהִלִּים עַל קִבְרוֹ וְלִלְמֹד שָׁם וּלְהַרְבּוֹת שָׁם בִּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים, וְדִבֵּר עִם כַּמָּה אֲנָשִׁים מֵעִנְיָן זֶה. גַּם כְּשֶׁבָּא מִלֶּמְבֶּרְג אָמַר שֶׁשָּׁם הָיָה טוֹב לְפָנָיו לְהִסְתַּלֵּק וְלִשְׁכַּב שָׁם מֵחֲמַת שֶׁשּׁוֹכְבִים שָׁם כַּמָּה וְכַמָּה צַדִּיקִים גְּדוֹלִים. אַךְ מֵחֲמַת זֶה לֹא הָיָה נִיחָא לֵהּ לְהִסְתַּלֵּק שָׁם מֵחֲמַת שֶׁשָּׁם לֹא יָבוֹא שׁוּם אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו עַל קִבְרוֹ. וְאָמַר שֶׁכְּשֶׁאֶחָד יָבוֹא עַל קִבְרוֹ וְיֹאמַר קַפִּיטֶל תְּהִלִּים בְּהִתְעוֹרְרוּת הַלֵּב יִהְיֶה לוֹ תַּעֲנוּג גָּדוֹל מִזֶּה וְעָשָׂה תְּנוּעוֹת בְּגוּפוֹ וּבְעַצְמוֹתָיו אָז, וְרָמַז שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חִלּוּץ עֲצָמוֹת אָז בְּקִבְרוֹ כְּשֶׁיֹּאמְרוּ תְּהִלִּים עַל קִבְרוֹ. וְעוֹד דִּבֵּר בְּזֶה הָעִנְיָן כַּמָּה פְּעָמִים. וְאַחַר־כָּךְ גִּלָּה הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים, וְאָמַר שֶׁמִּי שֶׁיָּבוֹא עַל קִבְרוֹ וְיִתֵּן פְּרוּטָה לִצְדָקָה, וְיֹאמַר אֵלּוּ הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים יַנִּיחַ עַצְמוֹ לָאוֹרֶךְ וְלָרֹחַב לַעֲזֹר לָזֶה הָאִישׁ אַפִּילּוּ אִם עָבַר מַה שֶּׁעָבַר וְכוּ' וְיִחֵד שְׁנֵי עֲדִים עַל זֶה כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לִקּוּטֵי רכה):

פרק קסג

יג שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר לְר' שְׁמוּאֵל מִטֶּעפְּלִיק בְּזַאסְלַאב, אֲנִי אוֹמֵר לְךָ כְּדֵי שֶׁתֵּדַע שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ מַה שֶּׁיִּהְיֶה אַחַר־כָּךְ יֵשׁ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים שְׁנַיִם הֵם אֶחָד וְאֶחָד הוּא אֶחָד (כְּלוֹמַר שְׁנֵי דְּבָרִים מֵאֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה הֵם אֶחָד וְהָאֶחָד הַנִּשְׁאָר הוּא אֶחָד) וּכְשֶׁיִּהְיוּ הַשְּׁנֵי דְּבָרִים, לֹא יִהְיֶה הַדָּבָר הָאֶחָד, וּכְשֶׁיִּהְיֶה הַדָּבָר הָאֶחָד לֹא יִהְיוּ הַשְּׁנַיִם. וְאָמַר אֲנִי רוֹצֶה יוֹתֵר וְכוּ' וְנִשְׁכַּח אֵיךְ אָמַר שֶׁהוּא רְצוֹנוֹ אִם רוֹצֶה יוֹתֵר שֶׁיִּהְיוּ הַשְּׁנַיִם אוֹ לְהֶפֶךְ: מַעְנְיַן הַשִּׁוּחֵט דִּקְהִילַּת אֲרִינְקְ בַּלַּיְלָה הַזֹּאת עָסַקְתִּי בְּסֵפֶר רְפוּאוֹת אַף־עַל־פִּי שֶׁרְפוּאוֹת אֵינָם כְּלוּם אֲבָל אֵשֶׁת נְעוּרִים אֵינוֹ בַּנְמָצָא. מִמֵּיזֵר (רְפוּאָה) יִהְיֶה נַעֲשֶׂה מֶעזְרִיטְש, וּמִשָּׁם תִּסַּע לְאוֹסְטְרָהָא וּמִשָּׁם תִּסַּע לִבֶּרֶסְלֶב עֲבוּר זוּגָתִי לַהֲבִיאָהּ לְשָׁם שֶׁתַּעֲסֹק בִּרְפוּאוֹת, וְכֵן עָשָׂה, וְאָמַר אָז שֶׁסְּבוּר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ שָׁם הָעְנְיָן שֶׁהָיָה לוֹ בְּסָטַאנְבּוּל כְּשֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. כָּל זֶה שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי שְׁמוּאֵל מִטֶּעפְּלִיק שֶׁסִּפֵּר מֵהַנְּסִיעָה שֶׁלּוֹ לְנָאוְורִיטְש אֲבָל חָסֵר בָּהֶם הָרֹב, וְעוֹד יֵשׁ הַרְבֵּה לְסַפֵּר מֵעְנְיַן נְסִיעָה זֹאת שֶׁהָיְתָה פְּלִיאָה נִשְׂגָּבָה וַעֲצוּמָה מְאֹד וַעֲדַיִן אֵין אָדָם יוֹדֵעַ מֶה הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ בָּזֶה:

פרק קסד

יד בְּסֵכוּת תקס"ח בְּעֵת שֶׁהִתְחִיל אֶצְלוֹ חֳלִי הַהוֹסְט קֹדֶם שֶׁנָּסַע לְלֶמְבֶּרְג אָז נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בַּלַּיְלָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל סֵכוּת שֶׁשָּׁאַל תֵּבַת הוֹסְט מַה הִיא בִּלְשׁוֹן נָכְרִים, וּבְתְחִלָּה לֹא הֵבִינוּ כַּוָּנָתוֹ וְאַחַר־כָּךְ דִּבֵּר מִזֶּה שֶׁבִּלְשׁוֹנָם אַשְׁפִּיזָא (גַאסְט) [אוֹרֵחַ] נִקְרָא הוֹסְט. וְשׁוּב לֹא דִּבֵּר בְּעִנְיָן זֶה וְהִזְכִּיר אָז מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁהָיוּ רְגִילִים לְדַבֵּר בִּלְשׁוֹן חָכְמָה כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אֲבָל חָסֵר בָּהֶם הָרֹב, וְעוֹד יֵשׁ הַרְבֵּה לְסַפֵּר מֵעְנְיַן נְסִיעָה זֹאת שֶׁלּוֹ לְנָאוְורִיטְש אֲבָל חָסֵר בָּהֶם הָרֹב, וְעוֹד יֵשׁ הַרְבֵּה לְסַפֵּר מֵעְנְיַן נְסִיעָה זֹאת שֶׁהָיְתָה פְּלִיאָה נִשְׂגָּבָה וַעֲצוּמָה מְאֹד וַעֲדַיִן אֵין אָדָם יוֹדֵעַ מֶה הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ בָּזֶה:

פרק קסה

הַעְתָּקָה אוֹת בְּאוֹת מֵאִגֶּרֶת כְּתִיבַת יַד רַבֵּנוּ ז"ל בְּעַצְמוֹ שֶׁכָּתַב לְאָחִיו מוֹרֵנוּ הָרַב יְחִיאֵל ז"ל לִקְרִימִינְטְשָׁאק שֶׁהָיָה שָׁם מַחֲלֹקֶת עָלָיו מִמִּתְנַגְּדִים רְשָׁעִים, וְצִעֲרוּ אוֹתוֹ מְאֹד כַּמּוּבָן מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל בְּעַצְמוֹ בְּאִגֶּרֶת זוֹ: בְּעֶזְרַת ה' יוֹם ב' פָּרָשַׁת בְּחֻקּוֹתַי. לַאֲהוּבִי אָחִי חֲבִיבִי וִידִידִי הָרַבָּנִי הַמֻּפְלָא וּמֻפְלָג חָכָם הַשָּׁלֵם מוֹרֵנוּ הָרַב ר' יְחִיאֵל צְבִי נֵרוֹ יָאִיר וְיוֹפִיעַ: הִגִּיעַנִי מִכְתָּבוֹ פֹּה זַאסְלַאב וְהָיָה לִי צַעַר גָּדוֹל מְזֶה אֵיךְ מָלְאוּ לִבָּם הָאֲנָשִׁים הָרְשָׁעִים הָאֵלֶּה, וְהֵעֵזוּ פְּנֵיהֶם כָּל כָּךְ נֶגְדֶּךָ וְתָמֵהַּ אֲנִי אֵיךְ לֹא נִמְצָא טוֹב לְעֶמַת רָע לַעֲמֹד כְּנֶגְדָּם לְבַעֵר הָרָע. אֲהוּבִי אָחִי נַפְשִׁי וּלְבָבִי אַל תִּירָא וְאַל תֵּחַת מִפְּנֵיהֶם רַק חֲזַק וֶאֱמַץ בְּתוֹרָה וּבְיִרְאַת ה' כָּל הַיּוֹם, כַּמְדֻבָּר בֵּין שְׁנֵינוּ, - וּזְכוּת אֲבוֹתֶיךָ מְסַיַּעְתְּךָ כִּי כָּל זֶה לְגַדֵּל אוֹתְךָ וּלְהַרְבּוֹת כְּבוֹדְךָ וּלְגַדֵּל שִׂכְלְךָ כִּי כְּמוֹ שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְכָל מֵינֵי זֵרְעוֹנִים לָבוֹא לְתַכְלִית גִּדּוּלָם אֶלָּא עַד שֶׁנּוֹתְנִין מִתְּחִלָּה הַגַּרְעִין בֶּעָפָר וְאַחַר־כָּךְ הַגַּרְעִין נִתְבַּלֶּה וְאַחַר בְּלוֹתוֹ יִפְרַח וְיָצִיץ וְנַעֲשֶׂה אִילָן גָּדוֹל, כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁמַּשְׁפִּילִין אוֹתְךָ עַד עָפָר, עַל־יְדֵי־זֶה תִּתְגַּדֵּל וְתָצִיץ וְתִפְרַח בָּעוֹלָם. אִלּוּ הָיוּ יוֹדְעִין אֵלּוּ הָרְשָׁעִים מִזֶּה, בְּוַדַּאי לֹא הָיוּ מְבַזִּין אוֹתְךָ כִּי כָּל כַּוָּנָתָם לְרָע. וּמְהוֹדַּעְנָא לְמַעֲלָתוֹ כִּי בְּדַעְתִּי לֵישֵׁב בְּכָאן קְהִלַּת קֹדֶשׁ זַאסְלַאב לְעֵרֶךְ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, וְאַחַר־כָּךְ אֵדָעָה אֵיךְ לִפְנוֹת. וּמְהוֹדַּעְנָא, שֶׁזּוּגְתִּי מִתְּחִלָּה הָיְתָה לָהּ שִׁנּוּי, וְעַכְשָׁו נִתְהַפֵּךְ וְהוֹלֵךְ וּמִתְמַעֵט כֹּחָהּ בְּכָל יוֹם. וְהַהוֹצָאָה בְּכָאן מְרֻבָּה, כִּי הָיוּ לִי הוֹצָאוֹת בְּכָאן אַרְבָּעָה וַחֲמִשִּׁים אֲדָמִים. וְתוּ לָא מִידֵי, רַק חַיִּים. מִנָּאִי אָחִיךָ אוֹהֵב נַפְשְׁךָ, הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹם תּוֹרָתְךָ וּמְצַפֶּה לִשְׁמֹעַ מִמֶּנּוּ בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת וְלִרְאוֹתוֹ בְּחַיִּים וְשָׁלוֹם נַחְמָן בֶּן מוֹרֵנוּ הָרַב שִׂמְחָה יִשְׂמְרֵהוּ צוּרוֹ וְיִחַיֵּהוּ: זוּגְתִּי פּוֹרֶסֶת בִּשְׁלוֹם זוּגָתוֹ, בִּתִּי מִרְיָם פּוֹרֶסֶת בִּשְׁלוֹם כֻּלְּכֶם. וְלִפְרֹס בִּשְׁלוֹם תּוֹמְכָיו הַנִּלְוִים אֵלָיו, חִזְקוּ וְאִמְצוּ כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלַּתְכֶם בָּזֶה וּבַבָּא נַחְמָן הַנַּ"ל. [עַד כָּאן הָעְתַּק אוֹת בְּאוֹת מִגּוּף כְּתִיבַת רַבֵּנוּ ז"ל בְּעַצְמוֹ].

פרק קסו

הַעְתָּקָה אוֹת בְּאוֹת מֵאִגֶּרֶת כְּתִיבַת יַד רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ שֶׁכָּתַב לִכְלַל אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ בְּעֵת שֶׁיָּשַׁב בְּזַאסְלַאב בִּשְׁנַת תקס"ז: מְהוֹדַּעְנָא לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ כִּי קַצְתִּי בִּישִׁיבַת בֶּרֶסְלֶב מִגֹּדֶל הַצָּרוֹת וְהָרִפְתְּקָאוֹת דַּעֲדוּ עָלַי, וְעַכְשָׁיו אֶהְיֶה מִתְהַלֵּךְ מֵאֹהֶל אֶל אֹהֶל וְלֹא לְהִשְׁתַּקֵּעַ אֶלָּא לָגוּר. בְּכֵן שְׁאֵלְתִּי וּבַקָּשָׁתִי מִכֶּם שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְרִיק יְגִיעִי שֶׁיָּגַעְתִּי עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד וְשַׂמְתִּי אֶת נַפְשִׁי בְּכַפִּי בִּשְׁבִיל טוֹבַת נַפְשֵׁיכֶם. ד' הַצַּדִּיק וַאֲנִי הִרְשַׁעְתִּי וּמַעֲשַׂי גָּרְמוּ לִי הַיִּסּוּרִים וּמִיתַת הַבָּנִים הַמְסֻלָּאִים, וְהַמַּחֲלֹקֶת וְהַקְּטָרוּגִים. אַף־עַל־פִּי־כֵן יָדַעְתִּי גַּם יָדַעְתִּי שֶׁגַּם הָעֵסֶק שֶׁעָסַקְתִּי עִמָּכֶם לְהוֹצִיא אֶתְכֶם מִשִּׁנֵּי הַס"מ עַל כָּל אֵלֶּה

עֵינָיו לָטַשׁ וְשִׁנָּיו חָרַק עָלַי. בְּכֵן אֲהוּבַי אַחַי וְרֵעַי, חִזְקוּ וְאִמְצוּ בְּיִרְאַת הַשֵּׁם כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי כֹּחוֹ וּבְחִינָתוֹ וְלֹא יִהְיֶה לָרִיק יְגִיעִי, וְשִׁמְרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה עֶבֶד ה' כַּאֲשֶׁר לִמַּדְתִּי אֶתְכֶם. וְתֵדְעוּ שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁאֲנִי רָחוֹק עַצְמִי מִכֶּם אֵין זֶה כִּי אִם רְחוֹק הַגּוּפוֹת וְאֵין רְחוֹק הַזֶּה חַס וְשָׁלוֹם בְּנַפְשׁוֹתֵינוּ כִּי קְרוֹבִים אֲנַחְנוּ. אֲהוּבַי אַחַי וְרֵעַי נָא וָנָא שֶׁיִּהְיוּ דְּבָרַי אֵלֶּה אֲשֶׁר הִתְחַנַּנְתִּי קְרוֹבִים אֲלֵיכֶם יוֹמָם וְלַיְלָה. וּמְהוֹדַעְנָא שֶׁעַצְמִי אֲנִי מִתְגּוֹרֵר בְּזִסְלַב וּפֹה אֶשֵּׁב אִם יִרְצֶה ה' לְעֶרֶךְ שִׁלְשָׁה חֳדָשִׁים. הֲלֹא כֹּה דִּבְרֵי אֲהוּבֵיכֶם הַכּוֹתֵב בְּדֶמַע מִגֹּדֶל הַשִּׂמְחָה אֲשֶׁר בִּלְבָבִי שֶׁהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא נָתַן לִי כֹּחַ בַּרְזֶל לְשַׂאת עֹל הַיִּסּוּרִים וְהַטִּלְטוּלִים כְּאֵלּוּ נַחְמָן בֶּן מוֹרְנוּ הָרַב שִׂמְחָה יִשְׂמְרֵהוּ צוּרוֹ וְיִחַיֵּהוּ. מְהוֹדַעְנָא שֶׁבְּרוּךְ הַשֵּׁם אֲנִי בְּקֶרֶב הַבְּרִיאוּת בִּלְא עֵסֶק רְפוּאוֹת גַּשְׁמִיּוֹת. נַחְמָן הַנַּ"ל עַד כָּאן הָעְתַּק אוֹת בָּאוֹת גַּם צְרִיכִין לְחַפֵּשׂ עוֹד אַחַר אִגֶּרֶת שֶׁכָּתַב לְהַכְּלָל מִזִּסְלַב, שֶׁכָּתַב שָׁם לָנוּ שֶׁיִּזָּכֵר כָּל אֶחָד וְאֶחָד אֵיךְ מָצָאתִי אֶתְכֶם בְּבוֹאִי לְבֶרֶסְלֶב וְכַמָּה טוֹבוֹת עָשָׂה עִמָּנוּ עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד וְהוֹצִיא אוֹתָנוּ מִבֵּין שִׁנֵּי הַס"מ וְכוּ'. וְכָתַב שָׁם וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם כְּשֶׁאָשׁוּב לְאֵיתָנִי אֶקְוֶה לַה' שֶׁתּוּכְלוּ עוֹד לְקַבֵּל מֵאִתִּי. וּבַסּוֹף סִיֵּם שָׁם לְהִתְפַּלֵּל עֲבוּרוֹ וְעִקַּר בַּקָּשָׁתוֹ שֶׁיִּזְכֶּה לַחֲזוֹת בְּנֹעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ וְכוּ'. וְאוֹתוֹ הָאִגֶּרֶת נִכְתַּב קֹדֶם הָאִגֶּרֶת הַמַּעְתָּק לְעֵיל כִּי אָז הָיָה לוֹ מֵחוּשׁ וְחוֹלַאַת גָּדוֹל בְּזִסְלַב וְכָתַב הָאִגֶּרֶת הַנַּ"ל שֶׁלֹּא הָעְתַּק עֲדַיִן וּבִקֵּשׁ מְאֹד שֶׁנִּתְפַּלֵּל עֲבוּרוֹ, וְאַחַר־כָּךְ שָׁב לְאֵיתָנוֹ וְאָז כָּתַב שֵׁנִית הָאִגֶּרֶת הַנַּ"ל הַמַּעְתָּק לְעֵיל. וּבְבוֹאוֹ לְבֵיתוֹ אָמַר שֶׁאָנוּ פָּעַלְנוּ בִּתְפִלָּתֵנוּ שֶׁשָּׁב לְאֵיתָנוֹ בְּזִסְלַאב מֵהַחוֹלַאַת הַנַּ"ל, אַךְ אַחַר־כָּךְ נִפְטְרָה אִשְׁתּוֹ בְּאוֹתוֹ הַקַּיִץ בְּזִסְלַאב, וְאַחַר־כָּךְ נִשְׂתַּדֵּךְ מִבְּרַאד וְאַחַר־כָּךְ בָּא לוֹ הַחוֹלַאַת שֶׁל הַהוֹסְט הַקָּשֶׁה, וְאָז הִזְהִיר אוֹתָנוּ מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה עֲבוּרוֹ, אֲבָל בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים גָּבְרוּ אֲרָאֶלִים וְכוּ' וְנִסְתַּלֵּק אַחַר שָׁלֹשׁ שָׁנִים מֵעֵת שֶׁהִגִּיעַ לוֹ חוֹלַאַת הַהוֹסְט, וְאָמַר שֶׁגַּם אֵלּוּ הַשָּׁלֹשׁ שָׁנִים הָיָה חַי בְּנֵס וְכוּ' וּבְכָל זֶה יֵשׁ כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת לְסַפֵּר מִלְּבַד הַנַּעֲלָם מֵאִתָּנוּ בְּלִי שִׁעוּר: נְסִיעָתוֹ לְלֶמְבֶּרְג

פרק קסז

א שְׁנַת תקס"ח אַחַר סֻכּוֹת נָסַע לְלֶעמְבֶּרְג בְּחִפָּזוֹן גָּדוֹל וְרַדַפְתִּי וְרִצְתִּי אַחֲרָיו עַד קְרָאסְנָע, אָז עָנָה וְאָמַר לִי "מִיר וֶוועלִין זִיךְ זֶעהן אוּן זֶעהן אוּן זֶעהן" [אָנוּ נִתְרָאֶה וְנִתְרָאֶה וְנִתְרָאֶה] וְכָפַל הַדָּבָר כַּמָּה פְּעָמִים, וְאָמַר אִם אַתָּה רוֹצֶה לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר מָה אַתָּה דּוֹאֵג, כָּל הָעוֹלָם יִגְעִים וְטוֹרְחִים בִּשְׁבִילְךָ, זֶה נוֹסֵעַ לִבְרֶעסְלָא, וְזֶה לְכָאן וְזֶה לְכָאן הַכֹּל בִּשְׁבִילְךָ. וְאַחַר־כָּךְ בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי בַּבֹּקֶר נָסַע פִּתְאוֹם מִקְּרָאסְנָע וְרַדַפְתִּי אַחֲרָיו עַד שֶׁזָּכִינוּ לְהַשִּׂיגוֹ אֵצֶל

הַגָּשֶׁר וְכוּ' וְנֶהֱנָה קְצָת וְאָמַר אָז עַל עִנְיַן הַנְּסִיעָה שֶׁלּוֹ מֵעִנְיַן הַמִּשְׁכָּן שֶׁכָּל אֶחָד מֵהַצַּדִּיקִים בּוֹנִים וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁמּוּבָא בְּלִקּוּטֵי א' בְּסִימָן רפ"ב בְּהַתּוֹרָה אֲזַמְּרָה לֵאלֹקַי בְּעוֹדִי:

פרק קסח

ב כְּשֶׁהָיָה בְּלֶמְבֶּרְג וְשָׁם הָיָה בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה כִּי עָסַק שָׁם בִּרְפוּאוֹת, וְהָיָה זְמַן רַב שֶׁהָיָה שׁוֹכֵב עַל צַד אֶחָד וְלֹא הָיָה יָכוֹל לִשְׁכַּב עַל צִדּוֹ הַשֵּׁנִי. אַחַר־כָּךְ עָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמּוֹ נִסִּים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים וְהִתְחִיל לָשׁוּב לְאֵיתָנוֹ קְצָת, וּפִתְאוֹם בַּלַּיְלָה הִתְהַפֵּךְ עַל צִדּוֹ הַשֵּׁנִי וְשָׁכַב עָלָיו וְאָמַר שֶׁהָרְפוּאָה שֶׁלּוֹ אֵינוֹ עַל־יְדֵי הַדְּאקְטֵיר רַק שֶׁבַּלַּיְלָה בָּא אֶחָד וְאָמַר לוֹ שֶׁהַמַּלְכוּת גָּזַר עָלֶיךָ לִשְׁכַּב עַל צַד יָמִין, וְשָׁכַב כְּדַרְכּוֹ עַל צַד יָמִין [אֲשֶׁר זְמַן רַב לֹא הָיָה יָכוֹל לִשְׁכַּב עַל אוֹתוֹ הַצַּד] וְאוֹתוֹ הָאֶחָד שֶׁבָּא אֵלָיו בַּלַּיְלָה הוּא הָיָה הָרֹב הֶחָסִיד הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי אַהֲרֹן זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה מִטִּיטַיְב נֶכֶד הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁעַכְשָׁו הָרַב הַנַּ"ל הוּא אוֹהֵב נֶאֱמָן אֵלָיו בְּאַהֲבָה גְּדוֹלָה מְאֹד:

פרק קסט

ג בְּלֶמְבֶּרְג בֵּין פּוּרִים לְפֶסַח בִּשְׁנַת תקס"ח הָלַךְ אֶל חֶדֶר מְיֻחָד וּבָכָה הַרְבֵּה מְאֹד שָׁם וְקָרָא לְר' שִׁמְעוֹן וְדִמְעָתוֹ עַל לְחָיָיו וְנֶאֱנַח וְאָמַר אֵין עִם מִי לְהִתְיַעֵץ. וְסִפֵּר לוֹ אָז מֵעִנְיַן בַּאֲשֶׁר שֶׁיֵּשׁ לוֹ סֵפֶר בְּבֵיתוֹ שֶׁאָבַד אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו בִּשְׁבִיל זֶה כִּי נִסְתַּלְּקוּ עֲבוּר זֶה, וּמָסַר נַפְשׁוֹ עַל זֶה וְעַכְשָׁיו אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת. וְהָעִנְיָן הָיָה כִּי רָאָה שֶׁמֻּכְרָח לְהִסְתַּלֵּק שָׁם בְּלֶמְבֶּרְג אַךְ אִם יִשָּׂרֵף זֶה הַסֵּפֶר יוּכַל לְחָיוֹת. וְעַל־כֵּן הָיָה רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה מְסֻפָּק וְלֹא יָדַע לָתֵת עֵצָה בְּנַפְשׁוֹ מַה לַּעֲשׂוֹת, כִּי הָיָה צַר לוֹ מְאֹד לִשְׂרֹף זֶה הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא מְאֹד אֲשֶׁר מָסַר נַפְשׁוֹ עַל־זֶה וְכוּ' וְעִצֹּם קְדֻשַּׁת וְנוֹרָאוּת שֶׁל זֶה הַסֵּפֶר אִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר מִזֶּה כְּלָל, וְאִם הָיָה נִשְׁאָר זֶה הַסֵּפֶר בָּעוֹלָם הָיוּ רוֹאִין גְּדֻלַּת רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה עַיִן בְּעַיִן וְכוּ' הֵשִׁיב לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּוַדַּאי אִם יֵשׁ אֵיזֶה סְבָרָא שֶׁחַיֵּיכֶם תְּלוּיִ בָּזֶה בְּוַדַּאי טוֹב יוֹתֵר לִשְׂרֹף הַסֵּפֶר כְּדֵי שֶׁתִּשָּׁאֲרוּ בַּחַיִּים. הֵשִׁיב רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה עַל־כָּל־פָּנִים יִתְאָרֵךְ הַזְּמַן בְּוַדַּאי הַיְנוּ אִם יִשָּׂרֵף זֶה הַסֵּפֶר עַל־כָּל־פָּנִים יִהְיֶה לוֹ אַרְכָּא לִחְיוֹת בָּעוֹלָם הַזֶּה עוֹד אֵיזֶה זְמַן אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן צַר לִי מְאֹד לִשְׂרֹפוֹ כִּי אֵין אַתָּה יוֹדֵעַ גֹּדֶל יִקְרַת קְדֻשָּׁתוֹ שֶׁל זֶה הַסֵּפֶר וְאָנֹכִי אֲבַדְתִּי אִשְׁתִּי הָרִאשׁוֹנָה וּבָנַי וְכַמָּה יְסוּרִים עֲצוּמִים שֶׁהָיוּ לִי בִּשְׁבִיל זֶה וְכוּ' וְהָיָה בּוֹכֶה מְאֹד מְאֹד. וְאַחַר־כָּךְ בָּא הַדְּאקְטֵיר לְבֵיתוֹ, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיוּ עוֹסְקִים בְּעִנְיַן שִׂיחָה הַנַּ"ל וְסִפֵּר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְהַדְּאקְטֵיר בְּדֶרֶךְ קַבָּלָנָא עַל רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, עַל שֶׁהוּא בּוֹכֶה עַכְשָׁו בְּעֵת הַזֹּאת שֶׁחָלְיוֹ כָּבֵד עָלָיו כָּל כָּךְ, וְהַדְּאקְטֵיר נִבְהַל אָז מְאֹד לִפְנֵי

רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְאַחַר־כָּךְ דִּבֵּר עִמּוֹ הַדְּאִקְטֶיר קְצָת וְהָלַךְ, וְאַחַר־כָּךְ דִּבְּרוּ עוֹד רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְהוּא זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה בּוֹכֶה אָז הַרְבֵּה מְאֹד. וְאַחַר־כָּךְ אָמַר לְרַבִּי שִׁמְעוֹן אִם־כֵּן אֲפוֹא הֵא לְךָ הַמַּפְתֵּחַ שֶׁל הַקַּאמָאדֶע [שִׁידָה] שֶׁלִּי וְלֵךְ מֵהֵרָה חוּשָׁה אַל תַּעֲמֹד וְתִשְׁכֹּר עֶגָלָה לִבְרֶסְלֶב וְאַל יַעֲצָרְךָ הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג וְרוּץ מְהֵרָה חוּשָׁה לִבְרֶסְלֶב וְתָבוֹא לְשָׁם וְתִקַּח שְׁנֵי סְפָרִים אֶחָד מֵנַח בְּהַקַּאמָאדֶע וְהַשֵּׁנִי מֵנַח בְּתוֹךְ תֵּבָה שֶׁל בִּתִּי אִדְל, וְתִקַּח אוֹתָם וְתִשְׁרֹף אוֹתָם. וּשְׁנֵי הַסְּפָרִים הָיוּ אֶחָד כִּי אֶחָד הָיָה מוּעָתָק מֵחֲבֵרוֹ (וְהַהַעְתָּקָה הָיְתָה עַל יְדֵי שֶׁזָּכִיתִי לְהַעְתִּיק אֶצְלוֹ אַךְ תֵּכֶף אַחַר שֶׁהֶעְתַּקְתִּיו לְקַח שְׁנֵיהֶם הַיְנוּ סֵפֶר כְּתִיבַת יָדוֹ הַקָּדוֹשׁ וְהַסֵּפֶר שֶׁהֶעְתַּקְתִּי וּטְמָנָם שְׁנֵיהֶם אֶצְלוֹ וְאֵלּוּ שְׁנֵי סְפָרִים צְוָוה לִשְׂרֹף) אַךְ לְמַעַן הַשֵּׁם הִזְדָּרֵז מְאֹד בָּזֶה וְהִזְהִיר אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן מְאֹד לְבַל יִהְיֶה חָכָם בָּזֶה הַיְנוּ שֶׁלֹּא יִתְחַכֵּם לְשַׁנּוֹת דְּבָרָיו חַס וְשָׁלוֹם לִבְלִי לִשְׂרֹף אֵיזֶה עִנְיָן וּלְגַנְּזוֹ אֶצְלוֹ רַק יְקַיֵּם דְּבָרָיו בִּזְרִיזוּת גָּדוֹל. וְתֵכֶף הָלַךְ רַבִּי שִׁמְעוֹן בִּזְרִיזוּת גָּדוֹל וְשָׂכַר עֶגָלָה לִבְרֶסְלֶב לְבֵית רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וּבְבוֹאוֹ לְדָאשִׁיב שֶׁהִיא סָמוּךְ לִבְרֶסְלֶב נָפַל רַבִּי שִׁמְעוֹן פִּתְאוֹם וְהֻטַּל עַל עֶרֶשׂ דָּוֶי וְלֹא הָיָה יָכוֹל לָקוּם. וְהֵבִין שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה בַּעַל דָּבָר שֶׁרוֹצִין לְמָנְעוֹ מִלְּקַיֵּם דְּבָרָיו (כַּיָּדוּעַ לָנוּ כְּבָר שֶׁעַל כָּל מַה שֶׁצְּוָוה רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לַעֲשׂוֹת, יֵשׁ עַל־זֶה אֲלָפִים וְרִבְבוֹת מְנִיעוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד, בִּפְרָט עַל דָּבָר גָּדוֹל כָּזֶה שֶׁחַיֵּי רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיוּ תְּלוּיִים בָּזֶה) וְצִוָּה רַבִּי שִׁמְעוֹן לְהַנִּיחַ אוֹתוֹ עַל הָעֶגָלָה לִנְסֹעַ לִבְרֶסְלֶב כִּי הִתְיַשֵּׁב שֶׁהוּא יִהְיֶה מֻנָּח עַל הָעֶגָלָה וְיִסַּע לִבְרֶסְלֶב כָּל עוֹד נַפְשׁוֹ בּוֹ. וְהָיָה מְצַפֶּה רַק שֶׁיָּבוֹא לִבְרֶסְלֶב שֶׁיּוּכַל עַל־כָּל־פָּנִים לְצַוּוֹת לַאֲחֵרִים שֶׁיִּשְׂרְפוּ הַסְּפָרִים לְפָנָיו. וְכֵן הָיָה שֶׁהִנִּיחוּ אוֹתוֹ עַל הָעֶגָלָה וְנָסַע לְשָׁם וּבְבוֹאוֹ לִבְרֶסְלֶב חָזַר תֵּכֶף לְאֵיתָנוֹ וְהִבְרִיא כִּבַתְחִלָּה וְלָקַח שְׁנֵי הַסְּפָרִים וּשְׂרָפָם שְׁנֵיהֶם, אוֹי לָנוּ שֶׁלֹּא זָכִינוּ שֶׁיִּשָּׁאֵר אוֹר הַגָּדוֹל הַזֶּה שֶׁל הַסֵּפֶר הַזֶּה וּבַעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים גָּזְרוּ עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם לִשָּׂרְפוֹ. וְאָמַר רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁזֶּה הַסֵּפֶר לֹא יִהְיֶה עוֹד בָּעוֹלָם חֲבָל עַל דְּאָבְדִין בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים אֲבֵדָה שֶׁאֵינָהּ חוֹזֶרֶת וְאָמַר שֶׁזֶּה הַסֵּפֶר בְּהֶכְרֵחַ לִשָּׂרְפוֹ וְזֶה הַסֵּפֶר לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן יִהְיֶה נִדְפָּס וְיִתְפַּשֵּׁט בָּעוֹלָם:

פרק קע

ד כְּשֶׁכָּתַבְתִּי לְפָנָיו זֶה הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּשְׂרַף עַל־פִּי פְּקֻדָּתוֹ כַּנַ"ל עָנָה וְאָמַר בָּעֵת שֶׁכָּתַבְתִּי לְפָנָיו אִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ מַה שֶּׁאַתָּה כּוֹתֵב וְכוּ' הַשָּׁבְתִּי לוֹ בְּהַכְנָעַת הַלֵּב בְּוַדַּאי אֵינִי יוֹדֵעַ כְּלָל הַשִּׁיב אֵין אַתָּה יוֹדֵעַ מַה שֶּׁאֵין אַתָּה יוֹדֵעַ "דִּיא וַוייסְט נָאהר נִיט וָואס דִּיא וַוייסְט נִיט":

פרק קעא

ה עוֹד הָיָה לוֹ סֵפֶר אֶחָד שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ עוֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֶפְלוּ מֵהַסֵּפֶר הַנִּשְׁרָף וְהוּא סֵפֶר הַגָּנוּז. וְאָמַר שֶׁאֶפְלוּ גּוּפוֹ סִלֵּק כְּשֶׁכָּתְבוֹ וְאוֹתוֹ הַסֵּפֶר לֹא שְׁזָפַתּוּ עַיִן. וְאָמַר שֶׁהוּא בְּחִינַת רָזִין דְּרָזִין (כְּלוֹמַר אֶצְלוֹ, נֶגֶד שְׁאָר הַדְּבָרִים שֶׁהוּא מְגַלֶּה) וְאָמַר שֶׁמְּשִׁיחַ יַגִּיד עַל זֶה פֵּרוּשׁ, וְסֵפֶר הַגָּנוּז הַזֶּה כְּבָר הָיָה נִגְמָר אֶצְלוֹ בִּתְחִלַּת שְׁנַת תקס"ו (תקס"ז) הַיְנוּ חָמֵשׁ שָׁנִים קֹדֶם הִסְתַּלְקוּתוֹ. וְעַתָּה עָמַד וְהִתְבּוֹנֵן לְאֵיזֶה דַּרְגָּא הִגִּיעַ אַחַר־כָּךְ כִּי מֵעוֹלָם לֹא עָמַד עַל מַדְרֵגָה אַחַת עַד הַיּוֹם שֶׁנִּסְתַּלֵּק וּמָמָשׁ בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה הִשִּׂיג חֲדָשׁוֹת לְפִי מַדְרֵגָתוֹ הַנּוֹרָאָה מְאֹד. וְהָבֵן מְאֹד מְאֹד כִּי מַעֲלַת גְּדֻלַּת סֵפֶר הַגָּנוּז לֵית מַחֲשָׁבָה תְּפִיסָא בֵּהּ כְּלָל וּמְשִׁיחַ יַגִּיד עַל זֶה פֵּרוּשׁ וּמַעֲתָּה תִּתְבּוֹנֵן וּתְשַׁעֵר בְּדַעְתְּךָ גְּדֻלָּתוֹ וְכוּ' וְכוּ':

פרק קעב

י עַל הַסֵּפֶר הַנַּ"ל שֶׁנִּשְׁרַף אָמַר שֶׁאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בּוֹ דָּבָר כִּי־אִם צַדִּיק גָּדוֹל חַד בְּדָרָא וְגַם שֶׁיִּהְיֶה חָכָם בְּכָל הַשִּׁבְעָה חָכְמוֹת:

פרק קעג

יא וְגַם אָנֹכִי שָׁמַעְתִּי כְּבָר מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר עַל הַסֵּפֶר הַנַּ"ל שֶׁצַּדִּיק לְבַד לֹא יָבִין בּוֹ דָּבָר וְכֵן חָכָם בִּלְבַד לֹא יָבִין אוֹתוֹ גַּם־כֵּן כִּי־אִם צַדִּיק וְחָכָם, הַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה צַדִּיק גָּדוֹל מְאֹד וְגַם חָכָם בְּכָל הַשִּׁבְעָה חָכְמוֹת אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן עַל־כָּל־פָּנִים יִמָּצֵא מִי שֶׁיָּבִין בּוֹ. אֲבָל הַסֵּפֶר הַגָּנוּז שֶׁהוּא בְּחִינַת רָזִין דְּרָזִין אֶצְלוֹ זֶה הַסֵּפֶר לֹא רָאָתָהוּ עַיִן בָּעוֹלָם וְאָמַר שֶׁבְּזֶה הַסֵּפֶר לֹא יָבִין בּוֹ שׁוּם אָדָם בָּעוֹלָם כְּלָל רַק שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁמְּשִׁיחַ יֹאמַר עָלָיו פֵּרוּשׁ כַּנַּ"ל:

פרק קעד

יב הַסֵּפֶר הַשֵּׁנִי הַנִּשְׂרָף הָיוּ בּוֹ אַרְבָּעָה חֲלָקִים. הַסֵּפֶר הַנַּ"ל מְסָרוֹ תְּחִלָּה לְיַד שְׁנֵי אֲנָשִׁים מַאֲנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ [ר' יוּדְל וְר' שְׁמוּאֵל אַיְזִיק] וְצִוָּה עֲלֵיהֶם לִנְסֹעַ בַּעֲיָרוֹת וְלוֹמַר בְּכָל עִיר וְעִיר מְעַט מִזֶּה הַסֵּפֶר וְגַם צִוָּה עֲלֵיהֶם לִקַּח אֵיזֶה קוּנְטְרֵסִים מִכְּתַב־יָד שֶׁל הַתּוֹרוֹת שֶׁגִּלָּה שֶׁנִּדְפְּסוּ בְּסֵפֶר לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן וַיַּשְׁאִירוּ בְּכָל עִיר אֵיזֶה דַּפִּין מֵהֶם כִּי אָז לֹא נִדְפַּס עֲדַיִן שׁוּם סֵפֶר מִסְּפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים וְעוֹד יֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה שֶׁל שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים הַנַּ"ל כַּמָּה סִפּוּרִים (וְזֹאת הָיָה בִּשְׁנַת תקס"ו בְּקִיץ):

פרק קעה

ט הַסֵּפֶר שֶׁהוֹלִיכוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים הַנַּ"ל הָיָה הַהַעְתָּקָה שֶׁלִּי מַה שֶּׁהֶעְתַּקְתִּי סֵפֶר הַקָּדוֹשׁ הַנַּ"ל כַּנִּזְכָּר לְעֵיל: הַסֵּפֶר שֶׁנִּשְׁרַף אָנוּ מְכַנִּין בְּשֵׁם סֵפֶר הַשֵּׁנִי, כִּי כָּל אֵלּוּ הַסְּפָרִים שֶׁנִּדְפְּסוּ הֵם בְּחִינַת סֵפֶר הָרִאשׁוֹן כִּי כֻּלָּם הֵם בְּחִינַת נִגְלֶה שֶׁלּוֹ (אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵצֶל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ הוּא גָּבוֹהַּ יוֹתֵר מֵרָזִין דְּרָזִין כִּי כָּל תֵּבָה וְתֵבָה שֶׁל סְפָרָיו שֶׁנִּדְפְּסוּ הִיא מְלֵאָה סוֹדוֹת וְרָזִין דְּרָזִין עַד אֵין סוֹף כַּמּוּבָן לְמַשְׂכִּיל, אַךְ אֲצִלּוֹ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה כָּל זֶה בְּחִינַת נִגְלֶה). וְהַסֵּפֶר שֶׁצִּוָּה לִשְׂרֹף כְּשֶׁהָיָה בְּלֶמְבֶּרְג זֶה הוּא סֵפֶר הַשֵּׁנִי וְהִיא בְּחִינַת רָזִין שֶׁלּוֹ, וְזֶה הַסֵּפֶר הַשֵּׁנִי הֶעְתַּקְתִּי לְפָנָיו בִּשְׁנַת תקס"ו וְהַהַעְתָּקָה שֶׁלִּי נָתַן בְּיַד שְׁנֵי אֲנָשִׁים לְהוֹלִיךְ בַּעֲיָרוֹת וְלוֹמַר בְּכָל עִיר מְעַט מֵהַסֵּפֶר הַזֶּה כַּנִּזְכָּר לְעֵיל וְהִשְׁבִּיעַ אוֹתָם אִז שֶׁלֹּא יְגַלּוּ הַדָּבָר לְשׁוּם אָדָם. וְעוֹד הָיָה לוֹ סֵפֶר שְׁלִישִׁי וְהוּא סֵפֶר הַגְּנוּז שֶׁלֹּא נָגַע בּוֹ שׁוּם יַד אָדָם וְלֹא שְׁזָפַתּוּ עַיִן וְהוּא בְּחִינַת רָזִין דְּרָזִין שֶׁלּוֹ וְגַם זֶה הַסֵּפֶר כְּבָר הָיָה נִגְמָר בִּשְׁנַת תקס"ו בְּתַחְלָתוֹ כִּי אָז סִפֵּר לְפָנַי כָּל זֶה. וְעַתָּה בּוֹא וּרְאֵה וְהָבֵן מַה הִשִּׂיג אַחַר־כָּךְ כִּי כְּבָר הִתְפָּאֵר כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים שֶׁהוּא אֵינוֹ עוֹמֵד עַל מַדְרֵגָה אַחַת לְעוֹלָם וְאָמַר שֶׁאִם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁעוֹמֵד הַיּוֹם עַל מַדְרֵגָה שֶׁל אֶתְמוֹל אֵינוֹ צָרִיךְ אֶת עַצְמוֹ כְּלָל, וּבְכָל פַּעַם אָמַר שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל מֻחָמַת שֶׁרָצָה לְהַשִּׂיג יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וְעַתָּה בִּין תְּבִין אֶת אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ עַד הֵיכָן עָצְמוּ הַשָּׂגוֹתָיו כִּי חַי אַחַר־כָּךְ חֲמֵשׁ שָׁנִים רְצוּפִים גַּם הָיוּ לוֹ יִסּוּרִים קָשִׁים וַעֲצוּמִים אַחַר־כָּךְ וְהָיָה בְּכָל הָעֲיָרוֹת וְהַטְּלְטוּלִים שֶׁל נְסִיעוֹת נָאוּוֹרִיטְשׁ אַחַר־כָּךְ וְגַם בִּבְּרַאד וְלֶמְבֶּרְג הָיָה אַחַר־כָּךְ שֶׁעַל יְדֵי כָּל זֶה פָּעַל וְעָשָׂה הַרְבֵּה מְאֹד וְהִשִּׂיג הַרְבֵּה מְאֹד וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֹחַ בְּקָדְקָדוֹ יוּכַל לְהִתְנוֹצֵץ לוֹ אֵיזֶה הִתְנוֹצְצוּת עַל־יְדֵי־זֶה מִגְּדֻלַּת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֲשֶׁר לֹא הָיָה דֻּגְמָתוֹ בָּעוֹלָם:

פרק קעו

י כְּשֶׁמָּסַר הַסֵּפֶר הַנַּ"ל לְיַד שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים הַנַּ"ל וְאָנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי מִזֶּה כְּלָל, כִּי עָשָׂה הַדָּבָר בְּהֶסְתֵּר גָּדוֹל וְלֹא יָדַע שׁוּם אָדָם מִזֶּה. אַחַר־כָּךְ בָּאתִי לְפָנָיו בִּתְחִלַּת קַיִץ תקס"ו וְאָמַר לִי אֲנִי זְכִיתִי אוֹתְךָ בְּמִצְוָה בַּמָּה שֶׁנָּתַתִּי לְךָ לִכְתֹּב סֵפֶר הַנַּ"ל וְאָמַר הַסֵּפֶר שֶׁלְּךָ כְּבָר הִתְחִיל לַעֲשׂוֹת עֲבָדָא בָּעוֹלָם:

פרק קעז

יא וְהִזְהִיר אוֹתִי אִז לְהִתְפַּלֵּל עַל הַיֶּלֶד הַיָּקָר שֶׁלּוֹ שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה כִּי הָיָה לוֹ חֳלִי הַהוֹסְט [שְׁעוּל] אָז, וְהִזְהִיר אוֹתִי מְאֹד לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה עֲבוּרוֹ וְאָמַר יָדַעְתִּי כְּשֶׁמָּסַרְתִּי זֶה הַסֵּפֶר לְיַד הָאֲנָשִׁים הַנַּ"ל שֶׁיִּקְחוּ עַצְמָם וְיִתְגַּבְּרוּ עַל הַתִּינוֹק הַזֶּה (הַיְנוּ הַמְקַטְרְגִים),

וְגַם הָאִישׁ שֶׁמָּסַרְתִּי הַסֵּפֶר הַנַּ"ל לְיָדוֹ (הַיְנוּ אֶחָד מִשְּׁנֵי אֲנָשִׁים הַנַּ"ל), הִזְהַרְתִּיו מְאֹד בְּעֵת שֶׁמָּסַרְתִּי לְיָדוֹ הַסֵּפֶר לְמַעַן הַשֵּׁם שֶׁיִּהְיֶה נִזְהָר לְהִתְפַּלֵּל וּלְהַעְתִּיר עַל הַתִּינוֹק הַנַּ"ל, וּבַעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים הִתְגַּבֵּר הַקִּטְרוּג עַד שֶׁנִּסְתַּלֵּק בְּאוֹתוֹ הַקֵּץ הַתִּינוֹק הַנַּ"ל:

פרק קעח

יב בְּאוֹתוֹ קֵץ שָׁלַח אוֹתִי לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לִקְהִלַּת קֹדֶשׁ דְּזֶרִין סָמוּךְ לְפִטְירָתוֹ עִם הַקְּוִיטְל שֶׁיִּקַּח בְּדַעְתּוֹ אֵלּוּ הַשֵּׁמוֹת שֶׁרָשַׁם שָׁם כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ טוֹבָה לָעוֹלָם הַבָּא וְאָמַר שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לָבוֹא אֵלָיו מִיָּד אַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ וְכֵן הָיָה שֶׁבָּא אֵלָיו תֵּכֶף רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הַנַּ"ל:

פרק קעט

יג כְּשֶׁבָּא מִלֶּמְבֶּרְג אָמַר אֲנִי דּוֹמֶה כְּמוֹ חוֹנִי הַמְּעַגֵּל שֶׁיָּשַׁן שִׁבְעִים שָׁנָה (תַּעֲנִית כג.). וְהָיִיתִי סָבוּר שֶׁכְּבָר שָׁכְחוּ אוֹתִי, וּבְבוֹאִי לְוִוארְנֶיוִויצֶע קִפֵּץ אֶחָד מֵאֲנָשַׁיְנוּ אֶצְלִי תֵּכֶף כְּשֶׁרָאָה אוֹתִי, וְהוּא הָיָה מְחַיֶּה אוֹתִי מַמָּשׁ:

פרק קפ

יד הַדָּבָר הָיָה דּוֹמֶה כְּמוֹ מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ צָרֶךְ גָּדוֹל לְהָעוֹלָם וְכוּ' וְחָטְפוּ אוֹתוֹ וְהִנִּיחוּ אוֹתוֹ בְּחֶדֶר שֵׁב כָּאן. שֶׁלְּקָחוּ אוֹתִי וְהוֹשִׁיבוּ אוֹתִי עַל עֲלִיָּה הַשְּׁלִישִׁית אוֹ הָרְבִיעִית הַגְּבוֹהָה מְאֹד וְכוּ'. הֲלֹא הָיִיתִי דּוֹמֶה כְּמוֹ סוֹחֵר הַיּוֹצֵא לַשּׁוּק וְיֵשׁ לוֹ כַּמָּה דְּבָרִים לַעֲשׂוֹת וְלַחֲטֹף מַשָּׂא־וּמַתָּן זֶה וָזֶה וְכוּ'. אֲפִלּוּ כְּשֶׁאָמְרוּ לִי שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לָנוּחַ וְלָפוּשׁ עַצְמִי לֹא הָיָה נִכְנָס בְּאָזְנַי מַה הִיא מְנוּחָה וּנְפִישָׁה כִּי צְרִיכִין רַק לַעֲשׂוֹת תָּמִיד תָּמִיד, וְעַתָּה אֲנִי צָרִיךְ לִשְׁמֹר עֵת הָאֲכִילָה וְשֵׁנָה וְכַיּוֹצֵא מֵהֶמֶת הַחוֹלַאַת:

פרק קפא

הָיָה לִי גּוּף יָפֶה שֶׁלֹּא הָיָה תּוֹבֵעַ וְדוֹחֵק עַצְמוֹ כְּלָל. עַכְשָׁו אֲנִי צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת הָעֵת שֶׁל הָאֲכִילָה וְכוּ' וְהַיְסוּרִים שֶׁהָיוּ לִי שָׁם אֵין לְבָאֵר, אֵין צָרִיךְ לוֹמַר מֹחַ יְסוּרִים, גַּם קִבַּלְתִּי רְפוּאוֹת וְהָיִיתִי שׁוֹתֶה חִינָא [רְפוּאָה לְקַדַּחַת - מַלְרִיָה] וְשָׁם בִּמְדִינַת חִינָא [סִין] כּוֹפְרִים לְגַמְרֵי וְאוֹמְרִים לִית דִּין וְלִית דַּיָּן, וְכַיּוֹצֵא שְׁאָר הָרְפוּאוֹת מִמְּקוֹמוֹת הָאֲחֵרִים שֶׁיֵּשׁ שָׁם שְׁאָר אֶפִּיקוֹרְסוּת, וּכְשֶׁבָּא כָּל זֶה בְּתוֹךְ מֵעַי נַעֲשָׂה מִזֶּה מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה. כִּי הָיָה צָרִיךְ שֶׁיָּבוֹא הַסֵּם הַבָּא מִשָּׁם בְּמֵעָיו כְּדֵי לְהַכְנִיעַ כְּפִירוֹת הַנַּ"ל, וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה בִּשְׁאָר סַמִּים (מִזֶּה יוּכַל הַמֵּבִין לְהָבִין קְצָת עִסְקוֹ בִּרְפוּאוֹת מִלְּבַד שְׁאָר סוּדוֹת נִשְׂגָּבוֹת שֶׁהָיוּ בְּכָל

דְּרָכָיו וְהַנְהָגוֹתָיו. אֲבָל עַל שְׁאָר הָעוֹלָם הִזְהִיר מְאֹד בְּדֶרֶךְ עֵצָה טוֹבָה לְהִתְרַחֵק מֵרְפוּאוֹת וְדָאקְטוֹרִים).

פרק קפב

טו פַּעַם אַחַת אָמַר שֶׁבָּא מִלְּמְבֶרְג אָמַר אֲנִי עַכְשָׁו כְּגָמוּל עָלַי אִמּוֹ (תְּהִלִּים קלא):

פרק קפג

טז בְּקִיץ תקס"ח בָּא מִלְּמְבֶרְג לְבֵיתוֹ לִבְרֶסְלֶב בְּיוֹם רִאשׁוֹן פָּרָשַׁת בָּלָק וְשָׁבַת בְּדֶרֶךְ בְּקֹהֶלַת־קֹדֶשׁ יַאנוֹב. גַּם בִּנְסִיעָתוֹ מִלְּמְבֶרְג נָסַע דֶּרֶךְ בְּרָאד וְנִתְמַהְמַהּ שָׁם אֵיזֶה זְמַן בְּעֶרֶךְ שְׁנֵי שָׁבוּעוֹת. וְהַדָּאקְטוֹרִים אָמְרוּ שֶׁקָּשֶׁה לוֹ מְאֹד לִנְסֹעַ מֵחֲמַת כֹּבֶד הַחוֹלַאַת שֶׁלּוֹ וְשֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לִסַּע כִּי־אִם פַּרְסָה אַחַת בְּיוֹם וְהוּא לֹא חָשׁ עַל זֶה וְנָסַע בִּזְרִיזוּת גָּדוֹל כַּמָּה פַּרְסָאוֹת בְּיוֹם אֶחָד כְּדֶרֶךְ הַסּוֹחֲרִים הַזְּרִיזִים. וּבְיוֹם רִאשׁוֹן שֶׁבָּא לְבֵיתוֹ נָסַע בְּהַשְׁכָּמָה מִקְּהִלָּה קְדוֹשָׁה יַאנוֹב שֶׁשָּׁבַת שָׁם, וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת לֹא יָשַׁן כְּדַרְכּוֹ. וּבַבֹּקֶר כְּשֶׁהֵאִיר הַשַּׁחַר נָסַע מִשָּׁם בִּזְרִיזוּת עַד שֶׁבָּא לְבֵיתוֹ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם בְּעוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל. וְגַם אַחַר־כָּךְ בְּבֵיתוֹ הָיָה מִתְנַהֵג בְּעִנְיַן אֲכִילָתוֹ שֶׁלֹּא כְּפִי דַּעַת הַדָּאקְטוֹרִים כִּי רָאָה שֶׁאֵין בָּהֶם מַמָּשׁ כַּאֲשֶׁר הוֹדוּ לוֹ בְּעַצְמָן בְּפֶה מָלֵא. וְהֶאֱרִיךְ לְסַפֵּר בָּזֶה וְהִזְהִיר מְאֹד לִבְלִי לַעֲסֹק בְּדָאקְטוֹרִים וּרְפוּאוֹת כְּלָל כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (שִׂיחוֹת הָר"ן):

פרק קפד

יז בִּהְיוֹתוֹ בְּלֶמְבֶרְג מָסַר הַסֵּפֶר לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן לְיַד אִישׁ אֶחָד שֶׁבָּא אֵלָיו מִמַּעְדְוֶוועדִיוְוקְע וְצִוָּה לָהָאִישׁ הַזֶּה שֶׁיִּסַּע לִמְדִינָתֵנוּ לְהַדְפִּיס הַסֵּפֶר, וְכֵן עָשָׂה. וּבִתְחִלָּה חָקַר בְּדַעְתּוֹ וְהִתְיַשֵּׁב הַרְבֵּה בְּעִנְיָן זֶה כִּי בַּשָּׁנִים הַקּוֹדְמִים הָיֵינוּ נִזְהָרִים לְהַעְלִים וּלְהַסְתִּיר הַכְּתָבִים שֶׁל תּוֹרָתוֹ בִּפְנֵי הָעוֹלָם. אַךְ אַחַר־כָּךְ צִוָּה עָלַי לְהַעְתִּיקָם כַּסֵּדֶר, הֵיֵנוּ כִּי בִּתְחִלָּה הָיוּ כְּתוּבִים אֶצְלִי הַתּוֹרוֹת בְּקִונְטֶרְסִים מְפֻזָּרִים שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר. וְאַחַר־כָּךְ בִּשְׁנַת תקס"ה צִוָּה עָלַי לְהַעְתִּיקָם כְּסֵדֶר וְלַעֲשׂוֹת מֵהֶם כָּרָךְ. וְהִזְהִיר אוֹתִי לְהִזָּדֵרז בָּזֶה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה בְּעֶזְרִי, וְהֶעְתַּקְתִּיו יָפֶה כַּסֵּדֶר. וְהֵבֵאתִי לְפָנָיו הַקּוֹנְטֶרְסִים וְהוּטְבוּ בְּעֵינָיו מְאֹד. וְאַחַר־כָּךְ נָתַתִּי אוֹתָם לָאֻמָּן הַכּוֹרֵךְ פֹּה בְּרֶסְלֶב לְכָרְכָם יָפֶה, וְזֶה הָיָה בְּיוֹם שִׁשִּׁי עֶרֶב שַׁבַּת־קֹדֶשׁ, וְהֵכְרַחְתִּי לֶעָמֹד עַל הָאֻמָּן לִשְׁמֹר בְּעֵת הַכְּרִיכָה שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ בּוֹ יְדֵי זָרִים. וְאַחַר־כָּךְ שָׁלַח רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אִישׁ מֵאֲנָשָׁיו שֶׁיַּעֲמֹד עַל הָאֻמָּן לִשְׁמֹר כְּדֵי שֶׁאֲנֹכִי אָבוֹא לְפָנָיו לְדַבֵּר עִמּוֹ. וְתֵכֶף בָּאתִי לְפָנָיו וְדִבֵּר עִמִּי הַרְבֵּה וְהֶחֱיָה אוֹתִי מְאֹד. וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם שָׁמַעְתִּי הַתְחָלַת הִתְגַּלּוּת

הָעִנְיָן שֶׁל הָעֲשָׂרָה קַפִּיטְל תְּהִלִּים שֶׁהֵם תִּקּוּן לְמִקְרֶה לַיְלָה חַס וְשָׁלוֹם. וְאָז מֵחֲמַת עֹסֶק זֶה נִמְנַע מִלִּישַׁן בְּאוֹתוֹ הָעֶרֶב שַׁבָּת, רַק דִּבֵּר עִמִּי הַרְבֵּה בִּתְחִלָּה כְּשֶׁהָיָה שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ וְאַחַר־כָּךְ קָם מִמִּטָּתוֹ וְיָשַׁב אֵצֶל הַשֻּׁלְחָן בְּבֵיתוֹ וְדִבֵּר עִמִּי הַרְבֵּה וְעִם כָּל הָעוֹלָם עַד פְּנוֹת הַיּוֹם, מַה שֶּׁדִּבְּרוּ הָיָה תָּמִיד לַיְלַךְ לַמֶּרְחָץ סָמוּךְ אַחַר חֲצוֹת וְעַכְשָׁיו יָשַׁב וְדִבֵּר עִמָּנוּ עַד סָמוּךְ לָעֶרֶב. וְאָמַר אָז כַּמָּה קָשֶׁה לִהְיוֹת מְנַהֵיג (שְׁקוֹרִין גִּיטֶר יְהוּד) כִּי הֲלֹא זֶה הַדָּבָר שֶׁכּוֹרְכִין הַסֵּפֶר נִדְמֶה לָכֶם שֶׁהוּא דָּבָר קָטָן, כַּמָּה וְכַמָּה עוֹלָמוֹת תְּלוּיִים בָּזֶה (וְכַוָּנָתוֹ הָיָה נִרְאֶה בָּזֶה שֶׁהוּא מֻכְרָח לִשְׂא עָלָיו עִנְיַן הַתִּקּוּן הַזֶּה הַנַּעֲשֶׂה עַל־יְדֵי כְּרִיכַת הַסֵּפֶר גַּם־כֵּן). וְנִגְמַר כְּרִיכַת הַסֵּפֶר בַּשַּׁבּוּעַ שֶׁלְּאַחֲרָיו בְּיוֹם חֲמִישִׁי. וּבְכָל אוֹתוֹ הַשָּׁבוּעַ דִּבֵּר עִמִּי הַרְבֵּה מֵעִנְיַן שִׂמְחָה, וְחִזֵּק אוֹתִי הַרְבֵּה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וְאָמַר הֲלֹא הַחוֹלֶה שֶׁמֻּטָּל עַל עֶרֶשׂ דְּוַי מְחַזְּקִים אוֹתוֹ וְאוֹמְרִים לוֹ שֶׁלֹּא יִתְרַשֵּׁל וְלֹא יִתְעַצֵּב רַק יִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי הִתְחַזְּקוּת, וְעַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל הַחוֹלֶה לָשׁוּב לְאֵיתָנוֹ עַל יְדֵי הִתְחַזְּקוּת בְּעַצְמוֹ. וְעוֹד דִּבֵּר עִמִּי הַרְבֵּה מֵעִנְיָן זֶה בְּכָל יוֹם. וּבְיוֹם חֲמִישִׁי נִגְמַר כְּרִיכַת הַסֵּפֶר וְהֵבֵאתִיו לְפָנָיו מְכֹרָךְ. עָנָה וְאָמַר עֲדַיִן אֵין אַתָּה בְּשִׂמְחָה, יִהְיֶה זְמַן שֶׁתִּדַּע גֶּדֶלְתִּי [אַמָּאל וָועסְטוּ וויסֶען מַיין גְּרוֹיסְקֵייט]. וְאָז גִּלָּה לִי מֵעִנְיַן הַסֵּפֶר הַנַּ"ל שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֶׁהוּא הַסֵּפֶר שֶׁזָּכִיתִי לְהַעְתִּיקוֹ וְאַחַר־כָּךְ צִוָּה לְשָׁרְפוֹ. וְיֵשׁ בָּזֶה הַרְבֵּה לְסַפֵּר וּמְעַט נִרְשָׁם בְּמָקוֹם אַחֵר (לְעֵיל קסט). וְעַיֵּן עוֹד הַשַּׁיָּךְ לָזֶה בַּסֵּפֶר יְמֵי נָתָן (יְמֵי מוֹהֲרַנַ"ת): נִסְיעָתוֹ וִישִׁיבָתוֹ בְּאוּמָן

פרק קפה

א שְׁנַת תק"ע לֵיל שַׁבָּת רֹאשׁ־חֹדֶשׁ אִיר הָיְתָה שְׂרֵפָה גְּדוֹלָה בִּבְּרֶסְלֶב וְנִשְׂרַף גַּם בֵּיתוֹ. אַחַר־כָּךְ בְּיוֹם שְׁלִישִׁי שֶׁאַחַר שַׁבָּת נָסַע לְאוּמָן כִּי מִקֹּדֶם בַּשָּׁבוּעַ הַקּוֹדֶמֶת שָׁלַח אִישׁ אֶחָד לְקִבֵּץ לוֹ שָׁם דִּירָה בְּבֵית רנ"נ. וְרָאִינוּ יְשׁוּעַת הַשֵּׁם שֶׁמְּכֻוָּן מַמָּשׁ בַּשָּׁבוּעַ הַקּוֹדֵם שָׁלַח אֶת הַשָּׁלִיחַ הַנַּ"ל, וּבְיוֹם רִאשׁוֹן תֵּכֶף אַחַר הַשְּׂרֵפָה בָּא שָׁלִיחַ שֶׁיִּסַּע לְשָׁם כִּי הֵם מְרֻצִּים לְקַבְּלוֹ שָׁם, וְנָסַעְתִּי גַּם־כֵּן עִמּוֹ. בַּדֶּרֶךְ פָּגַע בָּנוּ רַבִּי מֵאִיר מִטָּעפְּלִיק וְהוּא הָיָה הַשָּׁלִיחַ הָרִאשׁוֹן הַנַּ"ל, וְיָרַד רַבִּי מֵאִיר מֵהָעֲגָלָה שֶׁלּוֹ וְעָמַד עַל הָעֲגָלָה שֶׁלָּנוּ וְדִבֵּר עִמּוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְסִפֵּר רַבִּי מֵאִיר לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֵיךְ הֵם מְרֻצִּים לְקַבְּלוֹ שָׁם וְשֶׁשָּׁם הִיא דִּירָה יָפָה מְאֹד. עָנָה וְאָמַר הֲלֹא הַכֹּל שֶׁלָּנוּ. כִּי חַיָּב אָדָם לוֹמַר בִּשְׁבִילִי נִבְרָא הָעוֹלָם (סַנְהֶדְרִין לז.), כִּי נוֹסֵעַ כָּאן נַחְמָן וְנָתָן וְאִם־כֵּן הַכֹּל שֶׁלָּנוּ. וְצִוָּה שֶׁלֹּא לְדַבֵּר מִזֶּה וְאָמַר הֲלֹא רַבִּי מֵאִיר מְדַיֵּק בִּשְׁמָא (יוֹמָא פג:). וְאָמַר שֶׁתֵּכֶף בְּנָסְעוֹ מִבְּרֶסְלֶב בָּא עַל דַּעְתּוֹ זֹאת וְנִכְנַס בְּלִבּוֹ מְאֹד אַךְ לֹא רָצָה לְדַבֵּר מִזֶּה רַק עַל־יְדֵי רַבִּי מֵאִיר שֶׁפָּגַע בָּנוּ עַל־יְדֵי־זֶה גִּלָּה זֹאת, כִּי זֶה בְּחִינוֹת נִסְתָּרוֹת כִּי הֵם סִתְרֵי הַנְּהָגוֹתָיו. וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן כָּךְ הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא מַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם

וְכוּ'. וְאָמַר אָז בְּדֶרֶךְ צַחוּת אִם הָיוּ אוֹמְרִים לְאֶחָד רַבִּי נַחְמָן־נָתָן. וְדִבֵּר אָז מֵעִנְיַן קְדוּשׁ וּפָשַׁט יָדוֹ כְּמוֹ בְּשָׁעַת הַקְּדוּשׁ שֶׁאוֹחֲזִין הַכּוֹס וְאָמַר זֶה הַקְּדוּשׁ וְהַיַּיִן נַעֲשֶׂה בְּבֵית שֶׁלֹּא הִזְכִּירוּ שָׁם בְּשׁוּם פַּעַם אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְאָמַר אָז עִנְיַן הַנִּדְפָּס בְּסִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת (שִׂיחוֹת הָר"ן ג) הַמַּתְחִיל הִפְלִיג מְאֹד בְּגָדְלַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכוּ':

פרק קפו

ב כְּשֶׁיָּצָא מִבֶּרֶסְלֶב עָנָה וְאָמַר גַּם מֵחֲמַת זֶה נָכוֹן מְאֹד מַה שֶּׁנִּסְעְתִּי מֵהֶם כִּי אֵינוֹ נָכוֹן שֶׁיִּהְיוּ בְּצַעַר וַאֲנִי בְּשִׂמְחָה. כִּי בְּשִׁלְמָא אִם לֹא הָיִיתִי נִשְׂרָף רַק הֵם בְּעַצְמָן הָיִיתִי מֻכְרָח לְהִצְטַעֵר עִמָּהֶם כִּי מֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ לְיִשְׂרָאֵל צַעַר כָּזֶה גַּם אֲנִי מֻכְרָח לְסַבֵּל עִמָּהֶם לְהִצְטַעֵר עִמָּם בְּצָרָתָם. אֲבָל עַכְשָׁו שֶׁגַּם בֵּיתִי נִשְׂרָף, וּבְוַדַּאי אֲנִי צָרִיךְ לְקַבֵּל בְּאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה וּצְרִיכִים דַּיְקָא שִׂמְחָה גְּדוֹלָה מְאֹד, הַיְנוּ לְהִתְגַּבֵּר בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה מְאֹד, וְעַל־כֵּן אֵין נָכוֹן שֶׁאֶהְיֶה עִמָּהֶם כִּי הֵם שְׂרוּיִים בְּצַעַר וַאֲנִי אֶהְיֶה בְּשִׂמְחָה. וְהָבֵן הֵיטֵב. אַחַר־כָּךְ אָמַר לֹא מִבָּעְיָא מָעוֹת הַיְנוּ הֶפְסֵד מָמוֹן בְּוַדַּאי אֲנִי מְקַבֵּל בְּשִׂמְחָה כִּי (אִיּוֹב ב) "עוֹר בְּעַד עוֹר וְכֹל אֲשֶׁר לְאִישׁ יִתֵּן בְּעַד נַפְשׁוֹ" אֲבָל אֲפִלּוּ כְּשֶׁנִּפְקָד אֶצְלִי נֶפֶשׁ חַס וְשָׁלוֹם וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמְרֵהוּ מֵהַיּוֹם וּלְהַבָּא גַּם־כֵּן הוּא מְקַבֵּל בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, עַד שֶׁכָּל עִנְיְנֵי אֲבֵלוּת שֶׁצְּרִיכִין לְנָהֹג כְּגוֹן בְּכִיָּה וְכַיּוֹצֵא הוּא צָרִיךְ לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ לָזֶה, כִּי יֵשׁ לוֹ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה אָז וְהַכֹּל שָׁוֶה אֶצְלוֹ כְּאִלּוּ לֹא הָיָה כְּלָל בָּעוֹלָם, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמְרֵהוּ תָּמִיד מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:

פרק קפז

ג קֹדֶם שֶׁיָּצָא מִבֶּרֶסְלֶב לְאוּמָן לְהִסְתַּלֵּק שָׁם בָּעֵת שֶׁיָּצָא מִפֶּתַח הַבַּיִת וְלַחוּץ לַעֲלוֹת עַל הָעֲגָלָה עָמַד אֵצֶל הַמְּזוּזָה וְהִנִּיחַ יָדוֹ עַל הַמְּזוּזָה עָנָה וְאָמַר לְהָעוֹלָם תִּרְאוּ לְהִתְקַבֵּץ יַחַד וּלְהִתְפַּלֵּל יַחַד כִּי אִם תִּתְפַּלְּלוּ בְּכַוָּנָה אוּלַי תּוּכְלוּ לְהַמְשִׁיךְ אוֹתִי לְכָאן עוֹד הַפַּעַם:

פרק קפח

ד כְּשֶׁנִּסְעְתִּי עִמּוֹ לְאוּמָן בְּסוֹף יָמָיו וְדִבֵּר עִמִּי עַל הָעֲגָלָה דִּבְרֵי תַּנְחוּמִין כַּמָּה שִׂיחוֹת נָאוֹת קְדוֹשׁוֹת מְאֹד הַמְחַיִּין אֶת הַנֶּפֶשׁ מְאֹד. וְהֵבַנְתִּי מִדְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים גֹּדֶל הָרַחֲמָנוּת שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְסוֹף כָּל סוֹף יִגָּלֶה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָאֱמֶת וְיֵיטִיב אַחֲרִיתֵנוּ וְכוּ'. אָז עָנִיתִי וְאָמַרְתִּי לְפָנָיו בְּהִתְעוֹרְרוּת הַלֵּב אַף־עַל־פִּי־כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִגְמֹר כִּרְצוֹנוֹ "גָאט וועט פָּארט אוֹסְפִּירְן". הֵשִׁיב לִי בִּלְשׁוֹן תְּמִיהָה מַה הוּא זֶה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִגְמֹר הֲלֹא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גּוֹמֵר תָּמִיד "וואס איז ער וועט אויס פִּירְן. גָאט פִּירְט תָּמִיד אויס":

פרק קפט

ה בְּדֶרֶךְ בְּעֵת נְסִיעָתוֹ לְאוּמָּין עָנָה וְאָמַר אַף עַל־פִּי־כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹזֵר לְיִשְׂרָאֵל תָּמִיד, וְאֵין דּוֹר יָתוֹם. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי (שַׁבָּת קלח:) כְּשֶׁאָמַר אֵיזֶה תַּנָּא עֲתִידָה תּוֹרָה שֶׁתִּשְׁתַּכַּח מִיִּשְׂרָאֵל, עָנָה רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָמַר לָאו, כִּי (דְּבָרִים לא) בְּזֹהַר דָּא יִפְקוּן מִן גָּלוּתָא. כִּי לֹא תִשָּׁכַח מִפִּי זַרְעוֹ וְעַל־כֵּן עָמַד עַצְמוֹ עַל־זֶה הַפָּסוּק וְגִלָּה אָז הַסּוֹד הַנִּדְפָּס בְּלִקּוּטֵי א' בִּתְחִלָּתוֹ עַיֵּן שָׁם מִגְּדֻלַּת רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי. עָנִיתִי וְאָמַרְתִּי לוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן יֵשׁ לוֹ גַּם־כֵּן בְּוַדַּאי הֶנָּאָה מִזֶּה, הֵינוּ מִזֶּה הַחִדּוּשׁ הַנִּפְלָא. הֵשִׁיב הֵן, אַחַר־כָּךְ עָנָה וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּעַצְמוֹ הוּא עִנְיָן אַחֵר, כִּי רַבִּי שִׁמְעוֹן הוּא (דַּנִיֵּאל ד) עִיר וְקַדִּישׁ מִן שְׁמַיָּא נָחִית כַּנִּדְפָּס שָׁם וַעֲכְשָׁו יֵשׁ נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה (מִשְׁלֵי י"ח) שֶׁאַפִּלּוּ הָעִיר וְקַדִּישׁ צָרִיךְ גַּם־כֵּן לְקַבֵּל מִשָּׁם וְכוּ'. גַּם כְּבָר נִשְׁמַע שֶׁאָמַר עַל עַצְמוֹ שֶׁהוּא נָהָר הַמְטַהֵר מִכָּל הַכְּתָמִים:

פרק קצ

י בְּדֶרֶךְ נְסִיעָתוֹ קֹדֶם שֶׁנִּכְנַס לְאוּמָּין סָמוּךְ לְעִיר סִפֵּר מַעֲשֶׂה מֵהַבַּעַל שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁפַּעַם אַחַת בָּא הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְאֵיזֶה מָקוֹם, וְהָיָה שָׁם בְּמָרָה שְׁחוֹרָה וַעֲצָבוּת גָּדוֹל מְאֹד וְהִכִּירוּ בּוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָרָה שְׁחוֹרָה. אַךְ מִי יִפְתַּח פִּיו לִשְׁאֹל אוֹתוֹ עַל זֶה. וְהָיָה כָּךְ יוֹם וָחֵצִי. אַחַר־כָּךְ בְּעֶרֶב־שַׁבָּת אַחַר חֲצוֹת צִוָּה הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁיְּבַקְּשׁוּ כָּל הָאוֹרְחִים הַנִּמְצָאִים בָּעִיר לַהֲבִיאָם אֶצְלוֹ שֶׁיֹּאכְלוּ עִמּוֹ בְּשַׁבָּת, וְלֹא הָיָה שָׁם הַרְבֵּה אוֹרְחִים רַק מָצְאוּ שְׁנֵי אוֹרְחִים הוֹלְכֵי רֶגֶל וֶהֱבִיאוּם אֵלָיו. אַחַר־כָּךְ שָׁמְעוּ שֶׁטָּעַן עִמָּהֶם הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁאֵינוֹ זוֹכֵר הֵיטֵב אֶת הַמַּעֲשֶׂה אֵיךְ הָיָה. אַךְ תַּמְצִית הָעִנְיָן הָיָה שֶׁבְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם הָיוּ שָׁם נְשָׁמוֹת מִשְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנִים שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם עֲלִיָּה, וּכְשֶׁבָּא הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְשָׁם נִתְקַבְּצוּ כֻּלָּם אֵלָיו כִּי הֵם מְצַפִּים תָּמִיד עַל אִישׁ כָּזֶה שֶׁיּוּכַל לְתַקְּנָם, וּמֵחֲמַת זֶה הָיָה לוֹ עַצְבוּת כִּי הָיָה כָּבֵד עָלָיו עִנְיָן זֶה מְאֹד. וְהָעִנְיָן הָיָה כִּי הָיָה בִּלְתִּי אֶפְשָׁרִי לְתַקְּנָם כִּי־אִם עַל־יְדֵי פְּטִירָתוֹ וְזֶה הָיָה קָשֶׁה לוֹ מְאֹד. עַל־כֵּן הָיָה בְּעַצְבוּת וְהִזְמִין לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵלּוּ הַשְּׁנַיִם וְעַל־יְדֵי־זֶה נִצּוֹל הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְכִמְדֻמֶּה שֶׁלְּאֵלּוּ הַשְּׁנַיִם הַנַּ"ל הִגִּיעַ לָהֶם הֶזֵּק עַל־יְדֵי־זֶה:

פרק קצא

ז יוֹם ג' ח"י תִּשְׁרֵי שְׁנֵי דְּחֹל־הַמּוֹעֵד סֻכּוֹת לְעֵת עֶרֶב שְׁנַת תקע"א נִלְקַח אֲרוֹן אֱלֹקִים וְנִסְתַּלֵּק אוֹר יִשְׂרָאֵל כְּבוֹד אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ בּוּצִינָא עִלָּאָה בּוּצִינָא קַדִּישָׁא יַקִּירָא אוֹר

הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן מוֹרֵנוּ רַבִּי נַחְמָן זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, וְנִקְבַּר לְמַחֲרָתוֹ בְּיוֹם רְבִיעִי בְּאוּמָן בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר בָּחַר לוֹ בּוֹ בַּחַיִּים חַיּוּתוֹ כַּמְבֹאָר בְּזֶה הַסֵּפֶר סִפּוּרֵי דְּבָרָיו, אֲשֶׁר מְבֹאָר בָּהֶם בְּפֵרוּשׁ שֶׁהוּטַב בְּעֵינָיו לִשְׁכַּב בְּאוּמָן מֵחֲמַת שֶׁהָיָה שָׁם קִדּוּשׁ הַשֵּׁם הַרְבֵּה מְאֹד כַּמְפֹרָסָם. גַּם עִקַּר הִסְתַּלְקוּתוֹ מֵחֲמַת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁנֶּהֶרְגוּ שָׁם כַּאֲשֶׁר הֵבַנְנוּ מִדְּבָרָיו שֶׁסִּפֵּר בְּאוּמָן שֶׁיֵּשׁ שָׁם רִבְבוֹת נְשָׁמוֹת שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהַעֲלוֹתָן. גַּם בְּיוֹם שֵׁנִי רִאשׁוֹן דְּחֹל־הַמּוֹעֵד הַנַּ"ל שֶׁהָיָה יוֹם אֶחָד לִפְנֵי הִסְתַּלְקוּתוֹ, עָנָה וְאָמַר אֵלַי הַאַתָּה זוֹכֵר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁסִּפַּרְתִּי לְךָ. אָמַרְתִּי לוֹ אֵיזֶה מַעֲשֶׂה, הֵשִׁיב לִי הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁסִּפַּרְתִּי לְךָ בְּעֵת שֶׁנִּכְנַסְתִּי לְאוּמָן. הֵשַׁבְתִּי לוֹ הֵן. עָנָה וְאָמַר זֶה זְמַן רַב שֶׁהִסְתַּכְּלוּ עָלַי לְתָפְסֵנִי לְכָאן. שׁוּב עָנָה וְאָמַר לֹא אֲלָפִים נְשָׁמוֹת כָּאן כִּי־אִם רִבְבוֹת רִבְבוֹת. גַּם בַּלַּיְלָה שֶׁלְּאַחֲרָיו סִפֵּר גַּם־כֵּן מֵעִנְיַן זֶה וְאָמַר שֶׁכַּמָּה מִשְׁפָּטִים וְכַמָּה קְדוֹשִׁים וְכוּ' הָיוּ בְּכָאן. וְאָמַר מַה לָּכֶם לְדָאֹג מֵאַחַר שֶׁאֲנִי הוֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם, אֵלּוּ אֲנָשִׁים מֵאֲנָשֵׁינוּ שֶׁמֵּתוּ מִקֹּדֶם הָיָה לָהֶם חֲשָׁשׁ, אֲבָל אַתֶּם מֵאַחַר שֶׁאֲנִי הוֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם אֵין לָכֶם לַחוּשׁ כְּלָל. וּמָה אִם הַנְּשָׁמוֹת שֶׁלֹּא הִכִּירוּ אוֹתִי כְּלָל הֵם מְצַפִּים עַל תִּקּוּנִים שֶׁלִּי, מִכָּל־שֶׁכֵּן אַתֶּם:

פרק קצב

ח בְּהִיוֹתוֹ יוֹשֵׁב בְּאוּמָן הָיָה יוֹשֵׁב וּמְשִׂיחַ עִמָּנוּ וְאָמַר הַזְכַּרְתֶּם מָתַי הִתְחַלְתִּי לָשׂוּחַ מֵאוּמָן. וְאָמַרְתִּי לוֹ אֲנִי זוֹכֵר כְּשֶׁקָּרָא אֶת רַבִּי יוּדְל וְשָׁאַל לוֹ עַל עִנְיַן הַסְּאפְּיֶיע [גַּן בְּאוּמָן]. עָנָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר גַּם אַתָּה אֵינְךָ יוֹדֵעַ וְאֵינְךָ זוֹכֵר, כִּי גַּם מִקֹּדֶם בְּוַדַּאי הָיִיתִי מְשִׂיחַ מִזֶּה, וְאָז כְּשֶׁדִּבַּרְתִּי עִם רַבִּי יוּדְל הָיִיתִי אוֹחֵז בְּעִנְיָן זֶה בְּרִחוּק מָקוֹם. וְנִכְנַסְתִּי כְּבָר בְּלִמּוּד זֶה הַרְבֵּה מְאֹד כִּי אָז כְּבָר הָיְתָה לִי יְכֹלֶת לְהָבִיא זֹאת בְּתוֹךְ הַשִּׂיחָה שֶׁיִּהְיֶה לָהּ אֵיזֶה עִנְיָן וְשַׂיָּכוּת. וְאָמַר גַּם אַתֶּם אֵינְכֶם חֲכָמִים וְאַתֶּם סְבוּרִים שֶׁהָעִנְיָן הוּא אוֹדוֹת רנ"נ. בֶּאֱמֶת זֶה אֵינוֹ אֶחָד מֵאַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת מֵהָעִנְיָן שֶׁבָּא בְּשִׂבְילוֹ. וְאָמַר שֶׁגַּם בַּחֹרֶף הֶעָבַר כְּשֶׁדִּבֵּר שֶׁרוֹצֶה לִנְסֹעַ עַל הַמְּדִינָה, עִקַּר כַּוָּנָתוֹ הָיָה לִהְיוֹת נִשְׁאָר כָּאן עַל אֵיזֶה זְמַן. וְעוֹד דִּבֵּר עִמָּנוּ מִזֶּה. מִכָּל זֶה נִשְׁמַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ כַּוָּנָה גְּדוֹלָה וְנוֹרָאָה מְאֹד בָּזֶה שֶׁבָּא לְאוּמָן וְשֶׁזֶּה זְמַן רַב שֶׁהִתְחִיל לְהַשִּׂיג עִנְיָן זֶה וְשֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּזֶה לִמּוּד שָׁלֵם עָמֹק מְאֹד. וְגַם בִּהְיוֹתוֹ בִּבְרֶסְלֶב זְמַן רַב קֹדֶם שֶׁנָּסַע לְאוּמָן רַק שֶׁדִּבֵּר מִזֶּה גַּם אָז הָיָה אוֹחֵז בְּלִמּוּד זֶה בְּרִחוּק מָקוֹם מְאֹד. מִכָּל־שֶׁכֵּן עַתָּה שֶׁכְּבָר נִכְנַס לְשָׁם וְאִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר מִזֶּה אֲפִלּוּ מַה שֶּׁנִּתְנוֹצֵץ בְּדַעְתֵּנוּ בָּזֶה כִּי מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבוֹתָיו בְּכָל מַה שֶּׁעָשָׂה בִּפְרָט בְּעִנְיַן נְסִיעָתוֹ לְאוּמָן לְהִסְתַּלֵּק שָׁם עָמֹק עָמֹק מִי יִמְצָאֵנוּ:

פרק קצג

ט אָמַר אֵלּוּ הָרְשָׁעִים הַגְּדוֹלִים כְּשֶׁנִּכְנָסִים לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, הַהַכְנָעָה בְּעָלְמָא שֶׁהֵם מַכְנִיעִין עַצְמָן קְצָת לְפָנָיו לֵילֵךְ אֵלָיו וּלְכַבְּדוֹ, מִזֶּה בְּעַצְמוֹ נַעֲשֶׂה תִּקּוּן גָּדוֹל מְאֹד בְּמָקוֹם שֶׁנַּעֲשֶׂה, כִּי לְפִי גֹּדֶל רִשְׁעָתָם הַגְּדוֹלָה מְאֹד, כְּשֶׁהֵם מַכְנִיעִין עַצְמָם הַכְנָעָה בְּעָלְמָא לִפְנֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת. מִזֶּה נַעֲשֶׂה תִּקּוּן גָּדוֹל מְאֹד, כִּי יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים בְּכָל יוֹם כַּמָּה פְּעָמִים כִּי גָּדוֹל ה' מִכָּל אֱלֹהִים וְלֹא נַעֲשָׂה מִזֶּה רַעַשׁ גָּדוֹל כָּל־כָּךְ. וּכְשֶׁבָּא יִתְרוֹ וְאָמַר (שְׁמוֹת יח) כִּי עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל ד' כְּדֵין אִתְיַקַּר וְאִסְתַּלַּק שְׁמָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עִלָּא וְתַתָּא (זֹהַר יִתְרוֹ סט.), כִּי דַּיְקָא כְּשֶׁבָּא מְרוּחָק כָּזֶה מֵעִמְקֵי הַקְּלִפּוֹת וּמַכְנִיעַ עַצְמוֹ תַּחַת הַקְּדֻשָּׁה, מִזֶּה נִתְעַלֶּה וְנִתְגַּדֵּל שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ וְהֶבֵן. גַּם שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר לְאֶחָד זֶה אֵין אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁכְּשֶׁאֶחָד מֵהֶם מַטֶּה עַצְמוֹ (הַיְנוּ שֶׁנִּכְנָס אֵלָיו וּמַטֶּה עַצְמוֹ אֶל הַקְּדֻשָּׁה) אָז מַטִּין עַצְמָן כָּל הָרְקִיעִין "אַז אַיינֶר פּוּן זַייא טִיט זִיךְ אַבַּייג בַּייגִין זִיךְ דִי הִימְלִין":

פרק קצד

י אָמַר, מִי שֶׁמְּגַלֶּה חָכְמָה חֲדָשָׁה בָּעוֹלָם, הַיְנוּ אֵיזֶה חָכְמָה חִיצוֹנָה מֵחָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת שֶׁל זֶה הָעוֹלָם לַסּוֹף אֵין אַחֲרִיתוֹ טוֹב וְיֵשׁ לוֹ מַפָּלָה עַל־יְדֵי אוֹתוֹ הַחָכְמָה בְּעַצְמָהּ שֶׁגִּלָּה, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ מִכַּמָּה חַכְמֵי הָאֻמּוֹת שֶׁהִמְצִיאוּ חֲדָשׁוֹת, כְּגוֹן קוֹלוֹמְבּוּס שֶׁגִּלָּה אֶרֶץ אֲמֶרִיקָה וּלְסוֹף מֵת בְּשִׁלְשְׁלָאוֹת מֵחֲמַת זֶה כִּי מָסְרוּ אוֹתוֹ בִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ מֵחֲמַת זֶה כַּמְבֹאָר בְּסִפְרֵיהֶם. וְכֵן כַּמָּה חֲכָמִים שֶׁלָּהֶם כְּגוֹן זֶה שֶׁהִמְצִיא תַּחְבּוּלָה לְהִנָּצֵל מֵרָעָמִים לַסּוֹף מֵת עַל־יְדֵי הָרַעַם, וְכֵן אֶחָד הִמְצִיא אֵיזֶה מַרְאָה נִפְלָאָה לַסּוֹף שָׁרְפוּ אוֹתוֹ בְּשֵׁבִיל זֶה. וְכֵן כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת. וְכֵן אַסְיִקְרְטוּס רֹאשׁ הַפִּילוֹסוֹפִים הַקְּדָמוֹנִים, לְסוֹף הֵמִיתוּ אוֹתוֹ בְּסַם הַמָּוֶת מֵחֲמַת חָכְמָתוֹ. וְכֵן כַּמָּה וְכַמָּה פִּילוֹסוֹפִים שֶׁהִמְצִיאוּ חֲדָשׁוֹת וְהָיָה לָהֶם מַפָּלָה עַל־יְדֵי־זֶה. גַּם בְּעִנְיְנֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאֵינוֹ מַסְכִּים עַל אֵלּוּ הַלּוֹמְדִים וְהַגְּדוֹלִים שֶׁרוֹצִים דַּיְקָא לְהַמְצִיא חֲדָשׁוֹת, כְּגוֹן אֵיזֶה דִּין חָדָשׁ אוֹ אֵיזֶה הַנְהָגָה חֲדָשָׁה, וְכַוָּנָתָם אֵינָהּ עַל הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ רַק לְהַמְצִיא חֲדָשׁוֹת. וְאָמַר שֶׁהִיא תַּאֲוָה אֵצֶל הַגְּדוֹלִים לְהַמְצִיא חֲדָשׁוֹת דַּיְקָא וְלֹא הָיָה דַּעְתּוֹ מַסְכִּים עַל זֶה כְּלָל, כִּי אֵין אָנוּ צְרִיכִין לְהַמְצִיא חֲדָשׁוֹת רַק הָעִקָּר שֶׁיִּהְיוּ כַּוָּנָתוֹ אֶל הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ:

פרק קצה

יא פֹּה אוּמָּן יוֹם שִׁשִּׁי עֶרֶב שַׁבַּת־קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת בְּחֻקֹּתַי, זֶה שְׁנֵי שְׁבוּעוֹת שֶׁבָּא לְכָאן וַעֲדַיִן הָיָה עוֹמֵד בְּבֵית רנ"נ, הָיָה מְסַפֵּר וּמְשִׂיחַ עִמִּי מֵעִנְיַן יִרְאַת הַשֵּׁם וְאִם אֲנִי בּוֹכֶה

לְפָרָקִים וְכוּ'. עָנָה וְאָמַר: הִנֵּה אֲנַחְנוּ עַתָּה אֵצֶל הַקָּצֶה וְהַסּוֹף שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּמָקוֹם שֶׁגָּבוּל יִשְׂרָאֵל כָּלֶה, כִּי לְכָל דָּבָר יֵשׁ קֵץ וְסוֹף (פִּרוּשׁ, וְאִם־כֵּן גַּם לָנוּ יִשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ יֵשׁ אֵיזֶה סוֹף גַּם־כֵּן, הֵינוּ שֶׁיֵּשׁ מָקוֹם שֶׁשָּׁם מְסַיְּמִים קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּשָּׁם וּלְהָלְאָה אֵין מִתְפַּשֵּׁט קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל, וּבְזֶה הַמָּקוֹם הָיוּ רְחוֹקִים מְאֹד מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל־כֵּן אָמַר, שֶׁאָנוּ עַתָּה בַּמָּקוֹם שֶׁשָּׁם מְסַיְּמִים קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל), וְעַל־כֵּן צְרִיכִין שְׁמִירָה גְּדוֹלָה שֶׁלֹּא נִכָּשֵׁל חַס וְשָׁלוֹם. אַחַר־כָּךְ אָמַר לִי: אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּוַדַּאי לֹא יוּכְלוּ לָזוּז אוֹתָנוּ חַס וְשָׁלוֹם מִקְּדֻשָּׁתֵנוּ, כִּי אָנוּ תַּקִּיפִים בְּדַעְתֵּנוּ, וּבַדַּעְתָּא בְּוַדַּאי לֹא יוּכְלוּ לָזוּז אוֹתָנוּ לְבַלְבֵּל דַּעְתֵּנוּ בְּדֵעוֹת שְׁטוּת שֶׁלָּהֶם. כִּי בְּוַדַּאי לֹא יְבַלְבְּלוּ כְּלָל אֶת דַּעְתֵּנוּ. כִּי מִצַּד הַנְּשָׁמָה הֵינוּ מִצַּד הַדַּעַת בְּוַדַּאי אָנוּ תַּקִּיפִים וְלֹא יַזִּיקוּ לָנוּ כְּלָל חַס וְשָׁלוֹם רַק בְּעִנְיְנֵי חִיצוֹנִיּוּת הֵינוּ בְּעִנְיְנֵי מַאֲכָלִים עַל זֶה אָנוּ צְרִיכִין שְׁמִירָה שֶׁלֹּא נִכָּשֵׁל חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל זֶה צְרִיכִין שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמֹר אוֹתָנוּ וּצְרִיכִין לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה שֶׁיִּשְׁמֹר אוֹתָנוּ מִזֶּה. עָנָה וְאָמַר בְּוַדַּאי כָּל מַה שֶׁנַּעֲשָׂה בָּעוֹלָם, אֲפִלּוּ מַה שֶׁנַּעֲשָׂה בֵּין הָאֻמּוֹת וְכָל הַנְּהָגַת מַהֲלָכָם וּמַלְבּוּשֵׁיהֶם הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל, בְּוַדַּאי אֵין שׁוּם דָּבָר נַעֲשָׂה בָּעוֹלָם לְבַטָּלָה חַס וְשָׁלוֹם (רַק כָּל דָּבָר יֵשׁ לוֹ אֵיזֶה שֹׁרֶשׁ). וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה נַּעֲשָׂה בָּעוֹלָם, אַף־עַל־פִּי־כֵן כְּשֶׁזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי הוּא טוֹב מְאֹד, אַשְׁרֵי לוֹ. וּצְרִיכִין לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּזְכֶּה לְכַוֵּן רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ לַעֲשׂוֹת רַק מַה שֶּׁהוּא יִתְבָּרַךְ חָפֵץ, אֲבָל כְּשֶׁזּוֹכִין שֶׁמִּתְנוֹצֵץ לוֹ הֶאָרָה וְזוֹכֶה לָדַעַת מַה הוּא עוֹשֶׂה אֲזַי טוֹב לוֹ בְּיוֹתֵר שֶׁנִּפְתְּחוּ לוֹ כָּל הַשָּׁמַיִם וְכָל הַחָכְמוֹת. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַרְאֶה לוֹ מַה הוּא עוֹשֶׂה בִּבְחִינַת (יְחֶזְקֵאל א) "נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת אֱלֹקִים" שֶׁנִּפְתָּחִין לוֹ כָּל הַשָּׁמַיִם וְכָל הַחָכְמוֹת וְהַשִּׂכְלִיִּים וְזוֹכֶה לִרְאוֹת מַרְאוֹת אֱלֹקִים הֵינוּ שֶׁאֱלֹקִים מַרְאֶה לוֹ מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה בָּעוֹלָם. כִּי עַל־יְדֵי הַחָכְמָה בְּעַצְמָהּ שֶׁנִּפְתַּח לוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נִפְתָּחִים הַשָּׁמַיִם כִּי (תְּהִלִּים ק"ד): "כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ". וְאָז כְּשֶׁזּוֹכֶה לִרְאוֹת מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה בָּעוֹלָם אֲזַי בְּוַדַּאי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹמְרוֹ מִלְּהִכָּשֵׁל חַס וְשָׁלוֹם. וְזֶה בְּחִינַת (דָּנִיֵּאל י"ב): "וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִירוּ כְּזֹהַר הָרָקִיעַ", כִּי עַל־יְדֵי הַשֵּׂכֶל וְהַחָכְמָה שְׁמִתְנוֹצֵץ וּמַזְהִיר עַל־יְדֵי־זֶה נִפְתָּחִין הַשָּׁמַיִם וְהָרְקִיעִין כִּי כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ כוּ'. וַאֲזַי כְּשֶׁמַּזְהִיר וּמִתְנוֹצֵץ הַשֵּׂכֶל וְנִפְתָּחִין הָרְקִיעִין בְּחִינַת וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִירוּ וְכוּ' וְאָז הוּא יוֹדֵעַ מַה הוּא עוֹשֶׂה, וְאָז הוּא נִשְׁמָר מִמְּכְשׁוֹל חַס וְשָׁלוֹם כַּנַּ"ל. וְזֶהוּ בְּחִינַת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל רָאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁל זֶה הַפָּסוּק וְ'הַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִירוּ כְּ'זֹהַר הָ'רָקִיעַ שֶׁהֵם רָאשֵׁי־תֵּבוֹת יוה"ך שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַמְסֻגָּל לִשְׁמִירָה. כִּי עַל־יְדֵי בְּחִינַת וְהַמַּשְׂכִּילִים יַזְהִירוּ, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִשְׁמָר מִמְּכְשׁוֹל כַּנַּ"ל, שֶׁזֶּה בְּחִינַת שֵׁם הַנַּ"ל שֶׁהוּא שְׁמִירָה לְהוֹלְכֵי דֶּרֶךְ מְגֻנְזָן וְרוֹצֵחַ

כַּמּוּבָא אֵצֶל תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ. וְהוּא יוֹצֵא מֵהַפָּסוּק (תְּהִלִּים צ"א): "כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָךְ" שֶׁסּוֹפֵי־תֵּבוֹת יוה"ך כַּמּוּבָא שָׁם.

פרק קצו

קֹדֶם לָזֶה שֶׁהָיָה מְדַבֵּר מֵעִנְיַן יִרְאַת שָׁמַיִם וּבְכִיָּה לִבְכּוֹת לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ תִּינוֹק הַבּוֹכֶה לִפְנֵי אָבִיו שֶׁנִּתְרַחֲקוּ כָּל כָּךְ מֵאֲבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, עָנָה וְאָמַר כְּשֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה הוּא טוֹבָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מֵעִנְיָנֵי תְּשׁוּבָה שֶׁלָּכֶם, כִּי אֲנִי עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה בִּפְשִׁיטוּת שֶׁאֲנִי מִתְחָרֵט מְאֹד וּמִתְבַּיֵּשׁ מְאֹד וַאֲנִי מְקַבֵּל עָלַי שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת עוֹד בְּשׁוּם אֹפֶן. וְאָמַר שֶׁעֲשָׂה תְּשׁוּבָה עַל־זֶה הַדִּבּוּר שֶׁיָּצָא מִפִּיו עַל הָעֲגָלָה כְּשֶׁנָּסַע עִמִּי מֵעִנְיַן רַבִּי נַחְמָן־נָתָן כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, וְאָמַר שֶׁזֶּה מַעֲשֶׂה בַּעַל־דָּבָר כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה קָשֶׁה וְכָבֵד בְּיוֹתֵר אַחַר־כָּךְ. וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ הֲלֹא אָמַר שֶׁעַל־יְדֵי שֶׁפָּגַע בְּנוּ רַבִּי מֵאִיר אָמַר זֹאת. עָנָה וְאָמַר אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא הָיוּ צְרִיכִין לֶאֱמֹרוֹ אָז. וְאָמַר כִּי הָיוּ צְרִיכִין לְהַמְתִּין לִבְלִי לֶאֱמֹרוֹ אָז, וְאִם הָיָה מַמְתִּין לֹא הָיָה אוֹמְרוֹ כְּלָל:

פרק קצז

יב יוֹם שֵׁנִי כ"ד אִיָּר בְּאוּמָן הָיָה מְדַבֵּר עִמִּי וְאָמַר שֶׁבָּעִתִּים הַלָּלוּ הוּא חָפֵץ מְאֹד לְסַלֵּק וּלְהַשְׁלִיךְ מֵאִתּוֹ הָעוֹלָם, הַיְנוּ שֶׁהוּא רוֹצֶה לִבְחֹר מָקוֹם לֵישֵׁב לְבַדּוֹ בְּעַצְמוֹ, וְלֹא יִהְיֶה עָלָיו עֹל הָעוֹלָם. וְאָמַר כִּי הוּא חוֹשֵׁב שֶׁאִם לֹא הָיָה מַתְחִיל בִּתְחִלָּה בְּעִנְיַן הַנְּהָגַת הַמִּפְרָסָם אֶפְשָׁר הָיָה מַגִּיעַ לְמָה שֶׁהָיָה מַגִּיעַ. וְאָמַרְתִּי לוֹ הֲלֹא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הָיָה עוֹסֵק גַּם־כֵּן בָּזֶה בְּהַנְהָגַת הָעוֹלָם לְקָרֵב בְּנֵי אָדָם לַה', הֵשִׁיב הֲלֹא גַּם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שָׁגָה בָּזֶה כִּי גַּם מֹשֶׁה נֶעֱנַשׁ עַל שֶׁקֵּרֵב אֶת הָעֵרֶב־רַב. וְאָמַר כִּי הָעִקָּר הָעֲבוֹדָה שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר מַה שֶּׁמַּנִּיחִין לָאָדָם עַל הַבְּחִירָה שֶׁלּוֹ, הַיְנוּ שֶׁנִּשְׁאַר הַדָּבָר עַל דַּעְתּוֹ. וְאֵין בָּזֶה מְצָוָה הַיְנוּ שֶׁאֵין מְצַוִּין אוֹתוֹ עַל אוֹתוֹ הַדָּבָר שׁוּם מְצָוָה, וְאֵין אוֹמְרִים לוֹ כְּלָל לַעֲשׂוֹת כֵּן. רַק שֶׁנִּשְׁאַר הַדָּבָר עַל דַּעְתּוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה כְּפִי מַה שֶּׁיִּבְחַר לוֹ. וְזֶה בְּחִינַת (שַׁבָּת פז) הוֹסִיף יוֹם אֶחָד מִדַּעְתּוֹ הַנֶּאֱמָר בְּמֹשֶׁה, שֶׁזֹּאת הַבְּחִינָה הִיא נִמְצֵאת בְּכָל עֲבוֹדָה וַעֲבוֹדָה. כִּי בְּכָל עֲבוֹדָה מֵעֲבוֹדַת ה' יֵשׁ דָּבָר שֶׁמַּנִּיחִין וּמַשְׁאִירִין לָאָדָם בְּלִי מִצְוָה וְאַזְהָרָה, וְאֵין מְצַוִּין עָלָיו שֶׁיַּעֲשֶׂה כֵּן רַק הַדָּבָר תָּלוּי בְּדַעְתּוֹ וּבְחִירָתוֹ כְּמוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שֶׁהוֹסִיף יוֹם אֶחָד מִדַּעְתּוֹ בְּלִי מִצְוָה (וְעַיֵּן בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן ק"צ מִזֶּה). וּבְזֹאת הַבְּחִינָה הִיא עִקַּר הָעֲבוֹדָה וְהַבְּחִירָה כִּי נִשְׁאָר מְסֻפָּק תָּמִיד אֵיךְ הוּא רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵאַחַר שֶׁלֹּא צִוָּה עָלָיו אֵיךְ לַעֲשׂוֹת. וְאָמַר כִּי כְּנֶגֶד רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ נִמְצָא אֶצְלוֹ שׁוּם כְּבֵדוּת וְיִגִיעָה בְּשׁוּם

עֲבוֹדָה וּבְשׁוּם עִנְיָן שֶׁבָּעוֹלָם. וַאֲפִלּוּ כָּל הַיִּסּוּרִין שֶׁבָּעוֹלָם רַחֲמָנָא לִצְלַן כְּפִי מַה שֶּׁהוּא יוֹדֵעַ מִיִּסּוּרִין שֶׁהוּא אֵינוֹ רוֹצֶה לְהוֹצִיאָם בְּדִבּוּר רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל הַיִּסּוּרִין וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם הָיָה מְקֻבָּל בָּנֶקֶל אִם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה רָצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי. כִּי מֵאַחַר שֶׁהוּא רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ הוּא מְרֻצֶּה עַל הַכֹּל, וְאֵין שׁוּם דָּבָר וְלֹא שׁוּם יִסּוּרִין כָּבֵד עָלָיו כְּלָל כְּלָל לֹא. אֲבָל עִקַּר הַיְגִיעָה וְהַיִּסּוּרִין שֶׁלּוֹ הִיא בַּבְּחִינָה הַנַּ"ל בִּבְחִינַת הוֹסִיף מֹשֶׁה יוֹם אֶחָד מִדַּעְתּוֹ, הַיְנוּ הַדָּבָר שֶׁנִּשְׁאַר עַל דַּעְתּוֹ לִבְחֹר לוֹ לַעֲשׂוֹת כִּרְצוֹנוֹ וְאֵין בּוֹ שׁוּם מִצְוָה כַּנַּ"ל, בָּזֶה הִיא עִקַּר הַיְגִיעָה וְהַכְּבֵדוּת כִּי אֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיךְ לַעֲשׂוֹת. וְלִפְעָמִים רוֹאֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ כַּמָּה יִסּוּרִים וְאַחַר־כָּךְ אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם זֶהוּ רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. גַּם זֶה שֶׁשִּׁבֵּר אֶת הַלּוּחוֹת הִיא גַּם־כֵּן בַּבְּחִינָה הַנַּ"ל כִּי זֶה עָשָׂה גַּם־כֵּן מִדַּעְתּוֹ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, וְעוֹד דִּבֵּר בָּעִנְיָנִים הַנַּ"ל: וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו הָיָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ יִסּוּרִים גְּדוֹלִים, וְרוֹדְפִין אוֹתוֹ מְאֹד מְאֹד (הַיְנוּ בְּרוּחָנִיּוּת) וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לָשׂוּת עֵצוֹת בְּנַפְשׁוֹ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג אִם לְהַשְׁלִיךְ הַנְּהָגַת הָעוֹלָם לְגַמְרֵי מֵאַחַר שֶׁרוֹאֶה שֶׁאֵין בּוֹ תּוֹעֶלֶת כָּל כָּךְ כְּמוֹ שֶׁהוּא רוֹצֶה, וְאָמַר הֶלֹא כְּבָר דִּבַּרְנוּ מִזֶּה שֶׁמַּה שֶּׁצְּרִיכִין לְבַלּוֹת זְמַן וְיגִיעָה לַעֲזֹר לְצַדִּיק גּוּפְנִי בַּעֲבוֹדַת ה', הַיְנוּ שֶׁהוּא עֲדַיִן מְלֻבָּשׁ בְּתוֹךְ הַגּוּף בָּזֶה הָעוֹלָם כְּשֶׁרוֹצִין לַעֲזֹר לוֹ לְהַעֲלוֹתוֹ וְלַהֲרִימוֹ לְמַדְרֵגָתוֹ הוּא קָשֶׁה יוֹתֵר מִלַּעֲזֹר וּלְהַעֲלוֹת אֶלֶף אֲלָפִים רְשָׁעִים בְּרוּחָנִיּוּת, דְּהַיְנוּ לְתַקֵּן נִשְׁמָתָם. כִּי בַּעַל בְּחִירָה קָשֶׁה מְאֹד לְפָעֳלוֹ אֶצְלוֹ לְנַתְּקוֹ מִבְּחִירָתוֹ לְהַנְטוֹתוֹ לְדֶרֶךְ הָאֱמֶת, כִּי אֲפִלּוּ הַגְּדוֹל שֶׁבָּרְשָׁעִים מֵאַחַר שֶׁהוּא כְּבָר נִסְתַּלֵּק לְעוֹלָמוֹ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ מַה שֶּׁרוֹצִים, וְכָל מַה שֶּׁיְצַוֶּה עָלָיו יַעֲשֶׂה אֲפִלּוּ אִם הוּא רָשָׁע גָּדוֹל מְאֹד. וּלְהֶפֶךְ אֲפִלּוּ הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל שֶׁהוּא עֲדַיִן בְּתוֹךְ הַגּוּף וְיֵשׁ לוֹ בְּחִירָה, קָשֶׁה מְאֹד לִפְעֹל עִמּוֹ לְהַנְטוֹתוֹ אֶל הָאֱמֶת מֵאֵיזֶה דֶּרֶךְ וְעִנְיָן שֶׁצְּרִיכִין לְהַשִּׁיבוֹ מִזֶּה. (וְהַכְּלָל כְּפִי מַה שֶּׁנִּשְׁמָע מִדְּבָרָיו הוּא שֶׁהוּא עוֹסֵק לְתַקֵּן נְשָׁמוֹת שֶׁנָּפְלוּ מִיָּמִים קַדְמוֹנִים לַאֲלָפִים וְלִרְבָבוֹת וְכַמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר מִזֶּה (לְעֵיל קי), וְזֶה עִקַּר עֲבוֹדָתוֹ. עַל־כֵּן עוֹלֶה בְּדַעְתּוֹ לְהַשְׁלִיךְ לְגַמְרֵי הַנְּהָגַת הָעוֹלָם אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא מְסֻפָּק כִּי בְּוַדַּאי אִם יַעֲזֹר לְמִי שֶׁהוּא בַּעַל בְּחִירָה לְהַשִּׁיבוֹ לַה' הוּא בְּוַדַּאי דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד אֲשֶׁר אֵין לְשַׁעֵר). אַחַר־כָּךְ דִּבֶּר עִמִּי מֵעִנְיָן מְקוֹם יְשִׁיבָתוֹ וְאָמַר שֶׁאוּמָּן טוֹב לְפָנָיו מְאֹד אִם יִרְצֶה לֵישֵׁב בְּאֵיזֶה מָקוֹם יוֹתֵר טוֹב לְפָנָיו פֹּה, וְאָמַר שֶׁגַּם לְעִנְיַן הִסְתַּלְּקוּתוֹ כְּשֶׁיִּמָּלְאוּ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו לְאָרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים טוֹב גַּם־כֵּן פֹּה. כִּי בְּאוּמָּן הָיָה קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם גָּדוֹל מְאֹד, כִּי נֶהֱרְגוּ רַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל לַאֲלָפִים וְלִרְבָבוֹת אֲשֶׁר מִכָּל זֶה נִתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ כַּיָּדוּעַ. גַּם רַבִּים מֵתוּ מַמָּשׁ עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם, כִּי הָעַכּוּ"ם רָצוּ שֶׁיְּמִירוּ דָּתָם וְהֵם מֵתוּ עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם. וְגַם הַנְּפָשׁוֹת מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁנֶּהֶרְגוּ סְתָם הִיא גַּם־כֵּן קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם כַּיָּדוּעַ, וְכַמָּה מִיתוֹת מְשֻׁנּוֹת שֶׁהָיוּ אָז, וְכַמָּה גְּמוּלֵי מֵחָלָב וְיוֹנְקֵי שָׁדַיִם שֶׁנֶּהֶרְגוּ לַאֲלָפִים וְלִרְבָבוֹת אֲשֶׁר כָּל זֶה הִיא קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם. וְהֵם (הַיְנוּ

אֵלּוּ הָרְשָׁעִים הַמְפֻרְסָמִים הַנִּמְצָאִים פֹּה הַרְבֵּה) הֵם מִן הַסּוּפְּיתָא [פְּסוֹלֶת] עַל־כֵּן הֵם אֶפִּיקוֹרְסִים כָּאֵלֶּה וְאַף־עַל־פִּי־כֵן גַּם בֵּינֵיהֶם בְּוַדַּאי יֵשׁ וְכוּ' (הַיְנוּ כִּי גַּם בְּתוֹךְ הַסּוּפְּיתָא יֵשׁ גַּם־כֵּן אֵיזֶה נִיצוֹצוֹת יְקָרוֹת שֶׁעֲדַיִן לֹא נִזְדַּכְּכוּ כַּיָּדוּעַ). וְאַחַר־כָּךְ סִפֵּר לִי חֲלוֹם מֵעִנְיַן הַחֲתֻנָּה "אֵיזֶה חָתָן אֵיזֶה דֶּרֶר אֵיזֶה בָּחוּר אֵיזֶה דֶּרֶר" כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לְעֵיל צג). וְאָמַרְתִּי לוֹ אָז אֲבָל הֲלֹא אִם עוֹזְרִין לְבַעַל בְּחִירָה כַּמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת וְכוּ' פּוֹעֲלִין בָּזֶה. הֵשִׁיב בְּוַדַּאי זֶה אֵין צְרִיכִין לוֹמַר (וְהִפְלִיג בִּתְנוּעוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבְּוַדַּאי כֵּן הוּא שֶׁפְּעָלָה זֹאת בְּוַדַּאי יְקָרָה מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר כְּשֶׁזּוֹכִין לִפְעֹל עִם הַבַּעַל בְּחִירָה לְנַתְּקוֹ מִמְּקוֹמוֹ). אַךְ אָמַר זֶה שֶׁכַּחְתִּי מָה שֶׁמְּבַלִּין הַזְּמַן, וְכַוָּנָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה הָיְתָה שֶׁבְּוַדַּאי אִם יִפְעֲלוּ עִם הַבַּעַל בְּחִירָה בְּוַדַּאי יָקָר בְּלִי שִׁעוּר אֲבָל צְרִיכִין לְבַלּוֹת זְמַן הַרְבֵּה עַל זֶה לַעֲסֹק עִמּוֹ, וְהַדָּבָר תָּלוּי בְּסֵפֶק אִם יִפְעֲלוּ עִמּוֹ כִּי לְבַעַל בְּחִירָה קָשֶׁה מְאֹד לַעֲזֹר וְכוּ' וּבָזֶה הַזְּמַן הָיוּ יְכוֹלִים לְהַעֲלוֹת אֲלָפִים וְרִבְבוֹת נִשְׁמוֹת הַמֵּתִים וְכַנַּ"ל שֶׁנָּקַל לַעֲזֹר לַאֲלָפִים וְכוּ' עַל־כֵּן הוּא מְסֻפָּק בָּזֶה הַרְבֵּה, וְעִקַּר בְּחִירָתוֹ בָּזֶה שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לָתֵת עֵצוֹת בְּנַפְשׁוֹ שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת הוֹסִיף מֹשֶׁה יוֹם אֶחָד מִדַּעְתּוֹ וְכַנַּ"ל. וְכִמְדֻמֶּה שֶׁדִּבֵּר אָז שֶׁעוֹלֶה עַל דַּעְתּוֹ לְהַרְחִיק נְדֹד מֵאִתָּנוּ חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל צַר לוֹ שֶׁמִּתְגַּעְגֵּעַ מְאֹד אַחַר הָרִאשׁ־הַשָּׁנָה. כִּי בְּכָל הַקֵּיץ הַזֶּה שֶׁהָיָה בְּאוּמָּין הָיָה מִתְגַּעְגֵּעַ וּמִשְׁתּוֹקֵק מְאֹד שֶׁיִּהְיֶה שָׁם עִם הַקִּבּוּץ שֶׁלּוֹ בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה. וּבְרוּחַ הַחוֹמֵל דַּלִּים אֲשֶׁר נִתְגּוֹלְלוּ רַחֲמָיו עַל מִדּוֹתָיו, וּבְאַהֲבָתוֹ וּבְחֶמְלָתוֹ חָמַל עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְלֹא נִתְרַחֵק מֵאִתָּנוּ וְנִשְׁאַר עִמָּנוּ בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה וְכָל יְמֵי הַקֵּיץ, וְגַם שָׁמַעְנוּ תּוֹרָה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה הַזֶּה (לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן חֵלֶק ב' סִימָן ח) שֶׁהוּא רֹאשׁ־הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן. וְגַם נִסְתַּלֵּק בְּמִדֵּינָתֵנוּ בְּאוּמָּין וְנִשְׁאַר הַשְׁאָרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה עִמָּנוּ לְעוֹלְמֵי עַד וּלְנֶצַח נְצָחִים מַה נָּשִׁיב לַה' כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלֵינוּ. זֶה סָמוּךְ שָׁמַעְתִּי מֵאֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ מִלְּדִזִּין שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעֵת שֶׁדִּבֵּר עִם אַנְשֵׁי לְדִזִּין הַחוֹלָאַת שֶׁלּוֹ בְּתַחְלָתוֹ שֶׁמֻּכְרָח לְהִסְתַּלֵּק עַל־יְדֵי־זֶה וְדִבֵּר אָז מֵעִנְיַן קִבְרוֹ כַּמְבֹאָר קְצָת מִזֶּה לְעֵיל (סִימָן קסב) אָז אָמַר בָּזֶה הַלָּשׁוֹן אֲנִי רוֹצֶה לִשָּׁאֵר בֵּינֵיכֶם "אֵיךְ וויל בְּלֵייבֶן צְווישֶׁן אייךְ" וְאַתֶּם תְּבוֹאוּ עַל קִבְרִי וְכוּ' (וְזֶה הַדִּבּוּר יָקָר בְּעֵינַי מְאֹד מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ זֶה הַלָּשׁוֹן בְּפֵרוּשׁ שֶׁאָמַר אֲנִי רוֹצֶה לִשָּׁאֵר בֵּינֵיכֶם) כִּי כָּל הָעוֹלָמוֹת תְּלוּיִים בָּזֶה מַה שֶּׁנִּשְׁאַר בֵּינֵינוּ:

פרק קצח

יד אָמַר מָשָׁל לְעִנְיַן אֲנָשִׁים הַיְדוּעִים הַנִּכְנָסִים אֶצְלוֹ שֶׁהֵם חֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם, וְסִפְּרוּ לְפָנָיו כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁל שְׁטוּת הַנִּמְצָאִים בְּסִפְרֵיהֶם, אָמַר בְּקָרוֹב יִכְלֶה אֶצְלָם הַכֹּל כִּי קַל וּמְהֵרָה לֹא יִהְיֶה לָהֶם מַה לְּסַפֵּר. וְאָמַר מָשָׁל נָאֶה מַה שֶּׁמְּסַפְּרִים מֵאֶחָד שֶׁפָּגַע בּוֹ גַּזְלָן וְרָצָה לְגָזְלוֹ

וְשָׁאַל אוֹתוֹ הַגַּזְלָן יֵשׁ לְךָ מָעוֹת הֵשִׁיב יֵשׁ לִי בְּוַדַּאי אֶתֵּן לְךָ כָּל הַמָּמוֹן בִּשְׁבִיל נַפְשִׁי וְגַזַּל אוֹתוֹ הַגַּזְלָן אַחַר־כָּךְ אָמַר זֶה הַנִּגָּזָל אֶל הַגַּזְלָן אֵיךְ אָבוֹא לְבֵיתִי בְּלִי מָמוֹן, כִּי הָיִיתִי נָע וָנָד מִבֵּיתִי כָּל־כָּךְ זְמַן וְעַתָּה אֵיךְ אָבוֹא רֵיקָם לְבֵיתִי בְּכֵן אֲנִי מְבַקֵּשׁ מִמְּךָ שֶׁתִּהְיֶה מוֹרֶה בְּקִנְיָה שְׁרֻפָה שֶׁלְּךָ אֶת הַכּוֹבַע שֶׁלִּי כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה נִכָּר שֶׁפָּגַע בִּי גַּזְלָן. וְכֵן עָשָׂה הַגַּזְלָן. אַחַר־כָּךְ בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ עוֹד שֶׁיִּירֶה בְּאֵיזֶה מְקוֹמוֹת אֲחֵרִים בַּסּוֹף הֵשִׁיב הַגַּזְלָן אֵין לִי עוֹד פִּילְוֶויר [אַבָל שְׁרֻפָה - פְּצָצָה] וְאָז כְּשֶׁהֵשִׁיב שֶׁאֵין לוֹ עוֹד פִּילְוֶויר עָנָה הַנִּגָּזָל עַתָּה שֶׁאֵין לְךָ עוֹד פִּילְוֶויר בּוֹא לְכָאן, וְתָפַס אוֹתוֹ בְּעָרְפּוֹ וְקָרָא לְסִיעָתוֹ וְהִתְגַּבֵּר עַל הַגַּזְלָן וְנִצְחוֹ. וְהַנִּמְשָׁל מוּבָן לְהַשּׁוֹמְעִים שֶׁעָמְדוּ בְּאוֹתוֹ הַמַּעֲמָד כְּשֶׁסִּפֵּר זֹאת:

פרק קצט

ט יוֹם א' רֹאשׁ־חֹדֶשׁ סִיוָן בְּאוּמָיִן עָנָה וְאָמַר לִי בְּעֵת שֶׁיְּצָאתָ עִמִּי לַדֶּרֶךְ לִנְסֹעַ (הַיְנוּ בְּתָחִלַּת קַיִץ זֶה כְּשֶׁנָּסַעְתִּי עִמּוֹ לְפֹה) סִפַּרְתָּ לִי דָּבָר, אַחַר־כָּךְ סִפֵּר לִי רַבִּי נַפְתָּלִי אוֹתוֹ הַדָּבָר אַחַר־כָּךְ סִפֵּר לִי רַבִּי יוּדְל אוֹתוֹ הַדָּבָר, וְאַתָּה סַפַּרְתָּ לִי בָּרֻמָז. וְנִפְלֵאתִי מְאֹד מְאֹד אֲבָל הֵם סִפְּרוּ לִי בְּפֵרוּשׁ גַּם כְּפִי מַה שֶׁהָעוֹלָם מְדַבְּרִים נִשְׁמַע מִפִּיהֶם גַּם־כֵּן זֹאת, עָנָה וְאָמַר עַתָּה נִרְאֶה, שֶׁאַלְתִּי אוֹתוֹ אִם הַדָּבָר הִיא כְּמוֹ עִנְיַן עֲתִידוֹת כְּפִי מַשְׁמָעוּת דְּבָרָיו הֵשִׁיב הֵן. אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁיִּהְיֶה הַדָּבָר הַזֶּה יִהְיוּ יְכוֹלִים לְנַקֵּר עֵינֵי הַפִּילוֹסוֹפִים (וְהַדָּבָר סָתוּם וְאֵין אִתָּנוּ יוֹדֵעַ עַד מָה מַה זֶּה הַדָּבָר שֶׁסִּפַּרְנוּ לוֹ עַד נִזְכֶּה לִרְאוֹת אִם יִרְצֶה ה'):

פרק ר

טז בְּעִנְיַן הַדְּבָרִים שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לִפְעָמִים דְּבָרִים שֶׁהֵם בְּעֵינֵי הָאָדָם פְּלִיאוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד, וְהָעוֹלָם מַטְעִין עַצְמָם בְּעִנְיָנִים שֶׁלּוֹ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה. כִּי כָּל אֶחָד מַטְעֶה עַצְמוֹ וְחוֹשֵׁב בְּדַעְתּוֹ שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה עָשָׂה זֹאת, וְזֶה מַטְעֶה עַצְמוֹ בְּטָעוּת אַחֵר. כְּגוֹן בְּעִנְיַן נְסִיעָתוֹ לְאוּמָיִן שֶׁכָּל אֶחָד נָפַל עַל שְׁטוּת וְטָעוּת אַחֵר מָה הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ בָּזֶה, [וּבֶאֱמֶת כַּוָּנָתוֹ הָיְתָה עִנְיָנִים גְּבוֹהִים מְאֹד, כַּמּוּבָן מְעַט לְעֵיל וּבְוַדַּאי לֹא כְּוִין לְשׂוּם תּוֹעֶלֶת עַצְמוֹ כְּלָל רַק לְמַעַן שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ]. עָנָה וְאָמַר טוֹב מְאֹד כְּשֶׁמּוֹסְרִין אֶת הַשּׂוֹטֶה לְתוֹךְ הָעוֹלָם, כִּי כָּל אֶחָד מְשַׁטֶּה אֶת אֶחָד וְהָאֶחָד הוּא עַצְמוֹ, הַיְנוּ שֶׁהוּא טוֹעֶה וּמְשַׁטֶּה אֶת עַצְמוֹ, וּמִי שֶׁנִּשְׁמָר שֶׁלֹּא לְהַטְעוֹת אֶת עַצְמוֹ אֲזַי הוּא מַטְעֶה אֶת כָּל הָעוֹלָם. הַיְנוּ שֶׁכָּל אֶחָד טוֹעֶה בּוֹ מֶה הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהַטְעוֹת אוֹתָם כְּלָל, כִּי הֵם עַצְמָן מַטְעִין אֶת עַצְמָם כִּי כָּל אֶחָד נוֹפֵל עַל טָעוּת אַחֵר בְּעִנְיָנָיו כַּנַּ"ל. בֵּאוּר הַדָּבָר כִּי כָּל אָדָם מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, כִּי אֵין מִי שֶׁיִּהְיֶה כַּוָּנָתוֹ בְּכָל עִנְיָנָיו לְשֵׁם שָׁמַיִם בִּשְׁלֵמוּת בְּלִי שׂוּם פְּנִיָּה, רַק כָּל אֶחָד מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ. וּמִי שֶׁעוֹשֶׂה כָּל

עִנְיָנָיו לְשֵׁם שָׁמַיִם בִּלְבַד בְּלִי שׁוּם פְּנִיָּה וְכַוָּנָה לַהֲנָאַת עַצְמוֹ, וְאֵינוֹ טוֹעֶה אֶת עַצְמוֹ כְּלָל כְּלָל, אֲזַי כָּל עִנְיָנָיו הֵם פְּלִיאוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד בְּעֵינֵי בְּנֵי אָדָם. וְכָל אֶחָד טוֹעֶה אֶת עַצְמוֹ בּוֹ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְבוֹא עַל כַּוָּנָתוֹ הַגְּבוֹהָה. נִמְצָא שֶׁמָּסַר הַטָּעוּת שֶׁלּוֹ לְתוֹךְ הָעוֹלָם כִּי לֹא רָצָה לְהַטְעוֹת אֶת עַצְמוֹ, וְעַל־כֵּן הָעוֹלָם טוֹעִים עַצְמָן בּוֹ וְהֵבֵן, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב. עוֹד פַּעַם אֶחָד הִלְעִיג עַל עִנְיָן זֶה מַה שֶּׁהָעוֹלָם טוֹעִין עַצְמָם בּוֹ וְאוֹמְרִים פְּרוּשִׁים שֶׁל שֶׁקֶר עַל הַנְהָגוֹתָיו וּדְרָכָיו וְכָל אֶחָד אוֹמֵר כְּפִי הַנִּרְאֶה לְדַעְתּוֹ, עָנָה וְאָמַר בְּדֶרֶךְ הֲלָצָה הַנִּרְאֶה שֶׁעַל שִׂכְלִי קַל מְאֹד לְבוֹא וְכִלּוֹמַר שֶׁלְּפִי דִּבְרֵיהֶם אִם־כֵּן כָּל אֶחָד יָכוֹל בְּקַל לֵידַע מִיָּד מַה כַּוָּנָתִי בָּזֶה? אֶתְמְהָה]:

פרק רא

יז לְעִנְיַן מַלְבּוּשֵׁי כָבוֹד, שֶׁצָּרִיךְ לְאִישׁ כָּשֵׁר לְהַדֵּר שֶׁיִּהְיֶה מְלֻבָּשׁ כְּרָאוּי אִם אֶפְשָׁר לוֹ וְלֹא יִהְיֶה בָּזוּי, כִּי גַּם לְהַצַּדִּיק אֵין מְקָרְבִין עַצְמָן רַק עַל־יְדֵי מַלְבּוּשָׁיו, שֶׁרוֹאִין שֶׁהוּא מְלֻבָּשׁ בְּכָבוֹד עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נֶחֱשָׁב בְּעֵינֵיהֶם לְהִתְקָרֵב לוֹ וְאִם לֹא הָיָה מְלֻבָּשׁ לֹא הָיָה נֶחֱשָׁב כְּלָל בְּעֵינֵיהֶם. עָנָה וְאָמַר הֲלֹא גַּם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה מִתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בְּמִצְרַיִם, כִּי כָּל הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל מִצְרַיִם הִיא כֻּלָּהּ בְּחִינַת לְבוּשִׁין, שֶׁהָיָה בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּבְיָכוֹל בְּאֵלּוּ הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁל מִצְרַיִם עַד שֶׁאַחַר־כָּךְ הִתְחִילוּ לְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ כִּבְיָכוֹל, וּבְכָל פַּעַם הִכִּירוּ אוֹתוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְהִכִּירוּ גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר. אֲבָל בִּתְחִלָּה לֹא הָיָה אֶפְשָׁר שֶׁיִּתְקָרְבוּ אֵלָיו כִּי־אִם עַל־יְדֵי בְּחִינַת מַלְבּוּשִׁים, הַיְנוּ כָּל הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל מִצְרַיִם שֶׁהִיא בְּחִינַת מַלְבּוּשִׁים כַּנַּ"ל:

פרק רב

יח בְּשָׁבוּעוֹת תק"ע הָיָה בְּאוּמָין בִּתְחִלַּת כְּנִיסָתוֹ לְשָׁם וְלֹא אָמַר תּוֹרָה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם־טוֹב. אַחַר־כָּךְ אָמַר לָנוּ בְּדֶרֶךְ הֲלָצָה אַתֶּם אֵינְכֶם כָּל כָּךְ חוֹטְאִים שֶׁאֹמַר לָכֶם תּוֹרָה. וְסִיַּם אַחַר־כָּךְ בְּעַצְמוֹ כִּי יֵשׁ כַּמָּה תּוֹרוֹת שֶׁנַּעֲשִׂים עַל־יְדֵי חֲטָאִים דַּיְקָא, כְּגוֹן פָּרָשַׁת הָעֶגְל וְכַיּוֹצֵא, שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁבְּאוֹתָן הַפָּרָשִׁיּוֹת נַעֲשׂוּ עַל־יְדֵי חֲטָאִים. וְכֵן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (נְדָרִים כב:): אִלְמָלֵי לֹא חָטְאוּ יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה לָהֶם רַק הַסֵּפֶר תּוֹרָה וְסֵפֶר יְהוֹשֻׁעַ. כִּי שְׁאָרֵי נְבִיאִים וּכְתוּבִים לֹא נַעֲשׂוּ רַק עַל־יְדֵי שֶׁחָטְאוּ יִשְׂרָאֵל וְהֻצְרְכוּ לְהוֹכִיחָם כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ"י שָׁם. נִמְצָא שֶׁעַל־יְדֵי הַחֲטָאִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל נַעֲשׂוּ תּוֹרוֹת שְׁלֵמוֹת דְּהַיְנוּ כָּל סִפְרֵי נְבִיאִים וּכְתוּבִים:

פרק רג

יט י' אִיר סִפֵּר בְּכָאן בְּבֵית רַבִּי נַחְמָן־נָתָן שֶׁאֵצֶל הַשִּׁיבָה שׁוֹפְטֵינוּ בָּא עַל דַּעְתּוֹ רַבִּי נַחְמָן־נָתָן, הֵינוּ שֶׁיַּעֲשֶׂה בִּשְׁבִילוֹ לְתַקְּנוֹ:

פרק רד

כ לֵיל שַׁבָּת פָּרָשַׁת חֻקַּת וּבָלָק י"ב תַּמּוּז תק"ע סִפֵּר עַל הַשֻּׁלְחָן מֵעִנְיָנָיו, וְתָמַהּ עַל עַצְמוֹ עַל שֶׁעוֹשֶׂה תָּמִיד דְּבָרִים מְשֻׁנִּים וְנִפְלָאִים מִדַּעַת בְּנֵי אָדָם, עַל אֲשֶׁר הוּא תָּמִיד נָע וָנָד מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וּמֶה הָיָה חָסֵר לוֹ בְּמֶעדֶוועדיוועקע, הָיָה רָאוּי לוֹ לֵישֵׁב שָׁם תָּמִיד כִּי שָׁם הָיָה יוֹשֵׁב בְּשַׁלְוָה וְהַשְׁקֵט. וְהוּא לֹא רָצָה לֵישֵׁב בְּשַׁלְוָה, וְנָסַע מִשָּׁם וְקִבֵּעַ דִּירָתוֹ בְּזַלַאטִיפּאלְיֶע וְהָיָה לוֹ שָׁם מַחֲלֻקֶת גְּדוֹל וְיִסּוּרִים גְּדוֹלִים מְאֹד, וְנָסַע מִשָּׁם וְקִבֵּעַ דִּירָתוֹ בִּבְּרֶסְלֶב. אַחַר כָּךְ בָּזֶה הַקֵּיץ נָסַע מִבְּרֶסְלֶב וְקִבֵּעַ דִּירָתוֹ בְּאוּמָן. וְעַל־כָּל־פָּנִים מֵאַחַר שֶׁבָּא לְאוּמָן הָיָה רָאוּי לוֹ לִבְחֹר דִּירָתוֹ אֵצֶל אִישׁ הָגוּן, וְהוּא בָּחַר לוֹ אַכְסַנְיָא שָׁם וְכוּ'. וְהָיָה קוֹרֵא תָּמַהּ עַל עַצְמוֹ עַל שֶׁעוֹשֶׂה דְּבָרִים מְשֻׁנִּים וְנִפְלָאִים כָּאֵלֶּה וְכוּ'. עָנִיתִי וְאָמַרְתִּי לוֹ הֲלֹא מִפְּנֵי מָה נָשָׂא מֹשֶׁה אִשָּׁה מִבְּנוֹת יִתְרוֹ דַּיְקָא. [וְכַוָּנָתִי הָיָה פָּשׁוּט כִּי כָּךְ הוּא מִנְהֲגֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְחַבֵּר שְׁנֵי הֲפָכִים, כְּמוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הֶצְרַךְ לְהִתְחַבֵּר וּלְהִתְחַתֵּן עִם יִתְרוֹ דַּיְקָא, שֶׁהָיָה וְכוּ' כְּמוֹ כֵן הוּא מֻכְרָח לְהִתְחַבֵּר עִם אֲנָשִׁים כָּאֵלֶּה וְכוּ' וְהָבֵן]. אַחַר־כָּךְ עָנָה וְאָמַר לְהָעוֹלָם שֶׁיִּשְׁבוּ עַל הַשֻּׁלְחָן הַשְׁמַעְתֶּם מַה שֶּׁהִקְשָׁה הֲלֹא הִקְשָׁה קֻשְׁיָא גְּדוֹלָה. עָנָה וְאָמַר אֵין אַתֶּם רְאוּיִים כְּלָל לְעֵדוּת. וְלֹא הֲבַנְתֶּם מָה עִנְיַן הָעֵדוּת. וְאָמַר שֶׁיִּהְיֶה לְזִכָּרוֹן כִּי יֹאמַר עַל־זֶה תֵּרוּץ, אַךְ לְעֵת עַתָּה הָיָה צָרִיךְ לִקַּח אֶתְכֶם לְעֵדוּת אַךְ וְכוּ', וְאָמַר הֲלֹא בְּלֹא זֶה אִי אֶפְשָׁר לִכְתֹּב עַכְשָׁו אַךְ מִסְתָּמָא תִּזְכְּרוּ זֹאת. גַּם בְּשַׁבָּת בַּבֹּקֶר סִפֵּר עוֹד מִזֶּה מֵעִנְיַן הַקֻּשְׁיָא הַנַּ"ל, וְחָזַר וְאָמַר שֶׁהִקְשֵׁיתִי קֻשְׁיָא גְּדוֹלָה מְאֹד. וְאָמַר הֲיַדַעְתֶּם תֵּרוּץ. וְאָמַרְתִּי שֶׁאֵצְלִי אֵינוֹ קָשֶׁה כְּלָל עַל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה, וְאָמַר אִם־כֵּן אַתָּה מְתָרֵץ קֻשְׁיָא בְּקֻשְׁיָא אַחֶרֶת, וְאָמַר שֶׁכְּוַנָתִי עִנְיַן מַחֲשַׁבְתּוֹ. כִּי הוּא הוֹלֵךְ עִם עִנְיָן זֶה כַּמָּה זְמַן שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ וּמִתְפַּלֵּל לֵידַע תֵּרוּץ עַל עִנְיָן זֶה, וְעַכְשָׁו הַקֻּשְׁיָא הוּא קֻשְׁיָא זוֹ. [כָּךְ אָמַר בְּפָנַי הָעוֹלָם עָלַי] וְאַתֶּם אֵינְכֶם יוֹדְעִים כְּלָל הָעִנְיָן רַק בְּעִנְיַן הַמַּחֲשָׁבָה זוֹ אֲנִי הוֹלֵךְ זְמַן רַב וּכְבָר הִתְפַּלַּלְתִּי הַרְבֵּה עַל־זֶה, וְלֹא בִּלְבַד הַתְּפִלּוֹת שֶׁהַכֹּל מִתְפַּלְּלִים הֵינוּ שַׁחֲרִית מִנְחָה וְעַרְבִית, רַק חוּץ מִזֶּה כַּמָּה וְכַמָּה תְּפִלּוֹת הִתְפַּלַּלְתִּי עַל זֶה כִּי הָיִיתִי רוֹצֶה שֶׁיּוֹדִיעוּ לִי עִנְיָן זֶה מִן הַשָּׁמַיִם, דְּהֵינוּ שֶׁאֶשְׁמַע קוֹל וְדִבּוּר מִן הַשָּׁמַיִם לְהֲשִׁיבֵנִי עַל עִנְיָן זֶה. אֲבָל עַל־יְדֵי בְּנֵי אָדָם אֵינוֹ רוֹצֶה שֶׁיְּשִׁיבוּ לוֹ. אַחַר־כָּךְ הִנִּיחַ וְהֵקֵל בַּקָּשָׁתוֹ וּבִקֵּשׁ עַל־כָּל־פָּנִים שֶׁיּוֹדִיעוּ לוֹ עַל־יְדֵי שְׁלִיחַ. אַחַר־כָּךְ בִּקֵּשׁ שֶׁעַל־כָּל־פָּנִים יוֹדִיעוּ לוֹ עַל־יְדֵי חַיּוֹת וְעוֹפוֹת, אֲבָל עַל־יְדֵי בְּנֵי אָדָם אֵינוֹ רוֹצֶה וַעֲדַיִן

לֹא הוֹדִיעוּ לוֹ. וְאָמַר לָנוּ אַתֶּם אֲנָשִׁים קְטַנִּים בְּמַעֲלָה מְאֹד וְאֵין לִי עִם מִי לְדַבֵּר. אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן אַף־עַל־פִּי דְּאִיהוּ לָא חָזֵי מַזָּלֵהּ חָזֵי. אַחַר־כָּךְ אָמַר אֲנִי מְקַבֵּל לְעֵדִים אֶת וְכוּ' וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "אִיךְ בַּגְרִיס מִיךְ מִיט אַיֶיעֶרע" וְלֹא סִיֵּם. וְנִרְאֶה הַכַּוָּנָה שֶׁלּוֹ הָיְתָה עִם הַנִּשְׁמוֹת שֶׁלָּנוּ, וְכֵיוֹצֵא בְּדָבָרִים אֵלּוּ דִּבֵּר עוֹד מִזֶּה הַרְבֵּה עַל הַשֻּׁלְחָן בְּלֵיל שַׁבָּת, וּבְיוֹם שַׁבָּת וְהִפְלִיג מְאֹד בְּעִנְיַן הַקֻּשְׁיָא הַנַּ"ל וְהַדְּבָרִים סְתוּמִים וַחֲתוּמִים:

פרק רה

כא שָׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ כְּשֶׁנָּסַע עִמּוֹ מֵאוּמָין לְטִירָהאוּוויצָע בְּקַיִץ תק"ע הַנַּ"ל הָיָה מְדַבֵּר עִמּוֹ מֵעִנְיַן עַצְמוֹ, וְאָמַר תָּמַהּ אֲנִי כְּמוֹ שֶׁאֵין לָנוּ חֵלֶק בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּלָל. אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּכָל מָקוֹם שֶׁאָנוּ בָּאִין יֵשׁ לָנוּ מָקוֹם וְהַכֹּל שֶׁלָּנוּ. וְשָׁאַל לוֹ הֲלֹא לְהָעוֹלָם יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק בָּכֶם, הֵשִׁיב לוֹ וְדִבֵּר עִמּוֹ כַּמָּה דִּבּוּרִים, וּבְתוֹךְ דְּבָרָיו עָנָה וְאָמַר, הַמַּנְהִיגִים הַמְפֻרְסָמִים שֶׁל עַכְשָׁו הַקְּטַנִּים בַּמַּעֲלָה אֵינָם מַשִּׂיגִים וְיוֹדְעִים כְּלָל מָה אֲנִי עוֹשֶׂה בְּאוּמָין. אֶלּוּ הָיוּ יוֹדְעִים גֹּדֶל יְקָר תִּפְאֶרֶת הַחִדּוּשִׁין וְהַצִּרוּפִים וְהַשִּׁיעֻשׁוּעִים הַנַּעֲשִׂים בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע, וְהַתְּפִלּוֹת הָעוֹלִים בְּכָל פַּעַם וָפַעַם, וּבְכָל פַּעַם נַעֲשִׂים צְרוּפִים וְחִדּוּשִׁים יְקָרִים וְנִפְלָאִים בְּיוֹתֵר, וְהֶאֱרִיךְ מְאֹד וְהִפְלִיג בְּצַחוּת לְשׁוֹנוֹ דְּבָרִים נוֹרָאִים כָּאֵלּוּ. וְתֹכֶן הַדְּבָרִים הַיּוֹצֵא מִכְּלַל דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, כִּי בְּכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ קִבּוּץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵם נִקְרָאִים בְּחִינַת אַבְנֵי קֹדֶשׁ בִּבְחִינַת (אֵיכָה ד): "תְּשֻׁתַּפֵּכְנָה אַבְנֵי קֹדֶשׁ" וְכוּ', וְהִנֵּה שְׁתֵּי אֲבָנִים בּוֹנוֹת שְׁתֵּי בָּתִּים שֶׁלֹּשׁ אֲבָנִים בּוֹנוֹת שִׁשָּׁה בָּתִּים, אַרְבַּע בּוֹנוֹת עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בָּתִּים וְכוּ' כִּדְאִיתָא בְּסֵפֶר יְצִירָה, וְהַבָּתִּים הֵם בְּחִינַת (יְשַׁעְיָה נו) כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה, נִמְצָא בְּכָל פַּעַם שֶׁנִּתּוֹסֵף אֶבֶן אַחַת הַיְנוּ נֶפֶשׁ אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה צְרוּף אַחֵר לְנַמְרֵי וְנִתְחַדֵּשׁ הַצְּרוּף לְנַמְרֵי וְנַעֲשִׂים בָּתִּים חֲדָשִׁים לְנַמְרֵי. כִּי מִקֹּדֶם שֶׁהָיָה רַק שְׁתֵּי אֲבָנִים הָיוּ הַצְּרוּפִים וְהַבָּתִּים בְּחִינַת הַבָּתִּים הַנַּעֲשִׂים עַל־יְדֵי שְׁתֵּי אֲבָנִים. אֲבָל עַכְשָׁו שֶׁנִּתּוֹסֵף אֶבֶן אֲזַי נַעֲשִׂים בָּתִּים אֲחֵרִים חֲדָשִׁים לְגַמְרֵי. וְכֵן נִתּוֹסְפִים וְנִתְחַדְּשִׁים בָּתִּים חֲדָשִׁים יְקָרִים וְנִפְלָאִים בְּכָל פַּעַם שֶׁנִּתּוֹסֵף אֶבֶן אַחַת, וְכָל פַּעַם שֶׁנִּתּוֹסֵף אֶבֶן בְּיוֹתֵר נִתְרַבִּין הַבָּתִּים בְּיוֹתֵר, כַּמּוּבָא שָׁם בְּסֵפֶר יְצִירָה עַד שֶׁשִּׁשָּׁה אוֹתִיּוֹת בּוֹנוֹת כַּמָּה מֵאוֹת בָּתִּים וְיוֹתֵר מִזֶּה, עַד שֶׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לַחֲשֹׁב. וְעַל פִּי זֶה רְאֵה וְהָבֵן וְהַבֵּט גֹּדֶל הַשִּׁיעֻשׁוּעִים וְהַצְּרוּפִים וְהַחִדּוּשִׁים וְהַתְּפִלּוֹת הַיְקָרִים וְנִפְלָאִים וְנוֹרָאִים הַנַּעֲשִׂים בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה עַל־יְדֵי נְפָשׁוֹת יִשְׂרָאֵל [עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל הָאֲמִתִּי הָעוֹסֵק לְקַבֵּץ נְפָשׁוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַכְנִיסָם וּלְקָרְבָם אֶל הַקְּדֻשָּׁה]. וְדַע שֶׁיֵּשׁ אֲבָנִים בְּחִינַת נְפָשׁוֹת שֶׁהֵם מַשְׂלְכִים בַּחוּצוֹת בְּחִינַת תִּשְׁתַּפֵּכְנָה אַבְנֵי קֹדֶשׁ בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת, אֲבָל כְּשֶׁנִּתּוֹסְפִין אֲבָנִים וְנַעֲשִׂין בָּתִּים

חֲדָשִׁים כַּנַּ"ל אֲזַי מַכְנִיסִין בְּתוֹךְ אֵלּוּ הַבָּתִּים אֶת הָאַבְנֵי קֹדֶשׁ שֶׁהָיוּ מֻשְׁלָכִין בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת, כִּי נִכְנָסִין וְנֶאֱסָפִין בְּתוֹךְ אֵלּוּ הַבָּתִּים הַחֲדָשִׁים שֶׁנַּעֲשׂוּ כַּנַּ"ל וְהָבֵן. [וְעַיֵּן בְּהַתּוֹרָה תִּקְעוּ תּוֹכָחָה בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ח' מֵעִנְיַן הַבָּתִּים עַיֵּן שָׁם]. עָנָה וְאָמַר, זֶה זְמַן רַב שֶׁיֵּשׁ לִי חֵלֶק בִּתְפִלּוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי הֲלֹא רָאוּי לָהֶם לְהַצְדִּיקִים לְהִסְתַּכֵּל בְּעַצְמָן מִי הוּא זֶה שֶׁמִּתְפַּלֵּל וְעִם מִי מִתְפַּלְּלִין הֲלֹא גַּם כָּל הַתְּנוּעוֹת שֶׁעוֹשֶׂה מִי שֶׁעוֹשֶׂה אֵיזֶה תְּנוּעָה בְּעָלְמָא בִּתְפִלָּה, וַאֲפִלּוּ פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל הַכֹּל עַל יָדֵי [וְאָמַר שֶׁעִנְיָן זֶה הוּא סוֹד מִסּוֹדוֹת נִסְתָּרִים שֶׁלּוֹ]. [אָמְנָם לֹא בֵּאֵר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מַה שִּׁיכוּת עִנְיָן זֶה הַנַּ"ל לְאוּמָּן דַּוְקָא. אַךְ כְּפִי הַמְבֹאָר לְעֵיל מְעַט מִזְעָר מַה שֶּׁרְמַז לָנוּ קְצָת מֵעִנְיָן יְשִׁיבָתוֹ בְּאוּמָּן כִּי יֵשׁ שָׁם קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם מִנְּפָשׁוֹת רַבּוֹת שֶׁנֶּהֱרְגוּ שָׁם, עַל־כְּפִי זֶה יְכוֹלִין לְהָבִין מְעַט מִזְעָר קְצָת עִנְיָן הַנַּ"ל, כִּי הֶרְיגַת יִשְׂרָאֵל חַס וְשָׁלוֹם זֶה בְּעַצְמוֹ בְּחִינַת תִּשְׁתַּפְּכְנָה אַבְנֵי קֹדֶשׁ וְכוּ'. אֲבָל עֲדַיִן הַדְּבָרִים סְתוּמִים וַחֲתוּמִים מְאֹד וְאֵין אִתָּנוּ יוֹדֵעַ עַד מָה, אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְהַשִּׂיג בְּאַחֲרִית הַיָּמִים מַעֲלַת גְּדֻלַּת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְסוֹד הַנְּהָגוֹתָיו אֲשֶׁר פָּעַל וְעָשָׂה בָּזֶה הָעוֹלָם דְּבָרִים נִפְלָאִים וּמְכֻסִּים מִבְּנֵי אָדָם וְנֶעְלָמִים מִדַּעַת אֱנוֹשֵׁי מְאֹד, וְהַכֹּל לְמַעַן שְׁמוֹ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ יִתְבָּרַךְ]. וְאָמַר אָז אַשְׁרֵיכֶם שֶׁיֵּשׁ לָכֶם רַב כָּזֶה אֲנִי מְקַנֵּא אֶתְכֶם. עַכְשָׁו כְּבָר קָשֶׁה מְאֹד שֶׁיִּתְקָרֵב עוֹד אֶחָד:

פרק רו

נב בְּעִנְיַן הַמְלִיצָה [הֵינוּ בַּעֲלֵי לָשׁוֹן וּמְלִיצָה] אָמַר שֶׁהָאָדָם כְּשֶׁנִּפְטָר נַעֲשֶׂה תֵּכֶף מֵלִיץ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב ל"ג): "אִם יֵשׁ עָלָיו מַלְאָךְ מֵלִיץ אֶחָד". כִּי בֶּאֱמֶת מֵלִיץ הוּא גַּם־כֵּן בְּחִינַת לָשׁוֹן וּמְלִיצָה מַמָּשׁ. כִּי גַּם הַמֵּלִיץ שֶׁרוֹצֶה לְהַמְלִיץ וּלְלַמֵּד זְכוּת עַל אֶחָד, הוּא צָרִיךְ לוֹמַר מְלִיצָתוֹ בְּדֶרֶךְ מְלִיצָה. כִּי זֶה הָרוֹצֶה לְלַמֵּד זְכוּת אִם יֹאמַר אֵלּוּ הַדְּבָרִים מַמָּשׁ בְּלָשׁוֹן אַחֵר אוֹ בְּסִגְנוֹן אַחֵר לֹא יִפְעַל בִּדְבָרָיו לְמְצֹא זְכוּת, רַק כְּשֶׁאוֹמְרָם בְּדֶרֶךְ מְלִיצָה בְּאֹפֶן שֶׁיְּקַבְּלוּ דְּבָרָיו. וּבִשְׁבִיל זֶה נִקְרָא מְלַמֵּד זְכוּת מֵלִיץ, כִּי צָרִיךְ לוֹמַר בְּדֶרֶךְ מְלִיצָה. וַאֲפִלּוּ תִּתְקַצ"ט בְּאוֹתוֹ מַלְאָךְ וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (שַׁבָּת לב.) כִּי בֶּאֱמֶת הַדִּבּוּר וְהַמְלִיצָה יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל לִפְעֹל וּלְעוֹרֵר, כִּי אִם יֹאמְרוּ לְאָדָם סְתָם שֶׁאֶחָד נִפְטַר לֹא יִבְכֶּה כָּל כָּךְ, אֲבָל אִם יֹאמְרוּ לוֹ בְּדִבְרֵי הִתְעוֹרְרוּת וּבְדִרְכֵי הַמְלִיצָה יֵשׁ בָּזֶה כֹּחַ לְעוֹרְרוֹ לִבְכּוֹת כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ, כִּי הַדִּבּוּר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל. אַךְ יֵשׁ מְלִיצִים פּוֹשְׁעִים בְּחִינַת (יְשַׁעְיָה מ"ג): "וּמְלִיצֶיךָ פָּשְׁעוּ בִי". [כַּנָּהוּג עַכְשָׁו עַל־פִּי רֹב שֶׁרֹּב הַמְלִיצִים הֵם אֶפִּיקוֹרְסִים גְּדוֹלִים]:

פרק רז

כג אָמַר בְּבֵית רנ"נ שֶׁיָּשַׁב שָׁם בִּשְׁכֵנוּת, עָנָה וְאָמַר מֵעוֹלָם לֹא יָשַׁבְתִּי בִּשְׁכֵנוּת, וְעַתָּה אֲנִי שָׁכֵן רָאוּי שֶׁיִּתְבַּטֵּל הַחוֹלַאַת שֶׁלִּי. וְאָז אָמַר פָּסוּק זֶה (יְשַׁעְיָה ל"ג): "וּבַל יֹאמַר שָׁכֵן חָלִיתִי", בְּדִבְרֵי צַחוּת שֶׁקּוֹרִין וֶוערטיל, הַיְנוּ שֶׁמֵּחֲמַת שֶׁהוּא שָׁכֵן רָאוּי שֶׁלֹּא יִהְיֶה חוֹלֶה. וְנִתְבַּהֲלוּ הַשּׁוֹמְעִים וְנִפְלָא בְּעֵינֵיהֶם מְאֹד. כִּי כְּשֶׁיָּצָא מִפִּיו הַדִּבּוּר הַקָּדוֹשׁ יָצָא בְּכָל מִינֵי חֵן אֱמֶת וְקָדוֹשׁ מְאֹד. אַחַר־כְּךָ זָכִינוּ לִשְׁמֹעַ תּוֹרָה נוֹרָאָה בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה עַל־זֶה וְהוּא מְחֻבָּר לְהַשִּׂיחָה שֶׁל הַבָּתִּים הַנַּ"ל. (וְעַיֵּן לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן חֵלֶק ב' סִימָן ח' אוֹת ז). וְאִם עֵינֵי שֹׂכֶל לְךָ תִּבִּין מְעַט עַד הֵיכָן הָיָה מַגִּיעַ שִׂיחוֹתָיו וְדִבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים בִּפְרָט דִּבְרֵי צַחוּת שֶׁלּוֹ:

פרק רח

כד אָמַר מִתְּחִלָּה הָיָה הָעוֹלָם תֹּהוּ וְאַחַר־כָּךְ בָּרָא אֶת הָעוֹלָם וּצְרִיכִין לְבָאֵר עִנְיָן זֶה לְעִנְיָן מָה נֶּאֱמַר: (אָמַר הַמַּעְתִּיק שָׁמַעְתִּי מֵהָרַב רַבִּי נַפְתָּלִי זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁפַּעַם אַחַת אָמַר לִפְנֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁהַמַּגִּיד מֵטָּרָאוויצָע הִקְשָׁה עָלָיו שְׁתֵּי קֻשְׁיוֹת א' עַל מַה נִּתְיַשֵּׁב תְּחִלָּה בְּבֵית רַבִּי נַחְמָן־נָתָן וְאַחַר־כָּךְ בְּבֵית רַבִּי יוֹסֵף שְׁמוּאֵל. כִּי לְכְאוֹרָה הָיָה צָרִיךְ לִכָּנֵס בְּבֵית רַבִּי יוֹסֵף־שְׁמוּאֵל מִיָּד כִּי הוּא אִישׁ כָּשֵׁר וְכוּ', שֵׁנִית הַקּוּשְׁיָה עַל מַה הוּא מְקֻרָב וּמְדֻבָּר עִם הַקְּלִי עוֹלָם שֶׁהָיוּ שָׁם בְּאוּמָן. וְהֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן, מַה שֶּׁהַקּוּשְׁיָה רִאשׁוֹנָה הִיא קֻשְׁיָא יְשָׁנָה מִכְּבָר לָמָּה הָיָה מִתְּחִלָּה הָעוֹלָם תֹּהוּ וָבֹהוּ, וְאַחַר־כָּךְ נִבְרָא הָעוֹלָם בִּשְׁלֵמוּת, הָיָה לוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִבְרֹא הָעוֹלָם בִּמְלוּאוֹ וּשְׁלֵמוּת מִיָּד. וְהַשֵּׁנִית גַּם־כֵּן אֵינוֹ קֻשְׁיָא כְּלָל מֵאַחַר שֶׁהַצַּדִּיקִים וְכוּ' אֵינָם מִתְקָרְבִים אֵלַי, אֲנִי מֻכְרָח לְקָרֵב הָרְשָׁעִים וְקַלֵּי עוֹלָם אוּלַי אֶעֱשֶׂה מֵהֶם אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים בֶּאֱמֶת. וּבֶאֱמֶת הוֹדוּ בְּעַצְמָם וְלֹא בוֹשׁוּ אֲלוּ הַקְּלִי עוֹלָם שֶׁאִלְמָלֵי לֹא נִפְטַר רַבֵּנוּ ז"ל בִּזְמַן קָרוֹב כָּל כָּךְ לִכְנִיסָתוֹ לְאוּמָן, הָיוּ בְּוַדַּאי חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת. עוֹד שָׁמַעְתִּי אָז מֵהָרַב רַבִּי נַפְתָּלִי הַנַּ"ל שֶׁפַּעַם אַחַת שָׁאַל הוּא בְּעַצְמוֹ אֶת פִּי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בַּמֶּה יֵשׁ לְאֵלּוּ הַקְּלִי עוֹלָם אֵיזֶה שַׂיָּכוּת וְהִתְקָרְבוּת אֵלָיו מֵאַחַר שֶׁבֶּאֱמֶת הֵם רְחוֹקִים מִקְּדֻשָּׁתוֹ מְאֹד מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "מִיט וָואס הַאלְטִין זַיי זִיךְ אִין אַייךְ", וְהֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בַּמֶּה יֵשׁ לָכֶם שַׂיָּכוּת וְהִתְקָרְבוּת אֶצְלִי הֲלֹא אַתֶּם אֶצְלִי רַק כְּמוֹ נוֹצוֹת שֶׁעַל הַבֶּגֶד שֶׁכְּשֶׁנּוֹפְחַ עֲלֵיהֶם מִיָּד פּוֹרְחִין וְנִסְתַּלְּקִין מֵעָלָיו. וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "אֶלְא מַאי מִיט וָואס הַאלְט אִיר זִיךְ אִיר זָענְט נָאר אַזוֹי וִוי פֶּעדֶרִין אוֹף אַקאפְּטִין מָען טִיט אַבְּלָאז צוּא פְּלִיעֶן זַייא זִיךְ"): נִסְיוֹנוֹתָיו וִישִׁיבָתוֹ בְּאוּמָן

פרק רט

כה אָמַר אֵלּוּ הַקַּלֵּי עוֹלָם הַנִּכְנָסִין אֶצְלִי כְּבָר הֵם מְלֵאִים חֲרָטוֹת וְהֵם אֵינָם יוֹדְעִים כְּלָל מַהוּ חֲרָטָה וְכוּ' כַּנִּדְפָּס בְּהַשִּׂיחוֹת (סִימָן ו):

פרק רי

כו בְּאוּמָּין דִּבֵּר עִמִּי מֵעִנְיַן נְסִיעָתוֹ, וְאָמַר לִי אָז יֵשׁ דֶּרֶךְ כָּזֶה מִבֵּית לַחוּץ, וּמִשָּׁם אֶל הָהָר, וּמִשָּׁם לְסַבֵּב דֶּרֶךְ הַנָּהָר הַקָּטָן, וְהַגֶּשֶׁר וּמִשָּׁם לְבֵית רַבִּי שִׁמְעוֹן וּמִשָּׁם לְבֵית רַבִּי זֶלִיג וּמִשָּׁם לְאוּמָּין. כִּי בְּדֶרֶךְ זֶה יָצָא לְאוּמָּין, כִּי בְּעֵת הַשְׁרָפָה בְּלֵיל שַׁבַּת־קֹדֶשׁ בָּרַח פִּתְאוֹם בְּשָׁעַת שֶׁנַּעֲשָׂה רַעַשׁ הַשְׁרָפָה, שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב אָז בִּסְעֻדָּתוֹ בְּלֵיל שַׁבָּת וְאָמַר אָז שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל וְכוּ' וּבְתוֹךְ שֶׁאָמַר דְּבָרִים אֵלּוּ נַעֲשָׂה רַעַשׁ שֶׁל הַשְׁרָפָה וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "שׁוֹין שׁוֹין" [כְּבָר כְּבָר] וְתֵכֶף בָּרַח מִבֵּיתוֹ לַחוּץ. וְרֹץ סָמוּךְ לְבֵית־הַכְּנֶסֶת וּלְשָׁם הֵבִיאוּ לוֹ אֵיזֶה מַלְבּוּשׁ עִם עוֹרוֹת שֶׁלֹּא יִתְקָרֵר חַס וְשָׁלוֹם מֻחְמַת שֶׁהָיָה אָז חֲלוּשׁ מְאֹד. וְאַחַר־כָּךְ עָבַר הַנָּהָר הַקָּטָן בְּרַגְלָיו בְּתוֹךְ הַמַּיִם, וְעָלָה עַל הָהָר הַגָּבוֹהַּ לְמַעְלָה וְיָשַׁב שָׁם, וְרָאָה מִשָּׁם כָּל הַשְׁרָפָה עַד שֶׁנִּשְׂרַף בֵּיתוֹ. וְהַסִּפְרֵי תּוֹרוֹת שֶׁהוֹצִיאוּ מִבֵּית־הַכְּנֶסֶת וּמִבֵּית־הַמִּדְרָשׁ הָיוּ מֻנָּחִים סְמוּכִים אֶצְלוֹ. וְגַם כַּמָּה נְפָשׁוֹת מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁבָּרְחוּ גַּם־כֵּן לְשָׁם. וַאֲנַחְנוּ הִצַּלְנוּ כָּל מַה שֶׁהָיָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, לֹא נִשְׁאַר שׁוּם דָּבָר מֵרְכוּשׁוֹ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, כִּי אֶת הַכֹּל הִצַּלְנוּ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְאַחַר־כָּךְ סָמוּךְ לְאוֹר יוֹם שַׁבָּת קֹדֶשׁ בָּאתִי אֶצְלוֹ, וְהָיָה יוֹשֵׁב שָׁם בְּשִׂמְחָה יוֹשֵׁב וּמְסַתֵּכֵּל עַל הָעִיר וְעַל בֵּיתוֹ שֶׁנִּשְׂרַף. וְאַחַר־כָּךְ הוֹלַכְתִּי אוֹתוֹ לְתוֹךְ בֵּית בִּקְצֵה הָעִיר שֶׁנִּצַּל מֵהַשְׁרָפָה. וְהָלַךְ עִמִּי סָמוּךְ לְהַנָּהָר הַקָּטָן עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה, עָנָה וְאָמַר מִי הָיָה אוֹמֵר וְכִי עָלָה עַל הַדַּעַת שֶׁאָנַחְנוּ נֵלֵךְ בְּלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ סָמוּךְ לְאוֹר יוֹם בְּזֶה הַדֶּרֶךְ עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה. וְאַחַר־כָּךְ בָּאנוּ לְבֵית רַבִּי שִׁמְעוֹן וְיָשַׁב שָׁם כָּל יוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ. וּבְיוֹם רִאשׁוֹן יָצָא מִשָּׁם וְהָלַךְ לְבֵית רַבִּי זֶלִיג שֶׁנִּשְׁאַר גַּם־כֵּן בַּקְּצֵה הַשֵּׁנִי שֶׁל הָעִיר. וְשָׁם יָשַׁב כָּל יוֹם רִאשׁוֹן עַד שֶׁבָּא הַיְדִיעָה מֵאוּמָּין שֶׁיִּסַּע לְשָׁם, בָּעֵת שֶׁהָיָה נָע וָנָד, וְכָל הוֹנוֹ וּרְכוּשׁוֹ וּמְטַלְטְלָיו הַכֹּל הָיָה מֻנָּח מְפֻזָּר בְּתוֹךְ הַבַּיִת. וּבְעֵת שֶׁבָּא לוֹ הַיְדִיעָה שֶׁיִּסַּע לְאוּמָּין עָמַדְתִּי אָז לְפָנָיו, וְנִתְבַּהֵל אָז מְאֹד וְנִתְלַהֵב פָּנָיו מְאֹד. אַחַר־כָּךְ בְּיוֹם שְׁלִישִׁי נָסַע לְאוּמָּין. אַחַר־כָּךְ אָמַר (הַנִּזְכָּר לְעֵיל) שֶׁיֵּשׁ דֶּרֶךְ כָּזֶה מִבֵּית לַחוּץ וְכוּ' וּמִשָּׁם לְאוּמָּין וְכוּ' כַּנַּ"ל. הֵינוּ כִּי עַל הַיָּד שֶׁהָיָה אֶצֶל הַמֶּלֶךְ הַמְבֹאָר בְּהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַבַּעַל תְּפִלָּה, שָׁם הָיוּ מְצַיְּרִין כָּל הַדְּרָכִים שֶׁבָּעוֹלָם, עַל־כֵּן אָמַר שֶׁגַּם יֵשׁ דֶּרֶךְ כָּזֶה. כְּלוֹמַר שֶׁבְּוַדַּאי גַּם דֶּרֶךְ זֶה הָיָה מְצַיָּר שָׁם עַל אוֹתוֹ הַיָּד הֵינוּ מֵהַבַּיִת לַחוּץ וּמִשָּׁם לְהָהָר וּמִשָּׁם לְהַבָּתִּים הַנַּ"ל וּמִשָּׁם לְאוּמָּין. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּזְכֶּה לְהָבִין זֹאת לֶעָתִיד, כִּי בְּעִנְיַן נְסִיעָתוֹ יֵשׁ סוֹדוֹת נוֹרָאוֹת בְּכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה. כִּי

בְּכָל נְסִיעוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת יֵשׁ רָזִין עִלָּאִין גְּבוֹהִים מְאֹד, מִכָּל־שֶׁכֵּן בַּנְּסִיעָה הָאַחֲרוֹנָה הַזֹּאת שֶׁנָּסַע לְהִסְתַּלֵּק שָׁם אֲשֶׁר לֹא יִכְלֶה רַעְיוֹן סוֹדוֹת נִפְלָאוֹת עֲצוּמוֹת וְנִסְתָּרוֹת רַבּוֹת שֶׁהָיָה בְּכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה וּבְכָל עִנְיָן וְסִבָּה שֶׁל עִנְיְנֵי הִסְתַּלְּקוּתוֹ:

פרק ריא

כז בִּתְחִלַּת כְּנִיסָתוֹ לְאוּמָּן בָּא אֵלָיו אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה קָצַת מְקֹרָב לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ שֶׁאַנְשֵׁי הַבַּיִת הַמְדֻרָשׁ דְּשָׁם מִתְנַצְּלִים עַל שֶׁלֹּא בָּאוּ כֻּלָּם לְקַבֵּל פָּנִים וְאָמַר אֵיזֶה תֵּרוּצִים עַל זֶה. עָנָה וְאָמַר הוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה חֲסִידִים חֲדָשִׁים אֵינִי מְבַקֵּשׁ עוֹד. אִם יִהְיוּ אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ הַיְשָׁנִים הַמְקֹרָבִים מִכְּבָר אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים בֶּאֱמֶת מַה טּוֹב. וְאִם לָאו דַּי לָעוֹלָם אֲנִי לְבַד "פַּאר נוֹיט בִּין אִיךְ אַלֵּיין גִּינוּג":

פרק ריב

כח אַחַר שְׁבוּעוֹת בְּאוּמָּן כְּשֶׁנִּכְנַס בְּבֵית רַבִּי יוֹסֵף שְׁמוּאֵל הִתְחִיל לוֹמַר תּוֹרָה וְלֹא סִיֵּם, וְלֹא הָיִיתִי אָז וְשָׁמַעְתִּי שֶׁהִזְכִּיר אָז שֶׁעַל הַמְפָרְסָמִים שֶׁל שֶׁקֶר שֶׁיֵּשׁ לָהֶם שֵׁם וּפִרְסוּם בָּעוֹלָם נֶאֱמַר וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תַזְכִּירוּ. גַּם הִזְכִּיר שֶׁיֵּשׁ צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים שֶׁנִּתְעַלֵּם שְׁמָם דְּהַיְנוּ שֶׁאֵין לָהֶם שֵׁם וּפִרְסוּם כָּרָאוּי לָהֶם שֶׁזֶּה בְּחִינַת (שְׁמוֹת ג): "זֶה שְׁמִי לְעֹלָם" וְלֹא זְכִיתִי לִשְׁמֹעַ עִנְיָן זֶה כְּלָל מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ:

פרק ריג

כט בָּעֵת שֶׁיָּשַׁב בְּאוּמָּן אָמַר לְר' נַפְתָּלִי מִי יוֹדֵעַ מַה זֹּאת עָשִׂינוּ פֹּה בְּאוּמָּן שֶׁאָנוּ מֻכְרָחִים עַכְשָׁו לְהִתְעַכֵּב בְּכָאן כָּל כָּךְ. כִּי הַדָּבָר נִרְאֶה שֶׁאֵין אָנוּ יְכוֹלִים לָצֵאת מִכָּאן כִּי תִּפְסוּ אוֹתָנוּ לְכָאן וְאֵין רוֹצִים לְהַנִּיחַ אוֹתָנוּ מִפֹּה:

פרק ריד

ל בָּעֵת שֶׁהָיָה לוֹ הַחוֹלַאַת שֶׁל הַהוּסְט [שִׁעוּל] שֶׁנִּסְתַּלֵּק עַל־יְדֵי־זֶה אָמַר פַּעַם אַחַת לְהַצַּדִּיק הַמְפֻרְסָם הַמַּגִּיד־מֵישָׁרִים מִטִּירָהאוּוִיצָע אִם הָיוּ יוֹדְעִים הָעוֹלָם אֵיךְ הֵם צְרִיכִים אוֹתִי. הָיוּ כֻּלָּם נוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם וּמְבַקְּשִׁים וּמִתְחַנְּנִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁאֲשׁוּב לִבְרִיאוּתִי, כִּי כָּל הָעוֹלָם צְרִיכִין אוֹתִי מְאֹד מְאֹד עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָהֶם כְּלָל לִהְיוֹת בִּלְעָדַי:

פרק רטו

לא לֵיל שַׁבָּת נַחֲמוּ תק"ע בְּאוּמָין אַחַר קִדּוּשׁ אָמַר תּוֹרָה מֵעִנְיַן פְּשִׁיטוּתוֹ, הַיְנוּ מַה שֶּׁהוּא לִפְעָמִים אִישׁ פָּשׁוּט שֶׁקּוֹרִין פְּרָאסְטִיק, שֶׁהוּא מְחַיֶּה עַצְמוֹ אָז בְּעֵת פְּשִׁיטוּתוֹ מֵהַדֶּרֶךְ שֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. וּבֵאֵר הָעִנְיָן כַּמּוּבָא בְּסִפְרֵנוּ בְּסִימָן ע"ח בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא עַיֵּן שָׁם. וְאָמַר שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל וְנִשְׁבַּע בְּשַׁבָּת קֹדֶשׁ, וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן "אֲנִי נִשְׁבַּע בְּשַׁבָּת־קֹדֶשׁ" הַיְנוּ עַל עִנְיַן הַנַּ"ל שֶׁהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל עַכְשָׁו. וְאַחַר־כָּךְ אָמַר שֶׁהוּא עַתָּה יֵרֵא שֶׁקּוֹרִין פְּרוּם, וְשָׂמַח, וְאָמַר אַשְׁרֵינוּ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הֵיטִיב עִמָּנוּ מְאֹד שֶׁזִּכִּינוּ לִקְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה עַל שֶׁזָּכָה לִהְיוֹת בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כִּי כַּמָּה מְנִיעוֹת וְכַמָּה בִּלְבּוּלִים וְכַמָּה מַחֲשָׁבוֹת וְכַמָּה עִכּוּבִים וְסִכְסוּכִים הָיוּ לוֹ עַל עִנְיַן הַנְּסִיעָה לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וּמְנִיעוֹת מֻחְלָטוֹת מָמוֹן, וְהוּא קָפֵץ עַל כֻּלָּם וְנָסַע הֶעֱבְדָּא בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר זֶה אֲנִי מַאֲמִין וְגַם אֲנִי יוֹדֵעַ הַרְבֵּה בְּעִנְיָן זֶה שֶׁכָּל הַתְּנוּעוֹת וְכָל הַמַּחֲשָׁבוֹת וְכָל מִינֵי הֶעֱבְדּוֹת שֶׁעוֹשִׂין בִּשְׁבִיל אֵיזֶה עֲבוֹדָא שֶׁבִּקְדֻשָּׁה אֵין שׁוּם תְּנוּעָה וְלֹא שׁוּם מַחֲשָׁבָה נֶאֱבֶדֶת כְּלָל, וְהַכֹּל נִרְשָׁם לְמַעְלָה לְטוֹבָה. אַשְׁרֵי כְּשֶׁזּוֹכִין לְקַפֵּץ וּלְדַלֵּג עַל כָּל הַמְּנִיעוֹת וְזוֹכִין לִגְמֹר וְלַעֲשׂוֹת אֵיזֶה עֲבוֹדָא טוֹבָה: וְהָיָה אָז בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה וְנָעַר בְּרַבִּי נַפְתָּלִי עַל שֶׁהָיָה בּוֹשׁ קְצָת לְנַגֵּן אָז וְאָמַר מַה יֵּשׁ לָנוּ לְהִתְבַּיֵּשׁ כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּשְׁבִילֵנוּ. "נַפְתָּלִי וּואס הָאבִּין מִיר זִיךְ צוּ שָׁעמֶין בִּשְׁבִילֵנוּ נִבְרָא הָעוֹלָם", וְהָיָה אָז בְּשִׂמְחָה מְאֹד:

פרק רטז

לב עַל עִנְיַן חָכְמַת הַשִּׁיר וְהַמְּלִיצָה הַנִּקְרָא בִּלְשׁוֹנָם פַּאזִיא אָמַר מִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל פַּא זִיא [הַיְנוּ לְמָאס בְּתַאֲוַת הַמִּשְׁגָּל כָּרָאוּ] אֵינוֹ יָכוֹל פַּאזִיא. כִּי (מִשְׁלֵי כ"ט) רוֹעֶה זוֹנוֹת יְאַבֵּד הוֹן, וְאַל תִּקְרֵי מֵהוֹנָךְ אֶלָּא מִגְּרוֹנָךְ נִמְצָא שֶׁרוֹעֶה זוֹנוֹת יְאַבֵּד אֶת הַקּוֹל וְהַשִּׁיר. וְעַל־כֵּן מִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל פַּא זִיא שֶׁיִּהְיֶה אֶצְלוֹ נִמְאָס וּפָא וְאֵיזֶה זִיא שֶׁתִּהְיֶה, יִהְיֶה אֶצְלוֹ נִמְאָס וּפָא, אֵינוֹ יָכוֹל פַּאזִיא וְהָבֵן. זֶה אָמַר גַּם־כֵּן בְּלֵיל שַׁבָּת נַחֲמוּ הַנַּ"ל, וְדִבְרֵי צַחוּת הֵם מֵעִנְיַן גֹּדֶל הִתְפָּאֲרוּתוֹ בְּבִטּוּל הַתַּאֲוָה הַזֹּאת בְּתַכְלִית, וְגַם זֶה שַׁיָּךְ לְהַתּוֹרָה וְאֶתְחַנָּן פְּרָאסְטִיק הַנַּ"ל כַּמּוּבָן בְּהָרָאשֵׁי פְּרָקִים שֶׁמָּצָאנוּ בִּכְתִיבַת יָדוֹ הַקְּדוֹשָׁה הַשַּׁיָּךְ לְהַתּוֹרָה הַזֹּאת הַמַּתְחֶלֶת מַתָּנַת חִנָּם וְכוּ' שֶׁמְּדַבֵּר שָׁם מִשְּׁמִירַת הַבְּרִית. וְעוֹד רָאִינוּ כַּמָּה עִנְיָנִים נוֹרָאִים וְנִפְלָאִים אָז, מִלְּבַד מַה שֶּׁנֶּעְלָם מִמֶּנּוּ הַנִּסְתָּרוֹת לַה' אֱלֹקֵינוּ:

פרק ריז

לג בְּאוּמָּין נִתְאַכְסֵן תְּחִלָּה בְּעֵת בִּיאָתוֹ לְשָׁם בְּבֵית רנ"נ וְיָשַׁב שָׁם מִן ה' אִיָּר עַד אִסְרוּ חַג שָׁבוּעוֹת, וַאֲנִי הָיִיתִי עִמּוֹ שָׁם כָּל אוֹתָן הַיָּמִים. וְהָיָה מְבַקֵּשׁ שֶׁיִּמְצְאוּ לוֹ אֵיזֶה דִּירָה לָדוּר שָׁם עִם בְּנֵי־בֵּיתוֹ, וְהֵיינוּ מְחַפְּשִׂים בִּשְׁבִילוֹ בְּכָל הָעִיר אֵיזֶה דִּירָה שֶׁתִּהְיֶה טוֹבָה לְפָנָיו, וְלֹא נִזְדַּמֵּן דִּירָה כִּרְצוֹנוֹ כָּרָאוּי לוֹ. וּפִתְאוֹם בָּא אִישׁ אֶחָד וְכוּ' וְאָמַר שֶׁהוּא נוֹתֵן לוֹ בְּחִנָּם דִּירָתוֹ שֶׁהִיא דִּירָה נָאָה וְטוֹבָה לְפָנָיו מְאֹד מֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ שָׁם כַּמָּה חֲדָרִים. וְגַם יֵשׁ שָׁם גַּן לִפְנֵי הַחַלּוֹנוֹת שֶׁכָּל זֶה טוֹב לְעִנְיַן הַחוֹלַאַת הַקָּשֶׁה שֶׁהָיָה לוֹ שֶׁהָיָה צָרִיךְ דִּירָה גְּדוֹלָה שֶׁיִּהְיֶה לְהּ אֲוִיר הָרְבֵּה. אַךְ לֹא אִסְתַּעְיָא מִלְּתָא אֶז שֶׁיִּכְנֹס בְּאוֹתָהּ הַדִּירָה וְנִכְנַס בְּבֵית רַבִּי יוֹסֵף שְׁמוּאֵל שֶׁשָּׁכְרוּ עֲבוּרוֹ, וְנִכְנַס לְשָׁם בְּיוֹם אִסְרוּ־חַג שָׁבוּעוֹת הַנַּ"ל וְיָשַׁב שָׁם כַּמָּה שָׁבוּעוֹת. וְאָמַר לִי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה גַּם זֶה יִהְיֶה מַעֲשֶׂה בַּיָּמִים הַבָּאִים מַה שֶּׁפִּתְאוֹם בָּא אֶחָד הַנַּ"ל וְרָצָה לִתֵּן לוֹ דִּירָתוֹ בְּחִנָּם, אֲשֶׁר לֹא הָיָה לוֹ שׁוּם הֶכֵּרוּת עִמּוֹ מִכְּבָר. וּבְבֵית רַבִּי יוֹסֵף־שְׁמוּאֵל יָשַׁב שָׁם עִם קְצַת אַנְשֵׁי בֵיתוֹ, אֲבָל לֹא הָיְתָה הַדִּירָה טוֹב לְפָנָיו כְּלָל כִּי לֹא הָיָה שָׁם אֲוִיר טוֹב וְרָחָב כְּמוֹ שֶׁהָיָה צָרִיךְ. וְיָצָא מִשָּׁם בְּתִחִלַּת חֹדֶשׁ מְנַחֵם אָב וְנִכְנַס לְבֵית הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁבִּקֵּשׁ אוֹתוֹ כַּנַּ"ל. וְתֵכֶף שֶׁנִּכְנַס לְשָׁם בָּא אֵלָיו אִישׁ אֶחָד מֵאוּמָּין וְהִתְחִיל לְבָרְכוֹ שֶׁיֵּשֵׁב שָׁם לְאֹרֶךְ יָמִים כַּנַּהוּג. וְאָמַר שֶׁבְּוַדַּאי דִּירָה זוֹ טוֹב לְפָנָיו מֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ שָׁם אֲוִיר נָאֶה. עָנָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר וְהֶרְאָה בְּאֶצְבָּעוֹ לַחוּץ וְאָמַר הַרְאִיתֶם הַגָּן הַזֶּה כַּמָּה הוּא טוֹב וְיָפֶה "ווּיא גִיפֶעלְט אַייךְ דֶער גָאנְצְטִין" [אֵיךְ מוֹצֵא חֵן בְּעֵינֶיךָ הַגָּן] וְהָיָה הָאִישׁ הַהוּא סוֹבֵר שֶׁמְּשַׁבֵּחַ אֶת הַגָּן שֶׁלְּפָנָיו הַחַלּוֹנוֹת. הֵשִׁיב רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְהֶרְאָה בְּאֶצְבָּעוֹ עַל הַבַּיִת הַחַיִּים, כִּי הַבַּיִת הַחַיִּים הָיָה נִרְאֶה שָׁם בְּרֶחוֹק מִתּוֹךְ הַחַלּוֹנוֹת, כִּי הָיָה עוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ. וְאָמַר עַל זֶה הַגָּן אֲנִי אוֹמֵר. עָנָה וְאָמַר אֵין אַתֶּם יוֹדְעִים גֹּדֶל יִקָּרַת מַעֲלַת קְדֻשַּׁת זֶה הַבַּיִת הַחַיִּים דְּפֹה, כִּי הוּא יָקָר וְקָדוֹשׁ מְאֹד. וְכֵן כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים הָיָה מְדַבֵּר עִם כַּמָּה אֲנָשִׁים, וְהִפְלִיג מְאֹד בְּשֶׁבַח הַבַּיִת הַחַיִּים שֶׁל אוּמָּין. כִּי מֻנָּחִים שָׁם כַּמָּה קְדוֹשִׁים אֲלָפִים וּרְבָבוֹת. כִּי שָׁם הָיְתָה הַהֲרִיגָה הַגְּדוֹלָה בְּעֵת הַבְּרִיחָה שֶׁנֶּהֶרְגוּ שָׁם אֲלָפִים וּרְבָבוֹת נְפָשׁוֹת קְדוֹשִׁים מִיִּשְׂרָאֵל, וְהָיָה שָׁם קִדּוּשׁ הַשֵּׁם הָרַבֵּה מְאֹד. וְכַמָּה פְּעָמִים אָמַר בְּפֵרוּשׁ לְפָנַי וְלִפְנֵי עוֹד כַּמָּה אֲנָשִׁים שֶׁטּוֹב לְפָנָיו לִשְׁכַּב שָׁם. מֵחֲמַת שֶׁהָיָה שָׁם קִדּוּשׁ הַשֵּׁם הָרַבֵּה מְאֹד, וְאַחַר־כָּךְ נִתְקַיְּמוּ דְּבָרָיו כֻּלָּם וְנִסְתַּלֵּק בְּאוּמָּין בְּבֵית הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁנָּתַן לוֹ דִּירָתוֹ כַּנַּ"ל, אָז הֵמָּה רָאוּ כֵּן תָּמְהוּ וְהֵבִינוּ כֻּלָּם שֶׁכָּל עִקַּר בִּיאָתוֹ לְאוּמָּין הָיָה בִּשְׁבִיל לְהִסְתַּלֵּק שָׁם. כַּאֲשֶׁר נִשְׁמַע מִפִּיו בְּפֵרוּשׁ כַּמָּה פְּעָמִים. וּבְעִנְיַן יְשִׁיבָתוֹ בְּאוּמָּין לֹא תִּמָּלֵא אׇזֶן מִשְׁמֹעַ מַה שֶּׁשָּׁמַעְנוּ קְצָת מֵעַט מִזְּעֵיר כְּטִפָּה מִן הַיָּם מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, וּמַה שֶּׁהִתְנוֹצֵץ לָנוּ בְּשִׂכְלֵנוּ אֵיזֶה הִתְנוֹצְצוּת בָּזֶה כְּפִי הַדְּבָרִים שֶׁשָּׁמַעְנוּ

בָּרָמָז מִפִּיו. כִּי עָשָׂה שָׁם בְּאוֹתוֹ הַקֵּיץ שֶׁיָּשַׁב שָׁם תִּקּוּנִים עֲצוּמִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים מְאֹד, וְשָׁם עָסַק בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר בָּעִנְיַן תִּקּוּן הַנִּשְׁמוֹת כְּפִי הַמּוּבָן מֵהַמַּעֲשֶׂה שֶׁסִּפֵּר לְפָנֵינוּ בִּכְנִיסָתוֹ לְשָׁם (עַיֵּן לְעֵיל קצ). וְקֹדֶם הִסְתַּלְקוּתוֹ הִזְכִּיר אוֹתִי אָז מַעֲשֶׂה זוֹ וְאָמַר הֲזָכַרְתָּ מַעֲשֶׂה שֶׁסִּפַּרְתִּי לְךָ וְכוּ' כַּנַּ"ל. שׁוּב שָׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד שֶׁנָּסַע עִמּוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעֵת שֶׁיָּצָא מִזְּלַאטִיפּאלְיֶע לְדוּר פֹּה בְּרֶסְלֶב, וְאָז בְּדַרְכּוֹ נְסִיעָתוֹ עָבַר דַּרְכּוֹ אוּמָן, וּמִדֵּי נָסְעָם בִּכְנִיסָתָם לָעִיר עָבְרוּ סָמוּךְ אֵצֶל בֵּית הַחַיִּים. עָנָה רַבֵּנוּ זַ"ל וְאָמַר, כַּמָּה נָאֶה וְיָפֶה לִשְׁכַּב עַל בֵּית הַחַיִּים הַזֶּה. וּכְשָׁמְעִי זֹאת עָמַדְתִּי מַרְעִיד כִּי עַתָּה אָנוּ רוֹאִים שֶׁזֶּה כַּמָּה שָׁנִים מִקֹּדֶם עָלְתָה זֹאת בַּמַּחֲשָׁבָה, וְנוֹדַע לוֹ שֶׁמְּקוֹם מְנוּחָתוֹ יִהְיֶה בְּאוּמָן, כִּי בָּעֵת שֶׁנִּכְנַס לִבְרֶסְלֶב הָיָה כַּמָּה שָׁנִים קֹדֶם הִסְתַּלְקוּתוֹ. וְכָל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו מִיּוֹם שֶׁנִּכְנַס לִבְרֶסְלֶב עַד יוֹם הִסְתַּלְקוּתוֹ, וְכָל מַה שֶּׁפָּעַל בְּאֵלּוּ הַשָּׁנִים אֲפִלּוּ כְּפִי מַה שֶּׁהִתְנוֹצֵץ בְּדַעְתִּי לֹא יִסְפִּיקוּ כָּל אֵילֵי נְבָיוֹת לְבָאֵר אֶפֶס קָצֶה מֵהֶם. וַעֲצַת ה' לְעוֹלָם תַּעֲמֹד, כִּי סוֹף כָּל סוֹף נִשְׁאֲרָה הַמַּתָּנָה טוֹבָה בְּיָדֵינוּ מֵאַחַר שֶׁזָּכִינוּ שֶׁהַחֲמָדָה גְּנוּזָה נִגְנָזָה בִּסְבִיבוֹתֵינוּ בְּאוּמָן כַּאֲשֶׁר עָלְתָה בַּמַּחֲשָׁבָה לְפָנָיו זֶה כַּמָּה. וְעַל יְדֵי זֶה עֲדַיִן יֵשׁ לָנוּ תִּקְוָה לִזְכּוֹת לְכָל הַטּוֹב אֲשֶׁר חָפֵץ לְהֵיטִיב עִמָּנוּ לָנֶצַח. וּדְבַר אֱלֹקֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם. וּבְכָל זֶה יֵשׁ בִּלְבִּי הַרְבֵּה אַךְ אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר מֻחָמַת חֶשְׁכַּת הָעוֹלָם:

פרק ריח

לד בְּאוּמָן קֹדֶם רֹאשׁ־הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן הָיָה מְסַפֵּר עִם אֲנָשִׁים שֶׁלּוֹ מַעֲנְיַן הִסְתַּלְקוּתוֹ, שֶׁכְּבָר הוּא אָצְלוֹ שָׁלֹשׁ שָׁנִים אַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ כִּי מֵעֵת שֶׁבָּא עָלָיו הַחוֹלַאַת הוּא נֶחְשָׁב בְּעֵינָיו שֶׁכְּבָר נִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, וְאָמַר שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה זְכוּת הוּא חַי בְּנֵס כָּל שָׁלֹשׁ שָׁנִים אֵלּוּ וְכוּ' אָז סִפְּרוּ אֲנָשָׁיו עִמּוֹ וְהָיוּ מִתְאַנְחִים מְאֹד כִּי מַה נַּעֲשָׂה וְעַל מִי יַעֲזֹב אוֹתָנוּ. וְהֵשִׁיב רַק אַתֶּם תַּחֲזִיקוּ עַצְמְכֶם בְּיַחַד, אָז תִּהְיוּ אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים. וְלֹא כְּשֵׁרִים בִּלְבַד אֶלָּא אֲפִלּוּ צַדִּיקִים וְטוֹבִים תִּהְיוּ. כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲזֹר לִי בְּוַדַּאי שֶׁיִּהְיֶה כִּרְצוֹנִי כַּאֲשֶׁר רָצִיתִי מִכְּבָר, כִּי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם גָּמַרְתִּי וְאָגְמֹר כִּרְצוֹנִי בְּוַדַּאי "בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם אִיךְ הָאב אוֹיס גִּיפִּירְט אִין וֶוועל אוֹיס פִּירְן". וְאָמַר שֶׁכָּל מִי שֶׁיִּגַּע וְיִתְחַבֵּר לְאֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ בְּוַדַּאי יִהְיֶה אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת, וְלֹא אִישׁ כָּשֵׁר בִּלְבַד אֶלָּא אֲפִלּוּ צַדִּיק גָּמוּר כְּמוֹ שֶׁאֲנִי רוֹצֶה. וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּעִנְיַן מַעֲלַת הַמִּתְקָרְבִים אֵלָיו (מִשְׁלֵי י"ח):

פרק ריט

לה כָּל יְמֵי הַקַּיִן הַנַּ"ל הָיָה מְצַפֶּה מְאֹד שֶׁנִּהְיֶה שָׁם בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה כִּי הָעִקָּר הוּא אֶצְלוֹ רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, וְאָמַר שֶׁכָּל עִסְקוֹ הוּא רֹאשׁ־הַשָּׁנָה. וּבִימֵי חַג הַשָּׁבוּעוֹת נִתְקַבְּצוּ לְשָׁם גַּם־כֵּן הַרְבֵּה מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ וְהָיוּ סְבוּרִים שֶׁיֹּאמַר תּוֹרָה כַּאֲשֶׁר הָיָה מִנְהָגוֹ בְּכָל חַג הַשָּׁבוּעוֹת, אֲבָל לֹא אָמַר אָז שׁוּם תּוֹרָה בְּשָׁבוּעוֹת הַנַּ"ל, וְאָמַר אָז שֶׁאֵין אַתֶּם חוֹטְאִים כָּל כָּךְ כַּמְבֹאָר לְעֵיל (סִימָן רב). אֲבָל בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה אָמַר תּוֹרָה נִפְלָאָה שָׁם בְּאוּמָּין, וְהִיא תְּקִיעוּ בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ח' הַמַּתְחִיל אַף עַל פִּי שֶׁתּוֹכָחָה דָּבָר גָּדוֹל. וּבְרֹאשׁ־הַשָּׁנָה בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁחָל אָז בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ אַחַר אֲכִילַת סְעֻדַּת שַׁחֲרִית שֶׁאָז הָיָה דַּרְכּוֹ לְהַתְחִיל לְהָכִין עַצְמוֹ לוֹמַר תּוֹרָה, כִּי אָמְרַת הַתּוֹרָה בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה וּבְשָׁבוּעוֹת הָיְתָה תָּמִיד בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת שֶׁל יוֹם הַשֵּׁנִי הַיְנוּ שֶׁהִתְחִיל בְּסוֹף יוֹם הָרִאשׁוֹן דְּיוֹם־טוֹב וְנִמְשַׁךְ הַרְבֵּה לְתוֹךְ לֵיל הַשֵּׁנִי. וְאָז בְּאוֹתוֹ רֹאשׁ־הַשָּׁנָה בָּעֵת שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְהָכִין עַצְמוֹ לוֹמַר תּוֹרָה הִתְחִיל לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו חֻלְשַׁת הַהוֹסְט בְּהִתְגַּבְּרוּת גָּדוֹל מְאֹד וְהִתְחִיל לִפְלֹט דָּם הַרְבֵּה עַל־יְדֵי הַהוֹסְט מַה שֶּׁלֹּא הָיָה כֵּן זְמַן רַב, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁהַהוֹסְט לֹא פָּסַק מִמֶּנּוּ כָּל יְמֵי חָלְיוֹ, שֶׁנִּמְשַׁךְ יוֹתֵר מִשָּׁלֹשׁ שָׁנִים אֲבָל לֹא הָיָה הַהוֹסְט כִּי־אִם עִם לֵחוֹת אֲבָל לֹא עִם דָּם. וְהִתְגַּבֵּר עָלָיו הַהוֹסְט עִם יְצִיאַת דָּם הַרְבֵּה מְאֹד, וְהָיָה פּוֹלֵט דָּם הַרְבֵּה כְּמוֹ קִלּוּחַ מַיִם מַמָּשׁ אֲשֶׁר לֹא יֵאָמַן, כִּי יִסָּפֵר כִּי נִתְמַלְּאוּ כַּמָּה כֵּלִים מִדָּמוֹ וְהָיוּ לוֹ הֶקְאוֹת הַרְבֵּה, וְאָמַר שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא הָיוּ לוֹ הֶקְאוֹת כִּי־אִם אָז בְּאוֹתוֹ הָעֵת. וְתֹקֶף הִתְגַּבְּרוּת הַחוֹלַאַת אָז הָיָה בְּלִי שִׁעוּר עַד שֶׁכִּמְעַט הָיָה נִסְתַּלֵּק אָז. וְנִמְשַׁךְ כַּמָּה שָׁעוֹת עַד שֶׁנַּעֲשָׂה לַיְלָה, וְנִמְשַׁךְ גַּם לְתוֹךְ הַלַּיְלָה אֵיזֶה שָׁעוֹת, וַאֲנַחְנוּ כְּבָר הָיִינוּ עוֹמְדִים מוּכָנִים בְּבֵית אַחֵר וְהָיִינוּ מְצַפִּים שֶׁיִּכָּנֵס וְיֹאמַר תּוֹרָה. וְהָיִינוּ שָׁם אֲנָשִׁים רַבִּים מְאֹד כַּמָּה מֵאוֹת אֲנָשִׁים, הֵן אוֹרְחִים אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁהָיוּ אָז רַבִּים מְאֹד כַּמָּה מֵאוֹת, חוּץ שְׁאָר אַנְשֵׁי הָעִיר שֶׁבָּאוּ גַּם־כֵּן לִשְׁמֹעַ תּוֹרָה מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ. וְהָיוּ עֵינֵינוּ כָּלוֹת כָּל הַיּוֹם שֶׁיִּכָּנֵס, וְהָיָה שָׁם דֹּחַק גָּדוֹל שֶׁלֹּא הָיָה אֶפְשָׁר לְסַבֵּל, וְכִמְעַט הָיְתָה סַכָּנוֹת נְפָשׁוֹת מִגֹּדֶל הַדֹּחַק, וְנִמְשַׁךְ לְתוֹךְ הַלַּיְלָה וַעֲדַיִן לֹא נִכְנַס מֵחֲמַת הִתְגַּבְּרוּת הַחוֹלַאַת מְאֹד. אַחַר־כָּךְ שָׁלַח לִקְרֹא אוֹתִי וּבָאתִי אֵלָיו, וּכְבָר הָיוּ נֵרוֹת דּוֹלְקִים בְּחַדְרוֹ וּקְצַת אֲנָשִׁים עוֹמְדִים לְפָנָיו הַיְנוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן וְאָחִיו רַבִּי יְחִיאֵל זַ"ל וְעוֹד מְעַט אֲנָשִׁים. וְשָׁאַל אוֹתִי מַה לַּעֲשׂוֹת כִּי אִי אֶפְשָׁר לוֹ לוֹמַר תּוֹרָה. וְהִתְחַלְתִּי לְדַבֵּר עִמּוֹ הֲלֹא גַּם כְּשֶׁבָּאתֶם מִלֶּמְבֶּרְג הָיָה גַּם־כֵּן בִּלְתִּי דֶּרֶךְ הַטֶּבַע שֶׁתֹּאמְרוּ אָז תּוֹרָה, כִּי גַּם אָז הָיָה חֻלְשׁ מְאֹד, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֲמַרְתֶּם תּוֹרָה אָז הַרְבֵּה בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה. וְעוֹד כֵּיוֹצֵא בָּזֶה דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ. עָנָה וְאָמַר אִם־כֵּן אֶמְסֹר נַפְשִׁי. וְהֵרִים יָדָיו כְּמִדַּבֵּר הֲרֵינִי מוּכָן לְמְסֹר נַפְשִׁי בִּשְׁבִיל לוֹמַר תּוֹרָה. וְשָׁלַח אוֹתִי לַעֲשׂוֹת לוֹ מָקוֹם שָׁם לְהַעֲמִיד הַכִּסֵּא סְמוּךְ לַפֶּתַח. כִּי אוּלַי יִהְיֶה הַהֶכְרֵחַ לְהוֹצִיאוֹ בְּאֶמְצַע חַס וְשָׁלוֹם, וְכֵן

עָשִׂינוּ. וְאַחַר־כָּךְ נִכְנַס בַּחֲלִישׁוּת גָּדוֹל מְאֹד וְעָלָה וְיָשַׁב עַל הַכִּסֵּא הַגָּבוֹהַּ שֶׁעָשׂוּ בִּשְׁבִיל אֲמִירַת הַתּוֹרָה וְיָשַׁב קְצָת. וְאַחַר־כָּךְ אָמַר תּוֹרָה נִפְלָאָה הַנַּ"ל בְּקוֹל נָמוֹךְ. וּכְשֶׁהִתְחִיל לוֹמַר לֹא הָיָה שׁוּם דֶּרֶךְ הַטֶּבַע שֶׁיּוּכַל לְסַיֵּם כִּי כִּמְעַט לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ לְדַבֵּר אֲפִלּוּ דִּבּוּר אֶחָד מֵעִצָּם חֲלִישׁוּתוֹ, מִכָּל־שֶׁכֵּן לוֹמַר תּוֹרָה גְּבוֹהָה וּגְדוֹלָה כָּזוֹ. אַךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה בְּעֶזְרוֹ וְגָמַר כָּל הַתּוֹרָה בִּשְׁלֵמוּת בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם עַד הַסּוֹף. רַק סִיּוּם הַפֵּרוּשׁ עַל הַפָּסוּק תִּקְעוּ לֹא אָמַר אָז רַק אַחַר יוֹם־כִּפּוּר. גַּם הָיָה שָׁם דִּחַק גָּדוֹל וְרָעַשׁ גָּדוֹל בְּעֵת אֲמִירַת הַתּוֹרָה, כִּי מִגֹּדֶל רִבּוּי הָעָם לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לְהַשְׁקִיטָם לְגַמְרֵי מַה שֶּׁלֹּא הָיָה כֵּן בְּשׁוּם פַּעַם. כִּי תָּמִיד בְּכָל עֵת שֶׁאָמַר תּוֹרָה, הָיוּ שׁוֹתְקִים וְשׁוֹקְטִים כֻּלָּם כַּנַּהוּג, אֲבָל אָז אַף־עַל־פִּי שֶׁהִשְׁקִיטוּם וְהִשְׁתִּיקוּ אוֹתָם בִּתְחִלָּה כַּנַּהוּג, אַף עַל־פִּי־כֵן בְּכָל פַּעַם נִתְעוֹרְרוּ בְּאֶמְצַע מֵעֹצֶם הַדְּחַק שֶׁלֹּא הָיָה אֶפְשָׁר לְסַבֵּל. וְכַמָּה אֲנָשִׁים הָיוּ בְּסַכָּנָה אָז וְכִמְעַט שֶׁנָּפְלוּ חֲלָשׁוֹת וְיָצְאוּ בְּמְהֵרָה לַחוּץ. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן זָכִינוּ שֶׁגָּמַר אָז כָּל הַתּוֹרָה בַּאֲרִיכוּת גָּדוֹל מְאֹד, אַשְׁרֵי עַיִן רָאֲתָה זֹאת:

פרק רכ

לו בְּעֶרֶב־רֹאשׁ־הַשָּׁנָה דִּבֵּר עִמָּנוּ מֵהָרַב מִבֹּרֶסְלֶב שֶׁלֹּא הָיָה עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה אָז בְּאוּמָּן, וְאָמַר לָנוּ מָה אֹמַר לָכֶם אֵין דָּבָר גָּדוֹל מִזֶּה, הֵינוּ לִהְיוֹת אֶצְלִי עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה. אַף־עַל־פִּי שֶׁשְּׁאָר צַדִּיקִים אֵינָם אוֹמְרִים כָּךְ, כִּי אֶצְלָם אֵינוֹ חִיּוּב גָּדוֹל כָּל כָּךְ לִהְיוֹת אֶצְלָם עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, הֲרֵי עוֹד קְשָׁיָא אֲחֵת. [כְּלוֹמַר בְּלֹא זֶה כְּבָר מַקְשִׁים עָלָיו קְשָׁיוֹת הָרִבּוֹת תָּמִיד, וְיִהְיֶה קְשֶׁה עָלָיו עוֹד קְשָׁיָא זוֹ גַּם־כֵּן מַה שֶּׁהוּא מַזְהִיר בְּיוֹתֵר לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה דַּיְקָא יוֹתֵר מִשְּׁאָר הַגְּדוֹלִים]. וְאָמַר שֶׁכָּל עִסְקוֹ הוּא רַק רֹאשׁ־הַשָּׁנָה וְהַכְלִיג אָז מְאֹד לִהְיוֹת אֶצְלוֹ בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה, וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "וָואס זָאל אִיךְ אַייךְ זָאגִין קַיין גָּרָעסָערס דָּער פּוּן אִיז נִיט פַּארְהַנְדֶן, אַי אַנְדֶערֶי זָאגִין נִיט אַזוֹי, נַא אִיז נָאךְ אַקַשְׁיָא, גָּאר מַיין זַאךְ אִיז רֹאשׁ־הַשָּׁנָה" [מָה אוֹמַר לָכֶם אֵין דָּבָר גָּדוֹל מִזֶּה אַי [מַדּוּעַ] אֲחֵרִים אֵינָם אוֹמְרִים כַּךְ נוּ זֶה עוֹד קוּשְׁיָא כָּל עִנְיָנִי הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה] גַּם כְּבָר אָמַר "אוֹיף רֹאשׁ־הַשָּׁנָה דַּארְפֶּן אֲלֵע זַיין" [עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה כֻּלָּם צְרִיכִים לִהְיוֹת]. וְכָל זֶה הָיָה בְּאוּמָּן בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן שֶׁאָז דִּבֵּר עִמָּנוּ זֹאת. וְגַם מִכְּבָר דִּבֵּר עִמָּנוּ הַרְבֵּה שֶׁהוּא מַזְהִיר וּמְצַוֶּה לְכָל מִי שֶׁרוֹצֶה לִשְׁמֹעַ וּלְצַיֵּת אוֹתוֹ שֶׁיִּהְיֶה אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה. וְאָמַר שֶׁהֵיוּ צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת כְּרוּז וְכוּ' כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקַמָּן תג). וְדִבֵּר מִזֶּה הַרְבֵּה כַּמָּה פְּעָמִים:

פרק רכא

לז בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן בְּאוּמָיִן, סָמוּךְ לְהִסְתַּלְּקוּתוֹ שֶׁהָיָה בְּבֵית רנ"נ. וְהִתְפַּלַּלְנוּ בְּתוֹךְ הָאַמְבַּאר [אַכְסַדְּרָא] וְאָמַר שֶׁהָיוּ צְרִיכִין לְחַזֵּק אָז בִּתְפִלָּה בְּיוֹתֵר, וְאָמַר שֶׁעַכְשָׁו רָאוּי לָכֶם לְהִסְתַּכֵּל יוֹתֵר פּוּק חֲזִי מֵאַמְבַּר (נִרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי; עַל דֶּרֶךְ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת מ"ה) פּוּק חֲזִי מַאי עַמָּא דְּבַר). וּבַעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים לֹא שָׂמְנוּ לֵב לִדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים וְלֹא זָכִינוּ לַהֲבִינָם. וּבְסָמוּךְ נִסְתַּלֵּק מְאוֹר עֵינֵינוּ הוֹדֵנוּ פְּאֵרֵנוּ קְדֻשָּׁתֵנוּ, אֲבָדְנוּ מַה שֶּׁאָבַדְנוּ. אֲלוּפִי כָּל הַיָּמִים דְּיוֹ וְכָל הָאֲגַמִּים קוּלְמוֹסִים וְכוּ' לֹא יַסְפִּיקוּ לְבָאֵר אַחַת מֵאֶלֶף וּרְבָבוֹת מַה שֶּׁהִפְסַדְנוּ בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים. אוֹי לָנוּ כִּי שֻׁדַּדְנוּ. זֹאת נֶחָמָתֵנוּ בְּעָנְיֵנוּ כִּי מֵעֵט מִתּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה לֹא שָׁכָחְנוּ. לוּלֵא תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁעָשׂוּעֵנוּ וְכוּ' וְעַל־כֵּן עֲדַיִן לֹא פָּסְקָה חַס וְשָׁלוֹם תִּקְוָתֵנוּ, עוֹד נְקַוֶּה וְנִיַּחֵל וְנִצַּפֶּה לִישׁוּעוֹת הַשֵּׁם כִּי אֵין מַעֲצוֹר לַה' לְהוֹשִׁיעַ עוֹד בְּרַחֲמָיו הָמְרֻבִּים, יָשׁוּב יְרַחֲמֵנוּ לִשְׁלֹחַ לָנוּ בְּקָרוֹב גּוֹאֵל צֶדֶק לֵאמֹר זֶה יְנַחֲמֵנוּ, כִּימוֹת עֲנִיתָנוּ יְשַׂמְּחֵנוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן:

פרק רכב

לח בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן שֶׁאָז הִתְגַּבֵּר עָלָיו הַחוֹלַאַת מְאֹד כַּנִּזְכָּר לְעֵיל (סִימָן ריט). וּבְלֵיל הַשֵּׁנִי דְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה אַחַר אֲמִירַת הַתּוֹרָה, אַחַר־כָּךְ הִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּיוֹתֵר הַחוֹלַאַת שֶׁלּוֹ. וְעָמְדוּ קְצָת אֲנָשִׁים אֶצְלוֹ וְהָיוּ רְצִים וְהוֹלְכִים בְּמְהִירוּת לְהָבִיא הַדָּאקְטֶיר וְלֹא יָכְלוּ לְהָבִיאוֹ, כִּי הָיָה בְּאֶמְצַע הַלַּיְלָה. עָנָה וְאָמַר טוֹב לְהוֹדוֹת לַה' עַל שֶׁלֹּא בָּא הַדָּאקְטֶיר. וְאָמַר כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְחוּס עַל חַיָּיו, יִתְאַמֵּץ שֶׁלֹּא יַנִּיחַ לְבוֹא לְשׁוּם דָּאקְטֶיר אֶצְלוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁאַחַר־כָּךְ יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁאֲנִי בְּעַצְמִי אֲצַוֶּה לְהָבִיא לִי דָּאקְטֶיר. אַף־עַל־פִּי־כֵן תִּרְאוּ אַתֶּם לִבְלִי לְהַנִּיחַ שֶׁיָּבֹא אֶצְלִי שׁוּם דָּאקְטֶיר, וְכֵן הָיָה אַחַר־כָּךְ שֶׁבַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים לֹא קִיַּמְנוּ דְּבָרָיו. כִּי אַחַר־כָּךְ בְּעֶרֶב סֻכּוֹת שֶׁהִתְגַּבֵּר עָלָיו הַחוֹלַאַת בְּיוֹתֵר. וְהִתְחִילוּ כַּמָּה אֲנָשִׁים לִצְעֹק לְהָבִיא הַדָּאקְטֶיר, וְגַם הוּא בְּעַצְמוֹ צִוָּה לְהָבִיא הַדָּאקְטֶיר. וְאָנֹכִי לֹא רָצִיתִי בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁיָּבִיאוּ דָּאקְטֶיר אַף־עַל־פִּי שֶׁנִּרְאָה לְהָאֲנָשִׁים שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ מַסְכִּים לְהָבִיא דָּאקְטֶיר, אַף־עַל־פִּי־כֵן יָדַעְתִּי הָאֱמֶת שֶׁבֶּאֱמֶת אֵין זֶה רְצוֹנוֹ כְּלָל, אַף־עַל־פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא יָדַעְתִּי אָז כְּלָל מַה שֶּׁאָמַר בְּלֵיל הַשֵּׁנִי דְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה הנ"ל שֶׁהִזְהִיר לִבְלִי לְהַנִּיחַ לְבוֹא אֶצְלוֹ דָּאקְטֶיר, אַף־עַל־פִּי שֶׁיְּצַוֶּה בְּעַצְמוֹ כַּנַּ"ל כִּי אֲנִי בְּעַצְמִי לֹא הָיִיתִי אָז אֶצְלוֹ כְּשֶׁאָמַר זֹאת, אַף־עַל־פִּי־כֵן יָדַעְתִּי בְּעַצְמִי כְּפִי הַשִּׂיחוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁשָּׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ מִקֹּדֶם, שֶׁבְּוַדַּאי בֶּאֱמֶת אֵין חָפֵץ בְּשׁוּם אֹפֶן אֶת הַדָּאקְטֶיר. רַק שֶׁהוּא מֻכְרָח לְהַסְכִּים לִקְרֹא דָּאקְטֶיר מֵחֲמַת הָעוֹלָם שֶׁאוֹמְרִים לְהָבִיא דָּאקְטֶיר וְאֵינוֹ יָכוֹל לְשַׁנּוֹת דַּעְתָּם. כִּי כֵן הָיָה

דַּרְכּוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא יָדַע בְּעַצְמוֹ שֶׁדָּבָר זֶה אֵין טוֹב לְפָנָיו, אַף עַל־פִּי־כֵן אִם הָיוּ אֲנָשִׁים מַפְצִירִים לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ הַדָּבָר לֹא עָבַר עַל דַּעְתָּם. וְכֵן הָיָה בְּכַמָּה דְּבָרִים. וְהוּא בְּעַצְמוֹ חִשֵּׁב פַּעַם אֶחָד כַּמָּה דְּבָרִים שֶׁעָשָׂה בִּשְׁבִיל רְצוֹן אֲנָשִׁים שֶׁהִפְצִירוּ בּוֹ לַעֲשׂוֹת אַף־עַל־פִּי שֶׁיָּדַע בְּעַצְמוֹ שֶׁלֹּא יוֹעִיל כְּלָל וְכוּ' וְכֵן הָיָה בְּעִנְיַן הַדְּאִקְטֶיר. וּמֵחֲמַת זֶה לֹא רָצִיתִי בְּשׂוּם אֹפֶן שֶׁיִּקְרְאוּ דְּאִקְטֶיר, אֲבָל לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לְהִתְנַגֵּד לְבַטֵּל דַּעְתָּם בְּפָרָט שֶׁגַּם הוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה נִרְאֶה שֶׁמַּסְכִּים עִמָּהֶם, בְּפָרָט שֶׁהִתְנַגֵּד הַחוֹלֵאת מְאֹד, עַל־כֵּן אַחַר־כָּךְ קָרְאוּ דְּאִקְטֶיר בְּעֶרֶב סֻכּוֹת וְכוּ' וְהַלְוַאי לֹא הָיוּ קוֹרְאִין אוֹתוֹ כִּי לֹא הוֹעִיל כְּלָל, וּכְפִי הַנִּרְאֶה קָרֵב הִסְתַּלְּקוּתוֹ. וְאָז בְּלֵיל הַשֵּׁנִי דְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה בְּעֵת שֶׁהִתְנַגֵּד עָלָיו הַחוֹלֵאת מְאֹד עָנָה וְאָמַר לְהָאִישׁ שֶׁעָמַד לְפָנָיו אָז. הֲלֹא מִן הַמִּיתָה כְּבָר אֵין אֲנִי מִתְיָרֵא כְּלָל. עָנָה וְאָמַר הֲלֹא אַף־עַל־פִּי־כֵן עָשִׂינוּ אֵיזֶה דְּבָרִים בָּעוֹלָם (כְּלוֹמַר מַה שֶּׁתִּקֵּן וְהֶחֱזִיר בִּתְשׁוּבָה אֲלָפִים וְרִבְבוֹת נְפָשׁוֹת. הֵן נַפְשׁוֹת בְּנֵי אָדָם הַמְּלֻבָּשִׁים בְּגוּף וְהֵן נְשָׁמוֹת וְכוּ' אַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת וְכוּ' שֶׁעָסַק כַּמָּה שָׁנִים לְתַקְּנָם. וְכֵיוָצֵא בָּזֶה שְׁאָר תִּקּוּנִים עֶלְיוֹנִים וְנוֹרָאִים שֶׁתִּקֵּן, וְכַמָּה תּוֹרוֹת נוֹרָאוֹת וּמַעֲשִׂיּוֹת נִפְלָאוֹת פְּלָאֵי פְּלָאוֹת שֶׁגִּלָּה וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה וְכוּ' וְכוּ'). וְתָפַס אָז אִישׁ אֶחָד וְטָפַח לוֹ בְּכִתְפָּיו וְאָמַר לוֹ בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "אַבְרָמִיל (פֵּרוּשׁ כָּךְ הָיָה שֵׁם הָאִישׁ שֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ כִּי הָיָה שְׁמוֹ אַבְרָהָם) מִיר הָאבֶּן זִיךְ פָאר עֶפֶּיס גִיטָאהן אוֹיף דֶער וֶועלְט" [אַבְרָהָם, מִכָּל מָקוֹם עָשִׂינוּ מַשֶּׁהוּ בָּזֶה הָעוֹלָם] וְהָבֵן:

פרק רכג

לט סָמוּךְ לְהִסְתַּלְּקוּתוֹ בְּעֵת הִתְגַּבְּרוּת הַחוֹלֵאת שֶׁהָיָה לוֹ וְהָיָה חָלוּשׁ מְאֹד, וְכִמְעַט שֶׁנִּגְוַע בְּכָל עֵת, וְהָיִינוּ עוֹמְדִים לְפָנָיו וְהוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה יוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא חָלוּשׁ מְאֹד וְהָיָה מְיֻסָּר בְּיִסּוּרִים גְּדוֹלִים מְאֹד. וְהָיָה מְדַבֵּר עִמָּנוּ בְּדֶרֶךְ קַבָּלָנָא עַל גֹּדֶל יִסּוּרָיו. בְּתוֹךְ כָּךְ סָתַם יָדָיו בְּחָזְקָה וְעָשָׂה אֶגְרוֹף וְנֶעְנַע בְּאֶגְרוֹף יָדָיו בְּכֹחַ כְּאוֹמֵר אַף־עַל־פִּי־כֵן כֹּחִי חָזָק בְּקִרְבִּי מְאֹד, וְאִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר זֹאת בִּכְתָב. וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו שֶׁגַּם בְּעֹצֶם חֳלִישַׁת הַגּוּף, עֲדַיִן כֹּחוֹ חָזָק וְאַמִּיץ, וַעֲדַיִן כֹּחוֹ הוֹלֵךְ וּמִתְגַּבֵּר לִגְמֹר הַכֹּל כִּרְצוֹנוֹ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. סָמוּךְ לְהִסְתַּלְּקוּתוֹ נִכְנַס אֵלָיו רַבִּי מֵאִיר וּתְפָסוֹ בִּבְגָדוֹ שֶׁל צֶמֶר וְאָמַר בִּרְמִיזָה אָהּ מֶה חָזָק וְכוּ':

פרק רכד

מ בְּשֶׁהָיָה שׁוֹכֵב וְגוֹנֵחַ גְּנִיחוֹת הַרְבֵּה מְאֹד. אַחַר־כָּךְ עָנָה וְאָמַר אֵין זֶה שַׁיָּךְ לִי כְּלָל רַק אֶחָד עוֹמֵד וּמַכֶּה וְהוּא בַּמָּקוֹם שֶׁהוּא:

פרק רכה

מא כְּבָר הִבְטִיחַ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבָּרְכָה בְּחַיָּיו וְיִחֵד שְׁנֵי עֵדִים כְּשֵׁרִים עַל־זֶה שֶׁכְּשֶׁיִּסְתַּלֵּק כְּשֶׁיָּבוֹאוּ עַל קִבְרוֹ וְיִתְּנוּ פְּרוּטָה לִצְדָקָה (אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי מֵהָרַב רַבִּי נַפְתָּלִי זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁהוּא הָיָה אֶחָד מִשְּׁנֵי הָעֵדִים שֶׁיִּחֵד רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עַל עִנְיָן זֶה, הֵינוּ הָרַב מוֹרֵנוּ רַבִּי אַהֲרֹן זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְהָרַב רַבִּי נַפְתָּלִי כַּנַ"ל. וְאָמַר אָז רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן כְּשֶׁיָּבוֹאוּ עַל קִבְרִי וְיִתְּנוּ פְּרוּטָה לִצְדָקָה בַּעֲבוּרִי (רְצוֹנוֹ לוֹמַר בַּעֲבוּר הַזְּכֻרַת נִשְׁמָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה כַּנָּהוּג, וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "אִין וֶועט גֶעבִּין אַפְּרוּטָה צְדָקָה פּוּן מַייְנֶיט וֶועגִין וְכוּ'") וְיֹאמְרוּ אֵלּוּ הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים הַנִּרְשָׁמִים אֶצְלָנוּ בִּשְׁבִיל תִּקּוּן לְמִקְרֶה לַיְלָה רַחֲמָנָא לִצְלַן, אָז יִנִּיחַ רַבֵּנוּ עַצְמוֹ לְאֹרֶךְ וְלָרֹחַב, וּבְוַדַּאי יוֹשִׁיעַ לָזֶה הָאָדָם וְאָמַר שֶׁבְּהַפֵּאוֹת יוֹצִיא אוֹתוֹ מֵהַגֵּיהִנֹּם אֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה אוֹתוֹ הָאָדָם אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אֲפִלּוּ אִם עָבַר מַה שֶּׁעָבַר. רַק מֵעַתָּה יְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יָשׁוּב לְאִוַּלְתּוֹ חַס וְשָׁלוֹם. וּבַלַּיְלָה שֶׁקָּדֶם הִסְתַּלְּקוּתוֹ אָמַר מַה לָּכֶם לְדְאֹג מֵאַחַר שֶׁאֲנִי הוֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם. וּמָה אִם הַנְּשָׁמוֹת שֶׁלֹּא הִכִּירוּ אוֹתִי כְּלָל. הֵם מְצַפִּים עַל תִּקּוּנִים שֶׁלִּי מִכָּל־שֶׁכֵּן אַתֶּם וְכוּ'. (וְכֵן אֲפִלּוּ אֵלּוּ שֶׁלֹּא זָכוּ לְהַכִּיר אֶת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּחַיָּיו, כְּשֶׁיָּבוֹאוּ עַל קִבְרוֹ הַקָּדוֹשׁ וְיִסְמְכוּ עָלָיו, וְיִלְמְדוּ סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים וְיַרְגִּילוּ עַצְמָם לַיְלֵךְ בִּדְרָכָיו הַקְּדוֹשִׁים הַנֶּאֱמָרִים בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, בְּוַדַּאי יֵשׁ לָהֶם עַל מַה שֶּׁיִּסְמְכוּ. אַשְׁרֵיהֶם אַשְׁרֵי חֶלְקָם, וְלֹא יֶאְשְׁמוּ כָּל הַחוֹסִים בּוֹ, כִּי כְּבָר גִּלָּה דַּעְתּוֹ בְּכַמָּה לְשׁוֹנוֹת בְּפֵרוּשׁ וּבְרֶמֶז שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹסֵק עִמָּנוּ אֵינוֹ בִּשְׁבִילֵנוּ לְבַד, כִּי אִם אֶת אֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ פֹּה וְאֶת אֲשֶׁר אֵיֶּנּוּ פֹּה, וְכַמְבֹאָר מִזֶּה לְקַמָּן (עַיֵּן שִׂיחוֹת הָרַ"ן רט)):

פרק רכו

מב שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי נַפְתָּלִי שֶׁאָמַר בְּאוּמָיִן, כְּצֵאתִי אֶת הָעִיר אֶפְרַשׁ אֶת כַּפַּי (שִׁמּוֹת ט):

פרק רכז

מג שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי נַפְתָּלִי שֶׁאָמַר לוֹ קֹדֶם רֹאשׁ־הַשָּׁנָה בְּאוּמָיִן, הִנֵּה הוֹלֵךְ לִקְרַאתֵנוּ הַר גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד, אַךְ אֵינִי יוֹדֵעַ אִם אֲנַחְנוּ הוֹלְכִים אֶל הָהָר אִם הָהָר הוֹלֵךְ אֵלֵינוּ:

פרק רכח

מד פַּעַם אַחַת אָמַר הֲלֹא שִׁבְּרוּ אוֹתָנוּ כַּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר הֲלֹא הָיִיתִי סָבוּר שֶׁאַתֶּם כֻּלְּכֶם תִּהְיוּ צַדִּיקִים. צַדִּיקִים גְּדוֹלִים עִם שֵׂכֶל כָּזֶה שֶׁבְּכַמָּה דּוֹרוֹת לֹא הָיָה שֵׂכֶל כָּזֶה, וְעַתָּה שִׁבְּרוּ אוֹתָנוּ כַּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר:

פרק רכט

מה פַּעַם אַחַת שָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ מַה יִּהְיֶה מֵהַדִּבּוּרִים שֶׁנִּדְבְּרוּ וְכוּ' הֵיכָנוּ מַה שֶּׁבְּתְחִלָּה שָׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ כַּמָּה דִּבּוּרִים שֶׁהָיָה נִרְאֶה שֶׁיַּאֲרִיךְ יָמִים וְיִגְמֹר כְּחֶפְצוֹ וְכוּ'. עָנָה וְאָמַר, הַשְׁמַעְתֶּם מַה שֶּׁהוּא שׁוֹאֵל, גַּם אֶצְלִי בְּעַצְמִי קָשֶׁה עִנְיָן זֶה "עֶס אִיז מִיר אוֹיךְ קָשֶׁה". וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אָמַר אֲנִי לֹא גָּמַרְתִּי [בִּלְשׁוֹן תִּמַהּ] כְּבָר גָּמַרְתִּי וְאָגְמֹר! "אִיךְ הָאב נִיט אוֹיס גִיפִירְט [בִּתְמִיָּה] אִיךְ הָאב אוֹיס גִיפִירְט אוּן וָועל אוֹיס פִירְן" כַּמּוּבָא (לְקַמָּן שכב). גַּם כְּשֶׁנָּסַע לְאוּמָן וַאֲנִי נָסַעְתִּי עִמּוֹ דִּבֵּר עִמִּי מֵעִנְיָן שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גּוֹמֵר תָּמִיד כַּמּוּבָא לְעֵיל (סימן קפח). וּלְבֵאוּר כָּל אֵלּוּ הָעִנְיָנִים צְרִיכִין לְסַפֵּר הַרְבֵּה אֲשֶׁר לֹא יַסְפִּיקוּ כַּמָּה יְרִיעוֹת. וְהַכְּלָל בְּתְחִלָּה עָלָה בְּמַחֲשָׁבָה כְּשֶׁנִּתְקָרְבְנוּ אֵלָיו שֶׁיִּגְמֹר הַתִּקּוּן מִיָּד, וְכַמָּה דִּבּוּרִים שֶׁנִּדְבְּרוּ מֵעֵין זֶה, אַךְ אַחַר־כָּךְ בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים וּבַעֲוֹונוֹת הַדּוֹר, וּמִגְּדֶל הִתְגָּרוּת הַשָּׂטָן עַד שֶׁהִרְבָּה מַחֲלֹקֶת גָּדוֹל עָלָיו, עַל־יְדֵי כָּל זֶה נִתְבַּלְבֵּל הָעוֹלָם, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לִגְמֹר בְּחַיָּיו מַה שֶּׁרָצָה. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אָמַר שֶׁגָּמַר וְיִגְמֹר כַּנַּ"ל, כִּי אַחַר שֶׁבָּא מִלְּמָבְרָגְ זָכָה לְדֶרֶךְ כְּזֶה וְדִבֵּר דִּבּוּרִים כְּאֵלֶּה שֶׁעַל זֶה לֹא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, וְכַאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן "מַיִין פַּייעֶרְל וָועט שׁוֹין טְלוּאָין בִּיז מָשִׁיחַ וָועט קוּמֶין" [הָאֵשׁ שֶׁלִּי תּוּקַד עַד בִּיאַת מָשִׁיחַ] בְּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן: חַיֵּי מוֹהַר"ן חֵלֶק שֵׁנִי וְנִקְרָא בְּשֵׁם "שִׁבְחֵי מוֹהַר"ן" יְגִיעָתוֹ וְטָרְחָתוֹ בַּעֲבוֹדַת ה' דְּבָרִים רַבִּים מֵעִנְיָן זֶה נִדְפְּסוּ כְּבָר בְּהַשִּׂיחוֹת שֶׁאַחַר הַסִּפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת עַיֵּן שָׁם. וּבְכָאן הוּבְאוּ רַק אֵיזֶה דְּבָרִים שֶׁלֹּא נִדְפְּסוּ עֲדַיִן:

פרק רל

א סֵפֶר רַבִּי נַפְתָּלִי שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁטּוֹב הָיָה שֶׁיִּהְיֶה לְאִישׁ כָּשֵׁר סוּסִים שֶׁיִּסַּע בְּכָל פַּעַם עִם בְּנֵי הַנְּעוּרִים לְתוֹךְ אֵיזֶה יַעַר וְכַיּוֹצֵא, וְשָׁם יְדַבְּרוּ יִרְאַת שָׁמַיִם וְיִהְיֶה לָהֶם הִתְבּוֹדְדוּת וְכוּ'. כִּי בְּשָׂדֶה וְיַעַר טוֹב מְאֹד לְהִתְבּוֹדְדוּת. וְסִפֵּר אָז מֵעִנְיַן הַנְּהָגוֹתָיו בִּימֵי הַנְּעוּרִים, שֶׁהָיָה רָגִיל לִקַּח סוּס מִבֵּית חוֹתְנוֹ וְרָכַב עַל הַסּוּס לְאֵיזֶה יַעַר. וְשָׁם יָרַד מֵהַסּוּס וּקְשָׁרוֹ לְאֵיזֶה אִילָן, וְהוּא הָלַךְ לְתוֹךְ הַיַּעַר לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלּוֹ וְהִתְבּוֹדֵד שָׁם כְּדַרְכּוֹ. וְכַמָּה פְּעָמִים הִתִּיר עַצְמוֹ הַסּוּס וּבָרַח לִמְקוֹמוֹ לְבֵית חוֹתְנוֹ. וּכְשֶׁרָאוּ שָׁם שֶׁהַסּוּס בָּא לְבַדּוֹ הָיוּ דּוֹאֲגִים וּמִתְפַּחֲדִים מְאֹד כִּי אָמְרוּ שֶׁבְּוַדַּאי נָפַל מֵהַסּוּס חַס וְשָׁלוֹם. וְכַמָּה פְּעָמִים נָפְלוּ עָלָיו גְּשָׁמִים גְּדוֹלִים בְּעֵת שֶׁהָיָה בַּיַּעַר וְאַחַר־כָּךְ בָּא לְבֵיתוֹ שָׁעָה בַּלַּיְלָה אוֹ יוֹתֵר. וְשָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁהָעִקָּר תְּלוּי רַק בִּיגִיעוֹת וַעֲבוֹדוֹת וְכוּ' וְעַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל כָּל אָדָם לָבוֹא לְמַדְרֵגוֹת גְּדוֹלוֹת וְכוּ' וְאָמַר אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אִישׁ כָּשֵׁר שֶׁקּוֹרִין "גִּיטֶר יוּד" כָּמוֹנִי מַמָּשׁ:

פרק רלא

ב שְׁמַעְתִּי מֵאֶחָד שֶׁשָּׁמַע מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁסִּפֵּר לוֹ מֵעֹצֶם הַקְּדֻשָּׁה שֶׁלּוֹ בְּיַלְדוּתוֹ, שֶׁבִּהְיוֹתוֹ יֶלֶד קָטָן רָצָה לִהְיוֹת יְרֵא שָׁמַיִם וְהָיָה חָפֵץ לְקַבֵּל שַׁבָּת בְּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה כָּרָאוּי, וְהָלַךְ לַמֶּרְחָץ וְטָבַל בְּזָרִיזוּת סָמוּךְ אַחַר חֲצוֹת מַיָּד. וְיָצָא מֵהַטְּבִילָה וּבָא לְבֵיתוֹ וְלָבַשׁ בְּגָדֵי שַׁבָּת וְנִכְנַס לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וְהָלַךְ אָנָה וָאָנָה, וְרָצָה לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו קְדֻשַּׁת שַׁבָּת וּנְשָׁמָה יְתֵרָה. וְהָיָה חָפֵץ לִרְאוֹת אֵיזֶה דָּבָר אַךְ לֹא רָאָה כְּלָל. וְהָיָה מִתְגַּעְגֵּעַ מְאֹד לִרְאוֹת. וּבְתוֹךְ זֶה הִתְחִילוּ לִכְנֹס אֲנָשִׁים לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וּבָא אֵיזֶה אִישׁ חָשׁוּב וְעָמַד עַל הַשְּׁטֶנְדֶּיר [עַמּוּד] שֶׁלּוֹ וְהִתְחִיל לוֹמַר שִׁיר הַשִּׁירִים וְהָלַךְ הוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְהִכְנִיס רֹאשׁוֹ לְמַטָּה בְּתוֹךְ הַשְּׁטֶנְדֶּיר. וּמֵחֲמַת שֶׁהָיָה עֲדַיִן יֶלֶד קָטָן לֹא הִקְפִּידוּ עָלָיו. וְהוּא הָיָה מֻנָּח שָׁם וְהִתְחִיל לִבְכּוֹת, וּבָכָה מְאֹד בִּדְמָעוֹת שְׁלִישׁ כַּמָּה שָׁעוֹת עַד הָעֶרֶב, עַד שֶׁעֵינָיו עָלוּ נְפוּחוֹת (שֶׁקּוֹרִין גִּישְׁוָואלְן). וְאַחַר־כָּךְ פָּתַח אֶת עֵינָיו וְנִדְמָה לוֹ כְּאִלּוּ הוּא רוֹאֶה אֵיזֶה אוֹר מֻחֲמָת שֶׁכְּבָר נִדְלְקוּ הַנֵּרוֹת. וְעֵינָיו הָיוּ סְתוּמִים כָּל כָּךְ בִּבְכִיָּה, וְאָז נִתְקָרֵר דַּעְתּוֹ קְצָת. וְכָל זֶה הָיָה בְּקַטְנוּתוֹ מַמָּשׁ. כִּמְדֻמֶּה שֶׁאָמַר שֶׁהָיָה אָז בֶּן שֵׁשׁ שָׁנִים:

פרק רלב

ג אָמַר אֲנִי הָיִיתִי מְבַקֵּשׁ וּמִתְפַּלֵּל מְאֹד שֶׁיְּזַמְּנוּ לִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נְסָיוֹן כִּי הָיִיתִי תַּקִּיף בְּדַעְתִּי אִם לֹא שֶׁתַּעֲשֶׂה אוֹתִי מְשֻׁגָּע אֲבָל אִם הוּא בְּשִׂכְלוֹ אֵינוֹ מִתְיָרֵא מִשּׁוּם נְסָיוֹן וְכוּ':

פרק רלג

ד אָמַר אִם לֹא נִמְצָא מְפֹרָשׁ בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּפֵרוּשׁ (קִדּוּשִׁין ל) שֶׁאָסוּר לוֹמַר גִּירָא בְּעֵינֵהּ דְּשִׂטְנָא [חֵץ בְּעֵינֵי הַשָּׂטָן] הָיִיתִי אוֹמֵר גִּירָא בְּעֵינֵהּ דְּשִׂטְנָא. וְאֵינִי מֵבִין כְּלָל הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁנִּמְצָאִים בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה מְתֻנָּאִים וְאָמוֹרָאִים שֶׁהָיָה קָשֶׁה וְכָבֵד בְּעֵינֵיהֶם מְאֹד תַּאֲוָה זוֹ. כַּמּוּבָא כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת בַּגְּמָרָא כִּי אֶצְלִי אֵינוֹ כְּלוּם, כְּלָל כְּלָל לֹא, וְאֵינוֹ נֶחְשָׁב אֶצְלִי לִנְסָיוֹן כְּלָל וּבְוַדַּאי יֵשׁ סוֹד בַּמָּה שֶׁנִּמְצָא בַּתּוֹרָה שֶׁתַּאֲוָה זוֹ הִיא נְסָיוֹן, כִּי בֶּאֱמֶת אֵינוֹ נְסָיוֹן כְּלָל. וּמִי שֶׁיּוֹדֵעַ מַעַט מִגְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קל"ה): "כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל ה'", אֲנִי יָדַעְתִּי דַּיְקָא, אֵינוֹ נֶחְשָׁב לִנְסָיוֹן כְּלָל. וְאֵין חִלּוּק אֶצְלִי בֵּין זָכָר לִנְקֵבָה, אֲנִי רוֹאֶה הַתַּאֲוָה כְּמוֹ שֶׁאֲנִי רוֹאֶה אוֹתְךָ. הָיוּ לִי נִסְיוֹנוֹת אֵין מִסְפָּר, אַךְ אֵינוֹ נְסָיוֹן כְּלָל, אַךְ בְּעֵת שֶׁהָיָה נְסָיוֹן, הָיָה לוֹ גַּם־כֵּן כַּמָּה נִסְיוֹנוֹת:

פרק רלד

ה לְעִנְיַן שְׁבִירַת תַּאֲוֹוֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת לְגַמְרֵי בְּתַכְלִית הַבִּטּוּל שֶׁהִתְפָּאֵר אֶת עַצְמוֹ שֶׁזָּכָה לָזֶה, אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁיֵּשׁ צַדִּיקִים שֶׁשָּׁבְרוּ הַתַּאֲוֹוֹת, אַךְ הוּא כְּמוֹ עוֹר שֶׁמְּעַבְּדִין אוֹתוֹ וְאַף־עַל־פִּי שֶׁמְּעֻבָּד הָעוֹר אַךְ נִשְׁאָר בּוֹ קְצָת רֵיחַ שֶׁאֵינוֹ טוֹב. כְּמוֹ כֵן הַנִּמְשָׁל שֶׁיֵּשׁ שֶׁשָּׁבְרוּ הַתַּאֲוֹוֹת אֲבָל עֲדַיִן נִשְׁאָר קְצָת שֶׁמֶץ מֵהֶם וַעֲדַיִן הַתַּאֲוֹוֹת כְּרוּכִים אֲחֲרֵיהֶם בְּמִקְצָת. גַּם אָמַר כְּבָר שֶׁצְּרִיכִין לְנַקּוֹת הַגּוּף מִתַּאֲוֹוֹת כְּמוֹ שֶׁמְּעַבְּדִין הָעוֹר וּמְהַפְּכִין אוֹתוֹ. כָּךְ צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה הַגּוּף נָקִי וּמְעֻבָּד לְגַמְרֵי מִתַּאֲוֹוֹת עַד שֶׁמַּמָּשׁ יִהְיוּ יְכוֹלִין לְהָפְכוֹ וְלִרְאוֹת שֶׁהוּא נָקִי לְגַמְרֵי מִכָּל הַתַּאֲוֹוֹת וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת, וְלֹא נִמְצָא בּוֹ שׁוּם שֶׁמֶץ וְרֵיחַ כְּלָל מִשּׁוּם תַּאֲוָה וּמִדָּה רָעָה שֶׁבָּעוֹלָם. וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה מֻפְשָׁט לְגַמְרֵי מִכָּל הַתַּאֲוֹוֹת וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת וְלֹא נִשְׁאַר בּוֹ שׁוּם שֶׁמֶץ כְּלָל מִשּׁוּם מִדָּה רָעָה וְשׁוּם תַּאֲוָה בָּעוֹלָם. וְכָל זֶה זָכָה בְּיַלְדוּתוֹ קֹדֶם שֶׁהִתְחִיל לֵילֵךְ בְּהַשָּׂגוֹת גְּבוֹהוֹת, וְהִרְבֵּה זְמַן קֹדֶם שֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. אַךְ אַחַר־כָּךְ זָכָה לַעֲלוֹת מִמַּעְלָה לְמַעְלָה וּמִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה עַד שֶׁעָלָה לַמָּקוֹם שֶׁעָלָה, וְזָכָה לְמַה שֶׁזָּכָה לְמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר מִזֶּה כְּלָל:

פרק רלה

ו אָמַר מֵהַנִּגְלוֹת שֶׁלִּי אֵין אַתֶּם צְרִיכִים לִלְמֹד הֵינוּ אַף־עַל־פִּי שֶׁכְּפִי שֶׁאַתֶּם רוֹאִין מִמֶּנִּי נִדְמֶה לָכֶם שֶׁאֲנִי עַל־פִּי רֹב בְּעַצְבוּת, אֵין אַתֶּם צְרִיכִים לִלְמֹד מִזֶּה, רַק לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. כִּי הַאִם אַתֶּם מְדַמִּים עַצְמְכֶם אֲלֵי בְּכָל הַדְּבָרִים לַעֲשׂוֹת כָּמוֹנִי. גַּם בֶּאֱמֶת אֲנִי בְּשִׂמְחָה, רַק מֵחֲמַת שֶׁאֲנִי צָרִיךְ תָּמִיד לְפַנּוֹת הַדֶּרֶךְ בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה תֹּהוּ וּמִדְבָּר לַעֲשׂוֹת שָׁם דֶּרֶךְ לְקַצֵּץ מִשָּׁם כָּל הַמַּעַכְּבִים שָׁם אֶת הַדֶּרֶךְ, וּצְרִיכִים לְקַצֵּץ שָׁם אִילָנוֹת הַגְּדֵלִים שָׁם מֵאֲלָפִים שָׁנִים, וְלִהְיוֹת הוֹלֵךְ וְשׁוֹב אָנָה וָאָנָה לְקַצֵּץ וְלַחֲזֹר וּלְקַצֵּץ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה הַדֶּרֶךְ כְּבוּשָׁה לָרַבִּים, שֶׁיּוּכְלוּ רַבִּים לֵילֵךְ בְּאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ, וּמֵחֲמַת יְגִיעוֹת כָּאֵלּוּ הוּא בְּדָאָגָה עַל־פִּי רֹב. וְאָמַר אָז שֶׁגַּם רַבִּי שִׁמְעוֹן שַׁיָּךְ לָזֶה הֵינוּ לִבְחִינַת פְּנוּי הַדֶּרֶךְ:

פרק רלו

ז גַּם כְּבָר שָׁמַעְנוּ שֶׁמֵּחֲמַת שֶׁמִּשְׁפַּחְתּוֹ בָּאָה מִמַּלְכוּת בֵּית דָּוִד כַּיָּדוּעַ לְהָעוֹלָם. עַל־כֵּן עַל־פִּי הָרֹב הֵם הוֹלְכִים בְּלֵב נִשְׁבָּר וְאֵין רְגִילִים בְּפָנִים שׂוֹחֲקוֹת. כִּי דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם יָסַד סֵפֶר תְּהִלִּים שֶׁרֻבּוֹ הוּא דִּבְרֵי כִּבּוּשִׁים הַיּוֹצְאִים מִלֵּב נִשְׁבָּר. כִּי כָּל דְּבָרָיו הֵם רַק צְעָקוֹת וְתַחֲנוּנִים בְּלֵב נִשְׁבָּר מְאֹד. עַל־כֵּן גַּם זַרְעוֹ עַתָּה יֵשׁ לָהֶם לֵב נִשְׁבָּר עַל־פִּי הָרֹב.

כִּי גַּם הָרַב רַבִּי בָּרוּךְ אֵין רָגִיל בְּפָנִים שׂוֹחֲקוֹת וְלֵב שָׂמֵחַ. רַק בְּלֵב נִשְׁבָּר. אֲבָל אָנוּ מֻזְהָרִים לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד:

פרק רלז

ח סִפֵּר שֶׁבִּימֵי יַלְדוּתוֹ כְּשֶׁהָיָה סוֹעֵד סְעֻדָּתוֹ, הָיָה אַחַר־כָּךְ נוֹתֵן שֶׁבַח וְהוֹדָיָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז עַל כָּל סֵדֶר אֲכִילָתוֹ, וְלֹא הָיָה מִסְתַּפֵּק עַצְמוֹ בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן שֶׁהָיָה מְבָרֵךְ. רַק מֵעַצְמוֹ נָתַן שֶׁבַח וְהוֹדָיָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז עַל כָּל סֵדֶר אֲכִילָתוֹ שֶׁנִּתְנוּ לוֹ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. כְּגוֹן שֶׁהָיוּ נוֹתְנִין לוֹ מִתְּחִלָּה מְעַט יֵין־שָׂרָף וַחֲתִיכָה לֶעקיך [עוּגָה], וְאַחַר־כָּךְ צְנוֹן שֶׁקֹּדֶם הָאֲכִילָה וְכוּ' וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה כָּל סֵדֶר הַסְּעֻדָּה, הָיָה מְסַדֵּר שֶׁבַח וְהוֹדָיָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר בִּפְרָט:

פרק רלח

ט אָמַר הַמַּעְתִּיק: שָׁמַעְתִּי, שֶׁפַּעַם אַחַת דְּחֻקָה אוֹתוֹ אִמּוֹ הַצַּדֶּקֶת זִכְרוֹנָהּ לִבְרָכָה, בַּאֲשֶׁר שֶׁהָעוֹלָם מְשַׁבְּחִין אוֹתוֹ וְאוֹמְרִים עָלָיו גְּדוֹלוֹת כָּאֵלֶּה, עַל־כֵּן יֹאמַר נָא לָהּ גַּם־כֵּן וְיִסַּפֵּר לָהּ מַה מַּדְרֵגָתוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם. הֵשִׁיב לָהּ מָה אֹמַר לָךְ אֲנִי סָר מֵרַע בָּאֱמֶת. "אִיךְ בִּין אַיין אֶמֶּתֶער סָר מֵרָע" עוֹד שָׁמַעְתִּי מֵהָרַב רַבִּי נַפְתָּלִי זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁפַּעַם אַחַת שָׁאֲלָה אוֹתוֹ אִמּוֹ לָמָּה אֵינוֹ דּוֹחֵק אֶת עַצְמוֹ לֶאֱכֹל קְצָת כִּי בַּמֶּה יִחְיֶה. וְהֵשִׁיב לָהּ, אֲנִי חַי עַכְשָׁו רַק עִם הַחָכְמָה תִּחְיֶה אֶת בְּעָלֶיהָ (קֹהֶלֶת ז). וְאָמַר לָהּ עוֹד, יֵשׁ אֲצִלִי אֲנָשִׁים כְּאֵלּוּ שֶׁיּוֹדְעִים דְּבָרִים כָּאֵלּוּ שֶׁיְּכוֹלִים לִחְיוֹת בָּהֶם בְּלֹא אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה (פְּשׁוּט דִּרְצוֹנוֹ לוֹמַר אֲפִלּוּ אִם יֹאכְלוּ מְעַט דְּמְעַט בְּתַכְלִית הַצְּמְצוּם יְכוֹלִים לִחְיוֹת בָּזֶה, כִּי עִקַּר חִיּוּתָם הוּא מִמָּזוֹן רוּחָנִי וְכַמּוּבָא גַּם בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (וַיִּקְרָא שא:):

פרק רלט

י שָׁמַעְתִּי מִפִּי הָרַב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מַאֲמַר תִּעִיתִי כְּשֶׂה אוֹבֵד וְכוּ' (סִימָן רו בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן) אָמַר לוֹ שֶׁזֶּה הָעִנְיָן הוּא הִתְבּוֹדְדוּת שֶׁלּוֹ בְּעִתִּים הַלָּלוּ. עֶמֶד וְהִתְבּוֹנֵן עַל גֹּדֶל עִנְוָתָנוּתוֹ וּפְשִׁיטוּת וּתְמִימוּת שֶׁל עֲבוֹדָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה כָּל יְמֵי חַיָּיו. שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁזָּכָה לְמַה שֶׁזָּכָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן הָיוּ הַתְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁלּוֹ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ בְּרוּחַ נְמוּכָה וְלֵב נִשְׁבָּר כְּזֶה. עוֹד שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁפַּעַם אַחַת שָׁאַל אוֹתוֹ אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים הַקְּטַנִּים אֵיךְ לְהִתְבּוֹדֵד, וְלִמֵּד אוֹתוֹ לוֹמַר לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם רַחֵם עָלַי וְכוּ' כִּי הֵיתֵכֶן שֶׁיַּעַבְרוּ יָמַי בְּהֶבֶל כָּזֶה וְכִי בִּשְׁבִיל כָּךְ

נוֹצָרְתִּי וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז "כִּי הֱיִתֵּכֶן אַז סָע זָאל מִיר אַזוֹי אַוֶועק גָעהין דִיא וֶועלְט בִּין אִיךְ דָען פּוּן דָעסְט וֶועגִין בַּאשַׁאפֶּען גִיוָואלְרְן" וְכוּ'. אַחַר־כָּךְ בְּאֵיזֶה עֵת עָמַד זֶה הָאִישׁ אַחַר כְּתָלֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְשָׁמַע שֶׁרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ שָׁפַךְ אֶת לִבּוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּדִבּוּרִים כָּאֵלּוּ:

פרק רמ

יא שָׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת הָיָה אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ קוֹבֵל לְפָנָיו מְאֹד עַל חֶסְרוֹן פַּרְנָסָתוֹ. אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֵינִי יוֹדֵעַ אֵיךְ יֵשׁ לָכֶם לֵב כָּזֶה לְבַלְבֵּל אוֹתִי בְּהַבְלֵי עוֹלָם הַזֶּה, הֲלֹא אֲנִי דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁהוֹלֵךְ יוֹמָם וָלַיְלָה בַּמִּדְבָּר, וְחוֹתֵר וּמְבַקֵּשׁ לַעֲשׂוֹת מִמִּדְבָּר יִשּׁוּב. כִּי בְּכָל אֶחָד מִכֶּם בְּלִבּוֹ מִדְבַּר שְׁמָמָה מֵאֵין יוֹשֵׁב, וְאֵין שָׁם מָדוֹר לַשְׁכִּינָה וַאֲנִי חוֹתֵר וּמְבַקֵּשׁ בְּכָל עֵת לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה תִּקּוּן וּמָקוֹם בִּלְבַבְכֶם לִהְיוֹת שָׁם מָדוֹר לַשְׁכִּינָה. הֲלֹא כַּמָּה יְגִיעוֹת צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת מֵאֵילַּן סָרַק עַב שֶׁקּוֹרִין דֶּמְבּ לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ כֵּלִים יָפִים וּרְאוּיִים לְתַשְׁמִישׁ אָדָם. כַּמָּה יְגִיעוֹת צְרִיכִין לָזֶה עַד שֶׁמְּסַתְּתִין אוֹתוֹ וּמְנַסְּרִין אוֹתוֹ וּמְתַקְּנִין אוֹתוֹ בְּמַעֲצָד וּבִשְׁאָר כֵּלִים הַצְּרִיכִין לָזֶה. כְּמוֹ כֵן מַמָּשׁ יְגִיעוֹת כָּאֵלּוּ צָרִיךְ אֲנִי לְיַגֵּעַ אֶת עַצְמִי עִם כָּל אֶחָד מִכֶּם לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ אֵיזֶה תִּקּוּן. וְאַתֶּם מְבַלְבְּלִין אוֹתִי בַּהֲבָלִים כָּאֵלֶּה. שָׁמַעְתִּי שֶׁהָעֲבוֹדָה שֶׁלּוֹ וּקְדֻשָּׁתוֹ הַנּוֹרָאָה וְהַיִּרְאָה שֶׁהָיְתָה עַל פָּנָיו בְּלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ, וּבִפְרָט בִּימֵי נְעוּרָיו הָיָה עַד בְּלִי שִׁעוּר וָעֵרֶךְ כְּלָל. וּפַעַם אַחַת נָטַל אֶת יָדָיו וּבֵרַךְ בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא בְּסַעֲדַת לֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ וְגַם כָּל הַמְסֻבִּין עַל שֻׁלְחָנוֹ בֵּרְכוּ בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא וְאָכְלוּ אֶת פִּתָּם. וְתֶכֶף אַחַר שֶׁאָכַל פְּרוּסַת הַמּוֹצִיא עָלָה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ לַמָּקוֹם שֶׁעָלָה וְהִתְדַּבֵּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּדִבְקוּת גָּדוֹל וּבִיְרָאָה נוֹרָאָה. וְיָשַׁב בִּשְׁתִיקָה וּבְעֵינַיִם פְּקוּחוֹת וּבְדִבְקוּת עָצוּם וְנִפְלָא כָּל הַלַּיְלָה, וְלֹא הוֹשִׁיטוּ שׁוּם מַאֲכָל עַל הַשֻּׁלְחָן כִּי נִבְהֲלוּ מִפָּנָיו מְאֹד, וְהָיוּ מִתְיָרְאִין לְבַלְבֵּל אוֹתוֹ. וּבְתוֹךְ כָּךְ הֵאִיר הַשַּׁחַר וַתָּנֵץ הַחַמָּה וּבֵרְכוּ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְנִפְטְרוּ מֵעַל הַשֻּׁלְחָן. וּפַעַם אַחַת בִּימֵי נְעוּרָיו בָּא אֵלָיו אָחִיו הָרַב רַבִּי יְחִיאֵל זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עַל שַׁבָּת, וְרָאָה אֶת הַהִתְנַהֲגָה שֶׁלּוֹ בְּלֵיל שַׁבָּת וְהוּטַב בְּעֵינָיו, וּבְסַעֲדַת שַׁחֲרִית הָיוּ מְסַפְּרִין הָעוֹלָם לְפָנָיו זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֵיזֶה שִׂיחוֹת חֻלִּין וְלֹא הוּטַב הַדָּבָר בְּעֵינֵי הָרַב רַבִּי יְחִיאֵל. וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת נִכְנַס לְחַדְּרוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְדִבֵּר עִמּוֹ מֻזָּה. וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַאַתָּה זוֹכֵר כָּל הַסִּפּוּרִים שֶׁהָיוּ עַל הַשֻּׁלְחָן בְּשַׁחֲרִית, וְלֹא הָיָה זוֹכֵר אֶת כֻּלָּם. וְאָמַר לוֹ רַבֵּינוּ ז"ל אֲנִי זוֹכֵר אֶת כֻּלָּם. וְהָלַךְ וְנָעַל אֶת הַדֶּלֶת שֶׁל חַדְרוֹ וְהִתְחִיל לְסַדֵּר לְפָנָיו כָּל הַסִּפּוּרִים, וּלְהַסְבִּיר לוֹ קְצָת מָה הָיוּ עִנְיָנָם, וְדִבֵּר עִמּוֹ עַד אֵיזֶה שָׁעוֹת עַל הַיּוֹם וְהַחֲלוֹנוֹת הָיוּ סְתוּמִים. וְאַחַר־כָּךְ הִבִּיט עַל הַמַּרְאֶה שָׁעוֹת וְרָאָה שֶׁהִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת־שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית מִכְּבָר וְהִפְסִיק הַדִּבּוּר. וְהָלַךְ

הָרַב רַבִּי יְחִיאֵל מִמֶּנּוּ בִּבְכִיָּה גְּדוֹלָה וּבְנַעֲנוּעִים גְּדוֹלִים וּבְהִתְעוֹרְרוּת נִפְלָא, עַד שֶׁעָבְרוּ כַּמָּה יָמִים שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לֶאֱכֹל וְלֹא לִישֹׁן וְכוּ' רַק יָשַׁב בִּבְכִיּוֹת גְּדוֹלוֹת מֵחֲמַת גֹּדֶל הַתְּשׁוּקָה וְהַנַּעֲנוּעִים וְהִתְעוֹרְרוּת נִפְלָא שֶׁנִּתְעוֹרֵר אָז מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וּמֵאָז נִתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּהִתְקָרְבוּת אֲמִתִּי עָצוּם וְנִפְלָא מְאֹד: גְּדֻלַּת נוֹרָאוֹת הַשָּׂגָתוֹ גַּם מֵעִנְיָן זֶה מְבֹאָר כְּבָר הַרְבֵּה בְּהַשִּׂיחוֹת שֶׁנִּדְפְּסוּ. וּבָכָאן לֹא הוּבָא רַק מַה שֶּׁלֹּא נִדְפַּס עֲדַיִן:

פרק רמא

א שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר מָתַי יֵשׁ לִי הִתְבּוֹדְדוּת וְאָמַר שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁכָּל הָעוֹלָם עוֹמְדִים סְבִיבָיו וְהוּא יוֹשֵׁב בְּתוֹכָם אָז יֵשׁ לוֹ הִתְבּוֹדְדוּת. כִּי הוּא יָכוֹל לְצַעֵק בְּקוֹל דְּמָמָה דַּקָּה וְקוֹלוֹ נִשְׁמָע מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ. וְגַם אָנֹכִי שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ קוֹל דְּמָמָה דַּקָּה, שֶׁיָּכוֹל לַעֲמֹד בֵּין הָעָם וַהֲמוֹן אֲנָשִׁים וְיִצְעַק בְּקוֹל דְּמָמָה דַּקָּה מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ, וְכָל הָאֲנָשִׁים סְבִיבָיו לֹא יִשְׁמְעוּ כְּלָל. וְכֵן לְעִנְיַן רְקוּדִין אָמַר שֶׁכְּשֶׁהוּא יוֹשֵׁב בֵּין הָעוֹלָם הוּא יָכוֹל לִרְקֹד רְקוּד נִפְלָא מְאֹד וְגַם פַּעַם אַחַת שָׁמַעְתִּי בְּעַצְמִי שֶׁאָמַר, בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹשֵׁב בֵּין הָעוֹלָם אֲנִי דּוֹמֶה כְּמִי שֶׁכָּל הָעוֹלָם עוֹמְדִים סְבִיבוֹ וְהוּא מְרַקֵּד מְאֹד וּבְתוֹךְ כָּךְ בָּאוּ כְּלֵי זֶמֶר שֶׁל חֲתֻנָּה. אַחַר־כָּךְ בְּאֵיזֶה זְמַן דִּבֵּר עִמָּנוּ וְגִלָּה גַּם לָנוּ קְצָת עִנְיָן זֶה שֶׁנּוּכַל לַעֲמֹד בֵּין אֲנָשִׁים וְלִצְעֹק בְּקוֹל דְּמָמָה דַּקָּה וְכוּ' כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (שִׂיחוֹת הָר"ן טז):

פרק רמב

ב מֵעִנְיַן שֶׁיָּכוֹל לַעֲשׂוֹת אַנְדֶאסְטַנְיֶא [עַרְעוּר] וְלִשְׁלֹחַ הַדָּבָר לְהַקֵּיסָר בְּעַצְמוֹ וְכוּ' (שָׁם קעה). וְאָמַר אָז שֶׁזֶּה מַה שֶּׁאַתֶּם רוֹאִים שֶׁלִּפְעָמִים אֲנִי כּוֹתֵב אֵיזֶה דָּבָר וְשׁוֹרֵף. אֲנִי שׁוֹלֵחַ הַדָּבָר עַל־יְדֵי הֶעָשָׁן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי רִמֵּז קְצָת מִזֶּה בַּזֹּהַר וְכוּ':

פרק רמג

ג בְּעִנְיַן מִלֵּי דְעִלְמָא וַאֲפִלּוּ מִלֵּי דִשְׁטוּתָא, שֶׁיְּכוֹלִין הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים לְהַעֲלוֹת אוֹתָן דִּבּוּרִים וְלַעֲשׂוֹת בְּסִפּוּרֵיהֶם מַעֲנְיָנִים שֶׁל חֹל עֲבוּדָה גְּדוֹלָה, וּכְמוֹ שֶׁמּוּבָן קְצָת מֵהַדְּרָכִים וְהַהַנְהָגוֹת שֶׁמְּסַפְּרִים מֵהַבַּעַל שֵׁם טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וּמִשְּׁאָר צַדִּיקִים נוֹרָאִים שֶׁהָיוּ בַּדּוֹרוֹת הַסְּמוּכִים. וְגַם בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ מָרְמָז קְצָת מֵעִנְיָן זֶה כַּמּוּבָא שָׁם עַל רַב הַמְנוּנָא סָבָא שֶׁהָיָה מְסַדֵּר תְּלַת פִּרְקֵי מִלֵּי דִשְׁטוּתָא. אֲבָל הַפְּלָגַת גְּדֻלַּת חָכְמָתוֹ וְעֹצֶם קְדֻשָּׁתוֹ וְהַשָּׂגָתוֹ שֶׁהָיָה לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעִנְיָן זֶה בְּעִנְיַן סִפּוּרֵי שִׂיחוֹת חֻלִּין וְכוּ' הָיָה מֻפְלָג

וְנִשְׁגָּב מְאֹד. וּקְצָת הָיָה מוּבָן וּמְרֻמָּז לְמִי שֶׁזָּכָה לַעֲמֹד לְפָנָיו וּלְדַבֵּר עִמּוֹ, כִּי כָּל הַמִּינֵי סְפוּרִים שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם וְכָל הַמִּינֵי שְׁטוּתִים וְכוּ' שֶׁמְּסַפְּרִין הָעוֹלָם, הַכֹּל הָיָה בָּא לְפָנָיו וְגַם כָּל הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁמְּסַפְּרִין הָעוֹלָם וְכָל הַמַּעֲשִׂיּוֹת הַנִּדְפָּסִים הַכֹּל הָיוּ לְפָנָיו. וְהָיָה חֵפֶץ בְּכָל פַּעַם שֶׁיְּסַפְּרוּ לְפָנָיו חֲדָשׁוֹת מֵעִסְקֵי הָעוֹלָם, כִּי הָיָה יָכוֹל לְהַעֲלוֹת וְלַעֲשׂוֹת עֲבוֹדָה נוֹרָאָה וְנֶעְלֶמֶת מְאֹד בְּכָל הַסִּפּוּרִים שֶׁבָּעוֹלָם. פַּעַם אַחַת שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁכָּל הַדִּבּוּרִים שֶׁבָּאִים לְפָנָיו נַעֲשֶׂה מֵהֶם עִנְיָנִים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי, וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁמְּסַפֵּר לְפָנָיו וְכוּ' מֵאֲחַר שֶׁבָּאִים לְפָנָיו נַעֲשֶׂה מֵהֶם עִנְיָנִים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי וְכוּ'. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אָמַר שֶׁטּוֹב יוֹתֵר שֶׁאֲפִלּוּ לְפָנָיו לֹא יְסַפְּרוּ וְכוּ' כְּלָל, רַק כְּשֶׁנִּזְדַּמֵּן שֶׁסִּפֵּר אֶחָד לְפָנָיו נַעֲשֶׂה אָצְלוֹ בָּזֶה עִנְיָן אַחֵר לְגַמְרֵי. וּמִי שֶׁזָּכָה לַעֲמֹד לְפָנָיו בִּקְבִיעוּת, אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא הָיָה מִי שֶׁיָּבִין עִנְיָנֵי הַנְּהָגוֹתָיו אֲפִלּוּ כְּטִפָּה מִן הַיָּם, אַף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה אֶפְשָׁר לְהָבִין אֵיזֶה רֶמֶז בָּעֲלְמָא עַד הֵיכָן מַגִּיעַ סוֹד שִׂיחָתוֹ בְּעִסְקֵי הָעוֹלָם וּבְמֹלֵי דִּשְׁטוּתָא. כִּי כַּמָּה פְּעָמִים זָכִינוּ לִשְׁמֹעַ תּוֹרָה נִפְלָאָה מֵעֵין הַשִּׂיחָה וְהַסִּפּוּרִים שֶׁסִּפַּרְנוּ עִמּוֹ מִקֹּדֶם. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר כָּל זֶה בִּכְתָב, בְּעִנְיַן הַשִּׂיחָה וְהַסִּפּוּר עִמּוֹ שִׂיחַת חֻלִּין. וּמִי שֶׁזָּכָה לַעֲמֹד לְפָנָיו רָאָה בָּזֶה חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים, וְכַמָּה וְכַמָּה צְרוּפִים שֶׁנִּתְגַּלּוּ עַל־יְדֵי־זֶה. מִלְּבַד הַנִּסְתָּרוֹת. כִּי לֹא גִּלָּה אֲפִלּוּ כְּטִפָּה מִן הַיָּם כִּי הָיָה סָתוּם וְנֶעְלָם מְאֹד בְּתַכְלִית הַהֶעְלֵם. וַעֲדַיִן אוֹרוֹ הַגָּדוֹל סָתוּם וְנֶעְלָם מְאֹד מִן הָעוֹלָם עַד שֶׁיָּבוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָז יֵדְעוּ גְּדֻלָּתוֹ וְתִפְאַרְתּוֹ. וּבְיוֹתֵר וְיוֹתֵר קֹדֶם הִסְתַּלְקוּתוֹ כְּשֶׁבָּא מִלֶּמְבֶּרְג עַד שֶׁנִּסְתַּלֵּק שֶׁהָיָה מֶשֶׁךְ שְׁנֵי שָׁנִים וְיוֹתֵר שֶׁאָז הָיָה לוֹ הַחוֹלַאַת הַכָּבֵד שֶׁלּוֹ, אָז הָיוּ מְסַפְּרִין לְפָנָיו יוֹתֵר וְיוֹתֵר מֵעִסְקֵי הָעוֹלָם. וּבִקֵּשׁ שֶׁיְּסַפְּרוּ לְפָנָיו בְּכָל פַּעַם חֲדָשׁוֹת, וְאָמַר שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיךְ אֶפְשָׁר לִחְיוֹת בְּלֹא חֲדָשׁוֹת. וְהָיָה דִּרְכּוֹ עַל־פִּי רֹב שֶׁרֹב הַיּוֹם הָיָה סָגוּר וּמְסֻגָּר. וְאַחַר־כָּךְ הָיָה מְדַבֵּר עִם הָעוֹלָם הֵן מַה שֶּׁהָיָה צָרִיךְ אֵיזֶה אָדָם לְדַבֵּר עִמּוֹ אֵיזֶה עֵצָה בְּאֵיזֶה עֵסֶק וּבִפְרָט עֵצוֹת בְּיִרְאַת שָׁמַיִם וּבַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם שֶׁזֶּה הָיָה רֹב עִסְקוֹ עִם מְקֹרְבָיו, וְהֵן שְׁאָר שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים כָּל מַה שֶּׁנִּזְדַּמֵּן לְתוֹךְ פִּינוּ. וְרֹב רֹב הָיָה בָּא מִתּוֹךְ הַשִּׂיחָה הַנִּזְכָּר לְעֵיל לְשִׂיחוֹת נִפְלָאוֹת שֶׁל תּוֹרָה וּתְפִלָּה וְיִרְאַת שָׁמַיִם, וְדַרְכּוֹ הָיָה תָּמִיד שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם שִׂיחוֹת חֻלִּין הָיָה רַגְלָיו וְרֹב גּוּפוֹ מְרֻתְּתִין מְאֹד. וְהָיוּ רַגְלָיו מִזְדַּעְזְעִין מַמָּשׁ מְאֹד וּכְשֶׁהָיָה נִסְמָךְ עַל הַשֻּׁלְחָן הָיָה הַשֻּׁלְחָן עִם כָּל שְׁאָר אֲנָשִׁים הַנִּסְמָכִים עַל הַשֻּׁלְחָן גַּם־כֵּן מְרֻתְּתִין מֵחֲמָתוֹ כִּי הָיוּ רַגְלָיו וְגוּפוֹ מְרֻתֶּת וּמִזְדַּעְזֵעַ תָּמִיד. וּמִי שֶׁלֹּא זָכָה לִרְאוֹת הַיִּרְאָה שֶׁהָיָה מֻנַּחַת עַל פָּנָיו תָּמִיד לֹא רָאָה יִרְאָה מֵעוֹלָם. וְהָיָה עָלָיו כָּל מִינֵי חֵן שֶׁבָּעוֹלָם. וְהָיָה מָלֵא יִרְאָה וְאַהֲבָה וּקְדֻשָּׁה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה בְּכָל אֵיבָר וְאֵיבָר. וְהָיָה מֻפְשָׁט מִכָּל הַמִּדּוֹת וְהַתַּאֲוֹת רָעוֹת בְּתַכְלִית הַפְּשִׁיטוּת וּבְתַכְלִית

הַבְּטוּל שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְמֹחַ אֱנוֹשִׁי לְשַׁעֵר כְּלָל אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא דֻּגְמָתוֹ בָּעוֹלָם כְּלָל. וְהָיָה חִדּוּשׁ נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד מַה שֶּׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לַחֲשֹׁב:

פרק רמד

ד פַּעַם אַחַת סִפֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְפָנַי בְּדַרְכּוֹ קָבְלָנָא עַל גַּדֵּל הַיִּסּוּרִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֶׁאָמַר שֶׁהוּא מֻכְרָח לַחֲשֹׁב בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ בְּכָל יוֹם אֶת בִּלְעָם בְּתוֹךְ תְּפִלָּתוֹ, וְלֹא סִפֵּר יוֹתֵר. וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו בִּפְשִׁיטוּת שֶׁהוּא צָרִיךְ בְּכָל יוֹם בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה לְהַכְנִיעַ אֶת בִּלְעָם הָרָשָׁע לְבַטֵּל טֻמְאָתוֹ מִן הָעוֹלָם:

פרק רמה

ה שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בִּימֵי חֲנֻכָּה תקס"ג עָנָה וְאָמַר אֲנִי אִילָן נָאֶה וְנִפְלָא מְאֹד עִם עֲנָפִים נִפְלָאִים מְאֹד וּלְמַטָּה אֲנִי מֻנָּח בָּאָרֶץ מַמָּשׁ:

פרק רמו

ו פַּעַם אַחַת הָיָה אֶצְלוֹ מְחֻתָּנוֹ רַבִּי לֵיבּ מִדַּאבְּרָאוּנָע וְנִפְטַר מִמֶּנּוּ וְקִבֵּל רְשׁוּת כַּנַּהוּג עָנָה וְאָמַר יֵשׁ לִי בַּת בִּקְרִימִינְטְשַׁאק "לָאזְט זִי גְּרִיסְן זָאגְט אִיר אַז זִי הָאט אֵיין טַאטָן וָואס אַזוֹי אַחְדּוּשׁ אִיז נִיט גִּיווֹען אוּן וָועט נִיט זַיין" [תִּפְרֹס בִּשְׁלֹמָה, תֹּאמְרוּ לָהּ שֶׁיֵּשׁ לָהּ אַבָּא שֶׁהוּא כָּזֶה חִדּוּשׁ לֹא הָיָה וְלֹא יִהְיֶה] אִם הָיִיתִי רוֹצֶה לְגַלּוֹת מֵאֹתִי הָיוּ כָּל הָעוֹלָם רָצִין אַחֲרַי אַךְ שֶׁאֵינִי רוֹצֶה. וְכֵן פַּעַם אַחַת שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ בְּעַצְמוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁאָמַר בְּרִתַּת וְזִיעַ, הֲלֹא אַתֶּם יוֹדְעִים מַהוּת הָעוֹלָם עַתָּה, הֲלֹא אִם לֹא הָיָה עוֹלָם כָּזֶה הָיִיתִי חִדּוּשׁ כְּלוֹמַר שֶׁאִם לֹא הָיָה גַּשְׁמִיּוּת וְעֲבֵיוּת שֶׁל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם שֶׁל עַכְשָׁו מַעֲלִימִין וּמַסְתִּירִין אוֹתוֹ כָּל כָּךְ הָיוּ הַכֹּל רוֹאִין הַפְלָגַת נוֹרָאוֹת שֶׁלּוֹ שֶׁהוּא חִדּוּשׁ נִפְלָא נוֹרָא וְנִשְׂגָּב:

פרק רמז

ז פַּעַם אַחַת יָשַׁב יַחַד עִם הָרַב הַקָּדוֹשׁ הַמַּגִּיד מִטֶּירָאוִויצָע, כִּמְדֻמֶּה שֶׁהָיָה בְּסָעֲדָה שְׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת, וְתָפַס בִּזְקָנוֹ שֶׁל הַמַּגִּיד הַנַּ"ל בְּדַרְכּוֹ חִבָּה וְאָמַר לוֹ חִדּוּשׁ כָּמוֹנִי עֲדַיִן לֹא הָיָה בָּעוֹלָם (אָמַר הַמַּעְתִּיק אַל תִּתְפַּלֵּא כִּי הֲלֹא הָיוּ הָאָבוֹת וּמֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם וְכוּ' וְכוּ' כִּי מִי יוּכַל לְהָבִין כַּוָּנָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה בָּזֶה. וּבְפִשְׁיטוּת יֵשׁ לוֹמַר דִּרְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁחִדּוּשׁ נוֹרָא וְנִשְׂגָּב כָּזֶה, וּבְאֹפֶן כָּזֶה, וּבְהִתְגַּלּוּת כָּזֶה בְּהַעֲלָמָה כָּזֹאת וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה, בְּוַדַּאי עֲדַיִן לֹא הָיָה בָּעוֹלָם):

פרק רמח

ח פַּעַם אַחַת אָמַר: הָעוֹלָם הָיוּ צְרִיכִין לְהַעְתִּיר הַרְבֵּה עֲבוּרִי, כִּי הָעוֹלָם הֵם צְרִיכִים אוֹתִי מְאֹד מְאֹד, כִּי הָעוֹלָם אֵין יְכוֹלִין לִהְיוֹת בִּלְעָדַי כְּלָל:

פרק רמט

ט אָמַר בְּקִרְימִינְטְשַׁאק עוֹד יֹאמְרוּ בַּיָּמִים הַבָּאִים "מֶען וֶועט אַמָאהל זָאגָן אַיי אִיז דָאס גְּוֶוען אַ ר' נַחְמָן" [אַיי, הָיָה כָּזֶה ר' נַחְמָן] כִּי יִתְגַּעְגְּעוּ מְאֹד אַחֲרַי. גַּם אָמַר שֶׁבַּיָּמִים הַבָּאִים יִהְיֶה חִדּוּשׁ גָּדוֹל עַל שֶׁחָלְקוּ עָלָיו, וְיֹאמְרוּ בְּדֶרֶךְ תְּמִיָּהּ עַל זֶה הָיוּ חוֹלְקִים בִּתְמִיהָה. גַּם אָמַר שֶׁכְּשֶׁיַּחְלוֹקוּ עַל אֶחָד יֹאמְרוּ הֲלֹא גַּם עָלָיו הָיוּ חוֹלְקִים, כְּלוֹמַר עַל־כֵּן אֵין רְאָיָה מִן מַחֲלֹקֶת:

פרק רנ

י אָמַר אוֹתִי צְרִיכִים כָּל הָעוֹלָם, לֹא מִבָּעְיָא אַתֶּם כִּי אַתֶּם יוֹדְעִים בְּעַצְמְכֶם אֵיךְ אַתֶּם צְרִיכִים אוֹתִי, אֶלָּא אֲפִלּוּ כָּל הַצַּדִּיקִים צְרִיכִים אוֹתִי, כִּי גַּם הֵם צְרִיכִים לְהַחֲזִיר אוֹתָם לְמוּטָב. וְגַם אֲפִלּוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם צְרִיכִין אוֹתִי. אַךְ דַּיּוֹ לְעֶבֶד לִהְיוֹת כְּרַבּוֹ (בְּרָכוֹת נח:):

פרק רנא

יא כְּשֶׁנָּסַע לְנָאווְרִיטְשׁ בְּהִיוֹתוֹ יוֹשֵׁב עַל הָעֲגָלָה אָמַר יֵשׁ לְאֵל יָדִי לְהַחֲזִיר כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לְמוּטָב, וְלֹא בִּלְבַד אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים אֶלָּא אֲפִלּוּ צַדִּיקִים וַאֲנָשִׁים גְּדוֹלִים אֲנִי יָכוֹל לְהַחֲזִירָם לְמוּטָב. כִּי גַּם הַצַּדִּיקִים צְרִיכִים לְהַחֲזִירָם לְמוּטָב. וְלֹא מִבָּעְיָא יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים אֶלָּא כָּל הָאֻמּוֹת הָעוֹלָם כֻּלָּם אֲנִי יָכוֹל לְהַחֲזִירָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהָיִיתִי יָכוֹל לְהוֹלִיכָם סָמוּךְ לְדַת יִשְׂרָאֵל. אַךְ דַּיּוֹ לְעֶבֶד לִהְיוֹת כְּרַבּוֹ:

פרק רנב

יב אָמַר שֶׁאֶצְלוֹ הָרָצוֹא אֵינוֹ שׁוּם עֲבוֹדָה אֶצְלוֹ וְעִקַּר הָעֲבוֹדָה וְהַיְגִיעָה אֶצְלוֹ הִיא בְּחִינַת הַשּׁוֹב. כְּלוֹמַר כִּי בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יֵשׁ בְּחִינַת (יְחֶזְקֵאל א) רָצוֹא וְשׁוֹב, וְזֹאת הַבְּחִינָה הִיא אֵצֶל כָּל אָדָם אֲפִלּוּ אֵצֶל הַפָּחוּת שֶׁבַּפָּחוּתִים. כִּי כָּל אָדָם מִתְעוֹרֵר לְפָעָמִים לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּפְרָט בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה שֶׁלִּפְעָמִים מִתְלַהֵב לִבּוֹ מְאֹד, וְאוֹמֵר אֵיזֶה דִּבּוּרִים בְּהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל, וְזֹאת הַבְּחִינָה הִיא בְּחִינַת רָצוֹא. וְאַחַר־כָּךְ נִפְסָק הַהִתְעוֹרְרוּת וְהַהִתְלַהֲבוּת וְלֹא נִשְׁאַר לוֹ רַק הָרְשִׁימוּ וְזֶה בְּחִינַת וָשׁוֹב. וְאֵצֶל רֹב בְּנֵי אָדָם עִקַּר הָעֲבוֹדָה

וְהַיְגִיעָה הוּא שֶׁיִּזְכֶּה לִבְחִינַת רָצוֹא דְּהַיְנוּ שֶׁיָּרוּץ לִבּוֹ וְיִתְעוֹרֵר לַעֲבוֹדָתוֹ וְכוּ' אֲבָל הַשּׁוֹב הוּא קַל אֶצְלוֹ. כִּי זֶה טִבְעוֹ. אֲבָל אֶצְלוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הִיא לְהֶפֶךְ מֵחֲמַת שֶׁכְּבָר שִׁבֵּר וּבִטֵּל גּוּפוֹ לְגַמְרֵי. וּמֵחֲמַת זֶה הָרָצוֹא בְּטִבְעוֹ, וְעִקַּר הַיְגִיעָה שֶׁלּוֹ הִיא בְּחִינַת וָשׁוֹב. כִּי בֶּאֱמֶת הוּא בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה הַשּׁוֹב גַּם־כֵּן כָּל זְמַן שֶׁהוּא צָרִיךְ לְחִיּוֹת, כִּי אִם לָאו חַס וְשָׁלוֹם יִסְתַּלֵּק בְּלֹא עִתּוֹ וְעַל־כֵּן בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה רָצוֹא וָשׁוֹב:

פרק רנג

יג אָמַר כָּל מַה שֶּׁרוֹצִין לַעֲשׂוֹת בִּשְׁבִילִי יֵשׁ עַל זֶה כַּמָּה וְכַמָּה מְנִיעוֹת. כִּי כַּמָּה וְכַמָּה עוֹמְדִים וְאוֹרְבִים עַל־זֶה לְקַלְקֵל אוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁרוֹצִין לַעֲשׂוֹת בִּשְׁבִילִי. כִּי לְהֶפֶךְ כְּשֶׁנַּעֲשֶׂה אוֹתוֹ הַדָּבָר מְקַבְּלִים וְיוֹנְקִים מִזֶּה כַּמָּה וְכַמָּה עוֹלָמוֹת, וְהֵם עוֹמְדִים וּמְצַפִּים שֶׁיִּהְיֶה נִגְמָר וְנַעֲשֶׂה הַדָּבָר, וְזֶה לְעֻמַּת זֶה עוֹמֶדֶת הַסִּטְרָא אַחֲרָא לִמְנֹעַ וּלְעַכֵּב שֶׁלֹּא יֵצֵא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל וְכוּ'. וְזֶה נֶאֱמַר אֲפִלּוּ עַל דְּבָרִים קְטַנִּים יִהְיֶה הַדָּבָר מַה שֶּׁיִּהְיֶה, מֵאַחַר שֶׁהוּא בִּשְׁבִילוֹ יֵשׁ עַל זֶה כַּמָּה מְנִיעוֹת:

פרק רנד

יד שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר עוֹד יִהְיֶה זְמַן שֶׁיִּתְמְהוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ וְיֹאמְרוּ אֶחָד לַחֲבֵרוֹ הַאַתָּה הִכַּרְתָּ אֶת ר' נַחְמָן, אַתָּה הָיִיתָ בְּבֵיתוֹ, אַתָּה הִכַּרְתָּ אֶת אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו אֶת זֶה אוֹ אֶת זֶה וְיִהְיֶה פֶּלֶא גָּדוֹל בָּעוֹלָם מַה שֶּׁזָּכָה אָדָם לְהַכִּיר אוֹתוֹ. וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁיִּהְיֶה מַכִּיר אֶת אֲנָשָׁיו יִהְיֶה גַּם־כֵּן חִדּוּשׁ גָּדוֹל. (כִּי כָּל כָּךְ יִגְדַּל שְׁמוֹ וַחֲשִׁיבוּתוֹ הָאֲמִתִּי וְיֵדְעוּ הַכֹּל אֲמִתַּת הַפְלָגַת גְּדֻלָּתוֹ הָעֲצוּמָה עַד אֵין סוֹף עַד שֶׁיִּהְיֶה חִדּוּשׁ בְּעֵינֵיהֶם מִי שֶׁזָּכָה לְהַכִּירוֹ וְכוּ' כַּנַּ"ל). שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁהוּא יִלְמוֹד תּוֹרָה וְכוּ' (אָמַר הַמַּעֲתִּיק: עַיֵּן בְּאִגֶּרֶת הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַנִּדְפָּס בְּסוֹף סֵפֶר "פּוֹרַת יוֹסֵף" מוּבָא שָׁם שֶׁמְּשִׁיחַ יִלְמוֹד תּוֹרָה עִם הַשִּׁבְעָה רוֹעִים):

פרק רנה

טו אַחַר שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה בְּטַח בַּה' וַעֲשֵׂה טוֹב בְּסִימָן ע"ט בְּלִקּוּטֵי א' הָיָה הוֹלֵךְ בְּבֵיתוֹ אָנָה וָאָנָה כְּדַרְכּוֹ וְאָחַז מַטֶּה בְּיָדוֹ וְאָמַר וּמַטֵּה אֱלֹקִים בְּיָדִי (שְׁמוֹת יז) הַיְנוּ שֶׁזָּכָה לִכְבֹּשׁ אֶת בְּחִירָתוֹ בִּשְׁלֵמוּת כַּמְבֹאָר בַּשִּׂיחוֹת לְעֵיל (סִימָן לו):

פרק רנו

טז שָׁמַעְתִּי בְּלִיפְּוויץ שֶׁאָמַר אֲנִי אִישׁ פֶּלֶא וְנִשְׁמָתִי הוּא פֶּלֶא גָּדוֹל:

פרק רנז

יז שְׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר יֵשׁ לִי הַשָּׂגָה כָּזוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהָיִיתִי יָכוֹל לְהָבִיא עַל יָדָהּ אֶת מָשִׁיחַ, אֲבָל סִלַּקְתִּי הַכֹּל וְלָקַחְתִּי עַצְמִי אֶצְלְכֶם לְהַחֲזִיר אֶתְכֶם לְמוּטָב, כִּי זֶה גָּדוֹל מִן הַכֹּל, כִּי (זֹהַר תְּרוּמָה קכח) זַכָּאָה מָאן דְּאִתְחַד בִּידָא דְחַיָּבָא. וְאָז הוֹכִיחַ אֶת אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ מְאֹד וְאָמַר, כַּמָּה יְגִיעוֹת הָיוּ לִי בִּשְׁבִילְכֶם, כַּמָּה פְּעָמִים נָחַר גְּרוֹנִי וְנִתְיַבֵּשׁ הַלַּחְלוּחִית בְּפִי מֵרִבּוּי הַדִּבּוּרִים שֶׁהִרְבֵּיתִי לְדַבֵּר עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִכֶּם בִּפְרָטִיּוּת, וְעַתָּה מַה פָּעַלְתִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁאַתֶּם אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים אֲבָל לֹא כָּךְ רָצִיתִי, (כִּי כְּבָר מְבֹאָר (לְעֵיל רכח) שֶׁרָצָה לַעֲשׂוֹת מֵאִתָּנוּ צַדִּיקִים גְּמוּרִים מֻפְלָגִים בַּמַּעֲלָה) וְאֵיךְ אָבוֹא לִפְנֵי כִּסֵּא הַכָּבוֹד. אַךְ אֲנִי מְנַחֵם עַצְמִי בִּמְעַט אֲנָשִׁים שֶׁיֵּשׁ לִי שָׁם בָּעוֹלָם הַבָּא. הֵינוּ אוֹתָן אֲנָשִׁים מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁכְּבָר נִפְטְרוּ שֶׁאֵלּוּ כְּבָר הֵם מֵאֲנָשָׁיו בְּוַדַּאי. וְכֵן שָׁמַעְתִּי בְּעַצְמוֹ שֶׁאוֹתָן שֶׁנִּפְטְרוּ כְּבָר הֵם בְּוַדַּאי מֵאֲנָשָׁיו כִּי אוֹתָן שֶׁהֵם בַּחַיִּים עֲדַיִן הֵם בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה, אֲבָל אֵלּוּ שֶׁנִּפְטְרוּ כְּבָר הֵם מֵאֲנָשָׁיו בְּוַדַּאי:

פרק רנח

יח פַּעַם אַחַת אָמַר הָיִיתִי סָבוּר שֶׁהַיֵּצֶר הָרָע שֶׁלִּי אוֹמֵר לִי שֶׁאֵין מִי שֶׁיּוּכַל לְהַנְהִיג אֶת בְּנֵי הַנְּעוּרִים כְּמוֹנִי, עַכְשָׁו אֲנִי יוֹדֵעַ בְּבֵרוּר שֶׁאֲנִי מַנְהִיג הַדּוֹר יְחִידִי בָּעוֹלָם "אַז אֵיךְ בֵּין אֵיין מַנְהִיג" וְאֵין מַנְהִיג כְּמוֹנִי:

פרק רנט

יט אָמַר לְאֶחָד שֶׁעוֹלֶה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁיִּסַּק אֶת אִשְׁתּוֹ וְיִסַּע לְמֶרְחַקִּים, וְיִהְיֶה שָׁם בְּהֶעְלֵם גָּדוֹל מִן הָעוֹלָם, וְהוּא יֵלֵךְ לוֹ לְפַעֲמִים לַחוּץ בַּשּׁוּק וְיִסְתַּכֵּל עַל הָעוֹלָם וְיִשְׂחַק מִכָּל הָעוֹלָם. גַּם אָמַר לִי עוֹד יִהְיֶה זְמַן שֶׁתִּהְיוּ מִתְגַּעְגְּעִים מְאֹד עַל שֶׁהָיָה בְּיֶדְכֶם חִדּוּשׁ נִפְלָא כָּזֶה וַעֲזַבְתֶּם אוֹתוֹ וְלֹא קִיַּמְתֶּם אֶת דְּבָרָיו וְכוּ':

פרק רס

כ אָמַר מָשָׁל שֶׁפַּעַם אַחַת נָסַע סוֹחֵר גָּדוֹל עִם יַיִן טוֹב אִינְגֶּרִישֶׁער [אוּנְגָרִי]. פַּעַם אַחַת אָמַר הַמְשָׁרֵת וְהַבַּעַל־עֲגָלָה לְהַבַּעַל־הַבַּיִת הֲלֹא אָנוּ נוֹסְעִים בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה עִם הַיַּיִן הַזֶּה, וְאָנוּ סוֹבְלִים הַצַּעַר כָּל כָּךְ תְּנוּ לָנוּ לִטְעֹם מְעַט. וְנָתַן לָהֶם לִטְעֹם מִזֶּה הַיַּיִן הַטּוֹב. לְאַחַר יָמִים נִתְגַּלְגֵּל שֶׁזֶּה הַמְשָׁרֵת נִתְוַעֵד יַחַד עִם שׁוֹתֵי יַיִן בְּעִיר קְטַנָּה וְשָׁתוּ יַיִן וְשִׁבְּחוּ אוֹתוֹ מְאֹד, וְאָמְרוּ שֶׁהוּא יַיִן אוּנְגָרִישֶׁער. אָמַר הַמְשָׁרֵת הַנַּ"ל תְּנוּ לִי לִטְעֹם וְנָתְנוּ לוֹ. וְאָמַר אֲנִי יוֹדֵעַ

שֶׁאֵין זֶה יַיִן טוֹב אוּנְגַרִישֶׁער כְּלָל, וְנָעֲרוּ בּוֹ וְדָחֲפוּ אוֹתוֹ. וְהוּא אָמַר הֲלֹא אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאֵין זֶה יַיִן אוּנְגַרִישֶׁער כְּלָל, כִּי הֲלֹא אֲנִי הָיִיתִי אֵצֶל סוֹחֵר גָּדוֹל כָּזֶה וְכוּ' וְהֵם לֹא הִשְׁגִּיחוּ עָלָיו. וְאָמַר, אֲבָל לֶעָתִיד כְּשֶׁיָּבוֹא מָשִׁיחַ אָז יֵדְעוּ כְּשֶׁיִּתְּנוּ יַיִן הַמְשֻׁמָּר, אֲזַי לַאֲחֵרִים יוּכְלוּ לְהַטְעוֹת וְיִתְּנוּ לָהֶם יַיִן וְוואלִיחְשֶׁין סְטְרָאוויצְטֶיר וְיֹאמְרוּ לָהֶם שֶׁהוּא יַיִן הַטּוֹב הַמְשֻׁמָּר, אֲבָל לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לֹא יוּכְלוּ לְהַטְעוֹת כִּי אֲנַחְנוּ טַעֲמְנוּ הַיַּיִן הַטּוֹב וְכוּ':

פרק רסא

כא בַּלַּיְלָה קֹדֶם הַבְּרִית מִילָה שֶׁל בְּנוֹ שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה אָז יָשַׁב עִמָּנוּ הָרְבֵּה וְדִבֵּר עִמָּנוּ הָרְבֵּה מֵעִנְיַן גְּדֻלָּתוֹ וַאֲמִתַּת הַפְּלָגַת מַעֲלָתוֹ וְשָׁמַעְנוּ אָז כַּמָּה דְּבָרִים. וְאָמַר אָז שֶׁקָּשֶׁה לְהַכְנִיס בַּלֵּב עִנְיַן גְּדֻלָּתוֹ, וְאִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר מִזֶּה, כִּי גַּם אֲחֵרִים אוֹמְרִים כָּךְ לְשׁוֹנוֹת כְּאֵלּוּ. וְכָל מַה שֶּׁהַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר אוֹמֵר הַשֵּׁנִי גַּם־כֵּן כָּךְ אֲבָל רַק כָּל חַד כְּפוּם מַה דְּמְשָׁעֵר בְּלִבֵּהּ יָכוֹל לְהָבִין קְצָת הֵיכָן נְקֻדּוֹת הָאֱמֶת לְאַמִּתּוֹ וְהָבֵן:

פרק רסב

כב כַּמָּה פְּעָמִים חָזַר בְּעַצְמוֹ דִּבְרֵי הָעוֹלָם שֶׁאוֹמְרִים עָלָיו שֶׁאֵין כָּאן מְמֻצָּע, רַק אוֹ שֶׁהוּא חַס וְשָׁלוֹם כְּמוֹ שֶׁהַמִּתְנַגְּדִים בּוֹדִים עָלָיו וְכוּ' הַדּוֹבְרִים עַל צַדִּיק עָתָק רַחֲמָנָא לְצַלָּן וְכוּ', אוֹ אִם הוּא לְהֶפֶךְ שֶׁהוּא צַדִּיק אֱמִתִּי, אֲזַי הוּא חִדּוּשׁ נִפְלָא וְנוֹרָא וְנִשְׁגָּב שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר בְּמֹחַ אֱנוֹשִׁי כְּלָל. כִּי כָּךְ הָיוּ רְגִילִים רֹב הָעוֹלָם לוֹמַר עָלָיו זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְהוּא זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה חָזַר בְּעַצְמוֹ דִּבּוּרִים אֵלּוּ כַּמָּה פְּעָמִים וְרָמַז לָנוּ שֶׁהָאֱמֶת הוּא כֵּן שֶׁאֵין כָּאן מְמֻצָּע. וְהַבּוֹחֵר יִבְחַר לוֹ הָאֱמֶת כִּי הָאֱמֶת הוּא אֶחָד. (וְעַיֵּן בְּסִימָן נ"א בְּלִקּוּטֵי א) וּמִזֹּאת הַשִּׂיחָה בְּעַצְמָהּ יוּכַל לְהָבִין מְעַט גְּדֻלָּתוֹ, כִּי עַל־יְדֵי עֹצֶם הַהִתְנַגְּדוּת וְהַמַּחֲלֹקֶת יוּכַל לְהָבִין הָאֱמֶת בְּהֶפְךְ מַמָּשׁ, וְיִתְפַּלֵּא עַל עֹצֶם גְּדֻלָּתוֹ בְּלִי שִׁעוּר כִּי אֵין כָּאן מְמֻצָּע כַּנַּ"ל וְהָבֵן הֵיטֵב הָאֱמֶת לְאַמִּתּוֹ:

פרק רסג

כג בִּשְׁנַת תקס"ג שֶׁהוּא רֹאשׁ־הַשָּׁנָה הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה בְּכָאן בְּבָּרֶסְלֶב, אָז הָיִיתִי אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה וְכָל עֲשֶׂרֶת־יְמֵי־תְשׁוּבָה עַד אַחַר יוֹם־כִּפּוּר. וְאַחַר יוֹם־כִּפּוּר נָסַעְתִּי לְבֵיתִי וְרַבִּי יוּדְל וְרַבִּי שְׁמוּאֵל אַייזִיק נִשְׁאֲרוּ בְּכָאן עַל חַג הַסֻּכּוֹת. וְשָׁמַעְתִּי כַּמָּה דִּבּוּרִים יְקָרִים מֵרַבִּי יוּדְל מַה שֶּׁשָּׁמַע אָז וְאֵינִי זוֹכֵרָם הֵיטֵב. פַּעַם אַחַת בְּיוֹם הוֹשַׁעְנָא רַבָּא אָמַר בִּפְנֵי הָעוֹלָם וּמָה אֶעֱשֶׂה שֶׁשְּׁנֵי רוֹצְחִים עוֹמְדִים עָלַי וְאוֹמְרִים אַף־עַל־פִּי־כֵן שֶׁאֲנִי מַנְהִיג

(שָׁקוֹרִין גִּיטָר יוּד) וְהֶרְאָה בְּיָדוֹ עַל רַבִּי יוּדְל וְרַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק בָּעֵת שֶׁאָמַר שִׁנֵּי רוֹצְחִים, הַיְנוּ שֶׁעָלֵיהֶם הָיָה נִתְכַּוֵּן מֵחֲמַת שֶׁהֵם הָיוּ כְּרוּכִים אַחֲרָיו מְאֹד. וּמִי יִזְכֶּה לְהָבִין פֵּרוּשׁ דְּבָרִים אֵלּוּ כִּי הָאֲנָשִׁים הַנַּ"ל הָיוּ יְקָרִים בְּעֵינָיו מְאֹד מִגְּדוֹלֵי מְקָרָבָיו. וּבְיוֹם שִׁמְינִי עֲצֶרֶת דִּבֵּר עִמָּהֶם מֵעִנְיַן רְקוּדִין וְהַמְחָאַת כַּף, וּמַה שֶּׁמְּהַפְּכִין אֶת עַצְמוֹ שֶׁזֶּה בְּחִינַת (שְׁמוֹת יט) וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹקִים וַיֵּרֶד ה' עַל הַר סִינַי (כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר - שִׂיחוֹת הָרַ"ן פו) וְעִנְיַן הַפְּרִיסְטַאקְיט שֶׁעוֹשִׂין וְכוּ' וְדִבֵּר עִמָּהֶם דְּבָרִים נִפְלָאִים. אַחַר־כָּךְ הִתְחִילוּ לִכְנֹס הֲמוֹן עָם מֵאֲנָשֵׁי הָעִיר שֶׁבָּאוּ אֵלָיו בְּנִגּוּן וְשִׂמְחָה כַּנַּהוּג בְּיוֹם שִׂמְינִי־עֲצֶרֶת. וְאָז אָמַר לְרַבִּי יוּדְל וּלְרַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק לְכוּ לָכֶם כִּי אֲנִי צָרִיךְ לַעֲסֹק עִמָּהֶם וְאֵין זֶה שַׁיָּךְ לָכֶם וְהָלְכוּ לָהֶם מִמֶּנּוּ. וְאַחַר־כָּךְ נַעֲשָׂה שָׁם שִׂמְחָה גְּדוֹלָה בְּקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל שֶׁל שִׁיר וְשִׂמְחָה. וְאָז רָקַד רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ הַרְבֵּה מְאֹד מִן אֵיזֶה זְמַן קֹדֶם הַלַּיְלָה עַד אֵיזֶה שָׁעוֹת בְּתוֹךְ הַלַּיְלָה שֶׁל שִׂמְחַת תּוֹרָה. וְצִוָּה שֶׁיָּבִיאוּ לוֹ אֶת וכו' וְרָקַד עִמָּהֶם הַרְבֵּה. וּכְבָר יָדוּעַ גֹּדֶל נִפְלְאוֹת עֲרֵבוּת נְעִימוּת קְדֻשַּׁת הָרִקּוּד שֶׁלּוֹ, כִּי מִי שֶׁלֹּא רָאָה זֹאת לֹא רָאָה טוֹב מִיָּמָיו. וּכְבָר מְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לְעֵיל קטז) שֶׁבְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה רָקַד רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַרְבֵּה. הַיְנוּ בְּשִׂמְינִי־עֲצֶרֶת הַנַּ"ל וּבְשַׁבַּת חֲנֻכָּה בְּהַסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית אַחַר שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַנּוֹרָאָה רָאִיתִי מְנוֹרַת זָהָב בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן ח', וּבְפוּרִים, וְאַחַר־כָּךְ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן הָיְתָה הַחֲתָנָה שֶׁל בִּתּוֹ שָׂרָה וְרָקַד הַרְבֵּה עִם בִּתּוֹ הַכַּלָּה בְּהַסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית שֶׁל שַׁבָּת חֲתֻנָּה, אַחַר שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַנּוֹרָאָה וְהוּא כְּחָתָן יֹצֵא מֵחֻפָּתוֹ (בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן מ"ט). כִּי בְּעֵת אֲמִירַת הַתּוֹרָה הִתְחִיל בְּקוֹל נִפְלָא מֵאֵלּוּ הַתֵּבוֹת וְהוּא כְּחָתָן יֹצֵא מֵחֻפָּתוֹ רַק כְּשֶׁמְּסַר לָנוּ הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּכָתַב־יָדוֹ הַקָּדוֹשׁ הִתְחִיל מִפְּסוּק לַשֶּׁמֶשׁ שָׂם אֹהֶל בָּהֶם כַּנַּדְפֵּס (שָׁם) וְאַחַר שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַנַּ"ל רָקַד הַרְבֵּה עִם בִּתּוֹ אַשְׁרֵי עַיִן רָאֲתָה זֹאת. וְשָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר בְּעַצְמוֹ בַּשָּׁנָה הַזֹּאת רָקַדְתִּי הַרְבֵּה מֵחֲמַת שֶׁנִּשְׁמַע אָז שֶׁיּוֹצְאִין גְּזֵרוֹת (שָׁקוֹרִין פּוּנְקְטָן) עַל יִשְׂרָאֵל, כִּי עַל־יְדֵי רְקוּדִין וְהַמְחָאוֹת כַּף מַמְתִּיקִין הַדִּינִים וּמְבַטְּלִין הַגְּזֵרוֹת כַּמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים בְּסִימָן י' לִקּוּטֵי א' שֶׁנֶּאֱמַר לְעִנְיָן זֶה כַּנִּרְשָׁם בְּמָקוֹם אַחֵר (שִׂיחוֹת הָרַ"ן קלא):

פרק רסד

כד אָמַר הִתְפַּלַּלְוּ עָלַי שֶׁאֶשּׁוּב לִבְרִיאוּתִי וְאוֹלִיךְ אֶתְכֶם בְּדֶרֶךְ חָדָשׁ שֶׁלֹּא הָיָה מֵעוֹלָם. אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא בַּדֶּרֶךְ הַיָּשָׁן מִכְּבָר, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא חָדָשׁ לְגַמְרֵי:

פרק רסה

כה פַּעַם אַחַת סִפֵּר שֶׁזֶּה סָמוּךְ הִתְחִיל לִלְמֹד אֶת הַחֹשֶׁן מִשְׁפָּט עִם הַשַּׁ"ךְ וְהַסְּמַ"ע וְלָמַד בִּזְמַן מוּעָט עַד סִימָן צ"א שֶׁהוּא בְּעֶרֶךְ מְאתַיִם דַּפִּין וְאָמַר שֶׁהוּא יוֹדֵעַ וְזוֹכֵר כָּל סָעִיף קָטָן מֵהֵיכָן הוּא מַתְחִיל. וְאָז הָיָה לְפָנָיו רַב אֶחָד וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּשְׁאֵלוֹת וְדִינִים וְלֹא יָדַע אוֹתוֹ הָרַב לַהֲשִׁיבוֹ. וְאַחַר־כָּךְ הָיָה לְפָנָיו דְּאקְטִיר אֶחָד וְדִבֵּר עִמּוֹ וְלֹא יָדַע גַּם־כֵּן כְּלָל. וְאָמַר אֵיךְ לוֹקְחִין שֶׁיִּתְגַּלֶּה וְכוּ' שֶׁבַּנִּגְלֶה קַל יוֹתֵר לְחַדֵּשׁ מִלְּחַדֵּשׁ בַּנִּסְתָּר. וְאֵינִי זוֹכֵר כָּל זֶה הֵיטֵב. וְכַמָּה פְּעָמִים סִפֵּר עִם אֲנָשִׁים מִכַּמָּה דִּינִים מֵהָאַרְבָּעָה שֻׁלְחָן־עָרוּךְ הַגְּדוֹלִים בְּעַל־פֶּה, וְהָיָה בָּקִי בְּכָל הַדִּינִים בִּבְקִיאוּת גָּדוֹל מְאֹד. וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁלָּמַד אוֹתוֹ הַפּוֹסֵק בְּסָמוּךְ לֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲמֹד נֶגֶד בְּקִיאוּתוֹ הַגְּדוֹלָה, כִּי תָּמִיד נִתְבַּטְּלוּ לְפָנָיו כָּל הַלּוֹמְדִים שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִמָּהֶם בִּבְקִיאוּת הָאַרְבָּעָה שֻׁלְחָן־עָרוּךְ הַגְּדוֹלִים. גַּם שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר אִם הָיִיתִי אוֹמֵר פְּשָׁטִים בגמפ"ת [בְּגְמָרָא פֵּרוּשׁ רַשִׁ"י תּוֹסְפוֹת] הָיוּ כָּל הַלּוֹמְדִים וְהַגְּדוֹלִים מֻנָּחִים תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלַי, אַךְ עֲדַיִן אֵין לִי חֵשֶׁק לָזֶה. וְעַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקַמָּן שמג) שֶׁאָמַר שֶׁבַּנִּגְלֶה קַל יוֹתֵר לְחַדֵּשׁ וְכוּ' וּמִי שֶׁמְּעַיֵּן הֵיטֵב בִּדְבָרָיו יוּכַל לְהָבִין מֵאֵלָיו עֹצֶם גְּדֻלַּת חָכְמָתוֹ עַד אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית:

פרק רסו

כו אָמַר כָּל מַה שֶּׁמָּשִׁיחַ יַעֲשֶׂה טוֹבוֹת לְיִשְׂרָאֵל אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת, רַק שֶׁהַחִלּוּק הִיא שֶׁמָּשִׁיחַ יִגְזֹר אֹמֶר וְיָקוּם אֲבָל אֲנִי (וּפָסַק וְלֹא דִּבֵּר יוֹתֵר). נָסַח אַחֵר אֲבָל אֲנִי אֵינִי יָכוֹל לְגָמֹר עֲדַיִן. יֵשׁ נָסְחָא כָּזוֹ, אָצְלִי עֲדַיִן יֵשׁ בְּחִירָה, אֲבָל אֵצֶל מָשִׁיחַ כְּבָר לֹא יִהְיֶה בְּחִירָה כְּלָל:

פרק רסז

כז שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר, שֶׁהִשִּׂיג יְחִידָה בְּתַכְלִית מַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה. כִּי זֶה יָדוּעַ, שֶׁנֶּפֶשׁ דְּנֶשָׁמָה גָּבוֹהַּ יוֹתֵר מִיְּחִידָה דְּרוּחַ, וְכֵן כַּיּוֹצֵא בָּזֶה בְּכֻלָּם; וְהוּא הִשִּׂיג יְחִידָה בְּתַכְלִית מַדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה. וְאָמַר: נִמְצָא, שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ "מֵעַט", וַאֲנִי עוֹמֵד בְּמַדְרֵגָה גָּבוֹהַּ, אַף־עַל־פִּי־כֵן עֲדַיִן אֲנִי רוֹצֶה יוֹתֵר, כִּי מִי יוֹדֵעַ, אוּלַי יֵשׁ עוֹד גָּבוֹהַּ מֵעַל גָּבוֹהַּ עַד אֵין סוֹף וְכוּ' וְכוּ': אָמַר: אֲנִי אֶשִׁיר שִׁיר לְעָתִיד שֶׁזֶּה יִהְיֶה הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁל כָּל הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים. (אָמַר הַמַּעֲתִּיק: עַיֵּן בְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן בְּהַתּוֹרָה בֹּא אֶל פַּרְעֹה חֵלֶק א' סִימָן ס"ד, וּבְלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא בְּהַתּוֹרָה תִּקְעוּ תּוֹכָחָה סִימָן ח'): פַּעַם אֶחָד הֵרִים יָדָיו עַד כְּתֵפָיו וְהוֹרִידָם מִכְּתֵפָיו וּלְמַטָּה וְאָמַר כָּל וְכוּ' הֵם אֶצְלִי מִכַּאן וְעַד כַּאן, הֵינוּ מִכְּתֵפָיו וּלְמַטָּה, וְאַחַר־כָּךְ הֵרִים יָדוֹ לְמַעְלָה מֵרֹאשׁוֹ

וְהוֹרִידֵם מִשָּׁם סָמוּךְ לְרֹאשׁוֹ עַד הַכְּתֵפַיִם וְאָמַר: וַאֲנִי מִכַּאן וְעַד (כַּאן) הַיְנוּ מֵהָרֹאשׁ וְעַד הַכְּתֵפַיִם, וְהַדְּבָרִים עַתִּיקִים. וְעַיֵּן בְּכִתְבֵי הָאֲרִיזַ"ל וְהָבֵן אִם עֵינַי שֹׁכֶל לָךְ לְהָבִין מִשָּׁם גְּדוֹלַת הָאָדָם כְּשֶׁזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת רְצוֹן יוֹצְרוֹ עַד שֶׁיַּשְׂלִים הַצֶּלֶם אֱלֹקִים בִּשְׁלֵמוּת:

פרק רסח

כח אָמַר אֲנִי יָכוֹל לְקַבֵּל מָמוֹן הַרְבֵּה בְּלִי שִׁעוּר, וְלֹא יִהְיֶה אֶצְלִי שׁוּם שִׁנּוּי. כִּי דֶּרֶךְ הָאָדָם כְּשֶׁיַּגִּיעַ לְיָדוֹ מָמוֹן, בִּפְרָט מָמוֹן הַרְבֵּה, נִשְׁתַּנֶּה פָּנָיו וְנַעֲשִׂין אֶצְלוֹ שִׁנּוּיִים. אֲבָל אֶצְלִי אֲפִלּוּ אִם אֲקַבֵּל סַךְ עָצוּם בְּפַעַם אֶחָד, אֵין אֶצְלִי שׁוּם שִׁנּוּי כְּלָל. וְשָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁקַּבָּלַת מָמוֹן שֶׁלּוֹ הוּא חִדּוּשׁ אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֵּין הַחִדּוּשִׁים שֶׁיֵּשׁ לוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי יֵשׁ אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כַּמָּה חִדּוּשִׁים וְקַבָּלַת מָמוֹן שֶׁלּוֹ הוּא חִדּוּשׁ אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֵּין הַחִדּוּשִׁים שֶׁלּוֹ:

פרק רסט

כט יוֹם ד' דֶּאֱלוּל תקס"ט בְּרֶסְלֶב. אָמַר אֲנִי עָנָו מִכָּל הַמְפָרְסָמִים, כִּי כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ עֲבוֹדָתוֹ וַאֲנִי עָנָו הַיְנוּ כִּי אֵינָם נֶחְשָׁבִים אֶצְלִי כְּלָל, כִּי מִדַּת עֲנָוָה הִיא לִבְלִי לְהַחֲזִיק עַצְמוֹ לְשׁוּם דָּבָר וְלִהְיוֹת בְּעֵינָיו אַיִן וְאֶפֶס, וּמֵאַחַר שֶׁאֵינָם נֶחְשָׁבִים אֶצְלִי כְּלָל נִמְצָא שֶׁאֲנִי עָנָו שֶׁלָּהֶם. פֵּרוּשׁ שֶׁמִּכָּל הַמְפָרְסָמִים אֲנִי הֶעָנָו שֶׁזֶּה עוֹשֶׂה זֹאת וְזֶה זֹאת, וַאֲנִי אֵינִי מַחֲזִיק מֵהֶם כְּלָל נִמְצָא שֶׁבְּצֵרוּף כֻּלָּם יֵשׁ לִי מִדַּת הֶעָנָוה בֵּינֵיהֶם. אַךְ אֶת מִי אֲנִי מַחֲזִיק יוֹתֵר לְאַיִן אֶת עַצְמִי אוֹ אוֹתָם וְכוּ' וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הַנִּרְאֶה שֶׁאֶת עַצְמוֹ הוּא מַחֲזִיק יוֹתֵר לְאַיִן וָאֶפֶס. וְכֵן בְּמִשֶּׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם אֵינוֹ מְיֻשָּׁב אֶצְלִי מַה שֶּׁכָּתוּב בּוֹ שֶׁהָיָה עָנָו מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֵיךְ שַׁיָּךְ זֹאת מֵאַחַר שֶׁכֻּלָּם הָיוּ תַּלְמִידָיו אֵיךְ הָיָה עָנָו כְּנֶגְדָּם, אַךְ צָרִיךְ לוֹמַר גַּם־כֵּן כַּנַּ"ל שֶׁהָיָה עָנָו מִכָּל הָאָדָם, שֶׁהָיָה לוֹ מִדַּת הֶעָנָוה שֶׁל כָּל הָאָדָם הַיְנוּ שֶׁאֶצְלוֹ הָיְתָה הֶעָנָוה שֶׁל כֻּלָּם כִּי כֻּלָּם הָיוּ אֶצְלוֹ בְּחִינַת עֲנָוה בִּבְחִינַת אַיִן וְאֶפֶס כַּנַּ"ל אַךְ אֶת עַצְמוֹ הָיָה מַחֲזִיק יוֹתֵר לְאַיִן וָאֶפֶס יוֹתֵר מִבְּחִינַת אַיִן וָאֶפֶס שֶׁהָיָה מַחֲזִיק אוֹתָם וְהָבֵן הֵיטֵב. אָמַר הַמַּעְתִּיק נִרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי, דִּרְצוֹנוֹ לוֹמַר כִּי הַשִּׂיג כָּל־כָּךְ בְּגֶדֶלֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ עַד אֲשֶׁר הֶעָבוֹדָה שֶׁל כָּל אָדָם הָיָה אֶצְלוֹ בִּבְחִינַת אַיִן וָאֶפֶס נֶגֶד גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְהוּא בְּעַצְמוֹ אַף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה רַבָּן שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל כִּי הִשִּׂיג יוֹתֵר מִכֻּלָּם, אַף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה מַחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ לְאַיִן וָאֶפֶס יוֹתֵר מִכֻּלָּם. כִּי דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁהָיְתָה הַשָּׂגָתוֹ גְּבוֹהָה כָּל־כָּךְ, עַל־יְדֵי־זֶה הִשִּׂיג שֶׁכְּפִי מַדְרֵגָתוֹ וְהַשָּׂגָתוֹ אֵין עֲבוֹדָתוֹ נֶחְשֶׁבֶת כְּלוּם בְּיוֹתֵר נֶגֶד גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ וְקַל לְהָבִין:

פרק רע

ל צִוָּה לִקְרוֹת אֶחָד לִבְדֹּק תְּפִלָּיו. עָנָה וְאָמַר מֻחְמֶּצֶת שֶׁהָרַב מִבַּרְדִּיטְשׁוֹב הוּא נוֹסֵעַ וְסוֹבֵב עַתָּה עַל הַמְּדִינָה, מֻחְמֶּצֶת זֶה אֲנִי מְצַוֶּה לִבְדֹּק הַתְּפִלִּין שֶׁלִּי. כִּי בֶּאֱמֶת אַף עַל פִּי שֶׁאֲמַרְתִּי שֶׁאֵינִי מַחֲזִיק מֵהֶם הַיְנוּ שֶׁהֵם אֶצְלִי אֵין וַאֲפֶס כַּנַּ"ל, אַף־עַל־פִּי־כֵן הָרַב מִבַּרְדִּיטְשׁוֹב הוּא גָּדוֹל בְּעֵינַי מְאֹד וּכְשֶׁגָּדוֹל וּמְפֻרְסָם כָּזֶה הוּא הוֹלֵךְ וְסוֹבֵב, זֶה בְּחִינַת פְּגַם הַהִתְפָּאֲרוּת חֵס וְשָׁלוֹם כִּבְיָכוֹל. כִּי יִשְׂרָאֵל הֵם הִתְפָּאֲרוּת שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהַגָּדוֹל בְּיִשְׂרָאֵל הוּא עִקַּר הַהִתְפָּאֲרוּת. כִּי הוּא חָשׁוּב וּמְפֹאָר בְּיִשְׂרָאֵל, וּכְשֶׁהוּא יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ אֲזַי הוּא בְּחִינַת (יְשַׁעְיָה מד) כְּתִפְאֶרֶת אָדָם לָשֶׁבֶת בַּיִת. הַיְנוּ שֶׁבְּחִינַת הַהִתְפָּאֲרוּת הוּא יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ בְּחִינַת הַבָּתִּים שֶׁל תְּפִלִּין. אֲבָל כְּשֶׁהוּא נוֹסֵעַ וְסוֹבֵב וּמִתְבַּזֶּה בֵּין הַחַיִּים כִּי עַל הַדֶּרֶךְ בְּוַדַּאי הָאָדָם מִתְבַּזֶּה כַּמּוּבָא (בַּמִּדְבָּר רַבָּה יא), בִּפְרָט אִישׁ כָּזֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ בִּזְיוֹנוֹת, בְּוַדַּאי לְפִי עֶרֶךְ כְּבוֹדוֹ וְגָדְלוֹ שֶׁלִּפְעָמִים אֵין נוֹתְנִין לוֹ כָּבוֹד כָּרָאוּי לוֹ לְפִי כְּבוֹד הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ. וְלִפְעָמִים יֵשׁ לוֹ אֵיזֶה בִּזְיוֹנוֹת בְּעִנְיַן קַבָּלַת הַמָּמוֹן שֶׁאֵינוֹ כָּרָאוּי לְפִי כְּבוֹדוֹ וְכַיּוֹצֵא. וּמֵאַחַר שֶׁבְּחִינַת הַהִתְפָּאֲרוּת נִפְגָּם וְנִתְבַּזֶּה וְיוֹצֵא מִן הַבָּתִּים, עַל־כֵּן יֵשׁ חֶשְׁשׁ עַל הַתְּפִלִּין שֶׁהֵם בְּחִינַת הִתְפָּאֲרוּת כַּיָּדוּעַ כִּי הֵם נִקְרָאִים פְּאֵר כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת יא.):

פרק רעא

לא גֹּדֶל הַמַּעֲלָה שֶׁל הַמִּתְקָרְבִים אֲלֵיהוּ אִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר כִּי כְּבָר נִתְפַּשְׁטוּ דִּבּוּרִים כְּאֵלּוּ בֵּין הָעוֹלָם שֶׁהֵם מִתְפָּאֲרִין גַּם־כֵּן בְּדִבּוּרִים כְּאֵלּוּ אֲבָל בֶּאֱמֶת הַמִּקָּרְבִין שֶׁלִּי הַהִתְקָרְבוּת לְבַד הוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד. כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ הַיְנוּ הַמְקֹרָב אֵינוֹ כְּלוּם, וְאֵינוֹ מִתְנַהֵג בְּדַרְכֵי יֹשֶׁר כָּרָאוּי, אַף־עַל־פִּי־כֵן מֵאַחַר שֶׁהוּא בְּתוֹךְ אֲנָשִׁים כָּאֵלּוּ שֶׁהֵם מְקֹרָבִים לְצַדִּיק לְקֻדָּשָׁה כָּזֶה זֶה בְּעַצְמוֹ מוֹעִיל לוֹ מְאֹד, וּבְמֶשֶׁךְ הַזְּמַן יִתְעוֹרֵר גַּם־כֵּן וְיַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה. וּרְאֵה בְּעֵינֶיךָ, כִּי אַתֶּם זוֹכִים לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים כָּאֵלּוּ. וַאֲפִלּוּ אִם אֵינָם שׁוֹמְעִים הַחִדּוּשׁ, רַק שֶׁזּוֹכִים לַעֲמֹד בְּעֵת שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ חִדּוּשׁ כָּזֶה, גַּם־כֵּן אַשְׁרֵי לוֹ מִכָּל־שֶׁכֵּן כְּשֶׁזּוֹכִין לִשְׁמֹעַ. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם זוֹכִין לִשְׁמֹעַ חִדּוּשׁ כָּזֶה פַּעַם אַחַת בַּשָּׁנָה. אֲפִלּוּ אִם לֹא הָיוּ זוֹכִין לִשְׁמֹעַ חִדּוּשׁ כָּזֹאת רַק פַּעַם אַחַת כָּל יְמֵי חַיָּיו גַּם־כֵּן דַּי לָכֶם, כִּי אִלְמָלֵא לֹא בָּאתֶם לְעָלְמָא אֶלָּא לְמִשְׁמַע דָּא דַּי, כַּמּוּבָא בְּזֹהַר הַקָּדוֹשׁ (בְּרֵאשִׁית קסד:) (מִכָּל־שֶׁכֵּן וְכָל־שֶׁכֵּן שֶׁאָנוּ זוֹכִין לִשְׁמֹעַ כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים בַּשָּׁנָה חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים אֲשֶׁר לֹא נִשְׁמְעוּ מֵעוֹלָם). וְאָמַר לִי אָז בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן "אֶט הֶעְרְט דַיין נְשָׁמָה וכו'" [הִנֵּה שׁוֹמַעַת נִשְׁמָתְךָ] דְּהַיְנוּ הַחִדּוּשׁ הַנַּ"ל מֵעִנְיַן הַתְּפִלִּין, שֶׁבְּשָׁבִיל שֶׁהָרַב נוֹסֵעַ וּמִטַּלְטֵל הוּא צָרִיךְ לִבְדֹּק תְּפִלִּין שֶׁלּוֹ. וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁמֻּנָּחִים בְּשִׁפְלוּת גָּדוֹל מְאֹד, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָעֲקָה בְּעָלְמָא שֶׁנּוֹתְנִין אַף־עַל־פִּי שֶׁתֵּכֶף

וּמִיָּד נִפְסָק גַּם זֶה אֵינוֹ נֶאֱבָד, וַאֲפִלּוּ הַצְּעָקָה מִבֶּטֶן שְׁאוֹל גַּם־כֵּן אֵינוֹ נֶאֱבָד. וּכְמוֹ שֶׁאִיתָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (שָׁם סט:) בְּשׁוֹא גַּלְיוּ אַתָּה תְּשַׁבְּחֵם (תְּהִלִּים פט), שֶׁמַּה שֶּׁהָאָדָם מְנַשֵּׂא עַצְמוֹ וּמַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ לְאֵיזֶה מַדְרֵגָה אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ מַגִּיעַ אֵלֶיהָ, זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא מִתְיַגֵּעַ וְרוֹדֵף לְהַשִּׂיג וּלְגַלּוֹת לְאֵיזֶה קְדֻשָּׁה הִיא שִׁבְחָא דִּילֵהּ וִיקָרָא דִּילֵהּ עֵילָּא שָׁם:

פרק רעב

לב פַּעַם אַחַת יָצָא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ עַל עַצְמוֹ וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן אֲנִי סָבָא דְּסָבִין. וְאִם תִּסְתַּכֵּל וְתָבִין בְּהַמַּעֲשֶׂה הַנּוֹרָאָה שֶׁל שִׁבְעָה בֶּעטְלֶערְס בְּהַסִּפּוּר שֶׁל הַבָּעטְלֶיר הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה עִוֵּר שֶׁאָמַר לוֹ הַנָּשֶׂר הַגָּדוֹל שֶׁהוּא זָקֵן מְאֹד, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא יַנִּיק וְלֹא הִתְחִיל לְחָיוֹת כְּלָל וְכוּ' וְהָיָה זָקֵן נֶגֶד כָּל הַזְּקֵנִים הַנִּזְכָּרִים שָׁם, תָּבִין קְצָת עִנְיָן זֶה. וְכֵן מִשְׁאָר עִנְיָנֵי הַמַּעֲשֶׂה הַנַּ"ל תּוּכַל לְהָבִין קְצָת גְּדֻלַּת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְלַחֲכִימָא בִּרְמִיזָא: (הַשְׁמָטָה) אֶפְשָׁר כָּךְ הוּא הַפֵּרוּשׁ: אֵין בֶּן דָּוִד בָּא אֶלָּא בְּהֵיסֵח הַדַּעַת, הֵינוּ שֶׁלֹּא יָבוֹא עַל דַּעְתָּם שֶׁכְּבָר הוּא (בָּא) וּבֶאֱמֶת כְּבָר הוּא בָּא וְהִנֵּה הוּא וְכוּ', וְהוֹדָה לְדָבָרִי, וְאָמַר שֶׁכָּךְ כָּתוּב (יִרְמְיָה ל) וְהָיָה אַדִּירוֹ מִמֶּנּוּ, אַחַר־כָּךְ נִתְעוֹרֵר וְאָמַר זֶה אָמַר רַב נַחְמָן בְּמַסֶּכֶת סַנְהֶדְרִין אִי מִן חַיָּיא הוּא - כְּגוֹן אֲנָא, שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה אַדִּירוֹ מִמֶּנּוּ בְּמִהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן. (אָמַר הַמַּעֲתִיק: מַאֲמַר זֶה הַנַּ"ל אָמַר מוֹרֵנוּ מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל אֶל אַדְמוֹ"ר זַ"ל אַחַר שֶׁאָמַר הַמַּאֲמַר הַמּוּבָא בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן תִּנְיָנָא סִימָן כח דַּע שֶׁיֵּשׁ חִלּוּקִים בֵּין הַתּוֹרוֹת וְכוּ' וּמוֹרֵנוּ מוֹהֲרַנַ"ת זַ"ל מֵעֶצֶם הַרְגָּשָׁתוֹ בִּזְכוּת לְבָבוֹ אֶת עֹמֶק נוֹרָאוֹת דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים עַד כִּי בְּעֵרוּ בְקִרְבּוֹ - שַׁלְהֶבֶת מַמָּשׁ לֹא יָכוֹל לְהִתְאַפֵּק וַיִּתֵּן אֶת קוֹלוֹ בִּפְנֵי כָל הַנִּצָּבִים עָלָיו אֶת הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל אֶפְשָׁר כָּךְ הוּא הַפֵּרוּשׁ וְכוּ').

פרק רעג

לג רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הִתְפָּאֵר שֶׁלֹּא הִתְחִיל לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם קֹדֶם שֶׁיָּדַע הַסּוֹד שֶׁיֵּשׁ בּוֹ. וַאֲפִלּוּ מַה שֶּׁנּוֹהֲגִין לְהַעֲלוֹת עֲשָׂן הַטִּיטְוִון עַל־יְדֵי לִילְקֶע וְצִבֶּעבְּף (שֶׁקּוֹרִין לוּלְקֶא רַייכֶערְן) [עִשּׁוּן טַבָּק] לֹא הִתְחִיל בָּזֶה עַד שֶׁיָּדַע סוֹד בְּהַנְהָגָה זוֹ. וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה בְּשְׁאָר הַנְהָגוֹת לֹא הִתְחִיל שׁוּם דָּבָר לַעֲשׂוֹת עַד שֶׁיָּדַע סוֹד הַדָּבָר. וְאַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה יָדַע סוֹד בְּעִנְיַן עֲשַׂן הַטִּיטְוִון, אַף־עַל־פִּי־כֵן הִזְהִיר אוֹתָנוּ הַרְבֵּה לְהִתְרַחֵק מִזֶּה מְאֹד, וּפַעַם אַחַת דִּבֵּר הַרְבֵּה מֵעִנְיַן זֶה שֶׁנּוֹהֲגִין הָעוֹלָם לְהַעֲשִׁין טִיטְוִון וְאָמַר שֶׁהוּא שְׁטוּת גָּדוֹל, וּלְעִנְיַן נְקִיּוּת אֵינוֹ מוֹעִיל כְּלָל. וְכֵן הֵרִיחַ טַבַּק שֶׁהוּא גָּרוּעַ עוֹד יוֹתֵר, כַּמְבֹאָר שִׂיחָה זֹאת בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקַמָּן תעב):

פרק רעד

לד אָמַר מַה שֶּׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה עִמִּי אֵינִי יוֹדֵעַ, אֲבָל זֶה פָּעַלְתִּי אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהַגּוֹאֵל צֶדֶק יִהְיֶה מִיּוֹצְאֵי חֶלְצַי. וְאָמַר זֹאת בָּרַבִּים, וְהִזְהִיר מְאֹד לְכַבֵּד וּלְהַחֲזִיק בַּחֲשִׁיבוּת גָּדוֹל אֶת בָּנָיו כִּי הֵם אֵילָנוֹת יְקָרִים מְאֹד, וְיִהְיוּ גְּדֵלִים מֵהֶם פֵּרוֹת טוֹבִים וְנִפְלָאִים מְאֹד. גַּם אָמַר שֶׁיּוֹצְאֵי חֶלְצָיו לָקַח מֵעוֹלָם הָאֲצִילוּת:

פרק רעה

לה הָעוֹלָם סוֹבְרִים שֶׁכְּשֶׁיָּבוֹא מָשִׁיחַ לֹא יָמוּתוּ, לֹא כֵן הוּא אֲפִלּוּ מָשִׁיחַ בְּעַצְמוֹ גַּם הוּא יָמוּת. וְאָמַר זֹאת בָּרַבִּים:

פרק רעו

לו שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁהוּא מַרְגִּישׁ צָרוֹת יִשְׂרָאֵל רַחֲמָנָא לְצַלָּן קֹדֶם מִכָּל הַצַּדִּיקִים, כִּי הוּא יוֹדֵעַ הַגְּזֵרָה וְהַצָּרָה חַס וְשָׁלוֹם כְּשֶׁהוּא עֲדַיִן בְּשׁוֹרֶשׁ, וְאַחַר־כָּךְ מַגִּיעַ הַדָּבָר לִשְׁאָר הַצַּדִּיקִים. וְאָמַר שֶׁזֶּה מֵחֲמַת שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שִׁפְלוּתִי בֶּאֱמֶת, וּמֵחֲמַת זֶה אֲנִי יוֹדֵעַ גֹּדֶל מַעֲלַת קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל כַּמָּה הֵם יְקָרִים וּגְבוֹהִים מְאֹד, כִּי הֵם נִמְשָׁכִים וְנִלְקָחִים מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן וְנוֹרָא וְנִשְׂגָּב מְאֹד. עַל־כֵּן אֲנִי יוֹדֵעַ הַכֹּל מִקֹּדֶם כַּנַּ"ל, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עָלֵינוּ בִּזְכוּתוֹ וִיבַטֵּל כָּל הַגְּזֵרוֹת, וְיַהֲפֹךְ הַכֹּל לְטוֹבָה:

פרק רעז

לז וּכְבָר מְבֹאָר (לְעֵיל ו) שֶׁהָיָה מַקְפִּיד עַל הַגְּדוֹלִים שֶׁלֹּא רָצוּ לָשִׂים לֵב עַל הַגְּזֵרוֹת שֶׁנִּשְׁמְעוּ עַל יִשְׂרָאֵל חַס וְשָׁלוֹם, וְאָמְרוּ שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יַעֲשֶׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ זֹאת. וְהוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אָמַר שֶׁשּׁוֹגִים בָּזֶה הַרְבֵּה, כִּי הֲלֹא רָאִינוּ כְּבָר שֶׁהָיוּ צָרוֹת וּגְזֵרוֹת עַל יִשְׂרָאֵל הַרְבֵּה, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמְרֵנוּ מֵעַתָּה. וְהוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה מִתְיָרֵא מֵהֶם מְאֹד, וְדִבֵּר הַרְבֵּה מֵהֶם וְעָסַק הַרְבֵּה בְּכָל כֹּחוֹתָיו וּבִמְסִירַת נֶפֶשׁ לְהַמְתִּיקָם וּלְבַטְּלָם. וּרְצוֹנוֹ הָיָה חָזָק שֶׁכָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, מִכָּל־שֶׁכֵּן הַגְּדוֹלִים יַרְבּוּ לְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲלֵיהֶם כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבוֹתֵינוּ מֵעוֹלָם, וּכְמוֹ שֶׁעָשָׂה מָרְדְּכַי כְּשֶׁעָמַד עֲלֵיהֶם הָמָן הָרָשָׁע יִמַּח שְׁמוֹ, כֵּן אֲנַחְנוּ חַיָּבִים בְּכָל דּוֹר לְצָעֹק מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הַגְּזֵרוֹת הַנִּשְׁמָע חַס וְשָׁלוֹם, וַה' הַטּוֹב יִשְׁמַע שַׁוְעָתֵנוּ וִיבַטְּלֵם וְיַהֲפְכֵם לְטוֹבָה:

פרק רעח

לח אָמַר שֶׁפָּעַל אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁכְּשֶׁבָּאִין לְפָנָיו לְהִתְפַּלֵּל עַל מַקָּשָׁה לֵילֵד, שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהּ הַקְּשׁוּי לֵילֵד כִּי־אִם עַד אוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁבָּאִין לְפָנָיו, וְתֵכֶף שֶׁבָּאִין לְפָנָיו תֵּלֵד מִיָּד:

פרק רעט

לט שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר מִן רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי שֶׁהָיָה חִדּוּשׁ כַּמְפֹרָסָם, הָיָה הָעוֹלָם שָׁקֵט עַד הָאֲרִ"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הֵיכָנוּ שֶׁמֵּרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי עַד הָאֲרִ"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לֹא נִתְגַּלּוּ חֲדָשׁוֹת כְּמוֹ שֶׁנִּתְגַּלּוּ עַל־יְדֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי, עַד שֶׁבָּא הָאֲרִ"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁהָיָה חִדּוּשׁ כַּמְפֹרָסָם, וְהוּא גִּלָּה חֲדָשׁוֹת לְגַמְרֵי שֶׁלֹּא נִמְצָא מִי שֶׁיְּגַלֶּה חֲדָשׁוֹת כָּאֵלֶּה עַד הָאֲרִ"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וּמִן הָאֲרִ"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עַד הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, הָיָה גַּם־כֵּן הָעוֹלָם שָׁקֵט בְּלִי חִדּוּשׁ, עַד שֶׁבָּא הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁהָיָה חִדּוּשׁ נִפְלָא, וְגִלָּה חֲדָשׁוֹת. וּמִן הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עַד עַתָּה הָיָה גַּם־כֵּן הָעוֹלָם שָׁקֵט בְּלִי חִדּוּשׁ כָּזֶה, וְהָיָה הָעוֹלָם מִתְנַהֵג רַק עַל־פִּי הַהִתְגַּלּוּת שֶׁגִּלָּה הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עַד הֵנָּה, עַד שֶׁבָּאתִי אָנֹכִי. וְעַתָּה אֲנִי מַתְחִיל לְגַלּוֹת חֲדָשׁוֹת נִפְלָאוֹת לְגַמְרֵי שֶׁעֲדַיִן לֹא נִתְגַּלּוּ עַל־יְדֵי שׁוּם נִבְרָא וְכוּ':

פרק רפ

מ יוֹם א' כ"ה נִיסָן תק"ע הָיָה מְדַבֵּר עִמִּי מֵחִדּוּשֵׁי הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁגִּלָּה חֲדָשׁוֹת בָּעוֹלָם. כִּי הַסִּפּוּר שֶׁל הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הוּא עִנְיָן חָדָשׁ מַה שֶּׁלֹּא נִתְגַּלָּה מִקֹּדֶם סִפּוּר כָּזֶה. רַק בְּכִתְבֵי הָאֲרִ"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה נִמְצָא גַּם־כֵּן בְּאֵיזֶה מְקוֹמוֹת מֵעֵין זֶה. וְאַחַר־כָּךְ הָיָה מְשַׁבֵּחַ מְאֹד מְאֹד אֶת כִּתְבֵי הָאֲרִיזַ"ל שֶׁגִּלָּה חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים כַּמְפֹרָסָם לְכָל הָעוֹלָם, כִּי הָיָה מְעַיֵּן בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן בַּסֵּפֶר לִקּוּטֵי תּוֹרָה שֶׁל הָאֲרִ"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְשָׁם יֵשׁ חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים כַּמְפֹרָסָם. וְתַפַּס לְדֻגְמָא הַפָּסוּק (בְּרֵאשִׁית כב) שְׁמוֹנָה אֵלֶּה יָלְדָה מִלְכָּה, שֶׁגִּלָּה שָׁם הָאֲרִ"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה חִדּוּשׁ נִפְלָא, כִּי שְׁמוֹנָה פְּעָמִים אֵלֶּה וְכוּ' עַיֵּן שָׁם: אַחַר־כָּךְ עָנָה וְאָמַר שֶׁעַל זֶה אֵין שׁוּם אֶחָד מִסְתַּכֵּל, שֶׁכָּל מַה שֶּׁגִּלּוּ לֹא הָיָה רַק בְּחֶלֶק אַסְיָה, כִּי כָּל הָעִנְיָנִים הַנַּ"ל לֹא הָיוּ שָׁם רַק בְּחֶלֶק אַזְיָה [אַסְיָה]. וּבֶאֱמֶת בְּהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מְבֹאָר הַכֹּל כִּי הַתּוֹרָה מְסֻפֶּרֶת מִכֻּלָּם, כְּגוֹן אַשְׁכְּנַז מְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה רַק שֶׁאֵין הַתּוֹרָה עוֹשָׂה סִפּוּר גָּמוּר מִכֻּלָּם. רַק שֶׁהִיא מְדַבֶּרֶת מֵהֶם וּמַשְׁלִיכָה אוֹתָם, וּבְמָקוֹם שֶׁהִיא רוֹצָה עוֹשָׂה סִפּוּר גָּמוּר כְּגוֹן מִלְבָן וְכִיּוֹצֵא שֶׁהִיא עוֹשָׂה מֵהֶם אֵיזֶה סִפּוּר. אֲבָל אַף עַל־פִּי־כֵן בְּהַתּוֹרָה מְרֻמָּזִים כֻּלָּם. אֲבָל גְּדוֹלֵי הַקְּדוּמוֹנִים לֹא גִּלּוּ רַק מֵחֶלֶק אַסְיָה. וּבֶאֱמֶת

הָיוּ מְדִינוֹת רַבּוֹת גַּם בִּשְׁאָר חֶלְקֵי הָעוֹלָם גַּם קֹדֶם מַתַּן תּוֹרָה, כִּי בִּשְׁעַת מַתַּן תּוֹרָה כְּבָר הָיוּ מְדִינוֹת רְחוֹקוֹת מִשָּׁם שֶׁהִגִּיעַ לָהֶם הַיְדִיעָה מִמַּתַּן־תּוֹרָה עַל־יְדֵי הַבֵּי דאַר, כְּגוֹן מְדִינוֹת זַאקְסִין הָיְתָה מְדִינָה מִכְּבָר מִקֹּדֶם יְמֵי אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, גַּם מְדִינַת אוּנְגַרִין הִיא גַּם־כֵּן מְדִינָה יְשָׁנָה מְאֹד וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה שְׁאָר מְדִינוֹת שֶׁאֵינָם בְּחֶלֶק אַזְיָה רַק בִּשְׁאָר חֶלְקֵי הָעוֹלָם. וּמֵאֵלּוּ הַחֲלָקִים לֹא דִּבְּרוּ כְּלָל רַק מֵחֵלֶק אַזְיָה כִּי כָּל הַמְּדִינוֹת שֶׁהֵם מְדַבְּרִים מֵהֶם כְּגוֹן מִצְרַיִם וְכַיּוֹצֵא וּכְגוֹן שְׁמוֹנָה אֵלֶּה הַנַּ"ל כֻּלָּם הֵם רַק בְּחֵלֶק אַסְיָה. רַק בְּהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה מְרֻמָּז הַכֹּל כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם יָדַע מַכֹּלָם. וְאָמַר שֶׁכָּל אֵלּוּ הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁנַּעֲשִׂים בְּכָל הָעוֹלָם שֶׁכֻּלָּם מְרֻמָּזִים בְּוַדַּאי עַל דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים כִּי אֵין שׁוּם דָּבָר רֵיק בָּעוֹלָם. כִּי הָעוֹלָם אֵינוֹ נָח כְּלָל אֶפִלּוּ רֶגַע אַחַת. וְהֵם עוֹשִׂים תָּמִיד. וּבְוַדַּאי כָּל מַעֲשֶׂה הָעוֹלָם מְרֻמָּז לְמַה שֶּׁמְּרֻמָּז. אֲבָל הִיא רַק רְמָזִים בְּעָלְמָא נֶגֶד אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית. הַיְנוּ שֶׁהַכֹּל הִיא רַק רְמָזִים נֶגֶד מַה שֶּׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה לֶעָתִיד. כִּי יִהְיֶה חִדּוּשׁ הָעוֹלָם. וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן שֶׁכָּל מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה הוּא רַק (דְּרָאט אַרְבֵּיט) [עֲבוֹדַת חוּט בַּרְזֶל] נֶגֶד כָּל הָעוֹלָמוֹת וְכוּ' וְהַדְּבָרִים עַתִּיקִים. וְעוֹד סִפֵּר בָּזֶה הַרְבֵּה וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב כִּי אֵלּוּ הַדְּבָרִים הֵם דְּבָרִים גְּבוֹהִים וַעֲמֻקִּים וְנִסְתָּרִים מְאֹד, סִתְרֵי הַנְהָגוֹתָיו יִתְבָּרַךְ. וּמִי שֶׁשָּׁמַע דְּבָרִים אֵלּוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ הָיָה יָכוֹל בְּדַעְתּוֹ קְצָת לְשַׁעֵר עַד הֵיכָן אֵלּוּ הַדְּבָרִים מַגִּיעִים אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא הָיָה מִי שֶׁיְּבִינֵם, אַף־עַל־פִּי־כֵן כְּפוּם מָה דְּמִשַּׁעֵר בְּלִבֵּהּ הָיוּ יְכוֹלִים לְשַׁעֵר קְצָת וְכוּ':

פרק רפא

מא שְׁנַת תקס"ט בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת עָנָה וְאָמַר אִם הָיָה בָּא אֶצְלֵנוּ נְשָׁמָה גְּדוֹלָה אַף־עַל־פִּי־כֵן הָיִינוּ נִרְאִים כַּחֲשׁוּבִים. וּבֶאֱמֶת אֵינָם חוֹלְקִים עָלַי אֶלָּא צִיְּרוּ לְעַצְמָם אֵיזֶה אָדָם, כַּמּוּבָא בְּמָקוֹם אַחֵר (בְּשִׂיחוֹת הָר"ן קפב) וְכוּ' וְכוּ' וְהוּא יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ. וּכְבָר הָיָה כֵּן שֶׁהָיוּ חוֹלְקִים עַל אֶחָד וּבָנָה לוֹ מִגְדָּל גָּבוֹהַּ וְיָשַׁב בְּתוֹכוֹ. וְהֵם הָיוּ נִלְחָמִים עָלָיו וְהָיוּ שׁוֹלְחִים וְרוֹבִים לוֹ חִצִּים וְאֵשׁ. אֲבָל לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת כְּלוּם. אַךְ שֶׁיֵּשׁ אֲבָנִים טוֹבוֹת שֶׁהֵם גְּדֵלִים מֵאֲוִירִים וְאֵדִים. וְהָיָה אֶבֶן טוֹב שֶׁהָיָה גָּדֵל בָּאֲוִיר, אַךְ עֲדַיִן לֹא הָיָה לוֹ כָּל הַשְׁלֵמוּת לְגַמְרֵי, וְעַל־יְדֵי שֶׁהָיוּ רוֹבִים הַחִצִּים אֵלָיו כַּנַּ"ל, עַל־יְדֵי־זֶה הִשְׁלִיכוּ הָאֶבֶן טוֹב וְנָפַל עַל הַמִּגְדָּל. וְהָאֶבֶן הַטּוֹב הַזֶּה הָיָה שֶׁל חֵן, וְתֵכֶף שֶׁנָּפַל עַל הַמִּגְדָּל אֲזַי תֵּכֶף נָפְלוּ לְפָנָיו וְאָמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ יְחִי הַמֶּלֶךְ. אַךְ הַנְּשָׁמוֹת קְטַנּוֹת כְּמוֹתְכֶם שֶׁנּוֹפְלִים עַל־יְדֵי הַמִּלְחָמוֹת הֵם בִּבְחִינַת (אֵיכָה ד): "תִּשְׁתַּפַּכְנָה אַבְנֵי קֹדֶשׁ", וְנִקְרָא שְׁפִיכָה מֵחֲמַת שֶׁעֲדַיִן אֵין לָהֶם כָּל הַשְׁלֵמוּת וְנוֹפְלִים קֹדֶם שֶׁנִּשְׁלְמִים. אֲבָל הַנְּשָׁמָה גְּדוֹלָה הַנַּ"ל אֶבֶן הַטּוֹב הַנַּ"ל הַבְּחִינָה שֶׁל חֵן הָיוּ לוֹ בִּשְׁלֵמוּת. אַךְ שְׁאָר הַשְׁלֵמוּת עֲדַיִן לֹא הָיוּ לוֹ וְעַל יְדֵי הֶחָכָם נִשְׁלַם:

פרק רפב

מב אַחַר פֶּסַח תקס"ה סִפֵּר עִמָּנוּ, וְאָמַר שֶׁנּוֹדַע לוֹ עַכְשָׁו שְׁנֵי דְּבָרִים, אַךְ אֵינִי יָכוֹל לְאָמְרָם כִּי נִרְאִים כִּפְשׁוּטִים. כִּי גַּם פְּשׁוּטוֹ שֶׁל דָּבָר הִיא כָּךְ לְכְאוֹרָה, אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן נוֹדַע לוֹ עַכְשָׁו אֵלּוּ הַדְּבָרִים. הַיְנוּ כִּי נוֹדַע לוֹ מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת כח:): אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה אוֹמֵר שֶׁלֹּא יִרְאֵנִי אָדָם. וְלֹא אָמַר כְּלוּם רַק דָּחַק בַּתֵּבוֹת "שֶׁלֹּא יִרְאֵנִי אָדָם" וְלֹא בֵּאֵר כְּלוּם מַה נוֹדַע לוֹ בָּזֶה, כִּי כְּבָר הִקְדִּימוּ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְבָאֵר בִּדְבָרִים כִּי נִרְאֶה פְּשׁוּטוֹ שֶׁל דָּבָר כָּךְ. אַךְ עַל־פִּי־כֵן רַק עַכְשָׁו נוֹדַע לוֹ זֶה הַסּוֹד. וְהַשֵּׁנִי נוֹדַע לוֹ מַה שֶּׁאִיתָא (בְּחִינַת עוֹלָם לג) תַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נֵדַע, אֲשֶׁר לֹא נֵדַע מַמָּשׁ. (וְלֹא בֵּאֵר גַּם־כֵּן כְּלוּם רַק דָּחַק גַּם־כֵּן הַתֵּבוֹת אֲשֶׁר לֹא נֵדַע לֹא נֵדַע מַמָּשׁ) וְאַף עַל פִּי שֶׁפְּשׁוּטוֹ שֶׁל דָּבָר כָּךְ. אַף־עַל־פִּי־כֵן רַק עַכְשָׁו נוֹדַע לִי זֶה הַדָּבָר שֶׁתַּכְלִית הַיְדִיעָה הִיא אֲשֶׁר לֹא נֵדַע לֹא נֵדַע מַמָּשׁ. וְאָמַר מֵאַחַר שֶׁעַכְשָׁו יוֹדֵעַ שֶׁתַּכְלִית הַיְדִיעָה הִיא אֲשֶׁר לֹא נֵדַע לֹא נֵדַע מַמָּשׁ, אִם־כֵּן הוּא יוֹדֵעַ מֵאַחַר שֶׁזָּכָה לְתַכְלִית הַיְדִיעָה, אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלוּם, כִּי הֲלֹא כְּבָר נִדְמֶה לִי שֶׁאֲנִי אֵצֶל זֶה הַתַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נֵדַע, וְעַכְשָׁו אֲנִי רוֹאֶה אֵיךְ הָיִיתִי רָחוֹק מִזֶּה הַתַּכְלִית (וְאָמַר אֲז בִּלְשׁוֹן גְּנַאי עַל עַצְמוֹ, כִּי הֶחֱזִיק עַכְשָׁו לְכִסְילוּת זֶה הַתַּכְלִית שֶׁל זְמַן הַקּוֹדֵם שֶׁנִּדְמֶה לוֹ אֲז שֶׁזָּכָה לְתַכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נֵדַע). כִּי עַכְשָׁו נוֹדַע לִי שֶׁתַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נֵדַע מַמָּשׁ. וְדָבָר זֶה גַּם־כֵּן אֵינוֹ יָכוֹל לְאָמְרוֹ וּלְבָאֲרוֹ כִּי נִרְאֶה כְּפְשׁוּטוֹ, אַךְ בֶּאֱמֶת רַק עַכְשָׁו נוֹדַע לוֹ זֹאת, וְכֵן הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן:

פרק רפג

מג אַחַר זְמַן רַב, בְּקַיִץ תק"ע, בְּעֵת שֶׁנָּסַע לְאוּמָן, חָזַר וְסִפֵּר קְצָת מְעִנְיַן הַנַּ"ל וְאָמַר, שֶׁאֵין יוֹדְעִים כְּלוּם, הַיְנוּ שֶׁאֵין יוֹדְעִים כְּלָל כְּלָל לֹא. וְהִפְלִיג מְאֹד בִּגְדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר, וְאָמַר שֶׁאֵין יוֹדְעִים כַּנַּ"ל. וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ: הֲלֹא כְּבָר אֲמַרְתֶּם זֹאת, וְסִפַּרְתֶּם מִזֶּה, מֵעִנְיַן תַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נֵדַע, וּכְבָר בֵּאַרְתֶּם כָּל זֶה, שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁזּוֹכִין לָזֶה הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נֵדַע אַף־עַל־פִּי־כֵן עֲדַיִן אֵין יוֹדְעִים כְּלוּם כִּי כְּבָר נִדְמֶה לָכֶם שֶׁזְּכִיתֶם לָזֶה הַתַּכְלִית וְכוּ' וְכַנַּ"ל. עָנָה וְאָמַר מִי יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה יְדִיעָה הָיָה זֶה הַתַּכְלִית, הַיְנוּ כִּי גַּם אֲז בְּעֵת שֶׁסִּפֵּר זֹאת אַחַר פֶּסַח לֹא זָכָה לִבְחִינַת לֹא נֵדַע מַמָּשׁ כִּי־אִם בְּאֵיזֶה יְדִיעָה, הַיְנוּ שֶׁבְּאוֹתָהּ הַיְדִיעָה זָכָה לְהַתַּכְלִית אֲשֶׁר לֹא נֵדַע. וְכַוָּנָתוֹ כִּי יֵשׁ יְדִיעָה לְמַעְלָה מִיְּדִיעָה, הַשָּׁגָה לְמַעְלָה מֵהַשָּׁגָה, גְּבוֹהַּ מֵעַל גָּבוֹהַּ. וְאֵצֶל כָּל יְדִיעָה וְהַשָּׁגָה עַד לְמַעְלָה לְמַעְלָה הַתַּכְלִית הִיא אֲשֶׁר לֹא נֵדַע. וְאָמַר אֲז גַּם מֵעֵת שֶׁיָּצָא מִבֶּרֶסְלֶב עַד עַכְשָׁו (שֶׁהָיָה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם וְלֹא שָׁהָה רַק בְּעֶרֶךְ אֵיזֶה שָׁעוֹת כִּי אֲז לֹא נָסַע עֲדַיִן רַק בְּעֶרֶךְ שָׁלֹשׁ פַּרְסָאוֹת)

שׁוּב אֵינוֹ יוֹדֵעַ. הֵינוּ שֶׁגַּם בְּאֵלּוּ הַשְּׁעוֹת זָכָה לִבְחִינַת אֵינוֹ יוֹדֵעַ. וְהֵבֵן דְּבָרִים אֵלּוּ כִּי הֵם דְּבָרִים עֲמֻקִּים וְעֶלְיוֹנִים וּגְבוֹהִים מְאֹד, אַשְׁרֵי יְלוּד אִשָּׁה שֶׁזָּכָה לְהַשָּׂגוֹת כָּאֵלּוּ לְתַכְלִית הָאֱמֶת. וְעַיֵּן לְעֵיל (סימן רטו) מִזֶּה שֶׁבְּעִנְיָן זֶה בִּבְחִינַת אֵינִי יוֹדֵעַ הָיָה חִדּוּשׁ מְאֹד כַּאֲשֶׁר נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ. וְאַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין מִי שֶׁיָּבִין עִנְיָן זֶה כִּי עוֹלֶה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא מָנַעְתִּי לְכָתְבוֹ, שֶׁאִם יִזְכֶּה יָבִין וְיַבְחִין קְצָת כָּל חַד וְחַד לְפוּם מָה דְּמִשַּׁעֵר בְּלִבֵּהּ, וְיוּכַל לְהָבִין עַל־יְדֵי־זֶה מְעַט דְּמְעַט גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ:

פרק רפד

מד פַּעַם אַחַת שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר שֶׁעַל יָדוֹ יְכוֹלִין לְהָבִין קְצָת גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ. הֵינוּ עַל־יְדֵי שֶׁרוֹאִין גְּדֻלַּת הַשָּׂגָתוֹ עַד הֵיכָן זָכָה לְהַשִּׂיג פְּלָאִי פְּלָאוֹת גְּדוֹלוֹת וְנוֹרָאוֹת שֶׁלֹּא הִשִּׂיג שׁוּם נִבְרָא וְכוּ' וְאַף־עַל־פִּי־כֵן מָה אֲנִי, הֲלֹא אַף־עַל־פִּי־כֵן אֲנִי רַק חֻתְיֵכַת אָדָם, מִזֶּה יְכוֹלִין לְהָבִין וְלִלְמֹד אֲלָפִים קַל וָחֹמֶר לְגֻדְלַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁזָּכָה לְהַכִּיר אֶת גְּדֻלַּת רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא זֶכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה הָיָה מִשְׁתּוֹמֵם וּמִתְבַּהֵל מְאֹד מִגְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. כִּי עַל־יְדֵי גְּדֻלַּת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה יָכוֹל לְהָבִין קְצָת כְּפוּם מָה דְּמִשַּׁעֵר בְּלִבֵּהּ אֶת גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ:

פרק רפה

מה פַּעַם אַחַת דִּבֵּר עִמִּי וְאָמַר כְּמִתְגַּעְגֵּעַ, אֵיךְ לוֹקְחִין חֶבְרַיָּא כְּמוֹ שֶׁהָיָה אֵצֶל רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי וְכַיּוֹצֵא, וַאֲנִי הָיִיתִי גַּם־כֵּן תּוֹחֵב רֹאשִׁי בֵּינֵיהֶם וְכוּ'. עָנָה וְאָמַר: אֵיפָה שֶׁהָיָה נִמְצָא חֶבְרַיָּא הָיִיתִי אֲנִי הַרַבִּי שֶׁלָּהֶם מִן הַסְּתָם וויא סִיגִיוואלְט גִיוֶוועהְן אַחֶבְרַיָּא וואלְט אִיךְ גִיוֶוועהְן זַייעֶר רֶבֶּי!:

פרק רפו

מו אָמַר כְּבָר תָּמַהְתִּי עַל הָעוֹלָם שֶׁהֵיכָן שֶׁנִּמְצָא אֵיזֶה טוֹב אָמַרְתִּי רָאוּי שֶׁיִּתְקָרֵב אֵלֵינוּ "וּוי סָע גִיפִּינְט זִיךְ עֶפִּיס רֶעכְטס אִיז מְחַיֵּב צוּ מִיר מְקוּרֵב צוּ וֶוערְן":

פרק רפז

מז שָׁמַעְתִּי מִפִּיו בְּחֹרֶף תקס"ג בִּתְחִלַּת הַהִתְקָרְבוּת שֶׁאָמַר שֶׁיּוֹדֵעַ שָׁרְשֵׁי הַתּוֹרָה מִמָּקוֹם שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בָּאָה. כִּי יֵשׁ שָׁרְשֵׁי הַתּוֹרָה שֶׁהִיא לְמַעְלָה מֵהַתּוֹרָה שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁךְ כָּל הַתּוֹרָה, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְלַבֵּשׁ כְּלָל בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, וְיֵשׁ שֶׁהִיא בִּבְחִינַת אַסְמַכְתָּא שֶׁהִיא רַק בְּדֶרֶךְ אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא נִסְמָךְ עַל הַמִּקְרָא, מֵחֲמַת שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ וּמְרוֹמָם מְאֹד. גַּם

שֶׁמַּעְתִּי שֶׁאַסְמַכְתָּא פֵּרוּשׁוֹ סְמִיכָה שֶׁהַעִנְיָן נִסְמָךְ עַל הַמִּקְרָא כְּמוֹ שֶׁסּוֹמְכִין עַל אֵיזֶה דָּבָר וּכְשֶׁסּוֹמְכִין עַל אֵיזֶה דָּבָר בְּוַדַּאי הַסּוֹמֵךְ גָּבוֹהַ מִן הַנִּסְמָךְ וְהוּא כַּנַּ"ל וְהָבֵן:

פרק רפח

מח אָמַר בּוֹאוּ וְנַחֲזִיק טוֹבָה לָרַמָּאִים שֶׁעַל־יְדֵי הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁחוֹלְקִים עָלֵינוּ בָּאנוּ לִדְבָרִים גְּדוֹלִים, וְהֵם עוֹשִׂים לָנוּ טוֹבָה גְּדוֹלָה. כִּי כֵן הַדָּבָר שֶׁעַל־יְדֵי הַמַּחֲלֹקֶת בָּאִים וּמַשִּׂיגִים דְּבָרִים גְּדוֹלִים. כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תְּמוּרָה טז.): שֶׁבִּימֵי אֶבְלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה נִשְׁתַּכְּחוּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הֲלָכוֹת וְכוּ', וְשָׁאַל יְהוֹשֻׁעַ לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְאָמַר לוֹ, לְאָמְרָן לְךָ אִי אֶפְשָׁר צֵא וּטְרֹד בְּמִלְחָמָה. וְעָתְנִיאֵל בֶּן קְנַז הֶחֱזִירָן בְּפִלְפּוּלוֹ, וְעָתְנִיאֵל הָיָה אִישׁ מִלְחָמָה כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ שֶׁאָמַר כָּלֵב (יְהוֹשֻׁעַ טו): אֲשֶׁר יַלְכֶּה אֶת חֶבְרוֹן וְנָתַתִּי לוֹ אֶת עַכְסָה בִתִּי, וַיִּלְכְּדֶהָ עָתְנִיאֵל בֶּן קְנַז. נִמְצָא שֶׁעַל יְדֵי הַמִּלְחָמָה זָכָה לְהַחֲזִיר הַהֲלָכוֹת שֶׁנִּשְׁתַּכְּחוּ:

פרק רפט

מט שֶׁמַּעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר אֲנִי קַנְקַן חָדָשׁ מָלֵא יָשָׁן. גַּם נִמְצָא בִּכְתַב־יָדוֹ הַקָּדוֹשָׁה אֲנִי זָקֵן שֶׁבְּקָדֻשָּׁה וְכוּ' שֶׁמְּגַלֶּה דְּבָרִים שֶׁכִּסָּה עַתִּיק יוֹמִין וְכוּ':

פרק רצ

נ שֶׁמַּעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר אֲנִי יָכוֹל עַכְשָׁו לוֹמַר כָּל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל דּוֹמִין עָלַי כִּקְלִפַּת הַשּׁוּם (בְּרָכוֹת נח). רַק שֶׁאֵין לִי הַחוּץ, וַחֲצִי דָּבָר אֵינִי רוֹצֶה לוֹמַר. פֵּרוּשׁ כִּי בֶּן עַזַּאי אָמַר כָּל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל דּוֹמִין עָלַי כִּקְלִפַּת הַשּׁוּם חוּץ מִן הַקֶּרַח הַזֶּה, וְאָמַר הוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחַ לוֹמַר זֹאת שֶׁהֵם דּוֹמִין לְפָנָיו כַּנַּ"ל, רַק שֶׁאֵין לוֹ הַחוּץ לוֹמַר עָלָיו חוּץ מִזֶּה וְהָבֵן. גַּם נִרְאֶה מִכַּוָּנָתוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּזֶה עִנְיָן. רַק שֶׁאֵין יָכוֹל לִגְמֹר הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל בְּשֶׁלֵּמוּת עַל כֵּן אֵינוֹ רוֹצֶה לְאָמְרוֹ: מַעֲלַת הַמִּתְקָרְבִים אֵלָיו

פרק רצא

א אָמַר לְרַבִּי יוּדְל וְרַבִּי שְׁמוּאֵל אַייזִיק זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה כְּשֶׁהָיוּ נוֹסְעִים אֵלָיו מְדַאשׁוּב לְמֶעדְוֶועדִיוְוקֶע וּפַעַם אַחַת הָיוּ רוֹצִים לָצֵאת לִסְבִיבוֹת מֶעדְוֶועדִיוְוקֶע כְּדֵי לְהִיוֹת סְמוּכִים אֵלָיו תָּמִיד וְכֵן עָשׂוּ. אָז אָמַר שֶׁהוּא מִתְגַּעְגֵּעַ מְאֹד אַחַר הַדְּרָכִים שֶׁלָּהֶם שֶׁהָיוּ נוֹסְעִים בָּהֶם אֵלָיו. וְאָמַר שֶׁבְּכָל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה שֶׁלָּהֶם כְּשֶׁנָּסְעוּ אֵלָיו נִבְרָא מַלְאָךְ מִכָּל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה. וְאָמְרוּ לוֹ הֲלֹא גַּם כַּמָּה יְגִיעוֹת יֵשׁ לָנוּ וְכַמָּה פְּסִיעוֹת אָנוּ הוֹלְכִין קֹדֶם שֶׁשּׁוֹכְרִין

הָעֲגָלָה לִנְסֹעַ. הֵשִׁיב בְּוַדַּאי גַּם זֶה בִּכְלָל, כִּי גַּם מֵאֵלּוּ הַפְּסִיעוֹת נִבְרָא מַלְאָךְ מִכָּל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה. וּבְעֶרֶב רֹאשׁ־הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן בְּאוּמָּן דִּבֵּר מִזֶּה וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "אִיךְ וּוינְטְשׁ מִיר אַז אִיךְ זָאל זוֹכֶה זַיין צוּ זֶעהן דָאס לֶעכְטִיקְייט פּוּן דִּיא וֶועגְן וָואס אִיר פָּארְט אוֹיף זַייא צוּ מִיר" אַחֲלַי שֶׁאֶזְכֶּה לִרְאוֹת אוֹר בְּהִירוּת הַדֶּרֶךְ שֶׁאַתֶּם נוֹסְעִים עָלָיו אֲלַי:

פרק רצב

ב עָנָה וְאָמַר הָעוֹלָם רָאוּי שֶׁיִּתְמְהוּ עַצְמָן עַל הָאַהֲבָה שֶׁבֵּינֵינוּ:

פרק רצג

ג שָׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת אָמַר לַאֲנָשָׁיו מַה לָּכֶם לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת, אֵין אַתֶּם צְרִיכִים כִּי־אִם לָתֵת אֲבָנִים וְסִיד וַאֲנִי בּוֹנֶה מֵהֶם בִּנְיָנִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים (כְּלוֹמַר שֶׁאָנוּ צְרִיכִין רַק לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדַת ה' בְּפָשִׁיטוּת בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה וּמִצְווֹת וְהוּא עוֹשֶׂה בָּזֶה מַה שֶּׁעוֹשֶׂה) "אִיר דַארְפְט נָאר צוּ טָרָאגְן שְׁטֵיינֶער אוּן וָואפְנֶע אוּן אִיךְ בָּאוֶועט דֶער פּוּן בְּנְיָנִים" (וּמַשָּׂךְ הָרַבֵּה תִּבַת בְּנְיָנִים כְּמַפְלִיג בְּשֶׁבַח נִפְלְאוֹת תִּפְאֶרֶת הַבִּנְיָנִים הַנּוֹרָאִים שֶׁבּוֹנֶה מִזֶּה): אָמַר: עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ אוֹמֵר הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ: יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר" (יְשַׁעְיָה מט).

פרק רצד

ד שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁאִם הָיָה רוֹצֶה לְגַלּוֹת וּלְהַרְאוֹת הַיִּרְאָה שֶׁלּוֹ לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לַעֲמֹד אַרְבַּע אִמּוֹת סָמוּךְ לְבֵיתוֹ, אַךְ הוּא מַעְלִים הַיִּרְאָה שֶׁלּוֹ בְּכַוָּנָה. וְגַם אָנֹכִי שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר אֲנִי אוֹצָר שֶׁל יִרְאַת־שָׁמַיִם שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹצֶה יָכוֹל לְקַבֵּל מִמֶּנִּי. וּבֶאֱמֶת הָיָה נִרְאֶה בְּחוּשׁ שֶׁכָּל מִי שֶׁנִּתְקָרֵב אֵלָיו נִתְמַלֵּא תֵּכֶף יִרְאָה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה, וְנִתְלַהֵב מְאֹד לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר לֹא נִרְאָה כָּזֹאת. וְגַם עַכְשָׁו עֲדַיִן יִרְאָתוֹ הַגְּדוֹלָה גְּנוּזָה בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְכָל מִי שֶׁעוֹסֵק בָּהֶם בֶּאֱמֶת וּבִתְמִימוּת בָּא עָלָיו יִרְאָה גְּדוֹלָה וּמִתְעוֹרֵר מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי כָּל דְּבָרָיו כְּנַחֲלֵי אֵשׁ:

פרק רצה

ה שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר אִלּוּ הָיִינוּ רוֹאִין אוֹצָר הָיִינוּ רָצִים בְּוַדַּאי אֵלָיו וְהָיִינוּ חוֹפְרִים וּמְלַכְלְכִים עַצְמֵנוּ בֶּרֶפֶשׁ וָטִיט בִּשְׁבִיל לַחְתֹּר אַחֲרָיו וּלְמָצְאוֹ. וַהֲלֹא אֲנִי אוֹצָר שֶׁל יִרְאַת שָׁמַיִם וּמַדּוּעַ לֹא יִהְיוּ לְהוּטִים וְרָצִים אַחֲרַי לְקַבְּלוֹ. וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ אֵיךְ אֶפְשָׁר לְקַבֵּל וְהֵשִׁיב עִם הַפֶּה וְהַלֵּב צְרִיכִין לַחְתֹּר וּלְבַקֵּשׁ "מִיטְן פִּיסְק אוּן מִיטְן הַארְץ" בְּפִיךְ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ:

פרק רצו

י שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁאִיתָא בַּזֹּהַר (דַּף יא: בְּהַקְדָּמָה) אִית יְרָאָה וְאִית יְרָאָה וְכוּ', אֲנִי רוֹצֶה לְגַלּוֹת וּלְהַכְנִיס יְרָאָה בַּאֲנָשַׁי, יְרָאָה נִפְלָאָה שֶׁעֲדַיִן לֹא הָיְתָה יְרָאָה כָּזֹאת בָּעוֹלָם:

פרק רצז

ז אָמַר לְאֶחָד, הַשַּׁבָּתִים שֶׁשּׁוֹבְתִים אֶצְלִי הֵם גְּדוֹלִים וְטוֹבִים יוֹתֵר מִשִּׁבְעָה פְּעָמִים תַּעֲנִית מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת:

פרק רצח

ח אָמַר לְאֶחָד, שֶׁהַכֹּחַ שֶׁהָיָה לְדָוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה לוֹמַר שְׁמוֹנֶה פְּעָמִים אַבְשָׁלוֹם בְּנִי בְּנִי וְעַל־יְדֵי־זֶה הֶעֱלָה אוֹתוֹ מִשִּׁבְעָה מְדוֹרֵי גֵּיהִנֹּם וְהִכְנִיסוֹ לְגַן־עֵדֶן כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל, זֶה הַכֹּחַ יֵשׁ לוֹ גַּם־כֵּן, שֶׁהוּא יָכוֹל זֹאת גַּם־כֵּן לְהַעֲלוֹת בְּדִבּוּרוֹ בְּעַלְמָא אֶת הָאָדָם מִכָּל הַשִּׁבְעָה מְדוֹרֵי גֵּיהִנֹּם וּלְהַכְנִיסוֹ לְגַן־עֵדֶן:

פרק רצט

ט פַּעַם אַחַת דִּבֵּר עִמִּי מֵעִנְיַן שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר בָּאֱמֶת כִּי־אִם כְּשֶׁמִּתְקָרְבִין לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר. עָנָה וְאָמַר קֹדֶם שֶׁנִּמְצָא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת בָּעוֹלָם יְכוֹלִים לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵעַצְמוֹ. אֲבָל אַחַר שֶׁכְּבָר נִמְצָא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת בָּעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת בְּשׁוּם אֹפֶן כִּי־אִם כְּשֶׁזּוֹכִין לְהִתְקָרֵב אֵלָיו. וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "אַיי סָע אִיז פַּאר הַאנֶין עֶפֶּעס אַזַאךְ קֶען מֶען וְכוּ' נִישְׁמֶער אַז סָע אִיז שׁוֹין פַּאר הַאנֶין קֶען מֶען אַנְדֶערְש נִיט זַיין אֵיין יְהוּד סַיידֶן מֶען אִיז זִיךְ צוּ אִים מְקָרֵב" וְיֵשׁ לִי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם שִׂיחָה נָאָה בָּזֶה, וְאִם יִהְיֶה רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְכָתְבָהּ יִתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר:

פרק ש

י בְּעֵת שֶׁנָּסַע מֵעִיר אַחַת בְּעֵת שֶׁנִּפְטַר שָׁם אֶחָד שֶׁהָיָה מְקֹרָב אֵלָיו קְצָת, כִּי לֹא הָיָה נוֹסֵעַ אֵלָיו לִבְרִסְלֶב כְּלָל רַק בְּזַלַאטִיפָּלֶע הָיָה מְקֹרָב אֵלָיו מְעַט, וְזֶה הָאִישׁ שֶׁנִּפְטַר שָׁם בְּאוֹתָהּ הָעִיר הַנַּ"ל הִנִּיחַ שָׁם שֵׁם טוֹב מְאֹד, אָז אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל הֲלֹא גַּם מִי שֶׁנּוֹגֵעַ בּוֹ אֲפִלּוּ בְּאֶצְבַּע קְטַנָּה אֵין לְשַׁעֵר מַעֲלָתוֹ. כִּי הֲלֹא זֶה הָאִישׁ לֹא הָיָה מְקֹרָב אֵלַי כָּל כָּךְ כִּי־אִם מְעַט דְּמְעַט, כַּאֲשֶׁר אַתֶּם יוֹדְעִים וּמְבִינִים כִּי לֹא נָסַע אֵלַי כְּלָל, אַף־עַל־פִּי־כֵן הַרְאִיתֶם גְּדֶל הַשֵּׁם טוֹב שֶׁהִנִּיחַ אַחֲרָיו, וְהַכֹּל מְשַׁבְּחִים וּמְפָאֲרִים אוֹתוֹ שֶׁהָיָה זוֹכֶר אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ

עַד סוֹף הִסְתַּלְקוּתוֹ, וּשְׁאָר שְׁבָחִים נָאִים בֶּאֱמֶת שֶׁסִּפְּרוּ עָלָיו, כִּי אֶפְלוּ מִי שֶׁנּוֹגֵעַ בִּי מְעַט, מַה יִּקָּרֶה מַעֲלָתוֹ לְעוֹלְמֵי עַד וּלְנֶצַח נְצָחִים:

פרק שא

יא שָׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁסִּפֵּר שֶׁפַּעַם אַחַת אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל עַל עַצְמוֹ הִתְגַּבְּרוּת הַיֵּצֶר הָרָע רַחֲמָנָא לִצְלַן, עָנָה וְאָמַר: אֲנִי יָדַעְתִּי הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁלָּכֶם, אֶלָּא הָיוּ לוֹקְחִין מִכֶּם הַיֵּצֶר הָרָע הָיוּ הוֹלְכִין וּמְקַלְקְלִין צְנוּרוֹת מְלֵאִים דָּם וְכָל הָעוֹלָם הָיָה מָלֵא דָּם. אֶפְלוּ כְּשֶׁתִּהְיוּ אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים צָרִיךְ לָכֶם זְכִיָּה גְּדוֹלָה שֶׁתֵּדְעוּ עַצְמְכֶם הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁלָּכֶם שֶׁהָיָה לָכֶם, רַק אֲנִי יָדַעְתִּי אוֹתוֹ:

פרק שב

יב שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁכָּל אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו בְּוַדַּאי יִזְכֶּה בַּסּוֹף לָבוֹא בְּזֶה הָעוֹלָם לְמַה שֶּׁצָּרִיךְ. וְאָמַר שֶׁאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה לִי זֹאת חַס וְשָׁלוֹם בְּשׁוּם פַּעַם לִקַּח מִמֶּנִּי אֵיזֶה אִישׁ מַאֲנָשַׁי בְּאֶמְצַע. כְּלוֹמַר רַק כָּל אֶחָד יַאֲרִיךְ יָמִים וְשָׁנִים, וְיִחְיֶה בְּוַדַּאי וְיִתְיַגֵּעַ וְיַחְתֹּר חֲתִירָה אַחַר חֲתִירָה, עַד אֲשֶׁר יִזְכֶּה לָבוֹא לְעֵנְיָנוֹ וּלְמַדְרֵגָתוֹ הַקָּדוֹשָׁה שֶׁהוּא צָרִיךְ לָבוֹא בְּזֶה הָעוֹלָם אֲשֶׁר בִּשְׁבִיל זֶה נִבְרָא:

פרק שג

יג אָמַר לְעֵנְיַן מִי שֶׁזָּכָה לִהְיוֹת אֲצִילוֹ, שֶׁבְּכָל פַּעַם וַפַּעַם שֶׁזָּכָה הָאָדָם לִהְיוֹת בְּבֵיתוֹ וְכָל הִסְתַּכְּלוּת וְהִסְתַּכְּלוּת שֶׁזָּכוּ לְהִסְתַּכֵּל עָלָיו הַכֹּל אֵינוֹ נֶאֱבָד לְעוֹלָם:

פרק שד

יד שָׁמַעְתִּי בְּלִיפְּוִיץ שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִם אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ דְּשָׁם וְאָמַר מָה אַתֶּם יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, וְכִי מַסְפִּיקִים יְמֵיכֶם וְכֹחֲכֶם כֻּלְּכֶם לְתַקֵּן פְּגָם אֶחָד מִמַּה שֶׁקִּלְקְלָתֶם. רַק אֲנִי עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה בִּשְׁבִילְכֶם, וְיֵשׁ לְאֵל יָדִי לְתַקֵּן הַכֹּל כָּל מַה שֶׁקִּלְקְלָתֶם עַד הֵנָּה, רַק הָעִקָּר מֵעַתָּה לֹא תַעֲשׂוּ עוֹד. וַאֲפִלּוּ מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה אֵינִי מַקְפִּיד עַל הַשְׁגָּגוֹת שֶׁתַּעֲבְרוּ חַס וְשָׁלוֹם, רַק הָעִקָּר שֶׁעַל־כָּל־פָּנִים תִּשְׁמְרוּ עַצְמְכֶם מִמַּזִּיד וְעוֹד דִּבֵּר מִזֶּה הַרְבֵּה:

פרק שה

טו שָׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת עָמַד בְּעֶרֶב־רֹאשׁ־הַשָּׁנָה אַחַר הַסְּלִיחוֹת וְאָמַר, אֲנָשִׁים אֲחֵרִים הָיוּ מְרֻצִּים שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם רֹאשׁ־הַשָּׁנָה כְּמוֹ עֶרֶב־רֹאשׁ־הַשָּׁנָה שֶׁהָיָה לָכֶם. וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "אַנְדֶעֶרְע וואלְטָן זִיךְ גִיווינְטשֶׁן אַזוֹי אַ ראשׁ־הַשָּׁנָה וְכוּ'":

פרק שו

טז שָׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד שֶׁשָּׁמַע מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "מַיין פַּייעֶרְל וועט שׁוֹין טָלוּאֶין בֵּיז מָשִׁיחַ וועט קוּמֶען" הֲאֵשׁ שֶׁלִּי תּוּקַד עַד שֶׁיָּבוֹא מָשִׁיחַ:

פרק שז

יז שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר אֲנִי אֵין לִי מַה לַּעֲשׂוֹת בָּזֶה הָעוֹלָם כְּלָל, כִּי בִּשְׁבִילִי אֵינִי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כְּלָל רַק בָּאתִי לְהָעוֹלָם לְקָרֵב נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. אֲבָל אֵינִי יָכוֹל לְקָרֵב כִּי־אִם מִי שֶׁבָּא אֶצְלִי וּמְסַפֵּר לִי חֶסְרוֹנוֹ אֲנִי יָכוֹל לְתַקְּנוֹ בְּתִקּוּן כָּזֶה שֶׁאַף אֶחָד אֵינוֹ יָכוֹל לְתַקְּנוֹ וְכוּ':

פרק שח

יח דִּבֵּר עִם אֶחָד שֶׁהָיָה אִישׁ פָּשׁוּט לְגַמְרֵי, וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁיֵּשׁ לְךָ כֹּחַ לְעוֹרֵר אֲפִלּוּ אָדָם גָּדוֹל לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, כִּי עֵץ קָטָן יָכוֹל לְהַדְלִיק וּלְהַבְעִיר עֵץ גָּדוֹל מְאֹד. וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "אַשְׁפֶּעְנְדאלְע קֶען אַקְלָאץ אוּנטֶער צִינְדְן". וְכֵן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תַּעֲנִית ז.): לָמָּה נִמְשְׁלוּ דִּבְרֵי תוֹרָה כְּעֵץ, לוֹמַר מָה עֵץ קָטָן מַדְלִיק אֶת הַגָּדוֹל, אַף דִּבְרֵי תוֹרָה וְכוּ':

פרק שט

יט אָמַר הַצַּדִּיק הָאֱמִתִּי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת טוֹבָה גְּדוֹלָה לְהָאָדָם גַּם אַחַר פְּטִירָתוֹ לָעוֹלָם הַבָּא [לְמִי שֶׁזּוֹכֶה לָבוֹא אֵלָיו בִּשְׁבִיל תִּקּוּן]. וְדַע שֶׁעִקַּר הַמְּנִיעָה שֶׁמּוֹנְעִין אֶת מִי שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה שֶׁאֵין מַנִּיחִין אוֹתוֹ לֵילֵךְ לְהַצַּדִּיק הָאֱמִתִּי לְקַבֵּל תִּקּוּן, הוּא רַק מַה שֶּׁמַּדִּיחִין וּמְסִיתִין אוֹתוֹ מִזֶּה, וּמְבַלְבְּלִין אוֹתוֹ בִּכְפִירוֹת וַהֲסָתוֹת שֶׁאֵין בְּהַצַּדִּיק מַמָּשׁ. כִּי גַּם שָׁם בֵּין הַמַּלְאֲכֵי חֲבָלָה וְהַקְּלִפּוֹת יֵשׁ מִתְנַגְּדִים גְּדוֹלִים כְּמוֹ בָּזֶה הָעוֹלָם. עַל־כֵּן הָעִקָּר לִקַּח זֹאת בְּדַעְתּוֹ לְבִלְתִּי לְהַנִּיחַ עַצְמוֹ לְפַתּוֹת וּלְהָסִית אוֹתוֹ שָׁם, רַק יַעֲמֹד עַל דַּעְתּוֹ שָׁם בְּחֹזֶק לֵילֵךְ דַּיְקָא לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְאָז בְּוַדַּאי יַנִּיחוּהוּ. וְשָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר גַּם שָׁם צְרִיכִין חִזּוּק אֱמוּנָה בְּהַצַּדִּיק.

וְסִפֵּר מַעֲשֶׂה עַל־זֶה מַה שֶּׁאֵרַע בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל אֵצֶל הַצַּדִּיק רַבִּי מֶנְדֶל מִוִּיטֶבְּסְק עִם אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו שְׁמוֹ רַבִּי נֹחַ שֶׁנִּפְטַר עַל הַסְּפִינָה וְכוּ׳:

פרק שי

כ אָמַר כַּמָּה צָלָם אֱלֹקִים הָיוּ מֻנָּחִים בָּרֶפֶשׁ שֶׁאֲנִי הוֹצֵאתִים מֵהָרֶפֶשׁ וְהַטִּיט שֶׁהָיוּ שָׁם, וְעַל יָדֵי נִתְקָרְבוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּהִתְקָרְבוּת כָּזֶה שֶׁאֵין לָהֶם לְהִתְבַּיֵּשׁ מִצַּדִּיקִים גְּדוֹלִים וְכוּ׳, כִּי נִרְאֶה בְּחוּשׁ שֶׁהַמִּתְקָרְבִים אֵלַי נִשְׁתַּנָּה פְּנֵיהֶם, וּבָא עֲלֵיהֶם פָּנִים שֶׁל יְהוּדִי בְּחִינַת צֶלֶם אֱלֹקִים. הֲלֹא יֵשׁ אֶצְלִי אֲנָשִׁים שֶׁאֵינִי יוֹדֵעַ אִם הַשְׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת הָיָה דַּי לָהֶם, כִּי גַּם הַשְׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת הָיָה קָטָן לִפְנֵיהֶם, שֶׁאִם הָיָה אֶפְשָׁר לָהֶם לַחְתֹּר תַּחַת שְׁאוֹל תַּחְתִּית הָיוּ חוֹתְרִים, וְעַל יָדֵי נִתְקָרְבוּ וְכוּ׳:

פרק שיא

כא אָמַר אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כֵּלִים נִפְלָאִים מְאֹד רַק הַחִסָּרוֹן שֶׁאֲנִי בְּעַצְמִי מֻכְרָח לַעֲשׂוֹת בְּעַצְמִי אֶת הַכְּלֵי אֻמָּנוּת שֶׁקּוֹרִין גִּיצַיִיג:

פרק שיב

כב עִם הַקָּטָן שֶׁבְּאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ יִהְיֶה נַעֲשֶׂה עִמּוֹ בָּעוֹלָם מַה שֶּׁלֹּא נַעֲשָׂה עִם וְכוּ׳ שֶׁל עַכְשָׁיו:

פרק שיג

כג מַעֲשֶׂה שֶׁל הַצַּדִּיק מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק אַייזִיק זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, שֶׁרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה רָאָה בְּמָקוֹם שֶׁרָאוּ שֶׁהָיוּ אֲגֻדּוֹת אֲגֻדּוֹת, וְדָחֲקוּ עַצְמָן לִשְׁמֹעַ תּוֹרָה, וְאָמְרוּ לְאֶחָד אֱמֹר אַתָּה לָנוּ תּוֹרָה וְאָמַר לָהֶם. וְשָׁמַע הוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְהוּטַב בְּעֵינָיו מְאֹד, וְהוּא מֵבִין עַל תּוֹרָה, כְּמֻדָּמֶה שֶׁאָמַר שֶׁלֹּא שָׁמַע כָּזֹאת. וְשָׁאַל אִם אוֹתָהּ הַנְּשָׁמָה בְּזֶה הָעוֹלָם וְהֶרְאוּ לוֹ וְשָׁלַח אַחֲרָיו וַהֲוָה מָה דַּהֲוָה וְקֻדָּם פֶּסַח חָלַם לְמוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק אַייזִיק הַנַּ"ל כָּל הַתּוֹרָה הַנַּ"ל שֶׁשָּׁמַע הוּא, וּבָא וְסִפֵּר לוֹ בְּאֵימָה גְּדוֹלָה וּרְתֵתַת וְזִיעַ גְּדוֹלָה מְאֹד. וְהָלַךְ הוּא מִשָּׁם, וְנִשְׁאַר מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק אַייזִיק הַנַּ"ל חַלָּשׁוּת וְאַחַר־כָּךְ בְּסָמוּךְ נִפְטַר הַנַּ"ל. (אָמַר הַמַּעְתִּיק שָׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת הָיוּ מְקוֹנָנִים וּמְצַטַּעֲרִים אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ לִפְנֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מְאֹד עַל פְּטִירַת הָרַב רַבִּי יִצְחָק אַייזִיק הַנַּ"ל, וְנִחֲם אוֹתָם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְהֵשִׁיב לָהֶם אֲבָל עַכְשָׁו יֵשׁ לָנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן)

פרק שיד

כד שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר הַפְּחוּת שֶׁבַּאֲנָשַׁי אֲנִי מוֹלִיךְ אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ שֶׁל צַדִּיק גָּדוֹל מְאֹד כְּמוֹ שֶׁל עַכְשָׁיו וְכוּ' וְיַקְנֵא מְאֹד אֶת הַמְקֹרָבִים אֵלָיו מִכָּל־שֶׁכֵּן אֶת מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהוֹשִׁיט לוֹ יָד וְכוּ':

פרק שטו

כה וְהוֹכִיחַ אֶת אֶחָד (ר' לֵיפָּא) שֶׁהָיָה מְקֹרָב וְנִתְרַחֵק, וְאַחַר־כָּךְ חָזַר וּבָא אֵלָיו בְּחֹל־הַמּוֹעֵד פֶּסַח תקס"ט. עָנָה וְאָמַר אֲפִלּוּ אִם עוֹבְרִים כַּמָּה שָׁנִים וְאֵינוֹ נֶעְתָּק וְעוֹלֶה מִמַּדְרֵגָתוֹ לְמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה מִמֶּנָּה בְּיִרְאַת שָׁמַיִם, רַק הוּא עוֹמֵד בְּמַדְרֵגָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה כְּבַתְּחִלָּה, וַאֲפִלּוּ אִם הוּא גָּרוּעַ יוֹתֵר מִבַּתְּחִלָּה, אִם הוּא מְקֹרָב לַצַּדִּיק הָאֱמִתִּי הַהִתְקָרְבוּת בְּעַצְמוֹ הוּא טוֹב מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר וְעֵרֶךְ (וְאִם לֹא הָיָה מְקֹרָב לְהַצַּדִּיק הָיָה גָּרוּעַ עוֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר). הַדְּרָכִים מְבַקְּשִׁים אֶת תַּפְקִידָם, כִּדְאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (אֵיכָה א) עַל פָּסוּק דַּרְכֵי צִיּוֹן אֲבֵלוֹת, שֶׁהֵם מִתְאַבְּלִים עַל שֶׁפָּסְקוּ עוֹלֵי רְגָלִים שֶׁהָיוּ עוֹבְרִים עֲלֵיהֶם. וְכֵן אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵם נוֹסְעִים וְהוֹלְכִים לַצַּדִּיק הָאֱמֶת כְּשֶׁחַס וְשָׁלוֹם נִפְסָק אֶחָד מֵהֶם וְנִמְנָע מִלִּנְסֹעַ, אֲזַי גַּם הַדְּרָכִים מִתְאַבְּלִים וּמְבַקְּשִׁים אֶת תַּפְקִידָם. כִּי הַדְּרָכִים תְּאֵבִים שֶׁיִּסַּע עוֹד אֶחָד עֲלֵיהֶם לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת. תָּמֵהַּ אֲנִי אֵיךְ מַשְׂלִיכִים חֲבוּרָה אֲהוּבָה וַחֲבִיבָה כָּזוֹ מִמָּה נַפְשָׁךְ, אִם בְּאוֹתָן הַשָּׁנִים לֹא הָלַכְתָּ בְּדַרְכֵי ה' כָּרָאוּי, בְּוַדַּאי הִפְסַדְתָּ מַה שֶּׁהִפְסַדְתָּ, וְאִם הָיִיתָ עוֹבֵד הַשֵּׁם כָּרָאוּי, הֲלֹא טוֹב הָיָה אִם הָיִיתָ מַטִּיל הָעֲבָדוּת וְהַיְהֲדוּת שֶׁלְּךָ גַּם־כֵּן לְתוֹךְ הַשְׁתַּתְּפוּת שֶׁל הַחֲבֵרִים הָאֲהוּבִים. וְהֵיוּ אֲחֵרִים יְכוֹלִין לְהַרְחִיב יְדֵיהֶם וּלְהַצְלִיחַ עַל־יְדֵי הָעֲבָדוֹת שֶׁלְּךָ, וְיָתֵר מִזֶּה לְהַגִּיד לְךָ מָה אֲנִי, וּמַה שֶּׁהִפְסַדְתָּ זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיד לְךָ. אִם תִּסַּע מַעֲתָּה אָז תִּתְחָרֵט עַל הֶעָבָר:

פרק שטז

כו הוֹכִיחַ אֶת אֶחָד שֶׁלֹּא הָיָה אֶצְלוֹ כַּמָּה שָׁנִים, וְעָנָה וְאָמַר לוֹ הֲלֹא כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא לְצַוּוֹת לָזֶה (שַׁבָּת ל:). וְעַל־כֵּן כָּל אֶחָד וְאֶחָד צָרִיךְ לִתֵּן אֵיזֶה כֹּחַ וְסִיּוּעַ לָזֶה הַצַּדִּיק לִהְיוֹת לוֹ צַוָּתָא, וְכוּ'. וְיֵשׁ שֶׁהֵם נַעֲשִׂים לוֹ בְּחִינַת צַוָּתָא עַל־יְדֵי תְּפִלָּתָם אוֹ עַל־יְדֵי יִרְאַת־שָׁמַיִם שֶׁלָּהֶם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נוֹתְנִין כֹּחַ וְסִיּוּעַ לָזֶה הַצַּדִּיק. וְיֵשׁ שֶׁנּוֹתְנִים לוֹ מָמוֹן אוֹ כַּיּוֹצֵא בָּזֶה, מַה שֶּׁכָּל אֶחָד עוֹשֶׂה אֵיזֶה דָּבָר שֶׁבְּקִדֻּשָּׁה שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה צַוָּתָא לָזֶה. אֲבָל כְּפִי מַה שֶּׁאֲנִי רוֹאֶה (וּוי אִיךְ זָעה) אֵין אַתֶּם נִצְרָכִים כְּלָל לְהָעוֹלָם, כִּי אֵין מַגִּיעַ מִכֶּם שׁוּם צַוָּתָא לָזֶה:

פרק שיז

כז שְׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁהוֹלְכִים שְׁלוּחִים מֵאֶחָד לַשֵּׁנִי, וּמֵהַשֵּׁנִי לְהַלָּן יוֹתֵר עַד שֶׁהַדָּבָר מַגִּיעַ לְהַצַּדִּיק. הַיְנוּ כִּי מִכָּל הָאֵילָנוֹת וְהָעֲשָׂבִים וּמִכָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם מְכַלָּם הוֹלְכִים שְׁלוּחִים מֵאֶחָד לַחֲבֵרוֹ וּמֵחֲבֵרוֹ לַחֲבֵרוֹ עַד שֶׁמִּתְגַּלֶּגֶל וּמַגִּיעַ הַדָּבָר לְאָזְן הַצַּדִּיק הָאֱמִתִּי וְהוּא מְקַבֵּל וּמֵבִין מֵהֶם עֲצוֹת לַעֲבוֹדָתוֹ. וְזֶה בְּחִינַת כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא לְצַוּוֹת לְזֶה הַיְנוּ בְּחִינַת עֲצוֹת, לִתֵּן לוֹ עֲצוֹת כַּנַּ"ל. כִּי תַּרְיָ"ג מִצְווֹת נִקְרָאִין תַּרְיָ"ג עֲטִין דְּאוֹרַיְתָא וְזֶה לְצַוּוֹת לְשׁוֹן עֲצוֹת כַּנַּ"ל. וְאָמַר שֶׁכָּל זֶה הוּא רַק בְּחִינַת עֲצוֹת אֲבָל הָעֲבוֹדָה בְּעַצְמָהּ שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמִתִּי זֶה גָּבוֹהַּ וְנֶעְלָם מְאד. וַאֲפִילּוּ מַלְאָךְ וְשָׂרָף אֵינוֹ יוֹדֵעַ זאת כִּי אִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַדּוֹ וְכוּ'. וְכָל זֶה יֵשׁ לָהֶם אֵיזֶה שַׂיְכוּת עִם הַצַּדִּיק מִצַּד שֶׁהוּא מְלֻבָּשׁ בְּגוּף. אֲבָל מִצַּד הַנִּשְׁמָה הוּא עִנְיָן אַחֵר לְגַמְרֵי גָּבוֹהַּ מֵעַל גָּבוֹהַּ וְכוּ' וְכוּ' וְעוֹד יֵשׁ בְּעִנְיָן שִׂיחָה זוֹ דְּבָרִים נִפְלָאִים:

פרק שיח

כח אָמַר, לִכְנס אֶצְלִי וּלְהִתְקָרֵב אֵלַי הוּא דָּבָר קָשֶׁה מְאד וַאֲפִילּוּ בָּנַי עַצְמָם. וְכִי יֵשׁ יוֹתֵר מִקָּרֵב מִבָּנִים אֲפִילּוּ הֵם כָּל אֵימַת שֶׁרוֹצִים לִכְנס אֶצְלִי יֵשׁ עַל זֶה כַּמָּה בִּלְבּוּלִים וּמַחֲשָׁבוֹת הַטּוֹרְדוֹת וְכַיּוֹצֵא. וְהָעִקָּר בִּשְׁעַת הַהַתְחָלָה. וְכָל זְמַן שֶׁנִּקְרָא הַתְחָלָה אָז הוּא קָשֶׁה מְאד לְהִתְקָרֵב וְגַם אַחַר כְּךָ נַעֲשָׂה מַה שֶׁנַּעֲשָׂה אַף בַּהַתְחָלָה כָּל זְמַן שֶׁנִּקְרָא הַתְחָלָה הוּא דָּבָר נִמְנָע וְקָשֶׁה וְכָבֵד מְאד לִכְנס וּלְהִתְקָרֵב:

פרק שיט

כט אָמַר לְאֶחָד, אֲנִי אֶעֱשֶׂה מִכֶּם כִּתּוֹת כִּתּוֹת:

פרק שכ

ל אָמַר כָּל מִי שֶׁיְצַיֵּת אוֹתִי וְיִקַּיֵּם כָּל מַה שֶׁאֲנִי מְצַוֶּה, בְּוַדַּאי יִהְיֶה צַדִּיק גָּדוֹל יִהְיֶה מַה שֶׁיִּהְיֶה. וְהָעִקָּר לְהַשְׁלִיךְ שִׂכְלוֹ עַצְמוֹ לְגַמְרֵי רַק כַּאֲשֶׁר יֹאמַר הוּא יִקַּיֵּם הַכֹּל כְּמַאֲמָרוֹ. וְאָמַר אָז עִנְיָן עַם נָבָל וְלֹא חָכָם, כַּמְבֹאָר בַּסֵּפֶר לִקּוּטֵי א' בְּסִימָן קכ"ג, מִן הַסְּתָם מִי שֶׁיָּכוֹל לִלְמֹד בְּיוֹתֵר מְסֻגָּל בְּיוֹתֵר:

פרק שכא

לא אָמַר יֵשׁ לִי מַזָּל שֶׁמְּצַיְּתִין אוֹתִי מַה שֶּׁאֲנִי מְצוָּה לַעֲשׂוֹת, וְכַמָּה אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ בְּקֻשׁוּ אוֹתִי שֶׁאֶתֵּן לָהֶם הַנְהָגוֹת פְּרָטִיּוֹת וְכוּ':

פרק שכב

לב אָמַר לְאֶחָד מֵאֲנָשָׁיו שֶׁסִּפֵּר עִמּוֹ מֵעִנְיַן עֲבוֹדַת הַשֵּׁם, אָמַר, הֲלֹא כְּבָר עֵינַי כָּלוֹת כָּל הַיּוֹם, וַאֲנִי עוֹמֵד וּמְצַפֶּה וּמְקַוֶּה וּמְיַחֵל וּמְחַכֶּה בְּכָל עֵת שֶׁיְּזַכֵּנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁאֶזְכֶּה לִרְאוֹת בָּכֶם מַה שֶּׁאֲנִי חָפֵץ שֶׁתִּהְיוּ עוֹבְדֵי הַשֵּׁם בֶּאֱמֶת כִּרְצוֹנִי, וַאֲנִי מְקֻוֶּה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם שֶׁבְּוַדַּאי יִהְיֶה כָּךְ. וְלֹא בִּלְבַד אֲנָשַׁי שֶׁיִּהְיוּ מְקֹרָבִים אֵלַי, אֶלָּא אֲפִלּוּ מִי שֶׁיִּתְקָרֵב לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמִי, וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁרַק יִגַּע בָּהֶם, בְּוַדַּאי יִהְיֶה אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת. וְלֹא אִישׁ כָּשֵׁר בִּלְבַד, כִּי־אִם אֲפִלּוּ צַדִּיק גָּדוֹל מְאֹד יִהְיֶה מִי [שֶׁיִּהְיֶה] שֶׁיִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב לַאֲנָשִׁים שֶׁלִּי. וְשָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "אִיךְ הָאב מִיךְ שׁוֹין מַייְנָע אוֹיגֶן אוֹיס גִיקוּקְט אוֹיף אִיטְלִיכְן בַּאזוּנְדֶער". [בְּעֵינַי כְּבֵר הִסְתַּכַּלְתִּי עַל כָּל אֶחָד בִּנְפָרְד] וַאֲנִי מְקֻוֶּה לַה' וְכוּ' כַּנַ"ל וְאָמַר גַּם אָז: כְּבָר גָּמַרְתִּי וְאֶגְמֹר "אִיךְ הָאב אוֹיס גִיפִּירְט אוּן וֶועל אוֹיס פִּירֶן":

פרק שכג

לג פַּעַם אַחַת דִּבֵּר עִמָּנוּ, וְהָיָה מַתְמִיהַּ אֶת עַצְמוֹ, אֵיךְ אָנוּ זוֹכִים וּרְאוּיִים לִשְׁמֹעַ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ תּוֹרוֹת גְּבוֹהוֹת נוֹרָאוֹת וּקְדוֹשׁוֹת כָּאֵלּוּ. אַךְ אָמַר: אַכָּל בֵּי עֶשְׂרָה שְׁכִינְתָּא שַׁרְיָא: שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר כְּשֶׁקֵּרֵב אוֹתִי, שֶׁקְּשֶׁה מְאֹד וְכוּ' מֵהֶמֶת שֶׁבַּעַל מַחֲשָׁבָה, שֶׁהוּא אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה דְּבָרִים הַמַּעֲכְבִים אֶת הַתְּשׁוּבָה (עַיֵּן רַמְבַּ"ם הִלְכוֹת תְּשׁוּבָה פֶּרֶק ד), אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן אֲנַסֶּה אֶת עַצְמִי.

פרק שכד

לד אָמַר לִפָּנַי רַבִּי יִצְחָק מִטֶּאטַרוֹוִיצֶע עָלַי, שֶׁלְּעִנְיַן אֲמִירַת תּוֹרָה הוּא חַד בְּדָרָא. וְשָׁאַל אוֹתוֹ הֲלֹא יֵשׁ וְכוּ' וְהֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל אֲבָל הֵיכָן יֵשׁ לוֹ הַהַקְדָּמוֹת שֶׁלָּנוּ:

פרק שכה

לה אָמַר לִי כְּשֶׁשְּׂאַלְתִּיו אִם אֲדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם, הֵשִׁיב לִי "שְׁמוֹס יָא. שְׁאַלְתִּיו, אֵיךְ וַוייס אֶבֶּער נִיט וָואס יֶענֶעם גֶייט אָפּ. הֵשִׁיב לִי, דוּא דַארְפְסְט נִיט וויסְן. שְׁאַלְתִּיו, וָואס הֶעלְף אִיךְ אִים. הֵשִׁיב, וָואס הָאט דָאס צוּ דִיר" [כֵּן תְּדַבֵּר. שְׁאַלְתִּיו אֲבָל אֵינִי יוֹדֵעַ מַה עוֹבֵר

עָלָיו. הֵשִׁיב לִי, אֵינְךָ צָרִיךְ לְדַעַת. שְׁאִלְתִּיו, מַה אֲנִי עוֹזֵר לוֹ. הֵשִׁיב, מַה זֶּה נוֹגֵעַ אֵלֶיךָ] וְהֵבַנְתִּי כַּוָּנָתוֹ שֶׁרְצוֹנוֹ לוֹמַר "דּוּא פּוֹעֶלְסְט יָא" [אַתָּה כֵּן פּוֹעֵל]:

פרק שכו

לו אָמַר לִי (אַשְׁטִיק עַל מַלְכוּת וְעַל דֶּרֶךְ אֶרֶץ הָאבּ אִיךְ שׁוֹין פּוּן דִּיר אַוועק גִינוּמֶען) [חֲתִיכַת עַל מַלְכוּת וְעַל דֶּרֶךְ אֶרֶץ כְּבָר לָקַחְתִּי מִמְּךָ]. גַּם אָמַר לִי (דִּיךְ הָאבּ אִיךְ שׁוֹין אַוועק גִינוּמֶען פּוּן דֶּער וועלְט) [אוֹתְךָ כְּבָר לָקַחְתִּי מֵהָעוֹלָם הַזֶּה]:

פרק שכז

לז אָמַר שֶׁיִּסַּפְּרוּ כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ, וּמִכָּל אֶחָד וְאֶחָד יִהְיוּ כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת:

פרק שכח

לח כְּשֶׁהָיִיתִי בְּנֶעמִרוֹב וְהָיָה דַּרְכִּי לִנְסֹעַ אֵלָיו זַ"ל לִבֶּרֶסְלֶב. פַּעַם אַחַת סִפְּרוּ לִי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר וְהִקְפִּיד עַל שֶׁנּוֹסְעִים אֵלָיו בַּעֲגָלוֹת, וְאֵין הוֹלְכִים אֵלָיו רַגְלִי. וְנִכְנַס בְּלִבִּי אוֹתוֹ הַדָּבָר הַרְבֵּה, כִּי יָדַעְתִּי שֶׁבְּוַדַּאי כָּךְ רָאוּי וְיָפֶה לָנוּ לֵילֵךְ אֵלָיו רַגְלִי דַּיְקָא, וְהָיִיתִי מִשְׁתּוֹקֵק לָזֶה. וְסִבֵּב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְזָכִיתִי לֵילֵךְ אֵלָיו בְּרַגְלִי שָׁלֹשׁ פְּעָמִים, וְאֵלּוּ הַשָּׁלֹשׁ פְּעָמִים הָרְווּחִתִּים עַל יְדֵי מַה שֶּׁהָלַכְתִּי בָּרַגְלַיִם כַּאֲשֶׁר אֲנִי יוֹדֵעַ בְּעַצְמִי, שֶׁבְּאֵלּוּ הַשָּׁלֹשׁ פְּעָמִים אִם לֹא הָיִיתִי מִתְגַּבֵּר לֵילֵךְ רַגְלִי, לֹא הָיִיתִי כְּלָל אָצְלוֹ בְּאֵלּוּ הַשָּׁלֹשׁ פְּעָמִים. בָּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב לָרָעִים וְלַטּוֹבִים שֶׁזִּכִּינוּ לָזֶה. וּמַה שֶּׁהִרְוַחְתִּי בְּיִחוּד בְּאֵלּוּ הַשָּׁלֹשׁ פְּעָמִים מִעֵט מִזֶּה אֲנִי יוֹדֵעַ בְּעַצְמִי, כִּי אֲנִי זוֹכֵר עֲדַיִן מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי אָז, וְיֶתֶר מִזֶּה אִם אֶזְכֶּה אַבְחִין לֶעָתִיד לָבוֹא. וְכֵן חֲבֵרִי רַבִּי נַפְתָּלִי הָלַךְ גַּם־כֵּן בְּרַגְלָיו מֵחֲמַת שֶׁשָּׁמַע דְּבָרִים הַנַּ"ל, וּשְׁאָר הַחֲבֵרִים הָיוּ בָּהֶם כַּמָּה עֲנָיִים שֶׁהָלְכוּ כַּמָּה פְּעָמִים אֵלָיו בְּרַגְלֵיהֶם דֶּרֶךְ רָחוֹק, אַשְׁרֵיהֶם אַשְׁרֵי חֶלְקָם. אֲבָל אֲנַחְנוּ תְּהִלָּה לָאֵל הָיוּ לָנוּ עַל הוֹצָאוֹת כִּי הָיִינוּ אָז בְּנֵי עֲשִׁירִים, רַק מִגֹּדֶל הַהִשְׁתּוֹקְקוּת עָזָרְנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁגַּם אֲנַחְנוּ הָלַכְנוּ בְּרַגְלֵינוּ דַּיְקָא אֵיזֶה פְּעָמִים כַּנַּ"ל, וְעַיֵּן בְּהִלְכוֹת יְבוּם וַחֲלִיצָה מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בָּזֶה:

פרק שכט

לט שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר עַל אֶחָד שֶׁבָּא אֵלָיו רַגְלִי שֶׁאָמַר אָז, וּמָה אִם נְבוּכַדְנֶאצַּר הָרָשָׁע שֶׁבִּשְׁבִיל שֶׁהָלַךְ שָׁלֹשׁ פְּסִיעוֹת בְּרַגְלָיו זָכָה לִמְלוּכָה וּמֶמְשָׁלָה גְּדוֹלָה מֻפְלָגֶת כָּזֹאת, כְּשֶׁאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הוֹלֵךְ לְהַצַּדִּיק פַּרְסָה וְיוֹתֵר, כַּמָּה וְכַמָּה יִזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה עַיִן לֹא רָאָתָה. כְּמַדֶּמֶה שֶׁאָמַר זֹאת עַל אִישׁ אֶחָד מִטִּירְהאוויצָע שֶׁהָיָה דַּרְכּוֹ בְּכָל עֵת לָבוֹא אֵלָיו רַגְלִי

מִטִּירָהאוּוִיצָע לִבְרֶסְלֶב שֶׁהֵם אַרְבַּע עֶשְׂרֵה פַּרְסָאוֹת שֶׁלָּנוּ הַגְּדוֹלִים, וּפַעַם אַחַת עָמַדְתִּי לְפָנָיו זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעֵת שֶׁבָּא אֵלָיו רַגְלִי הָאִישׁ הַנַּ"ל מִטִּירָאוּוִיצָע, וְסִפֵּר לִי הוּא זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁבְּעֵת שֶׁצֵּר לְזֶה הָאִישׁ הַנַּ"ל בַּעֲבוֹדַת ה', הוּא הוֹלֵךְ בְּרַגְלָיו מִשָּׁם לְכָאן. וְהֵבַנְתִּי שֶׁהוּטַב זֹאת בְּעֵינָיו זַ"ל מְאֹד. וְכֵן פַּעַם אַחַת נִפְטַר לְעוֹלָמוֹ אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים מִנֶּעְמְרוֹב שֶׁהָיָה מִמְּקֹרָבָיו, וְסִפֵּר הוּא זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה גַּם־כֵּן בְּשִׂבְחוֹ וְאָמַר עָלָיו, שֶׁדַּרְכּוֹ הָיָה שֶׁתֹּכֶף כְּשֶׁהָיָה צַר לוֹ בְּאֵיזֶה דָּבָר בְּיַהֲדוּתוֹ, הָלַךְ בְּרַגְלָיו מִשָּׁם לְכָאן, אַשְׁרֵי לָהֶם:

פרק של

מ אָמַר אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מִכֻּלְּכֶם צַדִּיקִים גְּמוּרִים נוֹרָאִים, אֲבָל מַה יִּהְיֶה אִם־כֵּן יַעֲבֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ אֶת עַצְמוֹ (כְּלוֹמַר שֶׁרְצוֹנוֹ הוּא שֶׁאֲנַחְנוּ בְּעַצְמֵנוּ נִתְיַגֵּעַ בְּכֹחוֹ וַעֲצוּתָיו הַקְּדוֹשִׁים לְהַשִּׂיג עֲבוֹדַת הַשֵּׁם. אֲבָל לֹא שֶׁהוּא יִתֵּן הַכֹּל לְגַמְרֵי). וְכֵן שָׁמַעְתִּי עוֹד בְּכַמָּה לְשׁוֹנוֹת שֶׁאָמַר, אֲנִי יָכוֹל לִתֵּן יִרְאָה לְהָאָדָם עַד שֶׁיֵּצֵא מֵחַיָּיו וְיִתְבַּטֵּל בְּמְצִיאוּת. וּפַעַם אַחַת בִּקֵּשׁ מֵאִתּוֹ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ הַרְבֵּה בְּעִנְיָן זֶה שֶׁיִּתֵּן לוֹ יִרְאָה [כְּמִדָּמֶה לִי שֶׁזֶּה הָיָה ר' שִׁמְעוֹן הַמְּשַׁמֵּשׁ שֶׁלּוֹ] וְדִבֵּר עִמּוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל דְּבָרִים כְּעֵין הַנַּ"ל שֶׁבְּוַדַּאי יָכוֹל לִתֵּן [לוֹ] יִרְאָה עֲצוּמָה רַק שֶׁאֵין זֶה תַּכְלִית, כִּי אִם־כֵּן יִתְבַּטֵּל בִּמְצִיאוּת. וְהָאִישׁ הַנַּ"ל הָיָה מִשְׁתּוֹקֵק אַף־עַל־פִּי־כֵן שֶׁיָּאִיר עָלָיו יִרְאָה עֲצוּמָה, וְאַחַר־כָּךְ יָצָא הָאִישׁ מִלְּפָנָיו וְנָפַל עָלָיו יִרְאָה עֲצוּמָה וּמַפְלֶגֶת מְאֹד, וְהִתְחִיל לִצְעֹק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּקוֹלוֹת מְשֻׁנּוֹת מַה שֶּׁלֹּא הָיָה רָגִיל בְּכָךְ עַד שֶׁכְּמַעַט יָצָא מֵחִיּוּתוֹ וְנִמְשַׁךְ כָּךְ עַד לְמָחָרְתוֹ. וְלַמָּחֳרָת נִכְנַס אֶצְלוֹ וְשָׁאַל אוֹתוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל אִם הִגִּיעַ אֵלָיו יִרְאָה הֲשִׁיב לוֹ הָאִישׁ הַנַּ"ל שׁוּב אֵינִי רוֹצֶה בָּזֶה וּבַקֵּשׁ מֵאִתּוֹ שֶׁיִּסַּח מִמֶּנּוּ זֹאת וְחָזַר וְלִקַּח מִמֶּנּוּ וְשָׁב לְקַדְמוּתוֹ. וְכֵן אָמַר לְאֶחָד אִם הָיִיתִי מַעֲבִיר יָדִי עַל עֵינֶיךָ הָיִיתָ רוֹאֶה גְּדוֹלוֹת וְנִפְלָאוֹת אֲבָל אֵינִי רוֹצֶה בָּזֶה רַק שֶׁאַתָּה בְּעַצְמְךָ תְּיַגֵּעַ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם עַד שֶׁתִּזְכֶּה לְמַה שֶּׁתִּזְכֶּה. וְכֵן אָמַר לִי פַּעַם אַחַת בְּעִנְיָן זֶה אִם הָיָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ רוֹצֶה, שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ יַעֲבֹד אֶת עַצְמוֹ, אִם־כֵּן לֹא הָיָה צָרִיךְ אוֹתְךָ. (כְּלוֹמַר שֶׁהַצַּדִּיק יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּעְזְרֵהוּ בַּעֲבוֹדָתוֹ אַף־עַל־פִּי שֶׁעֲשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה וְרָאוּי לְרָחֵק אַף־עַל־פִּי־כֵן יָכוֹל הַצַּדִּיק לְעוֹרֵר רַחֲמֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָלָיו שֶׁיְּקָרְבֵהוּ לַעֲבוֹדָתוֹ אֲבָל לֹא שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲשֶׂה הַכֹּל בְּעַצְמוֹ). גַּם אָמַר לִי אַתָּה בִּלְעָדַי אֵינְךָ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת (הַיְנוּ שֶׁאֵינִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת וְלַעֲסֹק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם בִּלְעָדַי כֹּחוֹ וַעֲצוּתָיו) אֲבָל אֲנִי בִּלְעָדֶיךָ גַּם־כֵּן אֵינִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כְּלָל. (כְּלוֹמַר לַעֲשׂוֹת לִי טוֹבָה כָּל זְמַן שֶׁלֹּא אֶשְׁתַּדֵּל בְּעַצְמִי לְקַבְּלָהּ, כִּי מַה שֶּׁאֲנִי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת הוּא בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת הַכֹּל בִּלְעָדַי, אַף־עַל־פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת הַכֹּל מִמֶּנּוּ):

פרק שלא

מא דִּבְרֵי הַמַּעְתִּיק אָמַר עַל דְּבַר הַמִּנְיָן מְיֻחָד שֶׁהָיָה לָהֶם לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּנֶעֱמְרוֹב לְהִתְפַּלֵּל שָׁם בְּיַחַד וְאַחַר־כָּךְ נִתְבַּטֵּל, אָמַר מִי יוֹדֵעַ מֶה הָיָה אִם הָיָה מִתְקַיֵּם דְּבַר הַמִּנְיָן שֶׁלָּכֶם, הַמִּנְיָן שֶׁלָּכֶם הָיָה בּוֹקֵעַ רְקִיעִים. גַּם פַּעַם אַחַת הָיָה רַבִּי נַפְתָּלִי זַ"ל מְנַגֵּן אֵיזֶה מִזְמוֹר בְּבֵית־הַמִּדְרָשׁ בַּלַּיְלָה עִם עוֹד אֲנָשִׁים מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ, וְרַבֵּנוּ זַ"ל שָׁכַב כְּבָר עַל מִטָּתוֹ וְקָם רַבֵּנוּ זַ"ל מִמִּטָּתוֹ וְנִכְנַס אֲלֵיהֶם לִשְׁמֹעַ אֶת נְגִינָתָם. וְאַחַר־כָּךְ אָמַר לָהֶם תֵּדְעוּ שֶׁהַנְּגִינָה שֶׁלָּכֶם הָיְתָה בּוֹקַעַת רְקִיעִים וְכוּ', תּוּכְלוּ לְשַׁעֵר עַצְמְכֶם אֲשֶׁר כְּבָר שָׁכַבְתִּי עַל מִטָּתִי, וְהַנְּגִינָה שֶׁלָּכֶם מַשְׁכָּה אוֹתִי מִמִּטָּתִי לִכְנֹס אֲלֵיכֶם וְכוּ':

פרק שלב

מב אָמַר אֲנִי נָהָר הַמְטַהֵר מִכָּל הַכְּתָמִים:

פרק שלג

מג אָמַר עַל רַבִּי נָתָן וְרַבִּי נַפְתָּלִי "זַייא זָעְנָען זִיךְ נָאר דִּימְיטָן" [הֵם יַהֲלוֹמִים] גַּם פַּעַם אַחַת אָמַר לְאֶחָד שֶׁהָיָה אוֹמֵר לְפָנָיו זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עַל הָרַב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁיּוֹדֵעַ בְּבֵרוּר שֶׁבְּוַדַּאי יִהְיֶה צַדִּיק גָּמוּר "גוּטֶער יוּד", וְהִקְפִּיד עָלָיו רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ אֲנִי אוֹמֵר לְךָ שֶׁהוּא כְּבָר צַדִּיק "עֶר אִיז שׁוֹין אַ גוּטֶער יוּד". גַּם אָמַר לְהָרַב רַבִּי נָתָן וְהָרַב רַבִּי נַפְתָּלִי זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּעֵת שֶׁנִּתְקָרְבוּ אֵלָיו, הֲלֹא יֵשׁ לִי עִמָּכֶם הֶכֵּרוּת מִכְּבָר, רַק שֶׁזֶּה זְמַן כַּבִּיר אֲשֶׁר לֹא הִתְרָאִינוּ פָּנִים זֶה עִם זֶה, וְעַכְשָׁו אָנוּ רוֹאִין עַצְמֵנוּ זֶה עִם זֶה. "מִיר קֶעֶנֶען זִיךְ שׁוֹין פּוּן לַאנְג, נָאר סָע שׁוֹין אַלַאנְגֶע צַייט אַז מִיר הָאבֶּן זִיךְ שׁוֹין נִיט גִּיזֶעהֶן, אוּן הַיינְט זָעהֶן מִיר זִיךְ": אָמַר הַמַּעְתִּיק שָׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת הָיָה הָרַב הַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ מִבַּרְדִּיטְשׁוֹב בְּטִירְהאוּויצֶע, וּבְשָׁעָה שֶׁהָיָה מֻסָּב עַל הַסְּעֻדָּה עִם קְהַל עָם וְעֵדָה גְּדוֹלָה, הִפְלִיג מְאֹד בְּמַעֲלַת קְדֻשַּׁת רַבֵּנוּ זַ"ל מִצַּד עַצְמוֹ, לְבַד מִגֹּדֶל קְדֻשַּׁת זְכוּת אֲבוֹתָיו זַ"ל. וְאַחַר־כָּךְ הִפְלִיג מְאֹד בְּמַעֲלַת הַמְקֹרָבִים שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל, וְאָמַר, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁרֻבָּם כֻּלָּם הֵם לוֹמְדִים מֻפְלָגִים, יְרֵאִים וּשְׁלֵמִים וְאַנְשֵׁי־מַעֲשֶׂה וְכוּ'. וְאָז אָמַר עַל הָרַב רַבִּי נָתָן זַ"ל, שֶׁהוּא צַדִּיק. וְאַחַר־כָּךְ בְּנָסְעוֹ מִשָּׁם וְיָשַׁב עִמּוֹ בַּעֲגָלָה שֶׁלּוֹ הָרַב רַבִּי שְׁמוּאֵל יִצְחָק זַ"ל מִטְּשֶׁעהרִין, וְאָז אָמַר לוֹ הָרַב הַקָּדוֹשׁ הַנַּ"ל: תַּאֲמִין לִי, אִם הָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁהָעוֹלָם יִשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי, אָז הָיִיתִי צוֹעֵק בְּקוֹל גָּדוֹל מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ, שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר וְצַדִּיק וְעוֹבֵד הַשֵּׁם בֶּאֱמֶת, יִהְיֶה זָהִיר וְזָרִיז לְהִתְקָרֵב לְהָרַב הַקָּדוֹשׁ הָרַב רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב, אַף יָדַעְתִּי נֶאֱמָנָה כִּי לֹא דַי לִי שֶׁלֹּא יִשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי, אַף גַּם יִתְעוֹרֵר עַל־יְדֵי־זֶה

מַחֲלֹקֶת גָּדוֹל גַּם עָלַי. וְאוּלַי יֵשׁ אֶחָד שֶׁמְּהַרְהֵר בִּתְשׁוּבָה עַל־יָדִי, וְאַפְסִיד גַּם אֶת זֹאת עַל־כֵּן אֲנִי מֻכְרָח לִשְׁתֹּק בְּעִנְיָן זֶה:

פרק שלד

מד שְׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת סִפֵּר רַבֵּנוּ זַ"ל מִמַּעֲלַת הַמִּתְקָרְבִים אֵלָיו זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁנִּשְׁתַּבֵּשׁ וְנִתְבַּלְבֵּל לְאֶחָד דַּעְתּוֹ קְצָת רַחֲמָנָא לִצְלַן, אַף־עַל־פִּי־כֵן הֵם חֲזָקִים בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בּוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְסִפֵּר מֵאִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו שֶׁהָיָה צַדִּיק גָּדוֹל, וְאָמַר עָלָיו רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁהָאִישׁ הַזֶּה הָיָה לוֹ תְּשׁוּבַת סֵפֶר הַקָּנֶה. וְהִנֵּה מְבֹאָר בַּסְּפָרִים (תְּשׁוּבַת הַקָּנֶה יב.) שֶׁמִּי שֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה זוֹ מֻבְטָח לוֹ שֶׁלֹּא יֶחֱטָא, וּבַעֲדוֹ, הַיְנוּ בְּעַד הָאִישׁ הַזֶּה, אֲנִי עֵרֵב שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יֶחֱטָא. וַיְהִי הַיּוֹם וְנִתְבַּלְבֵּל דַּעַת הָאִישׁ הַנַּ"ל קְצָת וְנָבְרָה עָלָיו הַמָּרָה שְׁחוֹרָה מְאֹד, וְהֵבִיאוּ אוֹתוֹ לְפָנָיו זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְסִפֵּר לוֹ הָאִישׁ הַנַּ"ל, שֶׁעִקַּר הָעַצְבוּת שֶׁלּוֹ הוּא מִמַּה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יוֹמָא לב:): הִלֵּל מְחַיֵּב אֶת הָעֲנִיִּים אִם־כֵּן אָבְדָה תִּקְוָתָם חַס וְשָׁלוֹם. רַק שֶׁהוּא מְחַיֶּה וּמְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בַּמֶּה שֶׁהוּא מְקָרֵב אֵלָיו זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁכֹּחוֹ גָּדוֹל עַד מְאֹד אֲפִלּוּ אַחַר שֶׁיִּסְתַּלֵּק וְכוּ' וְהוּא יְזַכֶּה אוֹתוֹ:

פרק שלה

מה פַּעַם אַחַת דִּבֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עִם אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ וְאָמַר לָהֶם, הֲלֹא כָּל הַנַּחַת רוּחַ וְהַתַּעֲנוּג שֶׁלִּי הוּא רַק כְּשֶׁאֲנִי רוֹאֶה אֵיזֶה דִּבְרֵי יַהֲדוּת וַעֲבוֹדַת ה' בְּאֶחָד מֵאֲנָשַׁי, הֲלֹא הִפְקַרְתִּי אֶת עַצְמִי וְאִשְׁתִּי וּבָנַי הַיְקָרִים, וְרַק בִּשְׁבִיל זֶה. הַאִם לֹא הָיִיתִי יָכוֹל לִהְיוֹת מְפֻרְסָם וּמַנְהִיג שֶׁקּוֹרִין (גוּטֶער יוּד) כְּמוֹ כָּל הַמַּנְהִיגִים שֶׁנּוֹסְעִים הַחֲסִידִים אֲלֵיהֶם וְאֵינָם יוֹדְעִים עַל מָה נוֹסְעִים, וְחוֹזְרִים וְשָׁבִים וּבָאִים וְאֵינָם יוֹדְעִים מַה בָּאִים. אֲבָל אֲנִי לֹא רָצִיתִי בְּכָל זֶה, רַק לְקָרְבֵנִי עַצְמִי לַעֲסֹק בָּזֶה לְהַחֲזִיר אֶתְכֶם לְמוּטָב. הֲלֹא כְּשֶׁאֲנִי רוֹאֶה אֵיזֶה עֲבוֹדַת ה' בְּעָנְיֵי שֶׁבַּעֲנִיִּים שֶׁהוֹלֵךְ בִּכוֹבַע קָרוּעַ וּמַלְבּוּשִׁים קְרוּעִים וּמְנֻעָלִים קְרוּעִים הוּא יָקָר אֶצְלִי עַד מְאֹד כְּמוֹ שֶׁאֲנִי הָיִיתִי עוֹשֶׂה דְּבָר זֶה וְכוּ' בַּקָּשָׁתִי מְאֹד מִכֶּם הֱיוּ אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים כִּי זֶה כָּל יִשְׁעִי וְכָל חֶפְצִי:

פרק שלו

מו סִפֵּר עִם אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ וְאָמַר שֶׁזֶּה יוֹם שְׁלִישִׁי שֶׁעָמַד עַל דָּבָר אֶחָד, הַיְנוּ עַל אֵיזֶה הַשָּׂגָה וְלֹא הָיִיתִי יָכוֹל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֵיזֶה עֵבְדָּא מֵאֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ, וְעַל־יְדֵי־זֶה עָמַדְתִּי עַל הַדָּבָר וְהִשְׂגְתִּי הַהַשָּׂגָה. וְכִי יֵשׁ חִדּוּשׁ שׁוּב עַל הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב

זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁהִשִּׂיג הַשָּׂגוֹת כָּאֵלּוּ מֵאַחַר שֶׁהָיוּ לוֹ תַּלְמִידִים גְּדוֹלִים וְצַדִּיקִים כָּאֵלֶּה שֶׁעָשׂוּ עֲבֵדוֹת גְּדוֹלוֹת כָּאֵלֶּה. פַּעַם אַחַת אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה קֹדֶם שֶׁבּוּעוֹת תקס"ז כְּשֶׁנּוֹדַע לוֹ מִפְּטִירַת אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה קָצַת מִמְּקֹרָבָיו, עָנָה וְאָמַר מִי יוֹדֵעַ מַה נַּעֲשֶׂה עִמּוֹ שָׁם אֲבָל אִם הָיָה זוֹכֶה לְהִתְקָרֵב כְּמוֹ הַמְקֹרָבִים אֲמִתִּיִּים שֶׁלִּי. וְעַכְשָׁיו הוֹלֵךְ לִקְרַאת שְׁבוּעוֹת, מִסְתָּמָא הָיָה נִדְמֶה לוֹ שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בְּעִנְיַן הַנְּסִיעָה אֵלַי עַל שָׁבוּעוֹת בִּשְׁכִירוּת עֲגָלָה וְכַיּוֹצֵא, וְהָיוּ מַכְרִחִין לְהוֹדִיעַ לוֹ מַה לְּךָ לְהִשְׁתַּדֵּל בָּזֶה הֲלֹא כְּבָר אַתָּה מֵת וְנִפְטָר. וּמִמֵּילָא הָיְתָה טוֹבָה לְפָנָיו כִּי עַל־כָּל־פָּנִים הָיָה נוֹדָע לוֹ שֶׁכְּבָר מֵת, אֲבָל עַכְשָׁו אֶפְשָׁר שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁמַּחֲזִיק אֵיזֶה בְּרַאוֶועַר [הַיְנוּ מַה שֶּׁמְּבַשְּׂלִין בּוֹ שְׁעוֹרִים וְעוֹשִׂין שֵׁכָר] וְקוֹנֶה שְׁעוֹרִים וְכַיּוֹצֵא וְטָרוּד בַּעֲסָקָיו הַמְּדֻמִּים לוֹ. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אַחַר שָׁבוּעוֹת אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁהָאִישׁ הַנַּ"ל הָיָה אֶצְלוֹ עַל שָׁבוּעוֹת:

פרק שלז

מז קֹדֶם שָׁבוּעוֹת הַנַּ"ל עָמְדוּ לְפָנָיו אַנְשֵׁי זַאסְלַאב וְסִפְּרוּ לְפָנָיו מֵעֲשֵׂיר אֶחָד שֶׁנָּתַן מָעוֹת הַרְבֵּה לְהָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי בָּרוּךְ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְעָמַד אָז לְפָנָיו גַּם־כֵּן אִישׁ אֶחָד מִנֶּעְמְרוֹב וְהָיָה עָנִי גָּדוֹל. עָנָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר לָהֶם, הֶעָנִי הַזֶּה נָתַן לִי יוֹתֵר מִזֶּה כְּפִי בְּחִינָתוֹ וּמַדְרֵגָתוֹ. כִּי הוּא הָיָה מְפַרְנֵס עַצְמוֹ מִמְּלַמְּדוּת וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע בִּימֵי הַפֶּסַח הַקְּדוֹשִׁים (שֶׁאָז זְמַן שִׂכִירוּת מְלַמְּדִים) שֶׁרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הוּא בְּזַאסְלַאב, וּמִי יוֹדֵעַ אוּלַי יִתְעַכֵּב שָׁם עַד אַחַר שָׁבוּעוֹת, וְאִם יַשְׂכִּיר אֶת עַצְמוֹ לְמַלֵּמֵד לֹא יוּכַל לְהִיוֹת אֶצְלוֹ עַל שָׁבוּעוֹת מֻחָמַת בְּטוּל הַתַּלְמִידִים זְמַן רַב. וְעַל־כֵּן לֹא רָצָה לְהַשְׂכִּיר עַצְמוֹ לְמְלַמֵּד וְיָשַׁב כָּל הַקַּיִץ הַנַּ"ל בְּלִי שׁוּם עֵסֶק וּפַרְנָסָה. נִמְצָא שֶׁהִתְנַדֵּב לִבּוֹ בִּשְׂבִיל הִתְקָרְבוּתוֹ אֵלַי יוֹתֵר מֵהֶעָשִׁיר הַנַּ"ל.

פרק שלח

מח כְּשֶׁנִּתְקָרֵב אֵלָיו הָרַב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה סִפֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עִם בִּתּוֹ אָדֵל מֵעִנְיָן זֶה וְהִפְלִיג בְּשִׁבְחוֹ. וְאָמַר לָהּ, מָה אֹמַר לָךְ מֻחְכָּמְתוֹ, כְּשֶׁיֵּבִיט עַל בֵּית הַכְּנֶסֶת זוֹ בְּהִסְתַּכְּלוּת בְּעָלְמָא יֹאמַר לָךְ כַּמָּה אַמּוֹת הִיא מַחְזֶקֶת בְּגָבְהָהּ. גַּם בָּעִתִּים הַלָּלוּ סִפֵּר עִם הָרַב רַבִּי יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה חֲתַן הָרַב הַמַּגִּיד זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מִטִּירָהאוויצָע וְהִפְלִיג בְּשֶׁבַח מַעֲלַת הָרַב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (וְרַבִּי יִצְחָק הַנַּ"ל לֹא רָאָה אוֹתוֹ וְלֹא הָיָה מַכִּירוֹ עֲדַיִן), וְאָז אָמַר לוֹ אִם תִּסְתַּכֵּל עָלָיו תִּרְאֶה בּוֹ שֶׁהוּא שְׁפַל בֶּרֶךְ כָּל־כָּךְ עַד אֲשֶׁר הוּא כָּעָפָר וְטִיט מַמָּשׁ וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "דוּא זְאלְסְט אִים אֵן קוּקֶן אִיז עֶר אַגְלַאט שְׁטִיקְל בְּלַאטָע

וכו'". וְכֵן הָיָה שֶׁהָלַךְ רַבִּי יִצְחָק הַנַּ"ל וּפָגַע בּוֹ שֶׁהוּא עוֹבֵר בַּשּׁוּק בְּזִרְיזוּת גָּדוֹל כְּדַרְכּוֹ, וּמְלֻבָּשׁ בְּמַלְבּוּשֵׁי כָבוֹד כְּדֶרֶךְ בְּנֵי הָעֲשִׁירִים, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הִכִּיר בּוֹ מִיָּד כִּי זֶה הוּא הָאִישׁ אֲשֶׁר אָמַר עָלָיו רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁהוּא בְּעֵינֵי עַצְמוֹ כְּעָפָר וְטִיט מַמָּשׁ כַּנַּ"ל:

פרק שלט

מט (נִשְׁמַט) אָמַר שֶׁלֶּעָתִיד יִהְיֶה כָּל הָעוֹלָם אַנְשֵׁי בְּרֶסְלֶב. וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז אָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "לֶעָתִיד לָבוֹא וועט דִּיא גַאנְצֶע וועלְט זַיין בְּרֶסְלֶבֶּיר חֲסִידִים". דְּאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ עַל פָּסוּק וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר אַל תִּקְרֵי בָּשָׂר אֶלָּא בֹּסֶר, שֶׁיִּהְיֶה כָּל אֶחָד בּוֹסֵר בְּחֵלֶק שֶׁל חֲבֵרוֹ. לֵב בֹּסֶר אוֹתִיּוֹת בְּרֶסְלֶב. גַּם כְּשֶׁיָּצָא מִזְּלַאטְפָאלְיֶע לִבְּרֶסְלֶב, חָלַם לוֹ לְהַמַּגִּיד מִטְּרִיסְקְהאוויצֶע בַּסֶּכָה עִנְיַן יְצִיאָתוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מִזְּלַאטְיפָאלְיֶע לִבְּרֶסְלֶב, מֻרְמָז בַּפָּסוּק הַנַּ"ל וַהֲסִירוֹתִי לֵב הָאֶבֶן מִבְּשַׂרְכֶם לֵב הָאֶבֶן הוּא בְּחִינַת וַיִּתֵּן שְׁלֹמֹה אֶת הַכֶּסֶף כַּאֲבָנִים. כִּי שֵׁם הָעִיר זְלַאטְיפָּלְיֶע עַל שֵׁם רִבּוּי הַכֶּסֶף וְהַמָּמוֹן, וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר אוֹתִיּוֹת בְּרֶסְלֶב כַּנַּ"ל: מַעֲלַת תּוֹרָתוֹ וּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים

פרק שמ

א אָמַר הָעוֹלָם לֹא טָעֲמוּ אוֹתִי כְּלוּם עֲדַיִן. אִלּוּ הָיוּ שׁוֹמְעִין רַק תּוֹרָה אַחַת שֶׁאֲנִי אוֹמֵר עִם הַנִּגּוּן וְהָרִקּוּד שֶׁלָּהּ, הָיוּ כֻּלָּם בְּטֵלִים בְּבִטּוּל גָּמוּר. הַיְנוּ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ אֲפִלּוּ חַיּוֹת וַעֲשָׂבִים וְכָל מַה שֶּׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם, הַכֹּל הָיוּ מִתְבַּטְּלִין בְּכָלוּת הַנֶּפֶשׁ מִגֹּדֶל עֹצֶם הַתַּעֲנוּג הַמֻּפְלָא וְהַמֻּפְלָג מְאֹד מְאֹד. וְאֶפְשָׁר לְהָבִינוֹ כִּי מִי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ נִגּוּן וְרִקּוּד, הִנֵּה מִי שֶׁמְּנַגֵּן, מִטֶּבַע הַנִּגּוּן שֶׁנִּמְשָׁךְ נֶפֶשׁ הַשּׁוֹמֵעַ אַחַר הַנִּגּוּן וּמִתְבַּטֵּל בִּכְלוּת הַנֶּפֶשׁ אַחַר תְּנוּעוֹת הַנִּגּוּן כְּפִי כָּל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שֶׁל הַנִּגּוּן כְּפִי מַה שֶּׁיֵּשׁ כֹּחַ לְאוֹתָהּ הַתְּנוּעָה לְשַׁבֵּר וּלְעוֹרֵר הַנֶּפֶשׁ לְהַמְשִׁיכָהּ אַחֲרֶיהָ. מִכָּל־שֶׁכֵּן מִי שֶׁיָּכוֹל לְרַקֵּד שֶׁיִּהְיֶה הָרִקּוּד מָכְוָן מַמָּשׁ כְּפִי תְּנוּעַת הַנִּגּוּן. כִּי יֵשׁ תְּנוּעוֹת בְּכָל אֵיבֶר וְאֵיבֶר שֶׁשַּׁיָּךְ לִתְנוּעוֹת הַנִּגּוּן, שֶׁאֵצֶל זֹאת הַתְּנוּעָה צְרִיכִין לְנַעֲנֵעַ בְּרֹאשׁוֹ אוֹ לִכְפֹּל עַצְמוֹ, וְכֵיוֹצֵא בִּשְׁאָר אֵיבָרִים וּבָרְגָלַיִם שֶׁצְּרִיכִין לַעֲשׂוֹת תְּנוּעָה בְּגוּפוֹ וּבְרַגְלָיו כְּפִי תְּנוּעוֹת הַנִּגּוּן מָכְוָן מַמָּשׁ. וּבְפָרָט מִי שֶׁמְּנַגֵּן נִגּוּן עִם דִּבּוּרִים וְשִׁיר, שֶׁמְּסַדֵּר שִׁיר וְדִבּוּרִים עִם תְּנוּעַת הַנִּגּוּן, שֶׁהַשִּׁיר וְהַדִּבּוּרִים שַׁיָּכִים בְּכִוּוּן גָּדוֹל לְהַנִּגּוּן שֶׁמְּשַׁקֵּל הַשִּׁיר מָכְוָן מַמָּשׁ כְּפִי נְעִימוּת הַנִּגּוּן, וְגַם הָרִקּוּד מָכְוָן מַמָּשׁ כְּפִי נְעִימוּת הַנִּגּוּן וּמִשְׁקַל הַשִּׁיר כִּי כֻּלּוֹ אֶחָד, כְּשֶׁזּוֹכִין לִשְׁמֹעַ נִגּוּן כָּזֶה עִם שִׁיר וְדִבּוּרִים וְעִם רִקּוּד כָּזֶה שֶׁכֻּלָּם שַׁיָּכִים זֶה לָזֶה בְּכִוּוּן גָּדוֹל מַמָּשׁ, כִּי הַדִּבּוּרִים דְּהַיְנוּ הַשִּׁיר וְהַנִּגּוּן וְהָרִקּוּד כֻּלּוֹ אֶחָד מַמָּשׁ, כְּשֶׁזּוֹכִין לִשְׁמֹעַ זֹאת, אֲזַי מִתְבַּטְּלִים מַמָּשׁ בִּכְלוּת הַנֶּפֶשׁ מִגֹּדֶל עֹצֶם הַתַּעֲנוּג

הַמַּפְלָא. וְזֶהוּ הַתַּעֲנוּג הַגָּדוֹל מִכָּל הַתַּעֲנוּגִים וְאֵין תַּעֲנוּג גָּדוֹל מִזֶּה, וּמִי שֶׁלֹּא טָעַם זֹאת אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל מִתַּעֲנוּג. אַשְׁרֵי עַיִן רָאֲתָה זֹאת, כִּי גַּם בָּעוֹלָם הַבָּא אֵין הַכֹּל זוֹכִין לִשְׁמֹעַ וְלִרְאוֹת זֹאת רַק מִי שֶׁטָּרַח בָּעֶרֶב שַׁבָּת וְכוּ'. וְאֵלּוּ הָעוֹמְדִים סְבִיבוֹ אֵין יְכוֹלִין וְיוֹדְעִין מַה לַּעֲשׂוֹת, רַק יֵשׁ לָהֶם כְּלוֹת הַנֶּפֶשׁ וְהִשְׁתּוֹקְקוּת נִפְלָא מֵעֹצֶם הַתַּעֲנוּג, וְהוּא עוֹמֵד בְּאֶמְצַע וְעוֹשֶׂה כַּנַ"ל, (וְהֶבֵן הָעִנְיָן הֵיטֵב כִּי אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר זֹאת בִּכְתָב. וּמִי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ נִגּוּן וְרָקוּד יוּכַל לִשְׁמֹעַ מְעַט בְּלִבּוֹ עֹצֶם נְעִימוּת עֹנֶג וְהִשְׁתּוֹקְקוּת הַנַּ"ל בִּכְלוֹת הַנֶּפֶשׁ מַמָּשׁ עַד שֶׁמִּתְבַּטְּלִים לְגַמְרֵי וְהָבֵן). גַּם כָּל מִי שֶׁסָּמוּךְ וּמְקֹרָב יוֹתֵר נַעֲשֶׂה אֶצְלוֹ כָּל הַתְּנוּעוֹת מְמֻלָּא, כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ בַּמָּשָׁל הַנַּ"ל שֶׁמִּי שֶׁסָּמוּךְ יוֹתֵר אֶל הַנִּגּוּן וְהָרְקוּד וּמֻבְדָּל בְּיוֹתֵר, נַעֲשִׂין אֶצְלוֹ מְמֻלָּא כָּל הַתְּנוּעוֹת שֶׁל הַנִּגּוּן וְהָרְקוּד מֻחְמָת גֹּדֶל הַתַּעֲנוּג. כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ שֶׁכְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ נִגּוּן וְרָקוּדִים מֻחְמָת הַתַּעֲנוּג שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחַר הַנִּגּוּן הוּא עוֹשֶׂה אַחֲרָיו גַּם־כֵּן אוֹתָן הַתְּנוּעוֹת וְהוּא מְנֻוָּן וּמְרֻקָּד גַּם־כֵּן קְצָת כִּי נַעֲשֶׂה אֶצְלוֹ מְמֻלָּא תְּנוּעוֹת הַנִּגּוּן וְהָרְקוּד. כְּמוֹ כֵן כְּשֶׁמְּקֹרָב יוֹתֵר אֶל הַקְּדֻשָּׁה, כָּל מַה שֶּׁסָּמוּךְ יוֹתֵר אֶל הַתּוֹרָה וְהַנִּגּוּן וְהָרְקוּד נַעֲשֶׂה גַּם־כֵּן אֶצְלוֹ הַתְּנוּעוֹת שֶׁל כָּל הַנַּ"ל שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה מְמֻלָּא. כָּל זֶה שָׁמַעְתִּי בְּעַצְמִי: וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר בְּזוֹ הַלְּשׁוֹן: "זַיי זָאלְן מִיךְ הֶערְן אַיין תּוֹרָה מִיט דֶעם נִגּוּן אִין מִיט אַיין טַאנְץ וָואלְט דִי נַאנְצֶע וֶועלְט אוֹיס גִיגַאנְגֶען" [אֲלוּ הָיוּ שׁוֹמְעִין רַק תּוֹרָה אַחַת שֶׁאֲנִי אוֹמֵר עִם הַנִּגּוּן וְהָרְקוּד שֶׁלֹּה הָיוּ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מִתְבַּטְּלִין בִּכְלוֹת הַנֶּפֶשׁ] וְחָזַר וְשָׁאַל "וָואס הָאבּ אִיךְ גִיזָאגְט?" [מָה אָמַרְתִּי ?] וְהֵשִׁיב לוֹ הָרַב רַבִּי נָתָן זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁאָמַר כְּכָל הַנַּ"ל וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה (וָואס מֵיינְסְטוּ) [מָה אַתָּה סוֹבֵר] אַפִּלּוּ חַיּוֹת וַעֲשָׂבִים וְכוּ' כְּכָל הַנִּזְכָּר לְעֵיל: אַחַר־כָּךְ שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה: יֵשׁ לִי נִגּוּן לְזַמֵּר לֶעָתִיד לָבוֹא, שֶׁהוּא יִהְיֶה הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁל כָּל הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים. וְזֶה יֵשׁ לוֹ שַׂיָּכוּת לְשִׂיחָה הַנַּ"ל שֶׁשָּׁמַעְתִּי בְּעַצְמִי. וְעַיֵּן בְּהַתּוֹרָה "תִּקְעוּ־תוֹכָחָה" (לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן תִּנְיָנָא ח) שֶׁאָמַר סָמוּךְ לְהִסְתַּלְּקוּתוֹ, שָׁם מְדַבֵּר מֵהַנִּגּוּן שֶׁל שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם נִימִין וְכוּ'. וְעַיֵּן בְּהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַשִּׁבְעָה בֶּעטֶלְירס בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת.

פרק שמא

ב אָמַר מַה שֶּׁאֵין יָכוֹל לוֹמַר תּוֹרָה לִפְרָקִים זֶהוּ חִדּוּשׁ יוֹתֵר, שֶׁכְּבָר מוּכָן וּמְזֻמָּן אֶצְלִי כַּמָּה חִדּוּשִׁים גְּדוֹלִים, וּבְתוֹךְ כָּךְ הַכֹּל נִשְׁכָּח מֵאִתִּי וְאֵינִי זוֹכֵר כְּלוּם, וְאֵינִי יוֹדֵעַ כְּלָל מְשׁוּם סֵפֶר בָּעוֹלָם וַאֲפִלּוּ נִגּוּן אֵינִי יוֹדֵעַ רַק הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לְכֹל נִשְׁכָּח וְנֶעְלָם מִמֶּנִּי, וְזֶהוּ פֶּלֶא גָּדוֹל בֶּאֱמֶת. וְכַמָּה פְּעָמִים שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ עִנְיָן זֶה, כִּי זֶה רָגִיל אֶצְלוֹ שֶׁכַּמָּה

פְּעָמִים הוּא אוֹמֵר עַתָּה אֵינִי יוֹדֵעַ כְּלָל כְּלָל לֹא, אַף־עַל־פִּי שֶׁבַּשָּׁעָה הַקּוֹדֶמֶת גִּלָּה חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים:

פרק שמב

ג אָמַר בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה מָצִינוּ שֶׁכָּל אֶחָד מַתְחִיל מִן הַמִּקְרָא שֶׁלּוֹ, כְּגוֹן מַה שֶּׁמָּצִינוּ שֶׁמַּר מַפִּיק לָהּ מִזֶּה הַמִּקְרָא, וּמַר מֵאִידָךְ מִקְרָא. כִּי כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ מָקוֹם שֶׁמִּשָּׁם מַתְחִיל הַלִּמּוּד וְהַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ, וּכְפִי אוֹתָהּ הַהִתְחָלָה מִזֶּה הַמִּקְרָא כֵּן עַל־פִּי סֵדֶר זֶה הוֹלֵךְ כָּל הַתּוֹרָה אֲצָלוֹ. וְהַשֵּׁנִי שֶׁמַּתְחִיל מִמִּקְרָא אַחֵר יֵשׁ לוֹ סֵדֶר אַחֵר לְפִי הַהִתְחָלָה שֶׁלּוֹ, כִּי כָּל אֶחָד לְפִי הַתְחָלָתוֹ מֵאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁהוּא כֵּן מִשְׁתַּנֶּה וְהוֹלֵךְ כָּל הַסֵּדֶר שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ. וְאִם הָיָה זֶה הַתַּנָּא בָּא לְמִקְרָא אַחֵר שֶׁל הַתַּנָּא הַשֵּׁנִי לֹא יוּכַל לְקַח מִשָּׁם כִּי כָּל אֶחָד צָרִיךְ רַק לְקַבֵּל וְלִקַּח וּלְהַתְחִיל מִמָּקוֹם שֶׁלּוֹ אֲבָל וְכוּ' יָכוֹל לְהַתְחִיל מִכָּל מָקוֹם וְכוּ':

פרק שמג

ד אָמַר אִלּוּ לֹא הָיָה יוֹצֵא זֶה הַסֵּפֶר לָעוֹלָם הָיִנוּ הַסֵּפֶר לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן הָיָה נַעֲשֶׂה עִנְיָן אַחֵר כִּי כְּבָר הָיָה לוֹ חֵשֶׁק כַּמָּה פְּעָמִים לַעֲשׂוֹת הֲלָכוֹת פְּסוּקוֹת עַל הַשֻּׁלְחָן־עָרוּךְ לְבָאֵר כָּל דִּין וְדִין בַּהֲלָכָה פְּסוּקָה אוֹ לְהַצִּיג הֲלָכָה כְּדִבְרֵי מִי מַהַפּוֹסְקִים אֲצָל כָּל דִּין וְדִין. אַךְ עַכְשָׁו שֶׁיָּצָא זֶה הַסֵּפֶר לָעוֹלָם לֹא יִהְיֶה עִנְיָן הַנַּ"ל. וּבֶאֱמֶת חִדּוּשִׁים שֶׁל גְּמָרָא פֵּרוּשׁ תּוֹסָפוֹת הֵם קַלִּים בְּיוֹתֵר. וְאֵין אֶחָד מֵהֶם יוֹדֵעַ הַדֶּרֶךְ כָּלָל שֶׁל אוֹתָן הַחִדּוּשִׁים וּמִי שֶׁיּוֹדֵעַ הֵם קַלִּים מְאֹד וְצָרִיךְ לָזֶה לִהְיוֹת בָּקִי בִּשְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת בָּהֶם:

פרק שמד

ה יוֹם ד' תְּרוּמָה תק"ע נִכְנַסְתִּי אֲצָלוֹ וְאָמַר לִי זֶה הַסִּפּוּר. בַּיָּמִים הַלָּלוּ לֹא הָיָה נִיחָא לִי כְּלָל לִחְיוֹת אֵיךְ לִהְיוֹת. שֶׁזֶּה כַּמָּה חֲדָשִׁים וְאֵינִי יוֹדֵעַ כַּמָּה, שֶׁאֲנִי מְצַפֶּה וּמִתְגַּעְגֵּעַ לָדַעַת אֵיזֶה דָּבָר. כִּי נוֹדַע לִי דָּבָר אֶחָד, אַךְ לֹא יָדַעְתִּי אֶת הַדָּבָר בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, וְהָיִיתִי מִתְגַּעְגֵּעַ לָדַעַת זֹאת כַּמָּה חֲדָשִׁים כַּנַּ"ל. כִּי בֶּאֱמֶת בְּוַדַּאי אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה דָּבָר שֶׁלֹּא יִהְיֶה מָרָמָז בַּתּוֹרָה. וְעַכְשָׁו מְצָאתִיו מְבֹאָר בַּתּוֹרָה וּמִתְחִלָּה הָיָה סָתוּם מְאֹד מִמֶּנִּי. וּבֶאֱמֶת יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵם מְרֻמָּזִים בְּרֶמֶז בְּעֶלְמָא. גַּם יֵשׁ כַּמָּה הֲלָכוֹת עַל כָּל קוֹץ וְקוֹץ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (מְנָחוֹת כט:) שֶׁעַל כָּל קוֹץ וְקוֹץ יֵשׁ תִּלֵּי תִלִּים שֶׁל הֲלָכוֹת, אֲבָל עַכְשָׁו מְצָאתִיו מְבֹאָר בְּפֵרוּשׁ בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה וְכוּ'. גַּם יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵם לְמַעְלָה מֵהַתּוֹרָה. וְסֵיַם וּמַחֲמַת זֶה (הָיִנוּ מֻחְמַת שֶׁנּוֹדַע לִי עִנְיָן הַנַּ"ל) עַתָּה נִיחָא לִי הַחַיִּים. כִּי אִם כְּבָר הָיִיתִי מִסְתַּלֵּק מֵהָעוֹלָם,

אֲפִלּוּ אִם הָיִיתִי זוֹכֶה לֵידַע זֹאת שֶׁם הָיוּ חוֹשְׁבִין לִי זֹאת לָעוֹלָם הַבָּא, אֲבָל עַכְשָׁו אַדְרַבָּא וְכוּ' וְכַוָּנָתוֹ הָיְתָה שֶׁעַכְשָׁו שֶׁזָּכָה לָזֶה בָּזֶה הָעוֹלָם אַדְרַבָּא יַגִּיעַ לִי עוֹד בִּשְׁבִיל זֶה עוֹד שָׂכָר הַמַּפְלָא בְּכִפְלֵי כִפְלַיִם:

פרק שמה

י עָנָה וְאָמַר אֲנַחְנוּ אֵינֶנּוּ כְּלָל מִזֶּה הָעוֹלָם שֶׁל עַכְשָׁו, וּמֵחֲמַת זֶה אֵין הָעוֹלָם יְכוֹלִים לִסְבֹּל אוֹתָנוּ וְרָאשׁוּת (הַיְנוּ רֹאשׁ וּמַנְהִיג) אֵין שַׂיָּךְ לִי כְּלָל, כִּי אֵין מַגִּיעַ לִי שׁוּם רָאשׁוּת בָּהָעוֹלָם שֶׁל עַכְשָׁו. וְגַם מְעַט הָרָאשׁוּת שֶׁיֵּשׁ לִי בֶּאֱמֶת אֵין זֶה רָאשׁוּת כְּלָל, אַדְרַבָּא זֶהוּ חוֹבָא וְאַטְלוּלָא [שְׁחוֹק וְלֵיצָנוּת] מַמָּשׁ. וְגַם אוֹתוֹ הַמְּעַט שֶׁיֵּשׁ לִי הוּא רַק נֶגֶד הַטָּבַע שֶׁכָּפִיתִי אֶת טִבְעִי לָזֶה, אֲשֶׁר מֵחֲמַת זֶה יָכוֹל לָבוֹא אֵיזֶה דִּבּוּר מִמֶּנִּי בְּתוֹךְ הָעוֹלָם. וְכָל הַשִּׂיחוֹת וְהַסִּפּוּרִים (הַיְנוּ הַתּוֹרוֹת וְהַמַּאֲמָרִים שֶׁהוּא אוֹמֵר) שֶׁלָּנוּ אִם לֹא הָיָה לִי גַּם זֶה הַמְּעַט הָרָאשׁוּת, גַּם אֵלּוּ הַדִּבּוּרִים לֹא הָיוּ בָּאִים בְּתוֹךְ הָעוֹלָם. וּבֶאֱמֶת אִם לֹא הָיָה דּוֹר כָּזֶה אִם הָיוּ דְּבָרִים אֵלּוּ (הַיְנוּ הַתּוֹרוֹת שֶׁהוּא אוֹמֵר) נֶאֱמָרִים בְּדוֹרוֹ שֶׁל הָאֲר"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אוֹ אֲפִלּוּ בְּדוֹרוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה רַעַשׁ גָּדוֹל מְאֹד:

פרק שמו

יא נִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר שֶׁהַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ שֶׁלּוֹ לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן שֶׁיָּצָא בָּעוֹלָם הוּא אַתְחַלְתָּא דִּגְאֻלָּה. וְאָמַר מֵאַחַר שֶׁיָּצָא בָּעוֹלָם אֲנִי חָפֵץ מְאֹד שֶׁיִּלְמְדוּ אוֹתוֹ, כִּי צְרִיכִים לִלְמֹד אוֹתוֹ הַרְבֵּה עַד שֶׁיִּהְיֶה שָׁגוּר בְּעַל פֶּה. כִּי הוּא מָלֵא מוּסָר וְהִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר אֵין עֵרֶךְ אֵלָיו. וּמִי שֶׁעוֹסֵק בָּזֶה הַסֵּפֶר אֵין צָרִיךְ עוֹד סֵפֶר מוּסָר. אַחַר־כָּךְ אָמַר בְּפֵרוּשׁ שֶׁהַלִּמּוּד בְּחִבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים הוּא אַתְחַלְתָּא דִּגְאֻלָּה בְּמַהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן. וְאָמַר שֶׁטּוֹב לִקְבֹּעַ לְעַצְמוֹ שְׁנֵי שִׁעוּרִים לִלְמֹד סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, שִׁעוּר אֶחָד פָּשׁוּט לִלְמֹד בְּמַהִירוּת הַרְבֵּה מְאֹד כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה שָׁגוּר בְּעַל־פֶּה, וְשִׁעוּר אֶחָד לִלְמֹד בְּעִיּוּן גָּדוֹל. כִּי יֵשׁ עֲמָקוּת גָּדוֹל וְנִפְלָא בִּסְפָרָיו. וְעַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר מִזֶּה (שִׂיחוֹת הַר"ן קלא) מֵעִנְיַן עֹצֶם הָעֲמָקוּת הַגָּדוֹל שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְהַנּוֹרָאָה מְאֹד עַד אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית.

פרק שמז

יח פַּעַם אַחַת הָיָה מְזָרֵז אֶת אֶחָד לִלְמֹד אֶת סִפְרוֹ. וְאָמַר שֶׁהוּא מִצְוָה גְּדוֹלָה לִלְמֹד סִפְרוֹ הַרְבֵּה. וְאָמַר לוֹ שֶׁיְּכוֹלִין לִהְיוֹת נַעֲשֶׂה בַּעַל מֹחַ גָּדוֹל עַל־יְדֵי סִפְרוֹ, כִּי יֵשׁ בּוֹ שֵׂכֶל גָּדוֹל וַעֲמָקוּת נִפְלָא מְאֹד עַל־פִּי פְּשׁוּטָן שֶׁל דְּבָרִים. וְגַם אִם יַתְמִידוּ בִּסְפָרָיו יְכוֹלִין לִזְכּוֹת

לִהְיוֹת נַעֲשֶׂה אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת, וְאָז יִזְכֶּה לִרְאוֹת הַפְּנִימִיּוּת שֶׁיֵּשׁ בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים כִּי יֵשׁ בָּהֶם פְּנִימִיּוּת הַרְבֵּה מַה שֶּׁאֵין נִרְאֶה עַל־פִּי פְּשׁוּטוֹ כְּלָל. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לִלְמֹד וּלְהַתְמִיד בָּהֶם הַרְבֵּה:

פרק שמח

ט אָמַר בְּהַתּוֹרָה שֶׁלִּי יֵשׁ עֲמָקוּת. וְעַיִן בַּמֶּה שֶׁנִּרְשַׁם בְּמָקוֹם אַחֵר (לְקַמָּן שסב) שֶׁמַּה שֶּׁנִּכְתַּב בִּלְשׁוֹנוֹ צְרִיכִין לְדַקְדֵּק בּוֹ כְּמוֹ בַּמִּקְרָא. כִּי הוּא חוֹזֵר בְּכָל פַּעַם דְּבָרָיו שֶׁנִּרְאֶה לִכְאוֹרָה שִׁפַּת יֶתֶר, וְהוּא בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה. וּצְרִיכִין לְדַקְדֵּק בּוֹ מְאֹד וְכוּ'. וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵינַיִם וְיָשִׂים דַּעְתּוֹ וְלִבּוֹ הֵיטֵב לְדִבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבָּרְכָה יָבִין מְעַט מִזְּעָר מֵעֹצֶם הָעֲמָקוּת הַנִּפְלָא שֶׁיֵּשׁ בְּסִפְרָיו, אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא דֻּגְמָתָם בְּשׁוּם סֵפֶר שֶׁיִּהְיֶה בִּדְבָרָיו עֲמָקוּת נִפְלָא וְנָעִים כְּמוֹ בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים:

פרק שמט

י פַּעַם אַחַת הָיָה מְשַׁבֵּחַ אֶת הַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ מְאֹד, וְאָמַר שֶׁיְּכוֹלִין לִהְיוֹת נַעֲשֶׂה בַּעַל תְּשׁוּבָה גָּמוּר עַל־יְדֵי לִמּוּד הַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ. וְהָיָה חָפֵץ וּמְשְׁתּוֹקֵק מְאֹד שֶׁיְּדַפִּיסוּ סִפְרוֹ עוֹד כַּמָּה פְּעָמִים וְיִתְפַּשְּׁטוּ בָּעוֹלָם. וְאָמַר שֶׁיִּהְיוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁיִּלְמְדוּ וְיִתְפַּלְּלוּ עַל־יְדֵי הַסֵּפֶר הַזֶּה. וְאָמַר שֶׁמִּי שֶׁיֵּשֵׁב וְיַעֲסֹק בְּסִפְרָיו רַק בְּלִי קִנְטוּר וְנִצָּחוֹן, וְיִסְתַּכֵּל בּוֹ בֶּאֱמֶת אָז בְּוַדַּאי יִהְיוּ נִבְקָעִין אֲצִלּוֹ כָּל גִּידֵי קַשְׁיוּת לִבּוֹ. וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "סָע וְוועט אִים אַלֶע אָדֶערְן טָרֶעפֶן". וְאָמַר שֶׁכָּל אָדָם צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל לִקְנוֹת הַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ. וּמִי שֶׁאֵין לוֹ בַּמֶּה לִקְנוֹת יִמְכֹּר וְכוּ' שֶׁיֵּשׁ לוֹ וְיִקְנֶה זֶה הַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ. וּמִי שֶׁאֵין לוֹ וְכוּ' יִמְכֹּר כַּר מִתַּחַת רֹאשׁוֹ וְיִקְנֶה הַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ. וְעוֹד סִפֵּר מִזֶּה וְעַיִן בְּמָקוֹם אַחֵר עוֹד מִזֶּה. וְאָמַר שֶׁהַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ יִהְיֶה חָשׁוּב מְאֹד, וִיבַקְּשׁוּהוּ וְיִחַפְּשׂוּהוּ מְאֹד וְיֶחֱזֹר וְיֶדְפַּס כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים וְיִהְיֶה חָשׁוּב מְאֹד, רַק נִכְסְפְתִּי לִרְאוֹת זֹאת וְאֶהְיֶה אֲנִי עוֹמֵד וּמְסְתַּכֵּל מִן הַצַּד אֵיךְ לוֹמְדִים בּוֹ וּמַדְפִּיסִים אוֹתוֹ. וְאָמַר שֶׁהַמַּאֲמָרִים שֶׁכָּתַב בְּעַצְמוֹ גַּם הַלָּשׁוֹן לְבַד הוּא מְסֻגָּל מְאֹד כִּי הֵם כְּלָלִים:

פרק שנ

יא שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁלִּי הִיא כְּלָלוּת בְּחִינוֹת:

פרק שנא

יב בְּשָׁעָה שֶׁכָּרְכוּ הַסֵּפֶר לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן הָרִאשׁוֹן בְּעֵת שֶׁהָיוּ הַקּוּנְטְרֵסִים בִּכְתָב אָמַר. לָכֶם נִדְמֶה שֶׁזֶּה דָּבָר פָּשׁוּט. הֶלֹא כַּמָּה עוֹלָמוֹת תְּלוּיִים בָּזֶה. וּצְרִיכִין לְהַרְחִיב הַדִּבּוּר בָּזֶה כָּל מַה שֶּׁעָבַר בְּאוֹתָהּ הָעֵת וְאִם יִרְצֶה ה' יִתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם (לְעֵיל קפד):

פרק שנב

יג אָמַר, הַבַּעַל דָּבָר יָכוֹל לְחַפּוֹת וּלְכַסּוֹת אֶת הָעֲיָנִים מְאֹד אֶבָל בְּלֹא זֶה הָיָה הַסֵּפֶר עוֹשֶׂה הִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל מְאֹד בָּעוֹלָם. וְאָמַר בְּזוֹ הַלְּשׁוֹן: "דֶּער בַּעַל דָּבָר קֶען זַייֶעֶר פַּאר שְׁטָעלִין, אֶבֶּער זוּסְט, וּואלְט דָאס סֵפֶר מְחַיֶּב גִיוֶוען אַ גְרוֹיסְן זַאךְ צוּ טָאהן אוֹיף דֶער וֶועלְט":

פרק שנג

יד אָמַר שֶׁיּוֹדֵעַ כָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן עַד עַכְשָׁו מֵאֵיזֶה מָקוֹם הָיוּ, וּמֵאֵיזֶה מָקוֹם הֵם אוֹמְרִים תּוֹרָה, וּבְאֵיזֶה מָקוֹם נִשְׁאֲרוּ בִּשְׁעַת הִסְתַּלְּקוּתָם וְהִתְחִיל לַחֲשֹׁב הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכֹרוֹנוֹ לִבְרָכָה מִבִּינָה, וְהַמַּגִּיד זְכֹרוֹנוֹ לִבְרָכָה מֵחָכְמָה, אַף־עַל־פִּי שֶׁבִּינָה לְמַטָּה מֵחָכְמָה אַף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה אוֹמֵר תּוֹרָה מֵאוֹתָהּ הַבִּינָה שֶׁהִיא לְמַעְלָה מֵחָכְמָה. רַבִּי בָּרוּךְ זְכֹרוֹנוֹ לִבְרָכָה מִבִּינָה שֶׁהִיא לְמַטָּה מֵאוֹתָהּ הַחָכְמָה, אֲבָל אֲנִי אוֹמֵר תּוֹרָה מִמָּקוֹם שֶׁהוּא לְמַעְלָה מֵאֵלּוּ הַמָּקוֹמוֹת, וַאֲפִלּוּ אִם בָּא אֶצְלִי תּוֹרָה מֵאֵלּוּ הַמָּקוֹמוֹת, אֵינִי רוֹצֶה בָּהֶם, כִּי אֲנִי רוֹצֶה רַק חֲדָשׁוֹת. וְאֵיךְ שֶׁהוּא מְקַבֵּל תּוֹרָה מִמָּקוֹם שֶׁלֹּא קִבֵּל שָׁם שׁוּם אָדָם מֵעוֹלָם. כֵּן שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם אַחֵרִים בִּשְׁמוֹ. וְגַם בְּעַצְמִי שָׁמַעְתִּי פַּעַם אַחַת שֶׁהִתְפָּאֵר בְּשַׁבָּח גְּדֻלַּת תּוֹרָתוֹ, וְאָמַר אָז בְּתוֹךְ דִּבְרֵי הִתְפָּאֲרוּתוֹ, הֲלֹא אֲנִי יוֹדֵעַ מֵהֵיכָן אֲנִי לוֹקֵחַ אוֹתָם. וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו וּמֵתְנוּעוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים אָז הָיָה, שֶׁהוּא לוֹקֵחַ תּוֹרָתוֹ מִמָּקוֹם גָּבוֹהַּ וְעֶלְיוֹן מְאֹד:

פרק שנד

טו אָמַר הַסּוּר מֵרַע שֶׁלִּי הוּא חָדוּשׁ נִפְלָא, וְגַם הָעֲשֵׂה טוֹב שֶׁלִּי הוּא נִפְלָא מְאֹד, כִּי אֲנִי עוֹשֶׂה טוֹב הַרְבֵּה בֶּאֱמֶת, וְהַתּוֹרָה שֶׁלִּי עוֹשָׂה הַרְבֵּה מְאֹד בָּעוֹלָם. כִּי עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁלִּי נִמְשָׁכִין כָּל הַהַשְׁפָּעוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. וְדִבֵּר עִם אֶחָד, מָה הַמַּשָּׂא־וּמַתָּן שֶׁלְּךָ, עִם חִטִּים אַתָּה נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן, גַּם זֶה נִמְשָׁךְ עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁלִּי. עָנָה וְאָמַר עַל שְׁנֵי כִּתּוֹת אֲנָשִׁים יֵשׁ לִי רַחֲמָנוּת גָּדוֹל עֲלֵיהֶם, עַל אֵלּוּ אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ יְכוֹלִים לְהִתְקָרֵב אֵלַי וְאֵינָם מִתְקָרְבִים, וְעַל אֵלּוּ הַמִּקָּרְבִים אֵלַי וְאֵינָם מְקַיְּמִים אֶת דְּבָרַי. כִּי אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁיִּהְיֶה עֵת בְּעֵת שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם

מָנַח עַל הָאָרֶץ עִם רַגְלָיו אֶל הַדֶּלֶת, אָז יִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ הֵיטֵב וְיִתְחָרֵט מְאֹד מְאֹד עַל שֶׁלֹּא זָכָה לְהִתְקָרֵב אֵלַי, אוֹ שֶׁלֹּא קִיֵּם אֶת דְּבָרַי. כִּי אָז יֵדְעוּ שֶׁאִם הָיוּ מְקֹרָבִים אֵלַי וּמְקַיְּמִים אֶת דְּבָרַי לֹא הָיָה שׁוּם דַּרְגָּא בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא הָיִיתִי מְבִיאָם לְאוֹתָהּ הַמַּדְרֵגָה. אֲבָל לֹא יוֹעִיל אָז. עָנָה וְאָמַר אִם חַס וְשָׁלוֹם לֹא יָבוֹא מָשִׁיחַ בִּמְהֵרָה, יִהְיוּ הָעוֹלָם מִתְגַּעְגְּעִים אַחֲרֵי הַרְבֵּה מְאֹד הַרְבֵּה יוֹתֵר מִמַּה שֶׁמִּתְגַּעְגְּעִים אַחַר הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ:

פרק שנה

טז סִפֵּר לִי אֶחָד שֶׁהָיָה מְשַׁבֵּחַ מְאֹד אֶת תּוֹרָתוֹ לְפָנָיו וְהִפְלִיג מְאֹד בְּגֻדְלַת נִפְלְאוֹת תּוֹרָתוֹ. וְאָמַר שֶׁצְּרִיכִין לְהִשְׁתַּדֵּל מְאֹד לִקְנוֹת סְפָרָיו. כִּי אֲפִלּוּ כְּשֶׁעוֹמְדִין בְּתֹכָהּ וּמִגְדָּל הֵם טוֹבָה גְּדוֹלָה, כִּי סְפָרָיו הֵם שְׁמִירָה גְּדוֹלָה בַּבַּיִת לִשְׁמֹר גַּם הָעֲשִׁירוּת וּמָמוֹן הָאָדָם מִכָּל הַהֶזֵּקוֹת. וְהִזְכִּיר אֶז עֶשְׁיר אֶחָד שֶׁהָיָה יוֹדְעוֹ וּמַכִּירוֹ, וְאָמַר שֶׁגַּם אֲלֵיהֶם הִיא טוֹבָה גְּדוֹלָה שֶׁיִּהְיֶה הַסֵּפֶר שֶׁלִּי בְּבֵיתוֹ, כִּי יִהְיֶה לוֹ שְׁמִירָה גְּדוֹלָה לְכָל דָּבָר וְשֶׁתִּתְקַיֵּם עֲשִׁירוּתוֹ. וְהִזְהִיר אֶת הָאִישׁ שֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ מִזֶּה, שֶׁיְּזָרֵז אֶת הֶעָשִׁיר הַנַּ"ל שֶׁיִּרְאֶה לִקְנוֹת סְפָרָיו. וְעַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר מִזֶּה (יְמֵי מוֹהֲרַנַ"ת כט) כַּמָּה הָיָה מִשְׁתּוֹקֵק שֶׁיִּתְפַּשְּׁטוּ סְפָרָיו בְּקֶרֶב כָּל יִשְׂרָאֵל וְלֹא לְכִבּוֹדוֹ חַס וְשָׁלוֹם:

פרק שנו

יז אַחַר שֶׁמָּסַר הַתּוֹרָה פָּתַח רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן ס' אָמַר שֶׁהָיְתָה חֲתֻנָּה יָפָה "סָע גִּיווען אַשֵּׁיין חֲתֻנָּקלֶע" וְהָיָה רָאוּי לְבַקֵּשׁ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִם הַפָּמַלְיָא שֶׁל מַעְלָה עַל הַחֲתֻנָּה. אָמַרְתִּי לוֹ בְּוַדַּאי הָיָה בְּכָאן. הֵשִׁיב מִן הַסְּתָם: (אָמַר הַמַּעְתִּיק שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר אָז לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁהָיָה יָכוֹל לְהַחֲזִיק אוֹתָם בְּעִנְיַן אֲמִירַת הַתּוֹרָה הַנַּ"ל שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לֵילוֹת וְלֹא יֵדְעוּ בֵּין יוֹם לְלַיְלָה כְּלָל, כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְכוּ' (שְׁמוֹת טו)):

פרק שנז

יח אָמַר שֶׁכָּל הַתּוֹרוֹת שֶׁגִּלָּה קֹדֶם שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, אֵינוֹ רוֹצֶה כְּלָל שֶׁיִּהְיוּ כְּתוּבִים בְּסִפְרָיו, רַק מַה שֶׁחִדֵּשׁ אַחַר שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל צְרִיכִין לִכְתֹּב הַכֹּל, אֲפִלּוּ כָּל שִׂיחָה וְשִׂיחָה הַכֹּל צְרִיכִין לִכְתֹּב. וְכַמָּה פְּעָמִים הִזְהִיר לִכְתֹּב כָּל שִׂיחָה וְשִׂיחָה שֶׁשּׁוֹמְעִין מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, וְאָמַר בִּשְׁלֻמָּא דְּבָרִים הַנִּכְתָּבִים בְּסֵפֶר, אִם לֹא יִזְכֹּר אוֹתָם עַכְשָׁו יוּכַל לִרְאוֹתָם וְלִלְמֹד בָּהֶם בְּפַעַם אַחֶרֶת לְעוֹלָם. אֲבָל כָּל הַדְּבָרִים שֶׁאַתֶּם שׁוֹמְעִים מִפִּי, שׁוּב לֹא תִּשְׁמְעוּ עוֹד פַּעַם אַחֶרֶת לְעוֹלָם. עַל כֵּן בְּוַדַּאי אַתֶּם צְרִיכִין לִזְכֹּר מְאֹד כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר, וְלִכְתֹּב הַכֹּל כָּל

שִׂיחָה וְסִפּוּר (וּמַחֲמַת זֶה הִתְחַלְתִּי לִכְתֹּב קְצָת שִׂיחוֹת שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ אוֹ עַל־יְדֵי אֲחֵרִים, אֲבָל לֹא נִכְתַּב חֵלֶק מֵאֶלֶף):

פרק שנח

יט וְאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּפֵרוּשׁ שֶׁבְּכָל שִׂיחָה וְשִׂיחָה שֶׁהָיָה מְשִׂיחַ וּמְדַבֵּר עִמָּנוּ יְכוֹלִים לִהְיוֹת עַל יָדָהּ אִישׁ כָּשֵׁר, וַאֲפִלּוּ צַדִּיק גָּמוּר כָּל יְמֵי חַיָּיו כְּמוֹ שֶׁאֲנִי רוֹצֶה "אַזוֹי וויא אִיךְ מֵיין אֱיין גוּטֶער יְהוּד" אִם יִרְצֶה לֵילֵךְ עִמָּהּ לְקַיֵּם כְּפִי שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה. וּמִי שֶׁזָּכָה לִשְׁמֹעַ שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ הוּא יוֹדֵעַ זֹאת בֶּאֱמֶת וּבְבֵרוּר. וְגַם אֲפִלּוּ עַכְשָׁו כְּשֶׁלּוֹמְדִין דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים יֵשׁ לָהֶם גַּם־כֵּן כֹּחַ גָּדוֹל לְעוֹרֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִזְכוּת לְדָרְכֵי ה' בֶּאֱמֶת, לְמִי שֶׁיָּשִׂים לִבּוֹ הֵיטֵב לִדְבָרָיו וּלְשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים הַנֶּאֱמָרִים בְּזֶה הַסֵּפֶר, וּבִשְׁאָר סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים. כִּי כָּל שִׂיחָה שֶׁלּוֹ הִיא הִתְעוֹרְרוּת נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד וְדֶרֶךְ יְשָׁרָה וּנְכוֹנָה מְאֹד לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְכָל אֶחָד לְפִי מַדְרֵגָתוֹ יִהְיֶה בְּאֵיזֶה מַדְרֵגָה שֶׁיִּהְיֶה. אֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא בְּמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה מְאֹד יָכוֹל לְקַבֵּל דֶּרֶךְ יְשָׁרָה וְעֵצוֹת נִפְלָאוֹת מִכָּל שִׂיחָה וְשִׂיחָה שֶׁלּוֹ. וְכֵן לְהֵפֶךְ מִי שֶׁהוּא בְּתַכְלִית מַדְרֵגָה הַתַּחְתּוֹנָה חַס וְשָׁלוֹם בְּאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁהוּא, יָכוֹל לְקַבֵּל דֶּרֶךְ יְשָׁרָה וְעֵצוֹת נְכוֹנוֹת מִכָּל שִׂיחָה וְשִׂיחָה שֶׁלּוֹ לְמַלֵּט נַפְשׁוֹ מִנִּי שַׁחַת, וְלָשׁוּב אֶל הַשֵּׁם בֶּאֱמֶת אִם יָשִׂים לִבּוֹ לִדְבָרָיו הֵיטֵב, וִיקַיֵּם אוֹתָם בֶּאֱמֶת וּבִתְמִימוּת בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת. אַשְׁרֵי מִי שֶׁיֹּאחַז בָּהֶם:

פרק שנט

כ פַּעַם אַחַת אָמַר כְּמַתְמִיהַּ, אֵצֶל הָעוֹלָם הַכֹּל שָׁוִין סֵפֶר הַזֹּהַר וְהַתִּקּוּנִים, וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו הָיָה שֶׁבֶּאֱמֶת יֵשׁ חִלּוּק גָּדוֹל וְעָצוּם בֵּין סֵפֶר הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וּבֵין סֵפֶר הַתִּקּוּנִים, אַף־עַל־פִּי שֶׁסֵּפֶר הַזֹּהַר הוּא קָדוֹשׁ וְנוֹרָא מְאֹד אֵין לוֹ שׁוּם עֵרֶךְ נֶגֶד קְדֻשַּׁת וְסוֹדוֹת שֶׁל סֵפֶר הַתִּקּוּנִים:

פרק שס

כא אָמַר אֵינִי אוֹמֵר לָכֶם מִתּוֹרָתִי כִּי־אִם הַפְּסֹלֶת וְהִיא נְמוּכָה אֵלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת מַדְרֵגוֹת מִכְּפִי מַה שֶּׁאֲנִי מַשְׂיִגהּ, וְאֵינִי יָכוֹל לוֹמַר נָמוּךְ יוֹתֵר וּכְבָר נִרְשַׁם מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר:

פרק שסא

כב שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר כְּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ תּוֹרוֹת בְּלִי לְבוּשִׁים. פֵּרוּשׁ, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַלְבִּישׁ אוֹתָהּ בְּשׁוּם לְבוּשׁ. וְאָמַר קְרָא אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא הוּא, שֶׁסּוֹמֵךְ הַתּוֹרָה עַל הַמִּקְרָא כְּמוֹ

שֶׁסּוֹמְכִין עַל אֵיזֶה דָּבָר שֶׁבְּוַדַּאי הַסּוֹמֵךְ גָּדוֹל יוֹתֵר מִן הַנִּסְמָךְ, כֵּן הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ גְּבוֹהָּ מְאֹד, עַד שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִתְלַבֵּשׁ כִּי־אִם דֶּרֶךְ אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא, וְהָבֵן. וְאָמַר שֶׁמַּה שֶׁמִּתְיַגֵּעַ כָּל כָּךְ קֹדֶם הַתּוֹרָה הוּא מֵחֲמַת שֶׁקָּשֶׁה לוֹ מְאֹד לְהוֹרִיד הַשָּׂגוֹת הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ בִּלְבוּשִׁים וְדִבּוּרִים שֶׁיּוּכַל לְאָמְרָהּ וּלְגַלּוֹתָהּ, עַל־כֵּן צָרִיךְ יְגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת לָזֶה. וְעַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר מִזֶּה (לְעֵיל טו), כִּי דַּרְכּוֹ זִכְרוֹנוֹ לְבָרְכָה הָיָה קֹדֶם הַתּוֹרָה שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עִמָּנוּ כְּמוֹ שָׁעָה וּשְׁתַּיִם וְהָיָה מִתְיַגֵּעַ מְאֹד בְּכַמָּה תְּנוּעוֹת וּנְגִינוֹת. וְאַף־עַל־פִּי שֶׁיָּשַׁב בִּשְׁתִיקָה הָיָה נִכָּר מִתְּנוּעוֹתָיו שֶׁיֵּשׁ לוֹ יְגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד. וְאַחַר־כָּךְ פָּתַח פִּיו וְהִתְחִיל לוֹמַר. וּפַעַם אַחַת רָאִיתִי בְּעֵינַי בְּשָׁעָה שֶׁהִתְחִיל לוֹמַר הַתּוֹרָה תִּשְׁעָה תְּקוּנִין יַקִּירִין וְכוּ' (סִימָן כ' בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן) שֶׁהָיָה כּוֹפֵל אֵלּוּ הַתֵּבוֹת תִּשְׁעָה תְּקוּנִין וְכוּ' כַּמָּה פְּעָמִים. וּבְכָל פַּעַם תָּפַס בְּכֹחַ בִּזְקָנוֹ בְּשְׁתֵּי יָדָיו בִּשְׁנֵי צְדָדֵי זְקָנוֹ שֶׁעַל הַלְּחָיַיִם וְכִמְעַט שֶׁהָיָה תּוֹלְשָׁם מִגֹּדֶל הַיְרָאָה וְהַמְּסִירוּת נֶפֶשׁ הָעָצוּם עַד אֵין סוֹף שֶׁהָיָה לוֹ אָז. וּכְבָר נִרְשַׁם (שִׂיחוֹת הָרַ"ן רי) שֶׁאָמַר שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה בָּרַבִּים קָשֶׁה עָלָיו מְאֹד מְאֹד, וּכְשֶׁאוֹמֵר תּוֹרָה נִדְמֶה לוֹ שֶׁתֵּכֶף שֶׁיּוֹצִיא מִפִּיו הַדִּבּוּר הָרִאשׁוֹן מִיָּד תֵּצֵא נַפְשׁוֹ, וְכֵן בְּהַקְדּוּשׁ נִדְמֶה לוֹ גַּם־כֵּן שֶׁתֵּכֶף שֶׁיּוֹצִיא מִפִּיו וְיֹאמַר הַדִּבּוּר הָרִאשׁוֹן תֵּצֵא נַפְשׁוֹ:

פרק שסב

כג הַתּוֹרוֹת וְהַמַּאֲמָרִים שֶׁבִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים הֵם כְּלָלִיּוֹת, וְכָל מַה שֶּׁאַתָּה מְמַשְׁמֵשׁ בָּהֶם אַתָּה מוֹצֵא בָּהֶם טַעַם נִפְלָא וְחָדָשׁ וּמְתוֹק לַחֵךְ וּמֵאִיר עֵינַיִם מְאֹד, וְיֵשׁ בָּהֶם עֲמָקוּת גָּדוֹל בְּדֶרֶךְ פְּשָׁט וּבְדֶרֶךְ סוֹד וְנִסְתָּר. כִּי כָּל הַתּוֹרוֹת יֵשׁ בָּהֶם סוֹדוֹת נִסְתָּרִים וְנִפְלָאִים וְנוֹרָאִים מְאֹד מְאֹד. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר זֹאת. גַּם בְּכָל מַאֲמָר יֵשׁ כַּוָּנוֹת שֶׁל מִצְווֹת, שֶׁכָּל מַאֲמָר שַׁיָּךְ לְאֵיזֶה כַּוָּנוֹת הַמְבֹאָרִים בַּכְּתָבִים בְּ"עֵץ־חַיִּים" וּפְרִי־עֵץ־חַיִּים. כְּגוֹן הַתּוֹרָה שֶׁל מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים (בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן ל"ג) יֵשׁ בּוֹ סוֹד כַּוָּנַת לוּלָב אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא נִזְכָּר בּוֹ דָּבָר מִמִּצְוַת לוּלָב, וְכֵן בִּקְרֹב עָלַי מְרֵעִים" (שָׁם קא) כְּמִדָּמֶה לִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כַּוָּנַת קִדּוּשׁ (עַיֵּן לְקַמָּן סִימָן שפז), וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה שְׁאָרֵי הַמַּאֲמָרִים. וְשָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר, שֶׁרָצָה לַעֲשׂוֹת פֵּרוּשׁ עַל הָעֵץ־חַיִּים, אַךְ פֵּרוּשׁ פָּשׁוּט אֵינוֹ נִצְרָךְ, רַק צְרִיכִין לוֹמַר תּוֹרָה שֶׁיִּהְיוּ פֵּרוּשׁ, וּכְבָר אָמַרְתִּי כַּמָּה תּוֹרוֹת הַשַּׁיְכִים לָעֵץ־חַיִּים. גַּם שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר, שֶׁזֶּה סְמוּךְ גָּמַר הָעֵץ־חַיִּים וְרָאָה שֶׁהוּא כֻּלּוֹ מוּסָר. וְכֵן כַּמָּה תּוֹרוֹת יֵשׁ בְּהַסֵּפֶר, כְּגוֹן "מַרְכְּבוֹת פַּרְעֹה" (בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן סִימָן לח), "אַשְׁרֵי הָעָם־זָרְקָא" (שָׁם, סִימָן לה) וְעוֹד כַּמָּה תּוֹרוֹת שֶׁאָמַר בְּאוֹתָן הָעִתִּים, וְכֻלָּם הֵם סוֹד כַּוָּנוֹת תְּפִלִּין. וּבִפְרָט הַתּוֹרוֹת שֶׁנִּכְתְּבוּ בִּלְשׁוֹנוֹ הַקָּדוֹשָׁה בְּעַצְמוֹ אָמַר שֶׁיְּכוֹלִים לְדַקְדֵּק בָּהֶם כְּמוֹ בַּמִּקְרָא, כִּי יֵשׁ שָׁם כַּוָּנוֹת הַרְבֵּה

כִּי לִפְעָמִים הוּא חוֹזֵר וְכוֹפֵל הַדְּבָרִים שֶׁנִּדְמֶה שֶׁהוּא לְלֹא צֹרֶךְ, וּבֶאֱמֶת יֵשׁ שָׁם לְדַקְדֵּק בָּזֶה כִּי יֵשׁ שָׁם כַּוָּנָה גְּדוֹלָה. גַּם אָמַר שֶׁהַתּוֹרוֹת שֶׁנִּכְתְּבוּ בִּלְשׁוֹנוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ מְסֻגָּל כִּי הוּא כְּלָלִיּוֹת. וְעִקַּר הוּא הַמּוּסָר וְהַהַנְהָגוֹת טוֹבוֹת וְעֵצוֹת טוֹבוֹת הַיּוֹצֵא מֵהֶם מִכָּל מַאֲמָר וּמַאֲמָר, מִלְּבַד הַנִּסְתָּרוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם וְכוּ' כַּנַּ"ל וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר יוֹתֵר בִּכְתָב כִּי אִם כָּל חָד כְּפוּם מָה דְּמִשַּׁעֵר בְּלִבֵּהּ:

פרק שסג

כד שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר בַּיָּמִים הַקּוֹדְמִים קֹדֶם שֶׁנִּתְקָרְבָתִי אֵלָיו, שֶׁהוּא מִשְׁתּוֹקֵק שֶׁיִּתְקָרֵב אֵלָיו אִישׁ לַמָּדָן וּבַעַל לָשׁוֹן נִפְלָא, וְאָז הָיָה יָכוֹל לְבָאֵר כִּתְבֵי הָאַר"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עַד שֶׁאָפִלּוּ נְעָרִים יוֹדְעֵי סֵפֶר הָיוּ יְכוֹלִין לִלְמֹד וּלְהָבִין כָּל כִּתְבֵי הָאַר"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה:

פרק שסד

כה פַּעַם אַחַת דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ מֵעִנְיַן קַבָּלַת הָאַר"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְאָמַר שֶׁקַּבָּלַת הָאַר"י זַ"ל הוּא לְגַמְרֵי אֶחָד עִם קַבָּלָה שֶׁחִבֵּר מוֹרֵנוּ הָרַב מֹשֶׁה קוֹרְדוֹבֵּירוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. אַחַר כָּךְ אֵיזֶה שָׁנִים שׁוּב נִזְדַּמֵּן שֶׁדִּבַּרְתִּי עִמּוֹ מֵעִנְיַן הַקַּבָּלָה שֶׁגִּלָּה הָאַר"י זַ"ל, וְאָמַר שֶׁהַקַּבָּלָה שֶׁלּוֹ הִיא רָחוֹק וְנִשְׂגָּב מְאֹד מֵהַקַּבָּלָה שֶׁל בַּעַל הַפַּרְדֵּס זַ"ל. וְעָמַדְתִּי מַרְעִיד וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ בְּאֵימָה הֲלֹא שָׁמַעְתִּי מִפִּיכֶם פַּעַם אֶחָד שֶׁבֶּאֱמֶת הַכֹּל אֶחָד. הֵשִׁיב מִסְתָּמָא אִם אָמַרְתִּי כָּךְ יָדַעְתִּי מַה שֶׁאָמַרְתִּי. וְהַדְּבָרִים סְתוּמִים וַחֲתוּמִים לְכְאוֹרָה. אַךְ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לֵב לְהָבִין יָכוֹל לְהָבִין מֵרָחוֹק שֶׁהַכֹּל נָכוֹן וּדְבָרָיו חַיִּים וְקַיָּמִים וְהַכֹּל אֱמֶת וְיַצִּיב וְנָכוֹן וְקַיָּם וְיָשָׁר. כִּי בֶּאֱמֶת בְּוַדַּאי הַכֹּל אֶחָד בִּפְנִימִיּוּת הָאֱמוּנָה בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ. אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן דַּרְכֵי הִתְגַּלּוּת הַסּוֹדוֹת שֶׁל הָאַר"י זַ"ל הוּא רָחוֹק וְנִשְׂגָּב מְאֹד מִדַּרְכֵי הַפַּרְדֵּס, אַף־עַל־פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ הַכֹּל אֶחָד. וְאִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ בְּעִנְיָן זֶה כִּי כְּבוֹד אֱלֹקִים הַסְתֵּר דָּבָר וְהַמַּשְׂכִּילִים יָבִינוּ:

(כו) [נִדְפַּס בְּשִׂיחוֹת הָרַ"ן סִימָן קכח] סִפֵּר שֶׁיָּדַע כָּל דִּבְרֵי הָעֵץ חַיִּים וּפְרִי עֵץ חַיִּים וְכָל כִּתְבֵי הָאַר"י זַ"ל וְסֵפֶר הַזֹּהַר וְהָעִקָּר הַתִּקּוּנִים. וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו הָיָה שֶׁזֶּה הָיָה בִּימֵי נְעוּרָיו. וְהִפְלִיג מְאֹד כַּמָּה פְּעָמִים בְּשֶׁבַח גְּדֻלַּת קְדֻשַּׁת הַתִּקּוּנֵי זֹהַר. וְהָיָה רָגִיל לַעֲסֹק בּוֹ בְּיוֹתֵר גַּם בְּכָל הַשָּׁנָה אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בִּימֵי אֱלוּל. וְאָמַר שֶׁבִּסֵּפֶר הַתִּקּוּנִים כְּלוּלִים כָּל הַחָכְמוֹת שֶׁבָּעוֹלָם:

פרק שסה

כז אָמַר, הַמַּעְיְנִים בִּסְפָרָיו שֶׁיֵּשׁ לָהֶם שֵׂכֶל קָצָת סְבוּרִים שֶׁדִּרְכֵי הַקַּבָּלָה שֶׁל הָאָר"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְכֵיוֹצֵא, מֶרֶמְז גַּם־כֵּן בִּסְפָרָיו. וְחוֹשְׁבִין זֹאת לְמַעְלָה לִסְפָרָיו שֶׁנּוֹגֵעַ עַד לְשָׁם, וְהֵם אֵינָם יוֹדְעִים שֶׁהוּא לְהֶפֶךְ. אַדְרַבָּא גַּם דִּרְכֵי הַקַּבָּלָה שֶׁל הַקְּדָמוֹנִים זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה נִכְלָל גַּם־כֵּן בִּדְבָרָיו. וְלֹא סִיֵּם בְּפֵרוּשׁ רַק הָיָה מְבֹאָר כַּוָּנָתוֹ מְמֵילָא. כְּלוֹמַר אֲבָל כַּוָּנָתוֹ בְּעֶצֶם תּוֹרָתוֹ גָּבוֹהַּ לְמַעְלָה לְמַעְלָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, רַק שֶׁגַּם דִּבְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים כָּלוּל גַּם־כֵּן בְּדִבְרֵי תוֹרָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁסּוֹמְכִין עַל אֵיזֶה דָּבָר, שֶׁבְּוַדַּאי הַסּוֹמֵךְ גָּדוֹל יוֹתֵר מִן הַנִּסְמָךְ:

פרק שסו

כח שְׁאַל וְאָמַר בְּחֹל־הַמּוֹעֵד סֵכּוֹת תקס"ט וְהֵיכָן אָנוּ עוֹמְדִין בַּתְּפִלָּה. וּבֵאֵר אַחַר־כָּךְ שֶׁכָּל סֵדֶר הַתּוֹרוֹת הֵם עַל סֵדֶר הַתְּפִלָּה. וְזֹאת הַתּוֹרָה שַׁיָּכָה לְמָקוֹם זֶה שֶׁל הַתְּפִלָּה וְכֵן כָּל הַתּוֹרוֹת. וַעֲדַיִן אָנוּ עוֹמְדִים קֹדֶם בָּרוּךְ שֶׁאָמַר וְאַחַר הוֹדוּ שֶׁהוּא קֹדֶם לְבָרוּךְ שֶׁאָמַר כְּנֶסֶח סְפָרַד, וְאָמַר שֶׁיִּהְיֶה מִסְתָּמָא אֶחָד שֶׁיּוּכַל לְהִתְפַּלֵּל כָּךְ שֶׁיִּהְיֶה תְּפִלָּתוֹ עִם כָּל הַתּוֹרוֹת כַּנַּ"ל. וְצָרִיךְ שֶׁיַּאֲרִיךְ יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה שֶׁיּוּכַל לִגְמֹר כָּל הַתְּפִלָּה הֵינוּ לוֹמַר תּוֹרָה עַל־פִּי סֵדֶר הַתְּפִלָּה עַד גְּמַר הַתְּפִלָּה:

פרק שסז

כט סִפְּרוּ לִי שֶׁכְּשֶׁנִּתְקָרְבְתִּי אֵלָיו, אָמַר בִּפְנֵי אֲנָשִׁים אֲחֵרִים שֶׁלֹּא בְּפָנַי בָּרוּךְ הַשֵּׁם שֶׁהִזְמִין לִי רַךְ בַּשָּׁנִים אֶחָד שֶׁאֲפִלּוּ דִּבּוּר אֶחָד מִדִּבּוּרַי לֹא יִהְיֶה נֶאֱבָד עוֹד, וְכַוָּנָתוֹ הָיְתָה עָלַי שֶׁאֶזְכֶּה לִכְתֹּב כָּל דִּבְרָיו הַיּוֹצְאִים מִפִּיו הַקְּדוֹשׁ הֵן תּוֹרוֹת הֵן שִׂיחוֹת שֶׁגַּם הֵם תּוֹרָה, וַאֲפִלּוּ דִּבּוּר אֶחָד בְּעוֹלָמָא לֹא יִהְיֶה נֶאֱבָד עוֹד:

פרק שסח

ל פַּעַם אַחַת נִכְנַס בְּבֵיתוֹ וְשָׁאַל עָלַי, וְהָיָה צַר לוֹ עָלַי שֶׁאֵינִי נִמְצָא אָז וְאָמַר, שֶׁאֵין לוֹ בִּפְנֵי מִי לוֹמַר מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ לְגַלּוֹת. וְאָמַר הֲלֹא אֲנִי יָכוֹל לְהַחֲזִיק אֶצְלִי הַרְבֵּה מְאֹד וְאֵינִי אוֹמֵר כִּי־אִם כְּשֶׁהַמַּיִם כְּבָר עוֹלִים עַל כָּל גְּדוֹתָיו עַד שֶׁיּוֹצֵא לַחוּץ בְּעַל כָּרְחוֹ וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "נָאר אַז סָע גַייט אִיבֶּער דִיא זְאסְטַאוּוקֶעס". וְעַכְשָׁו גַּם זֶה אֵין לִי בִּפְנֵי מִי לוֹמַר. גַּם אָמַר לִי כְּבָר בְּעֵת שֶׁנִּתְקָרְבְתִּי אֵלָיו אִם תִּהְיֶה אִישׁ כָּשֵׁר תּוּכַל לִשְׁמֹעַ מִמֶּנִּי הַרְבֵּה, כִּי אֲנִי צָרִיךְ אִישׁ אֶחָד לוֹמַר לְפָנָיו. כִּי כַּמָּה פְּעָמִים אֲנִי צָרִיךְ לְהוֹצִיא דִּבּוּרִים, עַל־כֵּן אֲנִי צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לִי אִישׁ אֶחָד שֶׁאוּכַל לוֹמַר לְפָנָיו וְכוּ' וְכַמָּה פְּעָמִים הָיָה מְדַבֵּר וּמְגַלֶּה תּוֹרָה

בִּפְנֵי מִי שֶׁנִּזְדַּמֵּן אֶצְלוֹ אָז. וְאָמַר לִי פַּעַם אַחַת עַל עִנְיָן כָּזֶה שֶׁאָמַר פַּעַם אַחַת תּוֹרָה בִּפְנֵי אִישׁ אֶחָד שֶׁלֹּא הֵבִין דְּבָרָיו כְּלָל. וְאָמַר לִי אַחַר־כָּךְ הֱיוֹת שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לְדַבֵּר וּלְגַלּוֹת, וּבָא זֶה הָאִישׁ וְאָמַרְתִּי לְפָנָיו אֲבָל רְצוֹנוֹ שֶׁיִּשְׁמַע מִפִּיו מִי שֶׁיָּכוֹל לִתְפֹּס קְצָת וְכוּ':

פרק שסט

לא עָנָה וְאָמַר לִי וְעִם זֶה אֵין אַתָּה רַשַּׁאי לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמְךָ [בִּלְשׁוֹן תַּמַּה], שֶׁיֵּשׁ לְךָ חֵלֶק גָּדוֹל בְּהַסֵּפֶר. הַיְנוּ בְּהַסֵּפֶר לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן שֶׁלּוֹ שֶׁנִּדְפַּס אָז בְּאוֹתָהּ הָעֵת, וְהֶאֱרִיךְ בְּשִׂיחָה זֹאת קְצָת. וְאָמַר שֶׁכָּל הַסֵּפֶר הוּא שֶׁלִּי, שֶׁאִם לֹא הָיִיתִי לֹא הָיָה הַסֵּפֶר בָּעוֹלָם. וְהִסְבִּיר לִי הַדָּבָר שֶׁכֵּן הוּא שֶׁכָּל הַסֵּפֶר נַעֲשָׂה עַל יָדִי וְכוּ', וְאָמַר לִי מְעַט אַתָּה יוֹדֵעַ מַעֲצָם מַעֲלַת גְּדֻלַּת הַסֵּפֶר וּקְדֻשָּׁתוֹ, וְיוֹתֵר מִזֶּה רָאוּי לְךָ לְהַאֲמִין בְּעֹצֶם גְּדֻלַּת הַסֵּפֶר הַזֶּה וְכוּ' וְכוּ' וְאָמַר לִי הֲלֹא נִדְפְּסוּ אֶלֶף סְפָרִים, וְכָל סֵפֶר בָּא לְיַד כַּמָּה אֲנָשִׁים. הַיְנוּ שֶׁרָאוּי לִי לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמִי שֶׁזָּכִיתִי לְזֹאת אֶת הָרַבִּים בִּזְכוּת כָּזֶה וְכוּ'. גַּם שֶׁלֹּא בְּפָנַי דִּבֵּר עִם כַּמָּה אֲנָשִׁים מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁיֵּשׁ לִי חֵלֶק גָּדוֹל בְּהַסֵּפֶר "טַאקֶע גָּאר" [אָכֵן הַרְבֵּה], וְאָמַר שֶׁרָאוּי לָהֶם לְהַחֲזִיק לִי טוֹבָה, כִּי אִם לֹא הָיִיתִי עוֹסֵק בָּזֶה לֹא הָיָה נִשְׁאָר אֲפִלּוּ עָלֶה אֶחָד מִסְּפָרָיו:

פרק שע

לב אָמַר כָּל אֶחָד מִכֶּם יֵשׁ לוֹ חֵלֶק בְּהַתּוֹרָה שֶׁלִּי. אֲבָל נָתַן יֵשׁ לוֹ חֵלֶק גָּדוֹל יוֹתֵר מִכֻּלְּכֶם. עָנָה וְאָמַר אַתֶּם יוֹדְעִים זֹאת שֶׁאִם לֹא הָיָה הוּא לֹא הָיָה לָכֶם אֲפִלּוּ עָלֶה אֶחָד מֵהַסֵּפֶר. וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "וֶוען ניט עֶר, וואלְט איר ניט גיהאט אַבְּלֶעטְל שמוּת":

פרק שעא

לג אָמַר לִי הַאַתָּה תִּהְיֶה בְּמָרָה שְׁחוֹרָה. אַתָּה מְחֻיָּב לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד [בִּפְרוּשׁ אָמַר לִי כֵּן] "דוּ זָאלְסְט נָאךְ זַיין אין דֶעם מָרָה שְׁחוֹרָה, דוּ בִּיסְט מְחֻיָּב מְשֻׁנֶּה פְֿרַיילִיךְ צוּ זַיין". גַּם אָמַר לִי "דוּ זָאלְסְט זִיךְ לָאזְן אַראפּ ווארְפֶּן" [תַּרְשֶׁה לְהַפִּיל אֶת עַצְמְךָ] [בִּתְמִיהָה] גַּם אָמַר לִי "סָע וֶועט זִיךְ נָאךְ טָאן בְּרוּדֶעֶר הָאלְט זִיךְ" [אָחִי עוֹד יַעֲבֹר אֶחוֹז עַצְמְךָ]. גַּם אָמַר לִי ה' עִמְּךָ וְכוּ' (שְׁרֶעק זִיךְ ניט) [אַל תִּפָּחֵד] (מַה שֶּׁאָמַר לְר' נָתָן כְּבָר טוֹב לוֹ כָּל־כָּךְ שֶׁרַשַּׁאי לִהְיוֹת בְּמָרָה שְׁחוֹרָה רַחֲמָנָא לִצְלַן שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי יִצְחָק לֵיבּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מִטַּעְפְּלִיק שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאִם הָיָה מְסַפֵּר עִמּוֹ הַחֲצִי שִׂיחוֹת מִמַּה שֶּׁסִּפֵּר עִם רַבִּי נָתָן וְרַבִּי נַפְתָּלִי לֹא הָיָה לְךָ קִיּוּם כְּלָל וְגַם כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לֹא הָיָה לוֹ קִיּוּם):

פרק שעב

לד אָמַר שֶׁאֵין שׁוּם אֵיבָר בָּאָדָם שֶׁלֹּא אָמַר עָלָיו תּוֹרָה כִּי כְּבָר אָמַר תּוֹרָה עַל כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר שֶׁיֵּשׁ לְהָאָדָם כִּי יָדוּעַ שֶׁקּוֹמַת הָאָדָם מְרַמֵּז לְמַה שֶׁמְּרַמֵּז וְכוּ':

פרק שעג

לה אָמַר, הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְכַמָּה צַדִּיקִים עָשׂוּ וְתִקְּנוּ בָּעוֹלָם מַה שֶּׁתִּקְּנוּ, וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁנִּפְטְרוּ וְנִסְתַּלְּקוּ נִפְסַק הַדָּבָר, הַיְנוּ הַהֶאָרָה שֶׁהֵאִירוּ בְּתַלְמִידֵיהֶם וְהֶחֱזִירוּם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לֹא נִמְשַׁךְ מִדּוֹר לְדוֹר רַק נִפְסַק. עַל־כֵּן צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת דָּבָר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ קִיּוּם לָעַד. וְכֵן דִּבֵּר עוֹד פַּעַם אַחַת שֶׁצְּרִיכִין לְהַשְׁאִיר תַּלְמִידִים שֶׁאֵלּוּ הַתַּלְמִידִים יַעֲשׂוּ תַּלְמִידִים אֲחֵרִים, וְכֵן הַתַּלְמִידֵי תַלְמִידִים יָאִירוּ לְהַלָּן יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְכֵן לְדוֹרֵי דוֹרוֹת:

פרק שעד

לו שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁכָּל הַהַשָּׂגוֹת הַגְּבוֹהוֹת שֶׁהוּא מַשִּׂיג אֵינָם חֲשׁוּבִים אֶצְלוֹ כָּל כָּךְ, רַק הָעִקָּר הוּא כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהַכְנִיס אֵיזֶה דִּבּוּר בְּתוֹךְ הָעוֹלָם. כִּי בְּכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁהוּא מְדַבֵּר בְּפָנֵי הָעוֹלָם תְּלוּיִים בּוֹ כָּל הָעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים:

פרק שעה

לז פַּעַם אַחַת עָמַדְנוּ לְפָנָיו בַּלַּיְלָה וְדִבַּרְנוּ עִמּוֹ הַרְבֵּה מִכַּמָּה וְכַמָּה תּוֹרוֹת שֶׁגִּלָּה לְפָנֵינוּ [אֲשֶׁר עַתָּה כְּבָר נִדְפְּסוּ כֻּלָּם אֲבָל אָז עֲדַיִן לֹא נִדְפְּסוּ סְפָרָיו], וְהָיִיתִי מַזְכִּיר לְפָנָיו אֵיזֶה תּוֹרוֹת וְהָיִיתִי מַפְלִיג לְפָנָיו עִצֹּם שֶׁבַח הַפְּלָגַת חִדּוּשָׁיו. וְכֵן כַּמָּה וְכַמָּה תּוֹרוֹת, כִּי כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה הִיא חִדּוּשׁ נִפְלָא וּמַפְלֶגֶת מְאֹד מְאֹד אֲשֶׁר תִּכְלֶה הַנֶּפֶשׁ מֵעֹצֶם עֲרֵבוּת וְהַפְלָגַת הַחִדּוּשׁ, לְמִי שֶׁזּוֹכֶה לְעַיֵּן בָּהֶם בֶּאֱמֶת. וְהָיִינוּ מְדַבְּרִים הַרְבֵּה מִזֶּה, אַחַר־כָּךְ לְמָחֳרָתוֹ בַּבֹּקֶר נָסַעְתִּי עִמּוֹ לְלַוּוֹתוֹ בַּדֶּרֶךְ. עָנָה וְאָמַר, אָתְמוֹל הִנַּחְנוּ וְסִדַּרְנוּ הַסְּחוֹרָה שֶׁלָּנוּ [שְׁקוֹרִין קְרָאס] בָּרוּךְ הַשֵּׁם הִיא סְחוֹרָה יָפָה מְאֹד מְאֹד. וְטוֹב הָיָה שֶׁיִּהְיֶה לַחֲנוּת זֶה מְשֻׁרֶת טוֹב וְיָפֶה שֶׁיָּכוֹל לְהַנִּיחַ וְלִקְפֹּל וּלְסַדֵּר כָּל חֲתִיכָה סְחוֹרָה יָפֶה יָפֶה עִם הַקְּצָה לְחוּץ (כְּדֶרֶךְ הַמְּשֻׁרְתִים הַמַּבְחָרִים שֶׁמְּקַפְּלִין הַסְּחוֹרָה וּמַנִּיחִין קְצָת לַחוּץ כְּדֵי שֶׁיִּרְאֶה הַקּוֹנֶה בְּבוֹאוֹ תֵּכֶף מַהוּת יוֹפִי הַסְּחוֹרָה), וּכְשֶׁיָּבוֹא אֶחָד לִקְנוֹת אֵיזֶה סְחוֹרָה יוֹכַל הַמְּשֻׁרֶת לַחֲטֹף מִיָּד בְּזָרִיזוּת אוֹתוֹ הַמִּין סְחוֹרָה שֶׁצָּרִיךְ הַקּוֹנֶה, וְיִפְתַּח אוֹתוֹ בְּמְהִירוּת לִפְנֵי הַקּוֹנֶה וְיִהְיֶה מַרְאֶה לוֹ מִיָּד הוֹד יוֹפִי פְּאֵר הַסְּחוֹרָה הַטּוֹבָה הַזֹּאת. וְהַנִּמְשָׁל מוּבָן שֶׁצְּרִיכִין אֶחָד שֶׁיִּהְיֶה בָּקִי הֵיטֵב מְאֹד בְּכָל תּוֹרוֹתָיו שֶׁגִּלָּה שֶׁיּוּכַל לְסַדֵּר כָּל תּוֹרָה יָפֶה יָפֶה עִם הַקְּצָה לַחוּץ.

וּכְשֶׁיְּבוֹא אֶחָד וְיִרְצֶה לְהִתְקָרֵב וּלְדַבֵּר מִתּוֹרָתוֹ יוּכַל לְהוֹשִׁיט לוֹ מִיָּד אֵיזֶה תּוֹרָה שֶׁהוּא צָרִיךְ אָז כְּפִי עִנְיָנוֹ. כִּי כָּל תּוֹרוֹתָיו הֵם כְּלָלִיּוּת גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד שֶׁיְּכוֹלִין לִמְצֹא בָּהֶם מַה שֶּׁצָּרִיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד, רַק צְרִיכִין אֶחָד שֶׁיִּהְיֶה בָּקִי בָּהֶם הֵיטֵב הֵיטֵב שֶׁיּוּכַל לְהוֹשִׁיט לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁצָּרִיךְ בְּאוֹתָהּ הָעֵת. וְהָבֵן הַשְּׁאָר מֵאֵלֶיךָ:

פרק שעו

לח סִפֵּר עִמִּי וְאָמַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ דְּבָרִים גְּבוֹהִים וְנֶעֱלָמִים מְאֹד בְּעִנְיַן שִׂיחָתוֹ שֶׁמִּשִּׂיחַ עִם בְּנֵי אָדָם, אַךְ אִי אֶפְשָׁר לִי לְגַלּוֹת זֹאת. כִּי הֲלֹא אֲנִי צָרִיךְ לְדַבֵּר גַּם עִמְּךָ, וְאִם יְגַלֶּה דַּרְכֵי שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שׁוּב לֹא יוּכַל לְדַבֵּר וְלִפְעֹל מַה שֶּׁרוֹצֶה. גַּם אָמַר לְהַרַב דְּפֹה בְּרֶסְלֶב מוֹרֵנוּ הָרַב אַהֲרֹן, הֲלֹא אֲנִי אוֹהֵב אוֹתְךָ מְאֹד מְאֹד וַאֲנִי מְבָרֶכְךָ הַלְוַאי שֶׁתִּזְכֶּה בָּעוֹלָם הַבָּא לְהָבִין שִׂיחוֹת חֻלִּין שֶׁלִּי. וְזֶה הָיָה קֹדֶם שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל:

פרק שעז

לט שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם מוֹרֵנוּ הָרַב יְחִיאֵל זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אֲחִיו שֶׁל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁסִּפֵּר בְּשֵׁם רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ שֶׁפַּעַם אַחַת שָׁאַל אוֹתוֹ עַל עִנְיָן שֶׁהוּא זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה הִזְהִיר אֶת אֲחִיו מוֹרֵנוּ הָרַב יְחִיאֵל זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁיִּהְיֶה רָגִיל לְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם כִּדֵּי לְקָרְבָם עַל־יְדֵי־זֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְשָׁאַל אוֹתוֹ שֶׁכַּמָּה פְּעָמִים מַכְרִחִים לְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם דְּבָרִים בְּטֵלִים וְשִׂיחַת חֻלִּין. הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל מֵאַחַר שֶׁעַל־כָּל־פָּנִים נִכְנָסִין בְּתוֹךְ הַדִּבּוּרִים שֶׁמְּסַפְּרִין עִמָּהֶם אֵיזֶה דְּבָרִים מִדִּבְרֵי תּוֹרָה, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְתַּקְּנִין כָּל הַדִּבּוּרִים וּכְעֵין מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שַׁבָּת ל:): בִּקְשׁוּ לִגְנֹז סֵפֶר קֹהֶלֶת, וּמִפְּנֵי מָה לֹא גְּנָזוּהוּ, מִפְּנֵי שֶׁתְּחִלָּתוֹ דִּבְרֵי תּוֹרָה וְסוֹפוֹ דִּבְרֵי תּוֹרָה. וּכְבַר מְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (שִׂיחוֹת הָר"ן רד) שֶׁמִּי שֶׁבָּקִי בִּסְפָרָיו הֵיטֵב יְכוֹלִין לִמְצֹא כָּל שִׂיחוֹת הָעוֹלָם בְּתוֹךְ תּוֹרָתוֹ וְכוּ'. וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִהְיֶה שִׂיחָה בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהּ שַׁיְכוּת לְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה:

פרק שעח

מ לְעִנְיַן כְּתִיבַת סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁהִרְבֵּה תּוֹרוֹת כָּתַב בְּעַצְמוֹ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וּקְצָת כְּתָבוּהוּ הַחֲבֵרִים, וְהַשְּׁאָר כָּתַבְתִּי, אָמַר שֶׁהַלָּשׁוֹן שֶׁלִּי הוּא סְמוּךְ לְהַמְכָוָן. וְהוּטַב בְּעֵינָיו הַלָּשׁוֹן שֶׁלִּי, וְאָמַר שֶׁאַחֲרָיו אָנֹכִי. הֵינוּ לְעִנְיַן צַחוּת הַלָּשׁוֹן שֶׁל הַתּוֹרוֹת, הַלָּשׁוֹן שֶׁלִּי הִיא מְעֻלֶּה מִכֻּלָּם הַרְבֵּה. אֶפֶס הַלָּשׁוֹן שֶׁלּוֹ בְּעַצְמוֹ טוֹב וּמְעֻלֶּה בְּיוֹתֵר בְּוַדַּאי, אֲבָל אַחַר הַלָּשׁוֹן שֶׁלּוֹ הוּא הַלָּשׁוֹן שֶׁלִּי שֶׁתֵּכֶף בַּמַּדְרֵגָה שֶׁאַחֲרָיו נֶגֶד הַלָּשׁוֹן שֶׁל שְׁאָר הַחֲבֵרִים, כִּי לֹא

הוּטַב בְּעֵינָיו לְשׁוֹנָם כְּלָל בְּכַמָּה אֲפָנִים כִּי עַל פִּי רֹב לֹא עָמְדוּ עַל הַמְכָוָּן כְּלָל. וְגַם הַמְעַט שֶׁהֵבִינוּ לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לִכְתֹּב עַל הַסֵּפֶר כָּל אֲשֶׁר הֵבִינוּ בִּלְבָבָם, וַה' אֱלֹקִים נָתַן לִי לְשׁוֹן לִמּוּדִים וְהוּטַב בְּעֵינָיו הַלָּשׁוֹן שֶׁלִּי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

פרק שעט

מא פַּעַם אַחַת הָיָה סֵפֶר הָאֶלֶף־בֵּית (סֵפֶר הַמִּדּוֹת) בִּכְתָב אֵצֶל חֲבֵרֵנוּ רַבִּי נַפְתָּלִי, וְרַבִּי נַפְתָּלִי יָשַׁב עִמּוֹ עַל הָעֲגָלָה כִּי הָיָה מְלֻוֶּה אוֹתוֹ כְּשֶׁנָּסַע לְנָאוְורִיטְשׁ. עָנָה וְאָמַר עַל סֵפֶר הָאֶלֶף־בֵּית שֶׁרָאָהוּ בְּיַד רַבִּי נַפְתָּלִי הַנַּ"ל: "מַיין לִיבֶּער הַרְצִיקֶער חָבֵר מַיין לִיבֶּער גִיטַרְייֶער חָבֵר. הָאט דָאס הָאט מִיךְ גִימַאכְט פַּאר אַיין יְהוּד". [אֲהוּבִי וְרֵעִי הַמָּסוּר זֶה עָשָׂה אוֹתִי לִיהוּדִי] הֱיוֹתֵנוּ שֶׁעַל־יְדֵי אֵלּוּ הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים בְּסֵפֶר הָאֶלֶף־בֵּית עַל כָּל מִדָּה וּמִדָּה, עַל־יְדֵי־זֶה הִתְגַּבֵּר לְשַׁבֵּר כָּל מִדָּה וּמִדָּה עַד שֶׁזָּכָה לְמַה שֶׁזָּכָה:

פרק שפ

מב אָמַר שֶׁהָיָה לוֹ בְּהָאֶלֶף־בֵּית אוֹת ר' עַל רְפוּאָה שֶׁהָיָה כָּתוּב שָׁם כָּל הָרְפוּאוֹת וְלֹא הָיָה חוֹלַאַת בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא הָיָה כָּתוּב שָׁם רְפוּאָתוֹ, אַךְ לֹא רָצָה לְהַעְתִּיקוֹ וּשְׂרָפוֹ:

פרק שפא

מג אָמַר אִם הָיָה הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב שׁוֹמֵעַ תּוֹרָתוֹ הָיָה אָצְלוֹ גַּם־כֵּן חִדּוּשׁ, אִם הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי שׁוֹמֵעַ תּוֹרָתוֹ הָיָה גַּם־כֵּן חִדּוּשׁ גַּם אָז:

פרק שפב

מד כְּשֶׁרָצִיתִי לִהְיוֹת בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל אָמַרְתִּי תּוֹרָה אַחֶרֶת, אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁהִתְחַלְתִּי לִנְסֹעַ נִשְׁתַּנָּה גַּם־כֵּן הַתּוֹרָה לְמַעְלָה. כְּשֶׁהָיִיתִי בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל אָמַרְתִּי גַּם־כֵּן תּוֹרָה אַחֶרֶת, כְּשֶׁחָזַרְתִּי אָמַרְתִּי גַּם־כֵּן תּוֹרָה אַחֶרֶת. וְעִקַּר הַשִּׁנּוּי הַתּוֹרָה הַנִּפְלָאָה וְהַנּוֹרָאָה מְאֹד מְאֹד הִתְחִיל אַחַר שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁהוּא מִתְבַּיֵּשׁ עַתָּה בְּהַתּוֹרָה שֶׁאָמַר קֹדֶם אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. וְכָל הַסֵּפֶר רֶבּוֹ כְּכֻלּוֹ הוּא מִתּוֹרָה שֶׁאַחַר אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל רַק מְעַט דִּמְעַט מֵהַקֹּדֶם שְׁלִשָּׁה אוֹ אַרְבָּעָה דַּפִּין אוֹ פָּחוֹת וְהֵם בְּאֶמְצַע הַסֵּפֶר:

פרק שפג

מה שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁפַּעַם אַחַת דִּבֵּר מֵהַסֵּפֶר שֶׁלּוֹ שֶׁנִּדְפַּס. עָנָה וְאָמַר וְהָיָה שׂוֹחֵק קְצָת אָז, וְאָמַר שֶׁיְּדַפְּיסוּ סְפָרָיו וְיִכְתְּבוּ עַל כָּל סֵפֶר וְסֵפֶר שֶׁלּוֹ בַּעַל הַמְחַבֵּר סֵפֶר פְּלוֹנִי

וּפְלוֹנִי וְכוּ' כְּדֶרֶךְ שֶׁכּוֹתְבִין עַל הַמְחַבְּרִים שֶׁחִבְּרוּ סְפָרִים הַרְבֵּה. וְרֶמֶז לָנוּ בָּזֶה שֶׁיִּשָּׁאֲרוּ מִמֶּנּוּ סְפָרִים הַרְבֵּה וְכֵן נִתְקַיֵּם קְצָת בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם:

פרק שפד

מו אָמַר לָא מִבָּעְיָא דִּבּוּר שֶׁאֵינוֹ יוֹצֵא מִפִּי בְּלִי הִתְחַדְּשׁוּת, אֶלָּא אֲפִלּוּ הֶבֶל אֵינוֹ יוֹצֵא מִפִּי בְּלֹא הִתְחַדְּשׁוּת:

פרק שפה

מז פַּעַם אַחַת דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַרְתִּי לְפָנָיו שֶׁשִּׂיחָתוֹ הוּא תּוֹרָה מַמָּשׁ, וְהוֹדָה לְדִבָרַי. וְאָמַר שֶׁכְּמוֹ שֶׁלַּמְּדָן אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְדַבֵּר בְּלִי שֶׁיָּבוֹא בְּתוֹךְ דְּבָרָיו דִּבְרֵי תּוֹרָה, אֵיזֶה דִּבּוּר שֶׁל גְּמָרָא וְכַיּוֹצֵא כְּדֶרֶךְ הַלּוֹמְדִים, כְּמוֹ כֵן בְּכָל דְּבָרָיו מֻכְרָח שֶׁיָּבוֹא בְּתוֹכָם עִנְיְנֵי תּוֹרָה כְּדַרְכּוֹ. כַּאֲשֶׁר רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁנַּעֲשׂוּ כַּמָּה תּוֹרוֹת מִשִּׂיחָתוֹ, שֶׁמַּאוֹתוֹ הַשִּׂיחָה מַמָּשׁ נַעֲשָׂה אַחַר־כָּךְ תּוֹרָה נִפְלָאָה וְזֶה מַה שֶּׁרָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ מִלְּבַד הַנִּסְתָּרוֹת רַבּוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לֵידַע לַאֲנָשִׁים כְּעֶרְכֵּנוּ:

פרק שפו

מח סִפֵּר שֶׁדַּרְכּוֹ הָיָה שֶׁהָיָה מְדַבֵּר תְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת הַרְבֵּה מְאֹד לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּישִׁיבָתוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן בְּסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית בְּחַדְרוֹ בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ. וְהָיָה מַרְבֶּה לְדַבֵּר מְאֹד לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁהִתְחִיל לְדַבֵּר מֵאֵלָיו תּוֹרָה בְּלִי כַּוָּנָה כְּלָל. וְהִטָּה אָזְנוֹ לִדְבָרֵי תּוֹרָתוֹ שֶׁיָּצְאוּ מִפִּיו אָז, וְרָאָה שֶׁהֵם דְּבָרִים יָפִים וּרְאוּיִים לְאָמְרָם. וְהֵן הֵן הַדְּבָרִים שֶׁאָמַרְתִּי לְפָרְקִים בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת אַחַר הַבְדָּלָה הֵינוּ שֶׁאֵלּוּ הַדְּבָרִים הֵם מֵהַתּוֹרָה שֶׁאָמַר בִּסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית מֵאֵלָיו כַּנַּ"ל:

פרק שפז

מט שַׁיָּךְ לְעִנְיַן מַה שֶּׁאָמַר שֶׁבַּמַּאֲמָר בִּקְרֹב שָׁם יֵשׁ כַּוָּנַת קִדּוּשׁ (לְעֵיל שסב) אַחַר־כָּךְ שָׁמַעְתִּי שֶׁכַּוָּנוֹת שֶׁל קִדּוּשׁ הֵם בֶּאֱמֶת בַּמַּאֲמָר בִּקְרֹב עָלַי הַשֵּׁנִי בְּסִימָן ק"א:

פרק שפח

נ אָמַר שֶׁגַּם בְּנֵי אָדָם הַשּׁוֹמְעִים הַתּוֹרָה שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְאֵינָם מְבִינִים אוֹתָהּ, לֶעָתִיד בָּעוֹלָם הַבָּא יָבִינוּ. כִּי הָעִקָּר תּוֹרָה שֶׁלּוֹ הִיא לְהַנְשָׁמוֹת שֶׁלָּנוּ. שֶׁכְּשֶׁנָּבוֹא לָעוֹלָם הַבָּא יִהְיוּ הַנְּשָׁמוֹת שֶׁלָּנוּ בְּקִיאִים בְּאוֹתָן הַתּוֹרוֹת הַגְּבוֹהִים מְאֹד. גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה צָרִיךְ לְקַיְּמָם

בְּפִשִׁיטוּת עַל־כָּל־פָּנִים לֵילֵךְ בָּהֶם, כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁצָּרִיכִין לֵילֵךְ עִם אוֹתָם הַתּוֹרוֹת, דְּהַיְנוּ לֵילֵךְ אֵיזֶה זְמַן עִם זֹאת הַתּוֹרָה. וְכָל הָעֲבוֹדוֹת שֶׁלּוֹ מִבֹּקֶר עַד עֶרֶב יִהְיוּ עִם הִלּוּךְ שֶׁל אוֹתָהּ הַתּוֹרָה שֶׁהוּא הוֹלֵךְ בָּהּ בָּעֵת הַהוּא. וְאַחַר־כָּךְ יֵלֵךְ אֵיזֶה זְמַן עִם תּוֹרָה מִמַּאֲמָר אַחֵר, וְכֵן יִתְנַהֵג תָּמִיד, עַד אֲשֶׁר יַעֲבֹר וְיֵלֵךְ עִם כָּל הַתּוֹרוֹת שֶׁאָמַר, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יַעְזֹר לָזֶה. וְהָעִקָּר לְבַל יִהְיֶה מִבֹּהָל וּמְבֻלְבָּל שֶׁלֹּא יִרְצֶה לַחְטֹף הַכֹּל בְּבַת אַחַת, וְרַק צָרִיךְ לְהִתְנַהֵג בְּנַחַת בְּהַדְרָגָה מְעַט מְעַט וְכוּ', וְעַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לִזְכּוֹת לְמַה שֶּׁיִּזְכֶּה עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְקַיֵּם הַכֹּל:

פרק שפט

נא הַקֶּשֶׁר וְהַחִבּוּר שֶׁל הַתּוֹרוֹת שֶׁלּוֹ הוּא כְּעֵין בְּנָיִן וַאֲרִיגָה מַמָּשׁ, שֶׁבְּתְחִלָּה מְקַשֵּׁר וּמְחַבֵּר אֵלּוּ שְׁנֵי דְּבָרִים יַחַד. וְאַחַר־כָּךְ קוֹשֵׁר וּמְחַבֵּר דָּבָר שְׁלִישִׁי לְהַשְּׁנֵי בְּכַמָּה קְשָׁרִים חֲזָקִים וְכֵן מְשֻׁלְּשִׁי לְרְבִיעִי וְכֵן לְהַלָּן וְכוּ'. אַף עַל־פִּי רֹב חוֹזֵר בְּכָל פַּעַם לַחֲזֹר וּלְקַשֵּׁר אֵלּוּ הָאַרְבָּעָה דְּבָרִים יַחַד. כִּי מִתְּחִלָּה אֵין הַקֶּשֶׁר שָׁלֵם יַחַד, רַק מִזֶּה לָזֶה דְּהַיְנוּ מֵהָרִאשׁוֹן לַשֵּׁנִי וּמֵהַשֵּׁנִי לַשְּׁלִישִׁי וּמֵהַשְּׁלִישִׁי לָרְבִיעִי, אֲבָל עֲדַיִן אֵין קֶשֶׁר לְהָרְבִיעִי בְּהָרִאשׁוֹן, אֲבָל אַחַר־כָּךְ מֵבִיא פָּסוּק אוֹ מַאֲמָר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אוֹ שְׁאָר רְאָיָה אַחֶרֶת שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מְקַשְּׁרָם יַחַד עַד שֶׁמְּחֻבָּר בְּקֶשֶׁר הֲדֵק הֵיטֵב כָּל אֵלּוּ הָאַרְבָּעָה דְּבָרִים יַחַד. וְאַחַר־כָּךְ חוֹזֵר וּמְקַשֵּׁר עוֹד כַּמָּה דְּבָרִים זֶה לָזֶה. וְיַחַד כֻּלָּם הוּא מְקַשֵּׁר לְהַחִבּוּר וְהַקֶּשֶׁר הָרִאשׁוֹן. וּבִתְחִלָּה אֵין קֶשֶׁר לִשְׁנֵי הַחֲבִילוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הָאֵלּוּ כִּי אִם עַל־יְדֵי אֵיזֶה קֶשֶׁר שֶׁיֵּשׁ בֵּין דָּבָר אֶחָד מֵהַחֲבִילָה הַשְּׁנִיָּה לְדָבָר אֶחָד מֵהַחֲבִילָה הָרִאשׁוֹנָה. אֲבָל אַחַר־כָּךְ הוּא חוֹזֵר לְקַשְּׁרָם בִּרְאָיוֹת וּדְרָכִים נִפְלָאִים שֶׁמַּמְשִׁיךְ קוֹרוֹת לְקֶשֶׁר הַבִּנְיָן מִשְּׁלִישִׁי שֶׁבָּרִאשׁוֹן לָרְבִיעִי שֶׁבַּשֵּׁנִי, וּמִשָּׁם לַשֵּׁנִי שֶׁבַּשְּׁלִישִׁי. וְאַחַר־כָּךְ מֵחֲבִילָה שְׁנִיָּה לִשְׁלִישִׁית גַּם־כֵּן כָּךְ, וְכֵן לְהַלָּן, וְאַחַר־כָּךְ מְקַשְּׁרָם כֻּלָּם יַחַד בְּדֶרֶךְ נִפְלָא. וְכָל זֶה הָעִנְיָן שָׁמַעְתִּי וְהֵבַנְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ לְמָחֳרַת יוֹם הַכִּפּוּרִים תקע"א שֶׁקֹּדֶם הִסְתַּלְּקוּתוֹ, וְעַדַיִן צְרִיכִין לְהַרְחִיב הַדִּבּוּר בָּזֶה וּלְהָבִיא לָזֶה דֻּגְמָא מִכַּמָּה תּוֹרוֹת כְּדֵי שֶׁתִּבִין עִנְיָן זֶה הֵיטֵב וְתָבִין מְעַט דַּרְכֵי הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה. (וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּהַשִּׂיחוֹת סִימָן תקצ"ד מְבֹאָר גַּם־כֵּן מַה שֶּׁבֵּאֵר לִי פַּעַם אַחַת וְאָמַר לִי, כִּי הַתּוֹרוֹת שֶׁלּוֹ הֵם כְּמוֹ מִי שֶׁנִּכְנָס לְפָלְטִין שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הֵיכָלוֹת וַחֲדָרִים וְאַכְסַדְרָאוֹת וּפִשְׁפָּשִׁין נָאִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים מְאֹד, וַעֲלִיּוֹת עַל גַּבֵּי עֲלִיּוֹת שׁוֹנוֹת בְּדַרְכֵי חִדּוּשִׁים נוֹרָאִים. וְתֵכֶף כְּשֶׁנִּכְנָסִין בְּחֶדֶר אֶחָד וּמַתְחִילִין לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ וּלְהִתְפַּלֵּא עַל נִפְלָאוֹת הַחִדּוּשִׁים אֲשֶׁר בּוֹ, בְּתוֹךְ כָּךְ רוֹאִין שֶׁנִּפְתַּח לוֹ פֶּתַח נִפְלָא לְחֶדֶר אַחֵר וְכֵן מֵחֶדֶר זֶה לְחֶדֶר עוֹד, וְכֵן מֵחֶדֶר לְחֶדֶר וּמֵחֶדֶר לַעֲלִיָּה וְכוּ' וְכֻלָּם פְּתוּחִים מִזֶּה לָזֶה פְּתָחִים וְחַלּוֹנוֹת וּמְקֻשָּׁרִים וּמְשֻׁלָּבִים זֶה בָּזֶה בְּסֵדֶר

נִפְלָא וּבְחָכְמָה עֲמֻקָּה וּבְתַכְלִית הַיִּפְי וְהַנּוֹי. וְכָל זֶה אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב כִּי־אִם לְמִי שֶׁנִּכְנַס קְצָת בַּהֲבָנַת עֹמֶק דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לִטְעֹם נִמְעָם מִתְּיקוּת עֲמֻקוּת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְכוּ'):

פרק שצ

נב בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ד', מַה שֶּׁמְּבֹאָר שָׁם מֵעִנְיַן רְפוּאַת הַמַּכָּה וְלִכְאוֹרָה אֵין פֵּרוּשׁ לְדִבָּרִים הַלָּלוּ וּמַה עִנְיָנָם בְּמַאֲמָר זֶה. אָמַר הַמַּעְתִּיק שֶׁמַּעְתִּי מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁקֹּדֶם שָׁבוּעוֹת הַזֶּה שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל חָלָה וְכוּ' אִישׁ חָשׁוּב אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ בְּלַאדִיזִין, הָיְנוּ שֶׁהָיְתָה לוֹ מַכָּה גְּדוֹלָה בְּפִי הַטַּבַּעַת רַחֲמָנָא לְצַלַּן וְהָיָה חוֹלֶה מְאֹד. וְהָרוֹפְאִים מָשְׁכוּ יְדֵיהֶם מִמֶּנּוּ כִּי אָמְרוּ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִחְיוֹת. כִּי אֲפִלּוּ אִם תִּפָּתַח הַמַּכָּה וְתִבָּקַע, אֵז צְרִיכִין לְנַקּוֹת אוֹתָהּ וּלְהַמְשִׁיךְ כָּל הַלֵּחוּת הָרָעָה מִתּוֹכָהּ, וְכֵן שְׁאָר כָּל הַהִשְׁתַּדְּלוּת הַצְּרִיכִין לִרְפוּאַת הַמַּכָּה, וְזֶה אִי אֶפְשָׁר מֵחֲמַת שֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַכַּרְכַּשְׁתָּא וּבְוַדַּאי יָמוּת. וּבָאוּ אַנְשֵׁי לַאדִיזִין עַל שָׁבוּעוֹת וְסִפְּרוּ לְרַבֵּנוּ זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה אוֹדוֹת כָּל הַנַּ"ל. אַחַר־כָּךְ בְּשָׁבוּעוֹת אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַמַּאֲמָר הַנַּ"ל וְשָׁם מְדַבֵּר מֵעִנְיַן רְפוּאוֹת הַמַּכָּה בִּפְרָטִיּוּת. וּכְשֶׁבָּאוּ לְבֵיתָם נוֹדַע לָהֶם שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל זֶה הַמַּאֲמָר נִבְקְעָה הַמַּכָּה וְתָכֶף נָקַל לוֹ [ר"ל] מִכְּאֵבוֹ, וְאַחַר אֵיזֶה יָמִים נִגְמַר רְפוּאַת הַמַּכָּה בִּשְׁלֵמוּת. וְהַכֹּל אֲשֶׁר נִרְאָה לָעֵינַיִם פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר אֲשֶׁר כָּל הָעִנְיָנִים שֶׁעָבְרוּ בָּעוֹלָם, בִּפְרָט הָעִנְיָנִים שֶׁעָבְרוּ עַל אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ הַכֹּל הָיָה נִכְלָל בְּתוֹךְ דִּבְרֵי תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה. וְעַל־יְדֵי תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה הִמְשִׁיךְ רְפוּאוֹת וְתִקּוּנִים וְהַמְתָּקוֹת לְכָל הָעִנְיָנִים שֶׁבָּעוֹלָם, בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת:

פרק שצא

שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁסִּפֵּר מָשָׁל נָאֶה לְעִנְיַן מַה שֶּׁמִּרְבֶּה לְגַלּוֹת כָּל־כָּךְ תּוֹרוֹת נִפְלָאוֹת וּמַעֲשִׂיּוֹת וְשִׂיחוֹת נִפְלָאוֹת וְנוֹרָאוֹת, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ נִרְאֶה עֲדַיִן שֶׁיֵּעָשׂוּ פְּעֻלָּתָם בִּשְׁלֵמוּת בְּאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ כְּמוֹ שֶׁהָיָה רָאוּי לָהֶם. וְסִפֵּר לְעִנְיָן זֶה מִמֶּלֶךְ אֶחָד שֶׁחָלָה בְּנוֹ יְחִידוֹ בְּיוֹתֵר עַד שֶׁכָּל הָרוֹפְאִים מָשְׁכוּ יְדֵיהֶם מִמֶּנּוּ וְנִתְיָאֲשׁוּ מֵרְפוּאָתוֹ. בְּתוֹךְ כָּךְ בָּא רוֹפֵא מֻפְלָג בְּחָכְמָה מְאֹד וּבִקֵּשׁ הַמֶּלֶךְ מִמֶּנּוּ בְּתַחֲנוּנִים גְּדוֹלִים לְהִשְׁתַּדֵּל עִם בְּנוֹ. וְהֵשִׁיב לוֹ הָאֱמֶת שֶׁרְפוּאָתוֹ קָשָׁה וּרְחוֹקָה מְאֹד אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם יַעֲשׂוּ עוֹד תַּחְבּוּלָה אַחַת אֲזַי אֶפְשָׁר דְּאֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ רְפוּאָה. אַךְ אֵינִי יוֹדֵעַ אִם לוֹמַר לְךָ זֹאת הַתַּחְבּוּלָה מֻחֶמֶת שֶׁהִיא דָּבָר קָשֶׁה וְכָבֵד מְאֹד. וְהִפְצִיר בּוֹ הַמֶּלֶךְ מְאֹד לְגַלּוֹת לוֹ הַתַּחְבּוּלָה. וְאָמַר לוֹ תֵּדַע

שֶׁבְּנֵךְ הוּא חוֹלֶה מְסֻכָּן מְאֹד בְּתַכְלִית עַד שֶׁכְּבָר אִי אֶפְשָׁר לִתֵּן לוֹ לְתוֹךְ פִּיו אֲפִלּוּ טִפָּה אַחַת מִסַּמְמָנֵי הָרְפוּאוֹת. אַךְ אֵיךְ שֶׁיֵּשׁ סַמְמָנֵי רְפוּאוֹת יְקָרוֹת כָּאֵלֶּה, אֲשֶׁר צְלוֹחִית אַחַת קְטַנָּה מְאֹד עוֹלָה לְסַךְ אֲלָפֵי אֲלָפִים, וּצְרִיכִין לְמַלֹּאת חֲבִיּוֹת מָלֵא מִסַּמְמָנִים הַיְקָרִים הָאֵלֶּה, וְלִקַּח בִּדְלָיִים מְלֵאִים מִסַּמְמָנִים הָאֵלֶּה וְלִשְׁפֹּךְ עַל בִּנְךָ הַחוֹלֶה. וּמִמֵּילָא מוּבָן שֶׁכָּל הַסַּמְמָנִים הַיְקָרִים הָאֵלֶּה יֵלְכוּ לְאִבּוּד לְגַמְרֵי, אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן יִתְחַזֵּק גּוּפוֹ מְעַט עַל־יְדֵי־זֶה. וְאוּלַי מִתּוֹךְ שֶׁיִּשְׁפְּכוּ עָלָיו הַרְבֵּה כָּל־כָּךְ יִכָּנֵס לְתוֹךְ פִּיו גַּם־כֵּן אֵיזֶה טִפָּה עַל־כָּל־פָּנִים, עַל־יְדֵי־זֶה אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ רְפוּאָה. וְתֵכֶף וּמִיָּד נִתְרַצָּה הַמֶּלֶךְ לָזֶה וְצִוָּה לַעֲשׂוֹת כֵּן וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַפֵּא הַבֵּן מָלֵךְ. וְהַנִּמְשָׁל מוּבָן מֵאֵלָיו שֶׁדַּיְקָא מֵחֲמַת שֶׁאָנוּ חוֹלִים מְדֻכָּאִים בָּחֳלִי הַנֶּפֶשׁ כָּל־כָּךְ רַחֲמָנָא לִצְלַן. עַל־כֵּן מֻכְרָח הַצַּדִּיק הָרוֹפֵא נֶאֱמָן לִשְׁפֹּךְ עָלֵינוּ סַמְמָנִים יְקָרִים וְנוֹרָאִים מְאֹד. אַף־עַל־פִּי שֶׁלִּכְאוֹרָה נִרְאֶה שֶׁמְּמַעַט הַכֹּל הוֹלֵךְ לְאִבּוּד חַס וְשָׁלוֹם, אַף־עַל־פִּי־כֵן רֵיחַ טוֹב קוֹלֵט, וּבִרְבוֹת הַיָּמִים אוּלַי נִזְכֶּה לַחְטֹף מֵהֶם אֵיזֶה טִפָּה יְקָרָה וְנִפָּלְאָה לְתוֹךְ פִּינוּ וּפְנִימִיּוּתֵנוּ, עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אוּלַי יֵשׁ תִּקְוָה לִזְכוֹת לִרְפוּאָה שְׁלֵמָה בְּרוּחָנִיּוּת וְגַשְׁמִיּוּת, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן: עִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁעָלָיו

פרק שצב

א אָמַר אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יַחְלְקוּ עָלַי מֵאַחַר שֶׁאֲנִי הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ חָדָשׁ שֶׁעֲדַיִן לֹא הָלַךְ אָדָם בּוֹ מֵעוֹלָם מִזְּמַן קַבָּלַת הַתּוֹרָה וְכוּ', אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא דֶּרֶךְ יָשָׁן מְאֹד אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא חָדָשׁ לְגַמְרֵי:

פרק שצג

ב אָמַר אֲפִלּוּ אִם הָיָה הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב וְהָאֲרִיזַ"ל וְכוּ' בָּעוֹלָם לֹא הָיָה יָכוֹל לְהִשְׁתַּוּוֹת עִמִּי "וָואלְט עֶר זִיךְ אוֹיךְ נִיט גִיקאנְט אוֹיס גְלַייכֶען מִיט מִיר. מִיט מִיר גְלַייךְ אוֹיס קוּמֶען":

פרק שצד

ג אָמַר יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵין מַכִּירִים אוֹתִי כְּלָל וְחוֹלְקִין עָלַי. וְאָמַר שֶׁאִיתָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (שְׁמוֹת י"ז) עַל פָּסוּק "הִבָּה נִתְחַכְּמָה לוֹ", וְכִי תַּעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁפַּרְעֹה הָלַךְ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד וְאָמַר לוֹ הָבָה נִתְחַכְּמָה, אֶלָּא שֶׁהִכְנִיס בְּתוֹךְ לִבָּם וְכוּ' עַיֵּן שָׁם:

פרק שצה

ד שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי יוּדְל סְפּוּר דְּבָרִים שֶׁשָּׁמַע מֵרַבֵּנוּ זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה. עָנָה וְאָמַר, אַבְרָהָם אָבִינוּ הָיָה לוֹ גַּם־כֵּן יְסוּרִים גְּדוֹלִים מִמַּעֲשִׂיּוֹת כָּאֵלּוּ (כְּלוֹמַר כְּמוֹ עִנְיַן הַמַּעֲשִׂיּוֹת וְהַיְסוּרִים

שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו) כִּי אַבְרָהָם אָבִינוּ הָיָה גַּם־כֵּן מְקֻרָב בְּנֵי הַנְּעוּרִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי הָיָה מְגַיֵּר גֵּרִים כַּיָּדוּעַ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה לט.). וְדַרְכּוֹ הָיָה שֶׁהָיָה בָּא בְּתוֹךְ הָעִיר, וְהָיָה רָץ בְּתוֹךְ הָעִיר, וְהָיָה צוֹעֵק הוֹי הוֹי, גְּוַואלְד גְּוַואלְד. וְהָיוּ רָצִים אַחֲרָיו כְּמוֹ שֶׁרוֹדְפִים אַחַר הַמְשֻׁגָּע, וְהוּא הָיָה טוֹעֵן עִמָּהֶם הַרְבֵּה שֶׁהֵם כֻּלָּם בְּטָעוּתִים גְּדוֹלִים, כִּי הָיָה בָּקִי בְּכָל הַשִּׂכְלִיּוֹת וְהַסְּבָרוֹת שֶׁל דַּרְכֵי הָעֲבוֹדָה־זָרָה שֶׁלָּהֶם, כִּי הָעֲבוֹדָה־זָרָה שֶׁל הַקְּדְמוֹנִים הָיוּ לָהֶם בְּזֶה כַּמָּה סְבָרוֹת וְשִׂכְלִיּוֹת שֶׁל טָעוּת. וְאַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הָיָה בָּקִי מְאֹד בְּכָל סְבָרוֹתֵיהֶם וְדַרְכֵי טָעוּתֵיהֶם. וְהָיָה מוֹכִיחָם וּמַרְאֶה לָהֶם שֶׁהַכֹּל טָעוּת, וְגִלָּה לָהֶם הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה הָאֲמִתִּית. וְנִמְשְׁכוּ אַחֲרָיו קְצָת בְּנֵי הַנְּעוּרִים, כִּי זְקֵנִים לֹא הָיָה מְקֻרָב, כִּי הַזְּקֵנִים כְּבָר נִשְׁרְשׁוּ בְּטָעוּתֵיהֶם הַרְבֵּה וְקָשֶׁה לְהֲשִׁיבָם מִדַּרְכָּם עוֹד, רַק בְּנֵי הַנְּעוּרִים נִמְשְׁכוּ וְרָצוּ אַחֲרָיו. וְהָיָה הוֹלֵךְ מֵעִיר לְעִיר וְהֵם רָצוּ אַחֲרָיו. וְהָיוּ אֲבִיהֶם וּנְשׁוֹתֵיהֶם חוֹלְקִים עֲלֵיהֶם, עַל אֵלּוּ בְּנֵי הַנְּעוּרִים, כִּי אָמְרוּ עֲלֵיהֶם שֶׁיָּצְאוּ לְתַרְבּוּת רָעָה וְנִשְׁתַּמְּדוּ, עַד שֶׁהָיוּ מְרַחֲקִים אוֹתָם מְאֹד. עַד שֶׁקְּצָת בְּנֵי הַנְּעוּרִים חָזְרוּ לְסוּרָם מֵחֲמַת הַיִּסּוּרִים שֶׁהָיוּ לָהֶם מִבֵּיתָם מֵחוּתָנָם וּמֵאֲבִיהֶם וּמִנְּשׁוֹתֵיהֶם וְכֵיוֹצֵא, וּקְצָתָם נִשְׁאֲרוּ אֶצְלוֹ וְנִדְבְּקוּ בּוֹ. וְהָיָה אַבְרָהָם אָבִינוּ עוֹסֵק בָּזֶה הַרְבֵּה לְגַלּוֹת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בָּעוֹלָם. וְהָיָה מְחַבֵּר סְפָרִים הַרְבֵּה מְאֹד עַל זֶה, אֲלָפִים סְפָרִים. וְהָיוּ לוֹ בָּנִים הַרְבֵּה, וּמִסְתָּמָא מֵאַחַר שֶׁהָיוּ בָּנָיו, הָיוּ כֻּלָּם הוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר, כִּי אֶפְלּוּ יִשְׁמָעֵאל עָשָׂה תְּשׁוּבָה (בָּבָא בַּתְרָא טז:). אַךְ אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁרָצָה אַבְרָהָם אָבִינוּ לְהַשְׁאִיר סְפָרָיו וְחָכְמָתוֹ בָּעוֹלָם, הָיָה חוֹקֵר וּמִתְבּוֹנֵן בְּעַצְמוֹ לְמִי מִבָּנָיו יַנִּיחַ סְפָרָיו וְחָכְמָתוֹ, עַד שֶׁנִּסְכַּם אֶצְלוֹ לְהַנִּיחַ הַכֹּל לְיִצְחָק אָבִינוּ, וּמָסַר לוֹ הַכֹּל. וְאַחַר־כָּךְ הָיָה יִצְחָק גַּם־כֵּן הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ זֶה, וְהָיָה מְגַיֵּר גַּם־כֵּן גֵּרִים הַרְבֵּה וְחִבֵּר גַּם־כֵּן סְפָרִים הַרְבֵּה מְאֹד בְּעִנְיַן חִזּוּק הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה. וְהָיָה מִתְבּוֹנֵן גַּם כֵּן לְמִי מִבָּנָיו יַנִּיחַ סְפָרָיו וְחָכְמָתוֹ, כִּי גַּם עֵשָׂו הוּטַב בְּעֵינָיו וְהִטְעָה אוֹתוֹ עַד שֶׁהָיָה אוֹהֲבוֹ, כַּמְבֹאָר בַּמִּקְרָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית כ"ה): "וַיֶּאֱהַב יִצְחָק אֶת עֵשָׂו כִּי צַיִד בְּפִיו" כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ"י שָׁם שֶׁהָיָה מְרַמֶּה אֶת אָבִיו בְּדִבְרָיו, וְהָיָה שׁוֹאֲלוֹ אַבָּא אֵיךְ מְעַשְּׂרִין אֶת הַמֶּלַח וְכוּ'. אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן הִתְבּוֹנֵן יִצְחָק בְּדַעְתּוֹ עַד שֶׁנִּתְבָּרֵר לוֹ שֶׁהָעִקָּר הוּא יַעֲקֹב וּמָסַר לוֹ הַכֹּל. וְכֵן יַעֲקֹב הָיָה גַּם־כֵּן עוֹסֵק בָּזֶה לְקָרֵב בְּנֵי הַנְּעוּרִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְחִבֵּר כַּמָּה אֲלָפִים סְפָרִים בְּעִנְיַן הָאֱמוּנָה כִּי הוּא חִבֵּר סְפָרִים הַרְבֵּה מְאֹד בְּעִנְיַן הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, גַּזְמָאוֹת סְפָרִים. וְהוּא לָמַד עִם כָּל בָּנָיו דַּרְכֵי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי הָיוּ כֻּלָּם צַדִּיקִים. אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן חָקַר בְּדַעְתּוֹ לְמִי לִמְסֹר כָּל חָכְמָתוֹ, עַד שֶׁמָּסַר כָּל חָכְמָתוֹ לְלֵוִי, וּלְכֻלָּם מָסַר רָאשֵׁי פְּרָקִים. וְעַל־כֵּן שֵׁבֶט לֵוִי הָיוּ דְּבוּקִים וַחֲזָקִים בְּהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה יוֹתֵר מִכֻּלָּם. וְעַל־כֵּן שֵׁבֶט לֵוִי לֹא טָעוּ בָּעֵגֶל, וְגַם לֹא הָיָה עֲלֵיהֶם שׁוּם עֲבוֹדַת מִצְרַיִם, כִּי שֵׁבֶט לֵוִי הָיוּ חֲזָקִים בְּהָאֱמוּנָה

הַקְּדוֹשָׁה יוֹתֵר מִכֻּלָּם. וְאַחַר־כָּךְ דִּבֵּר מֵעִנְיַן עֵצָה לְהָאָדָם שֶׁיִּזְכֶּה לָבוֹא אֵלָיו אַחַר מִיתָתוֹ וְכוּ' [וּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר לְעֵיל "סְפוּרִים חֲדָשִׁים" סוֹף סִימָן כ"א] (לְעֵיל קא):

פרק שצו

ה בְּאוֹמֶין דִּבֵּר מֵעִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁעָלָיו, שֶׁדִּבְּרִין עָלָיו כְּזָבִים. עָנָה וְאָמַר בְּדֶרֶךְ קוּבָלָנָא, וְאָנֹכִי אֶפְקֹד הַיְנוּ הַפְסוּק הַנֶּאֱמָר בְּהוֹשֵׁעַ ז' שֶׁקּוֹבֵל הַנָּבִיא עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת לָהֶם טוֹבוֹת, וְהֵם דִּבְּרִים עָלָיו כְּזָבִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְאָנֹכִי אֶפְקֹד וְהַמָּה דִּבְּרוּ עָלַי כְּזָבִים. אֲבָל הוּא זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה לֹא הִזְכִּיר אָז כִּי־אִם שְׁתֵּי תֵּבוֹת אֵלּוּ וְאָנֹכִי אֶפְקֹד. וְאָמְרָם בִּנְעִימָה בַּנִּגּוּן הַשַּׁיָּךְ לְאוֹתוֹ הַפְסוּק כַּמּוּבָן לַבָּקִי בַּמִּקְרָא וּפֵרוּשׁוֹ:

פרק שצז

ו פַּעַם אַחַת סִפֵּר מֵעִנְיַן אֱמִתַּת מַעֲלָתוֹ הַמַּפְלֶגֶת הַנּוֹרָאָה מְאֹד. בְּתוֹךְ דְּבָרָיו עָנָה וְאָמַר, אַחֲרֵי הַדְּבָרִים וְהָאֱמֶת הָאֱלֶה בָּא סַנְחֵרִיב, פְּסוּק הוּא בְּדִבְרֵי הַיָּמִים ב' ל"ב שֶׁמְּסַפֵּר שָׁם מַעֲשֶׂה צִדְקַת יְחִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ, וְאַחַר־כָּךְ מַתְחִיל הַמִּקְרָא אַחֲרֵי הַדְּבָרִים וְהָאֱמֶת הָאֱלֶה בָּא סַנְחֵרִיב. וְהֶבֵן הַדְּבָרִים אֵיךְ מְבֹאָר הֵיטֵב בָּזֶה הַפְסוּק שֶׁדַּיְקָא אַחַר גֹּדֶל אֱמִתַּת צִדְקָתוֹ שֶׁל יְחִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ, בָּא עָלָיו סַנְחֵרִיב, וְהָיָה לוֹ צַעַר גָּדוֹל מִמֶּנּוּ. וּמֵעַתָּה אֵין לִתְמֹהַּ עַל גֹּדֶל הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ עַל צַדִּיקִים אֱמִתִּיִּים:

פרק שצח

ז לְעִנְיַן הַגְּזֵרוֹת שֶׁנִּשְׁמְעוּ בְּיָמָיו שֶׁרוֹצִין לִגְזֹר עַל יִשְׂרָאֵל [אֲשֶׁר בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים כְּבָר יָצְאוּ בְּיָמֵינוּ הַמָּקוֹם יְרַחֵם], שָׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת דִּבֵּר מִזֶּה וְאָמַר שֶׁהָיָה אֶפְשָׁר לִתֵּן לְעַצְמוֹ אֵיזֶה עֵצָה לַעֲסֹק בָּזֶה לְבַטְלָם, אַךְ מַה לַּעֲשׂוֹת שֶׁאֵין מַסְכִּימִין עִמּוֹ וְחוֹלְקִין עָלָיו. וְהֵבִיא רְאָיָה מִדִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּתַעֲנִית (יד), שֶׁמִּחֲמַת שֶׁלֹּא הָיוּ מַסְכָּם וְכוּ':

פרק שצט

ח פַּעַם אַחַת דִּבַּרְנוּ עִמּוֹ מֵעִנְיַן חֲרוּזִים שֶׁקּוֹרִין גְּרַאם, וְאָמַר שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה דָּבָר כִּי כָּל הָעוֹלָם וְכוּ' וְאֵינִי זוֹכֵר הֵיטֵב הַלָּשׁוֹן שֶׁאָמַר, אִם אָמַר שֶׁכָּל הָעוֹלָם מִתְנַהֵג בָּזֶה אוֹ אֵיזֶה לָשׁוֹן אַחֵר מֵעִנְיָן זֶה. וְהֵבִיא רְאָיָה מִפְּסוּק כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בִּישַׁעְיָה ה' וַיְקַו לְמִשְׁפָּט וְהִנֵּה מִשְׂפָּח, לִצְדָקָה וְהִנֵּה צְעָקָה, לָשׁוֹן נוֹפֵל עַל לָשׁוֹן:

פרק ת

ט שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעִנְיַן הַהַנְהָגָה שֶׁמִּתְנַהֵג הָעוֹלָם עַכְשָׁו, כְּבָר הָיָה לְעוֹלָמִים כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁהָיָה הָעוֹלָם מִתְנַהֵג בְּדֶרֶךְ זֶה, שֶׁהַקְּטַנִּים בְּמַעֲלָה הָיוּ גְּדוֹלִים וַחֲשׁוּבִים מְאֹד בָּעוֹלָם, וְלֹא הָיָה הָעוֹלָם מִתְנַהֵג בֶּאֱמֶת, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה נִמְצָא אֶחָד שֶׁהָיָה מֻנָּח בְּמָקוֹם שָׁפָל, וְהָיָה שׂוֹחֵק מִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וְהוּא הָיָה מְחַיֶּה וּמְפַרְנֵס כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בִּזְכוּתוֹ. וְהָיָה לוֹ שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא הָיָה חַי חַיִּים גְּמוּרִים שֶׁנִּקְרָאִים בֶּאֱמֶת חַיִּים. כִּי יֵשׁ כַּמָּה מִינֵי חַיִּים כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר עַיֵּן לְעֵיל סִימָן ח', וּכְמוֹ שֶׁנִּמְצָאִים בְּנֵי אָדָם שֶׁחַיִּים חַיֵּי צַעַר וְאֵין נָכָר לְהָעוֹלָם כְּלָל, וּבֶאֱמֶת חַיֵּיהֶם הוּא חַיֵּי צַעַר. וְגַם בְּחַיֵּי צַעַר יֵשׁ חִלּוּקִים כִּי אֵין צַעַר שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד שָׁוֶה. וְגַם מִי שֶׁאֵינוֹ חַי חַיֵּי צַעַר מַמָּשׁ, גַּם־כֵּן אֵין הַחַיִּים שָׁלוֹ שָׁוֶה לְשֶׁל אַחֵר, כִּי אֵין כָּל הַחַיִּים שָׁוִין. כְּמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִים שֶׁבְּוַדַּאי אֵין שָׁוֶה הַחַיִּים שֶׁל הַסּוּס לְחַיִּים שֶׁל אָדָם. (כַּוָּנָתוֹ כְּמוֹ שֶׁבְּנַשְׁמִיּוּת יֵשׁ חִלּוּקִים גְּדוֹלִים בֵּין הַחַיִּים, כְּמוֹ כֵן בְּרוּחָנִיּוּת בַּחַיִּים אֲמִתִּיִּים לְשַׁעֲשֵׁעַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, יֵשׁ מִי שֶׁגַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה זוֹכֶה לְחַיִּים אֲמִתִּיִּים, וְיֵשׁ לְהֶפֶךְ, וְיֵשׁ גַּם־כֵּן כָּל הַחִלּוּקִים הַנַּ"ל) וְאֵינִי מְקַנֵּא כְּלָל הַגְּדֻלָּה שֶׁל הַגְּדוֹלִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם עַכְשָׁו:

פרק תא

י אָמַר, כָּל הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים הִגִּיעוּ לַמַּעֲלָה וְלַמַּדְרֵגָה שֶׁהִגִּיעוּ, אֲבָל עָמְדוּ בָּזֶה, וַאֲנִי בָּרוּךְ הַשֵּׁם בְּכָל רֶגַע וְרֶגַע נַעֲשֶׂה אִישׁ אַחֵר. וְנָתַן טַעַם לָזֶה שֶׁחוֹלְקִין עָלָיו, כִּי הַצַּדִּיק נִקְרָא אַיָּלָה, וְיֵשׁ לוֹ שָׁרָשִׁים וַעֲנָפִים וְכוּ', וְכָל צַדִּיק קֹדֶם שֶׁמַּגִּיעַ לְמַדְרֵגָתוֹ יֵשׁ עָלָיו מַחֲלֹקֶת. כִּי אִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סַנְהֶדְרִין ז.) הַאי תִּגְרָא דַּמְיָא לְבַדְקָא דְּמַיָּא, נִמְצָא שֶׁהַמַּחֲלֹקֶת הוּא בְּחִינַת מַיִם, וְהַמַּיִם הֵיְנוּ הַמַּחֲלֹקֶת מְרִימִין אוֹתוֹ. אֲבָל אֲנִי צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה עָלַי מַחֲלֹקֶת תָּמִיד, כִּי אֲנִי הוֹלֵךְ בְּכָל פַּעַם וּבְכָל רֶגַע מַדְרֵגָא לְדַרְגָּא. אִלּוּ הָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁאֲנִי עוֹמֵד עַכְשָׁו כְּמוֹ בַּשָּׁעָה הַקּוֹדֶמֶת, לֹא הָיִיתִי רוֹצֶה אֶת עַצְמִי כְּלָל בָּזֶה הָעוֹלָם:

פרק תב

שָׁמַעְתִּי מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ גַּם־כֵּן כְּעֵין זֶה וּבְסִגְנוֹן אַחֵר קְצָת. פַּעַם אַחַת הָיוּ אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ קוֹבְלִים לְפָנָיו שֶׁקָּשֶׁה לָהֶם לִסְבֹּל עִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת וְהָרְדִיפוֹת וְכוּ', עָנָה וְאָמַר לָהֶם תַּאֲמִינוּ לִי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדִי כֹּחַ לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם עִם כָּל הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יְהִיֶה שׁוּם חוֹלֵק עָלַי, אֲבָל מַה אֶעֱשֶׂה שֶׁיֵּשׁ מַדְרֵגוֹת וְהֵיכָלוֹת כָּאֵלּוּ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְבֹא אֲלֵיהֶם רַק עַל־יְדֵי מַחֲלֹקֶת. וְהָרְאָיָה, כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם בְּוַדַּאי הָיָה לוֹ כֹּחַ הַמּוֹשֵׁךְ לְהַמְשִׁיךְ אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל אֵלָיו, כִּדְכְתִיב

(שְׁמוֹת ל"ה): "וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", כִּי הוּא הָיָה הַדַּעַת שֶׁל כְּלַל יִשְׂרָאֵל, וְהָיָה בְּכֹחוֹ לְהַקְהִיל וּלְהַמְשִׁיךְ אֶת כֻּלָּם אֵלָיו, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן מַה כְּתִיב (שָׁם ל"ג): "וְהִבִּיטוּ אַחֲרֵי מֹשֶׁה" וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה מַה שֶּׁדָּרְשׁוּ וְכוּ' (קִדּוּשִׁין לג:) וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה עוֹד. וְכָל זֶה כִּי יֵשׁ דְּבָרִים כָּאֵלּוּ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָבוֹא אֲלֵיהֶם רַק עַל־יְדֵי מַחֲלוֹקֶת שֶׁחוֹלְקִין עָלָיו וְכוּ'. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סַנְהֶדְרִין ז.): 'הַאי תִּגְרָא דַּמְיָא לְבִדְקָא דְּמַיָּא' שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי יז): "פּוֹטֵר מַיִם רֵאשִׁית מָדוֹן" וְכוּ' וּכְתִיב (דְּבָרִים כ): "כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה". וְעֵץ הַשָּׂדֶה (שֶׁקּוֹרִין בַּייְמְל) כָּל מַה שֶּׁשּׁוֹפְכִין מַיִם סְבִיבוֹ בְּיוֹתֵר, הוּא גָּדֵל בְּיוֹתֵר: גָּדֵל יִקָּרֵת רֹאשׁ־הַשָּׁנָה שֶׁלּוֹ

פרק תג

א אָמַר, הָרֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁלִּי עוֹלֶה עַל הַכֹּל. וְהָיָה פֶּלֶא אֶצְלִי מֵאַחַר שֶׁהַמְקֹרָבִים שֶׁלִּי מַאֲמִינִים לִי, וְלָמָּה לֹא יִזְהֲרוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְקֹרָבִים אֲלַי שֶׁיִּהְיוּ כֻּלָּם עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה אִישׁ לֹא יֵעָדֵר. כִּי כָּל עִנְיָן שֶׁלִּי הוּא רַק רֹאשׁ־הַשָּׁנָה. וְהִזְהִיר לַעֲשׂוֹת כְּרוּז שֶׁכָּל מִי שֶׁסָּר אֶל מִשְׁמַעְתּוֹ וּמְקֹרָב אֵלָיו יִהְיֶה עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה אֶצְלוֹ, לֹא יֶחְסַר אִישׁ. וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה רָאוּי לוֹ לִשְׂמֹחַ מְאֹד מְאֹד. "אִכְלוּ מַעֲדַנִּים וּשְׁתוּ מַמְתַקִּים כִּי חֶדְוַת ה' הִיא מָעֻזְכֶם" (נְחֶמְיָה ח), וְזֶה נֶאֱמַר עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה:

פרק תד

ב אֶחָד אָמַר לְפָנָיו שֶׁהָיָה נִיחָא לוֹ יוֹתֵר לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל שַׁבַּת תְּשׁוּבָה וְלֹא עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, כִּי אֵין לוֹ מָקוֹם לַעֲמֹד שָׁם בְּבֵית־הַמִּדְרָשׁ, וְגַם אֵין לוֹ אַכְסַנְיָא טוֹבָה לֶאֱכֹל וְלָלוּן, וּמֵחֲמַת זֶה דַּעְתּוֹ מְבֻלְבֶּלֶת מְאֹד וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה, עַל־כֵּן הָיָה טוֹב לְפָנָיו יוֹתֵר לִהְיוֹת אֶצְלוֹ בִּזְמַן אַחֵר וְלֹא בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה. הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּזוֹ הַלְּשׁוֹן, אִם לֶאֱכֹל אִם שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל, אִם לִישֹׁן אִם שֶׁלֹּא לִישֹׁן, אִם לְהִתְפַּלֵּל אִם שֶׁלֹּא לְהִתְפַּלֵּל (רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁלֹּא לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה כָּרָאוּי), אַךְ וְרַק שֶׁתִּהְיוּ אֶצְלִי עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה. וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "יְא עֶסִין נִיט עֶסִין, יְא שְׁלָאפִין נִיט שְׁלָאפִין, יְא דַאוּוינָען נִיט דַאוּוינָען, אַבִּי דוּ זָאלְסְט בַּיי מִיר זַיין אוֹיף רֹאשׁ־הַשָּׁנָה" (וּבֶאֱמֶת כָּל דְּבָרִים אֵלּוּ הַנַּ"ל הֵם רַק דְּמְיוֹנוֹת וּפְתוּיִים שֶׁל הַבַּעַל דָּבָר, כִּי תּוֹדָה לָאֵל נִרְאֶה בְּחוּשׁ שֶׁעַל־פִּי הָרֹב מִתְפַּלְּלִין יוֹתֵר בְּכַוָּנָה בִּכְלַל הַקִּבּוּץ הַקָּדוֹשׁ עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, מִמַּה שֶּׁהָיָה מִתְפַּלֵּל בְּבֵיתוֹ):

פרק תה

ג עָנָה וְאָמַר הָרֹאשׁ־הַשָּׁנָה שֶׁלִּי הוּא חִדּוּשׁ גָּדוֹל, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹדֵעַ שֶׁאֵין הַדָּבָר הַזֶּה בִּירֻשָּׁה מֵאֲבוֹתַי, רַק הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נָתַן לִי זֹאת בְּמַתָּנָה שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ מַהוּ רֹאשׁ־הַשָּׁנָה. לֹא מִבְּעָיָא אַתֶּם כֻּלְּכֶם בְּוַדַּאי תְּלוּיִין בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה שֶׁלִּי, אֶלָּא אֲפִלּוּ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ תְּלוּי בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה שֶׁלִּי:

פרק תו

ד בְּעֶרֶב רֹאשׁ־הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן בְּאוּמָּין עָמַדְנוּ לְפָנָיו בְּעֵת שֶׁנָּתַנּוּ לוֹ הַצֶּעטְלִיךְ [קְוִיטְלַאךְ] שֶׁלָּנוּ וּמָעוֹת עַל פִּדְיוֹן. אָז שָׁאַל עַל אִישׁ אֶחָד מִנֶּעמֶרִיב שֶׁלֹּא בָּא עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה. וְהִתְחִיל רַבִּי נַפְתָּלִי לְתָרְצוֹ וְלֹא קִבֵּל הַדְּבָרִים, וְהִקְפִּיד עָלָיו מְאֹד. וְאַחַר־כָּךְ דִּבֵּר עוֹד מֵאֶחָד שֶׁלֹּא בָּא עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה מֵחֲמַת רִבּוּי מְנִיעוֹת, וּמֵחֲמַת זֶה נָסַע לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה קֹדֶם רֹאשׁ־הַשָּׁנָה וְסִפֵּר לוֹ הַמְּנִיעוֹת. וְצִוָּה לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ לָשׁוּב לְבֵיתוֹ וְלֹא יִהְיֶה אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה. וְזֶה הָאִישׁ הָיָה מִגְּדוֹלֵי הַחֲשׁוּבִים, וְהָיָה צַר לוֹ מְאֹד מַה שֶּׁלֹּא יִזְכֶּה לִהְיוֹת נִמְנֶה עִמָּנוּ בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה. וְהִתְחִיל לְהִתְעַקֵּשׁ לְפָנָיו זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁלֹּא יָשׁוּב לְבֵיתוֹ רַק יִשָּׁאֵר אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה. וְלֹא נִתְרַצָּה הוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בִּדְבָרָיו וְגֵרְשׁוֹ לְבֵיתוֹ. וְאָז אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. אֵינִי יָכוֹל לְצַיֵּר לְעַצְמִי הַצַּעַר הַזֶּה מַה שֶּׁאַתָּה לֹא תִּהְיֶה אֶצְלִי עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה. וְאָמַר לוֹ הָאִישׁ הַנַּ"ל אִם־כֵּן אֶשָּׁאֵר בְּכָאן, וְלֹא הִסְכִּים וְשָׁב לְבֵיתוֹ. אַחַר־כָּךְ בְּעֶרֶב־רֹאשׁ־הַשָּׁנָה דִּבֵּר עִמָּנוּ מִזֶּה, וְאָמַר שֶׁעָלָיו יֵשׁ רַחֲמָנוּת גָּדוֹל, כִּי רָצָה בֶּאֱמֶת לִהְיוֹת כָּאן עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, אַךְ נִמְנַע מֵחֲמַת הַנַּ"ל. אַחַר־כָּךְ עָנָה הוּא זַ"ל וְאָמַר בְּקוֹל חָזָק מֵעֻמְקָ הַלֵּב וּמָה אֹמַר לָכֶם אֵין דָּבָר גָּדוֹל מִזֶּה, הֵינוּ מִלְּהִיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה. וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן בְּקוֹל זִיעַ סַגְיָא "וּוי אַזוֹי זָאל אִיךְ אַייךְ זָאגִין, קַיין גְּרֶעסֶערְס דָּער פּוּן אִיז נִיט פַּאר הָאנֶין. אַיי אַנְדֶערְע גוּטֶע יוּדִין זָאגִין נִיט אַזוֹי, אִיז נָאךְ אַקַשְׁיָא" [מָה אֹמַר לָכֶם אֵין דָּבָר גָּדוֹל מִזֶּה, וְאִם צַדִּיקִים אֲחֵרִים אֵינָם אוֹמְרִים כָּךְ אָז עוֹד קַשְׁיָא] (כְּלוֹמַר הֲלֹא בְּלֹא זֶה כְּבָר מַקְשִׁין עָלָיו קַשְׁיוֹת הַרְבֵּה וְיִהְיֶה קָשֶׁה עוֹד קַשְׁיָא זֹאת גַּם־כֵּן מַה שֶּׁהִקְפִּיד כָּל כָּךְ לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה דַּיְקָא). וּמִכְּלַל דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁדִּבֵּר אָז עִמָּנוּ לְמַדְנוּ כַּמָּה דְּבָרִים. לְמַדְנוּ עוֹד הַפַּעַם עֹצֶם גֹּדֶל הַחִיּוּב לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה. כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁיָּדַעְנוּ זֹאת מִכְּבָר, אַף־עַל־פִּי־כֵן מֵרִבּוּי דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים אָז בָּזֶה, וּמִתְּנוּעוֹתָיו הַנּוֹרָאוֹת אָז, הֵבִינוּ עֹצֶם הַחִיּוּב יוֹתֵר וְיוֹתֵר, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר זֹאת בִּכְתָב. וְגַם אָז לָמַדְנוּ שֶׁרְצוֹנוֹ חָזָק לִהְיוֹת אֶצְלוֹ בְּאוּמָּין עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה תָּמִיד לְאַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ, וְשֶׁאֵין דָּבָר גָּדוֹל מִזֶּה. וְגַם לָמַדְנוּ כַּמָּה צְרִיכִין לְחַזֵּק לְשַׁבֵּר

הַמְּנִיעוֹת מִדָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, בִּפְרָט הַמְּנִיעוֹת מִלִּהְיוֹת עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה שֶׁצְּרִיכִים לְשָׁבְרָם בְּיוֹתֵר וְלִהְיוֹת דַּיְקָא עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, עַד שֶׁאֲפִלּוּ אִם הוּא זַ"ל בְּעַצְמוֹ מְצַוֶּה וּמַסְכִּים לִבְלִי לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, חָלִילָה לְהִסְתַּכֵּל עַל זֶה, וּצְרִיכִין לִזָּהֵר מְאֹד לִבְלִי לִשְׁאֹל אוֹתוֹ שׁוּם שְׁאֵלָה עַל זֶה, כִּי הוּא יָשִׁיב בְּוַדַּאי לִבְלִי לִהְיוֹת, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן בִּנְקֻדַּת הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ צְרִיכִין לִהְיוֹת דַּיְקָא [וְכֵן הוּא נוֹהֵג לְדוֹרוֹת]. וְעִנְיָן זֶה נוֹגֵעַ לְמַה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (מַכּוֹת י:): 'בַּדֶּרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֶה לֵילֵךְ מוֹלִיכִין אוֹתוֹ' כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ"י. וְהוּא מִדִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל עַל פָּסוּק (בַּמִּדְבָּר כ"ב): "לֵךְ עִם הָאֲנָשִׁים". וְכֵן בִּשְׁלוּחַ מְרַגְּלִים שֶׁהֻכְרַח מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם בְּעַצְמוֹ לְשַׁלְּחָם, אַף־עַל־פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת רְצוֹנוֹ לֹא הָיָה כְּלָל בָּזֶה. וְעִנְיָן זֶה רָאִינוּ מֵרַבֵּנוּ זַ"ל כַּמָּה פְּעָמִים, בִּפְרָט בְּעִנְיַן רֹאשׁ־הַשָּׁנָה שֶׁהָיוּ אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ לָהֶם מְנִיעוֹת מִלִּהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, וְשָׁאֲלוּ אוֹתוֹ בְּעַצְמוֹ וְהֵשִׁיב לָהֶם שֶׁלֹּא יִהְיוּ עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה. וְהִתְחִילוּ לְהִתְעַקֵּשׁ, הֲלֹא שָׁמַעְנוּ מִכֶּם גְּדֶל הָאַזְהָרָה לִהְיוֹת אֶצְלְכֶם עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, וְעָשָׂה עַצְמוֹ כְּמַקְפִּיד עֲלֵיהֶם וְנָעַר בָּהֶם שֶׁלֹּא יְדַבְּרוּ יוֹתֵר, וְכֵן עָשׂוּ וְלֹא בָּאוּ עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֲנַחְנוּ זָכִינוּ לִהְיוֹת רְגִילִים לַעֲמֹד לְפָנָיו. שָׁמַעְנוּ וְהֻבְנְנוּ בְּרֶמֶז וּבְפֵרוּשׁ שֶׁפְּנִימְיוּת רְצוֹנוֹ אֵינוֹ נוֹחָה בָּזֶה כְּלָל, רַק הוּא מֻכְרָח לוֹמַר לָהֶם כָּךְ מֻחָמַת שֶׁשּׁוֹאֲלִים אוֹתוֹ עַל זֶה. וְיֵשׁ בָּזֶה הַרְבֵּה לְסַפֵּר, וּמְעַט מִזֶּה יִתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר (שִׂיחוֹת הָרַ"ן ריד). וְכֵן הוּא נוֹהֵג לְדוֹרוֹת שֶׁכְּשֶׁשּׁוֹאֲלִין לְהָרַב וְהַמַּנְהִיג עַל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כְּעֵין מְסִירַת נֶפֶשׁ צָרִיךְ לְהָשִׁיב לָאו, אַף־עַל־פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ רְצוֹנוֹ שֶׁיִּמְסֹר נַפְשׁוֹ וְיִשַּׁבֵּר כָּל הַמְּנִיעוֹת. עַל־כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב וּלְשַׁבֵּר הַמְּנִיעוֹת בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, צָרִיךְ לִזָּהֵר מְאֹד לִבְלִי לִשְׁאֹל אוֹתוֹ בָּזֶה כְּלָל. וְעוֹד תָּבִין עִנְיָן זֶה בְּמָקוֹמוֹת אֲחֵרִים שֶׁמְּדַבְּרִים מֵעִנְיָנִים כָּאֵלֶּה וְהָבֵן מְאֹד: (נִשְׁמַט מִלְּעֵיל לְעִנְיַן רֹאשׁ־הַשָּׁנָה שֶׁצְּרִיכִין לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה דַּיְקָא, אָמַר שֶׁיְּכוֹלִין אָז אֲנָשִׁים לְקַבֵּל תִּקּוּנִים מַה שֶּׁבְּכָל הַשָּׁנָה לֹא הָיָה בְּאֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם תִּקּוּן בְּשׁוּם אֹפֶן, אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה יְכוֹלִין אֲפִלּוּ הֵם לְקַבֵּל תִּקּוּן. אַף־עַל־פִּי שֶׁבְּכָל הַשָּׁנָה אֲפִלּוּ הוּא בְּעַצְמוֹ זְכֹרוֹנוֹ לִבְרָכָה לֹא הָיָה יָכוֹל לְתַקְּנָם, אֲבָל בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה גַּם הֵם יְכוֹלִים לְקַבֵּל תִּקּוּנִים. כִּי אָמַר שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה עִנְיָנִים וְתִקּוּנִים מַה שֶּׁבְּכָל הַשָּׁנָה גַּם הוּא אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת): לְהִתְרַחֵק מֵחֲקִירוֹת וּלְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה

פרק תז

א מִסִּפְרֵי הַחֲקִירוֹת וְכוּ' סִפֵּר הַרְבֵּה מְאֹד כַּמָּה פְּעָמִים וְאָסַר עָלֵינוּ מְאֹד מְאֹד לִבְלִי לְעַיֵּן בָּהֶם וּלְהַבִּיט בָּהֶם כְּלָל חַס וְשָׁלוֹם. וְהִפְלִיג מְאֹד בְּגֹדֶל הָאִסּוּר, כִּי הֵם מְבַלְבְּלִים דַּעַת הָאָדָם מְאֹד בְּדֵעוֹת זָרוֹת שֶׁאֵינָם מַסְכִּימִים כְּלָל לְדַעַת תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה. גַּם אֵינָם

מַאֲמִינִים בְּשֵׁדִים אֲשֶׁר בְּכָל דִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה מְבֹאָר הַהֶפֶךְ. בִּפְרָט כְּפִי מַה שֶׁזָּכִינוּ לִסְפָרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְסִפְרֵי הָאֲרִ"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְכַיּוֹצֵא, שֶׁהֵם כֻּלָּם מְיֻסָּדִים עַל־פִּי רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, וּמְעוֹרְרִים אֶת הָאָדָם מְאֹד לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת. עַל־כֵּן כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לָחוּס עַל עַצְמוֹ הוּא צָרִיךְ לְהִתְרַחֵק מְאֹד בְּתַכְלִית הָרִחוּק מִסִּפְרֵי הַמֻּחְקָרִים שֶׁחִבְּרוּ קְצָת הַקַּדְמוֹנִים, כְּגוֹן סִפְרֵי הַמְפָרְשִׁים עַל הַמִּקְרָא הַנִּדְפָּסִים אֵצֶל הַמִּקְרָאוֹת גְּדוֹלוֹת הַהוֹלְכִים בְּדַרְכֵי הַחֲקִירוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם אֵין צְרִיכִים לְפָרְטָם. וְגַם עַל סֵפֶר הָעֲקֵדָה אָמַר גַּם־כֵּן שֶׁלֹּא לִלְמֹד אוֹתוֹ. וְאָמַר כִּי סֵפֶר הָעֲקֵדָה הוּא סֵפֶר כָּשֵׁר. רַק מֻחֲמַת שֶׁמְּבִיא דִּבְרֵי הַמְחַקְּרִים וְהַקֻּשְׁיוֹת שֶׁלָּהֶם. וְכֵן שֶׁעַר הַיִּחוּד בְּסֵפֶר חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת וְסֵפֶר הָעִקָּרִים וּמִלַּת הַהַגְיוֹן לְהָרַמְבַּ"ם וּמוֹרֵה־נְבוּכִים, וְכֵן שְׁאָר סִפְרֵי הַמְחַבְּרִים הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל הֵם אִסּוּר גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד לִלְמֹד אוֹתָם, כִּי הֵם פּוֹגְמִים וּמְבַלְבְּלִים מְאֹד אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה. אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵהֶם כְּלָל וְהוֹלֵךְ בִּתְמִימוּת, כִּי לֹא בְּאֵלֶּה חֶלֶק יַעֲקֹב וְכוּ'. וְאָמַר, שֶׁלִּפְעָמִים דִּבְרֵיהֶם הַמּוּעָטִים אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא יָכוֹל לְשַׂנּוֹת בְּרִיָּה קַלָּה אֲפִלּוּ זְבוּב וְכוּ' - כָּל־כָּךְ נְבוֹכוּ וְנִתְעוּ בְּשִׁיטוֹת חָכְמָתָם. וְאָמַר מַה שֶּׁכָּתוּב שָׁם בְּסִפְרֵיהֶם "וְכִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה מֵהַמְשֻׁלָּשׁ מְרֻבָּע?", אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה: אֲנִי מַאֲמִין שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מֵהַמְשֻׁלָּשׁ מְרֻבָּע, כִּי דַּרְכֵי הַשֵּׁם נֶעְלָמוֹת. וּכְבָר מְבֹאָר מִזֶּה כַּמָּה פְּעָמִים, אַךְ צְרִיכִין לִכְפֹּל וְלִשְׁנוֹת אַזְהָרָה זוֹ כַּמָּה פְּעָמִים לְגֹדֶל עִקָּם אִסּוּר הַמַּכְשֵׁלָה הַזֹּאת הַנּוֹגֵעַ בֶּאֱמוּנָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה. וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה כּוֹפֵל בְּאַזְהָרָה זוֹ כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים בְּלִי שִׁעוּר. וּבְכָל פַּעַם שֶׁהָיָה מְדַבֵּר מֵאֵלּוּ הַסְּפָרִים הָיָה מַפְלִיג מְאֹד בְּגֹדֶל הָאִסּוּר לִלְמֹד אֵלּוּ הַסְּפָרִים שֶׁל חֲקִירוֹת. וְהִזְהִיר מְאֹד לְהִתְרַחֵק מֵהֶם בְּתַכְלִית הָרִחוּק לְבִלִּי לְהַבִּיט בָּהֶם כְּלָל. בִּפְרָט אֵלּוּ הַחִבּוּרִים שֶׁחִבְּרוּ הַמְחַקְּרִים שֶׁבְּיָמֵינוּ, אֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁצָּרִיךְ לִבְרֹחַ מֵהֶם לְמַלֵּט נַפְשׁוֹ מִנִּי שַׁחַת לְבַל יְאַבֵּד עוֹלָמוֹ לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם. וּמֻרְגָּלָא בְּפוּמֵהּ דְּרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לוֹמַר כִּי טוֹב לְהוֹדוֹת לַה' עַל אֲשֶׁר שָׁלַח לָנוּ אֶת נָאֳמַן בֵּיתוֹ הוּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁהוֹצִיא אוֹתָנוּ מִכָּל הַמְּבוּכוֹת, וְנָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה וְצִוָּה עָלֵינוּ לְהַאֲמִין בַּה' בְּלִי שׁוּם חֲקִירוֹת כְּלָל, וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת כִּפְשׁוּטָן. אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לֵילֵךְ בִּתְמִימוּת וְכוּ'. (גַּם מַה שֶּׁמּוּבָא בְּהָרַמְבַּ"ם בְּסֵפֶר הַיָּד קְצָת חֲקִירוֹת כְּגוֹן בְּהִלְכוֹת יְסוֹדֵי הַתּוֹרָה וּבְהִלְכוֹת דֵּעוֹת, וּבִתְחִלַּת הִלְכוֹת עֲבוֹדָה זָרָה, צָרִיךְ גַּם־כֵּן לִבְרֹחַ מֵהֶם וְלִבְלִי לְהִסְתַּכֵּל שָׁם כְּלָל. וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהוּא מְדַבֵּר מֵחֲקִירוֹת צָרִיךְ לִבְרֹחַ מִשָּׁם מְאֹד):

פרק תח

ב וְהָיָה מִתְלוֹצֵץ מְאֹד מִמַּה שֶׁכָּתַב שָׁם מֵעִנְיַן הָאוֹמְרִים עַל עִנְיַן קַבָּלַת הַתּוֹרָה שֶׁחַס וְשָׁלוֹם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם עָשָׂה תַּחְבּוּלוֹת בְּחָכְמָתוֹ וְכוּ', וְאָסוּר לַחֲזוֹר דְּבָרִים כָּאֵלּוּ אֲפִלּוּ בְּדֶרֶךְ לֵיצָנוּת רַחֲמָנָא לְצַלַּן. רַחֲמָנָא לְשֵׁזְבַן מִדֵּעוֹת זָרוֹת מְשֻׁבָּשׁוֹת כָּאֵלּוּ. אוֹי לְמִי שֶׁנִּכְנַס בּוֹ מַחֲשָׁבָה אַחַת מֵאֵלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת וְאַיִן צְרִיכִין לְסִתֹּר שְׁטוּתִים כָּאֵלּוּ. וּכְבָר מְבֹאָר בְּכַמָּה סִפְרֵי קְדָמוֹנִים הָרְבֵּה שֶׁצָּוְחוּ עַל סִפְרֵי הַחֲקִירוֹת הַנַּ"ל כַּמְפֹרָסָם. וְאַף־עַל־פִּי שֶׁנִּמְצָא הַרְבֵּה שֶׁחִפּוּ עָלָיו, כְּבָר יָדוּעַ שֶׁלֹּא עָשׂוּ כִּי־אִם לְמַעַן כְּבוֹד הַתּוֹרָה מֵחֲמַת שֶׁחִבֵּר סְפָרִים נִפְלָאִים עַל כָּל הַהֲלָכוֹת כְּגוֹן סֵפֶר הַיָּד. וְגַם רַבֵּנוּ זַ"ל אָמַר שֶׁבְּסִפְרֵי הַיָּד בְּמָקוֹם שֶׁמְּדַבֵּר מֵהֲלָכוֹת, הֵיטִיב לַעֲשׂוֹת, אֲבָל בְּסֵפֶר מוֹרֵה נְבוּכִים יִמְחֹל לוֹ ה' מַה שֶּׁעִוֵּת בָּזֶה עִוּוּתִים שֶׁאֵין כְּמוֹתָם הַנּוֹגְעִים בְּעִקְּרֵי תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה כַּמְפֹרָסָם. וְאֵיךְ אֶפְשָׁר לְהַכְחִישׁ הַחוּשׁ כִּי כָּל מִי שֶׁמְּעַיֵּן שָׁם רוֹאֶה בְּחוּשׁ הָרְאוּת שֶׁדְּבָרָיו הֵם כְּנֶגֶד הַתּוֹרָה, וּכְנֶגֶד דִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה. וְגַם בְּסֵפֶר הַיָּד בְּמָקוֹם שֶׁמְּדַבֵּר מֵחֲקִירוֹת קְלָקֵל הַרְבֵּה כַּמְבֹאָר בְּסִפְרִים שֶׁצּוֹעֲקִים מָרָה עַל שֶׁאָמַר שֶׁבְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁלּוֹ מְבֹאָר כָּל מַעֲשֵׂה מֶרְכָּבָה וּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. אוֹי לָעֵינַיִם שֶׁכָּךְ רוֹאוֹת, אוֹי לַלֵּב שֶׁנִּכְנַס בּוֹ שׁוּם סְבָרָא רָעָה כְּזֹאת שֶׁהִיא כְּנֶגֶד כָּל סִפְרֵי אֱמֶת שֶׁקִּבַּלְנוּ מֵהַתַּנָּא אֶלְקִי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי וְהָאֲרִ"י זַ"ל וְכוּ'. וְאַתָּה הַמְעַיֵּן אִם אַתָּה מִתְפַּחֵד וּמִתְיָרֵא לִגַּע בְּכִבּוּדוֹ גַּם אֲנִי אוֹדֶךָּ, אֲבָל חָלִילָה שֶׁתַּבִּיט בִּמְקוֹמוֹת כָּאֵלֶּה שֶׁמְּדַבֵּר מֵחֲקִירוֹת שֶׁלֹּא תְּאַבֵּד עוֹלָמְךָ,כַּאֲשֶׁר נֶאֱבְדוּ כַּמָּה וְכַמָּה מֵהַכִּתּוֹת הָרָעוֹת הַמְצוּיִים עַכְשָׁו,שֶׁסּוֹמְכִים דִּבְרֵיהֶם הָרָעִים עַל דְּבָרִים כָּאֵלֶּה,וּמַעֲמִידִים לִפְנֵיהֶם לְמָגֵן וּלְמַחֲסֶה אֶת הַסְּפָרִים הַנַּ"ל. וְשִׂים לִבְּךָ וְהָבֵן מִפְּנֵי מִי רָאוּי לְךָ לְהִתְיָרֵא יוֹתֵר,אִם מִסֵּפֶר מוֹרֵה נְבוּכִים הַבָּנוּי עַל־פִּי סְבָרוֹת אֲרִיסְטוּ הַיָּוֵן יִמַּח שְׁמוֹ וְנִמַּח זִכְרוֹ,אִם לְהַבְדִּיל מִסֵּפֶר הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְהָאֲרִ"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁחִבְּרוּ הָרַשְׁבִּ"י וְחַבְרַיָּא זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְעַל־פִּי אֵלִיָּהוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְכָל דִּבְרֵיהֶם רַבָּם מְקֻבָּלִים אִישׁ מִפִּי אִישׁ עַד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם. וּמַה שֶּׁחִדְּשׁוּ בָּהֶם הָיָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה מְאֹד, וּמְחַזְּקִין וּמְקַיְּמִין מְאֹד אֶת אֱמוּנָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִתְחִילָה מֵאַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם וְכוּ', וּמְזָרְזִים מְאֹד לְקַיֵּם תּוֹרַת מֹשֶׁה בְּכָל פְּרָטֶיהָ וְדִקְדּוּקֶיהָ, וּלְהַבְדִּיל הַסְּפָרִים הַנַּ"ל הֵם בְּהֶפֶךְ מִכָּל זֶה כַּיָּדוּעַ וּמְפֹרָסָם. אַשְׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מַטֶּה אֶת עַצְמוֹ בָּהֶם, וּבוֹחֵר בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ:

פרק תט

ג וְאָמַר שֶׁיְּכוֹלִין לְהַכִּיר בְּהַפָּנִים שֶׁל הָאָדָם אִם לָמַד (מוֹרֶה נְבוּכִים) כְּלוֹמַר שֶׁהַפָּנִים שֶׁל זֶה הַלּוֹמֵד זֶה הַסֵּפֶר נִשְׁתַּנֶּה לְהָרַע. כִּי בְּוַדַּאי הוּא אוֹבֵד צֶלֶם אֱלֹקִים פָּנִים דִּקְדֻשָּׁה עַל־יְדֵי־זֶה. וּכְמוֹ שֶׁרוֹאִין בְּחוּשׁ שֶׁרֻבָּם כְּכֻלָּם שֶׁעָסְקוּ בְּאֵלּוּ הַסְּפָרִים בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ, נַעֲשׂוּ אֶפִּיקוֹרְסִים גְּמוּרִים, וְהֵם חֲשׁוּדִים עַל כָּל עֲבֵרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה. כִּי זֶה הַסֵּפֶר וְכֵן שְׁאָר סִפְרֵי הַמְחַקְּרִים עוֹקְרִים אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי מֵאֱמוּנַת יִשְׂרָאֵל, וּמִתּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה וּמֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאַחֲרִיתוֹ עֲדֵי אוֹבֵד. גַּם אֲנִי דִּבַּרְתִּי עִם כַּמָּה אֲנָשִׁים שֶׁהֵם כְּשֵׁרִים קְצָת שֶׁלָּמְדוּ מִכְּבָר סִפְרֵי הַמְחַקְּרִים, וְכֻלָּם אָמְרוּ בְּפֶה מָלֵא שֶׁהֵם מִתְחָרְטִים מְאֹד עַל זֶה שֶׁלָּמְדוּ, וְהַלְוַאי שֶׁלֹּא הָיוּ יוֹדְעִים מֵהֶם. וְהֵעִידוּ בְּעַצְמָן שֶׁרָאוּי לְהִתְרַחֵק מֵהֶם מְאֹד מְאֹד בְּתַכְלִית הָרְחוּק. אַשְׁרֵי מִי שֶׁבּוֹרֵחַ מֵהֶם וּמְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה לְבַד כְּפִי מַה שֶּׁקִּבַּלְנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ כְּמוֹ שֶׁכְּלַל יִשְׂרָאֵל מַאֲמִינִים בְּלִי שׁוּם חֲקִירוֹת שֶׁל שְׁטוּת וַהֶבֶל שֶׁלָּהֶם:

פרק תי

ד וּפַעַם אַחַת בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה דִּבֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה גַּם־כֵּן מִזֶּה מִגֹּדֶל הָאִסּוּר לִלְמֹד אֵלּוּ הַסְּפָרִים הַמְפָרְשִׁים אֶת הַתּוֹרָה עַל־פִּי דַּרְכֵי הַמְחַקְּרִים, (כְּגוֹן סִפְרֵי הָאִבְּן עֶזְרָא, וּבְפָרָט הַפֵּרוּשׁ הָרַע שֶׁעָלָיו הַנִּקְרָא מַרְגָּלִית רָעָה, וְסִפְרֵי הָרַלְבַּ"ג שֶׁמְּפָרְסָם לַכֹּל מַה שֶּׁכָּתוּב בּוֹ כְּנֶגֶד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁחַיָּב אָדָם לִקְרֹעַ כְּשֶׁשּׁוֹמֵעַ חַס וְשָׁלוֹם דִּבּוּר אֶחָד מִדְּבָרִים כָּאֵלֶּה. וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה שְׁאָר סְפָרִים הַהוֹלְכִים בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה) אֲשֶׁר כָּל הַהַקְדָּמוֹת שֶׁלָּהֶם לְקַחוּ מֵאֲרִיסְטוֹ הַיָּוֵן יִמַּח שְׁמוֹ וְנִמַּח זִכְרוֹ, וּשְׁאָר הָאֶפִּיקוֹרְסִים הַמְפָרְסָמִים שֶׁהָיוּ קְצָתָם קֹדֶם חֲכְמֵי הַתַּלְמוּד וּקְצָתָם בִּימֵיהֶם, אֲשֶׁר כָּל כַּוָּנַת בַּעֲלֵי הַמִּשְׁנָה וְהַגְּמָרָא הַקְּדוֹשִׁים שֶׁאָסְרוּ לִלְמֹד סִפְרֵי חָכְמוֹת יְוָנִית הָיָה עַל סְפָרִים הַלָּלוּ שֶׁל אֵלּוּ הָאֶפִּיקוֹרְסִים שֶׁכֻּלָּם הָיוּ אָז אֵצֶל הַיְוָנִים, וְכָל מָקוֹם שֶׁזָּכְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אֶפִּיקוֹרֶס, כַּוָּנָתָם עַל מִי שֶׁנִּמְשָׁךְ לְדִרְכֵיהֶם וְלִסְבָרוֹתֵיהֶם. אֲשֶׁר עַל־כֵּן גַּם שְׁאָר רְשָׁעִים גְּמוּרִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם כְּפִירָה כָּל שֶׁהוּא נִקְרָא גַּם־כֵּן אֶפִּיקוֹרוֹס, כִּי תּוֹלִין הַקִּלְקֻלָה בַּמְקֻלְקָל. כִּי הָיָה פִילוֹסוֹף אֶחָד שֶׁשְּׁמוֹ הָרַע הָיָה אֶפִּיקוֹרוֹס כְּשְׁמוֹ כֵּן הוּא יִמַּח שְׁמוֹ וְזִכְרוֹ, וְדַעְתּוֹ הָרָעָה מְפָרָסָם בְּסִפְרֵיהֶם הָרָעִים. וְאֵיךְ יַעֲלֶה עַל דַּעַת מִי שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת יְהוּדִי לְעַיֵּן בְּסִפְרִים כָּאֵלּוּ הַבְּנוּיִים עַל יְסוֹדוֹת רָעִים שֶׁל אֶפִּיקוֹרְסִים מְפָרְסָמִים שֶׁמֵּהֶם נִמְשָׁכִין כָּל הָאֶפִּיקוֹרְסִים וְהַכּוֹפְרִים שֶׁבָּעוֹלָם. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב כָּל מַה שֶּׁדִּבֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעִנְיַן הָאִסּוּר הֶעָצוּם הַזֶּה לִלְמֹד בְּאֵלּוּ הַסְּפָרִים חַס וְשָׁלוֹם. וְאָז דִּבֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עִמָּנוּ, וְאָמַר שֶׁאֵין לִלְמֹד סְפָרִים שֶׁל דְּרוּשִׁים וּמוּסָר כִּי־אִם אוֹתָם הַהוֹלְכִים עַל־פִּי דִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה,

בַּגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְסִפְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְסִפְרֵי הָאֲרִ"י זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְכֵן כָּל הַסְּפָרִים שֶׁחִבְּרוּ הַצַּדִּיקִים הַמְּסוּכִים לְדוֹרוֹתֵינוּ שֶׁהֵם בְּנוּיִים עַל יְסוֹדוֹת הַרְרֵי קֹדֶשׁ עַל־פִּי דִּבְרֵי הַבַּעַל־שֵׁם־ טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה. שֶׁהֵם סִפְרֵי הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִפּוֹלְנְאָה, וְסֵפֶר לִקּוּטֵי אֲמָרִים. וְחשֹׁב עוֹד כַּמָּה סְפָרִים כָּאֵלֶּה שֶׁטּוֹב לְלָמְדָם. וְהַמַּשְׂכִּיל יָבִין מֵאֲלָיו עַל־פִּי דְּבָרִים הָאֵלֶּה מֵאֵיזֶה סְפָרִים לְרַחֵק, וּבְאֵיזֶה סְפָרִים יִתְחַזֵּק וְיֹאחַז בָּהֶם. הֵינוּ אוֹתָם שֶׁהֵם בְּנוּיִים רַק עַל־פִּי הַגְּמָרָא וּמִדְרָשִׁים וְסִפְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְהָאֲרִ"י זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחַז בָּהֶם:

פרק תיא

ה וְהִתְלוֹצֵץ מְאֹד מִטַּעֲמֵי הַמִּצְווֹת שֶׁבְּסֵפֶר מוֹרֶה נְבוּכִים, וְאָמַר אֵיךְ יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת לוֹמַר טַעֲמֵי הֶבֶל כְּאֵלּוּ עַל קָרְבָּנוֹת וּקְטֹרֶת, הֲלֹא כַּמָּה תִּקּוּנִים נוֹרָאִים עֲצוּמִים נַעֲשִׂים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת לְמַעְלָה לְמַעְלָה עַד אֵין סוֹף עַל־יְדֵי אֲמִירַת הַקְּטֹרֶת לְבַד. [הֵינוּ שֶׁאִם חַס וְשָׁלוֹם כְּדִבְרֵיהֶם הַמֻּטְעִים, מָה הָיָה מוֹעִיל אֲמִירַת הַקְּטֹרֶת וְהַקָּרְבָּנוֹת]. וְאֵיךְ יָבוֹא אֶחָד לוֹמַר שְׁטוּת כָּזֶה עַל טַעַם הַקְּטֹרֶת שֶׁמַּגִּיעִים עַד מָקוֹם שֶׁאֲפִלּוּ הָאֲמִירָה לְבַד פּוֹעֵל מַה שֶּׁפּוֹעֵל לְמַעְלָה לְמַעְלָה, כַּמְבֹאָר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וּבְכִתְבֵי הָאֲרִ"י זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה. אַךְ בֶּאֱמֶת טַעַם הַקְּטֹרֶת וְהַקָּרְבָּנוֹת אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג כְּלָל, רַק אָנוּ מַאֲמִינִים לְדִבְרֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם. וּבְוַדַּאי יֵשׁ בָּזֶה טְעָמִים נוֹרָאִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג בְּשׁוּם שֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי כְּלָל. וּמֵעִצָּם גְּדֻלָּתָם, גַּם אֲמִירַת פָּרָשִׁיּוֹת הַקְּרְבָּנוֹת וְהַקְּטֹרֶת מְסֻגָּל מְאֹד, וְנַעֲשָׂה מִזֶּה תִּקּוּנִים נוֹרָאִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְכֵן טַעֲמֵי כָּל הַמִּצְווֹת הַקְּדוֹשִׁים גְּבוֹהִים וְנִשְׂגָּבִים מְאֹד וְנַעֲלָמִים מֵעַיִן כָּל חָי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב כ"ח): "וְנֶעֱלָמָה מֵעֵינֵי כָל חָי" וְכוּ', וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קי"ט): "פְּלָאוֹת עֵדְוֹתֶיךָ". גַּם שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁכְּשֶׁעוֹסְקִים בְּסִפְרֵי אֵלּוּ הוּא כְּמוֹ מִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּמִדְבָּר שֶׁמֵּם שֶׁאֵין לוֹ עִם מִי לִפְגֹּעַ, כָּךְ כְּשֶׁנִּכְנָסִין בְּסִפְרֵי אֵלּוּ הַנַּ"ל אֵין מוֹצְאִין בָּהֶם דִּבַּר קְדֻשָּׁה, וְהוּא כְּמוֹ הוֹלֵךְ בְּמִדְבָּר שֶׁמֵּם שֶׁאֵין מוֹצְאִין עִם מִי לִפְגֹּעַ:

פרק תיב

י וְזֶה שֶׁהוּא זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ הָיָה מְעַיֵּן לִפְעָמִים בְּאֵלּוּ הַסְּפָרִים, הוּא בְּחִינַת סוֹד שֶׁהָלְכוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר שֶׁהוּא מָקוֹם הַסִּטְרָא־אָחֳרָא. וְאִיתָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (שְׁמוֹת קנז.) שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה הָלְכוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, כִּי הֵם דָּרְכוּ עַל הַסִּטְרָא־אָחֳרָא בַּהֲלִיכָתָם שָׁם. וּבְכַוָּנָה זוֹ הוּא מְעַיֵּן בָּהֶם בְּסִפְרִים אֵלּוּ שֶׁהֵם בְּחִינַת מִדְבָּר, וְהֶבֶן. אֲבָל לָנוּ הוּא אִסּוּר גָּדוֹל מְאֹד לְהַבִּיט בְּסִפְרִים שֶׁל חֲקִירוֹת הַנַּ"ל. גַּם עַיִן בְּהַתּוֹרָה בֹּא אֶל פַּרְעֹה בְּסִימָן ס"ד בְּלִקּוּטֵי

א' שֶׁמְּבֹאָר שָׁם גֹּדֶל הָאִסּוּר לִכְנֹס בַּחֲקִירוֹת, כִּי נִמְשָׁכִין מֵחָלָל הַפָּנוּי וְכוּ', וְשָׁם מְבֹאָר שֶׁהַצַּדִּיק הַגָּדוֹל מְאֹד צָרִיךְ דַּיְקָא לְעַיֵּן בָּהֶם כְּדֵי לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם הַנִּשָּׁמוֹת שֶׁנִּפְלוּ לְשָׁם עַיֵּן שָׁם:

פרק תיג

ז פַּעַם אַחַת סִפֵּר מִבַּדְחָן אֶחָד שֶׁהָיָה בְּלֶמְבֶּרְג, שֶׁבְּתוֹךְ דִּבְרֵי בְּדִיחָתוֹ בַּחֲרוּזִים וְנִגּוּנִים כְּדַרְכּוֹ הַבַּדְחָנִים, עָנָה וְאָמַר "דֶּער אַלְטֶער אַלְטֶער אַלְטֶער נָאט" [הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָעַתִּיק עַתִּיק דְּעַתִּיקִין]. וְחָזַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה תֵּבַת אַלְטֶער כַּמָּה פְּעָמִים כְּמוֹ הַבַּדְחָן שֶׁהָיָה רָגִיל לְהַזְכִּיר תֵּבַת אַלְטֶער כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים. וְכֵן סִפֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מִשְּׁמוֹ, וְהִזְכִּיר גַּם־כֵּן תֵּבַת אַלְטֶער כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים עַד שֶׁסִּיֵּם אַלְטֶער נָאט. וְכַוָּנַת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיְתָה מְבֹאָרֶת שֶׁרָצָה לְהַכְנִיס בָּנוּ אֱמוּנָה בִּפְשִׁיטוּת שֶׁצְּרִיכִין לְהַאֲמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא קַדְמוֹן לְכָל הַקַּדְמוֹנִים, עַתִּיק דְּעַתִּיקִין וֶאֱמוּנָתוֹ יְרֻשָּׁה לָנוּ מִזְּקֵנֵי זְקֵנֵינוּ אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, וְהַדְּבָרִים מוּבָנִים קְצָת לְמִי שֶׁזָּכָה לְשָׁמְעָם מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, וְגַם עַכְשָׁו יְכוֹלִין לְהָבִין מֵהֶם קְצָת. וְהָיָה דֶּרֶךְ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְסַפֵּר עִנְיָן זֶה שֶׁל הַבַּדְחָן כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים לִפְנֵי כַּמָּה אֲנָשִׁים. וּבְכָל פַּעַם כְּשֶׁסִּפֵּר זֹאת הָיָה חוֹזֵר תֵּבַת אַלְטֶער כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים, וְהַדְּבָרִים עַתִּיקִים. וְהַכֹּל אַף־עַל־פִּי שֶׁרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה גִּלָּה תּוֹרוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת שֶׁלֹּא נִשְׁמְעוּ דֻּגְמָתָם בָּעוֹלָם, וְגַם סִפֵּר מַעֲשִׂיּוֹת נִפְלָאוֹת אֲשֶׁר לֹא נִשְׁמַע כְּזֹאת וְכוּ' עוֹד הוֹסִיף לְדַבֵּר עִמָּנוּ פֶּה אֶל פֶּה הַרְבֵּה בְּדַרְכֵי שִׂיחוֹת וְסִפּוּרֵי הָעוֹלָם. וְהַכֹּל כְּדֵי לְהַכְנִיס בָּנוּ הֶאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה וְקִיּוּם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת הָעוֹמֵד עָלֶיהָ. וּבְכַמָּה דְּרָכִים גִּלְגֵּל עִמָּנוּ כְּאָב הַמְחַנֵּךְ אֶת בְּנוֹ הַקָּטָן, שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו כְּדֵי לְהַרְגִּילוֹ בְּנַחַת בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת, כְּמוֹ כֵן וְיוֹתֵר וְיוֹתֵר אֲלָפִים פְּעָמִים הוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ אֵלֵינוּ וְהִלְבִּישׁ אֶת עַצְמוֹ בְּכַמָּה לְבוּשִׁים שׁוֹנִים, וְדִבֵּר עִמָּנוּ כָּל מִינֵי שִׂיחוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, וּמִכֻּלָּם נִתְגַּלְגֵּל אַחַר־כָּךְ שִׂיחָה הַנּוֹגַעַת לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ. וּבֶאֱמֶת גַּם כָּל הַדִּבּוּרִים שֶׁדִּבֵּר מִקֹּדֶם בְּעִסְקֵי הָעוֹלָם הָיוּ גַּם כֵּן כֻּלָּם תּוֹרָה, כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁכָּל שִׂיחָתוֹ הִיא כֻּלָּהּ תּוֹרָה. רַק שֶׁצְּרִיכִין לְהָבִין בִּפְשִׁיטוּת הָעֲבוֹדָה וְהַתּוֹרָה הַיּוֹצֵאת מִדִּבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְאַחַר־כָּךְ יָצְאנוּ מֵעִנְיָן לְעִנְיָן עַד שֶׁתָּמִיד נִתְגַּלְגֵּל מִתּוֹכָם שִׂיחָה הַנּוֹגַעַת לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּפְשִׁיטוּת. וְהָעִקָּר הָיָה לְהַכְנִיס אֱמוּנָה בָּעוֹלָם כַּנַּ"ל. אַשְׁרֵי אֲנָשָׁיו הָעוֹמְדִים לְפָנָיו לִשְׁמֹעַ חָכְמָתוֹ וּתְמִימוּתוֹ, כִּי בְּכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה מִדִּבּוּרָיו וּתְנוּעוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים וְהַטְּהוֹרִים וְהַנּוֹרָאִים מְאֹד, הָיָה כָּלוּל בְּכָל

אֶחָד וְאֶחָד חָכְמָה נִפְלָאָה וַעֲמֻקָּה, וּתְמִימוּת גָּמוּר בְּתַכְלִית הַפְּשִׁיטוּת בֶּאֱמֶת. כִּי תְּמִימוּת וְחָכְמָה אֲמִתִּית כֻּלּוֹ חָד כַּמּוּבָן לְמַשְׂכִּיל בֶּאֱמֶת:

פרק תיד

ח אֶחָד שָׁאַל אוֹתוֹ עַל עִנְיַן מַה שֶּׁנֶּאֱמַר בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ (אוֹרַח חַיִּים ה) לְכַוֵּן בִּשְׁעַת אֲמִירַת ה' וְכוּ', הֵשִׁיב לוֹ וּמָה חָסֵר לְךָ כְּפִשׁוּטוֹ אדני נָאט. כִּי עַל־יְדֵי הָאֲמִירָה בְּכַוָּנָה פְּשׁוּטָה זֹאת מְחֻיָּבִים לִרְעֹד יָדָיו וְרַגְלָיו וְכָל רְמַ"ח אֵיבָרָיו וּשְׂסָ"ה גִּידָיו שֶׁל הָאָדָם. גַּם אָנֹכִי שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ גַּם־כֵּן בְּבֵית רנ"נ בְּאוּמָין אַחַר סְעֻדַּת עַרְבִית, וְנִשְׁאַרְתִּי עִמּוֹ לְבַדּוֹ אַחַר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן. וְיָשַׁב בִּשְׁתִיקָה, אַחַר־כָּךְ עָנָה וְאָמַר בְּאֵימָה וּבְיִרְאָה נָא נָא נָאט. הֵינוּ שֶׁבַּתְּחִלָּה דִּבֵּר כְּמֻרָּתֵת וּמְזֻדְעָזֵעַ לְהוֹצִיא שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בִּשְׁלֵמוּת וְאָמַר רַק חֲצִי הַתֵּבָה מֻחֲמֶמֶת הָרְתֵּת וְהַזִּיעַ. וְאַחַר־כָּךְ יָצָא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּאֵימָה וּבְיִרְאָה גְּדוֹלָה תֵּבַת נָאט בִּשְׁלֵמוּת כְּחֵץ מִיַּד גִּבּוֹר. וְכַוָּנָתוֹ הַפְּשׁוּטָה הָיְתָה לְהַכְנִיס בָּנוּ עֹצֶם אֵימַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁרְאוּיִין לִרְעֹד וְלָחִיל מֵאֵימַת שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ הַמָּלֵא כָּל הָעוֹלָם וְעוֹמֵד עָלֵינוּ תָּמִיד. וְאִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר עִנְיָן זֶה בִּכְתָב. אַךְ הַמֵּבִין וְחָפֵץ בֶּאֱמֶת יָבִין מִדַּעְתּוֹ רְמָזִים הַרְבֵּה עַל־יְדֵי־זֶה לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בִּפְשִׁיטוּת, לְהַאֲמִין שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמָּנוּ וְאֶצְלֵנוּ בְּכָל עֵת. שִׂים לִבְּךָ הֵיטֵב לַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בֶּאֱמֶת, עַד שֶׁיִּמְשֵׁךְ אֵימָתוֹ וּפַחְדָּתוֹ עָלֶיךָ:

פרק תטו

ט בְּעִנְיַן הַקֻּשְׁיָא שֶׁל הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה, כְּבָר מְבֹאָר [בְּהַסֵּפֶר לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן בְּהַתּוֹרָה בְּהַעֲלֹתְךָ בְּסִימָן כ"א] שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת שֹׂכֶל הַמַּקִּיף שֶׁאֵינוֹ נִכְנָס לְתוֹךְ הַשֵּׂכֶל הַזֶּה עַד לֶעָתִיד, עַיֵּן שָׁם. וְסִפֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁכְּבָר הָיָה לוֹ תֵּרוּץ נָכוֹן עַל זֹאת הַקֻּשְׁיָא. וְהַתֵּרוּץ הָיָה בְּבֵרוּר גָּמוּר כְּדַרְכּוֹ תָּמִיד שֶׁאֵינוֹ אוֹמֵר דָּבָר שֶׁיִּשָּׁאֵר בּוֹ פְּקָפּוּק, רַק דְּבָרִים הַבְּרוּרִים וּמְחֻוָּרִין כַּשָּׁמְלָה, וּכְבָר כָּתַב אֶת עִנְיַן הַתֵּרוּץ בִּכְתָב, אַךְ נֶאֱבַד מִמֶּנּוּ הַכְּתָב, וְעַתָּה נִשְׁכַּח מִמֶּנּוּ (כְּדַרְכּוֹ תָּמִיד שֶׁכָּל מַה שֶּׁכְּבָר חִדֵּשׁ, הִסְתִּיחַ דַּעְתּוֹ מִמֶּנּוּ וְאֵינוֹ עוֹסֵק עוֹד בָּזֶה, רַק הוּא רוֹצֶה בְּכָל פַּעַם חֲדָשׁוֹת לְגַמְרֵי וְכוּ' כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (שִׁבְחֵי הָרַ"ן לג)). פַּעַם אַחַת שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר שֶׁזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג אֵיךְ הַבְּחִירָה הִיא בְּתוֹךְ הַיְדִיעָה בְּעַצְמָהּ:

פרק תטז

י פַּעַם אַחַת דִּבַּרְנוּ עִמּוֹ וְגִלָּה לָנוּ שֶׁיֵּשׁ מוֹפֵת עַל חִדּוּשׁ הָעוֹלָם, כִּי אִם לֹא כֵּן חַס וְשָׁלוֹם הֵיכָן הָיָה מָקוֹם לְהַחֲזִיק אֶת כָּל בָּאֵי עוֹלָם. כִּי זֶה רוֹאִין בְּחוּשׁ שֶׁבְּכָל פַּעַם נִתְרַבִּין בְּנֵי אָדָם. כִּי מֵאָדָם אֶחָד יוֹצְאִין דּוֹרֵי דּוֹרוֹת אֲלָפִים וְרִבְבוֹת נְפָשׁוֹת. וְכֵן מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד וְאִם־כֵּן (רְצוֹנוֹ לוֹמַר אִם הָעוֹלָם קַדְמוֹן וּבְלִי גְּבוּל וּזְמַן חַס וְשָׁלוֹם, כְּדַעַת הַכּוֹפְרִים יִמַּח שְׁמָם) כְּבָר הָיָה רָאוּי שֶׁיִּתְמַלֵּא כָּל הָעוֹלָם וְלֹא הָיָה מָקוֹם הָעוֹלָם שֶׁהוּא בְּמִדָּה וּגְבוּל יָכוֹל לְהַחֲזִיק, מֵאַחַר שֶׁמִּתְרַבִּין בְּכָל פַּעַם מְאֹד. שׁוּב פַּעַם אַחַת גִּלָּה מוֹפֵת שֵׁנִי מִן הַמֵּתִים. כִּי כְּשֶׁאֶחָד מֵת וְקוֹבְרִין אוֹתוֹ בָּאָרֶץ, וְנִתְרַבֶּה עַל־כָּל־פָּנִים מַשֶּׁהוּ עַל הָאָרֶץ. וַאֲפִלּוּ אַחַר שֶׁנִּרְקָב וְנַעֲשָׂה מִמֶּנּוּ תַּרְוַד רָקָב, עַל־כָּל־פָּנִים נִתּוֹסֵף מְעַט עַל הָאָרֶץ וְעַל הֶעָפָר, וְאִם־כֵּן (רְצוֹנוֹ לוֹמַר גַּם־כֵּן כַּנַּ"ל) כְּבָר הָיָה רָאוּי שֶׁתִּתְגַּדֵּל הָאָרֶץ עַד לָרָקִיעַ וְיוֹתֵר וְיוֹתֵר לְפִי דַּעְתָּם הַסְּכָלָה וְהַמְשֻׁבָּשֶׁת שֶׁל הַכּוֹפְרִים. אִם־כֵּן אֵיךְ הָיָה מָקוֹם בָּעוֹלָם שֶׁתַּחֲזִיק מַה שֶּׁנִּתּוֹסֵף בְּכָל פַּעַם בְּלִי שִׁעוּר וּמִסְפָּר לְפִי דַּעְתָּם, כִּי עַל־כָּל־פָּנִים מַשֶּׁהוּ נִתּוֹסֵף, וְהַמֵּתִים הֵם בְּלִי שִׁעוּר וּמִסְפָּר לְפִי דַּעְתָּם הַסְּכָלָה (שֶׁאֵין זְמַן לִבְרִיאַת הָעוֹלָם), אִם כֵּן אֵין מָקוֹם שֶׁתַּחֲזִיק אוֹתָם. וְהָבֵן. כִּי הֵם מוֹפְתִים בְּרוּרִים לְמִי שֶׁרוֹצֶה לְהוֹדוֹת עַל הָאֱמֶת וְאֵינוֹ מִתְעַקֵּשׁ לְהַכְחִישׁ וּלְהַכְעִיס חַס וְשָׁלוֹם. הָרִאשׁוֹן מִן הַחַיִּים וְהַשֵּׁנִי מִן הַמֵּתִים: אֲבָל בֶּאֱמֶת אֵין אָנוּ צְרִיכִין לְכָנֹס כְּלָל בַּחֲקִירוֹת וּמוֹפְתִים, רַק אָנוּ מַאֲמִינִים בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁבָּרָא אֶת הָעוֹלָם בְּשִׁשָּׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית, בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בְּלִי שׁוּם חֲקִירוֹת כְּלָל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ. וְלֹא רָשַׁמְתִּי זֹאת רַק הוֹאִיל וְיָצָא הַדָּבָר מִפִּי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, כִּי אֵין רָאוּי שֶׁיֹּאבַד דִּבּוּר אֶחָד מִדִּבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים, עַל־כֵּן לֹא יָכֹלְתִּי לְהִתְאַפֵּק וְרָשַׁמְתִּי זֹאת כְּדֵי לְנַקֵּר עֵינֵי הַכּוֹפְרִים לְהַרְאוֹת לָהֶם כְּסִילוּתָם וְטָעוּתָם. כִּי אִם יִרְצוּ לְשׁוּם עַיִן בֶּאֱמֶת עַל שְׁנֵי מוֹפְתִים אֵלּוּ יִרְאוּ וְיָבִינוּ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְסָתְרָם, אוּלַי יִרְאוּ וְיָשׁוּבוּ אֶל הָאֱמֶת. אֲבָל אֲנַחְנוּ אֵין אָנוּ צְרִיכִים לָזֶה לְשׁוּם מוֹפֵת שֶׁבָּעוֹלָם, אֲפִלּוּ לַמּוֹפְתִים הַנַּ"ל, כִּי אֲנַחְנוּ מַאֲמִינִים בְּנֵי מַאֲמִינִים זֶרַע אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וְאָנוּ מַאֲמִינִים בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה בְּלִי שׁוּם חֲקִירוֹת, רַק בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה לְבַד. וְזֶה יְסוֹד כָּל הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מַכּוֹת כ"ד): 'בָּא חֲבַקּוּק וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת, וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה':

פרק תיז

יא פַּעַם אַחַת נִשְׁמַע שֶׁהַקִּירְ"ה שָׂלְנוּ רוֹצֶה לִגְזֹר חַס וְשָׁלוֹם כַּמָּה גְּזֵרוֹת עַל יִשְׂרָאֵל (שֶׁקּוֹרִין פּוּנְקְטָן). וְנִשְׁמַע אָז שֶׁגָּזְרָה אַחַת מֵהֶם הוּא שֶׁיִּהְיוּ חַס וְשָׁלוֹם יִשְׂרָאֵל מֻכְרָחִין לִלְמֹד בְּנֵיהֶם

חָכְמוֹת וּלְשׁוֹנוֹת. וְאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁעַל גְּזֵרָה זֹאת צְרִיכִין לִבְזֹר תַּעֲנִית, וְלִצְעֹק וְלִזְעֹק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר מֵעַל כָּל הַגְּזֵרוֹת. כִּי גְּזֵרָה זֹאת הִיא צָרָה גְּדוֹלָה מִכָּל הַצָּרוֹת וְרָעוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה חַס וְשָׁלוֹם מַעֲבִירִין עַל דָּת לְגַמְרֵי. כְּמוֹ שֶׁרוֹאִין בְּחוּשׁ בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים, שֶׁכָּל מִי שֶׁנִּכְנָס בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה יוֹצֵא מִן הַדָּת לְגַמְרֵי. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יָחוּס עַל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְיַצִּיל פְּלֵטָה הַנִּשְׁאֶרֶת מֵהֶם וּמֵהֲמוֹנָם. פַּעַם אַחַת אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אוֹי וַאֲבוֹי שֶׁאֵין אָנוּ חוֹשְׁבִין כְּלָל בִּשְׁבִיל בָּנֵינוּ וְדוֹרוֹתֵינוּ אֵיךְ לְהַצִּילָם מִמַּיִם הַזֵּידוֹנִים הָרָעִים הָאֵלֶּה הָרוֹצִים לִשְׁטֹף אֶת הָעוֹלָם חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁהֵם דַּרְכֵי הַלִּמּוּדִים הָרָעִים שֶׁל חָכְמוֹת וּלְשׁוֹנוֹת וּפִילוֹסוֹפְיָה הַמִּתְפַּשְּׁטִים עַכְשָׁו בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים בָּעוֹלָם בִּכְלָלִיּוּת וְגַם בֵּין הַיִּרְאִים בִּפְרָטִיּוּת וְכוּ':

פרק תיח

יב שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אֵיין "דַּע מַה שֶׁתָּשִׁיב לְאֶפִּיקוֹרוֹס" בִּין אִיךְ" [אֲנִי הוּא הַ"דַּע מַה שֶׁתָּשִׁיב לְאֶפִּיקוֹרוֹס"]. וְעוֹד שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר עַל עִנְיָן הַנַּ"ל אֲנִי וַאֲנָשַׁי:

פרק תיט

יג אָמַר לִי, יֵשׁ כַּמָּה דְּבָרִים שֶׁהֵם בִּתְחִלָּה סוֹד, וְאַחַר־כָּךְ שׁוּב אֵינוֹ סוֹד, כְּגוֹן קְצָת סוֹדוֹת הַקַּבָּלָה שֶׁקֹּדֶם רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי וְהָאַר"י זַ"ל הָיוּ אֵלּוּ הַדְּבָרִים בְּסוֹד גָּדוֹל, וְלֹא הָיוּ מְדַבְּרִים מִזֶּה כִּי־אִם בְּסוֹד גָּדוֹל מְאֹד, וְאַחַר־כָּךְ, בִּימֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי וְהָאַר"י זַ"ל, שׁוּב לֹא הָיָה סוֹד, וְהִתִּירוּ לְגַלּוֹת הַסּוֹד קְצָת. וְכֵן יֵשׁ כַּמָּה וְכַמָּה דְּבָרִים שֶׁהֵם עַכְשָׁו סוֹד, וְאַחַר־כָּךְ בַּיָּמִים הַבָּאִים לֹא יִהְיוּ סוֹד. גַּם בְּעִנְיַן סִפְרֵי הַמְחַקְּרִים שֶׁיֵּשׁ קְצָת שֶׁחִבְּרוּ אֵיזֶה גְּדוֹלִים שֶׁהָעוֹלָם מַחֲזִיקִים אוֹתָם וְכוּ', וּבִפְרָט וְכוּ' וְהוּא הִזְהִיר מְאֹד לִבְלִי לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם כְּלָל, כִּי הֵם הֲפָכִים מַמָּשׁ מִתּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה כַּמְבֹאָר בִּדְבָרֵינוּ כַּמָּה פְּעָמִים וְכוּ':

פרק תכ

יד שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁטּוֹב מְאֹד מִי שֶׁזּוֹכֶה לִכְנֹס וּלְטַיֵּל עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה, וְשָׁם יֵשׁ הֵיכָלוֹת וַחֲדָרִים וְהוּא נִכְנָס וּמְטַיֵּל עַצְמוֹ מֵחֶדֶר לְחֶדֶר וּמִפָּלְטִין לְפָלְטִין. וְיֵשׁ שָׁם דְּרָכִים כְּבוּשִׁים נִפְלָאִים מְאֹד וּמִשָּׁם נִכְנָסִין וּמְטַיְּלִין בִּבְטָחוֹן וְכוּ' וְאַחַר־כָּךְ נִכְנָסִין יוֹתֵר וְיוֹתֵר, אַשְׁרֵי הַנִּכְנָס וּמְטַיֵּל שָׁם:

פרק תכא

טו אָמַר, הַצַּדִּיקִים אֲפִלּוּ אִלּוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁל עַכְשָׁו, הֵם יְקָרִים גַּם־כֵּן מְאֹד בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְאִלְמָלֵא לֹא הָיָה בָּהֶם רַק מַה שֶּׁמְּרַחֲקִים מִמְּנָהֲגֵי הַקְּלִי עוֹלָם, הַהוֹלְכִים וּמַנְהִיגִים עַצְמָם דַּיְקָא בְּדַרְכֵי הָעַכּוּ"ם, וְהוֹלְכִים בְּדַרְכֵי הַחֲקִירוֹת וְחָכְמוֹת, וְכַוָּנָתָם דַּיְקָא לְהִדַּמּוֹת עַצְמָם בְּמַהֲלָכָן וּבְמִלְבּוּשֵׁיהֶן וּבְמִנְהָגֵיהֶם כְּמִנְהָגֵי הָעַכּוּ"ם כַּאֲשֶׁר נִתְפַּשֵּׁט עַכְשָׁו בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים. וְאִם לֹא הָיוּ פּוֹעֲלִים הַצַּדִּיקִים כִּי־אִם מַה שֶּׁמְּרַחֲקִין מֵהֶם גַּם־כֵּן דַּיָּם. כִּי כָּל מַנְהִיג אֵיזֶה שֶׁהוּא מִתְנַהֵג בַּעֲבוּדָתוֹ, עַל־כָּל־פָּנִים הוּא רָחוֹק מִדַּרְכֵיהֶם, וְכֵן הַמִּקָּרְבִים אֲלֵיהֶם. כִּי מֵאַחַר שֶׁמְּדַקְדְּקִין לִבְלִי לְהַנִּיחַ שֵׂעָר אֲחוֹרֵי פְּאוֹת הָרֹאשׁ, מִמֵּילָא אֵינָם מְגַדְּלִים בְּלוֹרִית שֶׁקּוֹרִין בַּיי הָאר, וּמִמֵּילָא הֵם רְחוֹקִין מִמְּנָהֲגֵי הָעַכּוּ"ם וּמִכַּת הַפִּילוֹסוֹפִים וְהַמְחַקְּרִים שֶׁמַּנְהִיגִים עַצְמָם בִּדְרָכִים כָּאֵלּוּ. וְזֶהוּ דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, כִּי דַּרְכֵי הַחֲקִירוֹת וְהַפִּילוֹסוֹפְיָה הוּא הָרָעָה הַגְּדוֹלָה שֶׁבְּכָל הָרָעוֹת וְאֵין רַע מִזֶּה, אַשְׁרֵי מִי שֶׁרָחוֹק מֵהֶם. שׁוּב אָמַר שֶׁגַּם הַצַּדִּיקִים שֶׁל עַכְשָׁו הֵם גַּם־כֵּן בִּבְחִינַת הִתְעָרְבוּת עִמָּהֶם, כִּי הֵם מַנְהִיגִים בְּבֵיתָם כְּמוֹ מִנְהָגֵי הַשָּׂרִים וְהָאֲדוֹנִים. כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים עַכְשָׁו עַל הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם מַנְהִיגִים עַכְשָׁו כְּמוֹ שָׂרִים, וְעַל־יְדֵי בְּחִינָה זוֹ נֶחְשָׁב גַּם־כֵּן שֶׁהֵם מְעֹרָבִים עִמָּהֶם, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֵינָם יְכוֹלִים לוֹמַר תּוֹרָה. אַף־עַל־פִּי שֶׁאוֹמְרִים קְצָת מַה שֶּׁשַּׁיָּךְ לְהָעוֹלָם, אַף־עַל־פִּי־כֵן תּוֹרָה גְּמוּרָה אֵין יְכוֹלִין לוֹמַר. וּמֵאַחַר שֶׁאֵין יוֹדְעִין תּוֹרָה אֵין יוֹדְעִין כְּלָל. כִּי אֲפִלּוּ נְבוּאָה הוּא גַּם־כֵּן קְטַנָּה מֵהַתּוֹרָה, כִּי הַתּוֹרָה גְּדוֹלָה מִן הַכֹּל וְכוֹלֶלֶת הַכֹּל וְזֶה תְּלוּי בָּזֶה, מֵאַחַר שֶׁמַּנְהִיגִים בְּדַרְכֵי הַשָּׂרִים אֵינָם יוֹדְעִים תּוֹרָה. וּמֵאַחַר שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים תּוֹרָה עַל־יְדֵי־זֶה הֵם מַנְהִיגִים עַצְמָם בְּמִנְהָגֵי הַשָּׂרִים. כִּי מֵאַחַר שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים תּוֹרָה, הֵם מֻכְרָחִים עַל־כָּל־פָּנִים לִנְהֹג עַצְמָם בַּמִּנְהָגִים הַנַּ"ל. (כִּי בְּלֹא זֶה בַּמֶּה יִהְיֶה נִכָּר מַעֲלָתָם וַחֲשִׁיבוּתָם מֵאַחַר שֶׁאֵינָם בְּנֵי תּוֹרָה) וְזֶהוּ בְּחִינַת (אֵיכָה ב): "מַלְכָּהּ וְשָׂרֶיהָ בַגּוֹיִם אֵין תּוֹרָה, גַּם נְבִיאֶיהָ לֹא מָצְאוּ חָזוֹן מֵה'":

פרק תכב

טז עָנָה וְאָמַר זֶה אֵין אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁבְּאַשְׁכְּנַז אֵינָם נִמְצָאִים סִפְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ. וְאַף־עַל־פִּי שֶׁנִּדְפְּסוּ שָׁם סִפְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, עִם כָּל זֶה אֵינָם מְצוּיִים שָׁם רַק נִמְכָּרוּ לְמִדִּינָתֵנוּ. וּמֵחֲמַת שֶׁאֵין שָׁם סִפְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, עַל־כֵּן הֵם הוֹלְכִים מְלֻבָּשִׁים בְּמַלְבּוּשֵׁי דַּייטְשׁ [גֶּרְמַנְיָה] כִּי הַלְּבוּשִׁים הֵם בְּחִינַת מַקִּיפִים. וּמֵחֲמַת זֶה צְרִיכִים לְדַקְדֵּק מְאֹד לְהַחֲזִיק הַמַּלְבּוּשִׁים בִּנְקִיּוּת וּלְכַבְּדָם כָּרָאוּי. [וּפָסַק בָּאֶמְצַע וְלֹא גִּלָּה כְּלָל מַה שַּׁיָּכוּת יֵשׁ לְמַלְבּוּשֵׁי דַּייטְשׁ לְמַה שֶּׁאֵין נִמְצָאִים שָׁם סִפְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ]:

פרק תכג

יז לְעִנְיַן חֲקִירַת הַמְחַקְּרִים שֶׁהִזְהִיר מְאֹד לְהִתְרַחֵק מְאֹד מֵהֶם בְּכָל מִינֵי הִרְחָקוֹת וְאָמַר שֶׁהַמְחַקְּרִים חִקְרוּ בִּגְדֻלַּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְרוֹמְמוּתוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא בֶּאֱמֶת. כִּי חָקְרוּ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מְרוֹמָם וּמְנֻשָּׂא מְאֹד מִכָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת כַּאֲשֶׁר הוּא בֶּאֱמֶת, אֲבָל אֵינָם יְכוֹלִים לְהָבִין וּלְהַשִּׂיג בַּחֲקִירָתָם שׁוּם מְצָוָה מִמְּצְוֹת הַתּוֹרָה, כִּי הַמִּצְוֹת אֵינָם יְכוֹלִין לְהַשִּׂיג וּלְהָבִין בַּחֲקִירָתָם בְּשׁוּם אֹפֶן, וּמֵחֲמַת זֶה הֵם כּוֹפְרִים גְּדוֹלִים, עַל־כֵּן צְרִיכִים לְהִתְרַחֵק מֵהֶם מְאֹד וְכַנַּ"ל:

פרק תכד

יח בְּעִנְיַן הַשְׁמָטוֹת שֶׁיֵּשׁ סִפְרֵי מְקֻבָּלִים שֶׁסּוֹבְרִים עִנְיָן זֶה כַּמְבֹאָר בְּסִפָּרִים, אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁאֵינוֹ כֵּן וְכוּ'. וְגַם דַּעַת הָאַר"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֵינוֹ מַסְכִּים כְּלָל לְעִנְיַן הַשְׁמָטוֹת וְכוּ':

פרק תכה

יט פַּעַם אַחַת אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "דּוּרְךְ אֱמוּנָה קֶען מֶען קוּמֶען צוּ אַזוֹי אַ רָצוֹן אַז מֶען זָאל נִיט וויסֶן וָואס מֶען וויל, מֶע זָאל שְׁרַיִיעֶן גֶיוַואלְד בִּינְט מִיךְ וָואךְן אִיךְ וֶוער צוּ רִיסֶען אוֹף שְׁטִיקֶער אִיךְ וויל נִכְלָל וֶוערִין אִין דִיר וְכוּ' וְכוּ'" [עַל יְדֵי אֱמוּנָה אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לְכָזוֹ רָצוֹן שֶׁלֹּא יֵדְעוּ מַה רוֹצִים, שֶׁיִּצְעָקוּ: גֶיוַואלְד קְשׁוֹר אוֹתִי אֲנִי נִקְרָע לַחֲתִיכוֹת אֲנִי רוֹצֶה לְהִכָּלֵל בְּךָ וְכוּ']: דִּבְרֵי צַחוּת שֶׁלּוֹ

פרק תכו

א אָמַר: בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם בִּמְקוֹמְךָ, וְרָדְפֵהוּ מִמָּקוֹם אַחֵר. כְּלוֹמַר שֶׁלִּפְעָמִים צָרִיךְ דַּיְקָא שֶׁיִּהְיֶה לוֹ שָׁלוֹם עִם שׁוֹנְאֵי ה', וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא יִרְדְּפֵהוּ מִמָּקוֹם אַחֵר וְהָבֵן:

פרק תכז

ב שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁחָלַם לוֹ דִּבְרֵי צַחוּת וְהֵם אֵלּוּ (שַׁבָּת ל"ד.): 'זוֹנוֹת מְפַרְכְּסוֹת זוֹ אֶת זוֹ, תַּלְמִידֵי חֲכָמִים לֹא כָּל־שֶׁכֵּן'. הַיְנוּ שֶׁמַּקְשֶׁה זוֹנוֹת מְפַרְכְּסוֹת זוֹ אֶת זוֹ, תַּלְמִידֵי־חֲכָמִים לֹא, הַיְנוּ מֵאַחַר שֶׁזּוֹנוֹת מְפַרְכְּסוֹת זוֹ אֶת זוֹ מִפְּנֵי מָה תַּלְמִידֵי־חֲכָמִים לֹא יְכַבְּדוּ זֶה אֶת זֶה. וְהַתֵּרוּץ הוּא כָּל־שֶׁכֵּן, הַיְנוּ בִּשְׁבִיל כָּל־שֶׁכֵּן בִּשְׁבִיל הַמָּמוֹן הַנִּקְרָא כָּל־שֶׁכֵּן כִּי כָּל־שֶׁכֵּן עֹשֶׁר וְכָבוֹד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שָׁם סג:) עַל פָּסוּק

(מִשְׁלֵי ג): "אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ", וְכָל שֶׁכֵּן עֹשֶׁר וְכָבוֹד. עוֹד בְּעִנְיַן אַחֵר 'זוֹנוֹת מְפַרְכְּסוֹת זוֹ אֶת זוֹ', בְּשִׁבְיל זֶה 'תַּלְמִידֵי־חֲכָמִים לֹא כָּל־שֶׁכֵּן' הַיְנוּ בְּשִׁבְיל זֶה אֵין לְהַתַּלְמִידֵי־חֲכָמִים מָעוֹת שֶׁנִּקְרָא כָּל־שֶׁכֵּן, וְזֶה תַּלְמִידֵי־חֲכָמִים לֹא כָּל־שֶׁכֵּן, הַיְנוּ שֶׁאֵין לָהֶם מָעוֹת הַנִּקְרָא כָּל־שֶׁכֵּן, וְזֶה מֵחֲמַת שֶׁזּוֹנוֹת מְפַרְכְּסוֹת. כִּי הַתַּלְמִידֵי־חֲכָמִים הֵם נִקְרָאִים רוֹעִים וּכְשֶׁיֵּשׁ זוֹנוֹת הֵם נִקְרָאִים חַס וְשָׁלוֹם רוֹעֶה זוֹנוֹת, וְרוֹעֶה זוֹנוֹת יְאַבֵּד הוֹן (שָׁם כט). עוֹד בְּאֹפֶן שְׁלִישִׁי 'זוֹנוֹת מְפַרְכְּסוֹת זוֹ אֶת זוֹ תַּלְמִידֵי־חֲכָמִים' הַיְנוּ מָתַי יִהְיוּ תַּלְמִידֵי־חֲכָמִים מְפַרְכְּסִין זֶה אֶת זֶה, לֹא כָּל־שֶׁכֵּן כְּשֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם תַּאֲוַת מָמוֹן כְּלָל:

פרק תכח

ג שְׁמַעְתִּי דִּבְרֵי צַחוּת בְּשֵׁם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁאָמַר מִיּוֹם שֶׁכָּבַשׁ הַקֵּיסָר"ה מֵרוֹסְיָא אֶת הַמְּדִינָה נַעֲשָׂה הַמָּעוֹת וְהַכֶּסֶף סִיג, וְהַמַּשְׂקֶה פָּאנְש. כַּסְפֵּךְ הָיָה לְסִיגִים סָבְאֵךְ מָהוּל בַּמַּיִם (יְשַׁעְיָה א), וְהָבֵן:

פרק תכט

הֲלָצָה עַל הַחַזָּן דִּפּוֹ בְּרֶסְלֶב (מִכְּתַב־יָד) שֶׁנָּסַע לְטוֹמְשְׁפִּיל עַל שַׁבַּת שִׁירָה וְלֹא הִגִּיעַ לְשָׁם וְשָׁבַת בִּכְפָר אֶחָד. וּמֵחֲמַת שֶׁהָיָה הַפָּרָשָׁה בְּשַׁלַּח אָמַר וְלֹא נָחָם אֱלֹקִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ תּוֹמְשְׁפִּיל. שֶׁלֹּא לְהִתְעַקֵּשׁ עַל שׁוּם דָּבָר וְאֵין לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה

פרק תל

א אֵין דַּרְכּוֹ לְיַעֵץ אֶת הָאָדָם וְלִגְזֹר עָלָיו בְּדָוְקָא שֶׁיַּעֲשֶׂה דָּוְקָא כְּמוֹ שֶׁהוּא מְצַוֶּה רַק הוּא מְיַעֲצוֹ בְּדֶרֶךְ עֵצָה טוֹבָה אִם יַעֲשֶׂה יַעֲשֶׂה וְאִם לָאו לָאו. אַף־עַל־פִּי שֶׁרְצוֹנוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה כָּךְ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין דַּרְכּוֹ לִדְחֹק עַל שׁוּם דָּבָר שֶׁיִּהְיֶה דָּוְקָא כָּךְ, אֶלָּא אִם יִהְיֶה יִהְיֶה וְאִם לָאו לָאו. וְיֵשׁ לִי כַּמָּה טְעָמִים עַל זֶה. גַּם אֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁכָּל טוֹבוֹת עוֹלָם הַזֶּה אֵין טוֹבָתוֹ שְׁלֵמָה, וְכָל טוֹבָה מְטוֹבוֹת עוֹלָם הַזֶּה מֻכְרָח שֶׁיִּתְגַּלְגֵּל מִמֶּנָּה אֵיזֶה דָּבָר שֶׁאֵינוֹ טוֹב. כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיוּ טוֹבוֹת עוֹלָם הַזֶּה שְׁלֵמוֹת לְגַמְרֵי, עַל־כֵּן אֵינוֹ רוֹצֶה לִגְזֹר וְלִדְחֹק אֶת הָאָדָם שֶׁיַּעֲשֶׂה דָּוְקָא כִּרְצוֹנוֹ, פֶּן בַּסּוֹף, כְּשֶׁיִּתְגַּלְגֵּל אֵיזֶה דָּבָר לֹא טוֹב מִזֶּה, יִתְרַעֵם עָלָיו שֶׁעַל־יָדֵי עֲצָתוֹ בָּא לוֹ זֹאת. וְכֵן בְּכָל דָּבָר אֵינוֹ דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה שֶׁיִּהְיֶה דָּוְקָא כָּךְ. וַאֲפִלּוּ עַל הַמְּשֻׁרֶּת אֵינוֹ יָכוֹל לְדָחְקוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה דָּוְקָא תֵּכֶף אֶת מַה שֶּׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת. וְאָמַר אָז בִּתְחִלַּת שִׂיחָה זֹאת, אֲנִי חָזָק בְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁלִּי. כִּי בְּכָל דָּבָר וְדָבָר מֵהַדְּבָרִים שֶׁלִּי יֵשׁ לִי כַּמָּה טְעָמִים. וְגַם בָּזֶה

אֲנִי חָזָק מְאֹד מַה שֶּׁאֵינִי גּוֹזֵר עַל הָאָדָם שֶׁיְּעַשֶּׂה דַּוְקָא וְכוּ' כַּנַּ"ל, כִּי יֵשׁ לִי כַּמָּה טְעָמִים עַל זֶה, וְגַם אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁכָּל טוֹבוֹת עוֹלָם הַזֶּה וְכוּ' כַּנִּזְכָּר לְעֵיל:

פרק תלא

ב מִי שֶׁרוֹצֶה לִישֹׁן וְאֵינוֹ יָכוֹל לִישֹׁן, הָעֵצָה לָזֶה לָבַל לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ כָּל כָּךְ לִישֹׁן. כִּי כָּל מַה שֶּׁמַּכְרִיחַ עַצְמוֹ יוֹתֵר לִישֹׁן, מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּיוֹתֵר מְנִיעוֹת הַשֵּׁנָה. וְעִנְיָן זֶה גַּם בְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם לְבַלְתִּי לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ בְּיוֹתֵר. כִּי כָּל מַה שֶּׁמַּכְרִיחִין עַצְמוֹ בְּיוֹתֵר לְאֵיזֶה דָּבָר, מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּיוֹתֵר הַהֶפֶךְ דַּיְקָא. וְאֶפְלּוּ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם צְרִיכִין לְפָעְמִים זֹאת לְבַלְתִּי לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ יוֹתֵר מִדַּי, אַף־עַל־פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת צְרִיכִין לִהְיוֹת זְרִיז גָּדוֹל מְאֹד לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ כָּרָאוּי, וְלִזְכּוֹת לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם בִּשְׁלֵמוּת בְּמַהִירוּת גָּדוֹל, וְאָסוּר לְהַנִּיחַ מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ כְּלָל, כִּי אֵין הָעוֹלָם עוֹמֵד כְּלָל אֶפְלּוּ כְּהֶרֶף עַיִן, וְעַל־כֵּן כָּל מַה שֶּׁיְּכוֹלִין לְהִתְגַּבֵּר לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה דָּבָר בַּעֲבוֹדַת ה' צְרִיכִין לַעֲשׂוֹתוֹ מִיָּד דַּיְקָא בְּלִי אִחוּר וְעִכּוּב כְּלָל, אֶפְלּוּ רֶגַע אַחַת כִּי מִי יוֹדֵעַ כַּמָּה מְנִיעוֹת וְעִכּוּבִים וְהִרְהוּרִים יִהְיֶה לוֹ בַּשָּׁעָה הָאַחֶרֶת, כִּי אֵין לְהָאָדָם בְּעוֹלָמוֹ כִּי־אִם אוֹתָהּ הַשָּׁעָה וְאוֹתָהּ הָרֶגַע בִּלְבַד. אַף־עַל־פִּי־כֵן לִפְעָמִים כְּשֶׁרוֹאִין שֶׁמִּתְגַּבְּרִין וּמַכְרִיחִין עַצְמוֹ לְאֵיזֶה דָּבָר וְאֵינוֹ עוֹלֶה בְּיָדוֹ. צְרִיכִין לִפְעָמִים לְהַמְתִּין וְלִבְלִי לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִזֶּה, וְלִבְלִי לְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ כְּלָל בַּמֶּה שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לְאוֹתוֹ הַדָּבָר. וְיַמְתִּין קְצָת עַד שֶׁיָּבוֹא עִתּוֹ. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר דָּבָר זֶה בִּכְתָב כְּלָל. וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה בְּדָבָר זֶה חִדּוּשׁ נִפְלָא מְאֹד, כִּי הָיָה זְרִיז בְּתַכְלִית הַזְּרִיזוּת שֶׁלֹּא הָיָה דֻּגְמָתוֹ בָּעוֹלָם, וְכָל דָּבָר שֶׁהָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֶפְלּוּ בְּעִנְיְנֵי עֲבוֹדוֹת גַּשְׁמִיּוֹת שֶׁהֵם צָרְכֵי הָאָדָם, הָיָה עוֹשֶׂהוּ בִּזְרִיזוּת נִפְלָא מְיֻד דַּיְקָא, מִכָּל־שֶׁכֵּן בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה מָתוּן גָּדוֹל, כְּשֶׁרָאָה שֶׁאֵינוֹ עוֹלֶה בְּיָדוֹ הָיָה מָתוּן מָתוּן. רַק שֶׁצְּרִיכִין לְהִתְנַעְגֵּעַ וְלִכְסֹף לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד גַּם בָּעֵת שֶׁאֵין עוֹלֶה בְּיָדוֹ עֲבוֹדַת הַשֵּׁם כָּרָאוּי. וְלִבְלִי לְיַאֵשׁ עַצְמוֹ כְּלָל מִשּׁוּם דָּבָר. וְתֵכֶף כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹזֵר וְהוּא יָכוֹל לַחְטֹף אֵיזֶה דָּבָר שֶׁבְּקְדֻשָּׁה, יַעֲשֶׂהוּ מִיָּד בִּזְרִיזוּת גָּדוֹל. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר דָּבָר זֶה בִּכְתָב. וְהַמַּשְׂכִּיל הֶחָפֵץ בֶּאֱמֶת יָבִין מִזֶּה קְצָת עֵצוֹת לַעֲבוֹדַת ה':

פרק תלב

ג אָמַר שֶׁמַּה שֶּׁהַמְלַמְּדִים דּוֹחֲקִים אֶת הַתִּינוֹק בְּיוֹתֵר, עַל־יְדֵי־זֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ הַתִּינוֹק כְּלָל, רַק צְרִיכִין לִהְיוֹת אָמָן גָּדוֹל בָּזֶה לְלַמֵּד אֶת הַתִּינוֹק בְּהַדְרָגָה בְּלִי אִיּוּם הַרְבֵּה וּבְלִי דְּחַק יוֹתֵר, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְפֹּס יוֹתֵר בְּנָקֵל. כִּי אָמַר שֶׁהַמְלַמֵּד חוֹזֵר עִם הַתִּינוֹק וְאוֹמֵר לוֹ זְכֹר זְכֹר, בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז גִּידֶענְק זָ"ע גִידֶענְק זָ"ע. וְאִם הָיָה חוֹזֵר עִמּוֹ מְעַט בְּנָקֵל, בְּוַדַּאי הָיָה

תּוֹפֵס הַדָּבָר הֵיטֵב וְהָיָה זוֹכְרוֹ, אַךְ אַחַר־כָּךְ חוֹזֵר עִמּוֹ כָּל־כָּךְ וְאוֹמֵר לוֹ כַּמָּה פְּעָמִים זָכוֹר זְכוֹר, עַד שֶׁאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁשּׁוֹאֲלִין הַתִּינוֹק הַפִּרוּשׁ שֶׁל אוֹתוֹ הַמִּקְרָא יוֹכַל לְהָיוֹת שֶׁיָּשִׁיב הַתִּינוֹק שֶׁפִּרוּשׁוֹ גִּידֵּעְנָק זָע. כִּי הַתִּינוֹק סוֹבֵר שֶׁאֵלּוּ הַתֵּבוֹת הֵם הַלַּעַז שֶׁל הַמִּקְרָא. כִּי בָּזֶה שֶׁדּוֹחֲקִין אֶת הַתִּינוֹק הַרְבֵּה, בָּזֶה מְבַלְבְּלִין אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר הַדָּבָר הַזֶּה וְהוּא בָּרוּר לַמַּשְׂכִּיל, וְנִצְרָךְ מְאֹד לַמְלַמְּדִים וְכֵן לְכַמָּה עִנְיָנִים. כִּי זֶה הוּא כְּלָל גָּדוֹל שֶׁלֹּא לִדְחֹק עַצְמוֹ בְּיוֹתֵר עַל שׁוּם דָּבָר, רַק בְּהַדְרָגָה וּבְמִתּוֹן וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר כָּל זֶה כְּלָל. וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה שֶׁתִּינוֹק אֶחָד הוֹלִיכוּ אָבִיו לְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְלִמֵּד אוֹתוֹ בְּכָל הַדֶּרֶךְ שֶׁכַּאֲשֶׁר יִתְּנוּ לוֹ מַשְׂקֶה לִשְׁתּוֹת שֶׁיֹּאמַר סַבְרִי מָרָנָן וְרַבָּנָן וְכוּ' וְחָזַר עִמּוֹ הַרְבֵּה הַרְבֵּה מְאֹד לְמַעַן יִזְכֹּר הֵיטֵב וְלֹא יִתְבַּלְבֵּל. אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁבָּא הַתִּינוֹק לְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְהִתְחִיל לוֹמַר סַבְרִי לֹא הָיָה יָכוֹל לוֹמַר כְּלָל וְנִתְבַּלְבֵּל מְאֹד. עָנָה רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר לְאָבִיו אַתֶּם בְּוַדַּאי לִמַּדְתֶּם עִמּוֹ הַרְבֵּה וְהִכְבַּדְתֶּם עָלָיו מְאֹד שֶׁיִּזְכֹּר לוֹמַר סַבְרִי וְכוּ' כַּסֵּדֶר, וּבְשִׁבְיל זֶה אֵינוֹ יָכוֹל עַכְשָׁו לוֹמַר כְּלוּם, אִם לֹא הֱיִיתֶם חוֹזְרִים עִמּוֹ כָּל־כָּךְ, בְּוַדַּאי הָיָה יָכוֹל לוֹמַר כָּרָאוּי. וְאָז אָמַר רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה עִנְיַן הַשִּׂיחָה הַנַּ"ל:

פרק תלג

ד מֵעִנְיַן הַהוּסְט, שֶׁהָיָה רוֹצֶה לְהַעֲלוֹת לֵחָה בְּשָׁעַת הַהוּסְט, וְלֹא הָיָה יָכוֹל. וְלֹא הִכְרִיחַ עַצְמוֹ לָזֶה הַרְבֵּה. אַחַר־כָּךְ לְאֵיזֶה שָׁעָה קָלָה הֶעֱלָה הַלֵּחָה מֵאֵלָיו בְּנָקֵל, וְאָנֹכִי עָמַדְתִּי לְפָנָיו. עָנָה וְאָמַר אֲלַי אֶפְלוּ מִזֹּאת יְכוֹלִין לִרְאוֹת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַכְרִיחַ עַצְמוֹ הַרְבֵּה עַל שׁוּם דָּבָר. כִּי הֲלֹא בְּתְחִלָּה לֹא יְכֹלְתִּי לְהַעֲלוֹת הַלֵּחָה, אֲבָל הָיִיתִי שׁוֹקֵט וְנָח וְלֹא הִכְרַחְתִּי עַצְמִי לְהַעֲלוֹת דַּיְקָא, וְאַחַר־כָּךְ עָלְתָה מֵאֵלֶיהָ. וְרָמַז לִי בְּתְנוּעוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁכְּמוֹ כֵן הוּא בְּכָל דָּבָר שֶׁאֵין צְרִיכִין לַעֲמֹד עַל שׁוּם דָּבָר שֶׁיִּהְיֶה דַּיְקָא כֵּן כְּמוֹ שֶׁרוֹצֶה, אַף־עַל־פִּי שֶׁרוֹצֶה דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה בֶּאֱמֶת. רַק אִם יָכוֹל לַעֲשׂוֹת תֵּכֶף וּמִיָּד מַה טּוֹב לַעֲשׂוֹת דַּיְקָא תֵּכֶף, כִּי דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה אָסוּר לִדְחוֹת אֶפְלוּ רֶגַע אַחַת, רַק לְזָרֵז עַצְמוֹ לַעֲשׂוֹת בְּזֵרִיזוּת גָּדוֹל תֵּכֶף וּמִיָּד דַּיְקָא. אַךְ אִם אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא יָכֹל לַעֲשׂוֹת תֵּכֶף אַל יְבַהֲלוּהוּ רַעְיוֹנָיו וְיִשְׁקֹט וְיָנוּחַ וְיִצַּפֶּה לִישׁוּעוֹת ד', וְיִתְלֶה עֵינָיו לַמָּרוֹם אוּלַי יִזְכֶּה לָזֶה. וְעַל־פִּי רֹב יַעְזְרֵהוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אַחַר־כָּךְ לִגְמֹר בְּנָקֵל מַה שֶּׁרוֹצֶה. וְיֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה שִׂיחוֹת קְדוֹשׁוֹת הַרְבֵּה, אַךְ אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר זֹאת בִּכְתָב הֵיטֵב:

פרק תלד

ה כְּשֶׁכָּתַבְתִּי לְפָנָיו סֵפֶר הָאָלֶף־בֵּית הָרִאשׁוֹן וּמִפִּיו יִקָּרֵא אֵלַי מִתּוֹךְ כְּתָבָיו וַאֲנִי כוֹתֵב עַל הַסֵּפֶר בְּדִיּוֹ, וְנִמְשַׁךְ הַדָּבָר זְמַן רַב, כִּי בִּתְחִלָּה כָּתַבְתִּי לְפָנָיו קְצָת בְּעֶרֶךְ חֲצִי בּוֹגֶן [גְּלְיוֹן], וְאַחַר־כָּךְ לֹא נִזְדַּמֵּן פְּנַאי לִכְתֹּב לְפָנָיו, וְנִמְשַׁךְ בְּעֶרֶךְ שְׁלֹשָׁה אוֹ אַרְבָּעָה חֳדָשִׁים, וְאָז כָּתַבְתִּי לְפָנָיו עוֹד מְעַט. אַחַר־כָּךְ נִתְבַּטֵּל הַדָּבָר לְעֶרֶךְ שְׁתֵּי שָׁנִים. וּפַעַם אֶחָד קֹדֶם חֲנֻכָּה נִתְעַכְּבְתִּי בִּבְרֶסְלֶב בְּעֶרֶךְ שְׁלֹשָׁה שְׁבוּעוֹת אֶצְלוֹ וְאָז כָּתַבְתִּי לְפָנָיו כָּל הָאָלֶף־בֵּית. וְאָז כָּתַבְתִּי לְפָנָיו בְּכָל יוֹם וְיוֹם כַּמָּה שָׁעוֹת רְצוּפִים, עַד שֶׁנִּגְמַר בִּשְׁלֵמוּת תְּהִלָּה לְאֵל. וְהָיָה כָּבֵד הַדָּבָר עָלָיו מְאֹד, אַף מֵאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל מָסַר נַפְשׁוֹ עַל כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ זְכוּת וְטוֹבָה לְהַכְלָל. וּפַעַם אַחַת כָּתַבְתִּי לְפָנָיו כִּמְעַט כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, וְאַחַר־כָּךְ לְעֵת עֶרֶב עָנָה וְאָמַר בּוֹא לְחֶשְׁבּוֹן עִמִּי עַל אוֹתוֹ הַיּוֹם מָה עָשִׂינוּ בּוֹ. וְאָמַר הֲלֹא הִתְפַּלַּלְנוּ וְגַם לָמַדְנוּ מְעַט וְאַחַר־כָּךְ כָּתַבְנוּ. וְגַם זֶה הוּא לְמוּד הַיְנוּ מַה שֶּׁכּוֹתְבִין דִּבְרֵי תוֹרָה נֶחְשָׁב גַּם־כֵּן לִלְמוּד. וְאָמַר אֲז כָּל מַה שֶּׁאֲנִי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֲנִי חָפֵץ מְאֹד לַעֲשׂוֹתוֹ וּלְגַמְרוֹ תֵּכֶף וּמִיָּד דַּיְקָא, וְלֹא לְהַשְׁהוֹתוֹ לִזְמַן אַחֵר. וְאָמַר אִם הָיָה אֶפְשָׁר לִגְמֹר כְּתִיבַת סֵפֶר הָאָלֶף־בֵּית בְּיוֹם אֶחָד הָיִיתִי חָפֵץ מְאֹד בָּזֶה. וּבְעִנְיָן זֶה יֵשׁ כַּמָּה שִׂיחוֹת הַצְּרִיכִים מְאֹד אֵיךְ הָיָה זָרִיז בְּכָל דָּבָר וְדָבָר הַצָּרִיךְ וּמַכְרָח שֶׁהָיָה מְזֻדָּרֵז מְאֹד לַעֲשׂוֹתוֹ מִיָּד תֵּכֶף בְּלִי עִכּוּב, אֲפִלּוּ דִּבְרֵי חֹל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לְבַלְבֵּל בָּזֶה אַחַר־כָּךְ כִּי אִם לֹא הָיָה עוֹשֶׂה אוֹתוֹ מִיָּד לֹא הָיָה יוֹדֵעַ אִם יַעֲשֶׂהוּ עוֹד לְעוֹלָם. כִּי אַחַר־כָּךְ לֹא הָיָה רוֹצֶה עוֹד לְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ עוֹד כְּלָל בָּזֶה. כִּי מֹחוֹ הָיָה דָּבוּק תָּמִיד בַּמֶּה שֶׁהָיָה צָרִיךְ לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם. עַל־כֵּן הָיָה חָפֵץ בְּכָל דָּבָר הַמַּכְרָח לַעֲשׂוֹתוֹ אֲפִלּוּ בְּדִבְרֵי חֹל לַעֲשׂוֹתוֹ תֵּכֶף וּמִיָּד בְּלִי עִכּוּב כְּלָל. וַאֲפִלּוּ אִם צָרִיךְ לִלְמֹד אוֹ לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וְהִגִּיעַ אֵלָיו עֵסֶק שֶׁהָיָה מַכְרָח לַעֲשׂוֹתוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁזֶּה הָעֵסֶק לֹא הָיָה דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה מַמָּשׁ, אַף־עַל־פִּי־כֵן מֵאַחַר שֶׁמַּכְרָח לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ הַדָּבָר, הָיָה רָגִיל עַל־פִּי רֹב לִפְטֹר עַצְמוֹ מִקֹּדֶם לַעֲשׂוֹת בְּזְרִיזוּת מִיָּד מַה שֶּׁצָּרִיךְ וּמַכְרָח לַעֲשׂוֹתוֹ, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה דַּעְתּוֹ פְּנוּיָה אַחַר־כָּךְ. אַךְ אִם לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתוֹ מִיָּד לֹא הָיָה מְבַלְבֵּל דַּעְתּוֹ כְּלָל בָּזֶה. רַק אִם הָיָה אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתוֹ אַחַר־כָּךְ לְמֻחָרָתוֹ אוֹ לִזְמַן אַחֵר הָיָה עוֹשֵׂהוּ, וְאִם לָאו לָאו. וְלֹא הָיָה טָרוּד וּמְבֻלְבָּל כְּלָל לְעוֹלָם בְּשׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר עִנְיָנִים כָּאֵלּוּ בִּכְתָב כְּלָל:

פרק תלה

י כְּשֶׁהֶכְנִיס אוֹתִי בְּהַתְמָדַת הַלִּמּוּד, וְצִוָּה עָלַי וְקִבֵּעַ לִי שִׁעוּרִים גְּדוֹלִים בְּכָל יוֹם, וְהִזְהִיר אוֹתִי שֶׁבְּכָל יוֹם אֶרְאֶה לְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם אֵיזֶה שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים כְּדֵי לְפַקֵּחַ דַּעְתִּי.

וְאַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא הָיָה הַיּוֹם מַסְפִּיק לִי לִגְמֹר הַשִּׁעוּרִים שֶׁצִּוָּה עָלַי, אַף־עַל־פִּי־כֵן אָמַר שֶׁזֶּה מֻכְרָח לְפַקֵּחַ דַּעְתִּי בְּכָל יוֹם עַל־יְדֵי שִׂיחָה עִם בְּנֵי אָדָם אֵיזֶה שָׁעָה בְּיוֹם. וּכְבָר מְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן לה) שֶׁהַשִּׂיחָה עִם בְּנֵי אָדָם הִיא כְּמוֹ שֵׁנָה שֶׁהִיא נִיחָא לַמֹּחִין. גַּם אַחַר־כָּךְ אָמַר לִי שֶׁגַּם בְּתוֹךְ הַלִּמּוּד בְּעַצְמוֹ צְרִיכִין לִפְעָמִים לַעֲמֹד לָפוּשׁ וְלָנוּחַ לְפַקֵּחַ דַּעְתּוֹ לְהַנִּיחַ דַּעְתּוֹ לְחֻרּוּת אֵיזֶה שָׁעָה קַלָּה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תֵּצֵא מַחֲשַׁבְתּוֹ לַחוּץ לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת אוֹ הִרְהוּרִים רָעִים חַס וְשָׁלוֹם. וְאָז הָיָה רְצוֹנוֹ הַקָּדוֹשׁ שֶׁאֶגְמֹר כָּל הָאַרְבָּעָה שֻׁלְחָן־עָרוּךְ הַגְּדוֹלִים בְּשָׁנָה אַחַת. וְקִבֵּעַ לִי שִׁעוּר לִלְמֹד חֲמִשָּׁה דַּפִּין בְּכָל יוֹם, וְכֵן קִיְּמְתִּי כְּמוֹ חֲצִי שָׁנָה וְגָמַרְתִּי כָּל הָאֹרַח־חַיִּים עִם הַמָּגֵן־אַבְרָהָם וְטוּרֵי־זָהָב וְהַיְוֹרֶה־דֵּעָה עַד סָמוּךְ לְסוֹפוֹ. אַחַר־כָּךְ הִתְגַּבְּרוּ עָלַי מְאֹד הַמְּנִיעוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים וְלֹא יָכֹלְתִּי לִלְמֹד בְּכָל יוֹם שִׁעוּר הַנַּ"ל. וְאָז צִוָּה עָלַי לִלְמֹד קְבָלָה וְכוּ', וְאָז נִמְשַׁךְ גְּמַר הַלִּמּוּד שֶׁל הָאַרְבָּעָה שֻׁלְחָן־עָרוּךְ עוֹד אֵיזֶה שָׁנִים וְהָיָה לִי צַעַר מִזֶּה. פַּעַם אַחַת דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ מִזֶּה, וְאָמַר לִי דִּבְרֵי נִחוּמִים לְיַשֵּׁב דַּעְתִּי. עָנָה וְאָמַר הֲלֹא זֶה הַדָּבָר הוּא רַק אֲצָלֵנוּ שֶׁאָנוּ רוֹצִים לִגְמֹר הַכֹּל בְּזֵרִיזוּת, אֲבָל אֵצֶל הָעוֹלָם יְכוֹלִים לַעֲבֹר שָׁלֹשׁ אוֹ אַרְבַּע שָׁנִים לַהֶבֶל וְלָרִיק וּמְאוּמָה לֹא יִשְׁאוּ בַּעֲמָלָם. וְכַוָּנָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה הָיָה עִנְיַן הַנַּ"ל שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְדַחֹק אֶת הַשָּׁעָה בְּשׁוּם דָּבָר. אַף־עַל־פִּי שֶׁרְצוֹנוֹ מְאֹד לִגְמֹר מִיָּד אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם רוֹאִין שֶׁאִי אֶפְשָׁר, וְהַבִּלְבּוּלִים מִתְגַּבְּרִין בְּיוֹתֵר, חָלִילָה לְהִתְבַּלְבֵּל מִזֶּה. רַק יַעֲשֶׂה בְּמִתְינוּת מַה שֶּׁיּוּכַל, וְיִצַּפֶּה וְיִחַכֶּה לִישׁוּעַת ה' עַד שֶׁיִּגְמֹר. וְאִם אָמְנָם כָּתַבְתִּי עַל זֶה לְעֵיל כְּבָר כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר דְּבָרִים אֵלּוּ בִּכְתָב, אַף־עַל־פִּי־כֵן רָשַׁמְתִּי מִזֶּה מְעַט. כִּי הֶחָפֵץ בֶּאֱמֶת יָבִין מִזֶּה עֵצוֹת וְהִתְחַזְּקוּת לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לִהְיוֹת זָרִיז מְאֹד בְּכָל דָּבָר הַנּוֹגֵעַ לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא יִהְיֶה דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה. מִכָּל־שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יִתְבַּלְבֵּל לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם מֵחֲמַת זֶה, וְיֵאָרֵיךְ אַפּוֹ לְהַמְתִּין וּלְהַמְתִּין עַד יַשְׁקִיף וְיֵרֶא ה' מִשָּׁמַיִם. וּתְהִלָּה לָאֵל בְּחַסְדּוֹ הַגְּדוֹל הוֹעִילוּ לִי הַרְבֵּה דְּבָרִים כְּאֵלּוּ, וַעֲדַיִן אֲנִי עוֹמֵד וּמְצַפֶּה לִישׁוּעוֹת ה'. ה' יִגְמֹר בַּעֲדִי: מַעֲלַת הַהִתְבּוֹדְדוּת

פרק תלו

כְּשֶׁהוֹדִיעַ לִי רַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עִנְיַן הַהִתְבּוֹדְדוּת וְהַשִּׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ, הֲלֹא הָאָדָם הוּא בַּעַל בְּחִירָה. וְלֹא הֵשִׁיב לִי בְּפֵרוּשׁ רַק כְּלְאַחַר יָד, כְּאוֹמֵר אַף־עַל־פִּי־כֵן. כְּלוֹמַר אַף־עַל־פִּי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר לְךָ הָעִנְיָן בִּשְׁלֵמוּת, אַף־עַל־פִּי־כֵן צְרִיכִין לְנַהֵג כָּךְ. וְאָנֹכִי לֹא יָכֹלְתִּי לִשְׁאֹל יוֹתֵר כִּי יָדַעְתִּי כִּי קָשְׁיָא זוֹ יְכוֹלִין לְהַקְשׁוֹת גַּם עַל כָּל הַתְּפִלּוֹת

שֶׁסִּדְּרוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה מִכְּבָר עַל עִנְיַן תְּשׁוּבָה וְהִתְקָרְבוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּגוֹן בִּרְכַּת הַשִּׁיבֵנוּ וְכַיּוֹצֵא (וְעַיֵּן בָּזֶה בְּלִקּוּטֵי הֲלָכוֹת הִלְכוֹת פְּקָדוֹן הֲלָכָה ג):

פרק תלז

א מִכְּתַב הַחֲבֵרִים: אָמַר, שֶׁטּוֹב שֶׁיֹּאמַר הָאָדָם בִּשְׁעַת הַהִתְבּוֹדְדוּת כְּשֶׁמִּתְבּוֹדֵד בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, יֹאמַר: הַיּוֹם אֲנִי מַתְחִיל לְדַבֵּק בָּךְ. וְיַעֲשֶׂה בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה, כִּי כָּל הַהַמְשָׁכוֹת הוֹלְכִין אַחַר הַהַתְחָלוֹת. וַאֲפִלּוּ הַמְחַקְּרִים אוֹמְרִים שֶׁהַהַתְחָלָה הִיא כְּמוֹ חֲצִי דָּבָר שֶׁל כָּל הַמַּעֲשֶׂה. נִמְצָא מִמָּה נַפְשָׁךְ יַעֲשֶׂה בְּכָל פַּעַם הַתְחָלָה וְיֹאמַר כַּנַּ"ל. כִּי מִמָּה נַפְשָׁךְ אִם הָיָה מִקֹּדֶם טוֹב, עַכְשָׁו יִהְיֶה טוֹב יוֹתֵר, וְאִם חַס וְשָׁלוֹם מִקֹּדֶם לֹא הָיָה טוֹב, בְּוַדַּאי צָרִיךְ וּמֻכְרָח לַעֲשׂוֹת הַתְחָלָה חֲדָשָׁה:

פרק תלח

ב פַּעַם אַחַת הָיָה מְדַבֵּר עִמָּנוּ, וְהָיָה מַרְבֶּה לְדַבֵּר אָז מֵעִנְיַן מַעֲלַת הַהִתְבּוֹדְדוּת, וְהָיָה מַפְלִיג מְאֹד בְּשֶׁבַח מַעֲלַת גְּדֻלַּת הַנְהָגָה זוֹ. וְאָמַר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְצַוּוֹת לַאֲנָשִׁים שֶׁיִּנְהֲגוּ הַנְהָגָה זוֹ כִּי־אִם שָׁעָה אַחַת בַּיּוֹם, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַכְבִּיד עֲלֵיהֶם יוֹתֵר. אֲבָל בֶּאֱמֶת הָיוּ צְרִיכִים שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם כָּל הַיּוֹם הִתְבּוֹדְדוּת. וְדִבֵּר אָז מְאֹד בְּעִנְיָן זֶה, וְכַמָּה שִׂיחוֹת נָאוֹת וְיָפוֹת נִשְׁמַע אָז מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ מֵעִנְיַן מַעֲלַת הַהִתְבּוֹדְדוּת הָעוֹלָה עַל הַכֹּל. וְאָמַר, הֲלֹא יְכוֹלִים לִלְחֹשׁ עַל קְנֵי שְׂרָפָה שֶׁקּוֹרִין בִּיקְס [רוֹבֶה] שֶׁלֹּא תִּהְיֶה מוֹרָה "מֶען קָאן פַּאר־שִׁפְּרֶעכְן אַ בִּיקְס זִי זָאל נִיט שִׁיסְן". כִּי הַדִּבּוּר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל, וְהָבֵן הֵיטֵב. וְהָיָה מַאֲרִיךְ בְּשִׂיחָה זוֹ כָּל הַיּוֹם, אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחַז בָּזֶה:

פרק תלט

ג בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹן בְּאוּמָין הָיָה אֶצְלוֹ נֶכְדּוֹ הֶחָכָם כְּמַר יִשְׂרָאֵל בֶּן חֲתָנוֹ הַנָּגִיד מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק אַיְיזִיק מִקְּרִימֶינְטְשַׁאק. וְנֶכְדּוֹ הָיָה עֲדַיִן נַעַר קָטָן בֶּן שָׁלֹשׁ אוֹ אַרְבַּע שָׁנִים, וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה כָּבֵד עָלָיו הַחוֹלַאַת שֶׁלּוֹ כִּי הָיָה סָמוּךְ לְהִסְתַּלְּקוּתוֹ. עָנָה וְאָמַר לְנֶכְדּוֹ הַנַּ"ל, יִשְׂרָאֵל הִתְפַּלֵּל עָלַי לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁאֲשׁוּב לִבְרִיאוּתִי, הֵשִׁיב תֵּן לִי הַזַּייגֶ'רִיל [שָׁעוֹן] שֶׁלְּךָ וְאֶתְפַּלֵּל עָלֶיךָ. עָנָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַרְאִיתֶם שֶׁכְּבָר הוּא "גּוּטֶער יוּד" [כְּנוּי לְאַדְמוּ"ר] כִּי מְצַוֶּה שֶׁאֶתֵּן לוֹ חֵפֶץ בִּשְׁבִיל שֶׁיִּתְפַּלֵּל, וְנָתַן לוֹ. וְלָקַח הַנַּעַר הַזַּייגֶ'רִיל וְהָלַךְ לוֹ וְאָמַר בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: "נָאט נָאט לָאז דָּער זַיידָע זַיין גִּיזוּנְד" [ה' ה' הַנַּח שֶׁהַסַּבָּא יִהְיֶה בָּרִיא], וְהִתְחִילוּ לִשְׂחֹק הָעוֹמְדִים שָׁם. עָנָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר

כָּךְ צְרִיכִין לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכִי אֵיךְ מִתְפַּלְּלִין לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעִנְיָן אַחֵר. כְּלוֹמַר שֶׁכָּךְ עִקַּר הַתְּפִלָּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּפְשִׁיטוּת גָּמוּר כְּתִינוֹק לִפְנֵי אָבִיו, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ:

פרק תמ

ד אָמַר אֲפִילוּ כְּשֶׁאֵין יְכוֹלִין לְדַבֵּר בְּהִתְבּוֹדְדוּת רַק תֵּבַת רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם גַּם־כֵּן טוֹב מְאֹד. אָמַר שֶׁיְּכוֹלִין לְהַכִּיר בְּאַחֵר אִם יֵשׁ לוֹ הִתְבּוֹדְדוּת:

פרק תמא

ה לְאֶחָד צִוָּה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לְבָרְכָה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ הִתְבּוֹדְדוּת פַּעַם אַחַת בַּיּוֹם וּפַעַם אַחַת בַּלַּיְלָה. פַּעַם אַחַת שָׁאַל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לְבָרְכָה לְאִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו אִם הוּא רָגִיל לִהְיוֹת גּוֹנֵחַ וּמִתְאַנֵּחַ שֶׁקּוֹרִין קֶרֶעכְצִין בְּשָׁעַת הִתְבּוֹדְדוּת, וְהֵשִׁיב לוֹ אִין [כֵּן]. וְשָׁאַל אוֹתוֹ עוֹד אִם הוּא גּוֹנֵחַ וּמִתְאַנֵּחַ מֵעֹמֶק הַלֵּב; עָנָה וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, כְּשֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה גְּנִיחָה וַאֲנָחָה אֲזַי אִם אֲנִי אוֹחֵז יָדַי עַל הַשֻּׁלְחָן אָז בִּשְׁעַת הָאֲנָחָה, אֲזַי אִי אֶפְשָׁר לִי אַחַר־כָּךְ לְהָרִים וְלִטֹּל אֶת יָדַי מֵעַל הַשֻּׁלְחָן, וְצָרִיךְ אֲנִי לְהַמְתִּין אֵיזֶה שָׁעָה עַד שֶׁחוֹזֵר בִּי כֹּחִי. פַּעַם אַחַת אָחַז רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֶת הָרַב רַבִּי שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק כְּנֶגֶד לִבּוֹ וְאָמַר לוֹ, בִּשְׁבִיל מְעַט דָּם כָּזֶה, הַיְנוּ שֶׁבַּחֲלַל הַלֵּב תֹּאבַד אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא (וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "אִיבֶּער אַבִּיסֶעלִי בְּלִיט זָאלְטוּ אָן וָוערִין דִיא וָועלְט אִין יֶענֶע וָועלְט, קֶרֶעכְטְקֶע זִי אוֹס" הֱוֵה רָגִיל לְהִתְאַנֵּחַ הַרְבֵּה עַד שֶׁתִּפְטֹר אוֹתוֹ וְתַכְנִיעַ הָרַע שֶׁבּוֹ, וְתִזְכֶּה לִבְחִינַת (תְּהִלִּים קט): וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי. פַּעַם אַחַת דִּבֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עִם רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף מֵעַנְיָן עֲבוֹדַת ה' כְּדַרְכּוֹ תָּמִיד, וְסִפֵּר לוֹ מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁשָּׁלַח אֶת בָּנוֹ לַמֻּרְחָקִים לִלְמֹד חָכְמוֹת. אַחַר־כָּךְ בָּא הַבֵּן לְבֵית הַמֶּלֶךְ מִלֶּמֶד בְּכָל הַחָכְמוֹת כָּרְאוּי. פַּעַם אַחַת צִוָּה הַמֶּלֶךְ עַל הַבֵּן לִקַּח אֵיזֶה אֶבֶן גָּדוֹל מְאֹד כְּמוֹ אֶבֶן הָרְחַיִם, וְלִטֹּל וְלִשָּׂא אוֹתוֹ עַל עֲלִיּוֹת בֵּיתוֹ. וּמִסְתָּמָא לֹא הָיָה יָכוֹל הַבֵּן הַנַּ"ל לִשָּׂא וְלָרוּם אֶת הָאֶבֶן גָּדוֹל וְכָבֵד מְאֹד. וְנִצְטַעֵר הַבֵּן מְאֹד עַל שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְמַלֹּאת רְצוֹן אָבִיו הַמֶּלֶךְ, עַד שֶׁגִּלָּה לוֹ הַמֶּלֶךְ דַּעְתּוֹ אַחַר־כָּךְ וְאָמַר לוֹ הֲיַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁאֲנִי אֲצַוֶּה עָלֶיךָ דָּבָר כָּבֵד כָּזֶה, לָקַחַת אֶת הָאֶבֶן כְּמוֹ שֶׁהוּא וְלִשָּׂא וְלָרוּם אוֹתוֹ, הֲתוּכַל לַעֲשׂוֹת דָּבָר זֶה עַל־פִּי חָכְמָתְךָ הַגְּדוֹלָה. אַךְ אֵין כַּוָּנָתִי לָזֶה כְּלָל, רַק כַּוָּנָתִי הָיָה שֶׁתִּקַּח פַּטִּישׁ חָזָק וְתַכֶּה וּתְפוֹצֵץ אֶת הָאֶבֶן לַחֲתִיכוֹת קְטַנּוֹת, וּבָזֶה תּוּכַל לְהַעֲלוֹת אוֹתוֹ עַל הָעֲלִיָּה. כְּמוֹ כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ צִוָּה עָלֵינוּ שֶׁנִּשָּׂא לְבָבֵנוּ אֶל אֵל בַּשָּׁמַיִם, וּלְבָבֵנוּ הוּא לֵב הָאֶבֶן. וְהוּא אֶבֶן גָּדוֹל וְכָבֵד מְאֹד וְאִי אֶפְשָׁר לְהָרִים אוֹתוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ

בְּשׂוּם אֹפֶן, רַק עַל־יְדֵי שֶׁנִּקַּח פַּטִּישׁ וּנְשַׁבֵּר וּנְפוֹצֵץ אֶת לֵב הָאֶבֶן וְאָז נוּכַל לְהָרִים אוֹתוֹ. וְהַפַּטִּישׁ הוּא הַדִּבּוּר, עַד כַּאן הַמָּשָׁל וְהֶבֵן. פַּעַם אַחַת דִּבֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁצְּרִיכִין לַעֲסֹק הַרְבֵּה בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים וּתְחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת וְהִתְבּוֹדְדוּת וְכוּ'. וְשָׁאַל אוֹתוֹ הָרַב רַבִּי יוּדְל זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֵיךְ לוֹקְחִין לֵב (רְצוֹנוֹ לוֹמַר אֵיךְ זוֹכִין שֶׁיִּהְיוּ הַדִּבּוּרִים בְּהִתְעוֹרְרוּת הַלֵּב). הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, תֹּאמְרוּ לִי אֵצֶל אֵיזֶה צַדִּיק קִבַּלְתֶּם הִתְעוֹרְרוּת הַלֵּב, הָעִקָּר הוּא הָאֲמִירָה בַּפֶּה. רְצוֹנוֹ לוֹמַר לְהַרְבּוֹת בְּדִבּוּרִים שֶׁל תְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת בַּפֶּה, וְהִתְעוֹרְרוּת הַלֵּב בָּא מֵאֲלֵיהֶם:

פרק תמב

י לְאֶחָד מִגְּדוֹלֵי מְקֹרָבָיו [ר' שְׁמוּאֵל אַיְיזִיק] זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה צִוָּה לוֹ בִּימֵי נְעוּרָיו שֶׁל הַמְקֹרָב הַנַּ"ל שֶׁבִּשְׁעַת הִתְבּוֹדְדוּת יְדַבֵּר הַרְבֵּה בִּפְרִטְיוּת עִם כָּל אֲבָרֵי גּוּפוֹ וְיַסְבִּיר לָהֶם שֶׁכָּל תַּאֲוֹת הַגּוּף הֶבֶל. כִּי הָא סוֹף כָּל אָדָם לָמוּת, וְהַגּוּף לִקְבָרוֹת יוּבָל וְכָל הָאֲבָרִים יִבְלוּ וְיִתְרַקְּבוּ וְכוּ' וְעוֹד דִּבּוּרִים כַּיּוֹצֵא בָּאֵלּוּ. וְהִתְנַהֵג כָּךְ אֵיזֶה זְמַן. וְאַחַר־כָּךְ סִפֵּר עִם רַבֵּנוּ זַ"ל וְהִתְנַצֵּל לְפָנָיו בַּאֲשֶׁר שֶׁהַגּוּף אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ וּמַרְגִּישׁ כְּלָל כָּל דְּבָרָיו וְטַעֲנוֹתָיו עִמּוֹ. אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הִתְחַזֵּק בְּעִנְיָן זֶה, וְאַל תַּרְפֶּה יָדְךָ מִזֶּה, וְתִרְאֶה אַחַר־כָּךְ מַה שֶּׁיִּהְיֶה מֵהַדִּבּוּרִים הַלָּלוּ. וְשָׁמַע לַעֲצָתוֹ וְקִיֵּם דְּבָרָיו עַד שֶׁזָּכָה אַחַר־כָּךְ שֶׁכָּל אֵיבָר וְאֵיבָר שֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ בִּפְרָטִיּוּת נִמְשָׁךְ אַחַר דְּבָרָיו כָּל־כָּךְ, עַד שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ הַחִיּוּת מַמָּשׁ וְנִשְׁאַר בְּלֹא כֹּחַ וְהַרְגָּשָׁה כְּלָל. וְזֶה רָאָה בְּחוּשׁ בְּאֵיבָרִים הַחִיצוֹנִים כְּגוֹן אֶצְבְּעוֹת יָדָיו וְרַגְלָיו וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, עַד שֶׁאֵיבָרִים הַפְּנִימִיִּים שֶׁהַחִיּוּת תָּלוּי בָּהֶם כְּגוֹן הַלֵּב וְכַיּוֹצֵא הָיָה צָרִיךְ לְצַמְצֵם דְּבָרָיו מְאֹד בְּכֹדֶי שֶׁלֹּא תֵּצֵא מֵמֶּנּוּ הַחִיּוּת מַמָּשׁ רַחֲמָנָא לִצְלַן. וְשָׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת דִּבֵּר הָאִישׁ הַנַּ"ל עִם הַמְקֹרָבִים אֲלֵיו מֵעִנְיַן אֵיךְ שֶׁעוֹלָם הַזֶּה אֵינוֹ כְּלוּם וּמַה הוּא הַתַּכְלִית מִכָּל עִנְיְנֵי הַגּוּף וְכוּ' כַּנַּ"ל וּבְתוֹךְ דְּבָרָיו נִתְעַלֵּף וְהִתְחִיל לְגְנוֹעַ (וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז שֶׁנִּשְׁאַר חַלָּשׁוֹת) וּבִיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת עַד שֶׁשָּׁב וְנִתְעוֹרֵר בּוֹ חִיּוּתוֹ. וְאָמַר אָז שֶׁזָּכָה עַל־יְדֵי קְדֻשַּׁת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְמַדְרֵגָה כָּזוֹ אֲשֶׁר בְּכָל עֵת שֶׁמַּזְכִּיר עַצְמוֹ הֵיטֵב מִירְאַת הָעֹנֶשׁ וְהַסּוֹף וְהַתַּכְלִית שֶׁל כָּל עִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, אָז מַרְגִּישִׁין כָּל אֵיבָרָיו אֶפְלּוּ אֶצְבַּע הַקָּטָן שֶׁבְּרַגְלָיו מַמָּשׁ כְּמוֹ שֶׁשּׁוֹכְבִין כְּבָר בַּקֶּבֶר וּמַרְקִיבִין וְכוּ' עַד שֶׁצָּרִיךְ הִתְחַזְּקוּת גָּדוֹל לְהַחֲזִיק חִיּוּתוֹ בְּקִרְבּוֹ, שֶׁלֹּא תֵּצֵא נַפְשׁוֹ מַמָּשׁ רַחֲמָנָא לִצְלַן:

פרק תמג

ז וְשָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁאָמַר גַּם לְכַמָּה אֲנָשִׁים אֲחֵרִים, מֵחֲמַת שֶׁהַגּוּף שֶׁלָּכֶם עָב מְאֹד וְעַז וְחָזָק וְכוּ' עַל־כֵּן דַּארְפְט אִיהר אִיהם אַסַאךְ אֶן דוּלְעֶן [צְרִיכִים אַתֶּם לְהַלְעִיט אוֹתוֹ] עִם דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים מֵעִנְיַן הַתַּכְלִית וְכַנַּ"ל. וּמִמֵּילָא מוּבָן כִּי צְרִיכִין לְדַבֵּר עִם עַצְמוֹ גַּם־כֵּן דִּבּוּרִים הַרְבֵּה מֵעִנְיַן הִתְחַזְּקוּת לְחַזֵּק אֶת נַפְשׁוֹ, בְּכְדֵי שֶׁלֹּא יִרְפּוּ יָדָיו לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם. וְכַמּוּבָא בְּהַשִּׁירִים וְהַחֲרוּזִים שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וּבִמְקוֹמוֹת הַרְבֵּה מִדְּבָרָיו זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וּכְמוֹ שֶׁאָנוּ אוֹמְרִין בְּכָל יוֹם בַּבֹּקֶר מָה אָנוּ מָה חַיֵּינוּ וְכוּ' לְבַד הַנְּשָׁמָה וְכוּ' אֲבָל אֲנַחְנוּ עַמְּךָ וְכוּ' אַשְׁרֵינוּ וְכוּ' וְכַמּוּבָא בִּדְבָרָיו זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן קכ"ה עַיֵּן שָׁם: עֲבוֹדַת הַשֵּׁם

פרק תמד

א פַּעַם אַחַת דִּבֵּר עִמִּי, וְהָיָה רְצוֹנוֹ קְצָת לַעֲשׂוֹת אוֹתִי אַב־בֵּית־דִּין בְּאֵיזֶה קְהִלָּה. וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ כִּי יֵשׁ לִי מָרָה שְׁחוֹרָה וַחֲשָׁשׁוֹת רַבּוֹת בְּעִנְיַן הוֹרָאוֹת אִסּוּר וְהֶתֵּר וַאֲנִי מִתְיָרֵא וּמִתְפַּחֵד מֵעִנְיַן הַהוֹרָאָה מְאֹד. הֵשִׁיב לִי אֵין לְךָ מָה לַחֲשֹׁשׁ וְלִדְאֹג, מֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ לְךָ עַל מִי לִסְמֹךְ שׁוּב אֵין אַתָּה מִתְיָרֵא כְּלָל. פֵּרוּשׁ מֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ דֵּעָה שֶׁמַּכְשִׁיר וְאַתָּה סוֹמֵךְ עַל אוֹתָהּ דֵּעָה אֵין לְהִתְיָרֵא עוֹד כְּלָל (אָמַר הַמַּעְתִּיק זֶה פָּשׁוּט, שֶׁעַל דֵּעָה שֶׁאֵינָהּ מַסְכֶּמֶת לַהֲלָכָה, בְּוַדַּאי אֵין לִסְמֹךְ; רַק רְצוֹנוֹ לוֹמַר, שֶׁלֹּא לְחַשֵּׁשׁ חֲשָׁשׁוֹת יְתֵרוֹת בְּעִנְיָן זֶה):

פרק תמה

ב כַּמָּה אֲנָשִׁים שֶׁבָּאוּ לְפָנָיו, שֶׁהָיוּ חוֹלִים גְּדוֹלִים, וְהוּא רָאָה שֶׁמֻּכְרָחִין לָמוּת, וְהָיָה מְדַבֵּר עַל לִבָּם: מַה לָּכֶם לִדְאֹג מִן הַמִּיתָה, הֲלֹא שָׁם הוּא עוֹלָם נָאֶה בְּיוֹתֵר מִכָּאן:

פרק תמו

ג פַּעַם אַחַת עָמַדְנוּ לְפָנָיו בְּיוֹם רִאשׁוֹן אַחַר שַׁבַּת־נַחֲמוּ תקס"ט, וְהוֹלִיכוּ מֵת לִפְנֵי חֲלוֹנוֹת בֵּיתוֹ וְהָיוּ הוֹלְכִין אַחֲרָיו וּבוֹכִין וּמַסְפִּידִין עָלָיו כְּדֶרֶךְ הָעוֹלָם. עָנָה וְאָמַר "דֶּער מֵת קֶעֶר לַאכְן", הַמֵּת מִסְתָּמָא שׂוֹחֵק בְּלִבּוֹ עַל שֶׁבּוֹכִין אַחֲרָיו. כִּי בּוֹכִין עַל שֶׁנִּפְטַר מִן הָעוֹלָם, כְּאִלּוּ אוֹמְרִים לוֹ הֲלֹא טוֹב אִם הָיִיתָ מַאֲרִיךְ עוֹד יָמִים בָּזֶה הָעוֹלָם, וְסָבַלְתָּ עוֹד צָרוֹת רַבּוֹת בָּזֶה הָעוֹלָם וְהָיָתָה לְךָ עוֹד מְרִירוּת הָעוֹלָם "אַמֶּער וָואלְסְט נָאךְ פַּאר שְׁוָוארְצְט גִיוָוארְן אוֹיף דֶּער וָועלְט. שָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ הֲלֹא גַּם שָׁם לֹא יָנוּחַ מִיִּסּוּרִים, כִּי לֹא הָיָה צַדִּיק גָּדוֹל כָּל כָּךְ שֶׁלֹּא יִסְבֹּל שׁוּם צַעַר גֵּיהִנֹּם וְחִבּוּט הַקֶּבֶר, וְאִם כֵּן גַּם שָׁם יֵשׁ לוֹ יִסּוּרִים. הֵשִׁיב,

עַל־כָּל־פָּנִים עַתָּה יִהְיֶה הַקֵּץ וְהַגְּמָר מֵהַיְסוּרִים וְצָעָרוֹ. כִּי יִסְבֹּל מַה שֶּׁיִּסְבֹּל וְאַחַר־כָּךְ יִזְכֶּה לְמַה שֶּׁפָּעַל בְּזֶה הָעוֹלָם אֵיזֶה שְׂכַר עוֹלָם הַבָּא, עַל מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים. חָזַרְתִּי וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ הֲלֹא יֵשׁ גִּלְגּוּלִים, וְאוּלַי יִצְטָרֵךְ לוֹ לְהִתְגַּלְגֵּל עוֹד פַּעַם אַחַת בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאִם־כֵּן מַה פָּעַל בַּמֶּה שֶׁנִּפְטַר עַכְשָׁו מִצָּרוֹת עוֹלָם הַזֶּה. הֵשִׁיב, אִם יִרְצֶה יוּכַל לְהִתְעַקֵּשׁ וְלִטְעֹן שָׁם שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה בְּשׁוּם אֹפֶן לְהִתְגַּלְגֵּל וְלֵילֵךְ עוֹד הַפַּעַם בְּזֶה הָעוֹלָם. שְׁאַלְתִּי אוֹתוֹ וְכִי יוֹעִיל זֶה מַה שֶּׁלֹּא יִרְצֶה לְהִתְגַּלְגֵּל. הֵשִׁיב, בְּוַדַּאי יוֹעִיל אִם יִתְעַקֵּשׁ וְיִטְעַן עֲשׂוּ עִמִּי מַה שֶּׁתִּרְצוּ כָּאן וַעֲשׂוּ עִמִּי הַגְּמָר וְהַסּוֹף כָּאן כִּרְצוֹנְכֶם, רַק בְּזֶה הָעוֹלָם אַל אֶחֱזֹר עוֹד לְהִתְגַּלְגֵּל חַס וְשָׁלוֹם (וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "עֶקְט מִיט מִיר דָּא"), בְּוַדַּאי יָכוֹל לִפְעֹל זֹאת. וְכָפַלְתִּי וְשָׁנִיתִי בְּדַבְּרִי עִמּוֹ זְכֹרוֹנוֹ לִבְרָכָה כַּמָּה פְּעָמִים אִם יוֹעִיל זֹאת וְאָמַר שֶׁבְּוַדַּאי יוֹעִיל אִם יִהְיֶה חָזָק בְּדַעְתּוֹ לִטְעֹן כָּךְ. וְלָקַחְתִּי זֹאת בְּדַעְתִּי הֵיטֵב, וְקָשַׁרְתִּי אוֹתוֹ בְּמֹחִי לִזְכֹּר זֹאת הֵיטֵב הֵיטֵב, אוּלַי אֶזְכֶּה לִזְכֹּר זֹאת בְּעָלְמָא דְּאָתֵי לִטְעֹן כָּךְ לִפְנֵי הַבֵּית־דִּין שֶׁלְּמַעְלָה לְמַעַן אוּכַל לְהִנָּצֵל מִגִּלְגּוּלִים. כִּי אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה עִמִּי חַס וְשָׁלוֹם כִּי אֵינִי יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ מוֹלִיכִין אוֹתִי, אַף־עַל־פִּי־כֵן עַל־כָּל־פָּנִים טוֹב יוֹתֵר מִלְּהִתְגַּלְגֵּל חַס וְשָׁלוֹם, וְלִהְיוֹת חַס וְשָׁלוֹם בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה שֶׁל הַבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה חַס וְשָׁלוֹם. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַכֵּנוּ מֵעַתָּה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָיו כִּרְצוֹנוֹ הַטּוֹב (אָמַר הַמַּעְתִּיק עַיֵּן בְּזֹהַר הַקָּדוֹשׁ פָּרָשַׁת מִשְׁפָּטִים דַּף ק"ט:): בְּאוֹתָהּ הָעֵת הַנַּ"ל שֶׁעָמַדְנוּ לְפָנָיו בְּיוֹם הַנַּ"ל, אָז צִוָּה עָלַי לַחֲזֹר וּלוֹמַר הַתּוֹרָה שֶׁאָמַר בַּחֹרֶף הֶעֱבַר בְּשַׁבָּת פָּרָשַׁת יִתְרוֹ, לִפְנֵי חֲבֵרֵנוּ הַוָּתִיק מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק סָגַל חָתָן הָרַב הַמַּגִּיד מִטִּירְהָאוּוִיצָע. הַיְנוּ הַתּוֹרָה הַמַּתְחֶלֶת יֵשׁ צַדִּיקִים גְּנוּזִים בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ל"ב. וְצִוָּה עָלַי לַחֲזֹר וּלוֹמַר הַתּוֹרָה הַזֹּאת לִפְנֵי הַנַּ"ל בְּעוֹדֵינוּ עוֹמְדִים לְפָנָיו. וְהֶכְרַחְתִּי לַעֲשׂוֹת כֵּן, וְאָמַרְתִּי כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְמוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק הַנִּזְכָּר לְעֵיל וּשְׁאָר אֲנָשִׁים שֶׁעָמְדוּ שָׁם, וְהַכֹּל הָיָה בְּפָנָיו. אַחַר־כָּךְ עָנָה וְאָמַר (מִשְׁלֵי ד), סַלְסְלֶהָּ וּתְרוֹמְמֶךָּ, הֲנִמְצָא כָּזֶה עוֹד אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אִישׁ אֲשֶׁר יְסַלְסֵל וִיחַפֵּשׂ כָּל כָּךְ בְּהַתּוֹרָה כְּמוֹנִי. וְעוֹד הֶאֱרִיךְ בְּדְבָרִים נְעִימִים וְצַחִים, וְהִפְלִיג מְאֹד בְּשֶׁבַח מַעֲלַת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה:

פרק תמז

ד מָשָׁל עַל עִנְיַן שֶׁהִזְהִיר לְהִתְפַּלֵּל עַל צַרַת חֲבֵרוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי בְּשֵׁם רַבִּי יוּדְל, שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהִרְחִיק אֶת בְּנוֹ. (אָמַר הַמַּעְתִּיק שָׁמַעְתִּי מִפִּי רַבִּי יִצְחָק דֹּב מִטִּירְהָאוּוִיצָע שֶׁשָּׁמַע מִפִּי רַבִּי יוּדְל מָשָׁל עַל עִנְיַן הַנַּ"ל וּכְפִי הַנִּרְאֶה שֶׁלְּזֶה הַמָּשָׁל כִּוֵּן הַמְחַבֵּר זְכֹרוֹנוֹ לִבְרָכָה עַל־כֵּן רָאִיתִי לְהַצִּיגוֹ כָּאן וְכָךְ שָׁמַעְתִּי): רַבֵּנוּ זְכֹרוֹנוֹ לִבְרָכָה אָמַר לְרַ' יוּדְל שֶׁסְּגֻלָּה לְגַדְלוּת שֶׁיִּתְפַּלֵּל עַל צַרַת חֲבֵרוֹ. וְשָׁאַל אוֹתוֹ רַבִּי יוּדְל אַדְרַבָּה לְכְאוֹרָה

מִזֶּה יִתְוַסֵּף לִי גְּדֻלּוּת, שֶׁאֲנִי מִתְפַּלֵּל בְּעַד חֲבֵרִי מִסְתָּמָא אֲנִי חָשׁוּב יוֹתֵר מֵחֲבֵרִי. הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּדֶרֶךְ מָשָׁל, לְמֶלֶךְ שֶׁכָּעַס עַל בְּנוֹ וְהִרְחִיק אוֹתוֹ מִמֶּנּוּ. אַחַר־כָּךְ הָלַךְ הַבֵּן וּפִיֵּס אֶת אָבִיו וְחָזַר וְקֵרְבוֹ. אַחַר אֵיזֶה זְמַן חָזַר וְחָטָא הַבֵּן לְפָנֵי אָבִיו, וְחָזַר הַמֶּלֶךְ וְגֵרְשׁוֹ מִפָּנָיו, וְחָזַר הַבֵּן וּפִיְּסוֹ עוֹד הַפַּעַם, וְכֵן הָיָה כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁהַבֵּן מֶלֶךְ כְּשֶׁחָטָא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ גֵּרְשׁוֹ מִפָּנָיו, וּכְשֶׁפִּיְּסוֹ חָזַר הַמֶּלֶךְ וְקֵרְבוֹ. פַּעַם אַחַת חָזַר וְחָטָא הַבֵּן מֶלֶךְ לִפְנֵי אָבִיו, וְכָעַס הַמֶּלֶךְ עָלָיו מְאֹד. וְנִתְיַשֵּׁב הַמֶּלֶךְ מַה יִּהְיֶה הַתַּכְלִית שֶׁאֲנִי אֲגָרְשׁוֹ, וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁיֵּלֵךְ הַכַּעַס מִמֶּנִּי אֲזַי יָבוֹא וִיפַיֵּס אוֹתִי עוֹד, אֵינִי רוֹצֶה בְּכָךְ, רַק אֲנִי רוֹצֶה לְגָרְשׁוֹ בְּתַחְבּוּלָה כָּזוֹ שֶׁלֹּא יוּכַל עוֹד לָבוֹא לְפָנַי לְפַיֵּס אוֹתִי. מָה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ, הֶעֱמִיד שַׂר אֶחָד מֵהַמְשָׁרִים שֶׁלּוֹ בֵּינוֹ וּבֵין הַבֵּן מֶלֶךְ, וְצִוָּה לְהַשַּׂר כְּשֶׁיָּבוֹא הַבֵּן מֶלֶךְ לַיְלֵךְ אֶצְלִי לְרַצּוֹת וּלְפַיֵּס אוֹתִי, אֲזַי לֹא תְּנִיחַ אוֹתוֹ לַיְלֵךְ אֶצְלִי. וְכֵן הָיָה, שֶׁבָּא הַבֵּן מֶלֶךְ כַּמָּה פְּעָמִים, וְרָצָה לַיְלֵךְ לְפַיֵּס אֶת אָבִיו, וְלֹא הִנִּיחוֹ הַשַּׂר כִּי כֵן צִוָּה עָלָיו הַמֶּלֶךְ. וְכֵן הָיָה כַּמָּה פְּעָמִים. אַחַר־כָּךְ רָאָה הַשַּׂר הַנַּ"ל גֹּדֶל הַכִּסּוּפִים שֶׁיֵּשׁ לְהַבֵּן מֶלֶךְ אֶל אָבִיו, וְשֶׁיֵּשׁ לוֹ יִסּוּרִים גְּדוֹלִים מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר מִזֶּה שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לָבוֹא לִפְנֵי אָבִיו, אָפְלוּ לְפַיְּסוֹ. וְנִתְיַשֵּׁב הַשַּׂר מֵאַחַר שֶׁהוּא מִתְגַּעְגֵּעַ כָּל־כָּךְ אֶל אָבִיו מִסְתָּמָא יֵשׁ לְהַמֶּלֶךְ גַּם־כֵּן יִסּוּרִים גְּדוֹלִים שֶׁאֵין הַבֵּן יָכוֹל לָבוֹא לְפָנָיו. כִּי כְּפִי גֹּדֶל כֹּחַ הַחֵשֶׁק שֶׁל הַחוֹשֵׁק, כֵּן הוּא מְעוֹרֵר חֵשֶׁק גָּדוֹל בְּהַנֶּחְשָׁק. וְהָיָה לוֹ רַחֲמָנוּת גָּדוֹל עֲלֵיהֶם וְגַם הָיוּ לוֹ יִסּוּרִים גְּדוֹלִים מִזֶּה, כִּי אָמַר בְּדַעְתּוֹ כִּי הֲלֹא אֲנִי הוּא הַגּוֹרֵם לָזֶה, כִּי אֲנִי הוּא הַמָּסָךְ הַמַּבְדִּיל בֵּינֵיהֶם וַאֲנִי גּוֹרֵם יִסּוּרִים לְהַמֶּלֶךְ וּלְהַבֵּן מֶלֶךְ. וְנִתְיַשֵּׁב הַשַּׂר בְּדַעְתּוֹ, מִסְתָּמָא בְּוַדַּאי יֵשׁ אֵיזֶה תַּחְבּוּלָה שֶׁיּוּכַל לְהִתְפַּיֵּס הַבֵּן מֶלֶךְ עִם הַמֶּלֶךְ, כִּי בְּוַדַּאי לֹא יַעֲשֶׂה הַמֶּלֶךְ דָּבָר כָּזֶה שֶׁיִּהְיוּ לִבְנוֹ יִסּוּרִים תָּמִיד שֶׁלֹּא יוּכַל לָבוֹא לְפָנָיו תָּמִיד, וְגַם לְהַמֶּלֶךְ בְּעַצְמוֹ יֵשׁ גַּם־כֵּן יִסּוּרִים. עַל־כֵּן נִתְיַשֵּׁב זֶה הַשַּׂר בְּוַדַּאי זֶה הַדָּבָר אֵינוֹ תָּלוּי אֶלָּא בִּי שֶׁאֲנִי בְּעַצְמִי אֵלֵךְ אֶל הַמֶּלֶךְ לְבַקֵּשׁ בְּעַד הַבֵּן מֶלֶךְ שֶׁיִּמְחַל לוֹ עוֹד וִיקָרֵב אוֹתוֹ לְפָנָיו. וְכָךְ עָשָׂה הַשַּׂר, וְהָלַךְ לְהַמֶּלֶךְ וְסִפֵּר לְהַמֶּלֶךְ גֹּדֶל תְּשׁוּקָתוֹ שֶׁיֵּשׁ לְהַבֵּן מֶלֶךְ, וּבִקֵּשׁ מֵהַמֶּלֶךְ שֶׁיִּמְחַל לוֹ. וְתֵכֶף נִתְרַצָּה הַמֶּלֶךְ וְלִקַּח הַבֵּן מֶלֶךְ וְהֶחֱזִירוֹ לִמְקוֹמוֹ הָרִאשׁוֹן. וְהַנִּמְשָׁל מוּבָן מֵמֵילָא, כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ לַחֲבֵרוֹ חַס וְשָׁלוֹם אֵיזֶה יִסּוּרִים הֵן בְּגַשְׁמִיּוּת הֵן בְּרוּחָנִיּוּת צָרִיךְ כָּל־אֶחָד לוֹמַר שֶׁזֹּאת בְּוַדַּאי עַל יָדַי, עַל יְדֵי עֲוֹונוֹתַי, וַאֲנִי הוּא הַמָּסָךְ הַמַּבְדִּיל בֵּין הַמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וּבֵין הָעוֹלָם. כִּי הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא רוֹצֶה תָּמִיד לְהַשְׁפִּיעַ כָּל טוּב לְבָנָיו, אַךְ אֲנִי הֵינִיחַ עֲוֹונוֹתַי, הֵם הַמָּסָךְ הַמַּבְדִּיל לָזֶה. וְהָעִקָּר הָעֵצָה לָזֶה שֶׁאֲנִי בְּעַצְמִי אֲבַקֵּשׁ לְהַמֶּלֶךְ בְּעַד חֲבֵרִי, וּבְוַדַּאי לֹא יִהְיֶה לוֹ גְּדֻלּוּת, כִּי עִקַּר הַגְּדֻלּוּת מַה שֶּׁאָחֵד מִתְגָּאֶה עַל חֲבֵרוֹ הִיא שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַעֲלָה יְתֵרָה מַה שֶּׁאֵין בַּחֲבֵרוֹ, אֲבָל כְּשֶׁיַּחֲשֹׁב מַה שֶּׁאֵין בַּחֲבֵרוֹ הַמַּעֲלָה זוֹ הֵן בְּגַשְׁמִיּוּת הֵן בְּרוּחָנִיּוּת הִיא רַק מֵחֲמַת שֶׁאֲנִי הַמָּסָךְ הַמַּבְדִּיל בֵּינוֹ וּבֵין

הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שֶׁרוֹצֶה לְהַשְׁפִּיעַ תָּמִיד כָּל טוּבוֹ, בְּוַדַּאי לֹא יִהְיֶה לוֹ גְּדֻלּוֹת, אַדְרַבָּא עַל־יְדֵי־זֶה יִשְׁבַּר גַּאֲוָתוֹ וְיִזְכֶּה לַעֲנָוָה בֶּאֱמֶת. עוֹד שָׁמַעְתִּי מֵהָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁשָּׁמַע בְּשֵׁם רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ שֶׁסִּפֵּר מָשָׁל לְעִנְיָן מַה שֶּׁצְּרִיכִין לְדַבֵּר עִם אֲנָשִׁים בְּיִרְאַת שָׁמַיִם וְזֶהוּ. פַּעַם אַחַת הָיָה גְּבִיר גָּדוֹל שֶׁהָיוּ לוֹ כַּמָּה אֲלָפִים וּרְבָבוֹת. עָשָׂה הֶעָשִׁיר הַנַּ"ל פְּקֻדָּה וְאָמַר, כָּל מִי שֶׁצָּרִיךְ לִלְוֹוֹת מָעוֹת יָבוֹא אֶצְלוֹ וְהוּא יַלְוֵהוּ, מִסְתָּמָא הָיוּ עַל זֶה בַּעֲלָנִים [קוֹפְצִים] הַרְבֵּה, וּבָאוּ אֶצְלוֹ אֲנָשִׁים הַרְבֵּה וְלָוּוּ אֶצְלוֹ מָעוֹת. וְהַגְּבִיר הַנַּ"ל הָיָה אֶצְלוֹ פִּנְקָס עַל כָּל הַנַּ"ל. פַּעַם אַחַת לָקַח הַפִּנְקָס בְּיָדוֹ וְהִתְחִיל לְעַיֵּן בּוֹ, וְרָאָה שֶׁהוֹצִיא הַרְבֵּה מָעוֹת מְאֹד עַל עֵסֶק הַהַלְוָאוֹת וְאֵין אִישׁ שָׁם עַל לֵב שֶׁיָּבוֹא לְהַחֲזִיר וְלִפְרֹעַ לוֹ מַה שֶּׁלָּוָה מִמֶּנּוּ. מִסְתָּמָא חָרָה לוֹ עַל זֶה, וְהָיָה לוֹ עַגְמַת נֶפֶשׁ. בְּתוֹךְ הַלּוֹוִים הַנַּ"ל הָיָה אִישׁ אֶחָד שֶׁלָּוָה גַּם־כֵּן אֶצֶל הַגְּבִיר, וְאָבַד וְהִפְסִיד הַמָּעוֹת בְּאֵיזֶה מַשָּׂא־וּמַתָּן עַד שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ מַמָּה לִפְרֹעַ חוֹבוֹ וְהָיוּ לוֹ יִסּוּרִים גְּדוֹלִים מִזֶּה. הֵינוּ שֶׁהָאִישׁ הַנַּ"ל הָיָה לוֹ יִסּוּרִים גְּדוֹלִים מִזֶּה שֶׁאֵין לוֹ לִפְרֹעַ חוֹבוֹ. וְהִתְיַשֵּׁב הָאִישׁ הַנַּ"ל בְּדַעְתּוֹ, שֶׁעַל־כָּל־פָּנִים צָרִיךְ לְהִתְרָאוֹת פָּנִים עִם הַגְּבִיר וּלְסַפֵּר לוֹ כָּל לִבּוֹ, בַּאֲשֶׁר שֶׁהוּא אָנוּס בְּדָבָר וְכוּ'. וּבָא אֵצֶל הַגְּבִיר וְהִתְחִיל לְסַפֵּר לְפָנָיו לִבּוֹ בַּאֲשֶׁר שֶׁאֵינוֹ שֶׁקֶבֶל אֶצְלוֹ מָעוֹת בְּהַלְוָאָה וְהִגִּיעַ זְמַן פִּרָעוֹן וְאֵין לוֹ מַמָּה לְשַׁלֵּם כִּי הִפְסִיד הַמָּעוֹת, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל לְשֵׁית עֲצוֹת בְּנַפְשׁוֹ מַה לַּעֲשׂוֹת בָּזֶה. וְעָנָה הַגְּבִיר וְאָמַר לוֹ מָה אִכְפַּת לִי הַמָּעוֹת הַמַּגִּיעַ אֶצְלְךָ, כִּי מַה נֶּחְשָׁב אֶצְלִי סַךְ קָטָן כָּזֶה שֶׁאַתָּה חַיָּב לִי כְּשֶׁתִּסְלַק, אוֹ לְהֶפֶךְ נֶגֶד סַךְ הַכּוֹלֵל מֵהַהַלְוָאוֹת אֲשֶׁר עוֹלֶה לַאֲלָפִים וְלִרְבָבוֹת. עַל־כֵּן רְצוֹנִי שֶׁתֵּלֵךְ אֵצֶל כָּל הַלּוֹוִים שֶׁלִּי וְתִתְבַּע אוֹתָם, וְתַזְכִּיר אוֹתָם שֶׁהֵם חַיָּבִים לִי כָּל כָּךְ מָעוֹת, וְלָמָּה אֵין מְסַלְּקִין לִי. וַאֲפִלּוּ אִם לֹא יִפְרְעוּ וְיסַלְּקוּ אֶת הַכֹּל רַק כָּל אֶחָד יִתֵּן וְיסַלֵּק מְעַט מֵחוֹבוֹ, גַּם־כֵּן יַעֲלֶה אֲלָפִים פְּעָמִים כְּמוֹ סַךְ כָּל הַחוֹב וְהַלְוָאָה שֶׁלְּךָ. וְהַנִּמְשָׁל מוּבָן מִמֵּילָא וְהֶבֵן. (אָמַר הַמַּעְתִּיק שָׁמַעְתִּי אַחַר־כָּךְ שֶׁיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁזֶּה הַמָּשָׁל הוּא מִדִּבְרֵי הָרַב יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה חֲתַן הַמַּגִּיד מִטִּירְהָאוְוִיצָע) עוֹד שָׁמַעְתִּי מֵהָאִישׁ הַנַּ"ל. שֶׁפַּעַם אַחַת דִּבֵּר רַבִּי גֵּרְשׁוֹן מִטִּירְהָאוְוִיצָע עִם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְקִבֵּל לְפָנָיו מְאֹד עַל אֲשֶׁר צַר לוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם. עָנָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר אַתָּה עֲשֵׂה טוֹב וַעֲסֹק בַּעֲבוֹדָתוֹ בֶּאֱמֶת וּכְשֶׁתַּעֲסֹק וְתַתְמִיד בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ אֲזַי הַטּוֹב יִשְׁאַר וְהָרַע מִמֵּילָא יִתְבַּטֵּל וְיִפּוֹל "דוּא טוּא אִין יוּדִישְׁקַייט, גִיטְס וָועט בְּלַייבְּן אוּן שְׁלֶעכְטְס וָועט מִמֵּילָא אַרָאפּ פַאלְן":

פרק תמח

ה שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ מֵהָרַב דְּפֹה בְּרֶסְלֶב, שֶׁפַּעַם אַחַת הָיָה בַּדֶּרֶךְ וְהִתְפַּלֵּל שַׁחֲרִית וְנָפַל עַל פָּנָיו עַל יְמִינוֹ כַּנַּהוּג עַכְשָׁו. וּבָא אֵלָיו רַב סְעַדְיָה גָּאוֹן וְאָמַר לוֹ שֶׁגַּם בְּשַׁחֲרִית צְרִיכִין לִפֹּל עַל שְׂמֹאל:

פרק תמט

ו אָמַר לְאֶחָד עַל מַה שֶּׁסִּפֵּר לְפָנָיו שֶׁהָיָה מֻרְגָּל בַּעֲבֵרוֹת גְּדוֹלוֹת, עַד שֶׁכְּמַעַט לֹא הָיָה בְּיָד עַצְמוֹ לִמְנֹעַ עַצְמוֹ מִלַּעֲשׂוֹתָם. הֵשִׁיב לוֹ שֶׁיֵּשׁ בְּחִינַת הִתְקַשְּׁרוּת לְקַשֵּׁר וּלְחַבֵּר עַצְמוֹ יַחַד בְּהִתְקַשְּׁרוּת חָזָק, וְעַל־יְדֵי־זֶה יְכוֹלִין לְהִתְגַּבֵּר וּלְהִנָּצֵל. וְלֹא בְּאֵר הֶעָנְיָן. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֶפְשָׁר לְהָבִין הֶעָנְיָן קְצָת וְהִיא עֵצָה נִפְלָאָה (וְעַיֵּן בְּלִקּוּטֵי הֲלָכוֹת הִלְכוֹת רֹאשׁ חֹדֶשׁ הֲלָכָה ו):

פרק תנ

ז תקס"א אַחַר שְׁבוּעוֹת בְּסָמוּךְ סִפֵּר זֹאת; מַעֲשֶׂה אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ הָיָה הוֹלֵךְ כַּמָּה שָׁנִים עִם מַחֲשָׁבָה שֶׁל עוֹלָם הַבָּא, וְהָיָה רוֹצֶה לְדַבֵּר עִמּוֹ מִזֶּה וְלֹא אִסְתַּיְעָא מִלְּתָא. וּמִי יָדַע מִזֶּה כִּי מִי הוּא נָבִיא שֶׁיֵּדַע מַחֲשַׁבְתּוֹ. וְהוּא הָיָה הוֹלֵךְ עִם מַחֲשָׁבָה זוֹ כַּמָּה שָׁנִים. בַּשָּׁבוּעוֹת הַזֶּה וְהוּא הָיָה בְּכָאן עַל שָׁבוּעוֹת, וַאֲזַי בְּשָׁבוּעוֹת חָלַם לוֹ שֶׁבָּאוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים וְהָיָה נִרְאֶה שֶׁאֶחָד הוּא עִקָּר וְהַשֵּׁנִי אֵינוֹ עִקָּר, רַק מֻחְמֶּמֶת הָאֶחָד הָעִקָּר בָּא הוּא גַּם כֵּן. וְשָׁאַלְתִּי לָהֶם מַה הֵם עוֹשִׂין כָּאן, הֵשִׁיב לִי אוֹתוֹ הָעִקָּר הַנַּ"ל שֶׁאוֹתוֹ הָאִישׁ מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ הִכְרִיחַ אוֹתוֹ שֶׁיִּשְׁבַּע בְּסֵפֶר־תּוֹרָה בִּזְרוֹעַ עַל־זֶה שֶׁיָּבוֹא לְכָאן וְנִשְׁבַּע לוֹ, וְסִפֵּר לִי אוֹתוֹ הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁבָּא עַכְשָׁו אֶת הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁהוֹלֵךְ עִמָּהּ הָאִישׁ מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ הַנַּ"ל. אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁבָּא אֶצְלִי הָאִישׁ מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַנַּ"ל לְקַבֵּל רְשׁוּת קֹדֶם נְסִיעָתוֹ כַּנַּהוּג. אָמַרְתִּי לוֹ אֶת הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁלּוֹ שֶׁהוֹלֵךְ עִמָּהּ כַּנַּ"ל, וְכָלְתָה נַפְשׁוֹ מְאֹד וְנִתְמַלֵּא שִׂמְחָה עַל שֶׁכִּוַּנְתִּי מַחֲשַׁבְתּוֹ:

פרק תנא

ח מְצָאתִי כְּתַב־יָד הַחֲבֵרִים, אָמַר שֶׁטּוֹב יוֹתֵר לְסַפֵּר עִם חֲבֵרוֹ מֵעִנְיְנֵי עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא, כִּי כְּמוֹ שֶׁיַּיִן מַגְבִּיהַּ אֶת הַלֵּב כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ל"א): "תְּנוּ שֵׁכָר לְאוֹבֵד וְיַיִן לְמָרֵי נָפֶשׁ", כָּךְ הַדִּבְּרִים שֶׁמְּסַפֵּר עִם חֲבֵרוֹ מַגְבִּיהַּ לִבּוֹ שֶׁל אָדָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם י"ב): "דְּאָגָה בְּלֵב אִישׁ יַשְׁחֶנָּה", וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יוּמָא עה.) יְשִׂיחֶנָּה לַאֲחֵרִים. וּכְמוֹ כְּשֶׁשּׂוֹתֶה

מְעַט יַיִן מַגְבִּיהַּ לִבּוֹ וּכְשֶׁשּׁוֹתֶה יַיִן הַרְבֵּה נַעֲשֶׂה שִׁכּוֹר וּמֻנָּח עַל מִשְׁכָּבוֹ. כָּךְ הַדְּבָרִים שֶׁמְּסַפְּרִים אִם יֵשׁ בָּהֶם עַל־כָּל־פָּנִים קְצָת אֱמֶת, אַף־עַל־פִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ צְבִיעוּת וְגַדְלוּת אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא מַגְבִּיהַּ אֶת לִבּוֹ, אֲבָל כְּשֶׁאֵין בְּהַדְּבָרִים שׁוּם אֱמֶת אֶלָּא מָלֵא צְבִיעוּת וְגַדְלוּת, וּכְשֶׁהוֹלֵךְ מֵאִתּוֹ עוֹשֶׂה כָּל הָעֲבֵרוֹת וְהַתַּאֲווֹת, הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֵינָם מַגְבִּיהִין אֶת הַלֵּב. כְּמוֹ הַיַּיִן כְּשֶׁשּׁוֹתֵהוּ הַרְבֵּה כַּנַּ"ל:

פרק תנב

ט אָמַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ טוֹב תָּמִיד "נָאט אִיז תָּמִיד גוּט":

פרק תנג

י אָמַר, כְּמוֹ שֶׁאַתֶּם רוֹאִים אוֹתִי רְצוֹנִי לוֹמַר שֶׁבְּוַדַּאי אַתֶּם מַחֲזִיקִים אוֹתִי לְצַדִּיק גָּמוּר, אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם הָיִיתִי עוֹבֵר חַס וְשָׁלוֹם עֲבֵרָה גְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא הָיְתָה הָעֲבֵרָה מַשְׁלֶכֶת אוֹתִי כְּלָל רַק הָיִיתִי אַחַר הָעֲבֵרָה אִישׁ כָּשֵׁר כְּמוֹ קֹדֶם, רַק אַחַר־כָּךְ הָיִיתִי עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה "הָאט וויא איר זָעהט מִיךְ אִיךְ זָאל חַס וְשָׁלוֹם עוֹבֵר זַיין דִּיא גְּרֶעסְטֶע עֲבֵרָה, וָואלְט דָאס מִיךְ נָאר נִיט אַראפּ גִיוואוּרְפֶן, אִיךְ וָואלְט נָאךְ דֶעם גִיוֶוען אַזוֹי אַיין עֶרְלִיכֶער יוּד וויא פְּרִיר, דֶער נָאךְ וָואלְט אִיךְ תְּשׁוּבָה גִיטָאן":

פרק תנד

יא אָמַר: עוֹד יִהְיֶה זְמַן שֶׁמִּי שֶׁיִּהְיֶה אִישׁ כָּשֵׁר פָּשׁוּט, יִהְיֶה חִדּוּשׁ גָּדוֹל כְּמוֹ הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב:

פרק תנה

יב בְּעִנְיַן הַמְּפֻרְסָמִים שֶׁל שֶׁקֶר שֶׁנִּמְצָאִים עַכְשָׁו, שֶׁלִּפְעָמִים נִדְמֶה לָהֶם שֶׁהֵם פּוֹעֲלִים אֵיזֶה דָּבָר, כְּגוֹן כְּשֶׁבָּאִים אֶצְלָם בִּשְׁבִיל בָּנִים וְכַיּוֹצֵא, וְאַחַר־כָּךְ נִפְקָד אוֹתוֹ הָאָדָם בְּבָנִים וְנִתְמַלֵּא מִשְׁאֲלוֹתָו אֲזַי הֵם תּוֹלִים בְּעַצְמָם שֶׁהֵם פָּעֲלוּ זֹאת. אָמַר מָשָׁל כְּמוֹ שֶׁאָדָם אֶחָד הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וּפָגַע בְּזֵאב וְהָיָה מִתְיָרֵא מִמֶּנּוּ, וְהוֹשִׁיט מַקְלוֹ וְעָשָׂה עִם מַקְלוֹ כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשִׁין עִם קְנֵה שְׂרָפָה שֶׁקּוֹרִין בִּיקְס (רוֹבֶה), כְּאִלּוּ הוּא רוֹצֶה לִירוֹת אֶת הַזְּאֵב עִם מַקְלוֹ כְּדֵי שֶׁיִּתְיָרֵא הַזְּאֵב מִמֶּנּוּ. בְּתוֹךְ כָּךְ הָיָה מוֹרֶה אֶחָד עִם קְנֵי שְׂרָפָה בֶּאֱמֶת וְהָרַג אֶת הַזְּאֵב וְנִדְמָה לָזֶה שֶׁהוֹשִׁיט מַקְלוֹ שֶׁהוּא הֵרָגוֹ, וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁנֶּהֱרַג הַזְּאֵב עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁהוֹשִׁיט קְנֵה שְׂרָפָה בֶּאֱמֶת, כִּי בְּוַדַּאי אֵינָם יְכוֹלִים לַהֲרֹג אֶת הַזְּאֵב בְּמַקֵּל. כָּךְ הוּא מַמָּשׁ עִנְיַן הַנַּ"ל. כִּי יֵשׁ צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים בָּעוֹלָם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר שֶׁהֵם פּוֹעֲלִים הַכֹּל בִּתְפִלָּתָם וְכָל

הַפְּקֻדּוֹת לְטוֹב וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם הַכֹּל עַל יָדָם. וְאֵלּוּ הַמְפֻרְסָמִים שֶׁל שֶׁקֶר נִדְמֶה לָהֶם שֶׁהֵם פָּעֲלוּ זֹאת, וְהוּא מַמָּשׁ כְּמוֹ זֶה שֶׁאוֹמֵר שֶׁהָרַג אֶת הַזְּאֵב עִם מַקְלוֹ כַּנַּ"ל, כִּי בֶּאֱמֶת הַכֹּל רַק עַל־יְדֵי צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים כִּי הֵם פּוֹעֲלִים הַכֹּל, וּמַה שֶּׁאֲחֵרִים חוֹשְׁבִים וּמְדַמִּים זֶה הַכֹּל כַּנַּ"ל וְכוּ':

פרק תנו

יג שְׁנַת תקס"ט בֵּין הַמְצָרִים נָסְעָה בְּתוֹ מִרְיָם לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וַהֲוָה מָה דַּהֲוָה, וְסִפֵּר חֲלוֹם שֶׁבָּא אֶחָד וְשָׁאַל אוֹתוֹ עַל חֲדָשׁוֹת אִם שָׁמַע. הֵשִׁיב לוֹ שֶׁמִּיכָל נוֹסֵעַ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. אָמַר לוֹ מַה זֶּה חֲדָשׁוֹת כִּי כְּבָר נִשְׁמַע זֹאת. וְהִתְחִיל לְבָרֵךְ אֶת בְּתוֹ שֶׁתַּעֲבֹר בְּשָׁלוֹם לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל שֶׁתַּעֲבֹר הַיָּם בְּשָׁלוֹם וְתָבוֹא בְּשָׁלוֹם לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. וּבֵרַךְ אוֹתָהּ בִּבְרָכוֹת הַרְבֵּה וְאָמַר לוֹ שֶׁזֶּה שֶׁהוֹדִיעוֹ הוּא גַּם־כֵּן מְרַמֵּז עַל זֶה כִּי מִיכָל רָאשֵׁי־תֵבוֹת כִּ"י מַ'לְאָכָיו יְצַוֶּה לָ'ךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ (תְּהִלִּים צא):

פרק תנז

יד אֶחָד אָמַר שֶׁמַּה שֶׁחָלַם לוֹ שֶׁנָּפְלוּ שִׁנָּיו מְרַמֵּז עַל חָכְמוֹת שֶׁלּוֹ שֶׁיִּתְבַּטְּלוּ, וַאֲנִי אָמַרְתִּי לוֹ אַדְרַבָּה הַשְּׁטוּת שֶׁלְּךָ יִתְבַּטֵּל כִּי שֵׁן הַסֶּלַע תַּרְגּוּמוֹ חִזָּק וְכוּ' (אָמַר הַמַּעְתִּיק עַיֵּן מִדְרָשׁ רַבָּה בְּמִדְבָּר פָּרָשָׁה ג' אֵין שֵׁן אֶלָּא לְשׁוֹן חִזָּק וְכוּ'). (רְצוֹנוֹ לוֹמַר בְּדֶרֶךְ צְחוּת וַהֲלָצָה כִּי בִּמְדִינָתֵנוּ קוֹרְאִין לְאִישׁ שׁוֹטֶה חִוִּיזָק):

פרק תנח

טו אָמַר מִי שֶׁבָּקִי בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ כָּל דִּבְרֵי הַזֹּהַר הֵם אֶחָד. הַיְנוּ לְהַמְשִׁיךְ שֶׁפַע. לְהַמְשִׁיךְ מְשַׁח רְבוּת קֶדְשָׁא, וּלְקַשֵּׁר הָעוֹלָמוֹת. וְלִפְעָמִים מְחַבֵּר שְׁנֵי דְּבָרִים אֵלּוּ, וְלִפְעָמִים שְׁנֵי דְּבָרִים אֲחֵרִים כְּפִי הָעִנְיָן: וְיֵשׁ כַּמָּה דְּבָרִים שֶׁהָיוּ לָהֶם בְּקַבָּלָה אִישׁ מִפִּי אִישׁ. כִּי כָּל דִּבְרֵי הַקַּבָּלָה הֵם בְּקַבָּלָה אִישׁ מִפִּי אִישׁ עַד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, גַּם הָיָה לָהֶם סְפָרִים סְפָרָא דְּרַב הַמְנוּנָא וְכוּ'. גַּם יֵשׁ כַּמָּה וְכַמָּה דְּבָרִים שֶׁגִּלּוּ הֵם. גַּם כָּל הָעִנְיָנִים הַמְבֹאָרִים בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ בְּמִסְפָּר בְּמִנְיַן כְּגוֹן בְּעִנְיְנֵי הַהֵיכָלוֹת וְכֵיוֹצֵא, שֶׁנֶּאֱמַר בַּזֹּהַר שֶׁיֵּשׁ כָּךְ וְכָךְ פְּתָחִים וְכֵיוֹצֵא בְּאֵלּוּ הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים בַּזֹּהַר בְּמִסְפָּר בְּמִנְיָן וּמְדַקְדֵּק בְּמִנְיָן בִּדְקְדּוּק גָּדוֹל, כְּגוֹן כָּךְ וְכָךְ אֲלָפִים וְשִׁבְעִים וְאַרְבַּע וְכֵיוֹצֵא, כָּל זֶה הָיָה עַל־פִּי שֵׁמוֹת שֶׁהָיָה קַבָּלָה בְּיָדָם שֶׁהָיוּ לָהֶם כְּלָלִים וְלִמּוּד יָדוּעַ עַל זֶה, כְּגוֹן שֵׁם שֶׁל מ"ב וְכוּ'. וְכָל אֵלּוּ הַמִּסְפָּרִים הַנֶּאֱמָרִים בַּזֹּהַר הֵם כְּפִי אוֹתָהּ הַבְּחִינָה שֶׁל אוֹתוֹ הָעִנְיָן שֶׁהָיוּ יוֹדְעִין שֶׁהוּא עַל־פִּי שֵׁם זֶה, אוֹ עַל־פִּי

כְּלָלִיּוּת שֶׁלִּפְעָמִים נִכְלָלִין וְנִצְטָרְפִין הַשֵּׁמוֹת אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, וְעַל־פִּי מִסְפַּר הַשֵּׁמוֹת וּכְלָלוּתָן הֵם הַמִּסְפָּרִים הַנַּ"ל:

פרק תנט

טז מִכְּבָר אָמַר לִפְעָמִים יוֹצֵא חוֹלַאַת חַס וְשָׁלוֹם בָּעוֹלָם וַאֲזַי הוֹלֶכֶת וּמִתְפַּשֶּׁטֶת מֵאֶחָד לַחֲבֵרוֹ שֶׁקּוֹרִין אוּנְטֶר גַאנְג. וְיֵשׁ חִלּוּק בְּעִנְיָן זֶה, כִּי יֵשׁ אֶחָד שֶׁמַּגִּיעַ לוֹ הַחוֹלַאַת מִן הַשָּׁמַיִם אֲלֵיהֶם בְּעַצְמוֹ, וְיֵשׁ אֶחָד שֶׁאֵין מַגִּיעַ לוֹ הַחוֹלַאַת בְּעַצְמוֹ, רַק שֶׁהוּא מְקַבֵּל חַס וְשָׁלוֹם הַחוֹלַאַת מֵחֲבֵרוֹ. וְיֵשׁ חִלּוּק בֵּינֵיהֶם, כִּי זֶה שֶׁשּׁוֹלְחִין לוֹ בְּעַצְמוֹ הַחוֹלַאַת יֵשׁ לוֹ זֹאת הַחוֹלַאַת עִם כָּל הַסִּימָנִים וְהַדִּקְדּוּקִים שֶׁל הַחוֹלַאַת הַזֹּאת, כִּי יֵשׁ כַּמָּה סִימָנִים לְכָל מִין חוֹלַאַת רַחֲמָנָא לִצְלַן, כְּגוֹן הַחוֹלַאַת שֶׁקּוֹרִין קַאטָער [נַזֶלֶת] הָעִקָּר הַחוֹלַאַת הוּא כְּאֵב הָרֹאשׁ, אֲבָל יֵשׁ עוֹד סִימָנִים דְּהַיְנוּ חִפּוּךְ הַחֹטֶם וַעֲטִישׁוֹת וְעוֹד כַּמָּה סִימָנִים, וְכָל סִימָן וְסִימָן שֶׁל הַחוֹלַאַת הוּא גַּם־כֵּן חוֹלַאַת בִּפְנֵי עַצְמוֹ, וּמִי שֶׁנִּשְׁלַח אֵלָיו בְּעַצְמוֹ הַחוֹלַאַת, הַיְנוּ שֶׁהוּא מִן הָאֲנָשִׁים שֶׁאֶצְלָם הִתְחִילָה הַחוֹלַאַת מֵעַצְמָם וְלֹא קִבְּלוּ מֵחַבְרֵיהֶם, אֲלּוּ הָאֲנָשִׁים יֵשׁ לָהֶם הַחוֹלַאַת בִּשְׁלֵמוּת עִם כָּל הַדִּקְדּוּקִים וְהַסִּימָנִים הַנַּ"ל, אֲבָל אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁמְּקַבְּלִין הַחוֹלַאַת מֵחַבְרֵיהֶם אֵין לָהֶם כָּל הַחוֹלַאַת עִם כָּל הַסִּימָנִים וְעוֹד דִּבֵּר מֵעִנְיָן זֶה:

פרק תס

יז בְּהַעֲבָרָה בְּעָלְמָא רָאִיתִי בִּכְתָבָיו מִי שֶׁאֵין לוֹ גְּבוּרַת־אֲנָשִׁים יֹאמַר שִׁיר־הַשִּׁירִים מִשְׁלֵי קֹהֶלֶת, כִּי הֵם בְּחִינַת תְּלָת טִפִּין כַּמּוּבָא בַּתִּקּוּנִים [תִּקּוּן י"ג נג:] עַיֵּן שָׁם.

פרק תסא

יח אָמַר מֶלֶךְ גָּדוֹל מְנֻבְּיָא עַל פִּי מִצְוֹוֹת הַתּוֹרָה (עַיֵּן הוֹרָיוֹת י"ג):

פרק תסב

יט אָמַר פַּעַם אַחַת, אֶתְמוֹל הָיָה אֶצְלִי הַתּוּנְגָר [מוֹשֵׁל תּוּרְכִּי] בַּחֲלוֹם, וְקִבֵּל לְפָנַי מְאֹד עַל הַנִּלְחָמִים בּוֹ. וְהָיָה לִי רַחֲמָנוּת גָּדוֹל עָלָיו, וּבֶאֱמֶת הוּא רַחֲמָנוּת עָלָיו כִּי הוּא נִקְרָא עֲדַיִן בִּשְׁמוֹ הָרִאשׁוֹן יִשְׁמָעֵאל כִּי כֻּלָּם אֵין יָדוּעַ מִי הֵם כִּי נִתְבַּלְבְּלוּ, וְהוּא עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ שְׁמוֹ הָרִאשׁוֹן. וְנָתַתִּי לוֹ עֵצָה וְהִיוּ נִרְאִין הַדְּבָרִים שֶׁגַּם הוּא יוֹדֵעַ הָעֵצָה, אַךְ הוּא עוֹשֶׂה עַצְמוֹ כְּלֹא יָדַע. גַּם פַּעַם אַחַת דִּבֵּר מִמֶּנּוּ וְאָמַר כְּשֶׁקּוֹרִין בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה (בְּרֵאשִׁית כ"א) וְגַם אֶת בֶּן הָאָמָה לְגוֹי אֲשִׂימֶנּוּ וְכוּ', הַיְנוּ שֶׁבְּוַדַּאי יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל מֵאַחַר שֶׁאוֹמְרִים כָּךְ עָלָיו:

פרק תסג

כ בְּעִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת הַיָּדוּעַ שֶׁהָיָה בַּדּוֹרוֹת שֶׁלְּפָנֵינוּ עַל הָרַב הַגָּאוֹן מוֹרֵנוּ הָרַב יוֹנָתָן זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְהָיָה לִפְנֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַסֵּפֶר שֶׁהָיָה כָּתוּב בּוֹ הַקְּמֵיעוֹת שֶׁנָּתַן הָרַב הַנַּ"ל. וְהָיָה כָּתוּב בָּהֶם עַבְדוּ מביח"ו. וְהֵם הַחוֹלְקִים עָלָיו הָיוּ מְפָרְשִׁים שֶׁכַּוָּנָתוֹ עַבְדוּ מְשִׁיחוֹ עַיִן שָׁם. וְסִפֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עִמָּנוּ בָּזֶה וְאָמַר שֶׁמִּזֶּה אֵין רְאָיָה וְאָמַר שֶׁאִלּוּ הָיָה הוּא כּוֹתֵב קְמֵיעוֹת וְהָיוּ מוֹצְאִים הָיוּ אוֹמְרִים בְּוַדַּאי וְכוּ' בִּפְרָט עַבְדוּ (הַיְנוּ כִּי הָיוּ מְפָרְשִׁים בְּוַדַּאי שֶׁכַּוָּנָתוֹ לֹא טוֹבָה בִּפְרָט עַבְדוּ כִּי אֵיךְ שַׁיָּךְ לִכְתֹּב בְּשֵׁמוֹת עַבְדוּ, עַל־כֵּן בְּוַדַּאי הָיוּ מְפָרְשִׁים כַּוָּנָתוֹ לְמַה שֶׁהָיוּ מְפָרְשִׁים) כִּי הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ הִיא שֵׁמוֹת. וְעִנְיַן הַשֵּׁמוֹת שֶׁבָּהֶם מַשְׁבִּיעִים, אוֹ שֶׁמְּבַקְּשִׁים וּמִתְפַּלְּלִים יְהִי רָצוֹן עִם זֶה הַשֵּׁם הוּא שֶׁעַל־יְדֵי שֵׁמוֹת אֵלּוּ מְעוֹרְרִין הַמַּלְאָךְ הָרָאוּי לְאוֹתוֹ הַדָּבָר, וַאֲזַי נוֹתְנִים לְהַמַּלְאָךְ אוֹתוֹ הַשֵּׁם. כִּי הַמַּלְאָךְ אֵין לוֹ שֵׁם, רַק שֶׁנּוֹתְנִין לוֹ שֵׁם לְפִי הַשְּׁלִיחוּת כַּמּוּבָא. נִמְצָא שֶׁשַּׁפִּיר שַׁיָּךְ לִכְתֹּב בְּהַשְׁבָּעוֹת הַשֵּׁמוֹת עַבְדוּ מביח"ו כִּי הוּא רָאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁל פָּסוּק וְנֹחַ מָצָא חֵן בְּעֵינֵי ה':

פרק תסד

כא מֵעִנְיַן הַסִּפּוּר מִבַּרְדִּיטְשׁוֹב, שֶׁסִּפְּרוּ לְפָנָיו כַּמָּה מִינֵי מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁל כַּמָּה מִינֵי בְּנֵי אָדָם מֵעֲשִׂירִים וּשְׁאָר אֲנָשִׁים וּמִמְּפָרְסָמִים שֶׁל עַכְשָׁו וְכוּ', עָנָה וְאָמַר אִם נְצָרֵךְ יַחַד כָּל אֵלּוּ הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁל כַּמָּה מִינֵי בְּנֵי אָדָם הַנִּמְצָאִים בְּבַרְדִּיטְשׁוֹב, עִם כָּל הַצַּדִּיקִים הַיְלוּדִים הַיְנוּ הַמְּפָרְסָמִים הַנַּ"ל הַכֹּל אֵינוֹ כְּלוּם. וּכְמוֹ שֶׁיֵּשׁ אִילָן שֶׁגָּדֵל בְּפַרְדֵּס אוֹ בְּשָׂדֶה וְשָׁם גְּדֵלִים כַּמָּה וְכַמָּה אִילָנוֹת, וְגַם בְּאִילָן אֶחָד יֵשׁ כַּמָּה שִׁנּוּיִים: יֵשׁ שֶׁנִּכְמְשׁוּ עָלָיו בְּאֵיזֶה עָנָף, וְיֵשׁ שֶׁנִּתְקַלְקֵל הַגַּרְעִין שֶׁנִּכְנַס תּוֹלַעַת שָׁם, וְיֵשׁ בְּאֵיזֶה עָנָף, שֶׁהַפְּרִי סָמוּךְ לְרֹאשׁ נִתְקַלְקֵל, וְכֵן כַּמָּה וְכַמָּה שִׁנּוּיִים וְקִלְקוּלִים כַּיּוֹצֵא בָּזֶה שֶׁנִּמְצָאִים בְּאִילָן אֶחָד בָּעֲלִין וּבַפֵּרוֹת וְכַיּוֹצֵא, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הָאִילָן הוּא אִילָן, מִכָּל שֶׁכֵּן הַפַּרְדֵּס כֻּלּוֹ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כַּמָּה וְכַמָּה אִילָנוֹת. וְהַנִּמְשָׁל מוּבָן קָצָת לַמֵּבִין כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁנִּמְצָאִים עַכְשָׁו בָּעוֹלָם מַה שֶׁנִּמְצָאִים הַרְבֵּה שֶׁהֵם מְקֻלְקָלִים לְגַמְרֵי, וְיֵשׁ שֶׁהֵם כְּשֵׁרִים קָצָת וְאַף־עַל־פִּי־כֵן יֵשׁ בָּהֶם כַּמָּה וְכַמָּה מִינֵי קִלְקוּלִים, וּמֵהֶם הַמְּפָרְסָמִים שֶׁל שֶׁקֶר, אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן הָאִילָן הַקָּדוֹשׁ הוּא אִילָן, מִכָּל־שֶׁכֵּן הַפַּרְדֵּס כֻּלּוֹ שֶׁגְּדֵלִים בּוֹ כַּמָּה וְכַמָּה אִילָנוֹת הַיְנוּ נְשָׁמוֹת. כִּי כָּל הַנַּ"ל אֵינָם נֶחְשָׁבִים לְכְלוּם כְּעִנְיַן הַמָּשָׁל הַנַּ"ל:

פרק תסה

כב אָמַר רְצוֹנוֹ שֶׁכָּל אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ לֹא יִהְיֶה אֶחָד מֵהֶם מְלַמֵּד, וְכַמָּה פְּעָמִים דִּבֵּר מִזֶּה. גַּם אָמַר שֶׁטּוֹב לְעָנְיַן פַּרְנָסָה לָדוּר בְּעִיר גְּדוֹלָה. וְאָמַר בְּדֶרֶךְ צַחוּת שֶׁאֵין לְךָ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ שָׁעָה, וְאֵין לְךָ דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ מָקוֹם, נִמְצָא שֶׁכָּל אָדָם יֵשׁ לוֹ שָׁעָה. וּכְשֶׁעוֹסֵק בְּמַשָּׂא־וּמַתָּן יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁבְּאוֹתוֹ הַשָּׁעָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ יְרִיחַ מָמוֹן הַרְבֵּה מֵאַחַר שֶׁאוֹתָהּ הַשָּׁעָה הִיא שֶׁלּוֹ. עַל־כֵּן יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁיְּזַמִּין לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵיזֶה הַצָּלָחָה גְּדוֹלָה בְּעֵסֶק שֶׁלּוֹ שֶׁהוּא עוֹסֵק, וְיָכוֹל לְהַרְוִיחַ בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁלּוֹ רֶוַח גָּדוֹל. אֲבָל כְּשֶׁהוּא מְלַמֵּד אֲזַי כְּשֶׁמַּגִּיעַ לוֹ הַשָּׁעָה שֶׁלּוֹ שֶׁהוּא שְׁעַת הַצָּלָחָה שֶׁלּוֹ אֲזַי הַתַּלְמִיד מֵבִיא לוֹ פַּשְׁטִידָא טוֹבָה וְכַיּוֹצֵא, עִם זֶהָב מָעוֹת רֹאשׁ־חֹדֶשׁ וּבָזֶה יוֹצְאָה וְעוֹבֶרֶת שָׁעָה שֶׁלּוֹ שֶׁהוּא שְׁעַת הַצָּלָחָתוֹ בִּדְבַר שְׁטוּת כָּזֶה וְכַיּוֹצֵא בּוֹ. אֲבָל אָדָם אַחֵר יָכוֹל לְהַרְוִיחַ בְּהַשָּׁעָה שֶׁלּוֹ רֶוַח גָּדוֹל כַּנַּ"ל. וְכֵן אֵין לְךָ דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ מָקוֹם, וּכְשֶׁהוּא דָּר בְּעִיר גְּדוֹלָה שֶׁשָּׁם מְצוּיִים עֲסָקִים גְּדוֹלִים אֲזַי יָכוֹל לְהִזְדַּמֵּן לוֹ אֵיזֶה דָּבָר גָּדוֹל שֶׁיִּתְעַשֵּׁר בּוֹ כִּי שָׁם הוּא מְקוֹמוֹ, כִּי אֵין לְךָ דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ מָקוֹם. אֲבָל בְּעִיר קְטַנָּה שָׁם יִזְדַּמֵּן אֵיזֶה דָּבָר שִׁבּוּשׁ וּפְחוּת לְהַרְוִיחַ בּוֹ כִּי הַכֹּל לְפִי הַמָּקוֹם כִּי אֵין לְךָ דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ מָקוֹם כַּנַּ"ל:

פרק תסו

כג לֵיל שַׁבַּת חֲזוֹן תקס"ט, שֶׁסִּפְּרוּ לְפָנָיו מִגֹּדֶל הַצָּרוֹת וּמִמְּיתוֹת מְשֻׁנּוֹת שֶׁמֵּתוּ בְּנֵי אָדָם בְּאוֹסְטְרָהָא רַחֲמָנָא לִצְלַן בִּשְׁעַת הַשְּׁרֵפָה שֶׁהָיְתָה שָׁם בְּעֶרֶב־שַׁבַּת־קֹדֶשׁ הֶעָבַר אָמַר, לֹא אֶחָד שֶׁסּוֹבֵל צָרוֹת קָשׁוֹת עַל־יְדֵי הַנִּגּוּן. הַיְנוּ הַנִּגּוּן שֶׁמְּסַיְּמִין בְּסוֹף "וּנְתַנָּה תֹּקֶף" שֶׁקֹּדֶם מְנַגְּנִין בַּנִּגּוּן הַיָּדוּעַ מִי יָנוּחַ וּמִי יָנוּעַ וּמְסַיְּמִין בְּנִגּוּן מִי יִשָּׁפֵל וּמִי יָרוּם, וְאַחַר־כָּךְ מְסַיְּמִין בְּנִגּוּן לְבַד בְּלִי תֵּבוֹת קֹדֶם שֶׁמַּתְחִילִין וּתְשׁוּבָה וּתְפִלָּה וּצְדָקָה כַּיָּדוּעַ לְהָעוֹלָם. וְאוֹתוֹ הַנִּגּוּן הַנִּמְשָׁךְ אַחַר הַסִּיּוּם וּמִי יָרוּם הוּא מוֹרֶה גַּם־כֵּן עַל אֵיזֶה גְּזֵרוֹת חַס וְשָׁלוֹם. כִּי בַּתְּחִלָּה הוּא מְפָרֵשׁ בְּפֵרוּשׁ כַּמָּה גְּזֵרוֹת, מִי יָנוּחַ מִי יִשָּׁפֵל וְאוֹמְרִם בַּנִּגּוּן הַיָּדוּעַ וְאַחַר־כָּךְ נִמְשָׁךְ הַנִּגּוּן לְבַד בְּלִי תֵּבוֹת כִּמְסַיֵּם בְּרֶמֶז הַשְּׁאָר בְּנִגּוּן לְבַד בְּלִי תֵּבוֹת בְּפֵרוּשׁ, וּמִזֶּה הַנִּגּוּן בָּאִים גְּזֵרוֹת חַס וְשָׁלוֹם שֶׁאֵינָם מְפֹרָשִׁים בְּפֵרוּשׁ בְּפִיּוּט וּנְתַנֶּה תֹּקֶף רַק הַחַזָּן מְרַמְּזָן בְּנִגּוּן לְבַד כַּנַּ"ל. וְהָעִנְיָן מְבֹאָר לַבָּקִי בְּנִגּוּנִים שֶׁל יָמִים הַנּוֹרָאִים:

פרק תסז

כד פַּעַם אַחַת הָיָה מֵשִׂיחַ בְּעִנְיַן הַתְּפִלּוֹת שֶׁל יָמִים הַנּוֹרָאִים. אָמַר שֶׁבִּתְחִלָּה הַבַּעַל תְּפִלָּה מַתְחִיל הַמֶּלֶךְ, וְאַזַי הוּא הוֹלֵךְ מִקֹּדֶם וְהָעוֹלָם הוֹלְכִים אַחֲרָיו. כִּי הוּא אוֹמֵר תְּחִלָּה,

וְהָעוֹלָם אוֹמְרִים אַחֲרָיו וְכֵן מִתְנַהֵג עוֹד לְהַלָּן יוֹתֵר. וְאַחַר־כָּךְ הוּא מִסְתַּכֵּל בְּעַצְמוֹ מִי אָנֹכִי לֵילֵךְ וּלְהַקְדִּים לִפְנֵי הָעוֹלָם, וְעַל־כֵּן אַחַר־כָּךְ הוּא מִתְנַהֵג לְהֶפֶךְ, שֶׁהָעוֹלָם אוֹמְרִים תְּחִלָּה וְהוּא אַחֲרֵיהֶם, כִּי כֵּן מִתְנַהֵג אַחַר־כָּךְ בְּכַמָּה מִינֵי תְּפִלּוֹת, שֶׁהָעוֹלָם אוֹמְרִים תְּחִלָּה וְאַחַר־כָּךְ הַבַּעַל־תְּפִלָּה, כְּגוֹן מֶלֶךְ עֶלְיוֹן אֲמִיץ הַמְנֻשָּׂא, וְכֵן אַתָּה הוּא אֱלֹקֵינוּ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ. וְכֵן וּנְתַנֶּה תֹּקֶף וְכֵן בְּכָל הַתְּפִלּוֹת שֶׁבְּכָלָם הָעוֹלָם אוֹמְרִים הַפִּיּוּטִים וְהַחֲרוּזִים קֹדֶם לְהַבַּעַל־ תְּפִלָּה וְהַבַּעַל־תְּפִלָּה אַחֲרֵיהֶם. וּבְתְחִלָּה הָיָה לְהֶפֶךְ כִּי הוּא מִסְתַּכֵּל בְּעַצְמוֹ וְכוּ' כַּנַּ"ל:

פרק תסח

כה עָנָה וְאָמַר זֹאת הוּא קִנְאָה גְּדוֹלָה בְּוַדַּאי, שֶׁיֵּשׁ צַדִּיק גָּדוֹל שֶׁעוֹסֵק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם בִּיגִיעוֹת וַעֲבוֹדוֹת גְּדוֹלוֹת כַּמָּה שָׁנִים בְּגוּף וָנֶפֶשׁ, וְלֹא יָנוּחַ כְּלָל מֵעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ וְסוֹבֵל כַּמָּה צָרוֹת וְיִסּוּרִין, וְאַחַר־כָּךְ בָּא רַךְ בְּשָׁנִים וְהִשִּׂיג בְּמִעַט זְמַן כָּל הַהַשָּׂגָה וְהַמַּדְרֵגָה שֶׁזָּכָה הַצַּדִּיק הַנַּ"ל שֶׁעָבַד כַּמָּה שָׁנִים. וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בַּמִּדְרָשׁ (קֹהֶלֶת רַבָּה פָּרָשָׁה ה) שֶׁרַבִּי בּוּן עָבַד לִשְׁלֹשִׁים [וְעֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה] שָׁנָה מַה שֶּׁעָבַד תַּנָּא אַחֵר בְּכַמָּה שָׁנִים. (וְאֵין אֲנִי יוֹדֵעַ כַּוָּנַת הַדְּבָרִים. כִּי מִקֹּדֶם אָמַר שֶׁבְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה פִּתְאוֹם נַעֲשֶׂה צַדִּיק גָּדוֹל בְּלִי יְגִיעוֹת וּטְרָחוֹת וַעֲבוֹדוֹת, אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא בֶּן צַדִּיק וּבֶן גְּדוֹלִים. וְסִפֵּר מָשָׁל נָאֶה עַל מְפֻרְסָם אֶחָד רַךְ בְּשָׁנִים שֶׁנִּתְפַּרְסֵם פִּתְאוֹם, וּבְוַדַּאי לֹא כָּל הָרוֹצֶה לְטֹל אֶת הַשֵּׁם יִטֹּל. הַמָּשָׁל הָיָה מֵעִנְיַן הָאִישׁ שֶׁנִּתְגַּדֵּל בְּוִוּאלִיחַאי אֲצֶל הַיֶּעדְנִירַאל שֶׁגִּדְּלוֹ פִּתְאוֹם, וְכַוָּנָתוֹ הָיָה לְהַכְעִיס לְהָאֲחֵרִים שֶׁהָיָה לָהֶם גְּדֻלָּה יְתֵרָה וְכוּ'):

פרק תסט

כו בְּעִנְיַן מַה שֶּׁהָיוּ מְשִׂיחִים לְפָנָיו מֵאַלְמָן אֶחָד קֹדֶם פֶּסַח אָמַר שֶׁגַּם פַּרְעֹה הָיָה אַלְמָן כִּי נִשְׁאַר לְבַדּוֹ בְּלֹא הַחַיִל, כִּי אֶחָד מֵהֶם לֹא נוֹתַר (תְּהִלִּים קו), וְהֵבִנּוּ מִדְּבָרָיו שֶׁגְּלָה לָנוּ רֶמֶז כִּי אֶחָד מֵ'הֶם לֹא נ'וֹתַר רְאשֵׁי־תֵבוֹת אַלְמָ"ן. וְהַדְּבָרִים סְתוּמִים:

פרק תע

כז אָמַר, עִכְשָׁו הַתַּאֲוָה שֶׁל מָמוֹן וְהַנְהָגוֹת הָעוֹלָם, הֵינוּ הַתַּאֲוָה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מָמוֹן וְעֶשְׁירוּת, וְיַנְהִיג הָעוֹלָם בְּכָבוֹד, זֹאת הַתַּאֲוָה הִיא גְּדוֹלָה עַכְשָׁו מִתַּאֲוֹת נְאוּף. וְזֶה שֶׁאָנוּ רוֹאִין בְּחוּשׁ, שֶׁגַּם הַקַּלֵּי־עוֹלָם, כְּגוֹן הָעוֹסְקִין בְּפִידְרָאד [סוֹכְנִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ לְסַפֵּק לוֹ סְחוֹרוֹת] שֶׁקּוֹרִין פִּידְרַאצִיקֶעס וְכַיּוֹצֵא, עוֹשִׂים לְעַצְמָם גַּם־כֵּן תַּכְלִית מִן הַמָּמוֹן, וְכָל הַמָּמוֹן שֶׁמַּרְוִיחִין

שׁוֹלְחִים לְבֵיתָם לִנְשׁוֹתֵיהֶם כְּדֵי לַעֲשׂוֹת תַּכְלִית, וְאֵינָם מְפַזְּרִים הַמָּמוֹן בִּשְׁבִיל תַּאֲוֹתֵיהֶם (כְּמוֹ שֶׁנָּהֲגוּ מִקֹּדֶם) כִּי עַכְשָׁו זֹאת הַתַּאֲוָה שֶׁל מָמוֹן וְהַנְהָגַת הָעוֹלָם גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִתַּאֲוָה הַנַ"ל:

פרק תעא

כח גַּם אַהֲבָתָם אֵינָהּ כְּלוּם, הַיְנוּ הָאַהֲבָה שֶׁיֵּשׁ בֵּין הָרְשָׁעִים וְקַלֵּי עוֹלָם אֵינָהּ כְּלוּם. כִּי אֵינָהּ אַהֲבָה אֲמִתִּית, רַק כָּל אֶחָד מִתְכַּוֵּן לְטוֹבַת וְלַהֲנָאַת עַצְמוֹ, וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל חֶנֶּפָה, וְכָל אֶחָד מִתְקַנֵּא בַּחֲבֵרוֹ. אֲבָל הָאַהֲבָה שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַכְּשֵׁרִים וְהַיְרֵאִים, בִּפְרָט הָאַהֲבָה שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַצַּדִּיק וַאֲנָשָׁיו, זֹאת הָאַהֲבָה אֵין לְשַׁעֵר וְהִיא אַהֲבָה אֲמִתִּית, אַהֲבָה עַצְמִית בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ. כִּי הַצַּדִּיק אוֹהֵב אֶת אֲנָשָׁיו בְּאַהֲבָה גְּדוֹלָה וְרַבָּה מְאֹד, וְחָפֵץ בְּטוֹבָתָם מְאֹד בֶּאֱמֶת. אִם הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ הָיָה נוֹתֵן לָהֶם כָּל הַטּוֹב שֶׁבְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְגַם בָּעוֹלָם הַזֶּה הוּא רוֹצֶה שֶׁיִּיטַב לָהֶם מְאֹד אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין זֶה צָרְךְ גְּדוֹל בֶּאֱמֶת, כִּי הָעִקָּר הוּא טוֹבַת הָעוֹלָם הַבָּא הַנִּצְחִי, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא רוֹצֶה בְּטוֹבָתָם מְאֹד גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם כָּל טוּב, חֲצֵרוֹת מְצֻיָּרוֹת וְגִנּוֹת וְכֵיוֹצֵא, לְהַכְעִיס לְהָרְשָׁעִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם כָּל זֶה. מִכָּל־שֶׁכֵּן אִם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהֵם מִתְפַּלְּלִים בְּכַוָּנָה וְכֵיוֹצֵא שֶׁיֵּשׁ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרְךְ נַחַת מֵהֶם, בְּוַדַּאי הָיָה לוֹ תַּעֲנוּג וְנַחַת רוּחַ גָּדוֹל מְאֹד מִזֶּה. וְכֵן גֹּדֶל הָאַהֲבָה שֶׁל אַנְשֵׁי הַצַּדִּיק לְהַצַּדִּיק הוּא גַּם־כֵּן גְּדוֹלָה מְאֹד, כִּי הֵם גַּם־כֵּן אוֹהֲבִים אוֹתוֹ מְאֹד אַהֲבָה אֲמִתִּית. וְהִנֵּה אֲצָלָם, הַיְנוּ אֵצֶל הַקַּלֵּי עוֹלָם וְהָרְשָׁעִים וְכֵן אֵצֶל אֻמּוֹת הָעוֹלָם, זֶה הוּא הָעִקָּר שֶׁיִּהְיֶה אַהֲבָה וְרֵעוּת כִּי זֶה עִקַּר אֲצָלָם בָּעוֹלָם. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינָם זוֹכִים לָזֶה, כִּי אֵין לָהֶם אַהֲבָה אֲמִתִּית כְּלָל. אֲבָל לְהַכְּשֵׁרִים וְהַיְרֵאִים הַזּוֹכִים לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיק אֲמִתִּי יֵשׁ לָהֶם אַהֲבָה אֲמִתִּית וְכוּ':

פרק תעב

כט הִזְהִיר אוֹתָנוּ מְאֹד לְבִלְתִּי לְהַרְגִּיל עַצְמֵנוּ לְהַעֲלוֹת עֶשֶׁן הַלּוּלְקֶי וּלְהָרִיחַ טַבָּק. וְהֶאֱרִיךְ בְּשִׂיחָה זוֹ וְאָמַר שֶׁרָאוּי לְאִישׁ כָּשֵׁר לְבַלִּי לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ בָּזֶה, כִּי הֵם בְּטוּל תּוֹרָה וּתְפִלָּה בְּחִנָּם. וְהוּא דָּבָר שֶׁאֵינוֹ נִצָּרְךְ כְּלָל, וּלְעִנְיַן נְקִיּוּת אֵין מוֹעִיל עֶשֶׁן הַלּוּלְקֶי כְּלָל. בִּפְרָט מִי שֶׁכְּבָר רָגִיל בַּעֲשַׁן הַלּוּלְקֶי, שֶׁבְּוַדַּאי אֵין מוֹעִיל לוֹ כְּלָל, כִּי דָּבָר הָרָגִיל אֵינוֹ מוֹעִיל כְּלָל כַּיָּדוּעַ בְּחוּשׁ. וּכְבָר מְבֹאָר (שִׂיחוֹת הָר"ן סִימָן ל) שֶׁאֵין צְרִיכִין לְבַלְבֵּל עַצְמוֹ בִּשְׁבִיל נְקִיּוּת רַק בְּעֵת שֶׁנִּצְרָךְ לְנִקְבֵיו מַמָּשׁ, וְחוּץ מִזֶּה אֵין צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל עַל זֶה כְּלָל. וְאָמַר עַל עַצְמוֹ אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ רָגִיל בָּזֶה לְהַעֲלוֹת עֶשֶׁן הַלּוּלְקֶי, אַף־עַל־פִּי־כֵן קֹדֶם הַתְּפִלָּה אֵינוֹ לוֹקֵחַ הַלּוּלְקֶי בְּיָדוֹ כְּלָל. וּמִיָּמָיו לֹא הָיָה מַעֲלֶה עֶשֶׁן הַלּוּלְקֶי קֹדֶם הַתְּפִלָּה. וּלְהָרִיחַ טַבָּק

אָמַר שֶׁזֶּה מַזִּיק וּמְבַטֵּל יוֹתֵר מֵעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא. כִּי מִי שֶׁרָגִיל בָּזֶה אֵינוֹ יָכוֹל לִהְיוֹת בְּלֹא זֶה אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת, וְהִיא בִּלְבּוּל וּבִטּוּל גָּדוֹל מְאֹד בְּאֶמְצַע הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה בִּפְרָט לִפְעָמִים כְּשֶׁאֵין לוֹ טַבָּק. כַּיָּדוּעַ לְמִי שֶׁרָגִיל בָּזֶה. וְגַם קָשֶׁה לְהַשְׁלִיךְ אֶת עִנְיַן הַטַּבָּק מִי שֶׁנִּתְרַגֵּל בָּזֶה. עַל־כֵּן טוֹב וְנָכוֹן מְאֹד לִבְלִי לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ בְּעִנְיַן הַנְהָגוֹת אֵלּוּ שֶׁל הַטִּיטוּן וְהַטַּבָּק שֶׁאֵינָם נִצְרָכִים כְּלָל, רַק מַזִּיקִים וּמְבַטְּלִים אֶת הָאָדָם מִתּוֹרָה וּתְפִלָּה וְכַיּוֹצֵא:

פרק תעג

ל מְצָאתִי כָּתוּב אֲצָלוֹ מִצְוָה שֶׁיִּכְתֹּב כָּל אֶחָד סֵפֶר תּוֹרָה לְעַצְמוֹ שֶׁיִּכְתֹּב לוֹ סֵפֶר בַּתּוֹרָה כָּל־שֶׁכֵּן סְתַ"ם:

פרק תעד

לא "כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שְׁמוֹת ל) זֶה בְּחִינַת מַשָּׂא "וְנָתְנוּ אִישׁ כֹּפֶר" זֶה בְּחִינַת מַתָּן. הַיְנוּ בְּחִינַת מַשָּׂא וּמַתָּן:

פרק תעה

לב שָׁמַעְתִּי מֹרִי יִצְחָק חֲתַן הַמַּגִּיד מִטִּירָהאוויצָע שֶׁאָמַר שֶׁשָּׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר שֶׁבַּדֶּרֶךְ צְרִיכִין לִזָּהֵר בִּטְבִילַת מִקְוֶה, כִּי מִקְוֶה מְסֻגָּל לְהַנְצַל מֵרוֹצְחִים:

פרק תעו

לג [הָעִתָּק מִכְּתִיבַת יַד רַבֵּנוּ ז"ל] כַּוָּנַת הַשֻּׁלְחָן מִימֵי יַלְדוּתוֹ; שֻׁלְחָן בְּגִימַטְרִיָּא קְלִפָּה נִדָּחָה פִּיהָ עִם הַכּוֹלֵל. הַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה נִדָּחָה הַקְּלִפָּה מֵהַשֻּׁלְחָן שֶׁלֹּא תִּינַק מִן הַשֻּׁלְחָן, שׁוּלְחָן בְּגִימַטְרִיָּא יקו"ק יְקָרְבֵנוּ. כְּשֶׁהָיָה אֶחָד צָרִיךְ לִרְפוּאָה הָיָה מְכַוֵּן שֻׁלְחָן בְּגִימַטְרִיָּא צוּ רְפוּאָה [לִרְפוּאָה]. שׁוּלְחָן בְּגִימַטְרִיָּא ש"ך חֶסֶד, כִּי יֵשׁ אַרְבָּעָה מִינֵי חֲסָדִים. שֻׁלְחָן בְּגִימַטְרִיָּא חַשְׁמַ"ל שֶׁמַּלְבִּישׁ הָעֶשֶׂר סְפִירוֹת הַיְנוּ חַשְׁמַל בְּגִימַטְרִיָּא שע"ח לְצֻרַף עֶשֶׂר הַנַּ"ל בְּגִימַטְרִיָּא שֻׁלְחָן. שֻׁלְחָן בְּגִימַטְרִיָּא ש"ע ח"י כִּי יֵשׁ ש"ע נְהוֹרִין שֶׁל אוֹר הַפָּנִים וּכְתִיב (מִשְׁלֵי טז) בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים [עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ הַקָּדוֹשׁ, זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל אָמֵן]:

פרק תעז

לד מִכְּבָר קִדֵּם אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל בִּקֵּשׁ אֶחָד אוֹתוֹ עַל בָּנִים וְאָמַר לוֹ שֶׁיִּתֵּן צְדָקָה, וְהֵשִׁיב שֶׁאֵין בְּיָכְלְתּוֹ וְאָמַר לוֹ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֱמוּנָה חֲשׁוּב כִּצְדָקָה. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּאַבְרָהָם

(בְּרֵאשִׁית ט"ו): "וְהֶאֱמִין בַּה' וַיַּחְשְׁבֶהָ לּוֹ צְדָקָה". וְאָמַר: שֶׁעַל־יְדֵי אֱמוּנָה זוֹכֶה לְבָנִים, כִּי אֱמוּנָה בְּגִימַטְרִיָּא בָּנִים וְכֵן הֲוָה שֶׁנִּפְקַד זֶה הָאִישׁ וְהָיוּ לוֹ בָּנִים:

פרק תעח

לה אָמַר סֵפֶר רָזִיאֵל אֵינוֹ מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן וְלֹא זֶהוּ הַסֵּפֶר שֶׁנָּתַן הַמַּלְאָךְ לְאָדָם הָרִאשׁוֹן וְאֵין בּוֹ כֹּחַ לְהַצִּיל מִשְּׁרֵפָה, וּכְבָר אֹרַע שֶׁהַסֵּפֶר בְּעַצְמוֹ נִשְׂרַף וְהָאֲרִיךְ בָּזֶה בְּרָאיוֹת בְּרוּרוֹת:

פרק תעט

לו אָמַר שֶׁעַל יְדֵי שֶׁמְּסַפְּרִין מַעֲשִׂיּוֹת מְצַדְּיקִים וּמְגַדְּלִים וּמַפְלִיאִים אוֹתָם, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְתָּק הַדִּין וְנִמְשָׁךְ חֶסֶד. וְזֶהוּ (תְּהִלִּים יח) מַגְדִּיל יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ, מָאן מַלְכֵי רַבָּנָן (גִּטִּין סב.). הֵינוּ מַה שֶּׁמְּסַפֵּר וּמַגְדִּיל הַנִּפְלָאוֹת וְהַיְשׁוּעוֹת שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּקְרָאִים מְלָכִים עַל־יְדֵי־זֶה וְעוֹשֶׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה חֶסֶד לְמִי שֶׁמְּשִׁיחַ וּמְסַפֵּר מִזֶּה. עוֹד שָׁמַעְתִּי עַל פָּסוּק (בְּרֵאשִׁית כ"א): "קוּמִי שְׂאִי אֶת הַנַּעַר וְהַחֲזִיקִי אֶת יָדֵךְ בּוֹ כִּי לְגוֹי גָּדוֹל אֲשִׂימֶנּוּ. גַּם עַל פָּסוּק (שְׁמוֹת י"ג): "וַיַּסֵּב אֱלֹקִים אֶת הָעָם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר יַם סוּף" וְכֵן יֵשׁ עוֹד כַּמָּה תּוֹרוֹת אֵצֶל הַחֲבֵרִים שֶׁאָמַר קֹדֶם שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, אֲבָל מֻחְמֶצֶת שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאֵין בִּרְצוֹנוֹ שֶׁיְּדַפְּסוּ הַתּוֹרוֹת שֶׁאָמַר קֹדֶם אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וַאֲפִלּוּ עַל אֵלּוּ שֶׁכְּבָר הֻדְפְּסוּ הִקְפִּיד, רַק מַה שֶּׁאָמַר אַחַר אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל עַל־זֶה הִזְהִיר לְכַתֵּב אוֹתָם, וְאָמַר שֶׁאֲפִלּוּ שִׂיחוֹת פְּשׁוּטוֹת שֶׁלִּי שֶׁל אַחַר אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל צְרִיכִין לִכְתֹּב עַל כֵּן אֵין רְצוֹנִי לְהַעְתִּיקָם אַף־עַל־פִּי שֶׁעַל־פִּי דַּעְתֵּנוּ גַּם אֵלּוּ הַתּוֹרוֹת שֶׁקֹּדֶם אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הֵם נִפְלָאוֹת הַשֵּׁם וְהֵם גְּבוֹהִים מְאֹד, כִּי גַּם קֹדֶם אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הָיָה חִדּוּשׁ נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד, אַךְ מִי יָבוֹא אַחַר הַמֶּלֶךְ וּמִי יָכוֹל לֵידַע כַּוָּנָתוֹ זֶה שֶׁלֹּא הָיָה רוֹצֶה שֶׁיְּדַפְּסוּ. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא יָכֹלְתִּי לְהִתְאַפֵּק וְהֶעְתַּקְתִּי קְצָת לִפְרָקִים:

פרק תפ

לז שָׁמַעְתִּי בְּעַצְמִי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁכְּשֶׁבּוֹלְעִין הֶרֹק הוּא מוֹעִיל לִנְקִיּוּת:

פרק תפא

לח הַלְּבָנָה בָּאָתָה בְּקֶבְלָנָא לִפְנֵי הַחַמָּה בַּאֲשֶׁר שֶׁהַחַמָּה מְשַׁמֶּשֶׁת עִקָּרָהּ בַּיּוֹם וּבִימוֹת הַחַמָּה, וְהִיא צְרִיכָה לְשַׁמֵּשׁ בַּחֹרֶף, וּבַלֵּילוֹת הָאֲרֻכִּים וּבַקֹּר, וְהָיְתָה הַחַמָּה מְפַיַּסְתָּהּ שֶׁתַּעֲשֶׂה לָהּ מַלְבּוּשׁ וְקָרְאוּ לְכָל הַחַיָּטִים בּוּלְשְׁבוּי גְּלַאוּנָא רְצוֹנוֹ לוֹמַר גְּדוֹלִים וַחֲשׁוּבִים, לַעֲשׂוֹת לָהּ מַלְבּוּשׁ וְרָצוּ גַּם הַחַיָּטִים הַקְּטַנִּים לֵילֵךְ וְאָמְרוּ מֵאַחַר שֶׁאֵין קוֹרְאִין אוֹתָנוּ אֵין

לָנוּ לֵילֵךְ וּבָאוּ הַחַיָּטִים הַנַּ"ל וְהֵשִׁיבוּ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִקַּח לָהּ מַלְבּוּשׁ כִּי הִיא לִפְעָמִים קְטַנָּה וְלִפְעָמִים גְּדוֹלָה, עַל־כֵּן אִי אֶפְשָׁר לְכַוֵּן מִדָּתָהּ וּבָאוּ הַחַיָּטִים הַקְּטַנִּים וְאָמְרוּ שֶׁהֵם יְכַוְּנוּ מִדָּתָהּ וְיַעֲשׂוּ הַמַּלְבּוּשׁ הֵשִׁיבוּ לָהֶם אִם הַחַיָּטִים הַגְּדוֹלִים אֵין יְכוֹלִים אֵיךְ תּוּכְלוּ אַתֶּם:

פרק תפב

לט פַּעַם אַחַת סִפֵּר עִמִּי מֵעִנְיַן עֲנָוָה וְאֵיךְ הוּא הָאֱמֶת וְכוּ'. וְכֵן סִפֵּר עִמִּי מֵעִנְיַן עַל מְנָת שֶׁלֹּא לְקַבֵּל פְּרָס, וַהֲלֹא אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּהֶכְרֵחַ שֶׁאֲנִי רוֹצֶה אֵיזֶה דָּבָר וְכוּ' וְכֵן לִי מַחֲשַׁבְתִּי כִּי אֵלּוּ הַקְּשָׁיוֹת בְּעִנְיַן עֲנָוָה וּבְעִנְיַן זֶה הָיוּ עוֹלִים עַל דַּעְתִּי וְהוּא זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה בִּקְדֻשָּׁתוֹ הִנְפְלָאָה כֵּוַן לִי מַחֲשַׁבְתִּי. אַךְ לֹא אָמַר שׁוּם יִשּׁוּב וְתֵרוּץ עַל זֶה רַק דִּבּוּרָיו הָיוּ כְּאוֹמֵר שֶׁהוּא יוֹדֵעַ כָּל מַחְשְׁבוֹתַי שֶׁעוֹלִים עַל הַלֵּב אַךְ אִי אֶפְשָׁר עַתָּה לְיַשֵּׁב לִי כָּל זֶה. וְהֵבַנְתִּי מִדְּבָרָיו שֶׁצְּרִיכִין לָזֶה רַק יְגִיעָה גְּדוֹלָה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם וּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים הַרְבֵּה, אָז נִזְכֶּה לֵידַע דְּרָכֵי עֲנָוָה בֶּאֱמֶת, וְכֵן לִזְכּוֹת לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם שֶׁלֹּא עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס. יְהִי רָצוֹן שֶׁנִּזְכֶּה מְהֵרָה לְכָל זֶה בֶּאֱמֶת וּבִשְׁלֵמוּת:

פרק תפג

מ פַּעַם אַחַת הָיוּ יְסוּרִים בְּאֵיזֶה חֹדֶשׁ שֶׁלֹּא הָיְתָה הַלְּבָנָה, וְכִמְדֻמֶּה שֶׁלֹּא קִדְּשׁוּ אוֹתָהּ אָז כְּלָל. אַחַר־כָּךְ אָמַר רַבֵּנוּ זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁצְּרִיכִין לְרָאוֹת לְהַקְּדִים אֶת עַצְמוֹ לְהַתְחִיל לְקַדֵּשׁ אֶת הַלְּבָנָה קֹדֶם שִׁבְעָה יָמִים. וְצִוָּה לְעַיֵּן בַּפּוֹסְקִים וְרָאִינוּ שֶׁרֹב הַפּוֹסְקִים מַסְכִּימִים לְקַדְּשָׁהּ מִקֹּדֶם כְּפִי הַדִּין מִדִּינָא דִּגְמָרָא כַּמּוּבָא בְּטוּרֵי זָהָב וּבְמָגֵן־אַבְרָהָם בְּסִימָן תכ"ו. וְעַיֵּן בְּמִשְׁבְּצוֹת זָהָב שָׁם. פַּעַם אַחַת נִתְאַחַרְתִּי בְּקִדּוּשׁ הַלְּבָנָה וְצִוָּה עָלַי שֶׁכַּאֲשֶׁר אֶרְאֶה מִתּוֹךְ הֶעָנָנִים כְּפִי מַה שֶׁהִיא, תֵּכֶף כְּשֶׁאֶרְאֶה אוֹתָהּ אֲקַדֵּשׁ אוֹתָהּ מִיָּד, וְכַוָּנָתוֹ שֶׁלֹּא אֲדַקְדֵּק עַל חֻמְרוֹת כְּלָל, כִּי כֵּיוָן שֶׁרוֹאִין אוֹתָהּ מִתּוֹךְ הֶעָנָנִים כְּפִי מַה שֶׁהִיא מִצָּוָה לְקַדְּשָׁהּ. (אָמַר הַמַּעְתִּיק פָּשׁוּט דִּרְצוֹנוֹ לוֹמַר מִתּוֹךְ עֲנָנִים דַּקִּים וּקְלוּשִׁים כַּדִּינָא וְעַיֵּן בְּסִדּוּר יַעְבֵּ"ץ):

פרק תפד

מא שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר שֶׁהוּא יֵצֶר הָרַע גָּדוֹל אֲצֶל הַלּוֹמְדִים לְהַמְצִיא חֲדָשׁוֹת, הַיְנוּ מַה שֶּׁכָּל אֶחָד רוֹצֶה לְהַמְצִיא דִּין חָדָשׁ:

פרק תפה

מב אָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "אַגִּיט קַפִּיטֶל תְּהִלִּים אַז מָע זָאגְט אִיז אַזוֹי וְוִיא אַפָּאנְטְשׁ" [כְּשֶׁאוֹמְרִים טוֹב מִזְמוֹר תְּהִלִּים הֲרֵי הוּא כְּמוֹ מַשְׁקֶה טָעִים]:

פרק תפו

מג אָמַר הָעוֹלָם הַבָּא שַׁיֵּשׁ לָנוּ בְּזֶה הָעוֹלָם כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹזֵר לִפְעָמִים, אֵין לְשַׁעֵר:

פרק תפז

מד אָמַר הַצַּדִּיקִים שׁוֹגִים בָּזֶה בַּמֶּה שֶׁמְּאַחֲרִים זְמַן תְּפִלָּה:

פרק תפח

מה כַּף קֶלַע בְּגִימַטְרִיָּא שִׁין שָׁנָה שֶׁהָיָה הֶחָתָן נָע וָנָד. וְיֵשׁ בָּזֶה מַעֲשֶׂה מֵעִנְיַן הֶחָתָן שֶׁכְּשֶׁיָּצָא מִבֵּית הַחֻפָּה נִתְעָה מִבַּיִת לְבַיִת וּמֵעִיר לְעִיר וְכוּ'. וְשָׁמַעְתִּי שֶׁמַּעֲשֶׂה זֹאת סִפְּרָה בְּשֵׁם הַצַּדִּיקִים הַזְּקֵנִים, כְּמִדָּמֶה שֶׁסִּפְּרָהּ בְּשֵׁם הָרַב הַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ הָרַב יַעֲקֹב יוֹסֵף זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, מַגִּיד־מֵישָׁרִים דִּקְהִלַּת קֹדֶשׁ אוֹסְטְרָא:

פרק תפט

מו שָׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת נִכְנַס אֶחָד אֶצְלוֹ, וְאָמַר לוֹ: בְּזוֹ הַשָּׁעָה הָיָה אֶצְלִי הַשַּׂר שֶׁל יָוָן וְהַשַּׂר שֶׁל צָרְפַת וּבִקְּשׁוּ אוֹתִי וְשָׁאֲלוּ מִי מֵהֶם יִכְבֹּשׁ, וְהֵשַׁבְתִּי לָהֶם מִי שֶׁיַּחֲזִיק יוֹתֵר עִם יִשְׂרָאֵל הוּא יִכְבֹּשׁ:

פרק תצ

מז תִּינוֹק אֶחָד בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים הָיָה חוֹלֶה קְצָת שֶׁהָיָה לוֹ חוֹלַאַת שֶׁקּוֹרִין שְׁטָעכִינוּס [דְּקִירוֹת] וּשְׁלָחוֹ אֲבִיו לְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְסִפֵּר עִמּוֹ הָרִבֵּה וְאָמַר לוֹ מוּסָר נִפְלָא. כִּי הָיוּ לְהַתִּינוֹק פְּחָדִים גְּדוֹלִים, וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לְבָרְכָה מַדּוּעַ תִּפְחַד עַתָּה, זְכֹר נָא הַפַּחַד שֶׁיִּהְיֶה לְךָ בְּעֵת שֶׁיּוֹלִיכוּךָ לְהַבֵּית עָלְמִין וְתִשָּׁאֵר שָׁם לְבַדְּךָ, וְהַכֹּל יִפָּרְדוּ מִמְּךָ וְתִהְיֶה נִשְׁאָר מָנָח בֵּין הַמֵּתִים, הֲלֹא עַכְשָׁו אַתָּה מִתְיָרֵא לָצֵאת יְחִידִי בַּלַּיְלָה וּמַה תַּעֲשֶׂה אָז. וְכַיּוֹצֵא מִזֶּה דְּבָרִים הָרִבֵּה שֶׁל מוּסָר, גַּם אָמַר לוֹ מִי הוּא זֶה שֶׁיִּרְצֶה לְהַכְווֹת אֶת עַצְמוֹ. כְּלוֹמַר, וַהֲלֹא כְּשֶׁאַתָּה חוֹטֵא אַתָּה מַכֶּה אֶת עַצְמְךָ בְּיָדַיִם. כִּי סוֹף כָּל סוֹף תִּקַּבֵּל עָנְשְׁךָ הַקָּשֶׁה וְהַמַּר, וְאֵיךְ לֹא תָחוּס עַל עַצְמְךָ וְאַתָּה מַכֶּה אֶת עַצְמְךָ בְּיָדַיִם מַמָּשׁ. אַחַר־כָּךְ אָמַר

לוֹ סְגֻלָּה לְחוֹלְאָתוֹ הַנַּ"ל שֶׁיִּקְחוּ עָפָר הַנִּדְרָס עַל גַּבֵּי הָאַסְקֻפָּה וְיַנִּיחוּ אֶת הֶעָפָר בְּאֵיזֶה כְּלִי עַל הָאֵשׁ עַד שֶׁיִּתְלַבֵּן וְיִוּחַם הֶעָפָר הֵיטֵב, וְאוֹתוֹ הֶעָפָר הַחַם יַנִּיחוּ עַל צַדּוֹ וְיִתְרַפֵּא. אַחַר־כָּךְ נִתְגַּדֵּל הַתִּינוֹק וְנִשְׁאֲרוּ הַדְּבָרִים שֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה תְּקוּעִים בְּלִבּוֹ, וַעֲדַיִן הוּא זוֹכֵר אוֹתָם. וְעוֹד דְּבָרִים הַרְבֵּה סִפֵּר עִמּוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. מִזֶּה אָנוּ רוֹאִין אֵיךְ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה מִסְתַּכֵּל אֶפְלוּ עַל תִּינוֹק וְרָצָה לְהַכְנִיס בּוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם לְמַעַן יַתְחִיל לְהִתְחַנֵּךְ בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְגַם יִזְכֶּרֶם בְּגַדְלוּתוֹ וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי כב): חֲנוֹךְ לַנַּעַר עַל־פִּי דַּרְכּוֹ וְכוּ'. וְעוֹד יֵשׁ דְּבָרִים הַרְבֵּה שֶׁסִּפֵּר עִם הַיֶּלֶד הַנַּ"ל כַּמָּה פְּעָמִים מֵעִנְיַן עֶרְלַת לֵב שֶׁצְּרִיכִין לְמוּלוֹ וְכוּ'. וְכֵן שָׁמַעְתִּי מִכַּמָּה אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ קְטַנִּים בִּימֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְסִפְּרוּ לִי כַּמָּה דְּבָרִים נִפְלָאִים וְשִׂיחוֹת יָפוֹת שֶׁשָּׁמְעוּ מִמֶּנּוּ בְּקַטְנוּתָם וַעֲדַיִן הֵם זוֹכְרִים אוֹתָם וּמְבִינִים עַכְשָׁו לְמַפְרֵעַ, אֵיךְ הָיָה מְרַמֵּז לָהֶם דְּבָרִים שֶׁיֵּיטִיב לָהֶם בְּאַחֲרִיתָם:

פרק תצא

מח בִּשְׁנַת תקס"ו בֵּין כֶּסֶה לְעֶשׂוֹר יָצָא רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מֵהַמְּקוֹם וְאָמַר שֶׁנִּתְגַּלָּה לוֹ בָּעֵת הַזֹּאת מִן הַשָּׁמַיִם אֵיךְ יִתְנַהֲגוּ אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ בְּעִנְיְנֵי תַּעֲנִיתִים כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם כַּמָּה תַּעֲנִיתִים צָרִיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ לְהִתְעַנּוֹת בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, וְאֵיךְ וּמָתַי יִתְעַנּוּ. וְאַחַר הַיָּמִים טוֹבִים נִכְנְסוּ אֵלָיו כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּיִחוּד וּמָסַר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד צֶעטֶל [פֶּתֶק] מָתַי יִתְעַנֶּה. וְהָיָה כָּתוּב אֶצְלוֹ צֶעטֶל בִּכְתִיבַת יָדוֹ הַקְּדוֹשָׁה אֵיזֶה דְּבָרִים וְאֵינִי יוֹדֵעַ מָה, כִּי לֹא נָתַן לִרְאוֹת בְּתוֹךְ גּוּף הַצֶּעטֶל רַק כְּשֶׁיִּשְׁבְּתִי אֶצְלוֹ לְקַבֵּל הַצֶּעטֶל שֶׁל הַנְהָגַת הַתַּעֲנִיתִים שֶׁלִּי, אָז רָאִיתִי אוֹתוֹ יוֹשֵׁב עַל הַשֻּׁלְחָן וְצֶעטֶל כָּתוּב לְפָנָיו וְאֵינִי יוֹדֵעַ מָה הָיָה כָּתוּב בְּתוֹכוֹ. וְהָיָה יוֹשֵׁב וְחוֹשֵׁב וּמְעַיֵּן הַרְבֵּה עַל אוֹתוֹ הַצֶּעטֶל, וְהָיָה מְיַגֵּעַ עַצְמוֹ הַרְבֵּה קֹדֶם שֶׁזָּכִיתִי שֶׁיֵּצֵא הַדִּבּוּר מִפִּיו בְּאֵיזֶה יָמִים בַּשָּׁנָה אֲנִי צָרִיךְ לְהִתְעַנּוֹת. וְאַחַר־כָּךְ גִּלָּה לִי הַיָּמִים שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לְהִתְעַנּוֹת בָּהֶם, וְצִוָּה לְכָתְבָם עַל הַנְּיָר לְזִכָּרוֹן. וְהִזְהִיר אוֹתִי מְאֹד לְזָכְרָם וְלִבְלִי לְאַבֵּד הַצֶּעטֶל שֶׁלִּי. וְצִוָּה עָלֵינוּ שֶׁבְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה קֹדֶם שֶׁהוּא אוֹמֵר תּוֹרָה בָּעֵת שֶׁהוּא מֵכִין עַצְמוֹ לוֹמַר תּוֹרָה אָז נְקַבֵּל עַל עַצְמֵנוּ הַתַּעֲנִיתִים שֶׁלָּנוּ שֶׁצִּוָּה עָלֵינוּ, וְאָז בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה בִּשְׁעַת הֲכָנָתוֹ לוֹמַר תּוֹרָה יִהְיֶה קַבָּלַת הַתַּעֲנִיתִים הַנַּ"ל עַל כָּל הַשָּׁנָה כֻּלָּהּ. וּמִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה לֹא יִתְעַנֶּה כְּלָל. וְכֵן הָיָה כְּשֶׁמָּסַר הַתַּעֲנִיתִים לִשְׁאָר אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ. כִּי כֻּלָּם סִפְּרוּ לִי שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב עַל צֶעטֶל וְהָיָה יוֹשֵׁב וּמִשְׁתּוֹמֵם כְּשֶׁעָה חֲדָא קֹדֶם שֶׁאָמַר הַצֶּעטֶל שֶׁל הַנְהָגַת הַתַּעֲנִיתִים לְכָל אֶחָד. וְהָיוּ מְבִינִים מִדְּבָרָיו שֶׁאֵלּוּ הַתַּעֲנִיתִים הֵם דְּבָרִים יְקָרִים וְהַנְהָגוֹת עֶלְיוֹנוֹת מְאֹד מְאֹד, אֲשֶׁרֵי שֶׁזָּכִינוּ לְקַבְּלָם וְנִמְשַׁךְ הַדָּבָר בְּעֶרֶךְ שְׁתֵּי שָׁנִים. אַחַר־כָּךְ כְּשֶׁבָּא מִלֶּמְבֶּרְג צִוָּה עָלֵינוּ שֶׁלֹּא לְהִתְעַנּוֹת כְּלָל.

וְאָמַר הֲלֹא מִי שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לִהְיוֹת אֶצְלִי עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה הוּא אֵין לוֹ לְהִתְעַנּוֹת כְּלָל כַּנַּ"ל, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הוּא בְּוַדַּאי אֵין צָרִיךְ לְהִתְעַנּוֹת כְּלָל מֵאַחַר שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת אֶצְלִי עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה וְהָבֵן. וְעַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר מִזֶּה (לְעֵיל תג-תו) מַעֲלַת מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת אֶצְלוֹ עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה. אַחַר־כָּךְ אָמַר אֵין אַתֶּם מַרְגִּישִׁין כְּלָל מַה שֶּׁעוֹשִׂין עִמָּכֶם, כִּי בַּתְּחִלָּה צִוִּיתִי אֶתְכֶם לְהִתְעַנּוֹת וְאַחַר־כָּךְ צִוִּיתִי שֶׁלֹּא לְהִתְעַנּוֹת וְכוּ'. כְּלוֹמַר כִּי בָּזֶה הָיָה רָאוּי לָנוּ לְהָבִין מְעַט מִגְּדֻלָּתוֹ, כִּי זֶה הָעִנְיָן שֶׁצִּוָּה עָלֵינוּ לְהִתְעַנּוֹת יָמִים יְדוּעִים בַּשָּׁנָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד יָמִים מְיֻחָדִים בִּפְנֵי עַצְמוֹ, זֶה הָעִנְיָן הוּא בְּוַדַּאי דָּבָר גָּדוֹל וְהַשָּׁגָה עֲצוּמָה מְאֹד שֶׁלֹּא נִשְׁמַע מִיָּמִים קַדְמוֹנִים, שֶׁזּוֹכֶה אָדָם לְגַלּוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְרוֹטְרוֹט הַנְהָגַת תַּעֲנִיתִים לְכָל יְמֵי חַיָּיו. וְאַף־עַל־פִּי שֶׁדָּבָר זֶה גָּדוֹל וְעָצוּם מְאֹד, זָכָה אַחַר־כָּךְ לְמַעְלָה וְהַשָּׁגָה יְתֵרָה, עַד שֶׁלְּפִי עִנְיָם קָדֻשַׁת מַעֲלָתוֹ וּמַדְרֵגָתוֹ שֶׁזָּכָה אַחַר־כָּךְ, שׁוּב אֵין אָנוּ צְרִיכִים לְהִתְעַנּוֹת אֲפִלּוּ הַתַּעֲנִיתִים שֶׁגִּלָּה לָנוּ בְּתִקֻּף קְדֻשָּׁתוֹ. וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֹחַ בְּקָדְקָדּוֹ יָכוֹל לְהָבִין מְעַט מֵעִנְיָם גְּדֻלָּתוֹ עַל־יְדֵי־זֶה וְהָבֵן. וְאָמַר שֶׁאִם יִהְיֶה חָל אֶחָד מִיָּמִים אֵלּוּ בְּשַׁבָּת אוֹ שְׁאָר יָמִים שֶׁאֵין מִתְעַנִּין בָּהֶם, יִהְיֶה נִדְחֶה הַתַּעֲנִית לְיוֹם שֶׁלְּאַחֲרָיו. וְצִוָּה עָלַי לִהְיוֹת נִזְהָר בְּאֵלּוּ הֶחָדָשִׁים לְקַיֵּם מִצְוֹתוֹ מַעֲשֶׂר, וּלְהִשְׁתַּדֵּל וּלְהִתְאַמֵּץ בְּכָל עֹז בְּמִצְוָה זוֹ בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר. גַּם אַחַר שֶׁפִּטַּר אוֹתִי מֵהַתַּעֲנִיתִים דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ מֵעִנְיַן מִצְוָה הַנַּ"ל וְאָמַר לִי שֶׁאֲנִי צָרִיךְ גַּם עַתָּה לִזָּהֵר בָּזֶה בְּכָל עֹז, וַאֲפִלּוּ בְּכָל הַשָּׁנָה כֻּלָּהּ, רַק בְּאֵלּוּ הֶחָדָשִׁים הַנַּ"ל יוֹתֵר וְיוֹתֵר:

פרק תצב

מט כְּשֶׁנָּתַן הַצַּעְטְלִיךְ הַנַּ"ל פַּעַם אַחַת נָתַן לְאֶחָד הַצַּעְטֵל וְאָמַר לוֹ זֶה שֶׁקִּבֵּל הַצַּעְטֵל לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, הָעוֹלֶה עַל דַּעְתֵּנוּ לֹא הָיָה כָּךְ. כִּי הָיִינוּ סְבוּרִים שֶׁתִּצְווּ לָנוּ לְהִתְעַנּוֹת הַרְבֵּה יָמִים בַּשָּׁנָה וְעַכְשָׁו אָנוּ רוֹאִים שֶׁאֵינָם רַק יָמִים מֻעָטִים מְאֹד בַּשָּׁנָה. הֵשִׁיב, הֲלֹא אֱלִישָׁע אָמַר לְנַעֲמָן (מְלָכִים־ב ה) רְחַץ וּטְהָר וְלֹא רָצָה לְהַאֲמִין שֶׁבַּדָּבָר הַקַּל הַזֶּה יִהְיֶה לוֹ רְפוּאָה, וְאָמַר הֲלֹא טוֹב אֲמָנָה וּפַרְפַּר וְנַהֲרוֹת דַּמֶּשֶׂק הֲלֹא רָחַצְתִּי בָּהֶם וְטָהָרְתִּי, עַד אֲשֶׁר אָמְרוּ לוֹ עֲבָדָיו, אָבִי דָּבָר גָּדוֹל דִּבֶּר אֵלֶיךָ הֲלוֹא תַּעֲשֶׂה אַף כִּי אָמַר אֵלֶיךָ רְחַץ וּטְהָר. וְאָז שָׁמַע לַעֲבָדָיו וְרָחַץ בַּיַּרְדֵּן שֶׁבַע פְּעָמִים וַיָּשָׁב בְּשָׂרוֹ וַיִּטְהָר. כֵּן אַתֶּם נִדְמֶה לָכֶם שֶׁצְּרִיכִין דַּוְקָא לוֹמַר לִרְפוּאַתְכֶם דְּבָרִים כְּבֵדִים, וְאֵין אַתֶּם מַאֲמִינִים שֶׁבַּדָּבָר קַל שֶׁאֲנִי מְצַוֶּה לָכֶם לַעֲשׂוֹת יִהְיֶה לָכֶם רְפוּאָה שְׁלֵמָה רְפוּאַת הַנֶּפֶשׁ בֶּאֱמֶת. וְדָבָר זֶה נִצְרָךְ מְאֹד כַּמָּה פְּעָמִים כִּי לִפְעָמִים אָדָם מוֹנֵעַ עַצְמוֹ מִלַּעֲשׂוֹת אֵיזֶה דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה מֵחֲמַת כְּבֵדוּת מֵחֲמַת רִבּוּי הַמְנִיעוֹת שֶׁמּוֹנְעִים אוֹתוֹ מִלַּעֲשׂוֹתוֹ וְהוּא אֵינוֹ מִתְגַּבֵּר לְשַׁבְּרָם. וְלִפְעָמִים לְהִפּוּךְ, שֶׁהוּא נִמְנָע מִדָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה מֵעִקָּם קְלוּתוֹ שֶׁהַדָּבָר הַזֶּה קַל בְּעֵינָיו מְאֹד לַעֲשׂוֹתוֹ וּמֵחֲמַת זֶה

אֵינוֹ מַאֲמִין שֶׁחַיֵּי נַפְשׁוֹ יִהְיוּ תְּלוּיִים בְּדָבָר קַל כָּזֶה. וּבֶאֱמֶת צְרִיכִין לְזָהֵר בְּמִצְוָה קַלָּה כְּבַחֲמוּרָה וְאַרַח חַיִּים פֶּן תִּפָּלֵס, וְכָל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכֹחֲךָ עֲשֵׂה. כִּי עִקַּר הֲסָתוֹת וּמְנִיעוֹת הַבַּעַל דָּבָר הוּא רַק מְנִיעוֹת הַמּוֹחַ שֶׁלִּפְעָמִים מַכְנִיס בְּמוֹחַ הָאָדָם שֶׁכָּבֵד עָלָיו מְאֹד לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר, וּמֵחֲמַת זֶה רוֹצֶה לְמָנְעוֹ. וְלִפְעָמִים לְהֶפֶךְ שֶׁמַּקֵּל עָלָיו וּמַקְטִין בְּעֵינָיו אוֹתוֹ הַדָּבָר מְאֹד, עַד שֶׁאֵינוֹ עוֹלֶה עַל לֵב הָאָדָם שֶׁחַיֵּי נַפְשׁוֹ תְּלוּיִים בָּזֶה, וְהַכֹּל כְּדֵי לְמָנְעוֹ חַס וְשָׁלוֹם. וְלִפְעָמִים זֹאת הַמְּנִיעָה גְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר מִמְּנִיעָה מַמָּשׁ. אֲבָל הוֹלֵךְ בְּתֹם יֵלֵךְ בָּטֵחַ, וְאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל שׂוּם מְנִיעָה וּבִלְבּוּל שֶׁבָּעוֹלָם כְּלָל. וְכָל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכֹחֲךָ עֲשֵׂה:

פרק תצג

נ לְעִנְיַן הַקֻּשְׁיוֹת שֶׁדַּרְכּוֹ הָעוֹלָם לְהַקְשׁוֹת קֻשְׁיוֹת הָרִבּוּי עַל הַצַּדִּיקִים, וּבִפְרָט עָלָיו שֶׁהָיוּ מַקְשִׁים קֻשְׁיוֹת הָרִבּוּי, עָנָה וְאָמַר בְּדַרְכּוֹ צַחוּת הֲלֹא עַל־יְדֵי הַקֻּשְׁיוֹת שֶׁמַּקְשִׁים עָלֵינוּ יֵשׁ לָנוּ פְּרָנְסָה וַעֲשִׁירוּת. כִּי הָעֲשִׁירוּת וְהַפַּרְנָסָה שֶׁל הַצַּדִּיקִים הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ הוּא רַק עַל־יְדֵי קֻשְׁיוֹת. כִּי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אָמְרוּ (שַׁבָּת ס"ג): 'אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בְּשִׂמְאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד וְהִקְשׁוּ, בִּימִינָהּ אֹרֶךְ יָמִים אֵיכָא, עֹשֶׁר וְכָבוֹד לֵיכָּא. וְהֵשִׁיבוּ, כָּל־שֶׁכֵּן עֹשֶׁר וְכָבוֹד'. נִמְצָא שֶׁעַל־יְדֵי הַקֻּשְׁיָא דַּיְקָא נִמְשָׁךְ הָעֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד לְהַצַּדִּיקִים הַמַּיְמִינִים בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ. כִּי אִם לֹא הָיוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה מַקְשִׁים קֻשְׁיָא זוֹ לֹא הָיָה שׂוּם עֹשֶׁר וְכָבוֹד לְהַצַּדִּיקִים כִּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא שֶׁנִּרְאֶה שֶׁבִּימִינָהּ הִיא רַק אֹרֶךְ יָמִים. אֲבָל עַל־יְדֵי הַקֻּשְׁיָא שֶׁהִקְשׁוּ אֹרֶךְ יָמִים אֵיכָא עֹשֶׁר וְכָבוֹד לֵיכָּא, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ הָעֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד לְהַצַּדִּיקִים כְּמוֹ שֶׁתֵּרְצוּ שָׁם כָּל־שֶׁכֵּן עֹשֶׁר וְכָבוֹד. נִמְצָא שֶׁעַל־יְדֵי הַקֻּשְׁיוֹת דַּיְקָא יֵשׁ לְהַצַּדִּיקִים פַּרְנָסָה כִּי עִקַּר הָעֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד לְהַצַּדִּיקִים עַל־יְדֵי קֻשְׁיוֹת:

פרק תצד

נא וְאַף־עַל־פִּי שֶׁדְּבָרִים אֵלּוּ אָמַר בְּדַרְכּוֹ צַחוּת שֶׁקּוֹרִין וֶוועְרְטֶל [בְּדִיחָה], אֲבָל בֶּאֱמֶת דְּבָרִים בְּנוֹ וְיֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה עֲמָקוּת גָּדוֹל וְסוֹד עָמֹק מְאֹד. כִּי כָּל הַדְּבָרִים שֶׁלּוֹ, אֲפִלּוּ דִּבְרֵי צַחוּת שֶׁלּוֹ שֶׁאוֹמֵר שֶׁקּוֹרִין וֶוועְרְטְלִיךְ, יֵשׁ בָּכֶלֶם סוֹדוֹת עֲצוּמוֹת נוֹרָאוֹת וַעֲמֻקּוֹת מְאֹד. וַאֲפִלּוּ אָדָם פָּשׁוּט שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׂכֶל אֲמִתִּי קְצָת יָכוֹל לְהָבִין בָּהֶם קְצָת רְמָזִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים (אָמַר הַמַּעְתִּיק עַיֵּן בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן יב בַּמַּאֲמָר תְּהִלָּה לְדָוִד וּבְלִקּוּטֵי הֲלָכוֹת הִלְכוֹת תַּלְמוּד־תּוֹרָה הֲלָכָה ג' וְתָבִין קְצָת דִּבְרֵי צַחוּת הַנַּ"ל):

פרק תצה

נב וּכְבָר סִפֵּר שֶׁהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אָמַר פַּעַם אַחַת וֶוועְרְטָל, וְהָיוּ מְחַיְכִין בָּעוֹלָם הָאֲצִילוּת. הַיְנוּ שֶׁהֵבִיא שִׂמְחָה גַּם בָּעוֹלָם הָאֲצִילוּת, עַד שֶׁגַּם שָׁם הָיוּ מְחַיְכִין עַל יְדֵי הַוֶּוועְרְטָל שֶׁלּוֹ:

פרק תצו

נג פַּעַם אַחַת הָיוּ מְדַבְּרִים לְפָנָיו בְּעִנְיַן גְּדֻלּוּת, עָנָה וְאָמַר מָה אַתֶּם צְרִיכִין לְדַבֵּר מִגְּדֻלּוּת הֲלֹא אֲנִי אֵין לִי גְּדֻלּוּת (כְּלוֹמַר וְאַתֶּם אֵיךְ יַעֲלֶה עַל דַּעְתְּכֶם שֶׁיִּהְיֶה לָכֶם אֵיזֶה גְּדֻלּוּת, מֵאַחַר שֶׁאֲפִלּוּ אֲנִי אֵין לִי גְּדֻלּוּת) כִּי כְּבָר הִתְפָּאֵר עַצְמוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בָּזֶה שֶׁהוּא יָכוֹל לוֹמַר עַל עַצְמוֹ שֶׁאֵין לוֹ גְּדֻלּוּת שֶׁזֶּה עִקַּר תַּכְלִית שְׁלֵמוּת הָעֲנָוָה, כְּמוֹ בְּחִינַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁכָּתַב עַל עַצְמוֹ (בַּמִּדְבָּר יב) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד, וְכַמּוּבָא בַּגְּמָרָא (סוֹטָה מט:) שֶׁאָמַר רַב יוֹסֵף אַל תִּתְנֵי עֲנָוָה דְּאִיכָּא אֲנָא:

פרק תצז

נד הוּטַב בְּעֵינָיו מְאֹד מִי שֶׁזָּכָה לִרְאוֹת אוֹתוֹ בַּחֲלוֹם אֲפִלּוּ בְּחַיָּיו. וְאָמַר שֶׁיֵּשׁ אֲנָשִׁים מֵאֲנָשָׁיו שֶׁהוּא נִרְאֶה לָהֶם בַּחֲלוֹם בִּדְמוּת זָקֵן גָּדוֹל. וְאָמַר שֶׁאִם הָיִינוּ אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים כִּרְצוֹנוֹ הָיִינוּ יְכוֹלִים לִשְׁמֹעַ מִמֶּנּוּ דְּבָרִים גְּדוֹלִים וְנוֹרָאִים בַּחֲלוֹם. וְהָעִקָּר לִזְכּוֹת שֶׁלֹּא יִשְׁתַּכַּח מַה שֶּׁרוֹאִין וְשׁוֹמְעִין בַּחֲלוֹם, כִּי לִפְעָמִים רוֹאִין וְשׁוֹמְעִין אֵיזֶה דָּבָר וְאַחַר־כָּךְ נִשְׁכָּח (וְזֶה מֵחֲמַת שֶׁלּוֹקְחִין וְטוֹרְפִין מִמֶּנּוּ הַדָּבָר בַּחֲזִירָתוֹ כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ בְּרֵאשִׁית קצט:):

פרק תצח

נה כְּבָר מְבֹאָר שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה (שִׂיחוֹת הָר"ן ל) שֶׁהַזְּהִיר לִבְלִי לְבַלְבֵּל הָאָדָם דַּעְתּוֹ כְּלָל בְּעִנְיַן הַנְּקִיּוּת וְלֹא יִסְתַּכֵּל עַל זֶה כְּלָל. וְסִפֵּר בְּשֵׁם דּוֹקְטוֹרִים גְּדוֹלִים שֶׁטּוֹב יוֹתֵר לִבְרִיאוּת הַגּוּף כְּשֶׁהוּא נֶעֱצָר קְצָת. אַף־עַל־פִּי שֶׁהַדּוֹקְטוֹרִים הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ אוֹמְרִים תָּמִיד שֶׁצְּרִיכִין לִהְיוֹת מְשֻׁלְשָׁל וְכֵן לְכָל הַחוֹלָאוֹת הָיוּ אוֹמְרִים לִפְתֹּחַ הַנְּקָבִים, אֲבָל עַכְשָׁו חָקְרוּ בְּחָכְמָתָם לְהֶפֶךְ מַמָּשׁ שֶׁאַדְרַבָּא טוֹב יוֹתֵר לִבְרִיאוּת הַגּוּף לִהְיוֹת נֶעֱצָר קְצָת. וּבִפְרָט הַחוֹלֶה טוֹב לוֹ יוֹתֵר לִהְיוֹת נֶעֱצָר קְצָת דַּוְקָא. וְסִפֵּר בְּשֵׁמָם שֶׁמִּי שֶׁנִּצְרָךְ לִנְקֵבָיו פַּעַם אַחַת בְּמֵעֵת לְעֵת הוּא גַּם־כֵּן חֲלִישׁוּת, כִּי טוֹב יוֹתֵר לְבַל יִהְיֶה נִפְתָּח כִּי־אִם פַּעַם אַחַת בִּשְׁנֵי יָמִים. רַק אִם לִפְעָמִים הָאָדָם נֶעֱצָר כַּמָּה יָמִים חַס וְשָׁלוֹם, אָזַי הוּא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לוֹ אֵיזֶה

דָּבָר לִפְתֹּחַ נְקָבָיו. אֲבָל פַּעַם אַחַת בְּשָׁנֵי יָמִים הוּא טוֹב יוֹתֵר לִבְרִיאוּת הַגּוּף. וְסִפֵּר הַרְבֵּה בָּזֶה וְגָלָה דַּעְתּוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהוּא נוֹטֶה לְדֵעָה זוֹ. וְעַל־כָּל־פָּנִים אֵין לְהָאָדָם לְבַלְבֵּל שׁוּם זְמַן כְּלָל בִּשְׁבִיל נְקִיּוּת כַּמְבאָר שִׂיחָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה בָּזֶה בַּאֲרִיכוּת בַּסְּפָרִים הַנִּדְפָּסִים:

פרק תצט

נו פַּעַם אַחַת סִפֵּר מֵעִנְיַן הַבִּטָּחוֹן וְאָמַר שֶׁיֵּשׁ צַדִּיקִים שֶׁאֵין מַנִּיחִים אֶצְלָם מָמוֹן מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ, כְּמוֹ שֶׁמְּסַפְּרִין מִכַּמָּה צַדִּיקִים גְּדוֹלִים שֶׁהָיוּ לְפָנֵינוּ, כְּגוֹן הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְהַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ הָרַב אֱלִימֶלֶךְ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם שֶׁבְּכָל יוֹם וְיוֹם הָיוּ מְפַזְּרִים כָּל הַמָּמוֹן שֶׁהָיָה בְּיָדָם וְלֹא הִנִּיחוּ אֶצְלָם שׁוּם מָמוֹן מִיּוֹם לְחֲבֵרוֹ. וְאָמַר שֶׁצְּרִיכִין לִהְיוֹת לָזֶה בְּרִיָּה גְּדוֹל לִהְיוֹת חָזָק בְּהַבִּטָּחוֹן וְלַעֲמֹד עַל עָמְדוֹ, כִּי אִם שׁוֹגִים בָּזֶה תְּנוּעָה קַלָּה בְּעָלְמָא לֹא טוֹב. אֲבָל יֵשׁ מַעֲלָה גְּבוֹהָה יְתֵרָה בְּיוֹתֵר דְּהַיְנוּ שֶׁהַצַּדִּיק הָאֲמִתִּי יַחֲזִיק אֶצְלוֹ הַמָּמוֹן, וְזֶה קָשֶׁה יוֹתֵר. הַיְנוּ כִּי עֲבוֹדָה זוֹ גְּבוֹהָה וּכְבֵדָה בְּיוֹתֵר, כִּי הוּא זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה לֹא הָיָה מִתְנַהֵג הַנְהָגָה הַנַּ"ל. וְאָמַר כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁזֶּה קָשֶׁה וְכָבֵד יוֹתֵר הַרְבֵּה. וְהוֹכִיחַ וּבֵרַר לְעֵינֵינוּ שֶׁהָאֲבוֹת הָיוּ מַחֲזִיקִים אֶצְלָם מָמוֹן. כִּי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב הָיוּ כֻּלָּם עֲשִׁירִים מֻפְלָגִים. וְיַעֲקֹב אָבִינוּ כְּשֶׁבָּא לִשְׁכֶם קָנָה מִיָּד חֶלְקַת הַשָּׂדֶה, וְהֵיכָן הָיוּ לוֹ מָעוֹת כָּל כָּךְ. וְכֵן אַבְרָהָם כְּשֶׁקָּנָה מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה וְכֵן מִבֹּאר עוֹד מֵהַפְּסוּקִים וּמִדְרָשִׁים שֶׁהָיָה מֶנַּח אֶצְלָם מָעוֹת. וְאָמַר שֶׁעֲבוֹדָה זוֹ גְּבוֹהָה וּכְבֵדָה יוֹתֵר אֵצֶל גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הַמֻּפְלָגִים בְּמַעֲלָה גְּבוֹהָ בְּיוֹתֵר:

פרק תק

נז אֲבָל הִרְבָּה לְדַבֵּר עִמָּנוּ מִשֶּׁבַח מַעֲלַת הַנְהָגָה הָרִאשׁוֹנָה הַנַּ"ל הַיְנוּ לְפַזֵּר הַמָּעוֹת בְּכָל יוֹם לִצְדָקָה וְעַל הִצְטָרְכוּתוֹ הַמֻּכָּרַח, וְלֹא יַנִּיחַ כְּלָל מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ. כִּי לַאֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים הָרוֹצִים לְזַכּוֹת לְנַפְשָׁם לָאֲחֹז בְּדַרְכֵי הַצַּדִּיקִים, בְּוַדַּאי טוֹב לִפְנֵיהֶם הַנְהָגָה הָרִאשׁוֹנָה הַנַּ"ל. הַיְנוּ לִבְלִי לְהַנִּיחַ אֶצְלוֹ הַמָּמוֹן כְּלָל מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ. וְהִפְלִיג בְּשֶׁבַח מַעֲלַת הַנְהָגָה זוֹ וְהָאֱרִיךְ בְּשִׂיחָה זֹאת. וּכְפִי הַמּוּבָן מִדְּבָרָיו אָז הָיָה שֶׁהָיָה חָפֵץ וּמִשְׁתּוֹקֵק לְזַכּוֹת אוֹתָנוּ לְהַגִּיעַ לַהַנְהָגָה הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת לְמַדְרֵגַת בִּטָּחוֹן הַנַּ"ל לִבְלִי לְהַנִּיחַ שׁוּם מָמוֹן מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ:

פרק תקא

נח מִכְּבָר אָמַר שֶׁחָפֵץ מְאֹד שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ פַּרְנָסָה. אַף־עַל־פִּי שֶׁבִּטָּחוֹן גַּם כֵּן טוֹב מְאֹד, אַף־עַל־פִּי־כֵן טוֹב מְאֹד כְּשֶׁזּוֹכִין שֶׁיֵּשׁ לוֹ מַעֲמָד פַּרְנָסָה, כִּי בְּמָקוֹם עֲבוֹדַת הַבִּטָּחוֹן בְּמָקוֹם

וֶה יַעֲשֶׂה עֲבוֹדָה אַחֶרֶת. כְּלוֹמַר כִּי אִם לֹא יִהְיֶה לוֹ מַעֲמַד פַּרְנָסָה וְיִהְיֶה לוֹ בִּלְבּוּל הַדַּעַת מֵהַפַּרְנָסָה וְיִצְטָרֵךְ בְּכָל פַּעַם לְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּמִדַּת הַבִּטָּחוֹן, בְּמָקוֹם זֶה יַעֲסֹק בַּעֲבוֹדָה אַחֶרֶת וְהִתְחַזְקוּת אַחֵר בִּשְׁאָר עִנְיְנֵי עֲבוֹדַת ה', וְהֶבֶן. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אָמַר שֶׁהָעִקָּר הוּא בִּטָּחוֹן, וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן נָאר בִּטָּחוֹן:

פרק תקב

נט אָמַר אֵיזִי יוֹדֵעַ אֵיךְ הַמְקַבְּלִים מְבַקְּשִׁים וְאַל תַּצְרִיכֵנוּ לִידֵי מַתְּנַת בָּשָׂר וָדָם, מֵאַחַר שֶׁכָּל פַּרְנָסָתָם הוּא מִמַּה שֶׁמְּקַבְּלִים מֵאֲחֵרִים. וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו הָיָה שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה עֲבוֹדָה וְשֵׂכֶל אֵיךְ לְקַבֵּל מָמוֹן מִיִּשְׂרָאֵל, וְכָל פַּרְנָסָתוֹ יִהְיֶה מִמַּה שֶׁמְּקַבֵּל, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא יִהְיֶה מְקַבֵּל כְּלָל, וְלֹא יִהְיֶה נִצְרָךְ לְמַתְּנַת בָּשָׂר וָדָם כְּלָל חַס וְשָׁלוֹם. וּצְרִיכִין לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִזְכּוֹת לָזֶה הַשֵּׂכֶל, וְלֹא יִהְיֶה נִצְרָךְ לִידֵי מַתְּנַת בָּשָׂר וָדָם חַס וְשָׁלוֹם:

פרק תקג

ס שְׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁעַל־יְדֵי הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁחוֹלְקִין עַל הָאָדָם עוֹשִׂין לוֹ טוֹבָה. כִּי עַל־יְדֵי־זֶה יָכוֹל לִגְדֹּל וְלִצְמֹחַ כְּמוֹ כְּשֶׁנּוֹטְעִין גַּרְעִין בָּאָרֶץ אִם הָיְתָה כָּל הָאָרֶץ אֲדוּקָה יַחַד לֹא הָיָה בְּאֶפְשָׁר שֶׁיִּגְדַּל וְיִצְמַח מֵהַגַּרְעִין אִילָן, וּבְהֶכְרֵחַ שֶׁתֵּחָלֵק הָאָרֶץ קְצָת כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מָקוֹם לְהָאִילָן לְהִתְגַּדֵּל. כְּמוֹ כֵן עַל־יְדֵי הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁחוֹלְקִין, עַל־יְדֵי־זֶה נוֹתְנִין לוֹ מָקוֹם לְהִתְגַּדֵּל וְלִצְמֹחַ:

פרק תקד

סא מֵעִנְיַן הַפְּלָגַת גְּדֻלַּת הָאָדָם אָמַר כְּשֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה כָּךְ בְּיָדָיו נַעֲשֶׂה כָּךְ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּכְשֶׁעוֹשֶׂה כָּךְ בְּיָדָיו נַעֲשֶׂה כָּךְ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: "וואס טַייטְש אַמֶּעְנְש אַז עֶר טוּט אַזוֹי אַמַאךְ מִיט דֶער הַאנְד וֶוערְט אַזוֹי גִיטָאן אִין כָּל הָעוֹלָמוֹת, אִין אַז עֶר טוּט אַזוֹי אַמַאךְ מִיט דֶער הַאנְד וֶוערְט אַזוֹי גִיטָאן אִין כָּל הָעוֹלָמוֹת":

פרק תקה

סב אָמַר "אַז מֶע זָאל אִיבֶּער קֶערְן אַמֶּעְנְטשְׁן וָואלְט מֶען גִיזֶעהן וויא אִין אִיטְלִיכְן אֲדֶערִיל הֶעְנֶגְען אַלֶּפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת עוֹלָמוֹת". אִם הָיוּ מְהַפְּכִין אֶת הָאָדָם (רְצוֹנוֹ לוֹמַר לְרָאוֹת אֶת פְּנִימִיּוּתוֹ) הָיוּ רוֹאִין שֶׁבְּכָל גִּיד וְגִיד מִגִּידָיו תְּלוּיִים אַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת עוֹלָמוֹת:

פרק תקו

סג פַּעַם אַחַת דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ מֵעִנְיַן מַחֲשָׁבוֹת רַבּוֹת הַמְבַלְבְּלוֹת אוֹתִי מֵעִנְיַן מָרָה שְׁחוֹרוֹת בַּעֲשִׂיַּת מִצְוֹות, כְּגוֹן בִּנְטִילַת יָדַיִם שֶׁהָיָה לִי בָּהֶם חֲשָׁשׁוֹת שֶׁהָיוּ מְבַלְבְּלִין אוֹתִי מְאֹד. וְהֵשִׁיב לִי כְּבָר דִּבַּרְתִּי עִמְּךָ שֶׁאֵין אַתָּה צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל עַל זֶה וְכוּ' וְדִבַּרְתִּי עִמּוֹ עוֹד הַרְבֵּה מֵעִנְיָנִים כָּאֵלּוּ, וְאָמַרְתִּי לוֹ גַּם זֹאת בְּעַצְמוֹ מְבַלְבֵּל אוֹתִי וְכוּ'. הֵשִׁיב לִי אַל תַּתְחִיל לַחֲשֹׁב בָּהֶם כְּלָל. וְזֶה עֵצָה נִפְלָאָה לְכָל דָּבָר כִּי כַּמָּה פְּעָמִים מְבַלְבְּלִין הַמַּחֲשָׁבוֹת מְאֹד, וְכָל מַה שֶּׁרוֹצִים לְדָחוֹתָם בְּאֵיזֶה דְּחִיּוֹת הֵם מְבַלְבְּלִין יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְעִקַּר הָעֵצָה לִבְלִי לְהַתְחִיל לַחֲשֹׁב בָּהֶם כְּלָל, וּלְסַלֵּק דַּעְתּוֹ מֵהֶם לְגַמְרֵי, וְלַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלּוֹ בַּמֶּה שֶׁהוּא עוֹסֵק:

פרק תקז

סד פַּעַם אַחַת דִּבֵּר מֵעִנְיַן הַפֵּאוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם תַּלְתַּלִּים שֶׁקּוֹרִין גִּיקְרַייזְלֶטֵע פֵּאוֹת [וּפֵאוֹת מְסֻלְסָלִים] וְלֹא גִּלָּה מְאוּמָה בָּזֶה. אַךְ הֵבַנְתִּי אֵיזֶה רְמָזִים בְּדָבָרָיו. עַכְשָׁו נִזְכַּרְתִּי מַה שֶּׁדִּבְּרוּ אָז מִפָּסוּק (שִׁיר הַשִּׁירִים ה): "קְוֻצּוֹתָיו תַּלְתַּלִּים" וְאָמַר שֶׁהִיא בְּחִינָה הַנַּ"ל:

פרק תקח

סה אָמַר כְּשֶׁמִּתְיַגֵּעַ הָאָדָם בִּתְפִלָּתוֹ וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל אֲזַי מֻכְרָח לוֹמַר הַדִּבּוּרִים בִּפְשִׁיטוּת גָּמוּר הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא בִּפְשִׁיטוּת גָּמוּר בְּלִי חִיּוּת וְהִתְלַהֲבוּת כְּלָל, וְיֹאמַר כָּךְ כַּמָּה תֵּבוֹת וְעִנְיָנִים, וְאִם יְזֻכֶּה יוּכַל לְהִתְעוֹרֵר אַחַר־כָּךְ לְהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל עַל־יְדֵי־זֶה. עַל־כֵּן אֵצֶל אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים כְּשֶׁרוֹצִים לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנַת הַלֵּב, צְרִיכִין לְהִתְמַהְמֵהּ בִּתְפִלָּתָם כִּי נַעֲשֶׂה אֶצְלָם כַּמָּה עִנְיָנִים בַּתְּפִלָּה כַּמָּה עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת בִּתְפִלָּה אַחַת. כִּי בִּתְחִלָּה מִתְיַגֵּעַ עַצְמוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה וְלִפְעָמִים אוֹ עַל־פִּי רֹב אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה וְאָז מֻכְרָח לוֹמַר בִּפְשִׁיטוּת לְגַמְרֵי הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. וְאַחַר־כָּךְ חוֹזֵר וּמִתְלַהֵב לִפְעָמִים וְיָכוֹל לִהְיוֹת נַעֲשֶׂה כָּךְ כַּמָּה פְּעָמִים בִּתְפִלָּה אַחַת. וְאָמַר אָז לְפָנֵינוּ אֵלּוּ הַדִּבּוּרִים הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא כְּמוֹ מִי שֶׁמְּדַבֵּר בַּחֲלִישׁוּת כֹּחַ בְּקֹרְירוּת בְּלִי הִתְלַהֲבוּת כְּלָל, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן פְּנִימִיּוּת כַּוָּנָתוֹ קְשׁוּרָה בְּהַדִּבּוּרִים. וְאִי אֶפְשָׁר לְצַיֵּר זֹאת בִּכְתָב, אַךְ הַמַּשְׂכִּיל יָכוֹל לְהָבִין עֵצוֹת מִזֶּה בִּתְפִלָּתוֹ כְּשֶׁאֵין יְכוֹלִים לְהִתְפַּלֵּל. עָנָה וְאָמַר וְאִם אֵין אַתָּה יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל כְּלָל, אִם תּוּכַל תֹּאמַר אֵיזֶה דִּבּוּר הָגוּן בֶּאֱמֶת בִּתְחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת אֲחֵרוֹת, וְאִם גַּם זֶה לֹא תּוּכַל מַה לַּעֲשׂוֹת, אַף־עַל־פִּי־כֵן קַוֵּה אֶל ה':

פרק תקט

סו קֹדֶם אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל אָמַר לְהָרַב דִּפֹּה בְּרֶסְלֶב אֲנִי אוֹהֵב אוֹתְךָ מְאֹד עַל־כֵּן אֲנִי מְבָרֶכְךָ בְּלָשׁוֹן אִידִישׁ: "וּוינְטְשׁ אִיךְ דִיר" שֶׁתִּזְכֶּה בָּעוֹלָם הַבָּא לְהָבִין הַשִּׂיחוֹת חֶלְיִן שֶׁלִּי:

פרק תקי

סז סִפֶּר לִי חֲבֵרִי רַבִּי נַפְתָּלִי שֶׁפַּעַם אַחַת סִפֵּר עִמּוֹ מִמִּצְוַת תְּפִלִּין, וְהִפְלִיג מְאֹד בִּקְדֻשַּׁת הַתְּפִלִּין, וְאָמַר שֶׁרָאוּי לָאָדָם לְהִתְלַהֵב מְאֹד בַּהֲנָחַת תְּפִלִּין, כִּי תְּפִלִּין הֵם קְדוֹשִׁים וְנוֹרָאִים מְאֹד, וְרָאוּי שֶׁיִּפֹּל עַל הָאָדָם פַּחַד וּרְעָדָה גְּדוֹלָה וְאֵימָה וְיִרְאָה עֲצוּמָה כְּשֶׁרוֹצֶה לְהָנִיחַ תְּפִלִּין אֲשֶׁר קְדֻשָּׁתָם שְׂגֻבָה וְנֶעְלֶה מְאֹד, וְהָאֲרִיךְ בָּזֶה הַרְבֵּה. וְגַם אָנֹכִי הֵבַנְתִּי מִדְּבָרָיו עִצֻּם הַפְלָגַת נוֹרָאוֹת קְדֻשַּׁת הַתְּפִלִּין. וְאָמַר שֶׁכַּמָּה וְכַמָּה תּוֹרוֹת שֶׁלּוֹ רַבּוֹת מְאֹד כֻּלָּם נֶאֶמְרוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין, אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא נִזְכָּר שָׁם תְּפִלִּין כְּלָל אַף־עַל־פִּי־כֵן הֵם נֶאֱמְרוּ עַל עִנְיַן תְּפִלִּין. וְהֵם בַּחֲצוֹצְרוֹת בְּסִימָן ה. אָנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ בְּסִימָן ד' וּמִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים בְּסִימָן ל"ג, וַאֲשֶׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה סִימָן ל"ה, וּמַרְכְּבוֹת פַּרְעֹה בְּסִימָן ל"ח כֻּלָּם בְּלִקּוּטֵי הָרִאשׁוֹן. וְעוֹד מַאֲמָרִים רַבִּים אֲשֶׁר נֶאֶמְרוּ בְּאוֹתָן הַזְּמַנִּים כֻּלָּם נֶאֶמְרוּ עַל תְּפִלִּין. וּמִזֶּה יוּכַל לְשַׁעֵר מְעַט עַד הֵיכָן גָּדְלוּ וְשָׂגְבוּ קְדֻשַּׁת הַתְּפִלִּין:

פרק תקיא

סח אָמַר שֶׁהוּא יוֹדֵעַ מִסּוֹפֵר אֶחָד שֶׁהוּא צַדִּיק גָּנוּז, וְרָצָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מְאֹד שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ תְּפִלִּין מִמֶּנּוּ וְאָמַר שֶׁהוּא רוֹצֶה לִנְסֹעַ אֵלָיו בְּעַצְמוֹ וְלִקַּח מִמֶּנּוּ כַּמָּה זוּגוֹת תְּפִלִּין, כִּי צְרִיכִין לִנְסֹעַ אֵלָיו בְּחָכְמָה בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא יָבִין שֶׁבָּאוּ אֵלָיו בִּשְׁבִיל זֶה כִּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִלְכָּד חַס וְשָׁלוֹם בְּאֵיזֶה צַד גַּאוּת, עַל־כֵּן הָיָה רְצוֹנוֹ לִנְסֹעַ אֵלָיו בְּעַצְמוֹ וְלִקַּח מִמֶּנּוּ כַּמָּה זוּגוֹת תְּפִלִּין וּלְחַלֵּק לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁנִּזְכֶּה כֻּלָּנוּ לְהָנִיחַ תְּפִלִּין קְדוֹשִׁים שֶׁלּוֹ. וְגַם קֹדֶם שֶׁסִּפֵּר זֹאת דִּבֵּר עִמָּנוּ כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁרְצוֹנוֹ שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ תְּפִלִּין טוֹבִים מִסּוֹפֵר הָגוּן בֶּאֱמֶת. וּכְפִי הַנִּרְאֶה מִדְּבָרָיו הָיָה שֶׁלֹּא הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ עַל אֵלּוּ הַסּוֹפְרִים הַמְפֻרְסָמִים עַכְשָׁו רַק שֶׁיִּהְיֶה סוֹפֵר הָגוּן בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ. וְדִבֵּר מִזֶּה כַּמָּה פְּעָמִים מֵעִנְיַן תְּפִלִּין טוֹבִים כַּנַּ"ל, אַחַר־כָּךְ סִפֵּר הַנִּזְכָּר לְעֵיל שֶׁיּוֹדֵעַ מִסּוֹפֵר וְכוּ' כַּנַּ"ל. אַךְ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים לֹא זָכִינוּ לְהוֹצִיא הַדָּבָר לָאוֹר וְלֹא גִּלָּה לָנוּ מִי הוּא הַסּוֹפֵר וְאֵיפֹה הוּא. וּבְתוֹךְ כָּךְ נִסְתַּלֵּק לְמַעְלָה לְמַעְלָה. וְאֵין אִתָּנוּ יוֹדֵעַ עַד מָה אַיֵּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַסּוֹפֵר הֶהָגוּן בֶּאֱמֶת: אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ הָיָה קוֹבֵל לְפָנָיו שֶׁאַחַר אֲכִילָתוֹ כְּשֶׁשּׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ קֹדֶם הַשֵּׁנָה הוּא רוֹצֶה לְדַבֵּר אֲז אֵיזֶה דִּבּוּרִים שֶׁל הִתְבּוֹדְדוּת לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ שֶׁיְּקָרְבוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ וְכוּ' וְאֵינוֹ יָכוֹל לִפְתֹּחַ אֲז פִּיו כְּלָל.

הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אִם כֵּן שׁוֹכְבִין עַצְמָן וְגוֹנְחִין גְּנִיחָה אַחַר גְּנִיחָה. וְעָשָׂה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ גְּנִיחוֹת תְּכוּפוֹת כִּמְרַמֵּז שֶׁכָּךְ יַעֲשֶׂה:

פרק תקיב

סט אָמַר "עֶס אִיז שׁוֹין אֵיין עֲבֵרָה אַז אִיר טִיט אֵיין עֲבֵרָה" [זֶה כְּבַר עֲבֵירָה כְּשֶׁאַתֶּם עוֹשִׂים עֲבֵירָה] רְצוֹנוֹ לוֹמַר מֵעַתָּה:

פרק תקיג

ע שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר עַל־יְדֵי אֲמוּנַת צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים זוֹכֶה לְמָמוֹן הַרְבֵּה וְזֶה (בַּזְּמִירוֹת לְלֵיל שַׁבָּת): 'שְׂכָרוֹ הַרְבֵּה מְאֹד'. 'מְאֹד' זֶה הַמָּמוֹן כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת נד.) וּבְכָל מְאֹדְךָ בְּכָל מָמוֹנְךָ, 'עַל פִּי פָּעֳלוֹ', 'פָּעֳלוֹ' הֵם הַצַּדִּיקִים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב ל"ו): "אֶתֵּן לְפֹעֳלִי צֶדֶק". וְזֶה 'עַל פִּי פָּעֳלוֹ' הַיְנוּ עַל־יְדֵי אֲמוּנָה בְּהַצַּדִּיקִים, כִּי אֱמוּנָה תּוֹלָה בְּפֶה שֶׁל אָדָם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים פ"ט): "אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ בְּפִי" וְעַל־יְדֵי־זֶה שְׂכָרוֹ הַרְבֵּה מְאֹד, שֶׁזּוֹכֶה לְמָמוֹן הַרְבֵּה:

פרק תקיד

עא שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁסִּפֵּר מִכַּמָּה צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים גְּדוֹלִים. וְאָמַר שֶׁזֶּה יֵשׁ לוֹ קְצָת כֹּחַ לְהַנְהִיג הָעוֹלָם רַק הַחִסָּרוֹן שֶׁהוּא אֵינוֹ בַּר אֲבָהָן. וְכֵן סִפֵּר עוֹד מֵאֵיזֶה צַדִּיקִים שֶׁאֵין יְכוֹלִין לְהַנְהִיג הָעוֹלָם. עָנָה וְאָמַר שֶׁהָעִנְיָן הוּא כְּמוֹ שֶׁאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (בְּהַקְדָּמַת הַזֹּהַר) לְעִנְיַן הָאוֹתִיּוֹת בִּשְׁעַת בְּרִיאַת הָעוֹלָם. שֶׁבָּאוּ הָאוֹתִיּוֹת לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכָל אֶחָד רָצָה שֶׁיִּבָּרֵא בּוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת הָעוֹלָם. וְהֵשִׁיב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁבָּאוֹתִיּוֹת נָאֶה אַתָּה וְיָפֶה אַתָּה מְאֹד. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינִי רוֹצֶה לִבְרֹא בְּךָ אֶת הָעוֹלָם וְכוּ' כְּמוֹ יֵשׁ לְעִנְיַן הַצַּדִּיקִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם נָאִים וְיָפִים מְאֹד, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינָם יְכוֹלִים לְהַנְהִיג הָעוֹלָם:

פרק תקטו

עב הִזְהִיר שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בְּהַלְעָטָה הַיְנוּ בִּמְהִירוּת כְּדֶרֶךְ גַּרְגָּרָן, כִּי זֶהוּ בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית כ"ה): "הַלְעִיטֵנִי נָא", רַק לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לֶאֱכֹל בִּמְתִינוּת בְּיִשּׁוּב הַדַּעַת וּבְדֶרֶךְ אֶרֶץ כְּדֶרֶךְ שֶׁאוֹכְלִין בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ כְּשֶׁיּוֹשֵׁב אָדָם חָשׁוּב עַל הַשֻּׁלְחָן, כָּךְ יֹאכַל תָּמִיד אֲפִלּוּ כְּשֶׁאוֹכֵל לְבַדּוֹ:

פרק תקטז

עג אָמַר שֶׁלֶּעָתִיד יֹאמְרוּ הַצַּדִּיקִים זֶה ה' קִוִּינוּ לוֹ, (תַּעֲנִית ל"א) זֶה דַּיְקָא, וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז שֶׁיֹּאמְרוּ כָּל אֶחָד טַאקֶי צוּ דֶעם נָאט הָאבֶן מִיר גִיהָאפְט [בֶּאֱמֶת לָאל זֶה הָיִינוּ מְקַוִּים]. כְּלוֹמַר שֶׁגַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה זְכוּ לְהַשִּׂיג אוֹתוֹ כָּךְ, כְּמוֹ שֶׁהֵם רוֹאִין אוֹתוֹ עַתָּה, וְתָמִיד הָיוּ מְקַוִּים לִרְאוֹת אוֹתוֹ כָּךְ, וְעַכְשָׁו זְכוּ לָזֶה. וְעַל־כֵּן יֹאמְרוּ אָז זֶה ה' קִוִּינוּ לוֹ, זֶה דַּיְקָא:

פרק תקיז

עד אָמַר אֲנִי בָּטוּחַ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁכָּל תִּינוֹק שֶׁיִּבּוֹא לְפָנַי קֹדֶם שֶׁיַּגִּיעַ לְבֶן שֶׁבַע שָׁנִים, בְּוַדַּאי יִהְיֶה נָקִי מִן הַחֵטְא עַד יוֹם חֲתֻנָּתוֹ:

פרק תקיח

עה שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר יֵשׁ אֻצְלִי אֲנָשִׁים שֶׁלִּפְעָמִים הֵם מִתְלַהֲבִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּסְמוּכִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת. וְהֵם אָז בְּמַדְרֵגָה טוֹבָה שֶׁאֲפִלּוּ צַדִּיקִים גְּמוּרִים אֵינָם אוֹחֲזִים בָּזֶה. אֲבָל לִפְעָמִים נוֹפְלִים מִזֶּה וְכוּ' מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה בְּעֵת שֶׁהֵם אוֹחֲזִים בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, מִי יִתֵּן וְהָיוּ אוֹחֲזִים בְּמַדְרֵגָה זוֹ לְאֹרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה: עוֹד שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ בְּעִנְיַן זֶה שֶׁאָמַר שֶׁעִקַּר הוּא הַלֵּב שֶׁל הַהִתְחָלָה כִּי אָז בְּהַהִתְחָלַת עֲבוֹדַת ה' מִתְלַהֵב הַלֵּב מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְטוֹב מְאֹד לְהִשְׁתַּדֵּל וּלְהִתְאַמֵּץ שֶׁיַּאֲרִיךְ זְמַן הַרְבֵּה בְּהִתְלַהֲבוּת וְהִשְׁתּוֹקְקוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁל הַהִתְחָלָה. וְאָמַר שֶׁהַצַּדִּיק הַקָּדוֹשׁ רַבִּי זוּסְיָא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה בְּעִנְיָן זֶה חִדּוּשׁ גָּדוֹל מְאֹד נֶגֶד כַּמָּה צַדִּיקִים גְּדוֹלִים כִּי הָלַךְ עִם הַלֵּב שֶׁל הַהִתְחָלָה זְמַן רַב:

פרק תקיט

עו פַּעַם אַחַת אָמַר לִי כָּל מַה שֶּׁאַתָּה רוֹאֶה בָּעוֹלָם הוּא רַק בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה, כִּי כָּל הָעוֹלָם וּמְלֹאוֹ לֹא נִבְרָא רַק בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה:

פרק תקכ

עז הָיָה אוֹהֵב מְאֹד אֶת הָעֲבוֹדוֹת הַפְּשׁוּטוֹת שֶׁל הָאֲנָשִׁים הַפְּשׁוּטִים יִרְאֵי ה' וְכוּ' וְהָיָה אוֹהֵב מְאֹד מִי שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר הַרְבֵּה תְּחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת בְּתוֹךְ הַסִּדּוּרִים הַגְּדוֹלִים וְכוּ' כַּנִּדְפָּס בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ק"ד וְאָמַר אֲנִי מְקַנֵּא אֶת ר"י חָתָן ר"י שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר הַרְבֵּה. הַיְנוּ שֶׁפֹּה בֶּרֶסְלֶב הָיָה אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה רָגִיל לוֹמַר הַרְבֵּה תְּחִנּוֹת וּתְהִלִּים וּמַעֲמָדוֹת בְּכָל יוֹם, וְאָמַר

רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁהוּא מְקַנֵּא אֶת הָאִישׁ הַזֶּה שֶׁיְּכוֹל לוֹמַר הַרְבֵּה וְגַם הוּא בְּעַצְמוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה קֹדֶם שֶׁהִגִּיעַ לוֹ הַחוֹלַאַת הַכָּבֵד שֶׁנִּסְתַּלֵּק עַל יָדוֹ, קֹדֶם לָזֶה כָּל יָמָיו הָיָה מְזַמֵּר זְמִירוֹת הַרְבֵּה בְּכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת, וּמִי שֶׁלֹּא שָׁמַע אוֹתוֹ כְּשֶׁהָיָה מְזַמֵּר בְּשַׁבָּת אֲזַמֵּר בְּשָׁבְחִין בְּלֵיל שַׁבָּת וַאֲסַדֵּר לִסְעֻדְּתָא בַּבֹּקֶר וְכֵן שְׁאָר הַזְּמִירוֹת כָּל מְקֻדַּשׁ וּמְנוּחָה וְשִׂמְחָה וְכוּ' לֹא שָׁמַע טוֹב מֵעוֹלָם, אַשְׁרֵי אֹזֶן שָׁמְעָה זֹאת, וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּשְׁמַע זֹאת לֶעָתִיד בָּעוֹלָם הַבָּא:

פרק תקכא

עח לְעִנְיַן מַעֲלַת הַמְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה שֶׁהוּא תִּקּוּן גָּדוֹל לְהַרְהוּרִים כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ק"ה). אָנֹכִי שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים שֶׁהִזְהִיר מְאֹד לְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה. וְאָמַר שֶׁהוּא תִּקּוּן גָּדוֹל מְאֹד עַל הֶעָבֵר. וְאָמַר שֶׁאֶפְלוּ דִּבּוּר אֶחָד כְּשֶׁזּוֹכִין לְחַדֵּשׁ הוּא גַּם כֵּן טוֹב מְאֹד, כִּי הוּא תִּקּוּן גָּדוֹל מְאֹד. גַּם אָמַר שֶׁהוּא טוֹבָה לִנְשָׁמַת אֲבוֹתָיו שֶׁכְּבָר נִסְתַּלְּקוּ. וְאָמַר, כְּבָר נָתַתִּי לָכֶם כֹּחַ הַמְדַמֶּה כָּשֵׁר וְטוֹב, וְאַתֶּם רַשָּׁאִים לְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה. וְאָמַר אַתֶּם יְכוֹלִים לְהַשִּׂיג בְּכֹחַ הַמְדַמֶּה שֶׁלָּכֶם מַה שֶּׁאֲנִי יָכוֹל לְהַשִּׂיג בַּשֵּׂכֶל:

פרק תקכב

עט סִפֵּר לִי מִצַּדִּיק אֶחָד מִמְּדִינַת לִיטָא (בַּעַל "יְסוֹד וְשׁוֹרֶשׁ הָעֲבוֹדָה") שֶׁקֹּדֶם מוֹתוֹ הִכָּה בְּאֶצְבַּע צְרֵדָה כְּדֶרֶךְ הָעוֹלָם שֶׁמַּכִּין בְּאֶצְבְּעוֹתֵיהֶם זוֹ עַל זוֹ אֲגוּדָל עַל אֶצְבַּע אֲמָה עַד שֶׁנִּשְׁמַע קוֹל מִבֵּינֵיהֶם, וְאָמַר בְּשִׂמְחָה בְּזֶה הַלָּשׁוֹן "אִיבֶּער גִּישְׁפְּרִינְגֶען" [דַּלְגִּתִּי]. כְּלוֹמַר שֶׁהָיָה בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה עַל שֶׁקִּפֵּץ וְדִלֵּג עַל הָעוֹלָם הַזֶּה וַהֲבָלָיו, אַשְׁרֵי לוֹ. וְהָיָה רַבֵּנוּ זַ"ל מְשַׁבֵּחַ מְאֹד אֶת הַצַּדִּיק הַזֶּה שֶׁזָּכָה לוֹמַר כָּךְ קֹדֶם מוֹתוֹ. אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּדַלֵּג וְקוֹפֵץ עַל הַבְלֵי עוֹלָם הַזֶּה וְתַעֲנוּגָיו. גַּם סִפֵּר בְּשֵׁם זֶה הַצַּדִּיק דִּבּוּר נָאֶה שֶׁהָיָה אוֹמֵר (תְּהִלִּים קמ"ה) תְּהִלַּת ה' יְדַבֶּר פִּי, הַיְנוּ כְּשֶׁגַּם פִּי זוֹכֶה לְדַבֵּר תְּהִלּוֹת ה', אֲזַי בְּוַדַּאי וִיבָרֵךְ כָּל בָּשָׂר שֵׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. הַיְנוּ כִּי זֶה הַצַּדִּיק הָיָה עָנָו וְשָׁפָל בְּעֵינָיו מְאֹד, עַל־כֵּן הָיָה אוֹמֵר מֵאַחַר שֶׁשָּׁפָל כְּמוֹתִי זוֹכֶה לְדַבֵּר תְּהִלּוֹת ה', עַל־כֵּן בְּוַדַּאי וִיבָרֵךְ כָּל בָּשָׂר שֵׁם קָדְשׁוֹ וְכוּ', הַיְנוּ שֶׁבְּוַדַּאי יֵשׁ רְשׁוּת לְכָל בָּשָׂר לְכָל נִבְרָא שֶׁבָּעוֹלָם לְבָרֵךְ שֵׁם קָדְשׁוֹ, כִּי בְּוַדַּאי אֵינָם גְּרוּעִים מִמֶּנִּי. וְזֶה תְּהִלַּת ה' יְדַבֶּר פִּי, עַל־כֵּן בְּוַדַּאי וִיבָרֵךְ כָּל בָּשָׂר שֵׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד כַּנַּ"ל:

פרק תקכג

פ פַּעַם אַחַת עָמַדְתִּי לְפָנָיו כְּשֶׁתִּקְּנוּ מַלְבּוּשׁ שֶׁלּוֹ, הֵינוּ שֶׁתָּפְרוּ תַּחַת מַלְבּוּשׁוֹ עוֹרוֹת אַרְנֶבֶת לִימֵי הַחֹרֶף. אָמַר לִי אָז, שֶׁבְּכָל עֵת שֶׁהָאָדָם לוֹבֵשׁ מַלְבּוּשׁ חָדָשׁ נָאֶה, נַעֲשֶׂה בּוֹ שִׁנּוּי שֶׁנִּשְׁתַּנֶּה פָּנָיו בְּעֵת שֶׁנִּשְׁתַּנָּה לְבִישַׁת הַמַּלְבּוּשׁ. וַאֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה אוֹתוֹ הָאָדָם חָכָם הַגָּדוֹל שֶׁבַּגְּדוֹלִים, וַאֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה עָשִׁיר מֻפְלָג שֶׁאֵין הַמַּלְבּוּשׁ חָשׁוּב אֶצְלוֹ כָּל כָּךְ, וַאֲפִלּוּ מֶלֶךְ, אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּכָל עֵת שֶׁלּוֹבֵשׁ מַלְבּוּשׁ חָדָשׁ בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה בּוֹ שִׁנּוּי, שֶׁנִּשְׁתַּנֶּה פָּנָיו וְנַעֲשֶׂה בּוֹ שִׁנּוּיִים בִּתְנוּעוֹתָיו עַל־יְדֵי־זֶה:

פרק תקכד

פא שֶׁמַּעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, שֶׁאָמַר הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה כְּשֶׁהָיָה הַמַּלְבּוּשׁ שֶׁלּוֹ לֹא תָּפוּר כָּרָאוּי, כְּדֶרֶךְ הַחַיָּטִים שֶׁלִּפְעָמִים מְקַלְקְלִין הַמַּלְבּוּשׁ בִּתְפִירָתָם, הָיָה מְצַוֶּה לַעֲשׂוֹת לְעַצְמוֹ פִּדְיוֹן:

פרק תקכה

פב בְּעֵת שֶׁלָּבַשׁ זִיפִּיצֶל [מְעִיל עֶלְיוֹן מְיֻחָד] אֶחָד וְצִבְעוֹ הָיָה מַה שֶּׁקּוֹרִין פָּאפִּילָאטָע [אָפוֹר] עָנָה וְאָמַר בְּלֵיל שַׁבָּת "וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר" (בְּרֵאשִׁית י"ח) בִּלְשׁוֹנָם פָּאפִּיל:

פרק תקכו

פג אִישׁ אֶחָד עָמַד לְפָנָיו שֶׁהָיָה עוֹסֵק לִלְמֹד בְּסִפְרֵי קַבָּלָה, וּבֶאֱמֶת לֹא הָיָה רָאוּי לִלְמֹד קַבָּלָה. וְהוֹכִיחַ אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִלְמַד קַבָּלָה, וְאָמַר לוֹ קַבָּלָה בְּגִימַטְרִיָּא נוֹאֵף. וְשׁוּב שָׁמַעְתִּי מֵאֶחָד, שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִם אִישׁ אֶחָד, וְהָיָה אוֹתוֹ הָאִישׁ קוֹבֵל לְפָנָיו שֶׁאֵין לוֹ לֵב הַיְנוּ שֶׁאֵין לוֹ הִתְעוֹרְרוּת הַלֵּב לְתִפְלָה וַעֲבוֹדָה. הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁזֶּהוּ בִּשְׁבִיל שֶׁלּוֹמֵד קַבָּלָה, כִּי "נֹאַף אִשָּׁה חֲסַר לֵב" (מִשְׁלֵי ו) וְקַבָּלָה בְּגִימַטְרִיָּא נוֹאֵף. וְכָל זֶה לְמִי שֶׁאֵין רָאוּי לָזֶה, אֲבָל לְכַמָּה אֲנָשִׁים הַזְּהִיר בְּעַצְמוֹ שֶׁיִּלְמְדוּ קַבָּלָה וּצְרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיּוֹלִיכוֹ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת אִם לִלְמֹד קַבָּלָה וְאִם לַחְדֹּל:

פרק תקכז

פד לְעִנְיַן הַקְּצִים, שֶׁיֵּשׁ כַּמָּה גְּדוֹלִים שֶׁמְּחַשְּׁבִין קִצִּים וְאוֹמְרִים שֶׁרָאוּי שֶׁיָּבוֹא מָשִׁיחַ בְּאוֹתוֹ הַקֵּץ שֶׁהֵם אוֹמְרִים, כְּמוֹ שֶׁאֵרַע בִּזְמַנֵּנוּ שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים עַל כַּמָּה פְּרָטִים שֶׁאָז יָבוֹא מָשִׁיחַ, וְכֵן בַּדּוֹרוֹת שֶׁלְּפָנָיו. וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לֹא הָיָה מַסְכִּים עַל־זֶה כְּלָל, וְאָמַר שֶׁבְּכָל

זְמַן שֶׁאוֹמְרִים אֵיזֶה קֵץ אָז בְּוַדַּאי לֹא יָבוֹא מָשִׁיחַ בְּשׁוּם אֹפֶן בְּאוֹתוֹ הַקֵּץ שֶׁהֵם אוֹמְרִים. וּכְבָר מְבֹאָר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (זֹהַר חָדָשׁ בְּרֵאשִׁית יב.) שֶׁמְּקַלֵּל מְאֹד כָּל הַמְחַשְּׁבֵי קִצִּין כִּי אֵין בֶּן דָּוִד בָּא אֶלָּא בְּהֶסַּח הַדַּעַת (סַנְהֶדְרִין צז.). וְהִנֵּה עַכְשָׁו אוֹמְרִים הָעוֹלָם שֶׁיָּבוֹא מָשִׁיחַ בִּשְׁנַת ת"ר לפ"ק, וְנִדְמֶה לָהֶם שֶׁיֵּשׁ רְמָזִים בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ עַל זֶה. וּבֶאֱמֶת אָז בְּוַדַּאי לֹא יָבוֹא בְּשׁוּם אֹפֶן וְיָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁיָּבוֹא קֹדֶם לִשְׁנַת ת"ר אוֹ לְאַחֲרָיו, אֲבָל בִּשְׁנַת ת"ר לֹא יָבוֹא בְּשׁוּם אֹפֶן מֵאַחַר שֶׁהָעוֹלָם מְצַפִּין לְאוֹתוֹ הַזְּמַן. וְהַכְּלָל בְּכָל עֵת וּזְמַן שֶׁנִּמְצָאִים מְחַשְּׁבֵי קִצִּים שֶׁאוֹמְרִים שֶׁיָּבוֹא בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן, אָז דַּיְקָא לֹא יָבוֹא בְּשׁוּם אֹפֶן בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן. רַק בּוֹא יָבוֹא לֹא יְאַחֵר בְּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ בְּהֶסַּח הַדַּעַת לְגַמְרֵי, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יַחְשְׁבוּ כְּלָל עַל אוֹתוֹ הַקֵּץ שֶׁיָּבוֹא, וּפִתְאוֹם יָבוֹא בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן:

פרק תקכח

פה פַּעַם אַחַת דִּבְּרוּ לְפָנָיו מִדַּאֲגַת פַּרְנָסָה גָּעַר בָּהֶם וְאָמַר מַה לִּדְאֹג עַל פַּרְנָסָה הֲלֹא לֶחֶם עִם אִיגֶּרְקֶס [מְלַפְפוֹן] הוּא מַאֲכָל טוֹב:

פרק תקכט

פו אָמַר, בְּיוֹם הַתַּעֲנִית טוֹב לוֹמַר פָּרָשַׁת כָּל הַקָּרְבָּנוֹת:

פרק תקל

פז פַּעַם אַחַת דִּבֵּר עִמִּי מֵעִנְיַן הָרְחָקַת תַּאֲוָה הַכְּלָלִית שֶׁהִיא תַּאֲוַת נְאוּף, וְהָיָה מִתְלוֹצֵץ מְאֹד מִתַּאֲוָה זוֹ כְּדַרְכּוֹ. עָנָה וְאָמַר, תָּמִיד קָשֶׁה אֶצְלִי מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (נְדָרִים כ:) שֶׁיִּהְיֶה דּוֹמֶה בְּעֵינָיו כְּאִלּוּ כְּפָאוֹ שֵׁד, מִי כּוֹפֶה אוֹתָךְ. כְּלוֹמַר שֶׁאִם יִרְצֶה הָאָדָם לִכְבֹּשׁ תַּאֲוָתוֹ לְגַמְרֵי, אֵין מִי שֶׁיִּכְפֶּה אוֹתוֹ וְהָבֵן:

פרק תקלא

פח מִכְּבָר דִּבֵּר לְעִנְיַן שְׁמוּשׁ הַצַּדִּיקִים, שֶׁצְּרִיכִים אֲנָשָׁיו שֶׁל הַצַּדִּיק לְשַׁמֵּשׁ אֶת הַצַּדִּיק בְּכָל צָרְכָיו וְלַעֲשׂוֹת לוֹ כָּל מַה שֶּׁהוּא הָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת. וְאָמַר שֶׁזֶּה מְרֻמָּז בַּפָּסוּק (תְּהִלִּים קמ"ה): "צַדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו", הַיְנוּ מָתַי זוֹכֶה הַצַּדִּיק שֶׁיִּהְיֶה ה' בְּכָל דְּרָכָיו בְּחִינַת "בְּכָל דְּרָכֶיךָ דָּעֵהוּ" (מִשְׁלֵי ג), מָתַי יוּכַל הַצַּדִּיק לְקַיֵּם שֶׁיִּהְיֶה ה' בְּכָל דְּרָכָיו, כַּד "וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו" כְּשֶׁהֶחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו. הַיְנוּ שֶׁאֲנָשָׁיו שֶׁל הַצַּדִּיק שֶׁהֵם נִקְרָאִים חֲסִידִים, כְּשֶׁהֵם עוֹסְקִים בְּכָל מַעֲשָׂיו שֶׁל הַצַּדִּיק. כִּי אֵין צָרִיךְ לִפְנוֹת לְשׁוּם דָּבָר, כִּי אֲנָשָׁיו עוֹשִׂין לוֹ מַה שֶּׁצָּרִיךְ:

פרק תקלב

פט "מְשֹׁךְ חַסְדְּךָ לְיוֹדְעֶיךָ אֵל קַנָּא וְנוֹקֵם" (זְמִירוֹת לְלֵיל שַׁבָּת) הַיְנוּ שֶׁאָנוּ מְבַקְּשִׁים שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַמְשִׁיךְ חֶסֶד לְיוֹדְעָיו לְהַכְעִיס לְהַשּׂוֹנְאִים. וְזֶה: "מְשֹׁךְ חַסְדְּךָ לְיוֹדְעֶיךָ אֵל קַנָּא וְנוֹקֵם" הַיְנוּ כְּדֵי לִנְקֹם בְּהַשּׂוֹנְאִים כְּדֵי שֶׁ"יִרְאֶה רָשָׁע וְכָעָס" (תְּהִלִּים קי"א), וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם ס"ט): "לְמַעַן אֹיְבַי פְּדֵנִי", וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם ה): "לְמַעַן שׁוֹרְרַי הַיְשַׁר לְפָנַי דַּרְכֶּךָ":

פרק תקלג

צ אָמַר כְּשֶׁהַמֹּחַ נִתְיַגֵּעַ מֵהַלִּמּוּד אָז צָרִיכִין לָשׂוּחַ וּלְדַבֵּר שִׂיחוֹת חֻלִּין עִם בְּנֵי אָדָם כְּדֵי לְפַקֵּחַ דַּעְתּוֹ, וְהַשִּׂיחָה הַזֹּאת הִיא כְּמוֹ שֵׁנָה שֶׁהִיא נַיְחָא לְהַמֹּחִין. וְשִׂיחָה כָּזוֹ אֵינָהּ בְּכָלָל דְּבָרִים בְּטֵלִים חַס וְשָׁלוֹם כְּלָל, אַדְרַבָּא הִיא מִצְוָה גְּדוֹלָה וְעַל זֶה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מָנָחוֹת צט) בְּטוּלָהּ שֶׁל תּוֹרָה זֶהוּ קִיּוּמָהּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קי"ט) "עֵת לַעֲשׂוֹת לַה' הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ". כִּי אִם לֹא יִתְבַּטֵּל קְצָת לְפַקֵּחַ דַּעְתּוֹ בְּשִׂיחָה אֲזַי חַס וְשָׁלוֹם יִתְבַּטֵּל מִכֹּל וָכֹל. וְעִנְיָן זֶה נִזְכָּר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּהַסֵּפֶר הָרִאשׁוֹן בְּהַתּוֹרָה רַבִּי יוֹחָנָן מִשְׁתָּעֵי (בְּסִימָן טז) וַחֲזִינַן הַאי כַּוָּרָא וְכוּ' עַיֵּן שָׁם, וּבְסֵפֶר לִקּוּטֵי תִּנְיָנָא בְּהַתּוֹרָה הַמַּתְחֶלֶת בְּעִנְיַן הַנְהָגַת הַפְּשִׁיטוּת שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת בְּסִימָן ע"ח עַיֵּן שָׁם, שֶׁלִּפְעָמִים צְרִיכִין לִהְיוֹת אִישׁ פָּשׁוּט מַמָּשׁ עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב:

פרק תקלד

צא רַבִּי שִׁמְעוֹן פָּעַל אֵצֶל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁיִּזְכֶּה לְשַׁמֵּשׁ אוֹתוֹ אַחַר מוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁשִּׁמֵּשׁ אוֹתוֹ בְּחַיָּיו. וְיֵשׁ בָּזֶה מַעֲשֶׂה לְסֵפֶר וְיִבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר (עַיֵּן אַבְנֵי"ה בַּרְזֶל נא).

פרק תקלה

צב לְזָכְרוֹן לְרֹשֶׁם הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בְּעֵת שֶׁהָיָה בְּדֶרֶךְ, שֶׁהָיָה יָשֵׁן בַּחוּץ עַל מִטָּה וְהִתְחִיל לִצְעֹק מְאֹד בְּתוֹךְ הַשֵּׁנָה, וְרָצוּ כֻּלָּם אֵלָיו וְהֵקִיץ, וְנִכְנַס לַבַּיִת וּפָתַח סֵפֶר וְאָמַר שֶׁמָּצָא שָׁם מִבְאָר אוֹתוֹ הָעִנְיָן. כִּי אוֹתוֹ הַבַּיִת הָיְנוּ קֶרֶעטְשְׁמָע [אַכְסַנְיָא] הָיָה בָּנוּי מֵחָדָשׁ מַעֲצִים יוֹנְקִים שֶׁלֹּא נִזְקְנוּ עֲדַיִן וְאָמַר שֶׁפָּתַח אֶת אוֹתוֹ הַסֵּפֶר כְּמֻדָּמֶה שֶׁהָיָה מִדְרָשׁ, וְהָיָה כָּתוּב בְּמָקוֹם זֶה כְּשֶׁקּוֹצְצִין אִילָן קֹדֶם זְמַנּוֹ כְּאִלּוּ הוֹרְגִין נֶפֶשׁ. וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה, שֶׁכְּשֶׁיֵּשׁ חֶלֶם לוֹ שֶׁמְּנַחִים סְבִיבָיו הֲרוּגִים וְנִתְפַּחֵד מְאֹד, בְּתוֹךְ כָּךְ הִסְתַּכֵּל וְרָאָה שֶׁמְּנַחִים אֶצְלוֹ וְכוּ' וְהִתְחִיל לִצְעֹק מְאֹד עַד שֶׁנִּתְקַבְּצוּ כֻּלָּם אֵלָיו. גַּם אָמַר שֶׁצְּרִיכִין לְדַקְדֵּק עַל אֵיזֶה מִטָּה לִישֹׁן. וְסִפֵּר מַעֲשֶׂה שֶׁאִמּוֹ הָיְתָה עִמּוֹ בַּדֶּרֶךְ, וְנָתְנוּ לָהֶם שְׁנֵי מִטּוֹת לִישֹׁן. בַּבֹּקֶר סִפֵּר לְאִמּוֹ

שֶׁחָלַם לוֹ שֶׁהוֹלִיכוּ אוֹתוֹ דֶּרֶךְ הַגֵּיהִנֹּם. וְאָמְרָה לוֹ אִמּוֹ אַף אֲנִי בַּחֲלוֹמִי שֶׁחָלַם לִי שֶׁהוֹלִיכוּ אוֹתִי דֶּרֶךְ כָּל הַגַּן־עֵדֶן. וְסִפֵּר לָהֶם הַמַּחֲזִיק הַכְּפָר שֶׁהַמַּטָּה שֶׁהִיא הָיְתָה יְשֵׁנָה עָלֶיהָ אוֹתָהּ הַמַּטָּה הוּא מַחֲזִיק בִּשְׁבִיל אוֹרְחִים חֲשׁוּבִים וּכְבָר הָיוּ יְשֵׁנִים עָלֶיהָ כַּמָּה וְכַמָּה צַדִּיקִים גְּדוֹלִים, וְהַמַּטָּה הַשְּׁנִיָּה הָיוּ יְשֵׁנִים עָלֶיהָ פָּרִיצִים. וְגַם כָּאן אוֹתָהּ הַמַּטָּה הָיְתָה יְשֵׁנָה עָלֶיהָ וְכוּ' וּמוּבָן פִּתְרוֹן הַחֲלוֹם מִמֵּילָא:

פרק תקלו

צג פַּעַם אַחַת עָמְדוּ לְפָנָיו אֲנָשָׁיו, וּבָא עֵרֶל אֶחָד מֵהָאַנְשֵׁי חַיִל הָעַכּוּ"ם הָעוֹמְדִים בֵּינֵינוּ וְדָפַק עַל הַחַלּוֹן וְשָׁאַל יֵשׁ כָּאן אֶחָד מֵאַנְשֵׁי חַיִל, הֶשִׁיבוּהוּ לָאו אֵין כָּאן אֶחָד מֵהֶם וְהָלַךְ לוֹ. אַחַר־כָּךְ אַחַר אֵיזֶה שָׁעָה חָזַר וּבָא וְדָפַק עַל הַחַלּוֹן יוֹתֵר, וְשָׁאַל אִם יֵשׁ כָּאן אֶחָד מֵאַנְשֵׁי חַיִל. עָנָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה כָּךְ הוּא הַיְצֶר הָרָע שֶׁלָּכֶם, שֶׁבְּתְחִלָּה בָּא וְדוֹפֵק עַל הָאָדָם וּכְשֶׁפּוֹנִין עֹרֶף מִמֶּנּוּ וּמְשִׁיבִין אֵין כָּאן אֶחָד מֵחֵילוֹתָיו וּמְסַלְּקִין אוֹתוֹ וְאָז הוֹלֵךְ לוֹ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן אַחַר־כָּךְ חוֹזֵר וּבָא וְדוֹפֵק עַל הָאָדָם אַף־עַל־פִּי שֶׁכְּבָר סִלְּקוּהוּ וְהֶשִׁיבוּהוּ אֵין כָּאן אֶחָד מֵחֵילוֹתָיו, שֶׁאֵין לוֹ וּלְחֵילוֹתָיו מָקוֹם כָּאן, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוֹ נִמְנָע לָבוֹא עוֹד פַּעַם אַחַר פַּעַם, וּצְרִיכִין לְגָרְשׁוֹ בְּכָל פַּעַם עַד שֶׁיִּסְתַּלֵּק לְגַמְרֵי. וְעַיֵּן בְּמָקוֹם אַחֵר מִזֶּה (לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן חֵלֶק ב' סִימָן מח) שֶׁצְּרִיכִין לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל כְּנֶגְדּוֹ פַּעַם אַחַר פַּעַם וַאֲפִלּוּ מֵאָה פְּעָמִים וְיוֹתֵר, וְאָז אִם יִהְיֶה חָזָק כְּנֶגְדּוֹ כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים יִזְכֶּה לְסַלְּקוֹ לְגַמְרֵי. וּמֵחֲלָאִים רָעִים וְרַבִּים וְנֶאֱמָנִים רְאוּי לוֹמַר בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה. כִּי חַס וְשָׁלוֹם מִי יוֹדֵעַ מָה רְאוּי לָבוֹא עָלָיו, וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לוֹמַר בְּכַוָּנָה וְכוּ' אוֹתָנוּ הִצַּלְתָּנוּ:

פרק תקלז

צד אָמַר לְעִנְיַן הַמְפָרְסְמִים שֶׁל שֶׁקֶר, כִּי עַל הַבַּעַל דָּבָר קָשֶׁה מְאֹד לִטְרֹחַ עִם כָּל הָעוֹלָם לְהַטְעוֹתָם מִדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר, עַל־כֵּן הֶאֱמִיד מְפָרְסֵם אֶחָד בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי וּמְפָרְסֵם אֶחָד בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי. וְאָמַר עַל מְפָרְסֵם אֶחָד שֶׁהוּא עֵקֶר רֹאשׁ אֶלֶף אֲנָשִׁים, שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יָקוּמוּ בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים:

פרק תקלח

צה אָמַר עַל אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁקָּשֶׁה לָהֶם שֶׁיְּרִימוּ אֶת עַצְמָן לְהַנְהִיג בְּרַבָּנוּת וְהִתְנַשְּׂאוּת מֵחֲמַת שֶׁהִכְנַסְתִּי בָּהֶם אֱמֶת הַרְבֵּה יוֹתֵר מִדַּי:

פרק תקלט

צו אָמַר שֶׁטּוֹב מְאֹד לִתֵּן בְּכָל עֵת עַל פִּדְיוֹנוֹת לְצַדִּיקִים, אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא בְּעֵת צָרָה חַס וְשָׁלוֹם. וְסִפֵּר מִכַּמָּה אֲנָשִׁים מִמְּדִינַת קִיר"ה שֶׁרְגִילִים מְאֹד לְהַרְבּוֹת בִּנְתִינַת פִּדְיוֹנוֹת תָּמִיד. וְאָמַר שֶׁאִלּוּ הָיָה לוֹ אִישׁ צַדִּיק שֶׁיִּהְיֶה רָאוּי לַעֲשׂוֹת לוֹ פִּדְיוֹן, הָיָה נוֹתֵן לוֹ עַל פִּדְיוֹן בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת. וְדִבֵּר מְזֶּה הַרְבֵּה כִּי פִּדְיוֹנוֹת הֵם דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד:

פרק תקמ

צז לְעִנְיַן הַמַּרְאוֹת וְהַחֲזִיוֹנוֹת שֶׁרוֹאִין הַגְּדוֹלִים הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים אָמַר, כְּשֶׁרוֹצִין לְמַעְלָה שֶׁיִּרְאֶה אָדָם אֵיזֶה מַרְאֶה וְחִזָּיוֹן אֲזַי מַלְבִּישִׁין אוֹתוֹ בְּעֵינַיִם כָּאֵלּוּ שֶׁיּוּכַל לִרְאוֹת בָּהֶם מַה שֶּׁיִּרְאֶה אָדָם אֵיזֶה מַרְאֶה וְחִזָּיוֹן אֲזַי מַלְבִּישִׁין אוֹתוֹ בְּעֵינַיִם כָּאֵלּוּ שֶׁיּוּכַל לִרְאוֹת בָּהֶם מַה שֶּׁיִּרְאֶה כְּגוֹן נִשְׁמַת מֵת אוֹ מַלְאָךְ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. וְעַיִן בְּמָקוֹם אַחֵר (בְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן סִימָן צח) מַה שֶּׁמְּבֹאָר עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים ל"ד): "עֵינֵי ה' אֶל צַדִּיקִים" שֶׁהַצַּדִּיקִים יֵשׁ לָהֶם עֵינֵי ה', עַל־כֵּן הֵם יְכוֹלִים לִרְאוֹת בְּעֵינֵי ה' שֶׁיֵּשׁ לָהֶם:

פרק תקמא

צח שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ שֶׁאָמַר שֶׁבְּרָכָה שֶׁנּוֹהֲגִין לְבָרֵךְ אֶת עַצְמָן אֵצֶל גְּדוֹלִים וַחֲשׁוּבִים הוּא דָּבָר יָקָר מְאֹד, וְטוֹב לְהִשְׁתַּדֵּל לְבָרֵךְ אֶת עַצְמוֹ אֵצֶל כֻּלָּם:

פרק תקמב

צט אָמַר טוֹב מְאֹד לִרְאוֹת פְּנֵי כָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁבַּדּוֹר, כִּי צַדִּיקַיָּא אַנְפֵּי שְׁכִינְתָּא (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ שְׁמוֹת קס"ג:):

פרק תקמג

ק כַּמָּה פְּעָמִים הָיָה מְדַבֵּר הַרְבֵּה עִמָּנוּ וְהִזְהִיר אוֹתָנוּ מְאֹד לְקָרֵב נְפָשׁוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לְהִשְׁתַּדֵּל לְדַבֵּר הַרְבֵּה עִם בְּנֵי אָדָם כְּדֵי לְעוֹרְרָם וְלַהֲשִׁיבָם לְקָרְבָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וּרְצוֹנוֹ הָיָה אֲפִלּוּ לְדַבֵּר עִם בְּנֵי הָעוֹלָם שִׂיחוֹת חֻלִּין בְּעִסְקֵי הָעוֹלָם, אוּלַי יִצְמַח וְיִתְגַּלְגֵּל מִזֶּה דִּבּוּרִים שֶׁיְּעוֹרְרוּ אוֹתָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וַאֲפִלּוּ אִם לֹא יִפְעַל כִּי־אִם תְּנוּעָה בְּעָלְמָא, שֶׁיִּכְנֹס בָּהֶם אֵיזֶה הִרְהוּר תְּשׁוּבָה אוֹ הִתְעוֹרְרוּת לְפִי שָׁעָה, גַּם־כֵּן טוֹב מְאֹד, מִכָּל־שֶׁכֵּן שֶׁיָּכוֹל לִהְיוֹת שֶׁבְּרִבּוֹת הַיָּמִים, כְּשֶׁיְּדַבֵּר עִמָּהֶם וַיֶּחֱזֹר וִידַבֵּר, אוּלַי יִזְכֶּה לְעוֹרְרָם בֶּאֱמֶת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְקָרְבָם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר אֵין דָּבָר גָּדוֹל מִזֶּה, כַּמּוּבָא בְּכָל הַסְּפָרִים בִּפְרָט בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (שְׁמוֹת קכח:), כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם זַכָּאָה מָאן דְּאָחֵד בִּידָא דְּחַיָּבָא וְכוּ' וְקֻדְשָׁא

בָּרִיךְ הוּא מִשְׁתַּבַּח בֵּהּ בְּכָל עָלְמִין. וְהוּא זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה הֶאֱרִיךְ לְדַבֵּר עִמָּנוּ כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים מִזֶּה, וְזֵרֵז אוֹתָנוּ לָזֶה מְאֹד בְּכַמָּה מִינֵי לְשׁוֹנוֹת. וְכַמָּה פְּעָמִים הָיָה מְבַזֶּה אוֹתָנוּ בְּבִזְיוֹנוֹת עַל שֶׁאָנוּ מִתְעַצְּלִים בָּזֶה, וּפַעַם אַחַת קָרָא אוֹתָנוּ עֲצֵים יְבֵשִׁים עַל שֶׁאֵין אָנוּ מוֹלִידִים נְפָשׁוֹת שֶׁיִּתְקָרְבוּ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל יָדֵינוּ. וּפַעַם אַחַת בְּלֵיל מוֹצָאֵי שַׁבָּת עָמַדְנוּ לְפָנָיו עִם כַּמָּה אֲנָשִׁים מֵהַחֲשׁוּבִים שֶׁלּוֹ, וְהוֹכִיחַ אוֹתָנוּ מְאֹד כַּמָּה שָׁעוֹת עַל עִנְיָן זֶה וְסִפֵּר אָז הַרְבֵּה מֵעִנְיָן זֶה. וְגַם הָיָה רְצוֹנוֹ שֶׁיִּסְעוּ נְסִיעוֹת בִּשְׁבִיל זֶה כְּדֵי לְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם. וְאָז כְּשֶׁדִּבֵּר מִזֶּה לְהִשְׁתַּדֵּל לְקָרֵב נְפָשׁוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כַּנַּ"ל, אָז הָיָה מִתְלוֹצֵץ מֵאֵלּוּ הַמִּשְׁתַּדְּלִים לְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רַק הַפְּחוּתִים בַּמַּעֲלָה מְאֹד כְּגוֹן עֲנִיִּים וְאֶבְיוֹנִים וְעַמֵּי הָאָרְצוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה אֲנָשִׁים הַשְּׁפָלִים בַּמַּעֲלָה. כִּי הָעִקָּר הוּא לְהִשְׁתַּדֵּל לְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּנֵי הָאָדָם הַגְּדוֹלִים בַּמַּעֲלָה שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אֵיזֶה חֲשִׁיבוּת. כִּי בְּנֵי־אָדָם כְּאֵלּוּ קָשֶׁה לְקָרְבָם מְאֹד, וּכְשֶׁזּוֹכֶה לְקָרְבָם אַשְׁרֵי לוֹ. כִּי הוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד כְּשֶׁמְּקָרֵב נְפָשׁוֹת גְּדוֹלוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאָז אֵלּוּ הַקְּטַנִּים וְהַשְּׁפָלִים בַּמַּעֲלָה נוֹפְלִים וְנִטְפָּלִים מֵמֵילָא אֵלָיו וּמִתְקָרְבִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי מִתְבַּטְּלִים לְגַבֵּי הַגָּדוֹל מֵהֶם שֶׁנִּתְקָרֵב לְדֶרֶךְ הָאֱמֶת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה מִי הוּא הַגָּדוֹל. הֵשִׁיב בְּחִפָּזוֹן [בְּדֶרֶךְ גְּעָרָה עַל שֶׁאֲנִי שׁוֹאֵל דָּבָר פָּשׁוּט כָּזֶה] מִי שֶׁהוּא לְמָדָן יוֹתֵר חָשׁוּב יוֹתֵר, מִי שֶׁהוּא עָשִׁיר חָשׁוּב יוֹתֵר, מִי שֶׁהוּא מְיֻחָס חָשׁוּב יוֹתֵר. וְהַמּוּבָן מִדְּבָרָיו הָיָה שֶׁכָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזֶה חֲשִׁיבוּת וּמַעֲלָה מִצַּד עֲשִׁירוּת אוֹ מִצַּד חָכְמָה וְיִחוּס, בְּוַדַּאי נִשְׁמָתוֹ גְּדוֹלָה וּגְבוֹהָה יוֹתֵר. וּכְמוֹ כֵן יֵשׁ לוֹ יֵצֶר הָרָע גָּדוֹל בְּיוֹתֵר, וְגַם בּוֹ תְּלוּיִים כַּמָּה נְפָשׁוֹת בְּיוֹתֵר. וְעַל־כֵּן הָעִקָּר לְהִשְׁתַּדֵּל לְקָרֵב מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים הַחֲשׁוּבִים שֶׁבָּעִיר, כְּגוֹן בְּנֵי הָעֲשִׁירִים וְאוֹתָן שֶׁמֻּחְזָקִים בִּלְמוּד, וְאָז הַקְּטַנִּים מִתְקָרְבִים מֵמֵילָא וְכַנַּ"ל. גַּם דַּרְכּוֹ הָיָה שֶׁלֹּא הָיָה מִשְׁתַּדֵּל לְקָרֵב זְקֵנִים רַק בְּנֵי הַנְּעוּרִים כַּמּוּבָא בְּהָאָלְף־בֵּית (סֵפֶר הַמִּדּוֹת) שֶׁהַנְּעָרִים בְּקַל לְהָשִׁיב אוֹתָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִן הַזְּקֵנִים. וְכֵן סִפֵּר לִי זָקֵן אֶחָד עַל עַצְמוֹ שֶׁפַּעַם אַחַת כְּשֶׁהָיָה אֶצְלוֹ עַל חַג הַשָּׁבוּעוֹת בְּזֹאסְלַאב אָז אָמַר לְרַבֵּנוּ זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה, רַבֵּנוּ קָרְבוּ אוֹתִי אֲלֵיכֶם. הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֵינִי יָכוֹל לְקָרֵב זְקֵנִים. אַחַר־כָּךְ שָׂחַק רַבֵּנוּ קְצָת וְאָמַר לוֹ, תֹּאמְרוּ שֶׁכָּךְ הוּא הָאֱמֶת שֶׁאֵינִי יָכוֹל, בְּוַדַּאי אֲנִי יָכוֹל לְקָרֵב גַּם זְקֵנִים. אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא נִתְקָרֵב זֶה הַזָּקֵן הֵיטֵב לְרַבֵּנוּ כְּמוֹ בְּנֵי הַנְּעוּרִים. וְכֵן מְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה תְּעִירִי כְּשֶׁה אוֹבֵד [בְּלִקּוּטֵי א' בְּסִימָן ר"ו] הַחִלּוּק שֶׁבֵּין עוֹל יָמִים לְזָקֵן עַיֵּן שָׁם. וְכֵן שָׁמַעְנוּ וְרָאִינוּ כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁקָּשֶׁה לְקָרֵב הַזְּקֵנִים:

פרק תקמד

קא אָמַר, מִי שֶׁמְּקָרֵב לְצַדִּיק אֱמִתִּי יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה וְעוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ לְפָנָיו וְשׁוֹמֵעַ דְּבָרָיו, אַף־עַל־פִּי שֶׁשּׁוֹמֵעַ מִפִּיו כַּמָּה דִּבּוּרִים וְשִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים שֶׁאֵינוֹ מֵבִין בָּהֶם שׁוּם תּוֹעֶלֶת וְעֵצוֹת לְנַפְשׁוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם יִזְכֶּה יוֹכַל אַחַר־כָּךְ בִּרְבוֹת הַיָּמִים לְהָבִין לְמַפְרֵעַ לִלְמֹד וּלְהוֹצִיא מִכָּל הַסִּפּוּרִים שֶׁשָּׁמַע כְּבָר עֵצוֹת גְּדוֹלוֹת לָעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁשָּׁמַע מִקֹּדֶם לִפְנֵי כַּמָּה שָׁנִים יִהְיֶה לוֹ אַחַר־כָּךְ תּוֹעֶלֶת גָּדוֹל, וִיחַיֶּה עַצְמוֹ אַחַר־כָּךְ בְּכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר. כִּי אַחַר־כָּךְ יִזְכֶּה לְהָבִין וְיֹאמַר זֶה רָמַז לִי מוֹרִי אָז בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן. וְכֵן בְּכָל פַּעַם וָפַעַם יִצְמְחוּ לוֹ בְּדַעְתּוֹ רְמָזִים נִפְלָאִים וְעֵצוֹת גְּדוֹלוֹת מִכָּל מַה שֶּׁשָּׁמַע כְּבָר, אִם יִזְכֶּה לְשֵׁם לִבּוֹ הֵיטֵב לְכָל מַה שֶּׁשָּׁמַע כְּבָר. וְסִפֵּר מַעֲשֶׂה מֵעִנְיָן זֶה שֶׁכָּךְ אֵרַע אֵצֶל צַדִּיק אֶחָד מְפֻרְסָם שֶׁהָיָה בְּבֵיתוֹ אִישׁ אֶחָד פָּשׁוּט לַגַּמְרֵי שֶׁקּוֹרִין פְּרָאסְטִיק. וְהָיָה עוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ תָּמִיד אֶת הַצַּדִּיק הַנַּ"ל וְהָיָה שׁוֹמֵעַ דִּבּוּרִים הַרְבֵּה מִפִּיו, וְלֹא הֵבִין מֵהֶם שׁוּם עִנְיָן וְתוֹעֶלֶת כְּלָל רַק שֶׁהָיְתָה לוֹ אֱמוּנָה גְּדוֹלָה בְּהַצַּדִּיק וּבִדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא הָיָה מְבִינָם לַאֲשׁוּרָם. וְהָיָה עוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ תָּמִיד אֶת הַצַּדִּיק בֶּאֱמֶת. אַחַר־כָּךְ אַחַר שָׁנִים הַרְבֵּה נִסְתַּלֵּק הַצַּדִּיק לְעוֹלָמוֹ, וְאָז הִתְחִיל זֶה הָאִישׁ לִזְכֹּר, בְּכָל פַּעַם כְּשֶׁבָּא לְאֵיזֶה דָּבָר, נִזְכַּר בְּדִבְרֵי הַצַּדִּיק וְאָמַר בְּנַפְשׁוֹ זֶה שֶׁכְּבָר הַצַּדִּיק, וְרָמַז לִי בִּדְבָרָיו אָז בְּאוֹתוֹ זְמַן פְּלוֹנִי. וְכֵן בְּכָל פַּעַם וָפַעַם הֵבִין אַחַר־כָּךְ לְמַפְרֵעַ כַּוָּנַת הַצַּדִּיק וּרְמָזִים שֶׁרָמַז לוֹ בִּדְבָרָיו לִפְנֵי כַּמָּה שָׁנִים, וְהֵבִין הַדָּבָר. וְאַחַר־כָּךְ נַעֲשָׂה זֶה הָאִישׁ אִישׁ כָּשֵׁר וְיִרֵא ה', וְהָיָה חָשׁוּב מְאֹד בְּעֵירוֹ וְנַעֲשָׂה רֹאשׁ וּמַנְהִיג לְכָל הַכְּשֵׁרִים וְהַחֲפֵצִים לְיִרְאָה אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר הָיוּ בְּעִיר הַצַּדִּיק הַנַּ"ל, וְכֻלָּם נִכְנְעוּ תַּחְתָּיו.

פרק תקמה

קב פַּעַם אַחַת הָיִיתִי קוֹבֵל לְפָנָיו עַל עִנְיָנַי, וְהָיִיתִי אוֹמֵר לְפָנָיו בְּדֶרֶךְ קֶבְלָנָא "יַגַּעְתִּי בְקָרְאִי נִחַר גְּרוֹנִי כָּלוּ עֵינַי מְיַחֵל לֵאלֹקָי" (תְּהִלִּים סט), וְהֵרִים יָדָיו מִעַט וְאָמַר בְּלָשׁוֹן רַכָּה אִם־כֵּן מַה לַּעֲשׂוֹת (כְּלוֹמַר כִּי בְוַדַּאי אָסוּר לְהַרְהֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ וּבְוַדַּאי צַדִּיק ה'). אַחַר־כָּךְ עָנָה וְאָמַר לִי הֲלֹא אִם דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם אָמַר "יַגַּעְתִּי בְקָרְאִי נִחַר גְּרוֹנִי" הָיָה כִּפְשׁוּטוֹ, שֶׁכְּבָר קָרָא כָּל כָּךְ עַד שֶׁהָיָה עֵירְ וְיָגֵעַ מַמָּשׁ בְּקָרְאוֹ, וְנִחַר גְּרוֹנוֹ מַמָּשׁ בִּפְשִׁיטוּת, אֲבָל אַתָּה תְּהִלָּה לְאֵל עָדַיִן אַתָּה בְּכֹחֲךָ וְכוּ':

פרק תקמו

קג דִּבֵּר לְעִנְיַן מִלְחָמוֹת הַמְּלָכִים שֶׁנִּלְחָמִים אֶחָד בַּחֲבֵרוֹ עַל אֵיזֶה נִצָּחוֹן וְשׁוֹפְכִין דָּם הַרְבֵּה בְּחִנָּם וְכוּ'. וְאָמַר שֶׁכְּבָר נִתְבַּטְּלוּ כַּמָּה שְׁטוּתִים מִן הָעוֹלָם מַה שֶּׁהָיוּ תּוֹעִים וּנְבוֹכִים בַּדְּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים, [כְּגוֹן עִנְיְנֵי עֲבוֹדוֹת זָרוֹת שֶׁהָיוּ שׁוֹחֲטִים בְּנֵיהֶם לַמֹּלֶךְ וְכַיּוֹצֵא, עִנְיְנֵי שְׁטוּתִים הַרְבֵּה שֶׁהָיוּ בַּדּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים] וְעַכְשָׁו נִתְבַּטְּלוּ הַרְבֵּה שְׁטוּתִים. וְעַדַיִן טָעוּת זֶה וּמְבוּכָה זוֹ שֶׁל מִלְחָמוֹת לֹא נִתְבַּטְּלוּ. וְהָיָה מִתְלוֹצֵץ מִן חַכְמֵיהֶם וְאָמַר בִּלְשׁוֹן לֵיצָנוּת שֶׁהֵם חֲכָמִים גְּדוֹלִים וְחוֹשְׁבִים וְחוֹקְרִים בְּחָכְמָתָם אֵיךְ לַעֲשׂוֹת כְּלִי זַיִן נִפְלָא שֶׁיּוּכַל לַהֲרֹג אֲלָפִים נְפָשׁוֹת בְּפַעַם אַחַת. וְכִי יֵשׁ שְׁטוּת יוֹתֵר מִזֶּה לְאַבֵּד וְלַהֲרֹג נְפָשׁוֹת רַבּוֹת בְּחִנָּם:

פרק תקמז

קד בָּעֵת שֶׁהָיְתָה הַשְׂרָפָה פֹּה פַּעַם אַחַת בְּשַׁבָּת וּפַעַם אַחַת בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, הָיָה רְצוֹנוֹ שֶׁנְּקֵל מְאֹד בְּעִנְיַן הַצָּלַת מָמוֹנוֹ וְלִבְלִי לְהַחְמִיר בָּזֶה כְּלָל (פְּשׁוּט דִּרְצוֹנוֹ לוֹמַר בָּאֹפֶן הַמֻּתָּר עַל־פִּי דִּין בְּלִי חֻמְרוֹת יְתֵרוֹת). וְאַחַר יוֹם־כִּפּוּר דִּבֵּר מִזֶּה וְאָמַר שֶׁיֵּשׁ כַּמָּה שׁוּ"ת [סְפָרִי שְׁאֵלוֹת וּתְשׁוּבוֹת] שֶׁמְּקִלִּין וּמַתִּירִין הַרְבֵּה בָּזֶה. וְאָמַר שֶׁאֵין רָאוּי לְהַחְמִיר בְּעִנְיָן כָּזֶה. וְאָמַר זֶה אֲנִי יוֹדֵעַ מִכְּבָר שֶׁיֵּשׁ אֲנָשִׁים שֶׁבִּשְׁבִיל חֻמְרָא אַחַת מְבַטְּלִין הַרְבֵּה מְאֹד מֵעֲבוֹדַת ה' כְּמַעַט הַכֹּל. כִּי הֲלֹא כַּמָּה הָאָדָם מְיַגֵּעַ עַצְמוֹ בִּשְׁבִיל חֲפָצָיו וּמָמוֹנוֹ, וְנוֹסֵעַ לְדָרְכִים וּמְבַטֵּל עַצְמוֹ הַרְבֵּה מִתּוֹרָה וּתְפִלָּה וַעֲבוֹדַת ה' יָמִים הַרְבֵּה בִּשְׁבִיל לְהַרְוִיחַ מָמוֹן, וְאַחַר־כָּךְ בִּשְׁבִיל חֻמְרָא אַחַת יֹאבַד הַכֹּל חַס וְשָׁלוֹם, וְיִצְטָרֵךְ שֵׁנִית לְבַטֵּל עַצְמוֹ הַרְבֵּה. וְאָמַר עַל עַצְמוֹ שֶׁכְּשֶׁהוּא מוֹלִיךְ מָמוֹן אֶצְלוֹ בַּדֶּרֶךְ, הוּא מְדַקְדֵּק מְאֹד לְגַנְּזוֹ יָפֶה בַּבֶּגֶד שֶׁלּוֹ בְּתוֹךְ בֵּית יָד כְּנֶגֶד לִבּוֹ, וְשֶׁלֹּא יִהְיֶה בּוֹ שׁוּם קֶרַע וְנָקֶב. וְאַף־עַל־פִּי־כֵן בְּכָל עֵת שֶׁהוּא בַּדֶּרֶךְ הוּא מְמַשְׁמֵשׁ בְּכִיסוֹ בְּכָל שָׁעָה אִם יֵשׁ אֶצְלוֹ הַמָּמוֹן. וּבְכָל עֵת שֶׁנִּזְדַּמֵּן שֶׁאֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ נֶאֱבַד אֶצְלוֹ אֵיזֶה סַךְ מָמוֹן בַּדֶּרֶךְ, וְהָיוּ בָּאִים בְּקֶרְבָּלָנָא לְפָנָיו, הָיָה מְבַזֶּה וּמוֹכִיחַ אוֹתוֹ מְאֹד עַל־זֶה עַל שֶׁלֹּא נִזְדָּרֵז בִּשְׁמִירָתוֹ יָפֶה:

פרק תקמח

קה פַּעַם אַחַת אָמַר לִי כְּשֶׁהָיִיתִי עוֹמֵד לְבַד לְפָנָיו, אֱלִיָּהוּ מִלֵּא לִבּוֹ וְקָרָא לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עִלַּת כָּל הָעִלּוֹת וְסִבַּת כָּל הַסִּבּוֹת, וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בָּזֶה הַלָּשׁוֹן שֶׁהוּא דֶּער וועֶלְט־גְּנִישׁ. וְאֵינִי יוֹדֵעַ פֵּרוּשׁוֹ שֶׁל דָּבָר הֵיטֵב.

פרק תקמט

קו סִפְּרוּ לִי שֶׁפַּעַם אַחַת דִּבֵּר הַרְבֵּה מֵהַפְּסוּק (מִשְׁלֵי כג): אֱמֶת קְנֵה וְאַל תִּמְכֹּר, וְהִקְשָׁה שֶׁהַפְּסוּק מַזְהִיר לִבְלִי לִמְכֹּר אִם־כֵּן מִמִּי יִקְנֶה, וְאֵיךְ יִתָּכֵן שֶׁהַפְּסוּק מַזְהִיר תְּחִלָּה אֱמֶת קְנֵה לִקְנוֹת הָאֱמֶת וְאַחַר־כָּךְ מַזְהִיר וְאַל תִּמְכֹּר שֶׁשּׁוּם אָדָם לֹא יִמְכֹּר אִם־כֵּן מִמִּי יִקְנֶה, וְדִבֵּר הַרְבֵּה מִזֶּה אַךְ לֹא זָכִיתִי לִשְׁמֹעַ הָעִנְיָן:

פרק תקנ

קז שְׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁכְּשֶׁחוֹזְרִין הַשֶּׁקֶר שְׁנֵי פְּעָמִים נַעֲשֶׂה אֱמֶת, כְּלוֹמַר שֶׁנַּעֲשֶׂה אֶצְלוֹ כֶּאֱמֶת עַל־יְדֵי שֶׁחָזַר הַדְּבָרִים שֶׁל שֶׁקֶר שְׁתֵּי פְּעָמִים. גַּם אָמַר שֶׁיֵּשׁ אֶחָד שֶׁשּׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ וּבוֹדֶה מִלִּבּוֹ דְּבַר שֶׁקֶר עַל חֲבֵרוֹ שֶׁחָבַרוֹ דִּבֵּר עָלָיו אוֹ עָשָׂה לוֹ שֶׁלֹּא כַּהֶגֶן לְהַכְעִיסוֹ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, וּמַתְחִיל לְהִתְרַגֵּז עַל־זֶה וּבוֹעֵר כַּעֲסוֹ עַל חֲבֵרוֹ וְנִתְמַלֵּא רֹגֶז עָלָיו חִנָּם עַל לֹא דָבָר, כִּי הוּא בְּעַצְמוֹ חָשַׁב וּבָדָה זֹאת עַל חֲבֵרוֹ וּבֶאֱמֶת חֲבֵרוֹ נָקִי מִזֶּה לְגַמְרֵי:

פרק תקנא

קח פַּעַם אַחַת דִּבֵּר מֵעִנְיַן תְּפִלַּת הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁלִּפְעָמִים אֵין פּוֹעֲלִים בִּתְפִלָּתָם, כִּי זִמְנִין דְּשָׁמַע וְזִמְנִין דְּלָא שְׁמַע כַּמְבאָר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בְּרֵאשִׁית קה:):

פרק תקנב

קט לְעִנְיַן הַמָּרָה־שְׁחוֹרוֹת שֶׁמְּבַלְבְּלִין אֶת הָאָדָם וּבִפְרָט בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה, וּמַכְנִיסִים סְפֵקוֹת וּבִלְבּוּלִים בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ בַּאֲשֶׁר שֶׁזֶּה הַדָּבָר עָשָׂה שֶׁלֹּא כַּהֶגֶן, וְנִכְשַׁל בְּאֵיזֶה אִסּוּר חַס וְשָׁלוֹם, סְפֵּר לִי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מַעֲשֶׂה מֵהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁפַּעַם אַחַת עָמַד הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְהִתְפַּלֵּל וְלֹא הָיָה יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל כִּי נָפַל בִּלְבּוּל בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ, בַּאֲשֶׁר שֶׁהָיָה מְעַשֵּׁן אֶת הַלּוּלְקָע [מַקְטֶרֶת] אֵצֶל נֵר שֶׁל חֵלֶב נִמְצָא שֶׁנִּכְשַׁל בְּאִסּוּר חֵלֶב, וּמֵחֲמַת זֶה לֹא הָיָה יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל. וְכָל מַה שֶּׁרָצָה לְהִתְפַּלֵּל וְלִדְחוֹת אֶת הַמַּחֲשָׁבָה הַזֹּאת וּלְהַעֲבִירָהּ מִדַּעְתּוֹ לֹא הָיָה יָכוֹל בְּשׁוּם אֹפֶן, כִּי בִּלְבֵּל אוֹתוֹ בְּכָל פַּעַם בַּאֲשֶׁר שֶׁנִּכְשַׁל בְּאִסּוּר כָּזֶה, בְּאִסּוּר חֵלֶב, עַד שֶׁלֹּא הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ לְהַתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל. עָמַד הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב וְקִפֵּץ וְנִשְׁבַּע שֶׁיְּעַשֵּׁן לְעוֹלָם הַלּוּלְקָע אֵצֶל נֵר שֶׁל חֵלֶב. וְכֵן הָיָה כַּאֲשֶׁר מְסַפְּרִים הָעוֹלָם שֶׁהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הָיָה מְעַשֵּׁן הַלּוּלְקָע אֵצֶל נֵר שֶׁל חֵלֶב.

פרק תקנג

קי פַּעַם אַחַת שֶׁסִּפַּרְתִּי לְפָנָיו מֵעִנְיַן הֶחָסִיד מֵאַמְשְׁטֶרְדַּם שֶׁהָיָה מְפֻרְסָם בִּבְרָאד שֶׁנָּסַע לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּרְאִיתִיו בְּקַהִלַּת קָרֶעמִינִיץ בַּחֲזִירָתוֹ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְסִפַּרְתִּי לוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ שֶׁאָמַר שֶׁכְּבָר הָרַג אֶת הַיֵּצֶר הָרָע. הֵשִׁיב לִי בִּלְשׁוֹן גְּעָרָה וְאָמַר וְכִי מַה צְּרִיכִין לְדַבֵּר שֶׁהָרַג אֶת הַיֵּצֶר הָרָע מֵאַחַר שֶׁהִתְעַנָּה כָּל־כָּךְ, כִּי הֶחָסִיד הַנַּ"ל הִתְעַנָּה הַרְבֵּה מְאֹד. כִּי שָׁמַעְתִּי מֵחוֹתְנִי זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁהִתְעַנָּה מֵאָה וְשִׁשָּׁה פְּעָמִים מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת רְצוּפִים: (אָמַר הַמַּעְתִּיק הַכְּלָל הַיּוֹצֵא מִדְּבָרִים אֵלּוּ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם, שֶׁרָצָה רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְהַכְנִיס בְּאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ אֱמוּנַת חֲכָמִים שְׁלֵמָה וְלִבְלִי לְהַרְהֵר אַחֲרֵיהֶם כְּלָל, רַק לֵידַע וּלְהַאֲמִין שֶׁכָּל דִּבְרֵיהֶם אֱמֶת וְצֶדֶק וְנֶאֱמָנִים דִּבְרֵיהֶם וְכוּ'): שָׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת סִפְּרוּ לְפָנָיו זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה אוֹדוֹת הָרַב דְּקְהִלַּת בַּרְדִּיטְשׁוֹב שֶׁלֹּא רָצָה לֵילֵךְ לַמָּקוֹם בַּבֹּקֶר שֶׁל חַג הַשָּׁבוּעוֹת עַד שֶׁיַּרְאוּ לוֹ הַמֻּרְכָּבָה שֶׁרָאָה יְחֶזְקֵאל. וְהִתְפַּלְּאוּ הָעוֹלָם מְאֹד עַל זֶה, וְנָעַר בָּהֶם רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר, וּמַה זֹּאת לְפֶלֶא כָּל־כָּךְ בְּעֵינֵיכֶם הֲלֹא גַּם יְחֶזְקֵאל הָיָה בֶּן אָדָם וְכוּ', כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר. וּכְבָר מְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לְעֵיל רע) הַהַפְלָגוֹת שֶׁהִפְלִיג בְּשֶׁבַח מַעֲלַת קְדֻשַּׁת הָרַב הַנַּ"ל. וְשָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר עָלָיו שֶׁאִלְמָלֵא מַה שֶּׁהוּא יוֹשֵׁב בְּבַרְדִּיטְשׁוֹב וְכוּ' הָיָה זוֹכֶה עַל־יְדֵי עֲבוֹדָתוֹ הַגְּדוֹלָה לְמַדְרֵגַת הָרַב הַמַּגִּיד זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה מִמֶּזְרִיטְשׁ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאָמַר שֶׁהָיָה זוֹכֶה לְמַדְרֵגַת הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְשָׁמַעְתִּי מֵאֶחָד מֵחֲשׁוּבֵי אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁסִּפֵּר עִמּוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה מִקְּדֻשַּׁת הָרַב הַנַּ"ל בְּסָמוּךְ אַחַר פְּטִירָתוֹ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְאָמַר עָלָיו שֶׁהָיָה חָד בְּדָרָא. וּפַעַם אַחַת סִפְּרוּ לְפָנָיו מִצַּדִּיק אֶחָד שֶׁאָמַר עַל הָרַב הַמַּגִּיד הַקָּדוֹשׁ רַבִּי דֹּב הַנַּ"ל שֶׁכְּבָר הִסְתַּכְּלוּת שֶׁהָיָה הַמַּגִּיד זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה מִסְתַּכֵּל רָאָה כָּל הַשִּׁבְעָה רוֹעִים. וְהֵשִׁיב רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה: עַל הַמַּגִּיד זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה יֵשׁ לְהַאֲמִין הַכֹּל, וְכֵן עוֹד הַפְלָגוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁהִפְלִיג בְּעִנְיַן קְדֻשַּׁת הַמַּגִּיד זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְאֵין כָּאן [מָקוֹם] לְבָאֲרָם. וְהָרֹב נִשְׁכַּח מֵאִתָּנוּ וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אֵיךְ שֶׁהִפְלִיג בִּקְדֻשַּׁת מַדְרֵגַת הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּלִי שִׁעוּר וַעֲרֶךְ כְּלָל. וּכְשֶׁאָמַר (בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ע"ב) מֵעִנְיַן הַמַּנְהִיג שֶׁצָּרִיךְ אִישׁ שֶׁיִּהְיֶה קָדוֹשׁ וּפָרוּשׁ גָּדוֹל בְּבְחִינַת קְדֻשַּׁת וּפְרִישׁוּת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, אָמַר אָז וְסָמוּךְ לְיָמֵינוּ הָיָה הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְכוּ'. וְשָׁמַעְתִּי מֵהָרַב רַבִּי נַפְתָּלִי זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁפַּעַם אַחַת סִפֵּר מֹרַשׁ"י וּבַעֲלֵי תּוֹסָפוֹת זְכרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁרֻבָּם מְנוּחָתָם בִּמְדִינַת צְרָפַת, וְאָמַר וַאֲנַחְנוּ זָכִינוּ שֶׁבִּמְדִינוֹתֵינוּ מָקוֹם מְנוּחָתוֹ וּקְבוּרָתוֹ שֶׁל הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְאָמַר אָז שֶׁהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה רַבִּי עַל אֶלְפִּים וְרִבְבוֹת עוֹלָמוֹת וּפַעַם אַחַת אָמַר לְפָנָיו עָלֵינוּ (הַיְנוּ עַל זֶרַע הַקֹּדֶשׁ שֶׁל הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה) הַכָּתוּב אוֹמֵר (יְשַׁעְיָה ד) וּפְרִי הָאָרֶץ לְגָאוֹן וּלְתִפְאֶרֶת

וְכוּ' וְכַמְבאָר בְּמָקוֹם אַחֵר עוֹד (לְעֵיל צא). וּפַעַם אַחַת הִפְלִיג בְּמַעֲלַת קְדֻשַּׁת הָרַב רַבִּי פִּינְחָס זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מִקָּרִיץ וְאָמַר שֶׁהָיָה אֵיזֶה זְמַן שֶׁהָיָה הַרַב רַבִּי פִּינְחָס חָד בְּדָרָא. וּפַעַם אַחַת אָמַר אַשְׁרֵי הָעֵינַיִם שֶׁרָאוּ אֶת רַבִּי פִּינְחָס זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וּפַעַם אַחַת שָׁבַת אֶחָד מִתַּלְמִידָיו שֶׁל צַדִּיק אֶחָד בִּבְּרֶסְלֶב, וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לֹא הָיָה אָז בְּבֵיתוֹ וּכְשֶׁחָזַר לְבֵיתוֹ סִפְּרוּ לְפָנָיו זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מֵעִנְיָן זֶה וְשָׁאַל אִם נָהֲגוּ בּוֹ כָּבוֹד כָּרָאוּי לוֹ (אַף־עַל־פִּי שֶׁהָאִישׁ הַזֶּה לֹא הָיָה מְפֻרְסָם כָּל־כָּךְ בָּעוֹלָם) וְאָמַר אָז לְאִישׁ כְּשֵׁר כָּזֶה לֹא יַסְפִּיק לְנַהֵג בּוֹ כָּל הַכָּבוֹד שֶׁבָּעוֹלָם, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (תְּהִלִּים טו) וְאֶת יִרְאֵי ה' יְכַבֵּד. וּפַעַם אַחַת סִפֵּר מִקְדֻּשַּׁת הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִפּוֹלְנָאָה, וְהִפְלִיג בְּשִׁבְחוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְאָמַר אַף־עַל־פִּי שֶׁסִּפְּרוּ תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף וְכֵן שְׁאָר סְפָרָיו זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה כֻּלָּם קְדוֹשִׁים וְנִפְלָאִים מְאֹד כַּיָּדוּעַ וּמְפֻרְסָם; אַף־עַל־פִּי־כֵן קְדֻשַּׁת מַדְרֵגַת הָרַב הַקָּדוֹשׁ הַנַּ"ל בְּעַצְמוֹ הָיָה לְמַעְלָה הַרְבֵּה מִמַּה שֶּׁנִּרְאֶה וּמוּבָן מִתּוֹךְ סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים. וְכֵן כְּשֶׁרָאָה אֶת הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ נֹעַם אֱלִימֶלֶךְ הִתְפַּלֵּא מְאֹד וְאָמַר שֶׁקְּדֻשַּׁת מַעֲלַת הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה נִשְׂגָּבָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה מִמַּה שֶּׁנִּרְאֶה וּמוּבָן מִתּוֹךְ סִפְרוֹ הַנַּ"ל. וְגַם בְּקְדֻשַּׁת אָחִיו הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי זוּסְיָא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הִפְלִיג מְאֹד מְאֹד וְכוּ' כַּיָּדוּעַ אֶצְלֵנוּ (עַיֵּן לְעֵיל תקיח). וְכֵן הִפְלִיג מְאֹד מְאֹד בְּקְדֻשַּׁת הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי מִיכְל זֶכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה (מִזְלוֹטְשׁוֹב), וּבְקְדֻשַּׁת הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי אַבְרָהָם קַלִיסְקֶיר זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וּבְקְדֻשַּׁת הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי מְנַחֵם מֶנְדִיל זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מִוִּיטֶפְסְק, וּבְקְדֻשַּׁת הָרַב רַבִּי נַחוּם זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (מִטְשֶׁעֶרְנוֹבֶל), וּבְקְדֻשַּׁת הָרַב רַבִּי שָׁלוֹם זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (מִפְּרוֹבִיטְשׁ נֶכֶד הַמַּגִּיד) וְכֵן בְּקְדֻשַּׁת שְׁאָר תַּלְמִידֵי הַמַּגִּיד זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וּבְקְדֻשַּׁת תַּלְמִידֵי תַּלְמִידָיו זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה כְּגוֹן הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִנֶּסְכִיז וְהָרַב הַקָּדוֹשׁ מֵאֲלִיק, וְהָרַב הַמַּגִּיד הַקָּדוֹשׁ מִקָּאזְנִיץ וְהָרַב הַקָּדוֹשׁ מִלַּאנְצֻט וְלוּבְּלִין (הַחוֹזֶה מִלּוּבְּלִין), וְכֵן עוֹד מַה שֶּׁנּוֹדַע לָנוּ מַה שֶּׁהִפְלִיג בְּקְדֻשַּׁת שְׁאָר צַדִּיקִים עוֹד כַּמָּה וְכַמָּה, וְעַל כָּל אֶחָד אָמַר הַפְלָגוֹת וּשְׁבָחִים אֲחֵרִים כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ וּמַדְרֵגָתוֹ. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מַה שֶּׁהִפְלִיג בְּמַעֲלַת קְדֻשַּׁת הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם נֶכְדֵי הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זַ"ל כְּגוֹן הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי אַהֲרֹן מִטִּיטְיֶאב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְהָרַב הַקָּדוֹשׁ מִסְּדִילְקָאב (בַּעַל הַ"דֶּגֶל מַחֲנֶה אֶפְרַיִם") וְהָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי בָּרוּךְ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (מִמֶּעזְ'בּוּז'). וְאֵין כָּאן מָקוֹם לְבָאֵר בִּפְרָטִיּוּת מַה שֶּׁשָּׁמְעוּ מִמֶּנּוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעִנְיַן כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק מִכָּל הַצַּדִּיקִים הַנַּ"ל, וְהָרֹב נִשְׁכַּח מֵאִתָּנוּ (וְאוּלַי יְבֹאָר עוֹד בְּמָקוֹם אַחֵר אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם):

פרק תקנד

קיא חָכְמוֹת אֵינָם כְּלוּם, וְהָעִקָּר רַק הַלֵּב וְהָעֲשִׂיָּה שֶׁל הָאֵיבָרִים, שֶׁלִּבּוֹ יִשְׁתּוֹקֵק וְיִכְסֹף תָּמִיד לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיֶה מִתְגַּעְגֵּעַ תָּמִיד מָתַי יָבוֹא לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ כָּרָאוּי. וְהוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד וְיִתְפַּלֵּל עַל זֶה תָּמִיד בְּפֶרְט בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז שֶׁרְגִילִין לְדַבֵּר בּוֹ כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן תִּנְיָנָא כה), וְיַתְמִיד הַרְבֵּה יָמִים וְשָׁנִים בְּהַגַּעְגּוּעִים וְהַכְּסוּפִין וְהַתְּפִלּוֹת שֶׁיִּקְרְבוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לַעֲבוֹדָתוֹ. וְיַעֲשֶׂה עֲשִׂיּוֹת וְעֲבוֹדוֹת כָּל מַה שֶּׁיּוּכַל, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְקָרֵב בְּוַדַּאי לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ:

פרק תקנה

קיב אָמַר לִי וְכִי אֵין אַתָּה יוֹדֵעַ מַה שֶּׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָפֵץ, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוֹהֵב אָדָם מְרֻקָּח "גָאט הָאט לִיעֶבּ אַ גִיפֶּרְעגִילְטָן מֶענְטְשֶׁן".

פרק תקנו

קיג עַל מַה שֶּׁסִּפְּרוּ לְפָנָיו מִגָּדוֹל אֶחָד שֶׁלָּמַד מֵאָה וְתִשְׁעָה־עָשָׂר (אֵינִי זוֹכֵר אִם לָמַד מֵאָה וְתִשְׁעָה־עָשָׂר דַּפִּים גְּמָרָא בְּכָל יוֹם, אוֹ אִם חָזַר מֵאָה וְתִשְׁעָה־עָשָׂר דַּפִּים בְּכָל יוֹם) וְאָמַר שֶׁזֶּה מְעַט. וְרָמַז בִּדְבָרָיו, מְעַט גִּימַטְרִיָּא מֵאָה וְתִשְׁעָה־עָשָׂר.

פרק תקנז

קיד מֵהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מְסַפְּרִים שֶׁהִשִּׂיג וְרָאָה כָּל הָרְפוּאוֹת כְּמוֹ שֶׁהֵם נִקְרָאִים בְּכָל הַשִּׁבְעִים לָשׁוֹן בְּפָרָשַׁת עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מִינֵי עוֹפוֹת טְמֵאִים, כִּמְדֻמֶּה לִי שֶׁגַּם רַבֵּנוּ סִפֵּר זֹאת בְּשֵׁם הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה.

פרק תקנח

קטו שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ לְעִנְיַן מַרְאִין רַחֲמָנָא לִצְלַן, שֶׁאָמַר שֶׁהַקְלִפּוֹת שֶׁל הַמִּקְרוֹת שֶׁל הָאִישׁ הוֹלְכִים אֵלֶיהָ, וּמִזֶּה בָּא מַרְאִין שֶׁלָּהֶם רַחֲמָנָא לִצְלַן. שָׁמַעְנוּ פַּעַם אַחַת מִשִּׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁאָמַר בְּפִיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁהָעֲבוֹדָה הַגְּדוֹלָה שֶׁבַּגְּדוֹלוֹת בָּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם קָלָה בְּיוֹתֵר לַעֲשׂוֹת מֵעֵסֶק קְנָיַן שֶׁמַּטְרִיחִין עַצְמָן בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה וְעִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, כִּי הֲלֹא אָנוּ רוֹאִין כַּמָּה יְגִיעוֹת יָגֵעַ הָאָדָם בִּשְׁבִיל לְנַסֵּעַ עַל אֵיזֶה יָרִיד וְיוֹמָא דְּשׁוּקָא שֶׁתֵּכֶף בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת צָרִיךְ לִטְרֹחַ וּלְחַפֵּשׂ אַחַר עֲגָלָה, וְנָחְפָּז מְאֹד לִטְעֹן סְחוֹרָתוֹ עַל הָעֲגָלָה בִּיגִיעָה גְּדוֹלָה, וְאַחַר־כָּךְ צָרִיךְ לִנְסֹעַ כָּל הַלַּיְלָה וּלְנַדֵּד שָׁנָה מֵעֵינָיו וּמְשַׁבֵּר כָּל גּוּפוֹ מֵחֲמַת שֶׁצָּרִיךְ לֵישֵׁב

עַל עֶגְלָה טְעוּנָה, וּשְׁאָר טְרָחוֹת וִיגִיעוֹת כַּיּוֹצֵא בָּהֶן כַּיָּדוּעַ לְהָעוֹלָם. וְאַחַר־כָּךְ צְרִיךְ לַעֲמֹד כָּל הַיּוֹם עַל רַגְלָיו וְכוּ' וּבִפְרָט בִּימוֹת הַקֹּר הֶעָצוּם וְכוּ'. וְכָל אֵלּוּ הַטְּרָחוֹת וְהַיְגִיעוֹת הַכְּבֵדוֹת וְהַקָּשׁוֹת הוּא מַטְרִיחַ עַצְמוֹ עַל סָפֵק, כִּי סָפֵק אִם יַרְוִיחַ אֵיזֶה רֶוַח קָטָן אוֹ אוּלַי יְאַבֵּד גַּם הַהוֹצָאוֹת כַּמְצוּי בְּרֹב הַפְּעָמִים. נִמְצָא שֶׁעַל עִסְקֵי פַּרְנָסַת הָעוֹלָם הַזֶּה מַטְרִיחִין עַצְמָן כָּל־כָּךְ בִּיגִיעוֹת כְּאֵלֶּה עַל סָפֵק רֶוַח קָטָן. וְהָעֲבוֹדָה הַגְּדוֹלָה שֶׁבַּגְּדוֹלוֹת הִיא הַתְּפִלָּה וְאַף־עַל־פִּי־כֵן כְּשֶׁעוֹמְדִין לְהִתְפַּלֵּל מְתַפַּלְּלִין וְגוֹמְרִין הַתְּפִלָּה (הוּבָא בְּלִקּוּטֵי הֲלָכוֹת הִלְכוֹת תְּפִלַּת עַרְבִית הֲלָכָה ד' אוֹת ז):

פרק תקנט

קטז הֲבַנְתִּי מִשִּׂיחַת רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁבְּכָל פְּסִיעָה שֶׁהָאָדָם הוֹלֵךְ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, הוּא בָּא בְּכָל פַּעַם בְּעוֹלָמוֹת אֲחֵרִים (הוּבָא בְּהִלְכוֹת תְּחוּמִין הֲלָכָה ב):

פרק תקס

קיז שָׁמַעְתִּי מֵאֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁכָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ בְּחִינַת מַה לְּפָנִים וּמַה לְּאָחוֹר לְפִי מַדְרֵגָתוֹ (שָׁם):

פרק תקסא

קיח שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁכָּל יוֹם יֵשׁ לוֹ שֶׁפַע שֶׁלּוֹ (הִלְכוֹת רֹאשׁ חֹדֶשׁ הֲלָכָה וא"ו נְטִילַת־יָדַיִם הֲלָכָה א):

פרק תקסב

קיט שָׁמַעְתִּי מֵרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁזְּמַן נְתִינַת הַצְּדָקָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא בַּאֲדָר (עַיֵּן אַרְבַּע פָּרָשִׁיּוֹת הֲלָכָה א): מוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁעִקַּר הַנְּפִילָה עַל־יְדֵי גַּדְלוּת. כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם נְפִילָה בָּעוֹלָם כְּלָל כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל מָקוֹם, כִּי מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. אַךְ כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ גַּדְלוּת אָז אוֹמֵר הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוֹלִין לָדוּר וְכוּ' (עֵרְכִין טו), נִמְצָא שֶׁכָּל הַנְּפִילוֹת הֵם עַל־יְדֵי גַּדְלוּת (הִלְכוֹת שְׁחִיטָה הֲלָכָה ג):

פרק תקסג

קכ שָׁמַעְתִּי מֵרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁבִּימֵי אַבְרָהָם אָבִינוּ הָיְתָה הַשְׁכִּינָה נִקְרֵאת בְּשֵׁם שָׂרָה, וּבִימֵי יִצְחָק בְּשֵׁם רִבְקָה, וּבִימֵי יַעֲקֹב בְּשֵׁם רָחֵל וְלֵאָה (הִלְכוֹת בָּשָׂר וְחָלָב הֲלָכָה ב). וְכֵן מוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (בְּרֵאשִׁית קיב.) מֵעַיֵּן זֶה:

פרק תקסד

קכא אֱמוּנָה הִיא מִדָּה אֲחֵרוֹנָה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן עַל יָדָהּ דַּיְקָא עוֹלִין עַל כָּל הַמַּדְרֵגוֹת כֻּלָּן. כִּי אֱמוּנָה הִיא בִּבְחִינַת (תְּהִלִּים קיח) אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה כַּיָּדוּעַ. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁדִּבֵּר עִמָּנוּ אַחַר הַתּוֹרָה כִּי מְרֻחָמִם יְנַהֲגֵם [בִּלְקוּטֵי תִנְיָנָא סִימָן ז'], וְאָמַר אָז שֶׁאֱמוּנָה הִיא מַדְרֵגָה אַחֲרוֹנָה אֲבָל עַל יָדָהּ זוֹכִין לַעֲלוֹת עַל הַכֹּל, וּלְהַגִּיעַ לִבְחִינַת רָצוֹן מֻפְלָג וְכוּ' שֶׁעוֹלֶה עַל הַכֹּל. עַיֵּן שָׁם בְּהַשִּׂיחוֹת שֶׁאַחַר הַסִּפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת (שִׂיחוֹת הָרַ"ן לב) (נְדָרִים הֲלָכָה ד' אוֹת ט"ז):

פרק תקסה

קכב שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שִׂיחָה נוֹרָאָה מִנּוֹרָאוֹת גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וְאֵי אֶפְשָׁר לְבָאֲרָהּ בִּכְתָב. אַף אַחַר־כָּךְ נִכְנַס עַל־יְדֵי־זֶה לְדִבְרֵי הִתְחַזְּקוּת, שֶׁאֲפִלּוּ אִם נָפְלוּ לְמָקוֹם שֶׁנָּפְלוּ כָּל אֶחָד לְפִי נְפִילָתוֹ רַחֲמָנָא לִצְלַן, אַף־עַל־פִּי־כֵן יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ וְאַל יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ לְעוֹלָם. כִּי גְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ שָׁגְבָה מְאֹד לְמַעְלָה מֵהַתּוֹרָה שֶׁשָּׁם יָכוֹל הַכֹּל לְהִתְתַּקֵּן וְכוּ', כִּי תְּשׁוּבָה לְמַעְלָה מֵהַתּוֹרָה. וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ אֲבָל אֵיךְ זוֹכִין לָזֶה. וְהֵשִׁיב יְכוֹלִין לָבוֹא לָזֶה וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְיָאֲשׁוּ עַצְמָן מִן הַצְּעָקָה וּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה, רַק לַעֲסֹק בִּצְעָקָה וּתְפִלָּה וּתְחִנָּה וְכוּ' וְלֹא יִתְיַגְּעוּ לְעוֹלָם עַד שֶׁיָּבוֹא לָזֶה לַעֲלוֹת וְכוּ'. כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא צְעָקָה וּזְעָקָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכוּ' (שָׁם אוֹת כז עַיֵּן שָׁם דְּבָרִים נִפְלָאִים):

פרק תקסו

קכג עִקַּר שְׁלֵמוּת הָאֱמֶת וְהָאֱמוּנָה הוּא לְכָל חַד כְּפוּם מָה דְּמִשְׁעַר בְּלִבֵּהּ (זֹהַר בְּרֵאשִׁית קג:) כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה. (הִלְכוֹת לֹא יִלְבַּשׁ גֶּבֶר שֶׁבְּהִלְכוֹת רִבִּית הֲלָכָה ה' אוֹת נ"ב):

פרק תקסז

קכד פַּעַם אַחַת מִכְּלַל דִּבְרָיו הַקְּדוֹשִׁים הָיִיתִי שׁוֹמֵעַ שֶׁעִקַּר שֵׁם עֲשִׂיָּה דְּקְדֻשָּׁה הוּא צְדָקָה. (הִלְכוֹת צְדָקָה הֲלָכָה א):

פרק תקסח

קכה עִקַּר הַתִּקָּוָה, עַל־יְדֵי בְּחִינַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן שֶׁמַּשִּׂיגִים הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם בִּבְחִינַת מַשִּׁיחַ. כַּאֲשֶׁר הֵבַנְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר סָמוּךְ לְהִסְתַּלְּקוּתוֹ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ עִתָּה עִם הַמַּאֲמָר שֶׁגָּלָה

(לקוטי מוהר"ן תנינא סא) עַל פָּסוּק אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ, שֶׁהוּא בְּחִינַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְכוּ', וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר עִנְיָן זֶה בִּכְתָב כְּלָל. רַק מַה שֶּׁהֵבַנְתִּי אֲנִי מִדְּבָרָיו הוּא שֶׁאָמַר זֹאת לְעִנְיָן זֶה שֶׁהוּא עוֹסֵק בִּיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת כָּל־כָּךְ לְקָרֵב נְפָשׁוֹת רַבּוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וַעֲדַיִן לֹא עָלְתָה בְּיָדוֹ כִּרְצוֹנוֹ, וְהַמַּחֲלוֹקוֹת וְהַמְּנִיעוֹת בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת מִתְגַּבְּרִין וּמִתְפַּשְׁטִין מְאֹד מְאֹד בְּכָל־לִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, עַד אֲשֶׁר כָּשֵׁל כֹּחַ הַסֵּבֶל, וְרַבִּים נִכְשָׁלוּ וְנָפְלוּ עַל־יְדֵי זֶה וְכוּ'. וּלְעִנְיָן זֶה אָמַר, שֶׁהוּא מְחַיֶּה עַצְמוֹ בְּעִנְיָן זֶה שֶׁל אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ, הַיְנוּ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעְזְרֵנוּ לְדַלֵּג עַל הַכֹּל, וְסוֹף־כָּל־סוֹף יִתְגַּלֶּה הָאֱמֶת, וְכֻלָּנוּ נָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, וְהַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים יִפְלוּ, כִּי כָּל הַזְּמַן יִתְבַּטֵּל, וְיִכָּלֵל הַכֹּל בִּבְחִינַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, וְשָׁם יִתְתַּקֵּן הַכֹּל וְכוּ'. (הִלְכוֹת מִילָה וְהִלְכוֹת עֲבָדִים, הֲלָכָה ד, אוֹת יז עַיֵּן שָׁם):

פרק תקסט

קכו שָׁמַעְתִּי מֹרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁבָּזֶה שֶׁמְּחַדְּשִׁין בַּתּוֹרָה, עוֹשִׂין טוֹבָה גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ: סִפֵּר לִי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁדִּבֵּר עִם אֶחָד שֶׁהָיָה קוֹבֵל לְפָנָיו מְאֹד עַל רִבּוּי מַעֲשָׂיו הַמְכֹעָרִין, כִּי זֶה הָאִישׁ הָיָה חָפֵץ מְאֹד לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלָצֵאת מִמַּעֲשָׂיו הָרָעִים, אַךְ בְּכָל פַּעַם הִתְגַּבְּרוּ עָלָיו יוֹתֵר, עַד שֶׁעָבְרוּ עָלָיו יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה וְלֹא זָכָה לָצֵאת מִמַּה שֶּׁהָיָה צָרִיךְ לָצֵאת. אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן הִתְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּיוֹתֵר וְחָתַר בְּכָל פַּעַם לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהָיָה קוֹבֵל מְאֹד מְאֹד לְפָנָיו זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עַל עֲכִירַת מַעֲשָׂיו רַחֲמָנָא לִצְלַן. וְהֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּחָכְמָתוֹ בְּתִמִּימוּת וּבִפְשִׁיטוּת: אֵין לִי עִם מִי לְדַבֵּר, כִּי כְּבָר כָּלוּ רַע. וְתֵכֶף נִתְעוֹרֵר הָאִישׁ הַנַּ"ל וְעָנָה וְאָמַר לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה: הֲלֹא עִם כָּל זֶה אֲנִי מִתְגַּבֵּר לִפְעָמִים לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמִי לְקָדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל וְכוּ'. עָנָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר לוֹ: הוּא מְעַט דִּמְעַט. וְתֵכֶף אָמַר לוֹ, שֶׁיִּרְגִּיל עַצְמוֹ לֵילֵךְ עִם מַאֲמַר "אֲזַמְּרָה לֵאלֹקַי בְּעוֹדִי וְכוּ' (לקוטי מוהר"ן רפב), כָּל זֶה סִפֵּר לִי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְהֵבַנְתִּי כַּוָּנָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁדַּיְקָא עַל־יְדֵי־זֶה הֶחֱיָה אֶת הָאִישׁ. כִּי כְּבָר נָפַל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ כָּל כָּךְ עַד שֶׁלֹּא הָיָה אֶפְשָׁר לְהַחֲיוֹתוֹ בְּשׁוּם דָּבָר, רַק כְּשֶׁאָמַר לוֹ שֶׁהוּא כָּלוּ רַע אָז נִתְעוֹרֵר בְּעַצְמוֹ וְהִתְחִיל לְהַרְגִּישׁ מְעַט קְדֻשַּׁת הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁנִּמְצָאִין בּוֹ עֲדַיִן, וְאָז אָמַר לוֹ שֶׁיֵּלֵךְ עִם מַאֲמַר אֲזַמְּרָה וְכוּ' כַּנַּ"ל (הִלְכוֹת רֹאשִׁית הַגֵּז הֲלָכָה ד' אוֹת ו'):

פרק תקע

קכז שָׁמַעְתִּי מִפִּי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁאָמַר לְעִנְיַן מַה שֶּׁהָיוּ בְּנֵי הַנְּעוּרִים קוֹבְלִין לְפָנָיו עַל צָרַת נַפְשָׁם שֶׁאֵינָם זוֹכִים לְהִתְקַדֵּשׁ בֶּאֱמֶת וְלַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם כָּרָאוּי, וּפַעַם אַחַת עָנָה

וְאָמַר שֶׁיֵּשׁ עֵצוֹת שֶׁהֵיוּ מוֹעִילִים בְּוַדַּאי. אֲבָל גַּם הָעֵצוֹת בְּעַצְמָן קָשֶׁה לְקַיֵּם (הִלְכוֹת עֵרוּבֵי תְּחוּמִין הֲלָכָה ה' אוֹת כ"ה):

פרק תקעא

קכח שָׁמַעְתִּי מֵאֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ שֶׁיֵּשׁ טִיקְלָא [מָקוֹם סָגוּר] שֶׁנִּלְכְּדוּ בָּהּ כַּמָּה גְּדוֹלֵי הַדּוֹר, וְעַל־כֵּן לִפְעָמִים מִתְפַּלְּלִים כָּרָאוּי כְּדֶרֶךְ הַגְּדוֹלִים, וְגַם עוֹשִׂים טוֹב הַרְבֵּה וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לִפְעָמִים לְהֶפֶךְ חַס וְשָׁלוֹם. וְזֶה עַל־יְדֵי אֱמָה יְדוּעָה שֶׁלָּכְדָה וְכָבְשָׁה אֶת הַמְּדִינָה וְכוּ', אַךְ עַכְשָׁו מֵחֲמַת שֶׁיִּשְׂרָאֵל הַרְבֵּה יוֹשְׁבִין אֶצְלָם עַל־יְדֵי־זֶה אֵינוֹ רַע כָּל כָּךְ כְּמִקֹּדֶם ה' יִשְׁמְרֵנוּ וְכוּ'. (הִלְכוֹת טוֹעֵן וְנִטְעָן הֲלָכָה א):

פרק תקעב

קכט שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁאָמַר, שֶׁזֶּה יֵצֶר הָרַע גָּדוֹל אֵצֶל כַּמָּה בְּנֵי אָדָם וּבִפְרָט הַגְּדוֹלִים בַּמַּעֲלָה, שֶׁבִּשְׁבִיל דָּבָר אֶחָד שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם שֶׁהוּא מִצְוָה הֵם מַפְקִירִים הַכֹּל וּבָאִים עַל־יְדֵי־זֶה לְקִלְקוּלִים רַבִּים, וּבִפְרָט כְּשֶׁבָּאִים עַל־יְדֵי־זֶה לִידֵי מַחֲלוֹקוֹת וְכוּ' (הִלְכוֹת גְּזֵלָה הֲלָכָה ה' אוֹת י):

פרק תקעג

קל אָמַר הַמַּעְתִּיק שָׁמַעְתִּי שֶׁבִּשְׁעָה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מַאֲמַר נִכְסַפְתִּי מְאֹד לְהַמְשִׁיךְ הָעוֹלָם עַל הָעֲשִׂיָּה וְכוּ' וְהִפְלִיג אָז בְּשֶׁבַח עֵסֶק הַתּוֹרָה כַּמְבֹאָר בְּהַשִּׂיחוֹת שֶׁאַחַר הַסְּפוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת סִימָן י"ט, שָׁאַל לוֹ הָרַב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאִם אֶחָד הוּא בַּעַל עֲבֵרָה מַמָּשׁ רַחֲמָנָא לִצְלַן. הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְכִי אַתָּה יוֹדֵעַ גֹּדֶל מַעֲלַת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, הֲלֹא עֵסֶק הַתּוֹרָה הוּא גָּדוֹל בְּמַעֲלָה מִשְּׁמִירַת הַבְּרִית. כִּי בְּרִית בִּיסוֹד וְאוֹרַיְתָא בְּתִפְאֶרֶת (עַיֵּן בַּתִּקּוּנִים בְּסוֹף תִּקּוּנָא תְּלִיתָאָה):

פרק תקעד

קלא לְעִנְיַן מַה שֶּׁמְּבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר מֵהַסּוֹדוֹת שֶׁבַּסֵּפֶר הַנִּשְׁרָף. שָׁמַעְתִּי שֶׁשָּׁם הָיָה מְבֹאָר סוֹד גֹּדֶל קְדֻשַּׁת וּמַעֲלַת מִצְוַת הַכְנָסַת אוֹרְחִים, וְעִנְיַן מַעֲלַת מִצְוַת הַצָּעַת הַמִּטָּה בִּשְׁבִיל הָאוֹרֵחַ:

פרק תקעה

קלב רָאִיתִי מַאֲמָר אֶחָד בְּשֵׁם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מִלְּשׁוֹן הַחֲבֵרִים וְהַמַּאֲמָר הַזֶּה נֶאֱמַר פָּרָשַׁת עֵקֶב תקס"ו, וְיסוֹד הָעִנְיָן כִּי כַּאֲשֶׁר הָאָדָם צָרִיךְ לְעֵצָה אֲזַי יִשְׁאַל עֵצָה מֵהַצַּדִּיקִים אוֹ מִתַּלְמִידֵיהֶם אוֹ עַל־כָּל־פָּנִים מִבְּנֵי הַצַּדִּיקִים וְכוּ' עַיֵּן שָׁם, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִמְתָּקִין כָּל הַדִּינִים וְזוֹכֶה לְהִנָּצֵל מִיְּסוּרִים שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ עָלָיו כְּלָל. וְאֲפִלּוּ אִם חַס וְשָׁלוֹם יָבוֹאוּ עָלָיו הַיְּסוּרִים זוֹכֶה עַל־יְדֵי־זֶה לְקַבֵּל אוֹתָם בְּאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה וְזוֹכֶה לִרְאוֹת הַהִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּת אֵיךְ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְצַמְצֵם אֶת עַצְמוֹ כִּבְיָכוֹל, וּמִתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בָּהֶם וְעַל־יְדֵי־זֶה מַגִּיעַ עַל־יְדֵי הַיְּסוּרִים לְרֹב טוּב וּלְחֶסֶד גָּדוֹל. גַּם עַל־יְדֵי שִׂמְחָה הַנַּ"ל זוֹכֶה לִשְׁמִירַת הַבְּרִית שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ כִּבְיָכוֹל יִשְׁמֹר אֶת בְּרִיתוֹ וְכוּ':

פרק תקעו

קלג יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁיָּמוּת אֶחָד בֶּן שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְאַף־עַל־פִּי־כֵן מֵת בְּקִצּוּר יָמִים לְגַמְרֵי, כְּלוֹמַר מֵאַחַר שֶׁלֹּא הֵטִיב מַעֲשָׂיו, בְּוַדַּאי כָּל שְׁנוֹתָיו הָבֶל. אֵין צְרִיכִין רַק לִחְיוֹת אֲפִלּוּ מְעַט רַק שֶׁיִּהְיֶה יָפֶה וְנָאֶה "מֶע דַארְף מֵיין ניט נאר אַבִּיסל שיין לֶעבּין":

פרק תקעז

קלד שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר לְאֶחָד שֶׁיְּהַדֵּר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כּוֹס נָאֶה וִיקָרָה לְקִדּוּשׁ וְזֶה מְסֻגָּל לַעֲשִׁירוּת. וְאָמַר לוֹ אָז כִּי כּוֹס גִּימַטְרִיָּא אֱלֹקִים, וֵאלֹקִים הוּא בְּחִינַת יִרְאָה, וְיִרְאָה הִיא בְּחִינַת אִשָּׁה. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בָּבָא מְצִיעָא נט.): 'אוֹקִירוּ לְנָשַׁיְכוּ כִּי הֵיכִי דְּתִתְעַתְּרוּ':

פרק תקעח

קלה עוֹד שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל 'פְּסָל לְךָ הַפְּסֹלֶת יִהְיֶה שֶׁלְּךָ' (נְדָרִים לח.) הַיְנוּ שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁתִּרְאֶה אֵיזֶה פְּסֹלֶת יִהְיֶה הַפְּסֹלֶת שֶׁלְּךָ שֶׁתִּתְלֶה הַפְּסֹלֶת בְּךָ. 'מִשָּׁם נִתְעַשֵּׁר מֹשֶׁה' (וַיִּקְרָא רַבָּה א) הַיְנוּ עַל־יְדֵי־זֶה זָכָה לְחָכְמָה כוּ' (אוּלַי רְצוֹנוֹ לוֹמַר עַל דֶּרֶךְ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה דַּעַת קְנִיתָ מָה חִסָּרְתָּ) כִּי הַחָכְמָה מֵאַיִן תִּמָּצֵא (אִיּוֹב כח), וּמֵחֲמַת שֶׁהָיָה לוֹ מִדַּת הֶעָנָוָה כָּל־כָּךְ שֶׁכָּל הַפְּסֹלֶת הָיָה רַק שֶׁלּוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה זָכָה לְחָכְמָה:

פרק תקעט

קלו שָׁמַעְתִּי אֵיךְ שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְאֶחָד מֵאֲנָשָׁיו הַחֲשׁוּבִים שֶׁבְּעֵת חֻיּוֹתוֹ בְּלֶבוֹב אָז הָיָה שָׁם גַּם־כֵּן הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי צְבִי אַרְיֵה זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מֵאֶלִיק. וּפַעַם אַחַת נִסְעוּ

שְׁנֵיהֶם יַחַד לְתוֹךְ אֵיזֶה יַעַר, וְדִבְּרוּ אָז מִכָּל הַצַּדִּיקִים וּמָה הָיָה עֲבוֹדָתָם. וְנָשָׂא רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עֵינָיו לְמַעְלָה וְסִיֵּם אֲבָל מַה הוּא הָעִנְיָן שֶׁלִּי זֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ שׁוּם אָדָם. וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז: "הָאבֶּער וָואס מַיין זַאךְ אִיז דָאס וַוייסְט קֵיינֶער נִיט". אַחַר־כָּךְ אָמַר לְהָאִישׁ הַנַּ"ל אֲסַפֵּר לְךָ מַהוּ הַחוֹלַאַת שֶׁלִּי וְכוּ': זְכוּת אָבוֹת לֹא יַסְפִּיק עַל רְפוּאַת הַחוֹלַאַת, רַק בְּדָבָר אֶחָד בָּטַחְתִּי קְצָת עַל שֶׁכַּמָּה אֲנָשִׁים הֶחֱזַרְתִּי אוֹתָם לְמוּטָב. הֵשִׁיב לוֹ הָאִישׁ הַנַּ"ל אֱמֶת הַדָּבָר כִּי יָדַעְתִּי שֶׁהָרַב רַבִּי נָתָן בְּוַדַּאי יִהְיֶה צַדִּיק "גוּטֶער יוּד", הֵשִׁיב לוֹ מַה שֶּׁאַתָּה יָכוֹל לוֹמַר "וָואס דוּא קָאנְסְט זָאגְן" אֲנִי אוֹמֵר לְךָ שֶׁהוּא כְּבָר גַּם עַכְשָׁו צַדִּיק "עֶר אִיז שׁוֹין אַ גוּטֶער יוּד".

פרק תקפ

קלז אָמַר הַמַּעְתִּיק עוֹד שָׁמַעְתִּי מֵאֶחָד שֶׁסִּפֵּר לוֹ הָאִישׁ שֶׁהָיָה מְשַׁמֵּשׁ אָז אֶת הָרַב רַבִּי צְבִי אַרְיֵה הַנַּ"ל, שֶׁכְּשֶׁחָזַר רַבִּי צְבִי אַרְיֵה לְבֵיתוֹ מֵהַנְּסִיעָה לְהַיַּעַר הַנַּ"ל אָמַר אָז אֲנִי רְאִיתִיו (הֵיְנוּ אֶת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה) לִפְנֵי כַּמָּה שָׁנִים בְּהֵיכָלוֹ בְּבֵיתִי, וְגַם אָז לֹא הָיָה לִי בּוֹ שׁוּם הַשָּׂגָה כְּלָל, רַק עַכְשָׁו אֵינִי יוֹדֵעַ כְּלָל. "נָאר הַיינְט וַוייס אִיךְ שׁוֹין נָאר נִישְׁט". וּכְפִי הַנִּרְאֶה צְרִיכִין כֻּלָּנוּ לְהִתְבַּיֵּשׁ מִפָּנָיו:

פרק תקפא

קלח שָׁמַעְתִּי אֵיךְ שֶׁרַבֵּנוּ זַ"ל כָּתַב פַּעַם אַחַת מִכְתָּב לְבִתּוֹ שָׂרָה זִכְרוֹנָהּ לִבְרָכָה בְּאַהֲבָה וְחִבָּה גְּדוֹלָה, וְאֵיךְ שֶׁהוּא מִשְׁתּוֹקֵק מְאֹד שֶׁתִּהְיֶה עַל שֶׁלְחָנוֹ בִּכְדֵי שֶׁיּוּכַל לְהִשְׁתַּעְשֵׁעַ עִמָּהּ בְּכָל יוֹם, וּלְקַבֵּל מִדִּבּוּרֶיהָ חָכְמָה וְיִרְאָה. הֲלֹא אַתְּ דּוֹמָה שָׁם כַּהֲדַס בַּמִּדְבָּר שֶׁאֵין מִי שֶׁיְקַבֵּל מִמֶּנּוּ רֵיחוֹ הַטּוֹב וְכוּ':

פרק תקפב

קלט שָׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁעָמַד אָז עִם עוֹד כַּמָּה אֲנָשִׁים מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ בְּשָׁעָה שֶׁקִּבְּלָה אֶת הַמִּכְתָּב הַנַּ"ל וְקָרְאָה אוֹתוֹ, וּבָכְתָה לִפְנֵיהֶם בִּדְמָעוֹת שָׁלִישׁ וְאָמְרָה, מִסְתָּמָא אֲנִי עַכְשָׁו בְּמַדְרֵגָה פְּחוּתָה וּשְׁפָלָה מְאֹד כְּשֶׁאָבִי מְשַׁבֵּחַ אוֹתִי בְּעֵינֵי כָּל־כָּךְ. כִּי שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי שֶׁאָמַר לְהָרַב רַבִּי נָתָן שֶׁלִּפְעָמִים הוּא מְשַׁבֵּחַ אֶת אֶחָד בְּעֵינָיו וּבְפָנָיו, מֵחֲמַת שֶׁרוֹאֶה שֶׁנָּפַל מִמַּדְרֵגָתוֹ וְעַל־כֵּן צָרִיךְ לְחַזֵּק אוֹתוֹ:

פרק תקפג

קמ עוֹד שָׁמַעְתִּי שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַבָּנִים שֶׁלִּי (רְצוֹנוֹ לוֹמַר בְּנוֹתָיו) יֵשׁ לָהֶם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁהוּא קָרוֹב לִנְבוּאָה, וּמִבְּתֵּי שָׂרָה אֵין אֲנִי מְדַבֵּר כְּלָל "פּוּן שָׁאִרְקֶע שְׁמִיס אִיךְ נִיט", הַכֹּל אִם בָּאנוּ לְדַבֵּר וְלִכְתֹּב מִקְּדֻשַּׁת זַרְעוֹ הַקְּדוֹשִׁים תִּקְצַר הֲמוֹן יְרִיעוֹת לְסַפֵּר אֲפִלּוּ מִקְצָת שִׁבְחָם וּמִדּוֹתֵיהֶם הַטּוֹבוֹת וְצִדְקָתָם וַחֲסִידוּתָם וּתְמִימוּתָם וְעִנְוָתָנוּתָם הַגְּדוֹלָה וְרוּחַ נְמוּכָה וּשְׁפָלָה שֶׁהָיוּ לָהֶם וְכַיּוֹצֵא בְּשֹׁאָר כָּל הַמִּדּוֹת טוֹבוֹת וִישָׁרוֹת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן מִפְּנִימִיּוּת קְדֻשָּׁתָם אֲשֶׁר אֵין לָנוּ שׁוּם הַשָּׂגָה בָּזֶה כְּלָל. וְאֶלְמָלֵי הָיוּ זוֹכִין הָעוֹלָם שֶׁיִּהְיֶה נִשְׁאָר מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בֵּן הַמְמַלֵּא מְקוֹמוֹ, כְּבָר הָיָה הָעוֹלָם נִתְתַּקֵּן עַל מִלּוּאוֹ וְתִקּוּנוֹ וּשְׁלֵמוּתוֹ עַל צַד הַיּוֹתֵר טוֹב. וְשָׁמַעְתִּי פַּעַם אַחַת מֵהָרַב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שִׂיחָה נוֹרָאָה בְּעִנְיָן זֶה אֲשֶׁר תִּסְמַר שַׂעֲרוֹת רֹאשׁ אָדָם בְּשָׁמְעוֹ זֹאת, וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר זֶה בִּכְתָב אֲפִלּוּ בְּרֶמֶז:

פרק תקפד

קמא שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם רַבֵּנוּ זַ"ל שֶׁאָמַר: שֶׁעַל כָּל דִּבְרֵי הָאָלֶף־בֵּית שֶׁלּוֹ יֵשׁ מֵהֵיכָא תֵּיתֵי (רְצוֹנוֹ לוֹמַר מֵאֵיזֶה מָקוֹם נִלְמַד הַדָּבָר מֵאֵיזֶה פָּסוּק אוֹ מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה וְכַיּוֹצֵא), וּמַאי טַעְמָא, רַק עַל דָּבָר אֶחָד מֵהָאָלֶף־בֵּית הֶחָדָשׁ אָמַר: מֵהֵיכָא תֵּיתֵי יוֹדֵעַ אֲנִי, וּמַאי טַעְמָא אֵינִי יוֹדֵעַ עָדַיִן: (אָמַר הַמַּעְתִּיק בָּזֶה מוּבָן מַה שֶּׁהִפְלִיג כָּל־כָּךְ בְּשֶׁבַח הָא"ב הַשֵּׁנִי הֶחָדָשׁ (סֵפֶר הַמִּדּוֹת) כַּמְבֹאָר בַּהַקְדָּמָה, הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ הָעִקָּר עַל הַמַּאי טַעְמָא, הַיְנוּ פְּנִימִיּוּת הַהַשָּׂגָה שֶׁהָיָה לוֹ זַ"ל בְּכָל עִנְיָן וְעִנְיָן הַמְבֹאָר שָׁם, אֲבָל מֵהֵיכָא תֵּיתֵי יָכוֹל לִמְצֹא גַּם עַל כַּמָּה דְּבָרִים הַמְבֹאָרִים בְּהָאָלֶף־בֵּית הֶחָדָשׁ, אֵיךְ מְרֻמָּזִים בְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וּכְבָר מָצְאוּ אַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ הַרְבֵּה מֵהֶם בְּאֵיזֶה מַאֲמָרִים מֵהֶם מְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל לְהֶדְיָא):

פרק תקפה

קמב שָׁמַעְתִּי שֶׁפַּעַם אַחַת סִפְּרוּ לְפָנָיו מִנְּסִיעַת הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִבְּרַדִּיטְשׁוֹב זַ"ל לְיַאס, וְאֵיךְ שֶׁאָסַף שָׁם מָמוֹן הַרְבֵּה, אָמַר רַבֵּנוּ זַ"ל נִגּוּן טוֹב מְזֻהֶּה, וּבִפְרָט נִגּוּן שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּוַדַּאי טוֹב מְזֻהֶּה. אִם הָיוּ לוֹקְחִין בַּעַל תַּאֲוַת מָמוֹן שֶׁעָלָיו דָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת נד.): 'וּבְכָל מְאֹדֶךָ יֵשׁ לְךָ אָדָם שֶׁמְּמוֹנוֹ חָבִיב עָלָיו מִגּוּפוֹ', אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם הָיוּ מַרְאִין לְפָנָיו נִגּוּן שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הָיָה נִתְבַּטֵּל אֶצְלוֹ כָּל תַּאֲוָתוֹ אֶל הַמָּמוֹן: (אָמַר הַמַּעְתִּיק עַיֵּן בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן מ"ם מִי שֶׁיּוֹדֵעַ מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וְכוּ' בְּסוֹף הַמַּאֲמָר מוּבָן שָׁם שֶׁשָּׁפַע שֶׁל

אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא בְּחִינַת שֶׁפַע כְּפוּלָה שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתְתַּקֵּן תַּאֲוַת מָמוֹן. וְכֵן מְבֹאָר בְּלִקּוּטֵי הֲלָכוֹת הִלְכוֹת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן הֲלָכָה ד' אוֹת ט"ז עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ס"ג עַל עִנְיַן קְחוּ מִזִּמְרַת הָאָרֶץ רְצוֹנוֹ לוֹמַר נִגּוּן שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכוּ' עַיֵּן שָׁם. וְיֵשׁ לוֹמַר שֶׁזֶּהוּ שֶׁסִּיֵּם אַחַר־כָּךְ וְכֶסֶף מִשְׁנֶה קְחוּ בְּיֶדְכֶם בְּחִינַת שֶׁפַע כְּפוּלָה הַנַּ"ל):

פרק תקפו

קמג אָמַר לְאֶחָד סָמוּךְ לַחֲתֻנָּתוֹ כֵּיצַד מְרַקְּדִין לִפְנֵי הַכַּלָּה (כְּתֻבוֹת טז:). וְרָמַז לוֹ כֵּיצַד מְרַקְּדִין וּמְדַלְּגִין עַל מַה שֶּׁהָיָה לִפְנֵי הַכַּלָּה, הַיְנוּ לִפְנֵי הַחֲתֻנָּה:

פרק תקפז

קמד שָׁמַעְתִּי אֵיךְ שֶׁאֶחָד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים הַקְּטַנִּים הָיָה שׁוֹכֵב בְּחַדְרוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זַ"ל. פַּעַם אַחַת נִגַּשׁ אֶל רַבֵּנוּ זַ"ל וְהִתְחִיל לִבְכּוֹת לְפָנָיו בַּאֲשֶׁר שָׁרוֹצֶה לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר. וְרַבֵּנוּ זַ"ל כְּבָר הָיָה שׁוֹכֵב עַל מִטָּתוֹ. וְעָמַד רַבֵּנוּ זַ"ל וְיָשַׁב עַל מִטָּתוֹ, וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ, וְהוֹרָה לוֹ הַדֶּרֶךְ בָּזֶה. וְגַם צִוָּה עָלָיו אֵיזֶה לִמּוּדִים שֶׁיִּלְמַד, וְגַם צִוָּה עָלָיו שֶׁיִּהְיֶה מִמְּאֹרֵי דְחוּשְׁבָּנָא, הַיְנוּ שֶׁבְּכָל לַיְלָה קֹדֶם שֶׁיִּשְׁכַּב עַל מִטָּתוֹ יַחֲשֹׁב אֵיךְ עָבַר עָלָיו הַיּוֹם. אִם לָמַד וְהִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי בְּיוֹם זֶה, יוֹדֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיֹאמַר לוֹ שֶׁבַח וְהוֹדָאָה לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עַל שֶׁזִּכִּיתַנִי לִלְמֹד וּלְהִתְפַּלֵּל בַּיּוֹם הֶעָבָר כִּרְצוֹנְךָ קָצַת, וּמִתְחַנֵּן אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלוֹקַי שֶׁתַּעְזְרֵנִי בַּיּוֹם הַבָּא לְמָחָר לְהוֹסִיף בַּעֲבוֹדָתְךָ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה מֵרֻבָּה בְּיוֹתֵר, וּבְכַוָּנָה שְׁלֵמָה בְּיוֹתֵר. וְאִם חַס וְשָׁלוֹם לֹא לָמַד וְהִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי בַּיּוֹם הֶעָבָר, יִתְוַדֶּה וְיִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ וְיֹאמַר, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם יָדַעְתִּי כִּי פָּשַׁעְתִּי בַּיּוֹם הַזֶּה וְלֹא עֲבַדְתִּיךָ כָּרָאוּי לֹא בְּתוֹרָה וְלֹא בִּתְפִלָּה וְכוּ' וְעַתָּה מְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן אֲנִי לְפָנֶיךָ וְכוּ' שֶׁתִּתְמַחֵל וְתִסְלַח לִי עַל הֶעָבָר שֶׁלֹּא עֲבַדְתִּיךָ כָּרָאוּי, וְתַעְזְרֵנִי לְמָחָר בַּיּוֹם הַבָּא לַעֲבֹד עֲבוֹדָתְךָ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה בְּכַוָּנָה וּבִשְׁלֵמוּת הָרָאוּי כִּרְצוֹנְךָ: [א"ה: עַמּוֹד וְהִתְבּוֹנֵן עַל צִדְקוּתוֹ וּתְמִימוּתוֹ אֵיךְ שֶׁהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ אֶל בְּנֵי־אָדָם נְמוּכִים וּשְׁפָלִים לְלַמֵּד גַּם אוֹתָם דֵּעָת וְיִרְאַת ה' בְּתָמִימוּת וּפְשִׁיטוּת כָּזֶה].

פרק תקפח

קמה אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ הָיָה קוֹבֵל וּמִתְנַצֵּל לְפָנָיו זַ"ל, בַּאֲשֶׁר שֶׁיֵּשׁ לוֹ צַעַר גָּדוֹל מִזֶּה שֶׁאֵין לוֹ מָקוֹם מְיֻחָד לַעֲבוֹדַת ה' כִּי בֵּיתוֹ קָטָן וְצַר מְאֹד וּבְכָל פַּעַם יוֹשְׁבִין שָׁם עַכּוּ"ם כְּמוֹ שֶׁרְגִילִין בְּבֵית הַמִּזְיָגָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה דַּעְתּוֹ מְבֻלְבֶּלֶת מְאֹד. הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל מִסְתָּמָא אִם הָיָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹדֵעַ שֶׁכָּל בְּחִירָתְךָ וַעֲבוֹדָתְךָ תְּלוּיִ בָּזֶה שֶׁיִּהְיֶה לְךָ מָקוֹם מְיֻחָד, מִסְתָּמָא

הָיָה נוֹתֵן לְךָ מָקוֹם מְיֻחָד, וְעַכְשָׁו בְּוַדַּאי מִסְתָּמָא אַתָּה יָכוֹל לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר גַּם בְּבֵיתִי זֶה. עוֹד דִּבֵּר עִמּוֹ כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה:

פרק תקפט

קמו פַּעַם אַחַת דִּבֵּר אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ עִם רַבֵּנוּ זַ"ל מֵעִנְיָן שֶׁיֵּשׁ לִפְעָמִים שֶׁמַּרְגִּישִׁין בְּעַצְמָן שֶׁיּוֹצֵא הַדִּבּוּר מִן הָעֹרֶף וְלֹא מִן הַלֵּב (וּכְעֵין זֶה מְבֹאָר בְּדָבָרָיו זַ"ל בְּשִׂיחוֹת הָרַ"ן טז). הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל, אַתָּה יוֹדֵעַ מַה הוּא לֵב וּמַה הוּא עֹרֶף "דִּי וַוייסְט וָועלְיכָעס עָס אִיז הָארְץ אָדֶער אִין אַקִין":

פרק תקצ

קמז פַּעַם אַחַת הָיָה קוֹבֵל אִישׁ אֶחָד לְפָנָיו זַ"ל אֵיךְ שֶׁקָּשֶׁה לוֹ מְאֹד לְהִתְפַּלֵּל, כִּי הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת מְבַלְבְּלִין אוֹתוֹ מְאֹד. הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זַ"ל מְקַבְּלִין זֹאת לְכַפָּרַת עָוֹן, "נֶעמְט מֶען דָאס אָהן פַּאר אַכַּפָּרַת עָוֹן" וְחַיֵּךְ קְצָת. וּקְצַת הָיָה נִרְאֶה כַּוָּנָתוֹ בָּזֶה, כִּי הֲלֹא בֶּאֱמֶת אֵלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת הֵם בְּעַצְמָם עֲוֹונוֹת, וְעַל־כֵּן חַיֵּךְ קְצָת. אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּוַדַּאי כָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק, כִּי עַל־כָּל־פָּנִים בָּזֶה שֶׁאֵין מְהַרְהֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ חַס וְשָׁלוֹם, וְיוֹדֵעַ שֶׁבְּוַדַּאי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה לְקָרְבוֹ וּלְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ רַק שֶׁעֲוֹונוֹתָיו גָּרְמוּ לוֹ כָּל אֵלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת הַבָּאִין לְבַלְבְּלוֹ, וְיֵשׁ לוֹ צַעַר מִזֶּה וּבוֹרֵחַ מֵהֶם בְּכָל כֹּחוֹ, יָכוֹל לִהְיוֹת בְּוַדַּאי שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ נֶחְשָׁב לוֹ לְכַפָּרַת עָוֹן, עַד שֶׁאִם הָיָה זוֹכֶה לְהִתְנַהֵג בָּזֶה בִּתְמִימוּת וּבֶאֱמֶת כָּרָאוּי (כִּי אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר זֹאת בִּכְתָב) כְּבָר הָיוּ עֲוֹונוֹתָיו נִמְחָלִין עַל־יְדֵי־זֶה בְּעַצְמוֹ, וְאָז מִמֵּילָא הָיוּ מִסְתַּלְּקִין מִמֶּנּוּ כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת. וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (בְּרָכוֹת יב:), הָעוֹבֵר עֲבֵרָה וּמִתְבַּיֵּשׁ בָּהּ מוֹחֲלִין לוֹ וְכוּ' וְעֵין בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן מ"ו וּבְהַשִּׂיחוֹת (סִימָן יב) שֶׁמַּה שֶׁנִּלְחָמִין עִם הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה לְהַכְנִיעַ אוֹתָם, אוֹ עַל־כָּל־פָּנִים לִבְרֹחַ מֵהֶם, הוּא בְּחִינַת (תְּהִלִּים מד) כִּי עָלֶיךָ הֹרַגְנוּ כָּל הַיּוֹם, בְּחִינַת מְסִירַת נֶפֶשׁ וּבְחִינַת קָרְבָּנוֹת וְכוּ'. וּכְבָר מְבֹאָר הַרְבֵּה בְּדְבָרָיו זַ"ל מֵעִנְיָנִים אֵלּוּ: אִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי־שְׁלוֹמֵנוּ הָיָה בְּפֶטֶרְבּוּרְג. וְהָיָה כּוֹתֵב לוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מִשָּׁם מִכְתָּבִים הַרְבֵּה בַּאֲשֶׁר שֶׁיֵּשׁ לוֹ צַעַר גָּדוֹל מִזֶּה שֶׁנִּזְרָק לְשָׁם, כִּי כַּמָּה פְּעָמִים שָׁמְעוּ מִמֶּנּוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁשָּׁם בְּמָקוֹם זֶה הַנַּ"ל קָשֶׁה מְאֹד לְהִתְחַזֵּק בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הוּא מָקוֹם מְסֻכָּן מְאֹד. וּפַעַם אַחַת סִפֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מִזֶּה וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "דָאס וואס עֶר הָאט מוֹרָא אוּן צִיטֶערְט טָאמֶער חַס וְשָׁלוֹם וֶועט עֶר זִיךְ נִיט דֶער הַאלְטֶן. הָאט דָאס דֶער הַאלְט אִים). דָּבָר זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא מִתְיָרֵא וְחָרֵד כָּל־כָּךְ

שֶׁמָּא מֵחֲמַת זֶהֲמַת הַמָּקוֹם לֹא יוּכַל לַעֲמֹד בְּמַדְרֵגָתוֹ, דְּבָר זֶה בְּעַצְמוֹ מַעֲמִיד וּמְחַזֵּק אוֹתוֹ לַעֲמֹד עַל עָמְדוֹ, וְלִבְלִי לִפֹּל מִמַּדְרֵגָתוֹ:

פרק תקצא

קמח אֶחָד שָׁאַל אוֹתוֹ אִם לִהְיוֹת מְלַמֵּד, הֵשִׁיב לוֹ לֹא (כִּי אָמַר הוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁשְּׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֵינָם חֲשׁוּבִים בְּעֵינָיו שׁוֹחֵט וּמְלַמֵּד וְחָסִיד בְּעִיר קְטַנָּה מֵחֲמַת שֶׁבְּנָקֵל לוֹ לְהִכָּשֵׁל בְּגֵאוּת חַס וְשָׁלוֹם) טוֹב לְךָ יוֹתֵר לִהְיוֹת סוֹחֵר וּבַעַל מַשָּׂא וּמַתָּן, רַק בְּשָׂעָה שֶׁתִּתְלַךְ בַּשּׁוּק תְּמָאֵס וּתְבַזֶּה אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּפִיךָ:

פרק תקצב

קמט אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים דִּבֵּר עִמּוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר, אֲנִי רוֹצֶה לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר "אִיךְ וויל זַיין אַיין עֶרְלִיכֶער יוּד". וְהֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה "וויִלְסְטוּ אָבֶּער וֶועלְן" [רוֹצֶה אַתָּה לִרְצוֹת]. וְהַמַּשְׂכִּיל יָבִין כִּי דִּבּוּרִים אֵלּוּ הַמּוּעָטִים מַחֲזִיקִים הַרְבֵּה מְאֹד כַּיָּדוּעַ וּמוּבָן לַמְעַיֵּן בְּשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים וְהַנִּפְלָאִים מְאֹד. יְהִי רָצוֹן שֶׁנִּזְכֶּה לְקַיְּמָם אָמֵן:

פרק תקצג

קנ הָלַךְ אָנָה וְאָנָה בַּבַּיִת הַמְיֻחָד שֶׁהָיָה לוֹ פֹּה בִּבְרַסְלֶב, וְסִפֵּר עִמִּי מַעֲנְיַן דַּרְכֵי עֲבוֹדַת ה'. שֶׁיֵּשׁ לִפְעָמִים עַל־פִּי רֹב יְסוּרִים גְּדוֹלִים לַעֲבוֹדָתוֹ, וְאַחַר־כָּךְ מַנִּיחִין לוֹ לִפְעָמִים מְעַט, וְיֵשׁ לוֹ אֵיזֶה נִיחָא כַּיָּדוּעַ לְמִי שֶׁנִּכְנַס קְצָת בַּעֲבוֹדַת ה'. עָנָה וְאָמַר אֵין רַשָּׁאִים לְוַותֵּר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאָמַר בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "מָע טָאר דֶּעם אַייבֶּערְשְׁטֶן נִיט נָאךְ גָעבִּין", כְּלוֹמַר שֶׁבַּתְּחִלָּה הָיוּ לוֹ יְסוּרִים וּבִלְבּוּלִים וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ נִיחָא קְצָת יֹאמַר, שֶׁכְּבָר מִלֵּא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שְׁאֵלָתוֹ וְאֵין צְרִיכִים לְהַפְצִירוֹ עוֹד, כִּי בֶּאֱמֶת עֲדַיִן לֹא נָתַן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַיְשׁוּעָה בִּשְׁלֵמוּת, וַעֲדַיִן צְרִיכִין לְהִסְתַּכֵּל לִישׁוּעָה וּלְהִתְחַטֵּא לְפָנָיו הַרְבֵּה כְּבֵן הַמִּתְחַטֵּא לִפְנֵי אָבִיו וּלְהַרְבּוֹת בְּנִעֲנוּעִים וְהַפְצָרוֹת וְכוּ' שֶׁיַּעְזֹר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹד וְעוֹד וְכוּ'. אַחַר־כָּךְ אָמַר אֲבָל לָכֶם אֵין צְרִיכִין לוֹמַר זֹאת, כִּי אַתֶּם צְרִיכִים לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. כְּלוֹמַר שֶׁאִם נָחוּשׁ בְּכָל עֵת אֲפִלּוּ כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַרְוִיחַ לָנוּ קְצָת לַחֲשֹׁב תָּמִיד עַל חֶסְרוֹן הַיְשׁוּעָה הַמַּכְרַחַת לָנוּ עוֹד, אִם־כֵּן תִּתְגַּבֵּר חַס וְשָׁלוֹם הַמָּרָה־שְׁחוֹרָה וְהָעַצְבוּת בְּיוֹתֵר. אֲשֶׁר זֹאת הַמִּדָּה שֶׁל עַצְבוּת מַזֶּקֶת לָנוּ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר מֵהַכֹּל, וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לְהִתְחַזֵּק לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד אַיִךְ שֶׁהוּא. עַל־כֵּן אֲפִלּוּ בְּעֵת הַצַּעַר וְהָרְחוּק מֵעֲבוֹדָתוֹ צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק לִהְיוֹת אַךְ שָׂמֵחַ תָּמִיד, וּלְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר בַּמֶּה שֶׁמּוֹצֵא

בְּעַצְמוֹ אֵיזֶה נְקֻדָּה טוֹבָה עֲדַיִן, וּבַמֶּה שֶׁזָּכָה שֶׁלֹּא עָשָׂאוֹ גּוֹי וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, וְלַהֲפֹךְ כָּל הַיָּגוֹן וַאֲנָחָה וְהַצַּעַר וְיִסּוּרִין לְשִׂמְחָה. לוֹמַר, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֲנִי כְּמוֹ שֶׁאֲנִי, אַף־עַל־פִּי־כֵן זָכִיתִי לִהְיוֹת מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל, וּלְקַיֵּם כַּמָּה מִצְווֹת בְּכָל יוֹם צִיצִית וּתְפִלִּין וּקְרִיאַת שְׁמַע וּצְדָקָה וְכַיּוֹצֵא. וְאַף־עַל־פִּי שֶׁעֲשִׂיַּת הַמִּצְווֹת הֵם כְּמוֹ שֶׁהֵם, אַף־עַל־פִּי־כֵן עַל־כָּל־פָּנִים יֵשׁ בָּהֶם נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת מְאֹד שֶׁנַּעֲשֶׂה מֵהֶם שַׂעֲשׂוּעִים גְּדוֹלִים לְמַעְלָה, וַאֲפִלּוּ עַל־יְדֵי הַמִּצְווֹת שֶׁנַּעֲשִׂין עַל־יְדֵי פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי כָּל זְמַן שֶׁשָּׁם יִשְׂרָאֵל נִקְרָא עֲלֵיו מִתְפָּאֵר בּוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַרְבֵּה בִּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה מט) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר, וְכִמְבֹאָר בִּדְבָרֵינוּ בְּעִנְיָן זֶה תְּלֵי תִלִּים שֶׁל הֲלָכוֹת, כַּמָּה וְכַמָּה דְּרָכֵי עֲצוֹת אֵיךְ לְשַׁמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה. אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחֲזוּ בָּהֶם. וְעַל־פִּי רֹב צְרִיכִין לְשַׁמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בִּמְלֵי דִשְׁטוּתָא, לַעֲשׂוֹת עִנְיְנֵי צְחוֹק וּמִלְּתָא דִבְדִיחוּתָא כְּדֵי לְשַׁמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בַּמֶּה דְּאֶפְשָׁר. וְעַל־פִּי רֹב אִי אֶפְשָׁר לְשַׁמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ כִּי־אִם עַל־יְדֵי־זֶה, כִּי הַמָּרָה־שְׁחוֹרָה וְהָעַצְבוּת מִתְגַּבֵּר עַל הָאָדָם יוֹתֵר מִן הַכֹּל, וְקָשֶׁה לְשַׁבְּרָהּ יוֹתֵר מִכָּל הַמִּדּוֹת, וּמְזֻקֶּקֶת לְהָאָדָם מְאֹד יוֹתֵר מֵהַכֹּל. וְכָל עִקַּר הִתְרַחֲקוּת כָּל אָדָם מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִיא רַק מֵחֲמַת עַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה, עַל־כֵּן צְרִיכִין לִרְאוֹת לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל הַכֹּחוֹת בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר אֲפִלּוּ בְּעֵת שֶׁצַּר לְהָאָדָם וְדָחוּק לוֹ מְאֹד בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, הֵן בְּפַרְנָסַת הַנֶּפֶשׁ הֵן בְּפַרְנָסַת הַגּוּף אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ לִרְאוֹת לְבָטֵחַ בַּה' תָּמִיד שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף לֹא יַעֲזֹב ה' אוֹתוֹ לְנֶצַח חָלִילָה, וּלְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר. מִכָּל־שֶׁכֵּן כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַרְחִיב לוֹ בְּעֵת צָרָתוֹ וְדָחְקוֹ קָצַת, וְיֵשׁ לוֹ אֵיזֶה נִיחָא בְּעָלְמָא, בְּוַדַּאי צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד וּלְהַגְדִּיל הַשִּׂמְחָה בְּיוֹתֵר. וְהֶבֵן דְּבָרִים אֵלּוּ כִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זַ"ל הֵם עֲמֻקִּים מְאֹד, וְעִקַּר הָעֲמָקוּת הוּא לְהָבִין הַדְּבָרִים לְקַיְּמָם בִּפְשִׁיטוּת גָּמוּר. וְאַף־עַל־פִּי שֶׁאַחַר־כָּךְ הָיָה נִרְאֶה כְּאִלּוּ סוֹתֵר רַבֵּנוּ זַ"ל בְּעַצְמוֹ הַדְּבָרִים שֶׁאָמַר לְפָנַי שֶׁאֵין צְרִיכִין לְוַתֵּר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, מֵחֲמַת שֶׁאָנוּ צְרִיכִים לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. אַף־עַל־פִּי־כֵן הַדְּבָרִים נִצְרָכִים מְאֹד לְפָנַי וְלִפְנֵי בְּנֵי אָדָם כְּגִילֵנוּ, כִּי הֲבַנְתִּי כַּוָּנָתוֹ קְצָת שֶׁרוֹצֶה שֶׁלֹּא נִפֹּל חַס וְשָׁלוֹם לְעַצְבוּת עַל־יְדֵי־זֶה מֵחֲמַת שֶׁנַּחֲשֹׁב תָּמִיד אֲפִלּוּ בְּעֵת הַהַרְחָבָה עַל חֶסְרוֹן הַיְשׁוּעָה הַחֲסֵרָה עֲדַיִן, כִּי בֶּאֱמֶת צְרִיכִין לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד אֲפִלּוּ בְּעֹצֶם הַדַּחֲקוּת בַּעֲבוּדַת ה' וּבְגֶדֶל הָרְחוּק. וְגַם אִם יֵשׁ לוֹ עוֹד לָזֶה שְׁאָר יְסוּרִים מִפַּרְנָסָה וּמוֹנְעִים וְכוּ', אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בַּמֶּה שֶׁיּוּכַל כַּנַּ"ל, מִכָּל־שֶׁכֵּן כְּשֶׁמֵּנִיחַ לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו וּמַרְחִיב לוֹ קְצָת. אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יַעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁכְּבָר הִגִּיעַ לְמַה שֶׁצָּרִיךְ, וּכְבָר אֵין חָסֵר לוֹ כְּלוּם בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּאִלּוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נָתַן לוֹ כְּבָר כָּל בַּקָּשָׁתוֹ, כִּי בֶּאֱמֶת עֲדַיִן נִשְׁאָר אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רֹב יְשׁוּעוֹת, וְאֵין צְרִיכִין לְוַתֵּר לוֹ

יִתְבָּרַךְ וְכוּ' רַק אַף־עַל־פִּי־כֵן יִהְיֶה בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, כִּי אֵיךְ שֶׁהוּא צָרִיכִין לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. וְהוֹלֵךְ בְּתֹם יוּכַל לְהָבִין דְּבָרִים אֵלּוּ בִּפְשִׁיטוּת:

פרק תקצד

קנא לְזָכְרוֹן מַה שֶּׁאָמַר לִי לְבַדִּי כְּבָר בְּעֵת שֶׁבָּאתִי אֵלָיו מִנֶּמְרוֹב אֲנִי וַחֲבֵרִי רַבִּי נַפְתָּלִי קוֹדֶם שָׁבוּעוֹת, וְאָז נִדְמֶה לִי שֶׁהוּא מַקְפִּיד קְצָת עַל שֶׁאֲנִי שׁוֹקֵד עַל דַּלְתוֹתָיו יוֹתֵר מִדַּאי, כִּי נָסַעְתִּי אָז כַּמָּה פְּעָמִים רְצוּפִים אֵלָיו, וְתֵכֶף כְּשֶׁנִּכְנַסְתִּי אֵלָיו וּמְצָאתִיו בַּבַּיִת הַגָּדוֹל שֶׁלּוֹ שֶׁהָיָה סָמוּךְ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וְנָתַן לִי שָׁלוֹם, וְאָמַר לִי שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם "פָּאר גִיזוּנְד" [סַע בָּרִיא] וְחִיֵּךְ קְצָת. אַחַר־כָּךְ נִשְׁאַר יוֹשֵׁב בַּמָּקוֹם שֶׁיָּשַׁב שָׁם סָמוּךְ לְהַדֶּלֶת שֶׁהָיְתָה לַחוּץ נֶגֶד הַבַּיִת הַמִּדְרָשׁ הַיָּשָׁן, וְאָז דִּבֵּר עִמִּי וְנִחֵם אוֹתִי מְאֹד, וְאָמַר לִי אֵיךְ אַתָּה יוֹדֵעַ מָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת מִמְּךָ, הֵיוֹם אַתָּה כָּךְ וּלְאַחַר־כָּךְ תִּהְיֶה וְכוּ'. עָנָה וְאָמַר יִהְיֶה נַעֲשֶׂה עִמְּךָ וְכוּ'. וְרָמַז לִי שֶׁאֶהְיֶה בְּסַכָּנוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים בְּלִי שִׁעוּר, וְכִמְעַט כִּמְעַט וְכוּ', וַאֲנִי אֶפְתַּח לְךָ שְׁבִילֵי הַשֵּׂכֶל, וְתֵלֵךְ וּתְטַיֵּל דֶּרֶךְ כָּל הַתּוֹרוֹת שֶׁלִּי כְּדַרְכְּךָ הַהוֹלֵךְ וּמְטַיֵּל בְּהֵיכָלוֹת וּבִנְיָנִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים. וְאָז בֵּאֵר לִי הָעִנְיָן קְצָת וְאָמַר לִי כִּי הַתּוֹרוֹת שֶׁלּוֹ הֵם כְּמוֹ מִי שֶׁנִּכְנָס לְפָלָטִין שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הֵיכָלוֹת וַחֲדָרִים וַאֲכַסַדְרָאוֹת וּפִשְׁפָּשִׁין נָאִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים נָאִים מְאֹד, וַעֲלִיּוֹת עַל־גַּבֵּי עֲלִיּוֹת שׁוֹנוֹת בְּדַרְכֵי חִדּוּשִׁים נוֹרָאִים, וְתֵכֶף כְּשֶׁנִּכְנָסִין בְּחֶדֶר אֶחָד וּמַתְחִילִין לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ וּלְהִתְפַּלֵּא עַל נִפְלָאוֹת הַחִדּוּשִׁים אֲשֶׁר בּוֹ, בְּתוֹךְ כָּךְ רוֹאִין שֶׁנִּפְתַּח לוֹ פֶּתַח נִפְלָא לְחֶדֶר אַחֵר, וְכֵן מֵחֶדֶר זֶה לְחֶדֶר עוֹד וְכֵן מֵחֶדֶר וּמֵחֶדֶר לַעֲלִיָּה וְכוּ' מִכֻּלָּם פְּתוּחִים מִזֶּה לָזֶה פְּתָחִים וְחַלּוֹנוֹת וּמְקֻשָּׁרִים וּמְשֻׁלָּבִים זֶה בָּזֶה בְּסֵדֶר נִפְלָא וּבְחָכְמָה עֲמֻקָּה וּבְתַכְלִית הַיֹּפִי וְהַנּוֹי וְכוּ'. (וְכָל זֶה אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב כִּי־אִם לְמִי שֶׁנִּכְנַס קְצָת בַּהֲבָנַת עֹמֶק דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לִטְעֹם נִמְעָט מִתִּיקַת עַמְקוּת תּוֹרָתוֹ אֲשֶׁר אֵין דֻּגְמָתָהּ). אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן עֲדַיִן לֹא יִהְיֶה שֶׁלְּךָ רַק כְּמוֹ שֶׁמְּטַיֵּל בְּשֶׁל אֲחֵרִים. אֲבָל אֲנִי רוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה שֶׁלְּךָ לְגַמְרֵי, וְגַם זֶה יִהְיֶה "אִיךְ וויל אָבֶּער זַייא זָאלִין טַאקֶע זַיין דַיין. וועט דָאס אוֹיךְ זַיין. דִיא מֵיינְסְט פַאר דַיינֶע מַעֲשִׂים טוֹבִים נָאר וָואס אִיךְ וויל אַזוֹי" [אַתָּה חוֹשֵׁב עֲבוּר הַמַּעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁלְּךָ, רַק בִּשְׁבִיל שֶׁאֲנִי רוֹצֶה כָּךְ]. וְאָז סִפֵּר לִי מַצַּדִּיק אֶחָד גָּדוֹל שֶׁכַּמָּה פְּעָמִים הָיָה חוֹשֵׁב בְּדַעְתּוֹ וַאֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה נַעֲשֶׂה מֶמֶּנִּי חַס וְשָׁלוֹם אֶפֶר תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵי הַצַּדִּיקִים וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (רֹאשׁ הַשָּׁנָה יז) עַל נִשְׁמוֹת הָרְשָׁעִים יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה עַל־כָּל־פָּנִים אֵין וָאֶפֶס לֹא יִהְיֶה מֶמֶּנִּי וְאָמַר בָּזֶה הַלָּשׁוֹן: "נִישְׁט וָועט שׁוֹין אוֹיס מִיר נִיט זַיין". וְסִפֵּר זֹאת לְעִנְיַן הִתְחַזְּקוּת שֶׁגַּם הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל מְאֹד נָפַל בְּדַעְתּוֹ כַּמָּה פְּעָמִים כָּל־כָּךְ עַד שֶׁנִּדְמָה שֶׁאָבְדָה תִּקְוָתוֹ חַס

וְשָׁלוֹם, עַד שֶׁהֶכְרַח לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ וּלְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בָּזֶה שֶׁעַל־כָּל־פָּנִים לֹא יִהְיֶה מִמֶּנּוּ וְלֹא כְּלוּם. אָמַר בָּזֶה הַלָּשׁוֹן כִּי בְּוַדַּאי מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁיִּהְיוּ נַעֲשִׂין אֲפֶר בְּוַדַּאי יִהְיֶה בָּזֶה הָאֲפֶר אֵיזֶה בְּחִינַת חִיּוּת, וְגַם זֶה טוֹב כִּי אֲפֶס לֹא יִהְיֶה עוֹד מִמֶּנּוּ. וְהַנִּרְאֶה מִדְּבָרָיו שֶׁכַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים הֶחֱיָה עַצְמוֹ בָּזֶה וְנִתְרַצָּה גַּם לָזֶה שֶׁאֲפִלּוּ אִם חַס וְשָׁלוֹם יִהְיֶה כָּךְ, הוּא מְרֻצֶּה לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם בַּמָּה שֶׁיּוּכַל לַחֲטֹף כָּל יְמֵי חַיָּיו, וַה' הַטּוֹב יַעֲשֶׂה עִמּוֹ מַה שֶּׁיַּעֲשֶׂה כִּרְצוֹנוֹ הַטּוֹב:

פרק תקצה

קנב שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ בְּעֵת שֶׁבָּא מֵהַנְּסִיעָה הַגְּדוֹלָה שֶׁנָּסַע לְנָאוְוריטְשׁ עַד שֶׁבָּא לְזַסְלַב וְשָׁם נִפְטְרָה אִשְׁתּוֹ, וְאַחַר־כָּךְ נִשְׂתַּדֵּךְ מִבְּרִאד עִם אִשְׁתּוֹ הַשְּׁנִיָּה, וְאָז כְּשֶׁבָּא לְבֵיתוֹ לִפּוֹה בְּרֶסֶלֶב דִּבֵּר הַרְבֵּה מִשִּׁבּוּחִים, וְאָמַר שֶׁאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ מַעְנְיָן זֶה שֶׁל שִׁבּוּחִים. וּכְבָר נִרְשַׁם מְעַט מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר. וְאָמַר שֶׁכְּשֶׁהָיָה בִּקְהִלַּת־קֹדֶשׁ רַאדְוִויל בִּשְׁבִיל לְהִשְׂתַּדֵּךְ עִם אִשְׁתּוֹ הַשְּׁנִיָּה מִקְּהִלַּת קֹדֶשׁ בְּרָאד, אָז בָּאוּ כַּמָּה עֲגָלוֹת עִם נָשִׁים שֶׁבָּאוּ בִּשְׁבִיל לְהִשְׂתַּדֵּךְ עִמּוֹ. וְאָמַר שֶׁכֻּלָּן הָיוּ זִוּוּגִים שֶׁלּוֹ. וְאָמַר שֶׁכָּל אִישׁ יֵשׁ לוֹ כַּמָּה וְכַמָּה זִוּוּגִים, רַק שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה כַּמָּה בְּחִינוֹת שׁוֹנוֹת וְעִנְיָנִים נִפְלָאִים. כִּי מִכָּל הַדִּבּוּרִים שֶׁמְּדַבְּרִים בְּעִנְיְנֵי הַשִּׁדּוּכִים, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינָם נִגְמָרִים זֶה בְּעַצְמוֹ בְּחִינַת זִוּוּג וְשִׁדּוּךְ. וְלִפְעָמִים יוֹשְׁבִים בְּנֵי אָדָם בְּבָתֵּיהֶם וְאוֹמְרִים שֶׁרָאוּי שֶׁזֶּה יִשָּׂא אֶת זֹאת וְעַל־יְדֵי־זֶה נִגְמָר בְּחִינַת הַזִּוּוּג שֶׁל זֶה הָאִישׁ עִם אוֹתָהּ הָאִשָּׁה. וְלִפְעָמִים בָּאִים שַׁדְכָנִים וּמְדַבְּרִים הַשִּׁדּוּךְ אֲבָל אֵינוֹ נִגְמָר, וְגַם זֶה בְּחִינַת זִוּוּג מִשִּׁדּוּךְ. וּבְוַדַּאי הִיא בְּחִינַת זִוּוּג יוֹתֵר מֵהָרִאשׁוֹן. וְלִפְעָמִים נוֹסְעִים לַעֲשׂוֹת הַשִּׁדּוּךְ וּבְעֵת הַגְּמַר נִפְרָדִים מֵאֵיזֶה סִבָּה. וְלִפְעָמִים נִגְמָר הַשִּׁדּוּךְ וְאַחַר־כָּךְ מַפְסִיקִים הַקֶּשֶׁר שֶׁל תְּנָאִים. וְלִפְעָמִים בָּאִין לִידֵי נִשּׂוּאִין וְאַחַר־כָּךְ בְּסָמוּךְ נַעֲשֶׂה גֵּט בֵּינֵיהֶם. וְלִפְעָמִים אֵינוֹ נַעֲשֶׂה הַגֵּט עַד אַחַר אֵיזֶה זְמַן וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה כַּמָּה בְּחִינוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּעִנְיְנֵי הַשִּׁדּוּכִים וְהַזִּוּוּגִים שֶׁאֵינָם נִגְמָרִים אַחַר־כָּךְ, אֲבָל כֻּלָּם הֵם בְּחִינַת זִוּוּגִים שֶׁלּוֹ. כִּי כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ כַּמָּה זִוּוּגִים, רַק שֶׁאֵצֶל זֶה נִגְמָר אֵיזֶה זִוּוּג שֶׁלּוֹ עַל־יְדֵי אֵיזֶה דִּבּוּר בְּעָלְמָא שֶׁמְּדַבְּרִים מִזֶּה הַשִּׁדּוּךְ. וְלִפְעָמִים עַל־יְדֵי אֵיזֶה דִּבּוּר יוֹתֵר אוֹ עַל־יְדֵי אֵיזֶה הִתְקַשְּׁרוּת אוֹ נְסִיעָה אוֹ עֲבֹדָה בִּשְׁבִיל הַשִּׁדּוּךְ לְפִי שָׁעָה וְכוּ' כַּנַּ"ל. וְזֶה הַדָּבָר הוּא עִנְיָן נִפְלָא וְנוֹרָא שֶׁלֹּא נִשְׁמַע כָּזֹאת שֶׁהַדִּבּוּר בְּעָלְמָא שֶׁמְּדַבְּרִים מֵהַשִּׁדּוּךְ זֶה בְּעַצְמוֹ הוּא בְּחִינַת שִׁדּוּךְ. וְכֵן מְבֹאָר בְּהָאֶלְף־בֵּית שֶׁלּוֹ הֶחְדֵּשׁ שֶׁהַדִּבּוּר בְּעַצְמוֹ מֵהַשִּׁדּוּךְ עוֹשֶׂה רֹשֶׁם בּוֹ וּבָהּ, עַיֵּן שָׁם בְּאוֹת חִתּוּן בְּסִימָן ז'. וְהַדָּבָר נִרְאֶה לְעֵינַיִם כִּי יָדַע בָּזֶה סוֹדוֹת נוֹרָאִים שֶׁלֹּא נִתְגַּלּוּ בָּעוֹלָם, כְּדַרְכּוֹ בְּכָל הַשָּׂגוֹתָיו הַנּוֹרָאוֹת. וּבֶאֱמֶת סִפְּרוּ שֶׁהִתְפַּאֵר אָז שֶׁיּוֹדֵעַ מֵעִנְיַן הַשִּׁדּוּכִים מַה שֶּׁאֵין יוֹדְעִין בָּזֶה כָּל גְּדוֹלֵי הַדּוֹר מְאוּמָה:

פרק תקצו

קנג אָמַר (תְּהִלִּים צ"ב): "אִישׁ בַּעַר לֹא יֵדָע וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת", שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים וּמְבִינִים עִנְיַן זֶה הַכְּסִילִים וְהַבּוֹעֲרִים מַה זֶּה עָשָׂה ה', "בִּפְרֹחַ רְשָׁעִים כְּמוֹ עֵשֶׂב, וַיָּצִיצוּ כָּל פּוֹעֲלֵי אָוֶן לְהִשָּׁמְדָם עֲדֵי עַד", לָמָּה לוֹ לְהַפְרִיחָם וּלְהַשְׁמִידָם עֲדֵי עַד. אֲבָל בֶּאֱמֶת יִשָּׁרִים דַּרְכֵי ה', "וּלֹא עַוְלָתָה בּוֹ" רַק שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין זֹאת בְּשׁוּם שֵׂכֶל אֱנוֹשִׁי:

פרק תקצז

קנד שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁמוֹ שֶׁאָמַר שֶׁמַּשִׁיחַ יָבוֹא פִּתְאוֹם, וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל שֶׁבָּא מָשִׁיחַ וְכָל אֶחָד יַשְׁלִיךְ הַמַּשָּׂא־וּמַתָּן שֶׁהוּא עוֹסֵק בּוֹ הַשֻּׁלְחָנִי יַשְׁלִיךְ הַשֻּׁלְחָן שֶׁלּוֹ, וְזֶה יַשְׁלִיךְ הַשַּׁעֲוָה וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב [בִּישַׁעְיָה] וְהִשְׁלִיכוּ אִישׁ אֱלִילֵי כַסְפּוֹ וֶאֱלִילֵי זְהָבוֹ. וְלֹא כְּמוֹ שֶׁסּוֹבְרִין קְצָת שֶׁכְּשֶׁיְּבוֹא מָשִׁיחַ יִהְיֶה עוֹלָם אַחֵר מִשֶּׁל עַכְשָׁו רַק הוּא כַּנַּ"ל. וְכָל אֶחָד יִתְבַּיֵּשׁ מִשְּׁטוּת מַעֲשָׂיו כָּל אֶחָד לְפִי מַעֲשָׂיו, וּצְרִיכִין חֲקִירָה וּשְׁאֵלָה עֲדַיִן, מִי שָׁמַע שִׂיחָה זֹאת מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ:

פרק תקצח

קנה פַּעַם אַחַת עָמַדְנוּ לְפָנָיו וְהִגִּיעַ זְמַן סְעֻדַּת הַלַּיְלָה וְהָיָה רוֹצֶה לֶאֱכֹל עִמָּנוּ יַחַד וַאֲנִי לֹא הִתְפַּלַּלְתִּי עַרְבִית עֲדַיִן, וְהִתְחַלְתִּי לְהִשָּׁמֵט מִמֶּנּוּ וּמִן הָעוֹלָם שֶׁעָמְדוּ לְפָנָיו כְּדֵי לֵילֵךְ וּלְהִתְפַּלֵּל עַרְבִית. וְהוּא זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה רָאָה זֹאת וְשָׁאַל מַה זֹּאת וְהֵשִׁיבוּ לוֹ כִּי לֹא הִתְפַּלֵּל עַרְבִית עֲדַיִן. עָנָה וְאָמַר אֵיךְ אָנוּ יְכוֹלִין לְהַמְתִּין עָלָיו עַד שֶׁיִּתְפַּלֵּל, כִּי מִי יוֹדֵעַ מַה יִּהְיֶה נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה, כִּי תְּפִלָּה צְרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל בְּמְסִירַת נֶפֶשׁ. וְאִם־כֵּן מִי יוֹדֵעַ מַה יִּהְיֶה נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ. וְהֶבֶל הַדְּבָרִים כִּי כָּךְ צְרִיכִין בֶּאֱמֶת לְהִתְפַּלֵּל בְּמְסִירַת נֶפֶשׁ כְּזֶה וּבְבִטּוּל כָּזֶה עַד שֶׁיּוּכַל לִהְיוֹת שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ עִנְיָן אַחֵר לְגַמְרֵי עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה:

פרק תקצט

קנו פַּעַם אַחַת אָמַר לִי בְּזֶה הַלְּשׁוֹן: "דָּאס וַוייסְטוּ נִיט אַז דֶּער בַּאדִיטשׁוֹבֶער רֶב זָאגְט דֶּער בּוֹרֵא שְׁפְּרִיצְט אִיהם פַּייעֶר פּוּן דִּיא אוֹיגֶן" [זֶה אֵינְךָ יוֹדֵעַ שֶׁכְּשֶׁהָרַב מִבַּרְדִּיטְשׁוֹב אוֹמֵר הַבּוֹרֵא, נִיתָּז אֵשׁ מֵהָעֵינַיִם] וְדָחַק תֵּבוֹת דֶּער בּוֹרֵא [הַבּוֹרֵא] וַאֲמָרָם בְּאֵימָה וְיִרְאָה, וְהָיוּ הַדִּבּוּרִים מְרֻתָּתִין כְּשֶׁיָּצָא מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ:

פרק תר

קנג שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ, שֶׁאֶחָד סִפֵּר לוֹ שֶׁחָלַם לוֹ אִשׁ, עָנָה וְאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֵלָיו וּמַה פָּתְרָתָּ לְךָ, הֵשִׁיב לוֹ הָאִישׁ שֶׁפָּתַר לְעַצְמוֹ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ הַיּוֹם יְרִיד טוֹב וְיַרְוִיחַ מָמוֹן. הֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה כֵּן דִּבַּרְתָּ שֶׁאֵשׁ מְרַמֵּז עַל מָמוֹן, כִּי כֶּסֶף בִּמְלוֹאוֹ גִּימַטְרִיָּא אֵשׁ, כָּזֶה: כ"ף, סְמ"ךְ, פֵּ"א, עוֹלֶה מִכְנַן אֵשׁ:

פרק תרא

קנד סִפֵּר עִם אֶחָד מִצַּדִּיק מְפֻרְסָם, וְשִׁבַּח אוֹתוֹ לִפְנֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁמִּשְׁתַּבֵּר כָּל הַתַּאֲוֹוֹת שֶׁהֵם אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה. שְׁאַל אוֹתוֹ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֲבָל זֹאת הַתַּאֲוָה אֵיךְ הוּא אוֹחֵז, הֵשִׁיב לוֹ מִי יוֹדֵעַ זֹאת. עָנָה רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאָמַר אֲבָל בֶּאֱמֶת הָעִקָּר הוּא רַק הַתַּאֲוָה הַזֹּאת, כִּי שְׁאָר כָּל הַתַּאֲוֹוֹת בְּקַל יְכוֹלִים לְשַׁבְּרָם וְעִקַּר מַעֲלַת הַצַּדִּיק הִיא כְּפִי קְרֻבָתוֹ בַּתַּאֲוָה הַזֹּאת כְּשֶׁזּוֹכֶה לְשַׁבְּרָהּ לְגַמְרֵי:

פרק תרב

קנט שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ עַל מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת כח:) שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ שְׁנֵי דְּרָכִים לְפָנַי אֶחָד לְגַן־עֵדֶן וְאֶחָד לְגֵיהִנֹּם וְאֵינִי יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ מוֹלִיכִין אוֹתִי, שֶׁאָמַר וְכִי שַׂיָּךְ שֶׁרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי יִהְיֶה מְסֻפָּק בָּזֶה אִם יוֹלִיכוּ אוֹתוֹ לְגֵיהִנֹּם. אַךְ הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל מוֹלִיכִין אוֹתוֹ אַחַר מוֹתוֹ דֶּרֶךְ הַגֵּיהִנֹּם כְּדֵי לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם נְשָׁמוֹת כַּיָּדוּעַ (זֹהַר וַיִּקְרָא רכ:). נִמְצָא שֶׁהַצַּדִּיק הַגָּדוֹל הוּא עוֹבֵד אֶת ה' גַּם אַחַר מוֹתוֹ כִּי הוּא עוֹסֵק גַּם אַחַר מוֹתוֹ לְהַעֲלוֹת נְשָׁמוֹת הַנְּפוּלוֹת מֵהַמְּקוֹמוֹת שֶׁנִּפְלוּ לְשָׁם וּלְהַחֲזִירָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְזֶהוּ (יְהוֹשֻׁעַ א): "וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד ה' שֶׁגַּם אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה הָיָה עוֹבֵד ה' כִּי מֹשֶׁה עוֹבֵד ה' גַּם עַתָּה אַחֲרֵי מוֹתוֹ, כִּי הוּא עוֹסֵק לְהַעֲלוֹת נְשָׁמוֹת הַנְּפוּלוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְעַיֵּן בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן רט"ו שָׁם מְבֹאָר גַּם־כֵּן שֶׁמֹּשֶׁה גַּם עַתָּה לְאַחַר מוֹתוֹ הוּא עוֹסֵק לְהַעֲלוֹת וּלְתַקֵּן נְפָשׁוֹת לְהַחֲזִירָם בִּתְשׁוּבָה וְלַעֲשׂוֹת גֵּרִים. וְזֶה שֶׁהָיָה רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי מִתְיָרֵא וּמְסְתַּפֵּק אִם יוֹלִיכוּ אוֹתוֹ בְּגַן־עֵדֶן אוֹ בְּגֵיהִנֹּם כִּי הָיָה חוֹשֵׁשׁ שֶׁיּוֹלִיכוּ אוֹתוֹ דֶּרֶךְ הַגֵּיהִנֹּם בִּשְׁבִיל לְהַעֲלוֹת נְשָׁמוֹת כַּנַּ"ל. (אָמַר הַמַּעְתִּיק עַיֵּן בְּהָרִי"ף לְעֵין יַעֲקֹב מְפֹרָשׁ גַּם־כֵּן בְּאֹפֶן זֶה) כָּל זֶה שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ, אַךְ בְּעִנְיַן רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי נִסְתַּפְּקוּ הַשּׁוֹמְעִים בְּפֵרוּשׁוֹ עַל־פִּי הַהַקְדָּמָה הַנַּ"ל אִם הַכַּוָּנָה שֶׁרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי הָיָה בּוֹכֶה פֶּן יוֹלִיכוּ אוֹתוֹ דֶּרֶךְ הַגַּן־עֵדֶן מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ גָּדוֹל בְּמַעֲלָה כָּל כָּךְ שֶׁיּוּכַל לֵילֵךְ לְגֵיהִנֹּם לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם נְשָׁמוֹת, נִמְצָא שֶׁהַפֵּרוּשׁ הוּא בְּהֶפֶךְ מִפֵּרוּשׁ הַפָּשׁוּט, אוֹ שֶׁהַפֵּרוּשׁ כִּפְשׁוּטוֹ שֶׁהָיָה

מִתְיָרֵא שֶׁלֹּא יוֹלִיכוּ אוֹתוֹ לַגֵּיהִנֹּם הַיְנוּ בִּשְׁבִיל לְהַעֲלוֹת נְשָׁמוֹת כַּנַּ"ל וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה מִתְיָרֵא מְאֹד וּבוֹכֶה עַל זֶה, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה צַדִּיק גָּדוֹל אַף־עַל־פִּי־כֵן הִיא עֲבוֹדָה גְּדוֹלָה לְהַצַּדִּיק וְיגִיעָה גְּדוֹלָה וּפַחַד גָּדוֹל כְּשֶׁצָּרִיךְ לֵילֵךְ לַגֵּיהִנֹּם בִּשְׁבִיל לְהַעֲלוֹת נְשָׁמוֹת, וְכַמּוּבָן קְצָת בַּסְּפָרִים:

פרק תרג

קס סִפְּרוּ לִי בִּשְׁמוֹ שֶׁאָמַר לְעִנְיַן עֵסֶק הַקִּבּוּץ שֶׁלּוֹ מָשָׁל שֶׁיֵּשׁ עוֹף אֶחָד שֶׁמַּטִּיל בֵּיצִים הַרְבֵּה מְאֹד רִבּוּי מֻפְלָג עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לֵישֵׁב עֲלֵיהֶם עַל כֻּלָּם לְהוֹלִיד מֵהֶם עוֹפוֹת. וְנָתַן לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּטִבְעוֹ שֶׁהוֹלֵךְ וּמַשְׁלִיךְ בְּעַרְמָה אֵיזֶה בֵּיצִים בְּקֵן עוֹף אֶחָד, וְכֵן מַשְׁלִיךְ עוֹד אֵיזֶה בֵּיצִים בְּאֵיזֶה קֵן אַחֵר וְכֵן מַשְׁלִיךְ בֵּיצִים שֶׁלּוֹ בְּקִנִּים שֶׁל עוֹפוֹת אֲחֵרִים, וְאֵלּוּ הָעוֹפוֹת אֲחֵרִים אֵינָם יוֹדְעִים שֶׁהַבֵּיצִים אֵינָם שֶׁלָּהֶם וְהֵם יוֹשְׁבִים עֲלֵיהֶם עַד שֶׁמּוֹלִידִים מֵהֶם עוֹפוֹת. וְגַם זֶה הָעוֹף לוֹקֵחַ לְעַצְמוֹ כַּמָּה בֵּיצִים שֶׁלּוֹ וְיוֹשֵׁב עֲלֵיהֶם וּמוֹלִיד לְעַצְמוֹ עוֹפוֹת וְאַחַר־כָּךְ פּוֹרֵחַ הָעוֹף הַנַּ"ל עִם הַיְלָדִים שֶׁלּוֹ, וּמַתְחִיל לְצַפְצֵף וַאֲזַי שׁוֹמְעִים כָּל הָעוֹפוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ אֵצֶל אֲחֵרִים מִבֵּיצִים שֶׁלּוֹ, וְהֵם מַכִּירִים הַקּוֹל וְנִמְשָׁכִים מִיָּד אַחַר הָעוֹף הַנַּ"ל שֶׁבֶּאֱמֶת יָצְאוּ מִמֶּנּוּ, וְחוֹזְרִים אֵלָיו וְהַנִּמְשָׁל מוּבָן מְעַט לְמִי שֶׁיּוֹדֵעַ אֵיזֶה רֶמֶז מֵעִנְיַן גְּדֻלַּת עֵסֶק הַנְּהָגַת שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עִם הָעוֹלָם:

פרק תרד

קסא אָמַר שֶׁאָצְלוֹ אִישׁ וְאִשָּׁה שָׁוִין הַיְנוּ שֶׁאֵין מַגִּיעַ לוֹ שׁוּם צַד מַחֲשָׁבָה כְּשֶׁרוֹאֶה אִשָּׁה רַק הַכֹּל שָׁוֶה אֶצְלוֹ בְּעֵינָיו כְּאִלּוּ רוֹאֶה אִישׁ. וְאָמַר שֶׁאֵינוֹ מִתְיָרֵא לֹא מֵאִשָּׁה וְלֹא מִמַּלְאָךְ. וּבָזֶה יֵשׁ הַרְבֵּה לְבָאֵר כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲדַיִן אֵיזֶה צַד פַּחַד כָּל שֶׁהוּא מֵהַרְהוּרֵי אִשָּׁה, אֲפִלּוּ אִם הוּא צַדִּיק גָּדוֹל בֶּאֱמֶת רַק שֶׁאֵינוֹ נָקִי בְּתַכְלִית הַזְּכוּךְ וַעֲדַיִן יֵשׁ לוֹ אֵיזֶה פַּחַד כָּל שֶׁהוּא מִזֶּה, הוּא צָרִיךְ לִפְחֹד מִמַּלְאָךְ, אֲבָל הוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הִתְפָּאֵר שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם פַּחַד מִזֶּה, עַל־כֵּן אֵין לוֹ פַּחַד מִמַּלְאָךְ. וְזֶה מְרֻמָּז בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה [בְּקִדּוּשִׁין פא]. אֲנָא בְּשָׁרָא וְאִנְתְּ אֵשׁ וַאֲנָא עָדִיפְנָא מִנָּךְ שֶׁאָמַר רַב עַמְרָם חָסִידָא אֶל הַמַּלְאָךְ. וּמוּבָא בִּדְבָרָיו זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּהַתּוֹרָה תִּקְעוּ מֻמְשָׁלָה בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא בְּסִימָן א' עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב:

פרק תרה

קסב שָׁמַעְתִּי בִּשְׁמוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁאָמַר אֲפִלּוּ אִם אֵינוֹ אִישׁ כָּשֵׁר אַף־עַל־פִּי־כֵן טוֹב לוֹ מְאֹד מַה שֶּׁמִּתְקָרֵב עַצְמוֹ לְהַצַּדִּיק. וְעַל זֶה הִזְהִיר הַתַּנָּא (אָבוֹת ב): 'וְאַל תְּהִי רָשָׁע

בְּפָנַי עַצְמָךְ', שֶׁאֲפִלּוּ אִם הוּא רָשָׁע חַס וְשָׁלוֹם לֹא יִהְיֶה רָשָׁע בְּפָנַי עַצְמוֹ, רַק הוּא גַּם הוּא יִשְׁתַּדֵּל לְהִתְקָרֵב לְהַצַּדִּיק כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֵיזֶה אַחֲרִית וְתִקְוָה עַל־כָּל־פָּנִים:

פרק תרו

קסג לְרֹשֶׁם הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל מָטֵי וְלֹא מָטֵי שֶׁהָיָה מְרַקֵּד וְח' מְנַגֵּן וְהִרְגִּישׁ אָז אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי. בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה בִּבְחִינַת מָטֵי לֹא שָׁמַע כְּלָל אֶת ח' מְנַגֵּן, וְאַחַר־כָּךְ כְּשֶׁחָזַר בִּבְחִינַת וְלֹא מָטֵי אָז שָׁמַע קְצָת:

פרק תרז

קסד שַׁיָּךְ לַמַּאֲמָר שְׁמִי שֶׁנִּכְתַּב בִּקְדֻשָּׁה (לִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ל"ב). זֶה הַמַּאֲמָר נֶאֱמַר עַל־פִּי שְׁאֵלָה שֶׁשָּׁאַל הַמַּגִּיד מִטְּרָאוויצֶע אֶת רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, בַּאֲשֶׁר שֶׁהָאָבוֹת וּשְׁאָר הַצַּדִּיקִים הַקְּדָמוֹנִים בְּוַדַּאי חִבְּרוּ סְפָרִים הַרְבֵּה וְהֵיכָן הֵם אֵלּוּ הַסְּפָרִים וְהֵשִׁיב לוֹ רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה עִנְיַן הַנֶּאֱמָר בַּמַּאֲמָר הַנַּ"ל שֶׁשָּׁם מְתֹרָץ הַדָּבָר הֵיטֵב עַיֵּן שָׁם. אַחַר־כָּךְ בָּא הַמַּגִּיד זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְאֵיזֶה מָקוֹם אֲשֶׁר גַּר שָׁם חָתָנוֹ רַבִּי יִצְחָק זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה כִּי הָיָה שָׁם מְלַמֵּד, וְשָׁאַל אוֹתוֹ חָתָנוֹ הַנַּ"ל עַל שְׁלוֹם אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וְהֵשִׁיב לוֹ חוֹתְנוֹ הַמַּגִּיד עַד שֶׁאַתָּה שׁוֹאֲלֵנִי עַל שְׁלוֹמָם שְׁאַל אוֹתִי מֵהֵיכָן אֲנִי בָּא כִּי אֲנִי בָּא מִבְּרֶסְלֶב וְהָיִיתִי שָׁם אֵצֶל רַבֵּנוּ רַבִּי נַחְמָן זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ מַה שֶּׁכְּבָר שָׁאַלְתִּי לְכַמָּה צַדִּיקִים וְלֹא הֵשִׁיבוּ לִי תְּשׁוּבָה נְכוֹנָה, וְהוּא הֵשִׁיב לִי תְּשׁוּבָה נְכוֹנָה וּבְרוּרָה, כִּי שָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ בַּאֲשֶׁר שֶׁהָאָבוֹת וּשְׁאָר הַצַּדִּיקִים הַקְּדָמוֹנִים בְּוַדַּאי חִבְּרוּ סְפָרִים הַרְבֵּה, וְהֵיכָן הֵם אֵלּוּ הַסְּפָרִים. וְדָבָר זֶה כְּבָר שָׁאַלְתִּי לְכַמָּה צַדִּיקִים וְלֹא מָצָאתִי מַעֲנֶה בְּפִיהֶם, וְהוּא גִּלָּה לִי עַל זֶה תּוֹרָה נִפְלָאָה. וּבַשָּׁעָה שֶׁאָמַר לְפָנַי הַתּוֹרָה הַזֹּאת רָאִיתִי לַהֲבוֹת אֵשׁ יוֹצְאִין מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, וְנִדְמָה לִי שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן לְהַעֲלוֹת זֹאת עַל הַכְּתָב, וּלְמָחָר בַּבֹּקֶר בָּא הָאַבְרֵךְ רַבִּי נָתָן וְהֵבִיא הַמַּאֲמָר הַזֶּה כָּתוּב עַל הַנְּיָר וּבְדִיוֹ:

פרק תרח

מַעֲשֶׂה בִּימֵי הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהָיָה אִישׁ אֶחָד רַךְ בַּשָּׁנִים וְהָיָה מֻפְלָג מְאֹד וְחָרִיף גָּדוֹל וְהָיָה מִתְנַגֵּד מְאֹד עַל הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְצִוָּה הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקָּדוֹשׁ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה לַאֲנָשָׁיו, שֶׁיִּשְׁתַּדְּלוּ לְקָרֵב אוֹתוֹ אֵלָיו, וְכֵן עָשׂוּ וְהִשְׁתַּדְּלוּ וְהֵבִיאוּ אוֹתוֹ לְהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וּבִתְחִלָּה רִחֵק אוֹתוֹ הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה מְאֹד,

וְלֹא דִּבֵּר אִתּוֹ מְאוּמָה, וְלֹא קִבֵּל מִמֶּנּוּ שָׁלוֹם. וּכְשֶׁרָאָה הָאִישׁ הַנַּ"ל שֶׁהוּא מְרַחֲקוֹ, הִצְטַעֵר מְאֹד וְדָחַק עַצְמוֹ וְנִכְנַס אֵלָיו כַּמָּה פְּעָמִים. וְהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה מְרַחֲקוֹ בְּכָל פַּעַם. פַּעַם אַחַת נִתְעוֹרֵר מְאֹד וּבָא לִפְנֵי הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּהַכְנָעָה גְּדוֹלָה וּבִבְכִיָּה רַבָּה, וְהִתְחִיל לְקָרְבוֹ. וְאָמַר לוֹ, שֶׁיַּעֲמְדוּ עָלָיו מַחֲלֹקֶת הַרְבֵּה, מִתְּחִלָּה מִבְּנֵי־בֵיתוֹ וְאַחַר־כָּךְ מִשְּׁכֵנָיו, אַחַר־כָּךְ מִכָּל הָעִיר וְכָל הָעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ עוֹפוֹת יַחְלְקוּ עָלָיו. וְחָזַר לְבֵיתוֹ. וְכֵן הָיָה, שֶׁבִּתְחִלָּה הִתְחִילוּ בְּנֵי־בֵיתוֹ לְהִתְגָּרוֹת בּוֹ וְלַחֲלֹק עִמּוֹ, אֲשֶׁר מִקֹּדֶם הָיָה חָשׁוּב בְּעֵינֵיהֶם וְנֶחְמָד בְּעֵינֵי כֹּל מֻחְמָת שֶׁהָיָה אִישׁ טוֹב וְכָשֵׁר, וְעַתָּה הִתְחִילוּ לַחֲלֹק עִמּוֹ, בְּתִחְלָה בְּנֵי־בֵיתוֹ, וְאַחַר־כָּךְ חָלְקוּ עִמּוֹ הַשְּׁכֵנִים, וְאַחַר־כָּךְ כָּל הָעִיר. וְכֵן גַּם הַסְּבִיבוֹת כֻּלָּם חָלְקוּ עָלָיו. פַּעַם אַחַת הָיָה עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל, וְהָיָה מִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי בְּהִתְלַהֲבוּת וּבְתוֹךְ תְּפִלָּתוֹ וְהִתְלַהֲבוּתוֹ פָּרַח עָלָיו עוֹף אֶחָד שֶׁקּוֹרִין אִינְדִיק [תַּרְנְגוֹל הֹדוּ] וּבִלְבֵּל אוֹתוֹ בְּאֶמְצַע הִתְלַהֲבוּתוֹ, וְחָרָה לוֹ מְאֹד וְהָיָה מַפְרִיחַ אוֹתוֹ וְחָזַר לִתְפִלָּתוֹ וְהִתְלַהֲבוּתוֹ כְּבַתְּחִלָּה, וּפָרַח עוֹד הַפַּעַם הָעוֹף הַנַּ"ל וּבִלְבֵּל אוֹתוֹ שֵׁנִית בְּאֶמְצַע הִתְלַהֲבוּתוֹ, וְחָרָה לוֹ בְּיוֹתֵר וְהִפְרִיחַ אוֹתוֹ פַּעַם שְׁנִית וְחָזַר לִתְפִלָּתוֹ. בְּתוֹךְ תְּפִלָּתוֹ וְהִתְלַהֲבוּתוֹ חָזַר עוֹד הָעוֹף הַנַּ"ל וּבִלְבֵּל אוֹתוֹ עוֹד, וְחָרָה לוֹ מְאֹד וְהָיָה רָץ וְחָטַף גַּרְזֶן וְרָצָה לְהַתִּיז רֹאשׁ הָעוֹף מֵחֲמַת רֹגֶז שֶׁבִּלְבֵּל אוֹתוֹ כָּל כָּךְ. בְּתוֹךְ כָּךְ נִזְכַּר מַה שֶּׁאָמַר לוֹ הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב שֶׁאֲפִלּוּ עוֹפוֹת יַחְלְקוּ עָלָיו וְעַל יְדֵי זֶה נָח רָגְזוֹ, וְהִנִּיחַ הָעוֹף וְנִמְנַע מִלְּהַתִּיז רֹאשׁוֹ: וּכְלַל כַּוָּנַת מַעֲשֶׂה זֹאת לֵידַע כַּמָּה וְכַמָּה עִנְיָנִים וְנִסְיוֹנוֹת צְרִיכִין לַעֲבֹר עַל כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלֵילֵךְ בִּדְרָכָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי זֶה הָאִישׁ הַנַּ"ל הָיָה צָרִיךְ לְנִסָּיוֹן כָּזֶה שֶׁיִּתְנַסֶּה עַל־יְדֵי הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ דַּיְקָא, שֶׁהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ יִהְיֶה מַדְחֶה אוֹתוֹ וְיַרְחִיק אוֹתוֹ וִיבַזֶּה אוֹתוֹ כָּל כָּךְ. וְיִהְיֶה צָרִיךְ לַעֲמֹד בְּנִסָּיוֹן זֶה לִבְלִי לְהַשְׁגִּיחַ עַל הִתְרַחֲקוּת הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, רַק אַדְרַבָּא יְכַתֵּת עַצְמוֹ תַּחַת רַגְלָיו וְיִסַּע אַחֲרָיו כָּל כָּךְ. וְגַם לִסְבֹּל כָּל מַה שֶּׁסָּבַל אַחַר־כָּךְ מֵרִבּוּי הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁעָלָיו כָּל־כָּךְ. וְעַל־יְדֵי שֶׁעָמַד בְּכָל זֶה וְזָכָה לִהְיוֹת צַדִּיק גָּדוֹל אֲשֶׁרֵי לוֹ. גַּם הֲבָנָתִי מִמֶּנּוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁגַּם זֶה הָיָה לוֹ לִישׁוּעָה גְּדוֹלָה מַה שֶּׁנִּתְאַפֵּק עַל כַּעֲסוֹ וְלֹא הָרַג אֶת הָעוֹף עַל יְדֵי שֶׁזָּכַר שֶׁהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אָמַר לוֹ שֶׁגַּם הָעוֹפוֹת יַחְלְקוּ עִמּוֹ. כִּי אִם הָיָה הוֹרֵג אֶת הָעוֹף הָיָה מַזִּיק לוֹ הַרְבֵּה לַעֲבוֹדָתוֹ, אַךְ הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הִקְדִּים לוֹ רְפוּאָה שֶׁרָמַז לוֹ תְּחִלָּה זֹאת שֶׁגַּם עוֹפוֹת יַחְלְקוּ עָלָיו, וְאַחַר־כָּךְ הָיָה כֵּן שֶׁכְּמַעַט הָרַג אֶת הָעוֹף וּבְחֶמְלַת ה' עָלָיו נִזְכַּר מַה שֶּׁאָמַר לוֹ הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְעַל יְדֵי זֶה פָּסַק כַּעֲסוֹ וְנִצַּל וְזָכָה אַחַר כָּךְ לְמַה שֶּׁזָּכָה:

פרק תרט

א שָׁמַעְתִּי. רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה בַּחֹרֶף אֵצֶל הַמַּגִּיד מִטִּירָהאוויצָע. וְעָמַד אֵצֶל הַכִּירָה (שֶׁקּוֹרִין רִיבֶּע). וְהַמַּגִּיד לֹא הָיָה בְּבֵיתוֹ וַאֲנָשָׁיו עָמְדוּ אֶצְלוֹ. וְאָמַר לָהֶם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה תִּפְרְסוּ בִּשְׁלוֹם הַמַּגִּיד עֲבוּרִי, וְתַגִּידוּ לוֹ "וַיַּסֵּב אֱלֹקִים אֶת הָעָם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר יַם סוּף" (שְׁמוֹת יג), וַיַּסֵּב אֱלֹקִים, כְּשֶׁדִּינִין חַס וְשָׁלוֹם מַקִּיפִין אֶת הָאָדָם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר מִיּוֹסֵף, הַיְנוּ צְרִיכִין לְדַבֵּר מֵהַצַּדִּיק הַנִּקְרָא יוֹסֵף. וַחֲמֵשִׁים עָלוּ בְּפִרַשׁ רַשִׁ"י מֵחֲמֵשִׁים, הַיְנוּ עַל־יְדֵי חֲמִשָּׁה מוֹצָאוֹת הַפֶּה שֶׁהוּא הַדִּבּוּר, עָלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, הַיְנוּ מִכָּל הַמֵּצַר:

פרק תרי

ב שָׁמַעְתִּי פַּעַם אַחַת אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְהָרַב יוּדִיל חָתָן הָרַב לֵיבְּל מִטְּרָאסְטִינָץ שֶׁהָיָה מְקֹרָב לְהָרַב הַצַּדִּיק הָרַב פִּינְחָס מִקָּרִיץ, הַגִּידוּ לִי דָּבָר מֵהָרַב הַצַּדִּיק הָרַב פִּינְחָס מִקָּרִיץ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. אָמַר לוֹ כָּךְ אָמַר הָרַב פִּינְחָס הַנַּ"ל, אָנוּ אוֹמְרִים אָשַׁמְנוּ בָּגַדְנוּ גָּזַלְנוּ. לְשׁוֹן רַבִּים, כִּי צְרִיכִים לוֹמַר אָשַׁמְתִּי וְכוּ' רַק אָנוּ אוֹמְרִים כִּבְיָכוֹל בִּלְשׁוֹן טָעָנָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אָשַׁמְנוּ. דְּאִם שֶׁלֹּא נָתַתָּ לָנוּ כֹּחַ וּרְשׁוּת לֹא הָיִינוּ יְכוֹלִין לַחֲטֹא. אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אֲנִי גַּם־כֵּן מְפָרֵשׁ כָּךְ וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה (בְּרֵאשִׁית מד), כַּאֲשֶׁר אִישׁ יִשְׂרָאֵל נִגַּשׁ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַקֵּשׁ מְחִילָה עַל עֲוֹונוֹתָיו, וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנִי. רְצוֹנוֹ לוֹמַר כֹּחֲךָ בִּי בְּאִם שֶׁנָּטַלְתָּ אֶת כֹּחַ שֶׁלְּךָ מִמֶּנִּי לֹא יָכֹלְתִּי לַחֲטֹא. וִידַמֶּה הָאָדָם בְּנַפְשׁוֹ שֶׁהוּא פּוֹטֵר אֶת עַצְמוֹ בְּטַעֲנָה זוֹ, עַל־זֶה הוּא אוֹמֵר, יְדַבֵּר נָא עַבְדְּךָ דָּבָר בְּאָזְנֵי אֲדֹנִי, הִנְנִי מְדַבֵּר דְּבָרִי כְּדֵי שֶׁתְּבוֹא תְּפִלָּתִי בְּאָזְנֶךָ, אֲבָל אַל יִחַר אַפְּךָ בְּעַבְדֶּךָ, כִּי יָדַעְתִּי אֲשֶׁר אֲנִי הַחַיָּב. הִתְקָרְבוּת הָרַב יוּדִיל הַנַּ"ל אֵצֶל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה

פרק תריא

ג הָרַב יוּדִיל הַנַּ"ל הָיָה חָתָן הָרַב לֵיבְּלִי מִטְּרָאסְטִינָץ. הָרַב לֵייבּ הַנַּ"ל נִסְתַּלֵּק עַל הַיָּם בִּנְסִיעַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר אִם הָיָה בְּכָאן חָתָנִי הָרַב יוּדִיל, אֲזַי לֹא הָיָה מַנִּיחַ אוֹתִי לְהִסְתַּלֵּק כָּאן. שָׁמַעְתִּי בְּשָׁעָה שֶׁנָּסַע הָרַב לֵיבּ הַנַּ"ל עַל הַיָּם, הוֹשִׁיטָה חַיָּה אַחַת אֶת רֹאשָׁהּ מֵהַמַּיִם וְהָלְכָה כְּנֶגֶד הַסְּפִינָה. וְנָפְלָה אֵימָה וַחֲרָדָה גְּדוֹלָה עַל הָאֲנָשִׁים מֵהַסְּפִינָה, שֶׁלֹּא תַּהֲפֹךְ אֶת הַסְּפִינָה. וְלָבַשׁ הָרַב לֵיבּ הַנַּ"ל אֶת הַטַּלִּית וּתְפִלִּין וְהָלַךְ לְנֶגְדָּהּ, וְנִכְנְסָה לְהַיָּם. לְאַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ הִנִּיחוּ אוֹתוֹ עַל דַּף עַל הַמַּיִם וְצָפָה הַדַּף אֶל הַנְּמַל. וְעָמַד עָלָיו עַמּוּדָא דְּנוּרָא, וְיָצְאוּ כָּל אַנְשֵׁי הָעִיר וְקִבְּלוּ אוֹתוֹ. וּבְאוֹתָהּ הָעִיר מִכַּמָּה שָׁנִים מִקֹּדֶם הָיָה חֹכֶם, וְעָשָׂה צַוָּאָה שֶׁלֹּא יַנִּיחוּ אֶצְלוֹ שׁוּם בַּר־נָשׁ, וּכְשֶׁיָּבוֹא חָכָם מֵאֶרֶץ פּוֹלַנְיָה וְיַעֲמֹד

עָלָיו עַמּוּדָא דְנוּרָא אֲזַי יַנִּיחוּ אוֹתוֹ אֶצְלוֹ. וְהָרַב יוּדִיל הַנַּ"ל חֲתָנוֹ הָיָה לַמְּדָן גָּדוֹל גַּם בַּעַל מְקֻבָּל וְזָקֵן בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְקָרֵב אֶל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה אָז רַךְ בַּשָּׁנִים, וְהָיָה בְּאוֹתָהּ הָעֵת בְּמֶעְדֶוֶעדִיוְקֶע, וְהוּא הָיָה דָּר בָּעִיר דָּאשִׁיב, בְּעֶרֶךְ שְׁלֹשִׁים פַּרְסָאוֹת מִמֶּעְדֶוֶעדִיוְקֶע, וְאָמַר אֵיךְ יְכוֹלִין לֵישֵׁב מֶרְחָק כָּזֶה מֵרַבִּי כָּזֶה. וְעָקַר דִּירָתוֹ מִשָּׁם סָמוּךְ לְמֶעְדֶוֶעדִיוְקֶע:

פרק תריב

ד מְצִינוּ בְּקוּנְטְרֵסִים יְשָׁנִים מִכְּתַב יַד הַחֲבֵרִים וְכוּ' אֲשֶׁר שָׁם הַלָּשׁוֹן מְתֻקָּן יוֹתֵר בְּהַהוֹרָה אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּסִימָן ב' בְּאוֹת ז' בְּהַסֵּפֶר הַנִּדְפָּס. כְּתוּב שָׁם, וְהַנְּשָׁמוֹת עִם הַתְּפִלָּה נִקְרָא כָּבוֹד עַל שֵׁם שֶׁהִיא מַלְבֶּשֶׁת אוֹתָם וְכוּ'

פרק תריג

ה זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים כו) אֶת ה' הֶאֱמַרְתָּ הַיּוֹם. כֹּהֲנִים בְּחִינַת תּוֹרָה בְּבְחִינַת נְשָׁמוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מַלְאָכִי ב): "כִּי שִׂפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יְבַקְשׁוּ". אַהֲרֹן בְּחִינַת מִשְׁפָּט כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוֹת כ"ח): "וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת מִשְׁפַּט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", כִּי צָרִיךְ לָזֶה בְּחִינַת מִשְׁפָּט. וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם, וְאָמַרְתָּ דַּיְקָא כִּי צָרִיךְ לְהָבִיא כָּל הַתְּפִלּוֹת לְבְחִינַת מֹשֶׁה מָשִׁיחַ וְהוּא יָקִים אוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם ל"ט): "וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה, וַיָּקֶם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן". "וּלְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא בְּעַמָּיו" הַיְנוּ שְׁמִירַת הַבְּרִית הַנַּ"ל:

פרק תריד

ו זֶה מָצָאתִי בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהֲרַ"ן כְּתִיבַת יָד שֶׁכָּתַב שָׁם מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: מִי יְפָאֵר גֹּדֶל פְּאֵר הַדִּבּוּר הַקָּדוֹשׁ כְּשֶׁיָּצָא מִפִּיו בְּקֶדֶשָׁה וּבְטָהֳרָה בְּצַחוּת וּבְזַכוּת בְּתַכְלִית הַבְּהִירוּת, שֶׁאֲפִלּוּ בְּגַשְׁמִיּוּת הָיָה מֵנַח עַל דִּבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים כָּל מִינֵי חֵן שֶׁבָּעוֹלָם, אֲשֶׁר אֲפִלּוּ אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים נִבְהָלוּ מְאֹד מִדִּבּוּרָיו, וְהָיוּ נִכְסָפִים תָּמִיד לִשְׁמֹעַ דִּבּוּרָיו מִפִּיו. וְכָל מִי שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִמּוֹ הָיָה נִמְשָׁךְ וְנִכְרָךְ אַחֲרָיו בְּהִשְׁתּוֹקְקוּת גָּדוֹל. וַאֲפִלּוּ הָרְשָׁעִים שֶׁבְּקְהִלַּת קֹדֶשׁ אוּמָן כֻּלָּם הָיוּ כְּרוּכִים אַחֲרָיו וְנִתְעוֹרְרוּ קְצָת עַד שֶׁהָיוּ לָהֶם כַּמָּה וְכַמָּה הִרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה, מַה שֶּׁלֹּא עָלָה עַל לִבָּם מֵעוֹלָם. כַּאֲשֶׁר סִפְּרוּ בְּפִיהֶם בְּפֵרוּשׁ, שֶׁכְּבָר הִתְיָאֲשׁוּ עַצְמָן, וְהָיוּ כְּמֻשְׁבָּעִים וְעוֹמְדִים שֶׁבְּוַדַּאי לֹא יִהְיֶה לָהֶם שׁוּם הִרְהוּר תְּשׁוּבָה, וְהָיוּ רְחוֹקִים לְגַמְרֵי מִשּׁוּם צַד הִרְהוּר תְּשׁוּבָה כַּמְּפֹרָשׁ לְכָל מִי שֶׁהָיָה מַכִּיר אוֹתָם. וְעַל־יְדֵי דִּבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם גַּם־כֵּן הִרְהוּר תְּשׁוּבָה, אַף־עַל־פִּי שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא דִּבֵּר עִמָּהֶם

מֵעִנְיְנֵי תְּשׁוּבָה וּמֵעִנְיְנֵי קְדֻשָּׁה, כְּלָל כְּלָל לֹא, רַק אַדְרַבָּא תָּמִיד הָיָה מְדַבֵּר עִמָּהֶם שִׂיחַת חֻלִּין וְסִפּוּרִים בְּעָלְמָא, אַף־עַל־פִּי־כֵן נִמְשְׁכוּ אַחֲרֵי הַקְּדֻשָּׁה מִדִּבּוּרִים שֶׁלּוֹ לְבַד, עַד שֶׁהָיוּ סְמוּכִים מְאֹד לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְאִם לֹא הָיְתָה נִטְרָפָה הַשָּׁעָה שֶׁהִתְגַּבֵּר הַקִּטְרוּג מְאֹד וְנִסְתַּלֵּק בְּאֶמְצַע, בְּוַדַּאי הָיוּ שָׁבִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וְכוּ' וְכוּ'. וְכָל מַה שֶּׁאָנוּ מְסַפְּרִים מִמֶּנּוּ הַכֹּל נֶחְשָׁב לִגְנוּת אֶצְלוֹ בְּעֶרְךְ עֹצֶם הַפְלָגַת מַעֲלָתוֹ. כִּי אִלּוּ כָּל הַיָּמִים דְּיוֹ וְכוּ' אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר אֶפֶס קְצֵהוּ מֵעֹצֶם מַעֲלָתוֹ וּקְדֻשָּׁתוֹ, הֵן גְּדֻלַּת חָכְמָתוֹ וְתוֹרָתוֹ הַמְפֻרְסָם, וְהֵן עֹצֶם קְדֻשָּׁתוֹ וְכוּ' סָמְא דְמִלְתָא מִשְׁתּוֹקָא וְרִפּוּאָה לַפֶּה לִשְׁתּוֹק]. עַד כִּי יָבוֹא שִׁילֹה אָז יֵדְעוּ וְיִרְאוּ עֹצֶם גְּדֻלַּת רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, כִּי אָז יְסַפְּרוּ מִמֶּנּוּ הַרְבֵּה בְּעֵת שֶׁיָּבוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ שֶׁיֵּצֵא מֵחֶלְצָיו, כַּאֲשֶׁר סִפֵּר בָּרַבִּים שֶׁפָּעַל אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהַגּוֹאֵל צֶדֶק יִהְיֶה מִיּוֹצְאֵי חֲלָצָיו. יְהִי רָצוֹן שֶׁיָּבוֹא בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן:

פרק תרטו

ז בָּזֶה הַסֵּפֶר נִכְתְּבוּ כָּל הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁשָּׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, גַּם כַּמָּה שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים שֶׁשָּׁמַעְנוּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, כִּי שִׂיחָתוֹ הִיא כֻּלָּהּ תּוֹרָה, גַּם כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ וְעָבְרוּ בֵּינוֹ וּבֵין מְקָרְבָיו. וּמִכֻּלָּם יָבִין הַמַּשְׂכִּיל עֹצֶם גְּדֻלָּתוֹ וְתִקֻּף קְדֻשָּׁתוֹ הַמֻּפְלָג מְאֹד מְאֹד, מַה שֶּׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לַחֲשֹׁב, וְהַמַּשְׂכִּיל כָּעֵת יִדֹּם וְיִשְׁתֹּק. וְכָל חָד כְּפוּם מָה דְּמִשְׁעַר בְּלִבֵּהּ יָבִין מְעַט מְעַט פָּחוֹת מִטִּפָּה מִן הַיָּם הַגָּדוֹל. וַאֲפִלּוּ מַה שֶּׁשָּׁמַעְנוּ וְרָאִינוּ לֹא הִצְגַּנּוּ כָּאן רַק מְעַט מְעַט קְצָת בְּרֶמֶז. וּמִפְּנֵי עֹצֶם הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁרַבּוּ עָלָיו מְאֹד אָנוּ מֻכְרָחִים לְשׁוּם לְפִינוּ מַחְסוֹם לִבְלִי לְסַפֵּר בְּשִׁבְחוֹ. וְגֹדֶל עֹצֶם קְדֻשָּׁתוֹ וְרוֹמְמוּתוֹ הוּא מְרוֹמָם וְנִשְׂגָּב מְאֹד מִיְּדִיעָתֵנוּ. אַךְ גַּם זֶה הַמְּעַט דְּמְעַט שֶׁזָּכִינוּ לֵידַע וּלְהָבִין קְצָת, אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר כֻּלּוֹ מִפְּנֵי הַמַּחֲלֹקֶת הַגְּדוֹלָה אַף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה טוֹבָה לְהָעוֹלָם. רַק רְשַׁמְתִּי זֹאת בִּשְׁבִיל דּוֹרוֹת הַבָּאִים וּבִשְׁבִיל הַיָּמִים הַבָּאִים לִקְרֹאתֵנוּ לְשָׁלוֹם, לְמַעַן לֹא תִּשְׁכַּח מִפִּינוּ וּמִפִּי זַרְעֵנוּ, לְמַעַן יֵדְעוּ דּוֹרוֹת הַבָּאִים גֹּדֶל חִבָּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר זָכוּ בַּדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים לְאוֹר צַח וְזַךְ כָּזֶה אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן, אַשְׁרֵי עַיִן רָאֲתָה אוֹתוֹ, אַשְׁרֵי אֹזֶן שֶׁשָּׁמְעָה מִפִּיו דִּבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְהַמַּעֲמִיק עִיּוּנוֹ בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים יָבִין מְעַט מֵעֹצֶם קְדֻשָּׁתוֹ: תַּם וְנִשְׁלַם שֶׁבַח לָאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם